

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Ferhâd ile Şîrîn
Mùellifi: Lâmiî Çelebi
Hazırlayan: Hasan Ali Esir
Yayın Yılı: 2017
ISBN: 978-975-17-3347-4
Ana Yayın Numarası: 3132
Kùltür Eserleri Dizisi- 415

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet
Caddesi, No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr-
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

LÂMIÎ ÇELEBÎ

FERHÂD İLE ŞÎRÎN

Hazırlayan
Hasan Ali ESİR

Ankara
2017

I.Giriş

I.1.Lamiî Çelebi'nin Hayatı

Lamiî Çelebi (*Mahmûd Çelebi bin 'Osmân Çelebi bin Nâkkâş 'Alî bin İlyâs 'Alî*) (doğ. 1472-öl. 1532), XV. yüzyılın son çeyreği ile XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış, nazım ve nesirde çok sayıda eser kaleme almış, klasik edebiyatın en önemli temsilcilerindendir. *Münşeât*'ında künyesini ve mahlasını *Mahmûd bin Osmân bin Alî eş-şehîr bi'l-Lâmiî*¹. olarak vermiştir. Lamiî Çelebi, Bursa'da doğmuştur. Kaynaklarda doğum tarihiyle ilgili bilgi yoktur. Ancak bazı eserlerindeki bilgilerden kaç tarihinde doğduğunu tespit etmek mümkündür. *Şerefü'l-İnsân* adlı eserinin Sebeb-i Te'lîf bölümünde 933 (M 1526) yılında 55 yaşında olduğunu söyler². *Dîvân*'ının mukaddimesinde H 936 (M 1529) yılında 58 yaşına ulaştığını belirtir³. *Münşeât*'ının mukaddimesinde de *sene hamse ve tis'a mi'ede 'ömr-i girân-mâye bîst ü hefte irmişdi* [H 905'te (M 1499) 27 yaşında] demektedir⁴. Bu bilgiler Lâmiî'nin -hiçbir tereddüde yer vermeyecek şekilde- H 878'de (M 1472) doğduğunu gösterir. Lâmiî Çelebi, Osmanlı İmparatorluğu'nun edebî ve siyasi açıdan en parlak devrinde yaşamış, eserlerini bu devrin yöneticilerine sunmuş ve onlardan caizeler almıştır. Onun çocukluğu Fâtih Sultan Mehmed (1451-1481) devrinin sonlarıdır. Gençlik yılları II. Bayezid (1481-1512), olgunluk çağları ise Yavuz Sultan Selim (1512-1520) ve Kanûnî Sultan Süleymân (1520-1566) dönemleridir.

Lamiî Çelebi'nin asıl adı Mahmud'dur⁵. Babasının adı Osman, dedesininki Nakkaş Ali⁶, onun babası da İlyas Ali'dir⁷. Nakkaş Ali, Timur, Bursa'yı muhasara ettiğinde onunla birlikte Semerkand'a gitmiş ve orada nakkaşlığı öğrenmiştir⁸. Bursa'ya döndüğünde Yeşil Cami'nin süslemelerini yapmıştır⁹. Bursa'da vefat etmiş ve Bursa Hisarı içerisinde kendi inşası olan caminin yakınına defnedilmiştir¹⁰. Babası Osman Çelebi, Sultan Bayezid Han'ın defterdarlığını yapmıştır¹¹. Bu durum, Lamiî Çelebi'nin devlet kademelerinde bulunmuş bir

¹ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 80.

² Lamiî Çelebi. *Şerefü'l-İnsân*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 3411. vr. 5^b.

³ Halit Bilen Burmaoğlu (1983). *Lâmiî'î Çelebi Dîvânı: Hayatı- Edebî Kişiliği-Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. 71.

⁴ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 84.

⁵ Sehî Bey. *Kitâb-ı Heşt Behişt*. Süleymaniye Kütüphanesi. Ayasofya No. 3544. vr. 47^b; Riyazî Mehmed. *Riyâzû's-şu'arâ*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 761. vr. 115^b; Kâmil Kepecioğlu. *Bursa Kütüğü*. C. 3. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 4521. 146; Mehmed Süreyya (1311). *Sicill-i Osmanî*. C. 4. İstanbul: Matbaa-i Âmire. 76; E. J. W. Gibb (1904). *History of Ottoman Poetry*. London. 20.

⁶ Baldır-zâde Şeyh Mehmed Efendi. *Baldır-zâde Tarihi*. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Orhan Bölümü. No. 1018. vr. 63^a.

⁷ Kâmil Kepecioğlu. *Bursa Kütüğü*. C. 3. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 4521. 148.

⁸ İsmail Belig. *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*. Süleymaniye Kütüphanesi. Aşır Efendi No. 264. vr. 65^b; Abdülkadir Özcan (hzl.) (1989). *Mehmed Mecdi. Hadâiku's-şakâik*. vr. 431. İstanbul: Çağrı Yay.

⁹ Kâmil Kepecioğlu. *Bursa Kütüğü*. C. 3. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 4521. 146.

¹⁰ İsmail Belig. *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*. Süleymaniye Kütüphanesi. Aşır Efendi No. 264. vr. 65^b.

¹¹ Hasan Çelebi. *Hasan Çelebi Tezkiresi*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 516. vr. 293^a; Baldır-zâde Şeyh Mehmed Efendi. *Baldır-zâde Tarihi*. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Orhan Bölümü. No.

aileden geldiğini gösterir. Mustafa adında bir amcası, Nefise Hatun adında da bir halası vardır. Annesinin adı Dilşâd Hatun'dur¹². Lamiî, Hüma Hatun'la evlenmiştir. Bu evliliği kendi ifadesiyle eş dost, tanıdık ve akrabalarının zorlamasıyla olmuştur. Bu konuda şunları söylemiştir: *İ'zârımı te'allül ü bahâne ve güftârımı halâs-içün efsâne 'add eylediler, ne i'tirâz ki kıldum redd ve ne bâbı ki açdum sedd itdiler; mehl ü te'hîr istedükce, "el-hayru lâ-yu'har" didiler; havâle-i vüs'at u kudret kıldukca, "men ittebe'a sünneten lem yuztarr" didiler... tâvus-kirdâr âfâkda cevelân iderken ve mürg-i perî-vâr sahn-ı utlâkda tayerân eylerken elden ne gelür, iki ayagumdan tutıldum*¹³. Lamiî'nin geç bir yaşta evlendiği söylenebilir. *Münşeât*'ındaki ifadelerinden, Emir Şemsüddin Ahmed Buhârî'nin 1516'da vefatından sonra evlendiği anlaşılıyor¹⁴. 1472'de doğduğu düşünülürse en erken kırk dört yaşında evlenmiştir. Lâmiî'nin Abdullah, Mevlânâ Ahmed Çelebi, Dervîş Mehmed Çelebi adlarında üç erkek ve Safiye Hatun adında da bir kızı çocuğu vardır¹⁵. Onun bu isimlerden başka İbrahim Çelebi adında bir oğlu ve Zeynep Hatun adında bir kızının daha olduğu belirtilmektedir. Mirasçıları arasında hanımının isminin geçmeyişi onun daha önce vefat etmiş olabileceği şeklinde yorumlanmıştır¹⁶. Bu bilgilere göre çocuklarının sayısı altıdır. Rumeli Kazaskeri Muhyiddin Fenârî'ye yazdığı mektupta, oğlu Abdullah'ın rahat ve huzurundan başka bir şey düşünmediğini söylemiştir. *Mezkûr bendenüzden gayri dört dahı vardur* sözleri ile çocuklarının sayısının beş olduğunu anlatmıştır¹⁷. Bir çocuğu belki mektubu yazdığında henüz doğmamıştır. Lamiî Çelebi'nin çocuklarından Dervîş Mehmed Çelebi, Lemî mahlasıyla şiirler yazmış ve çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. Aruz ve kafiye üzerine bir eser de telif eden Dervîş Mehmed Çelebi, 1550'de (H 957) vefat etmiş ve Hisar'da babasının yanına defnedilmiştir¹⁸. Dervîş Mehmed Çelebi ayrıca babasının *Letâ'if* ini tamamlamıştır¹⁹. Damadı Rûşenî-zâde de şiirle uğraşmış, Lamiî'nin yarım kalan *Heft-Peyker*'ini tamamlamıştır²⁰.

1018. vr. 63^a; Şemseddin Sâmî (1314). *Kâmûsu'l-A'lâm*. C. 5. Mihran Matbaası. 3973; Muallim Naci (1308). *Esâmî*. İstanbul. 270.

12 Kâmil Kepecioğlu. *Bursa Küttüğü*. C. 3. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 4521. 146.

13 Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *age*. 93-94. Trabzon: KTÜ Yay.

14 Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *age*. 92-93. Trabzon: KTÜ Yay.

15 Kâmil Kepecioğlu. *Bursa Küttüğü*. C. 3. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 4521. 146. // Lâmiî, *Münşeât*'ında çocuklarıyla ilgili bazı bilgiler veriyor. Erkek çocuklarından isim olarak Abdullah ve Dervîş Muhammed olarak bahseder, diğerlerini sayıca verir. Çocukları arasında zikredilen Dervîş Mehmed Çelebi *Münşeât*'ın müellif nüshasında Dervîş Muhammed şeklinde hareketli olarak yazılmıştır (Lâmiî Çelebi. *Münşeât*. Beyazıt Devlet Kütüphanesi. Veliyüddin Efendi No. 2733. vr. 106^a, 112^a).

16 İsmail E. Erünsal (1990). "Türk Edebiyatının Arşiv Kaynakları IV: Lâmiî Çelebi 'nin Terekesi". *Journal of Turkish Studies* 14: 185-186.

17 Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 245.

18 İsmail Belig. *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*. Süleymaniye Kütüphanesi. Aşır Efendi No. 264. vr. 182^b; Mehmed Fahreddin. *Gülzâr-ı İrfân*. Millet Kütüphanesi. Şer'iyye No. 1098. vr. 361^b.

19 Ahdî. *Gülşen-i Şu'arâ*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 2604. vr. 108^b-109^a. Ancak İsmail Erünsal. Lâmiî'nin Tereke Defteri'ndeki Muhallefât Listesinde yer alan eserler arasında Letâif-nâme'nin adının geçtiğini, dolayısıyla Lâmiî öldüğünde bu eserin bir nüshasının kütüphanesinde bulunduğunu söylemektedir (İsmail E. Erünsal (1990). "Türk Edebiyatının Arşiv Kaynakları IV: Lâmiî Çelebi 'nin Terekesi". *Journal of Turkish Studies* 14: 187).

20 G. M. Meredith-Owens (hzl.) (1971). *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ or Tezkere of Âşık Çelebi*. London. vr. 110^a.

Anadolu Kazaskeri Kadri Efendi'ye yazdığı mektupta Abdullah'tan başka birkaç çocuğunun olduğunu ve *tahsîl-i 'ulûm ve tekmîl-i fînûna meşgûl*²¹ olduklarını söylemiştir. Vezir-i azam İbrahim Paşa'ya sunduğu bir ubudiyet-namede ise, yine oğlu Abdullah'tan söz etmiş ve Bursa'daki medreselerden uygun birinin ona sadaka olunmasını istemiştir²². Lâmiî, ömrünün kalan kısmını Abdullah'la birlikte geçirmek niyetinde olduğunu da belirtmiştir²³. Alaşehir'de müderris olan Rûşenî-zâde'ye yazdığı mektupta diğer oğlu Dervîş Muhammed'i tahsil ve kendini geliştirmesi için İstanbul'a gönderdiğini söylemiştir²⁴.

Lamiî Çelebi'nin ilk gençlik yıllarında *terraki'l-'ukalâ'i bi-mücâleseti'l-ezkiyâ*²⁵ gereğince kendisine bir üstat aramış, yeni fikirler ve farklı bir üslup keşfetme peşinde koşmuştur. İsmail Belîğ ve Baldır-zâde'nin; *Tahsîl-i 'ilm ü ma'ârif ve tekmîl-i esnâf-i letâyif itmekle 'âlem-i şî'r ü inşânuş mihr-i sâtî'ı ve semâ-ı belâgat u fesâhatuñ bedr-i lâmi'i olmuşdur*²⁶ sözlerinden Lâmaiî Çelebi'nin iyi bir tahsil gördüğü ve bu bilgi temelleri üzerinde şiir ve inşada, fesahat ve belagatte zirveye ulaştığı anlaşılmaktadır. Bu arada Şeyh Sa'dî'nin (öl. 1292) *Gülistân ve Bostân*'ını okumuş, *Kur'an-ı Kerim*'i üslubuna örnek almıştır. Pozitif bilimlere ilgi duymuş, astronomi ve tıpla ilgilenmiştir. Astronomi konusunda *ahkâm-ı menâzil-i kamerde dakîka ve evzâ'-ı burûc-i İsnâ 'Aşerde rakîka fevt* etmediğini söylemektedir. Yarım doktora muhtaç olmamak için de *el-'ilmü 'ilmâni; 'ilmü'l-ebdâni, sümme 'ilmü'l-edyâni*²⁷ gereğince tıp tahsil etmiştir. 905 (M 1499) yılında 27 yaşına ulaşmıştır. Emîr Ahmed Buhârî'ye intisabı da bundan sonra olmuştur²⁸. İlim ve fenle ilgili bilgileri de Mevlânâ Ahaveyn ve Çelebi Hasan-zâde'den alan Lâmiî, yine bu yıllarda sûfiye tarikatına meylederek Emîr Ahmed Buhârî'ye (öl. 1516) intisap etmiştir²⁹. *Hüsn ü Dil* adlı eserinin Sebeb-i Te'lîf bölümünde söylediğine göre yine bu yıllarda dış dünyadan çok, kendi iç dünyasıyla baş başa kalmıştır: *ve eyyâm-ı güzeşte ve a'vâm-ı bergeşteme teessüf ü telehhüf gösterüp ağılardum. Ve bu terennüm-i i 'tizâr ve tekellüm-i 'acz ü inkisârla dil-şikeste ve hâtır-ı dil-hastemi eglerdüm*³⁰.

Lâmiî Çelebi'nin hayatı boyunca resmî bir görev yaptığına dair bilgi yoktur. Sehî Bey'e (öl. 1548) göre vaktinin büyük bir kısmını ilim ve ibadete ayırmıştır. Devrinin ulu kimseleri

²¹ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 290.

²² Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 292.

²³ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 293-336.

²⁴ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 304-305.

²⁵ Akıllı kişilerin ilerlemesi zekilerle oturarak olur.

²⁶ Baldır-zâde Şeyh Mehmed Efendi. *Baldır-zâde Tarihi*. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Orhan Bölümü. No. 1018. vr. 63^a; İsmail Belîğ. *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*. Süleymaniye Kütüphanesi. Aşır Efendi No. 264. vr. 66^a.

²⁷ İlim iki çeşittir: tıp ve din.

²⁸ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 81,84,90.

²⁹ G. M. Meredith-Owens (hzl.) (1971). *Meşâ'irü's-Şu'arâ or Tezkere of Âşık Çelebi*. London. vr. 109^a; Mehmed Mecdî (1269). *Şakâik Tercümesi*. İstanbul. vr. 431-432; Kâmil Kepecioğlu. *Bursa Kütüğü*. C. 3. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 4521. 146-147; Gazzi-zâde Abdüllatîf bin Muhammed Es'ad. *Hülâsâtü'l-Vefeyât*. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 2162. vr. 15^a; Bakırcı Mehmed Râşid. *Zübdeü'l-Vakâyi' Der-Belde-i Celile-i Burusa*. Millet Kütüphanesi. Ali Emiri. Tarih No. 89. vr. 221-222.

³⁰ Lamiî Çelebi. *Hüsn ü Dil*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 635. vr. 3^b

onun hizmetine girip duasını almak istemişlerdir³¹. Öyle anlaşılıyor ki Lâmiî, Emîr Ahmed Buhârî'ye intisaptan sonra Nakşilikte şeyhliğe kadar yükselmiş ve çevresinde hürmet gören bir kişi olmuştur. Telif faaliyetleri de bundan sonra hız kazanmıştır. Günlük 35 akçe ile Bursa'da ikamete ve vaktinin büyük bir kısmını ilim ve ibadete ayırmıştır. Eser telifleriyle geçimini kazanmaya çalışmıştır. Fettâhî Nişâbü'rî'nin (öl. 1448 [?]) *Hüsn ü Dil*'ini tercüme ederek Sultan Selim'e takdim etmiştir. Câmî'nin (öl. 1492) *Şevâhidü'n-Nübüvve* ve *Nefahatü'l-Üns* adlı eserlerini ilavelerle çevirmiştir. *Ferhâd ile Şîrîn*'i Nevaî'den (öl. 1501) ilavelerle nazmetmiştir. Kanûnî Sultan Süleymân'ın emriyle, Unsûrî'nin (öl. 1039-40) *Vâmîk u Azrâ*'sını Türkçeye tercüme etmiştir. Fahr-i Cürcânî'nin (V./XI. yüzyıl) *Veyse vü Râmîn*'ini tamamlayarak Kanûnî'nin sadrazamlarından İbrâhîm Paşa'ya sunmuştur. Kanûnî'ye ithafen Bursa'nın güzelliklerini anlatan bir *Şehr-engîz* yazmıştır³². Kanûnî'ye ithaf ettiği eserler arasında *Şem' ü Pervâne*, *Şerefü'l-İnsân*, *İbret-nümâ* da bulunmaktadır³³. Telifatını genellikle Abdullah'la huzura arz etmiştir³⁴. Lâmiî'nin, Emîr Ahmed Buhârî'nin 1516'da vefatından sonra evlendiği ve 1472-1532 yıllarında yaşadığı düşünülürse Abdullah'ın, on altı yaşlarında ya da daha küçük bir yaşta olması gerekir. Bu edebî faaliyetlerine bakılırsa Ahmed Rasim'in dediği, Lâmiî Çelebi'nin Emîr Ahmed Buhârî'ye intisaptan sonraki hayatının büyük bir kısmı sessiz, dağdağasız, medrese ile tekke arasında geçtiği³⁵ tezi çok doğru olmasa gerek. Lâmiî Çelebi bütün bu telifatının karşılığını devrin yöneticilerinden maddi olarak aldığı söylenebilir. Alaşehir'de müderris olan Rûşenî-zâde'ye yazdığı bir mektubunda, Padişah'ın kendisine on bin akçe ihsan ettiğini, ayrıca Kadri Efendi'nin de ihsanları olduğunu yazmıştır³⁶. Bu on bin akçe ve ihsanlar her hâlde kitap telifatının karşılığıdır. Yine Ohri Sancağı Beyi Sinan Çelebi'ye yazdığı bir cevap-namede Sinan Çelebi'nin daha önce kendisine göndermiş olduğu hizmetkârın parasını telifatıyla ödediğini söylemiştir³⁷. *Münşeât*'ında belirttiğine göre bazı mektuplarını zenginlere yazmış ve onlardan yardım talebinde bulunmuştur³⁸.

Lâmiî Çelebi 1512 senesinde 4000 akçe vakfedip o vakit Bursa'da oturan ve İstanbul'da Kale dışında camii ve mahallesi bulunan Merkez Efendi adıyla bilinen Mevlânâ Muslihiddîn Mûsâ bin Mustafa Fakîh'i (öl. 1552) mütevellî tayin etmiştir³⁹. Ömrünün sonlarında Tatar

31. Sehî Bey. *Kitâb-ı Heşt Behişt*. Süleymaniye Kütüphanesi. Ayasofya No. 3544. vr. 48^a.

32. G. M. Meredith-Owens (hzl.) (1971). *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ or Tezkere of Âşık Çelebi*. London. vr. 109^a-110^a; Mehmed Mecdî (1269). *Şakâik Tercümesi*. İstanbul. vr. 432. İstanbul; İsmail Belîğ. *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*. Süleymaniye Kütüphanesi. Aşır Efendi No. 264. vr. 66^{a-b}; Sehî Bey. *Kitâb-ı Heşt Behişt*. Süleymaniye Kütüphanesi. Ayasofya No. 3544. vr. 48^a.

33 Nuran Tezcan (1979). "Bursalı Lâmiî Çelebi". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Araştırmaları Enstitüsü Türkoloji Dergisi* 8: 308.

34 Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 224, 226, 244

35 Ahmed Rasim (Tarihsiz). *Lâmiî*. Mezuniyet Tezi. İstanbul: Türkiyat Enstitüsü. 6.

36 Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 305.

37 Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 261-262.

38 Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 96.

39 Kâmil Kepecioğlu. *Bursa Kütüğü*. C. 3. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 4521. 146-147.

Memi adında birine bazı dostlarının ısrarıyla yazdığı bir gazel yüzünden ağır eleştirilere uğramış ve bir zaman sonra vefat etmiştir⁴⁰.

Lamiî'nin çeşitli gelirleri vardır. Telifatından elde ettiği gelirlerinin yanında Sultan Murad Vakfı'nda⁴¹ ve Uzun Kuyu Vakfı'ndan elde ettiği gelirleri bulunmaktadır. Uzun Kuyu Vakfı geliri ile ailesinin geçimini sağlamak ve Bursa yangını ile oluşan borçlarını ödemektedir. Söz konusu Vakıf'tan elde ettiği yıllık gelir yedi sekiz bin akçedir. Fakat Padişah'a yakın birilerinin yönlendirmeleriyle Vakıf başkasına verilmiştir. Bu olayı Şeyhî'nin *Har-nâme*'sinde anlattığı "*Boynuz umdum kulakdan ayrıldum*"⁴² kıssasına benzetmiştir. Onun, başka gelirlerini alamadığı da olmuştur. Sinan Çelebi, Umurbey Vakfı'na başkan olunca Vakıf gelirinden yılda iki buçuk müd⁴³ buğday verilmesi konusunda Lâmiî ile anlaşmışlar ancak Vakf'ı işletenler sözlerinde durmamışlardır⁴⁴.

XV. yüzyılda, Bursa'da geliri on bin akçeden yukarı olanların varlıklı sınıfa, on bin-bin akçe arasında olanların orta sınıfa, binin altında akçeye sahip olanların da fakir sınıfa girdiği düşünülürse⁴⁵ Lâmiî Çelebi'nin diğer gelirleri bir yana, sadece Uzun Kuyu Vakfı'ndan elde ettiği gelirle rahat bir hayat sürmesi gerekir. Lakin, bazı mektuplarında geçim sıkıntısından söz etmiştir. Bu durumda o, ya bol para harcamaktadır veya Uzun Kuyu Vakfı'nda olduğu gibi, zaman zaman gelirlerini alamamaktadır ya da kazandıklarını hayır işlerinde harcamaktadır. Nitekim bir mektubunda Bursa Hisârı içinde Nakkâş Alî Mahallesi'nde yanan mescidin onarımı için kitaplarından kazandıklarını harcamaya hazır olduğunu söylemiştir⁴⁶.

Lamiî'den bahseden kaynaklardan Âşık Çelebi, onun 940'ta altmış yaşında vefat ettiğini söylemiştir. Mehmed Mecdî ve Ahmet Rıfat da ölüm tarihini hicri 940 olarak vermişlerdir⁴⁷. İsmail Belîğ ve Kaf-zâde Fâizî tezkirelerinde ölümüne düşürülen tarihler ise 938'dir (M 1532)⁴⁸. Altmış yaşında vefat ettiği düşünülürse vefat tarihlerinden 938 (M 1532) doğru olmalıdır.

Lamiî'nin mezarı Bursa Hisârı dâhilinde Ortapazar'da dedesi Nakkaş Ali'nin yaptığı caminin kible tarafında babası Osman Çelebi'nin yanındadır⁴⁹. Şairin mezar taşında tarihsiz

40. G. M. Meredith-Owens (hzl.) (1971). *Meşâ'irü's-Şu'arâ or Tezkere of Âşık Çelebi*. London. vr. 109^b.

41. İsmail E. Erünsal (1990). "Türk Edebiyatının Arşiv Kaynakları IV: Lâmi'î Çelebi 'nin Terekesi". *Journal of Turkish Studies* 14: 186.

42. Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 187-193.

43. Müd, batman nevinden bir tartı ölçөгüdür. Batman, 7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimidir.

44. Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 189.

45. İsmail E. Erünsal (1990). "Türk Edebiyatının Arşiv Kaynakları IV: Lâmi'î Çelebi 'nin Terekesi". *Journal of Turkish Studies* 14: 186.

46. Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 113.

47. G. M. Meredith-Owens (hzl.) (1971). *Meşâ'irü's-Şu'arâ or Tezkere of Âşık Çelebi*. London. vr. 109^b; Mehmed Mecdî (1269). *Şakâik Tercümesi*. İstanbul. vr. 432. İstanbul; Ahmet Rıfat (hzl.) (1300). *Lügat-i Tarihiyye ve Coğrafiyye*. C. 6. İstanbul: Mahmut Bey Matbaası. 131.

48. İsmail Belîğ. *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*. Süleymaniye Kütüphanesi. Aşır Efendi No. 264. vr. 66^a; Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-eş'âr*. Millet Kütüphanesi. Ali Emirî. Manzum No. 1325. vr. 94^a.

49. Baldır-zâde Şeyh Mehmed Efendi. *Baldır-zâde Tarihi*. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Orhan Bölümü. No. 1018. vr. 63^b; Kâmil Kepecioğlu. *Bursa Kütüğü*. C. 3. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 4521. 146; Mehmed Süreyya (1311). *Sicill-i Osmanî*. C. 4. İstanbul: Matbaa-i Âmire. İstanbul: Matbaa-i Âmire. 76; Hüseyin Vassaf. *Sefine-i Evliyâ*. C. 1. Süleymaniye Kütüphanesi. Yazma

olarak *El-Merhûm Şeyh Lâmiî bin 'Osmân* yazısı bulunmaktadır⁵⁰. Oğlu Lemî Mehmed Çelebi de burada metfundur⁵¹. Bursa'da Çekirge'ye giden yol üzerinde Lâmiî'nin yaptırdığına dair hiçbir kayda rastlanmayan Lâmiî Çelebi Camii bulunmaktadır. Lâmiî'nin oğullarından Ahmed Çelebi'nin 1563 yılında cami hakkında vakfiyesi vardır⁵².

Lâmiî Çelebi'yi sadece telif ve tercüme eserleriyle ve mutasavvıf kimliğiyle tanımak eksik olur. Onun çok yönlü, çok renkli bir kişiliği vardır. Tanıdıklarının sıkıntılarıyla ilgilenmiştir. Suleha-i asrdan Nasuh Halife adında biri için Kazasker Ali Çelebi'ye mektup yazmış ve Nasuh Halife için aracı olmuştur. Yine Defterdar Abdüsselâm Bey'e yazdığı mektupta, bir dostunu tanıtmış ve her ne iş verilirse yapabileceğini söylemiştir⁵³. Bazı dostlarının sıkıntılarını hafifletmek için onlara teselli edici mektuplar yazmıştır⁵⁴. Bir dostun maaşına göz koyanları ve hizmetlerini engellemeye çalışanları devlet erkânına arz-name ile bildirmiştir⁵⁵.

Çevresine sağlık konusunda yardımcı olmuştur. *Tereke*'sindeki tıpla ilgili kitaplarla nebatlardan yapılmış bazı şuruplar ve "ma'cûn-ı mukavvî" onun sağlık konusunda birikimi olduğunu gösterir⁵⁶. Bir dostunun kendisinden "terkîb-i mukavvî" istemesi üzerene, dostuna ilacı hazırlayıp hangi hastalıklara iyi geldiğini ve nelerden yapıldığını anlatarak göndermesi onun bu yönüne işaret sayılabilir⁵⁷. Ayrıca kendisinin de zaman zaman ayağında nüks eden bir rahatsızlığı vardır. Bu hastalıktan muzdariptir. "Elif" gibi boyu "dal"a dönmüştür. Hastalığının belli aralıklarla nüks etmesini, dönen dönem kaybettiği servetine benzetmiştir⁵⁸. Hastalığıyla servetini bu şekilde ilişkilendirmesi onun servetini zaman zaman kaybettiğini düşündürür. Bir müddet göz hastalığı da çekmiştir⁵⁹.

Lâmiî nüktedandır. Abdülkadir Çelebi, Lâmiî'ye bir mektupla birlikte kavun da göndermiştir. Lâmiî "dostum" dediği Abdülkadir Çelebi'den gelen kavunlar için, "beleşti, baldan tatlı idi, dosttan gelmişti, kıymetli idi. Ârifler her zaman ihsan ve kerem sahibi olurlar; cahiller ise boğazına düşkün olurlar." Rûşenî-zâde'ye yazdığı bir cevap-namesinde eserlerini hafife alıp eğlenen ve hatalar bulup eleştirenler için "Gülüştüklerinden incinmeyiz, zira

Bağışlar No. 2305. 288; Gazzi-zâde Abdülatîf bin Muhammed Es'ad. *Hülâsâtü'l-Vefeyât*. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 2162. vr. 15^b.

⁵⁰ Günay Kut (Alpay) (1976). "Lâmiî Çelebi and His Works". *Journal of Near Eastern Studies* 35/2: 76.

⁵¹ Nuran Tezcan (1979). "Bursalı Lâmiî Çelebi". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Araştırmaları Enstitüsü Türkoloji Dergisi* 8: 308.

⁵² Kâmil Kepecioğlu. *Bursa Kütüğü*. C. 3. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 4521. 147.

⁵³ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 134-144.

⁵⁴ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 146-148.

⁵⁵ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 149.

⁵⁶ İsmail E. Erünsal (1990). "Türk Edebiyatının Arşiv Kaynakları IV: Lâmiî Çelebi'nin Terekesi". *Journal of Turkish Studies* 14: 182, 186.

⁵⁷ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 352-354.

⁵⁸ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 181-182.

⁵⁹ Latîfi (1314). *Tezkire-i Lâtîfi*. Dersaadet. 293-294; Kâmil Kepecioğlu. *Bursa Kütüğü*. C. 3. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 4521. 147.

eserlerimiz mersiye değil ki ağlaşsınlar!... Eserlerimizde hata bulanlardan da rencide olmayız; bizim eserlerimiz Kur'ân ve hadis değil ki eleştirilmez olsun!"⁶⁰. *Letâif-nâme*'si onun güldürmeye yönelik bir başka yönünü gösterir. Osmanlı devrinde ilk defa hezeli ihdas eden de Lâmiî'dir⁶¹. *Münşeât*'ında hezel tarzında bir mektubu bulunmaktadır⁶². Lâmiî'nin hezel tarzındaki bir başka eseri de yedi sayfalık *Nefsü'l-emr-nâme* risalesidir. Risalesinde görgü kurallarına uymayanları alaycı ve yer yer ağır ifadelerle eleştirmiştir⁶³.

Lâmiî, devrinde ileri sürülen bazı düşünceleri kabul etmemiştir. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehadetini anlattığı *Maktel-i İmam Hüseyin* adlı eserinin okunmasını devrin vaizi Molla Arap (öl. M 1531) küfür telakki etmiştir. Bunun üzerine Lâmiî Çelebi, Molla Arab'ı, kadı Aşçı-zâde'yi, ileri gelenleri ve halkı Câmî-i Kebîr'e davet edip kitabı onların huzurunda okutmuş ve vaizin düşüncelerinde yanıldığını söylemiştir⁶⁴.

I.2.Edebî Şahsiyeti

Lâmiî ilk gençlik yıllarında intisap ettiği faziletli kişilerden etkilenmiş ve onları örnek almıştır⁶⁵. Onun edebî şahsiyeti, İstanbul'da oturan Seyyid Ahmed Buhârî'ye intisapla Nakşibendi olduktan sonra tekâmül etmeye başlamıştır. Ahmed Buhârî'ye derin saygı ile bağlıdır. Eserlerinde bu saygı açıkça görülür. Ondan feyiz aldığı *Ferhâd ile Şîrin*'nin Sebeb-i Telif bölümünde şöyle anlatır: ...ve cenâb-ı kutbü'l-irşâd ve gavsü'l-'ibâd seyyidenâ ve senedenâ Hazret-i Mîr-i Buhârî, 'aleyhi rahmetü'l-bârînün buhâr-ı fazlından meded-yâb, belki bihâr-ı feyzinden sîrâb olup..⁶⁶. Lâmiî'nin eserleri genellikle tercüme-telif olup, İran edebiyatından ve çoklukla Câmî'dendir. Ali Şîr Nevaî'den aktarmaları da vardır. Câmî, Ali Şîr Nevaî ve Lâmiî'nin ortak yönleri Nakşi olmalarıdır. Câmî'nin *Şevâhidü'n-Nübüvve* adlı siyer kitabı ile *Nefahatü'l-Üns* adlı eserini, Anadolu sûfîlerini de ilave ederek Türkçeye tercüme ettiği ve Nakşi olduğu için "Câmî-i Rûm" adıyla anılmıştır⁶⁷.

⁶⁰ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 295-314.

⁶¹ Kâmil Kepecioğlu. *Bursa Kütüğü*. C. 3. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 4521. 147.

⁶² Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 112-116.

⁶³ Hasan Ali Esir (2001). "Lâmiî Çelebi'ye İsnat Edilen Bir Eser: Risâle-i Nefsü'l-Emr-i Lâmiî". *İlmî Araştırmalar* 12: 111-120 .

⁶⁴ G. M. Meredith-Owens (hzl.) (1971). *Meşâ'irü's-Şu'arâ or Tezkere of Âşık Çelebi*. London. vr. 110^a; Hasan Çelebi. *Hasan Çelebi Tezkiresi*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 516. vr. 293^b; Bakırcı Mehmed Râşid. *Zübdeü'l-Vakâyi' Der-Belde-i Celîle-i Bursa*. Millet Kütüphanesi. Ali Emiri. Tarih No. 89. 222; E. J. W. Gibb (1904). *age*. London. Chapter 2: 23.

⁶⁵ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmiî'î Ferhâd ile Şîrin: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 80-81.

⁶⁶ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmiî'î Ferhâd ile Şîrin: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 180.

⁶⁷ Mehmed Tahir (1333). *Osmanlı Müellifleri*. C 1-2. 493. İstanbul: Matbaa-i Âmire; İsmail Belîğ. *age*. Süleymaniye Kütüphanesi. Aşır Efendi No. 264. vr. 66^a; Hasan Çelebi. *Hasan Çelebi Tezkiresi*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 516. vr. 293^a; Baldır-zâde Şeyh Mehmed Efendi. *Baldır-zâde Tarihi*. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Orhan Bölümü. No. 1018. vr. 63^b; Bakırcı Mehmed Râşid. *Zübdeü'l-Vakâyi' Der-Belde-i Celîle-i Bursa*. Millet Kütüphanesi. Ali Emiri. Tarih No. 89. 222; Beyânî. *Tezkire-i Şu'arâ-i Beyânî*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 2568. vr. 75^a.

Lamiî Çelebi, nazımda ve nesirde çok sayıda eser vermiştir. Câmî'den yaptığı ilaveli çevirileri ile hafızalarda yer etmiştir. Lâmiî'den bahseden kaynakların pek çoğu onu övücü sözlerle anlatmışlardır. Ölümünden 6 sene sonra 945'te (M 1538) *Heşt Behişt* adlı eseri ile Sehî Bey, "Acem'de Mevlânâ Şeyh Abdurrahman Câmî ne ise Rûm diyarında da Lamiî odur."⁶⁸ demiştir. Ölümünden yaklaşık 14 sene sonra 953'te (M 1546?) *Tezkire-i Latîfî* adlı eserini yazan Latîfî (öl. 1582), onun daha ziyade nesirde mahir olduğunu söylemiş, "Arapça ve Farsçadan çevirisi zor fakat güzel eserleri tercüme etmede cihanın ustasıydı."⁶⁹ diyerek tercümelerini başarılı bulmuştur. Lâmiî'nin ölümünden 33 sene sonra 974'te (M 1566) *Meşâ'irü's-Şu'arâ*'sını yazan Âşık Çelebi (öl. 1572) ise şiire Seyyid Ahmed Buhârî'ye intisaptan sonra başladığını ve artık herkesçe tanınan ve bilinen bir şair olduğunu, mahlasını da bu dönemde "Lâmiî" olarak aldığını söylemiştir: *Nakş-bendî Emîr Efendiniün cezbe-i nefesi irişüp, nefsi ol tarîkun nakş u nigârına firîfte ve anlarun sükûnında olan hareketlerine şifte olup... cümle mâsivâdan 'uzlet ü hicret itdi. Bu esnâda envâ' şî'r derûnından lâmi' ve pertev-i neyyir-i nesr etrâfa şâyi' oldı; mahlasın Lâmiî kıldı. Âşık Çelebi, ayrıca Lamiî'yi her iki vadede de başarılı bulmuştur: "Şiirle nesri, sütle şeker gibi bir araya getirmiştir; iki dilli kaleminin birinden şiir sütünü, diğerinden de nesrin saf ve temiz suyunu akıtmıştır"⁷⁰. Ölümünden 53 sene sonra 994'te (M 1585) *Tezkiretü's-Şu'arâ*'sını yazan Kınalı-zâde Hasan Çelebi (öl. 1604) ve ölümünden 117 sene sonra 1059'da (M 1649) *Baldır-zâde Târîhi*'ni yazan Baldır-zâde Şeyh Mehmed Efendi (öl. 1650) ile ölümünden 191 sene sonra 1135'te (M 1723) *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân* adlı eserini yazan İsmâil Belîğ (öl. 1729), kişiliği hakkında; *Zât-ı şerîfi ta'rif ü tavsîfden müstagnî, tahsîl-i kemâlât-ı insâniyye ve tekmîl-i merâtib-i 'aliyye-i Rabbâniyye itmiş; zâhir ü bâtını ma'mûr, âfîtab-ı vüçûd-ı latîfi lâmi'u'n-nûr idi*⁷¹. demişlerdir. Ölümünden 54 sene sonra 995'te (M 1586) *Hadâiku's-Şakâik*'i kaleme alan Edirneli Mehmed Mecdî (öl. 1591) onun için, "Şiirin hemen her çeşidinde hüner göstermiştir. Özellikle kıt'a, murabba, gazel, kaside ve mesnevi tarzında hikmetli eserler ortaya koymuş; nesir vadisinde de başarıyla kalem oynatmış, pek çok güzel risale ve yazı telif ve tasnif etmiştir."⁷² demiştir.*

Lamiî'yi bu şekilde övenlerin yanında yerenler de olmuştur. Gelibolulu Mustafa Âlî (öl. 1599), Lamiî'nin ölümünden 59 yıl sonra (M 1591) kaleme aldığı *Künhü'l-Ahbâr* adlı eserinde Lamiî'yi hafife alır. Âlî'ye göre, Âhî'nin (öl. 1517) *Hüsn ü Dil*'i dururken Lamiî'nin *Hüsn ü Dil*'ini kimse okumaz; Hamdî'nin (öl. 1503) *Yûsuf u Züleyhâ*'sı varken onun mesnevilerine rağbet olunmaz; sözleri lezzetsiz, tuzlu ve tatsızdır. Mustafa Âlî, bu düşüncelerinin doğruluğuna, onun eserlerinin pek çoğunun müellif nüshasında kaldığını, bazılarının da üçüncü dördüncü nüshadan öteye geçemediğini delil gösterir. Âlî'ye göre şiirleri için de durum aynıdır; ya zamanla unutulup gidecek ya da dalından vakitsiz koparılmış ham meyve durumuna düşecektir. Bütün bunları dikkate alan Âlî, Lamiî'ye Bursalı şairler arasında Rahmî (öl. 1567) ile Celîlî (öl. 1569'dan sonra) arasında bir yer tayin etmiştir. Lamiî'nin Celîlî'den üstün olmasını da ancak eserlerinin çokluğuna bağlamıştır⁷³.

⁶⁸ Sehî Bey. *Kitâb-ı Heşt Behişt*. Süleymaniye Kütüphanesi. Ayasofya No. 3544. vr. 48^b.

⁶⁹ Latîfî (1314). *Tezkire-i Latîfî*. Dersaadet. 290-291.

⁷⁰ G. M. Meredith-Owens (hızl.) (1971). *Meşâ'irü's-Şu'arâ or Tezkere of Âşık Çelebi*. London. vr. 109^a.

⁷¹ Hasan Çelebi. *Hasan Çelebi Tezkiresi*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 516. vr. 293^a; Baldır-zâde Şeyh Mehmed Efendi. *Baldır-zâde Tarihi*. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Orhan Bölümü. No. 1018. vr. 63^b; İsmail Belîğ. *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*. Süleymaniye Kütüphanesi. Aşır Efendi No. 264. vr. 66^a.

⁷² Mehmed Mecdî (1269). *Şakâik Tercümesi*. İstanbul. vr. 432.

⁷³ Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 266-267.

Nazım ve nesirde eserler veren Lamiî'nin bilhassa manzum eserlerinde zaman zaman tekrarlar görülür. Sürekli yazan biri için bu belki bir dereceye kadar normal karşılanabilir. Ancak müellifin bu tarza özellikle baş vurduğu söylenebilir. Bu mükerrer şiirler aynı eserinde olduğu gibi, farklı eserlerinde de bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Lamiî'nin bir eserindeki şiiri diğer eseri ya da eserlerine aktarmada herhangi bir sakınca görmediği anlaşılıyor. Birbirinin tekrarı ya da benzeri olan şiirlerin bir araya getirilip değerlendirilmesi ayrı bir çalışmayı gerektirecek kadar çoktur. Lamiî'nin eserlerinde tekrar şiirlerin dışında, birbirine benzeyen ifadeler de göze çarpar. Mesela *Ferhâd ile Şîrîn*'de XXIV. bölümde Ferhâd'ın, Sokrât'ın bulunduğu dağa gidip oradaki tılsımı çözmeye niyet etmesini: *Ferhâd, Sokrât tağı tılsımın açmaga kemer bağlayup, âb-ı hayvân gibi çeşme kenârındaki merg-zâr-ı pür-ahdarda Hazret-i Hızra mülâkâtından hâtırı ser-sezb olduğudur. Ve Hızr-ı nebî 'aleyhi's-selâm aña rehber olmag ile gam zulümâtından çıkarup âb-ı hayât gibi ta'lîmler ile Ferhâd tâze hayât bulduğudur...* şeklinde anlatırken *Vâmik u Azrâ*'da buna benzer ifadeler görülür: *Vâmik-ı hevâ-h^wâh mihnet râhında bir kûh-ı felek-iştibâha ve vâdî-i dil-i siyâha irişüp ba'dehû bir beyâbân-ı bî-pâyâna düşüp dil-teşne vü zâr ve hayâtlarından me'yûs u bîzâr giderken Hızr-sıfat bir dıraht-i sâyedâra ve âb-ı hayât gibi bir çeşmesâra irdügidür.* Bu benzer ifadeler her iki eserin nazım bölümlerinde de görülür⁷⁴.

Lamiî'nin *Tereke Listesi*'ndeki Arapça ve Farsça eserler Türkçelere oranla daha çoktur. Tasavvufla ilgili eserler de vardır⁷⁵. Ahmed Paşa, Şeyhî, Zâtî, İshâk Çelebi ve Necâtî gibi şairlere nazireler yazmıştır⁷⁶. Devrinde cereyan eden fetih ve ölüm hadiselerine tarihler düşürmüştür⁷⁷. *Dîvân*'ının dîbâcesinde ve *Münşeât*'ının mukaddimesinde söz, şair, şiir ve nesir hakkındaki düşüncelerini anlatmıştır⁷⁸. Kendisi de Nakşibendi şeyhlerinden olan şair, İlhamî Efendi vasıtasıyla Gülşenî tarikatine de intisap etmiştir⁷⁹.

I.3.Eserleri

Lamiî Çelebi, çeşitli konularda manzum ve mensur çok sayıda eser vermiştir. İki eserinde eserlerinin sayısını vermiştir. Bunlardan biri, elli beş yaşında yazdığı *Şerefü'l-İnsân*'dır. Burada eserlerinin sayısının 24 olduğunu söyler ve şu şekilde sıralar: *Egerçi kim rakam-zede-i hâme, ya'nî resâil ü nâme, mânend-i sâ'at-i leyl ü nehâr bîst ü çehâr olmuş resâil: Şevâhidü'n-Nübüvve, Nefahatü'l-Üns, Risâle-i Tasavvuf, Hüsn ü Dil, Münâzara-i Bahâr u Şitâ, Şerh-i Dîbâce-i Gülistân, Münşeât-ı Mekâtib, Hall-i Mu'ammâ-yı Mîr Hüseyin, Risâle-i 'Arûz, Menâkıb-ı Üveysü'l-Karânî, 'İbret-nâme, Risâle-i Usûl min-el-Fünûn, Mevlidü'r-Rasûl 'Aleyhi's-Selâm, Maktel-i İmâm Hüseyin, Salâmân u Absâl, Şem' ü Pervâne, Gûy u Çevgân, Ferhâd ile Şîrîn, Vâmik u 'Azrâ, Kıssa-i Evlâd-ı Câbir, Lugat-i Manzûme,*

⁷⁴ Bk. Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi: İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 21-23.

⁷⁵ İsmail E. Erünsal (1990). "Türk Edebiyatının Arşiv Kaynakları IV: Lâmi'î Çelebi 'nin Terekesi". *Journal of Turkish Studies* 14: 186.

⁷⁶ Halit Bilen Burmaoğlu (1989). *Lâmi'î Çelebi Dîvânından Seçmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 13, 44-61.

⁷⁷ İsmet Parmaksızoğlu (hzl.) (1979). *Hoca Sadettin Efendi. Tâcü't-Tevârih*. C. 3-5, 111-113. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

⁷⁸ Harun Tolasa (1979). "Klâsik Edebiyatımızda Dîvân Önsöz (Dîbâce)'leri; Lâmi'î Dîvânı Önsözü ve (buna göre) Dîvân Şiiri Sanat Görüşü". *Journal of Turkish Studies* 3: 386-387; Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 84-88.

⁷⁹ Kâmil Kepecioğlu. *Bursa Kütüğü*. C. 3. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 4521. 147; Mehmed Tahir (1333). *Osmanlı Müellifleri*. C 1-2. İstanbul: Matbaa-i Âmir. 492-493.

*Risâle-i Fâl, Şehr-engîz, Dîvân-ı Eş'âr*⁸⁰. Âşık Çelebi ve Mecdî de eserlerinin sayısının yirmi dörde ulaştığını söylerler⁸¹. *Şerefü'l-İnsân* da dâhil edildiğinde bu sayı yirmi beş olmuş olur. İkinci eseri ise *Münşeât*'ıdır. Ser-defter İskender Çelebi'ye sunduğu bir tevakku'-namede nazım ve nesir eserlerinin sayısının otuz beşe ulaştığını söylemiştir: *Urup 'ilm ü hüner zeyline pençe / İrişdi nazm u nesrüm sî vü pence*⁸². Birkaç eser daha telif ettiği düşünülürse bu sayının kırk civarında olduğu söylenebilir.

Araştırmalarda belki de eserlerinin sayısı farklı verilen müelliflerin başında Lamiî gelir. Bunun çeşitli sebepleri vardır. Kütüphane katalogları başta olmak üzere kimi çalışmalarda ona ait olmayan eserler onunmuş gibi gösterilmiş. Bazı eserleri de farklı adlarla kütüphane kataloglarına girmiştir. Yine bazı eserlerindeki bir bölüm, mesela *Münşeât*'ında olduğu gibi, farklı adla müstakil esermiş gibi kaydedilmiştir. Lamiî Çelebi'nin *Münşeât*'ı değişik kaynaklarda; *Münşeât*, *Münşeât-ı Lamiî*, *Münşeât-ı Lamiî Çelebi*, *Mektûbât-ı Lamiî*, *Münşeât-ı Mekâtib-i Lamiî*, *Nisâbü'l-Belâga Münşeât-ı Lamiî*, *Kitâb-ı İnşâât-ı Lamiî*, *İnşâ-i Lamiî Çelebi*, *Münşeât-ı Mahmud Efendi*, *Nâme-i Lamiî (Münşeât)*, *Kitâb-ı Nâmî-i Lamiî* şeklinde çok çeşitlidir⁸³. Bu çeşitlilik onun eserlerinin sayısının tam olarak tespitini güçleştirmiştir. Eserleriyle ilgili akademik çalışmalar da henüz tamamlanmamıştır.

Münşeât'ında verdiği bilgilere göre 1499'da yirmi yedi yaşından sonra eser telif ve tercümesine başladığı söylenebilir. Yirmi yedi yaşına kadar eser yazmak ve tarikat kültürüne adapte olabilmek için gerekli maddi ve manevi bilgi ve donanımı elde etmeye çabaladığını söylemiştir: *Târîh-i sene hamse ve tis'â mi'ede ömr-i girân-mâye bîst ü hefte irmişdi; ve ma'ârif-i resmî ve şerâyif-i ismîden cüz'î ve küllî el virmişdi. Bedraka-i tevfik-i Sübhânî refik ve rehber-i telfik-i Yezdânî mürşid-i tarîk olup, tabîb-i mevhibet mîl-i hikmet ve tîg-i himmet birle dâde-i basîretümi meftûh ve sîne-i pür-küdûretümi meşrûh idüp...*⁸⁴

1.3.1.Mensur Eserleri

1. Hall-i Mu'ammâ-yı Mîr Hüseyin, 2. Hüsn ü Dil, 3. İbret-nâme, 4. Letâ'if-nâme, 5. Menâkıb-ı Üveysü'l-Karânî, 6. Münâzara-i Bahâr u Şitâ, 7. Risâle-i Nefsü'l-Emr-i Lamiî, 8. Münşeât-ı Lamiî, 9. Risâle-i Arûz, 10. Risâle-i Tasavvuf, 11. Şerefü'l-İnsân, 12. Şerh-i Dîbâce-i Gülistân, 13. Terceme-i Nefahâtü'l-Üns, 14. Şevâhidü'n-Nübüvve.

Lamiî'nin mensur eserleri arasında *Menâkıb-ı Cenâb-ı 'Alî, Mevlidü'r-Resûl 'Aleyhi's-Selâm, Miiftâhu'n-Necât fî Havâssı's-Suveri ve'l-Âyât, Risâle-i Usûl min-el-Fünûn*'un da bulunduğu belirtilmektedir⁸⁵.

1.3.2.Manzum Eserli

⁸⁰ Lamiî Çelebi. *Şerefü'l-İnsân*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 3411. vr. 6^a.

⁸¹ G. M. Meredith-Owens (hzl.) (1971). *Meşâ'irü's-Şu'arâ or Tezkere of Âşık Çelebi*. London. vr. 109^b; Mehmed Mecdî (1269). *Şakâik Tercümesi*. İstanbul. vr. 431.

⁸² Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lamiî: (Lamiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 335.

⁸³ Hasan Ali Esir (2011). "Lamiî Çelebi'nin Münşeât'ında Müellifin Kendisi ve Bursa ile İlgili Verdiği Bazı Bilgiler". *Bursalı Lamiî Çelebi ve Dönemi*. Ed. Bilal Kemikli-Süleyman Eroğlu. Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yay. 281.

⁸⁴ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lamiî: (Lamiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 84.

⁸⁵ Nuran Tezcan (1979). "Bursalı Lamiî Çelebi". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Araştırmaları Enstitüsü Türkoloji Dergisi* 8: 336.

1. Dîvân-ı Eş'âr, 2. Ferhâd ile Şîrîn, 3. Gıdâü'r-Rûh, 4. Gûy u Çevgân, 5. Heft Peyker, 6. Hired-nâme, 7. Lugat-i Manzûme, 8. Maktel-i İmam Hüseyin, 9. Salâmân u Absâl, 10. Şehr-engîz, 11. Şem' ü Pervâne, 12. Vâmık u Azrâ, 13. Veyse vü Râmîn⁸⁶.

Lamiî'nin manzum eserleri arasında *Kıssa-i Evlâd-ı Câbir*, *Risâle-i Fâl*, *Edhem ü Hüma*'nın da olduğu belirtilmektedir⁸⁷. Prof. Dr. Günay Kut, Lamiî'nin hayatı ve eserleriyle ilgili detaylı bir çalışma yapmıştır⁸⁸.

1.3.2.1. Münşeât'ta Lamiî'nin Eserleri ile İlgili Verdiği Bilgiler

Şu ana kadar Lamiî Çelebi üzerinde yapılan çalışmalarda hayatı ve eserleri ile ilgili bilgiler genellikle değişik kaynaklardan derlenerek yapılmıştır; *Münşeât*'ındaki bilgilere değinilmemiştir. Lamiî'nin *Münşeât*'ında eserleri ile ilgili önemli bilgiler bulunmaktadır. Eserlerini yazarken yaşadıklarını; nasıl, niçin ve kimlerin emir ve telkinleriyle yazdığını kimi mektuplarında anlatmıştır. “Bazı ahali-i asr” diye tabir ettiği kimselere yazdığı mektupta Kanunî'ye sunulmak üzere Kanunî'ye yakın birine *Gül* redifli bir kaside göndermiş ve neden böyle bir kaside yazdığını da anlatmıştır: Kendisine verilen ve yılda yedi sekiz bin akçe gelir elde ettiği ve onunla ailesinin geçimini sağladığı Uzun Kuyu Vakfı hiçbir sebep gösterilmeden elinden alınıp başkasına verilmiştir. Kendisine yapılan haksızlığı kasidede uzun uzadıya ve istiare yollu anlattığını ve bu olayın bir kaside sunmak için yeter bir sebep olduğunu mektupta belirtmiştir⁸⁹. Defterdar Sinan Çelebi'ye yazdığı cevap-namede daha önce meyve ve tatlı gibi hediyelerle birlikte *Bahariyye Kasidesi* ve *Şevâhidü'n-Nübüvve Tercümesi*'nden birer nüsha gönderdiğini ve tam bir cevap alamadığını söylemiştir⁹⁰. Divan Kâtibi Haydar Çelebi'ye yazdığı mektupta ise *Gül Kasidesi*'ni sanatkârane üslupta yüz beyit kadar yazdığını, hediye olarak bir nüshasını kendisine (Haydar Çelebi'ye) gönderdiğini yazmıştır. Kasideyi daha önce de Padişah'a sunulmak üzere Müderris Kadri Çelebi'ye gönderdiğini mektupta belirtmiştir⁹¹. *Münşeât*'taki mektuplardan 40, 41 ve 42. mektuplar *Vâmık u Azrâ* ile ilgilidir. Rumeli Kazaskeri Muhyiddin Efendi'ye yazdığı dua-namede, Kanunî, Lamiî'ye *Vâmık u Azrâ*'yı Türkçe nazmetmesini emretmiş. Lamiî de bu emre uyarak altı bin kadar beyti beş aya yakın bir sürede yazmış, tertip ve tezhibi için de iki ay çalışmış ve oğlu Abdullah'la padişaha arz etmiştir⁹². Anadolu Kazaskeri Kadri Efendi'ye ve Saray'a yazdığı mektuplarda da aynı konu üzerinde durmuş ve aşağı yukarı Muhyiddin Efendi'ye yazdıklarını tekrar etmiştir⁹³. Lamiî, Kanunî'nin Veziri İbrahim Paşa'ya *Veyse vü Râmîn*'i takdim ettiğinde yazdığı ubudiyet-namede *Vâmık u Azrâ* ve *Veyse vü Râmîn*'in

⁸⁶ Bk. Hasan Ali Esir (1998). *Lamiî'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 25-30.

⁸⁷ Nuran Tezcan (1979). “Bursalı Lamiî Çelebi”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Araştırmaları Enstitüsü Türkoloji Dergisi* 8: 320.

⁸⁸ Günay Kut (2015). “Lamiî Çelebi, Mahmûd B. Osmân”. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6797> [Erişim Tarihi: 25.10.2017].

⁸⁹ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lamiî: (Lamiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 194.

⁹⁰ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lamiî: (Lamiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 110.

⁹¹ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lamiî: (Lamiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 195-196.

⁹² Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lamiî: (Lamiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 224.

⁹³ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lamiî: (Lamiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 226-228-229.

nazmedilişlerini anlatmıştır. Kanunî daha şehzadelğinde Manisa'da vali iken, yakınında bulunanlarla Lâmiî'ye haber göndermiş ve *Vâmık u Azrâ* ile *Veyse vü Râmîn*'in güzel bir nazımla tercüme edilmelerini istemiştir. Lâmiî de bu emir gereği tercüme etmek için eserleri aramış ancak bulamamıştır. Aradan yıllar geçtikten sonra, Padişah'ın beğenmediği ve tekrar tercüme edilmesini istediği Türkçe bir *Vâmık u Azrâ* mesnevisi kendisine ulaştırılmıştır. O da altı bin beyit kadar yazıp arz etmiştir. Yine Fahr-i Cürcânî'nin (öl. XI. yy.) *Veyse vü Râmîn* mesnevisini de bulup aynı bahirde nazmetmiş ve vezarete sunmuştur⁹⁴. *Vâmık u Azrâ*'nın bir nüshasını da oğluya Arpa Yazıcısı Hüseyin Çelebi'ye göndermiştir⁹⁵. Vezîr-i Sâni Ayaz Paşa'ya gönderdiği mektupta ise kendisinden *Vâmık u Azrâ* ve *Kıssa-i Semek-i Ayyâr* adlı eserleri tercüme etmesinin istendiğini yazmıştır. Ancak Lâmiî her ikisinin de tam ve güzel bir nüshasını bulamamış, kendisinde olduğu kadarıyla, verilen emri yerine getirmiş ve *Vâmık u Azrâ*'dan bir nüsha huzura arz etmiştir. Eseri yeni tamamladığı için az sayıdadır. Lâmiî, kitabının kıymetini de Ayaz Paşa'nın takdirlerine bırakmıştır. *Kıssa-i Semek-i Ayyâr*'ı da Bursa'da çok aramasına rağmen huzura arza değer bir nüshasını bulamamış, ancak birkaç parça eksik bir nüshasını utana sıkıla arz etmiştir. Ancak İstanbul'da Mütevellî Hamîd Çelebi'de mükemmel *Semek-i Ayyâr* nüshasının olduğunu duymuştur. İstediği takdirde sahibi tarafından huzura arz edileceği haberini vermiştir⁹⁶. Bu bilgilerden Lâmiî'nin *Kıssa-i Semek-i Ayyâr* çalışmasının olduğu anlaşılıyor. Lâmiî Çelebi, *Vâmık u Azrâ* mesnevisini tamamlayıp Kanunî'ye sunduğunu anlattığı mektupta, *Şem' ü Pervâne* hakkında da bilgiler vermiştir. *Vâmık u Azrâ*'yı yazmadan önce, Rodos'u fethi dolayısıyla, Kanunî için *Şem' ü Pervâne*'yi yazmış ancak çeşitli sebeplerle sunamamıştır; bu vesile ile sunma fırsatı bulmuştur⁹⁷. Lâmiî'nin, *Şem' ü Pervâne*'yi *Vâmık u Azrâ*'dan önce yazdığı anlaşılıyor. Rumeli Kazaskeri Muhyiddin Fenarî'ye gönderdiği ubudiyet-namede, Padişah'ın hizmetçi ve naiplerine zaman zaman risaleler yazdığını, bu kez de Padişah için üç risale nazmettiğini, birine *Mirâtü'l-Esmâ*, birine *İbret-nümâ*, diğerine de *Münâzarât-ı Bahâr u Şitâ* adlarını verdiğini ve oğlu Abdullah'la huzura arz ettiğini söylemiştir⁹⁸. Lâmiî Çelebi, Müderris Rûşenî-zâde'ye gönderdiği cevap-namede, Bursa'nın güzelliklerini anlattığı *Şehr-engîz*'inin yanında, başka manzumeleri ile ilgili bilgiler vermiştir. *Şehr-engîz*'in yedi yüz beyit civarında olduğunu, zeylinde dört gazel ve ayrıca Türkçe *Tig* redifli kaside ve yine birkaç Türkçe gazelle huzura arz ettiğini söylemiştir⁹⁹. Lâmiî, İskender Çelebi'ye gönderdiği arz-namede *Veyse vü Râmîn* mesnevisinin bir nüshasını "bende-zâdenüz" dediği, muhtemelen oğlu Abdullah'la, İskender Çelebi'ye göndermiştir. Bu vesile ile İskender Çelebi'den, eserlerinin çoğaltılmasına yardım eden Bâlî Çelebi'ye yardım etmesini istemiştir. Lâmiî Çelebi, on bin beyte yaklaşan *Divan*'ının ve diğer eserlerinin yazımında Bâlî Çelebi'den yardım aldığını söylemiştir. O güne kadar da otuz civarında kitap ve risalesini Bâlî Çelebi'ye yazdırmış ve huzura arz etmiştir. Bu arada mektubunda Bâlî Çelebi'yi kuloğlu, babası dizdarlıktan emekli ve Bursa'da Hazret-i Sultan Türbesinde türbedarlık etmiş biri olarak tanıtmıştır. Türbedarlık

⁹⁴ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 229, 300.

⁹⁵ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 346.

⁹⁶ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 307-309.

⁹⁷ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 229-230.

⁹⁸ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 314-315.

⁹⁹ Hasan Ali Esir (hzl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 314-315.

beratını da mektupla birlikte göndermiş ve Bâlî Çelebi'ye babasının görevinin verilmesini, bu olmayacaksa kâtiplik görevine atanmasını istemiştir¹⁰⁰. Lâmiî Çelebi, Kanunî'nin veziri İbrahim Paşa'ya yazdığı ubudiyet-namede, Paşa'ya, on bin beyte yaklaşan *Külliyât-ı Dîvân-ı Eş'âr*'ını yazdırıp yine "bende-zâdenüz" dediği, muhtemelen oğlu Abdullah'la, huzura arz ettiğini söylemiş, kitaba ve kitabı getirene yardım edilmesi isteğinde bulunmuştur. *Dîvân*'a ilaveler de yapmıştır. *Dîvân*'a ilaveler yaptığını söylediğine göre, İbrahim Paşa'ya sunulan *Dîvân* gözden geçirilmiş bir nüshü olmalıdır¹⁰¹. Lâmiî Çelebi, İskender Çelebi'ye yazdığı mektubunda, Padişah'ın nazmını istediği *Kıssa-i Heft Peyker ve Hikâye-i Seb' Manzar*'a başladığını bildirmiş ve *Heft Peyker*'den örnekler de sunmuştur. Tamamı üç-dört bin beyit olacak dediği eserin bin beyit kadarını nazmettiğini söyledikten sonra, Bâlî Çelebi'ye eserlerinin yazımında her bakımdan ihtiyacı olduğunu, bunun için Bâlî Çelebi'ye destek olunmasını istemiştir¹⁰². Lâmiî, Kanunî'nin veziri İbrahim Paşa'ya sunduğu ubudiyet-namede Padişah'ın yazmasını emrettiği *Kıssa-i Heft Peyker ve Hikâye-i Seb' Manzar*'ın son durumunu anlatmıştır. Eserin bin iki yüz beytini yazdığını, tamamının üç-dört bin beyit olacağını, ancak bir türlü cismani ve ruhani hastalıklardan kurtulamadığını, bütün bu sıkıntılara rağmen eseri tamamlamak hususunda kararlı olduğunu söylemiş, daha önce dile getirdiği, kâtip ve kâğıt konusundaki sıkıntılarını tekrarlamıştır¹⁰³. Lâmiî ile Rûşenî-zâde arasında daha önceki mektuplaşmalardan birinde Rûşenî-zâde, Lâmiî'ye Nevaî'nin *Heft Peyker*'inin anlaşılmasının zorluğundan söz etmiş, Lâmiî de kendi yazdığı *Heft Peyker*'in son durumu ile ilgili İbrahim Paşa'ya sunduğu ubudiyet-namede söylediklerine benzer şeyler söylemiş ve yine güçsüzlüğünden söz etmiştir¹⁰⁴. Lâmiî, Anadolu Kazaskeri Kadri Efendi'ye sunduğu ubudiyet-namede Padişah, *Heft Peyker*'in yazılmasıyla ilgilenme işini Kadri Efendi'ye vermiş, Kadri Efendi de Lâmiî'yi görevlendirmiştir. Lâmiî'nin itiraz kabul edilmemiştir. Bunun üzerine Lâmiî, iki ayda üç bin beyit yazmıştır. Ecelden fırsat bulursa tamamlayıp huzura arz edeceğini söylemiştir¹⁰⁵. Lâmiî'nin bu eseri hasta, zayıf ve güçsüz olduğu ömrünün son döneminde yazmaya çalıştığı anlaşılıyor. Bu bilgilerle yukarıda Âşık Çelebi'nin *Meşâ'irü's-Şu'arâ*'sı kaynak gösterilerek verilen, Lâmiî'nin eseri tamamlayamadığı, yarım kalan *Heft-Peyker*'i Lâmiî'ni damadı Rûşenî-zâde'nin tamamladığı bilgisi birbirini desteklemektedir¹⁰⁶. Lâmiî'nin, Emîr Hüsrev-i Dihlevî'in (öl. 1325) *Deryâ-yı Ebrâr*'ına nazire olarak yazdığı *Nazîre-i Deryâ-yı Ebrâr-ı Mîr Hüsrev* adlı eserinin olduğu

100 Hasan Ali Esir (hızl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 342-343.

101 Hasan Ali Esir (hızl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 347.

102 Hasan Ali Esir (hızl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 343-344.

103 Hasan Ali Esir (hızl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 347-348.

104 Hasan Ali Esir (hızl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 349.

105 Hasan Ali Esir (hızl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 355.

106 Lâmiî, bu tercümei bitirememiş, ölümü üzerine yarım kalan eser, damadı Rûşenî-zâde tarafından tamamlanmıştır. Eser günümüzde mevcut değildir. Chester Beatty Kütüphanesi'nde *Heft Peyker* adıyla Lâmiî'ye atfedilmiş bir yazma nüsha görünüyorsa da bu nüsha üzerine yapılmış doktora tezinde eserin Abdî'ye ait olduğu belirlenmiştir (Günay Kut (2015). *agm. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6797> [Erişim Tarihi: 25.10.2017]).

Rûşenî-zâde'ye yazdığı bir mektuptan anlaşılıyor¹⁰⁷. Lâmiî Çelebi, Ser-defter İskender Çelebi'ye Bursa'daki Sultan Murad Han İmareti ile ilgili yazdığı mektupta, ismini vermediği ve İskender Çelebi'nin yazmasını emrettiği bir esere yakında başlayacağını, ancak güvenilir ve iş bilen bir kâtip bulmakta zorluk çektiğini söylemiştir¹⁰⁸.

Lâmiî'nin eserleriyle ilgili kendi kaleminden verdiği bu bilgilerden onun, ömrünün son demine kadar telifat işiyle uğraştığı anlaşılıyor. Lâmiî, *Münşeât*'ında *Ferhâd ile Şîrîn*'den hiç söz etmemiştir.

I.4.Ferhâd ile Şîrîn'in Nüshaları

Lâmiî Çelebi'nin *Ferhâd ile Şîrîn*'inin Türkiyede ve Avrupa kütüphanelerinde bilinen beş nüshası vardır¹⁰⁹. Nüshaların hiçbirinde istinsah tarihi ve müstensihleri ile ilgili bilgi yoktur.

I.4.1.Nüshaların Tavsifi

1. The Chester Beatty Library, Dublin, Ms. No: 2945

Baş: Bede'nâ bi ismik'ellâhümme nazmen
Fe-yessir nahve sübli'r-rüşdi 'azmen

Son: Olup cân ol kadehden deng ü medhûş
Yatam tâ haşre dek ser-mest ü hâmûş

Elde eserin mikrofilmli bulunmaktadır. Meredith-Owens eserle ilgili şu bilgileri veriyor: 232 vr., 21,5 x 15 ölç., nesih yazı, pembe renkli, tarihi belli değil ancak muhtemelen 16. yüzyıl¹¹⁰. Eserin adının yer aldığı 1^b varacağı tezhipli olup satır sayısı 13, diğer varaklarınki ise 19'dur. Her sayfa 2 sütundur. Eserin 145^b-146^a varakları mikrofilmde yok; metin yer yer harekelidir.

2. Ms. or. oct. 1616 Staatsbibliothek, Marburg, Berlin

Baş: Bede'nâ bi ismik'ellâhümme nazmen
Fe-yessir nahve sübli'r-rüşdi 'azmen

Son: Olup cân ol kadehden deng ü medhûş
Yatam tâ haşre dek ser-mest ü hâmûş

Elde eserin Compact Disc'i (CD) bulunmaktadır. Manfred Götz eserle ilgili şu bilgileri veriyor: 260 vr., 13 x 7,5, 22 x 14,5 ölç., nesih yazı, kurt yenikli, koyu kahverengi, meşin ciltli, kapak ve madalyonlu, kenarları hasar görmüş, kapakları tamir edilmiş, kâğıdı sağlam, sarı-esmerimsi, sarı-kırmızımtrak, benekli, su lekeleri var, metin yer yer silik, çift sütunlu, 1^b'de sağ köşede tezyinatlı kahverengi altın zemin üzerine eserin adı yazılı ve kenarları altın

¹⁰⁷ Hasan Ali Esir (hızl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 313.

¹⁰⁸ Hasan Ali Esir (hızl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay. 339.

¹⁰⁹ Nuran Tezcan (1979). "Bursalı Lâmiî Çelebi". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Araştırmaları Enstitüsü Türkoloji Dergisi* 8: 316.

¹¹⁰ G. M. Meredith-Owens. *The Chester Beatty Library*. Supplementary Handlist. 9.

çerçeve ile, devam eden sayfalar ise yeşille çevrilidir. Nesir bölümleri, ayetler ve başlıklar kırmızıyla yazılmıştır. Tarihi 16. yüzyıldır¹¹¹. Eserin 1^b varağı 12, diğerleri 17 satırdır. Dış sayfasında [1^a]: Ferhâd ile Şîrîn; kad-temellekehü'l-fakîrû'l-hakîrû hâze'l-kitâbe'l müstetâbe Kutb [silinmiş] gafera'llâhu zünûbehu Yûsuf Cemâli Münir, 19 Recep 1255 Sene (28 Eylül 1839 Cumartesi) şeklinde bir temellük kaydı ve mühür bulunmaktadır. Eser harekeli ancak hareketlerde yanlışlıklar var.

3. Ms. or. oct. 2116 Staatsbibliothek, Marburg, Berlin

Baş: Bede'nâ bi ismik'ellâhümme nazmen
Fe-yessir nahve sübli'r-rüşdi 'azmen

Son: Olup cân ol kadehden deng ü medhûş
Yatam tâ haşre dek ser-mest ü hâmûş

Elde eserin Compact Disc'i (CD) bulunmaktadır. Manfred Götz eserle ilgili şu bilgileri veriyor: 252 vr., 18,5 x 12, 5, 12 x 8 ölç., 1^b, 151^a ta'lik geriye kalan kısımlar italik nesihle yazılmış, geniş, altın yaldızlı, kırmızı deri ciltli, kurt yeniği var, kâğıdı sarı, 113-115. sayfalar arası kopuktur, çift sütunludur. Kopuk olan kısımlar yapıştırılmıştır. Nesir bölümleriyle bazı ifadeler kırmızı yazı iledir¹¹². Eserin 1^b varağı 12, diğerleri 17 satırdır. Metinde 113^b'den sonra yaklaşık iki sayfalık bir eksiklik (atlama) var, bazı sayfalar birbirine karışmıştır. 252^a varakta: "Bu kitabın alınmışı toksan paradır, İstanbul'da. Sahibi Abdülatîf Memlûk el-Hâc İsmail Ağa ser-bevvâbîn-i dergâh-ı 'alî voyvoda-i İzmir sâbikan, sene: 24 Ramazan 1223" (13 Kasım 1808) şeklinde bir iştura ve temellük kaydı ile satın alana ait mühür bulunmaktadır. Eser harekeli ancak hareketlerde yanlışlıklar var.

4. Ankara Millî Kütüphane No. MFA(A) 5018

Baş: Elif-veş tutup engüş-i şehâdet (İlk sayfa kopuk)
Açam hâ gibi pes âyn-ı se'âdet

Son: Nizâm-ı 'âlem oldukça müretteb
Bu ma'dûduñ birin kem kılma yârab

276 vr., 210 x 165, 150 x 93 ölç., 15 st., çift sütun, harekeli nesih, kahverengi meşin, salbek şemse miklepli cilt, yıpranmış, tamir görmüş, cetveli mevzu başları kırmızı¹¹³. Eserin bazı varakları kopuktur, müstensihin dalgınlık vb. sebeplerle atladığı beyitler olmuş, atlanan bu beyitlerin yerleri bazen işaretlenmiş, bazı sayfalar birbirine karışmış, eser harekeli ancak hareketlerde yanlışlıklar var.

¹¹¹ Manfred Götz (1968). *Verzeichnis Orientalische Handschriften in Deutschland*. Türkische Handschriften II. Wiesbaden. 371.

¹¹² Manfred Götz (1968). *Verzeichnis Orientalische Handschriften in Deutschland*. Türkische Handschriften II. Wiesbaden. 372.

¹¹³ Ürgüp Tahsin Ağa İlçe Halk Kütüphanesi'ndeki Kitapların Kaydına Mahsus Defter. 27 [Tarihsiz]. Ankara: Millî Kütüphane Yazma ve Nadir Eserler Şubesi [bölümsüz ve numarasız].

5. Erzurum Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi Agâh Sırrı Levend Kitapları No: 263

Baş: Bede'nâ bi ismik'ellâhümme nazmen
Fe-yessir nahve sübli'r-rüşdi 'azmen

Son: Olup cân ol kadehden deng ü medhûş
Yatam tâ haşre dek ser-mest ü hâmûş

166 vr., 210 x 150, 135 x 75 ölç., 17 st., çift sütun, ilk sayfa 1/1 şeklinde numaralanmış. Bu sayfada Agâh Sırrı Levend'in kaşesi ve mührü bulunmaktadır. Kurt yenikleri vardır. Başlık tezhipli olup başlık yazısı tamamen silinmiş. Sayfa çerçeveleri çift ve yaldızlıdır. Bazı yerleri harekeli, güzel bir nesih yazı ile yazılmıştır. 166^b varağında yine Agâh Sırrı Levend'in kaşesi ve mührü bulunmaktadır. Daha sonraki iki varakta çeşitli konularda yazılar vardır. Bu nüsha diğerleri ile mukayese edildiğinde oldukça muhtasar olduğu görülmektedir. Muhtemelen eseri istinsah eden meçhul müstensih metni âdeta kendine göre özetleyerek bir "özet metin" ortaya koymuştur. Eserin özellikle nesir bölümlerindeki ifadeler bu ihtimali kuvvetlendirmektedir.

I.5. *Ferhâd ile Şîrîn*'in Sebe-i Telifi, Yazılış Tarihi ve Adı

I.5.1. Sebe-i Telifi

Lamiî Çelebi, ömür defterinin yavaş yavaş tükendiğini, cihanda kimsenin baki kalmadığını, gidenlerin de bir daha gelmediğini belirterek babasının vefatından sonra bir kenara çekilip dünya nimetlerinden uzak durmaya çalıştığını belirtir. Bu sırada, Bursa valisi Cemaleddin Muhammed Şah Efendi, Ali Şîr Nevaî'nin *Hamse*'sini görmüş ve çok beğenmiştir. Lamiî'yi çağırır. Vali, Lamiî'ye her işin bir sanatkârı olduğunu, bunu da ancak kendisinin yapabileceğini söyler. Lamiî önce kendisinde böyle bir kudretin olmadığını anlatmaya çalışırsa da kabul ettiremez. Çünkü ona göre *Hüsrev ü Şîrîn* mesnevisiyle Şeyhî (öl. 1431?) bu sahada söylenmesi gerekenleri söylemiştir. Ancak vali, Lamiî'nin bu itirazının onun nükteli bir sözü olarak alçak gönüllülüğüne vermiştir¹¹⁴.

Lamiî'nin *Ferhâd ile Şîrîn*'i yazmadan önce *Hüsn ü Dil*, *Şevâhidü'n-Nübüvve*, *Mevlidü'r-Resûl Aleyhi's-Selâm*, *Gûy u Çevgân* ve *Gülistan Şerhi*'ni yazmıştır. Dolayısıyla onun bu eserini ustalık devrinin ürünü olarak kabul etmek gerekir. Lamiî Çelebi, eseri yorucu ve zahmetli bir çalışmadan sonra on altı ayda tamamlamıştır¹¹⁵.

I.5.2. Yazılış Tarihi ve Adı

Bursa'ya vali olarak atanan Fenârî-zâde Muhammed Şâh Efendi'nin (öl. 1523) Nevaî'nin *Hamse*'sini görüp beğenmesi üzerine Lamiî Çelebi'den *Hamse*'nin ikinci kitabı olan *Ferhâd ü Şîrîn*'i Anadolu Türkçesine aktarmasını istemiştir. O da eseri on altı ayda yazmıştır. Lakin *Ferhâd ile Şîrîn*'de hangi tarihte yazıldığına dair bilgi yoktur. Agâh Sırrı Levend, bir makalesinde kaynak göstermeden, muhtemelen eser Yavuz Sultan Selîm'e sunulduğu için Yavuz Sultan Selîm'in tahta çıkış tarihi olan 1512'yi dikkate alarak, eserin

¹¹⁴ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 180: 756-757, 182: 818; 183: 859; 184: 875,881, 886.

¹¹⁵ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 443, 8074-8077

918’de (M 1512) yazıldığını söylemiştir¹¹⁶. Ancak Lâmiî Çelebi, daha sonraları Rumeli Kazaskeri olacak olan Fenârî-zâde’nin Bursa’ya vali olarak atanması üzerine bu valinin emri gereği eseri yazdığını söylemektedir¹¹⁷. O zaman eserin yazılış tarihi Fenârî-zâde’nin Bursa’ya vali olarak atıldığı tarih olmalıdır. Fenârî-zâde Muhammed Şâh Efendi, 919’da (M 1513) İstanbul’da Semâniye Medreselerinden birine atanmıştır¹¹⁸. 920’de de (M 1514) Bursa kadısı olmuştur¹¹⁹. O zaman eserin yazılmaya başlandığı tarihin 920 (M 1514), bitiriliş tarihinin de on altı ayın sonu olan 921’in (M 1515) ortaları ya da sonları olması gerekir¹²⁰.

Ferhâd ile Şîrîn’den bahseden kaynaklarda eserin adı *Ferhâd-nâme*, *Ferhâd ile Şîrîn*, *Ferhâd u Şîrîn* olarak geçmektedir; ayrıca eserin yazma nüshalarındaki başlıklarda da *Hâzâ Kitâbu Ferhâd-nâme*, *Hikâyet-i Ferhât u Şîrîn* şeklindedir. Lamiî Çelebi: *Kalem berg-i gül ü nesrîne çekdüm / Rakam Ferhâd ile Şîrîne çekdüm*¹²¹ beytinde eserin adının *Ferhâd ile Şîrîn* olduğunu söylemiştir.

I.6.Ali Şîr Nevaî ve Lâmiî Çelebi’nin *Ferhâd ü Şîrîn*leri

Lamiî, eserini yazarken baştan başa "üstadım" dediği Ali Şîr Nevaî’yi taklit ettiğini, bazı beyitleri aynen alırken bazılarında da değişiklikler yaptığını, ama sonunda hiç kimsenin el uzatmadığı güzel sözleri topladığını söylemektedir¹²². Bu ifadelerden Lâmiî’nin eserinin Nevaî’nin eseri ile ilintili olduğu açıktır.

I.6.1.Her İki Eserin Genel Çerçevesi

Ali Şîr Nevaî’nin *Ferhâd u Şîrîn*’i baş tarafta iki tevhid, onları takiben bir münacat, bir naat, bir miraciyye, Nizâmî (öl. 1214 [?]) ve Abdurrahman Câmî hakkında birer medhiye, sebep-i te’lîf manzumelerinden sonra, Sultan Hüseyin-i Baykara (öl. 1506) ve Sultan Bedüzzamân Bahâdır medhinde söylenmiş yine birer medhiye bulunmaktadır. Eser buraya kadar on bir bölümdür. On ikinci bölümde *Ferhâd*’ın doğumu ile hikâye başlamış ve elli ikinci bölümde tamamlanmıştır. Nevaî’de elli üçüncü bölümü Timur Han neslinden Şâh Garîb Bahâdır’ın medhine ayrılmıştır. Son bölümde hikâyenin tamamlanmasından duyulan memnuniyet dile getirilmiştir. Eserin beyit sayısı 5792’dir¹²³. Lâmiî Çelebi’nin *Ferhâd u Şîrîn*’i ise baş tarafta mesnevi şeklinde bir münacat, tevhid yolunda ve yine mesnevi şeklinde “Besmele” harflerinin anlatıldığı bir manzume, bunu takip eden ve kaside şeklinde başka bir tevhid, Melâmilik ve Nakşiliği anlatan mesnevi şeklinde tasavvufi bir tevhid girişinden sonra

¹¹⁶ Agâh Sırrı Levend (1965). “Lamiî’nin *Ferhâd u Şîrîn*’i”. *Türk Dili Araştırma Yıllığı-Belleten* (1964’ten Ayrıbasım): Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 87.

¹¹⁷ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi’î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. 183, 843-845. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

¹¹⁸ Zeki Çıkman, Ramazan Ayvalılı, Ethem Levent, vd. (Tertip Heyeti) [Tarihsiz]. “Fenârî-zâde Muhammed Şâh Efendi”. *İslam Âlimleri Ansiklopedisi*. C. 14. İstanbul: Türkiye Gazetesi Yay. 42-43.

¹¹⁹ İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivi. Meşihat Şer’iyye Sicilleri Defterleri. Bursa Kadı Sicilleri. Defter No. 2480. İstanbul: Kâğıthane. vr. 41.

¹²⁰ Hasan Ali Esir (2014). “Bursalı Lâmiî Çelebi’nin *Ferhâd u Şîrîn*’inin Ali Şîr Nevaî’nin *Ferhâd u Şîrîn*’i ile Mukayesesi”. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* (Prof. Dr. Kemâl YAVUZ Özel Sayısı) 50: 44-45.

¹²¹ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi’î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 185, 923.

¹²² Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi’î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 185, 927-931.

¹²³ Gönül Alpay-Tekin (hzl.) (1994). *Ali Şîr Nevaî. Ferhâd u Şîrîn. İnceleme-Tenkitledi Metin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 515.

bir kaside, çeşitli başlıklar altında mesnevi şeklinde tasavvufi manzumeler, tevhid ve münacat şeklinde birbirini takip eden ve üç bölüm hâlinde işlenen kısa mesneviler, yine mesnevi şeklinde bir naat ve dört halife övgüsünden sonra naat şeklinde bir kaside, bir miraciye, sebep-i te'lîf manzumesi, devrin padişahı I. Selim için biri mesnevi diğeri kaside şeklinde iki manzume, yine I. Selim'in övgüsüne dair bir manzume ve I. Selim'in övgüsüyle başlayıp Şehzade Süleyman'ın övgüsüyle tamamlanan bir medhiyeden sonra asıl hikâyeye başlanıyor. Eserde, baş taraftaki kırk sekiz beyitlik manzume ile birlikte buraya kadar on bir bölüm bulunmaktadır. On ikinci bölümde Nevaî'de olduğu gibi Ferhâd'ın doğumu ile hikâye başlamış ve elli üçüncü bölümde tamamlanmıştır. Son bölüm yine Nevaî'de olduğu gibi hikâyenin bitirilişinden duyulan memnuniyetin ifadesine ayrılmıştır. Eserin beyit sayısı 8157'dir¹²⁴.

I.6.2. Her iki Eserde Ortak Beyitler

Lâmiî, Nevaî'yi bir plan dâhilinde taklit etmiştir. Bazı beyitleri aynen almış, bazılarında değişiklikler yapmıştır. Hikâyeye eklemeler de yapmıştır. Alıntı beyitlerde çoklukla şive farklarından kaynaklanan ses değişiklikleri bulunmaktadır; kelime farkları ise azdır. Mesela baş taraftaki tevhid manzumesinde Nevaî'de geçen: Ta'âlâ'llâh ni Hayy u Kâdir-i pâk / Ki 'akl-ı kül anga dip mâ-'arefnâk¹²⁵ beyti Lâmiî'de: Te'âlâ şânuhû zî-kâdir-i pâk / Ki 'akl-ı kül çağırur mâ-'arefnâk¹²⁶ şeklindedir. Sebeb-i Te'lîf-i Kitâb bölümünde Nevaî'de: Kalem berg-i gül ü nesrînga sürmek / Rakam *Ferhâd ile Şîrînga* sürmek¹²⁷ beyti Lâmiî'de: Kalem berg-i gül ü nesrîne çekdüm / Rakam *Ferhâd ile Şîrîne* çekdüm¹²⁸ şekline dönüşmüştür.

I.6.3. Eserlerde Konu ve Kahramanlarda Ortaklık

Her iki eserde de olayların seyri, kahramanların karakterleri, şahıs kadrosu, roller, zemin vb. aynıdır. Olayların seyri de, birkaç ayrıntı dışında, aynı paralellikte devam etmiştir. Hikâyenin başladığı bölümde Çin hakanının bir erkek çocuk arzusu ve bunun gerçekleşmesi, hakanın saçı saçıp ihsanlarda bulunması her iki eserde de değişmiyor¹²⁹. Takip eden bölümde çocuğa ad verilmesi ve meziyetleri anlatılmıştır. Lâmiî burada da tamamen Nevaî'ye bağlıdır. Çocuğa ad olarak verilen Ferhâd'ın *firâk*, *reşk*, *hicr*, *âh* ve *derd* kelimelerinin ilk harflerinden seçilmesi, bir yaşına geldiğinde yürümeye başlaması, üç yaşında fasih konuşması, astronomiye ilgi duyması, *ebced*'i öğrenmesi Besmele ve Fatih Suresi'nin mana ve önemini kısa sürede kavraması onun ilim yolundaki kabiliyetini gösteren deliller olarak her iki eserde de aynıdır. Ferhâd'ın bu ilimleri kısa sürede öğrendikten sonra; mızrak tutmak, ok atmak, gürz kullanmak gibi savaşla ilgili bilgileri bunlara katması yine her iki eserde ortak¹³⁰. Daha sonraki iki bölümde, Ferhâd'ın aşk ateşiyle yanıp tutuşması, hakanın,

¹²⁴ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 448.

¹²⁵ Gönül Alpay-Tekin (hzl.) (1994). *Ali Şîr Nevaî. Ferhâd u Şîrîn. İnceleme-Tenkitli Metin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 80: II/23.

¹²⁶ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 156, I/172.

¹²⁷ Gönül Alpay-Tekin (hzl.) (1994). *Ali Şîr Nevaî. Ferhâd u Şîrîn. İnceleme-Tenkitli Metin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 103: VIII/10.

¹²⁸ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 185, VIII/923.

¹²⁹ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 199-202, XII/1284-1379.

¹³⁰ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 202-206, XIII/1380-1501.

tedavisi için dört saray yaptırması, bunun için Mülkârâ'yı görevlendirmesi, Çin'de bu sarayların yapılması ve bu işte çalışanlar hiç değişmeden Lâmiî'de de yer almıştır. Ferhâd'ın Kâren'le taş kesmesi, Mânî'nin hünerlerini ortaya koyması ve dört yılda tamamlanan bu dört sarayın her birinde Ferhâd'ın üçer ay dinlenmesi de eserlerde paralellik gösterir¹³¹. Her iki eserin bundan sonraki bölümleri de ortak ve aynı paralellikte devam etmiş ve sonuçlanmıştır.

1.6.4.Lâmiî'nin Hikâyeye Yaptığı Katkılar

Lâmiî'nin hikâyeye yaptığı katkılar, aralarda beyitler ve bölümler şeklinde olmuştur. Ayrıca hikâyenin başladığı XII. bölüme kadar Nevaî'den tamamen farklı, özgün şiirler kaleme almıştır. Bu bölümler; baş tarafta mesnevi şeklinde bir münacat, I. bölümde tevhid yolunda ve yine mesnevi şeklinde "Besmele"ye dair bir manzume, bunu takip eden ve kaside şeklinde başka bir tevhid, II. bölümde Melâmilik ve Nakşilikle ilgili hususların anlatıldığı mesnevi şeklinde tasavvufî bir tevhid girişinden sonra bir kaside, çeşitli başlıklar altında mesnevi şeklinde tasavvufî manzumeler, III-V. bölümlerde tevhid ve münacat şeklinde birbirini takip eden üç bölüm hâlinde mesneviler, VI. bölümde yine mesnevi şeklinde bir naat ve dört halifeye övgüden sonra naat şeklinde bir kaside, VII. bölümde bir miraciye, VIII. bölümde mesnevi şeklinde Ahmed Buhârî övgüsü ve Muhammed Şâh Efendi el-Fenârî'ye dair sebeb-i te'lif manzumesi, IX. bölümde devrin padişahı I. Selim (Yavuz Sultan Selim) için ilki mesnevi diğeri kaside şeklinde iki manzume, X. bölümde yine I. Selim'in övgüsüne dair bir manzume, XI. bölümde I. Selim'in övgüsüyle başlayıp Şehzade Süleyman'ın (Kanuni Sultan Süleyman) övgüsüyle tamamlanan bir medhiyenin yer aldığı bölümlerdir¹³². Bu bölümler, Lâmiî'nin özgün şiirleri olarak dikkati çeker. Lâmiî'nin esere yaptığı katkıları en açık olarak her iki eserin beyit sayısı ortaya koyar. Nevaî'nin *Ferhâd u Şîrîn*'inde beyit sayısı 5792 iken¹³³ Lâmiî'ninkinde beyit sayısı 2365 beyit artarak 8157 beyit olmuştur¹³⁴.

1.6.5.Lâmiî'nin Kısmen Yaptığı Katkılar

Lâmiî'nin hikâyede yaptığı kısmi değişiklikler ve katkılar da vardır: Nevaî'de Ferhâd'ın doğumunun anlatıldığı bölümün nesir başlığı şöyledir: *Bu dîbâ-yı Çînî yüzün Hitâyî-sâz nakşlar bile münakkaş kılmak ve ol Hitâyî nakşlarını Mânevî tırâz güller bile dil-keş bizemek ve bu gülistân sahnında hâkân-ı Çîn mesned-i ihtîşâmın yaymak ve aning ihtîşâmı hadîkası neseb güli ve ferzend mîvesidin özge cemî'-i ezhâr ve fevâkih bile müzeyyen irkenin aytmak ve derd bâğı goncesi ve belâ çemeni şikûfesi ya'nî şeh-zâde Ferhâd'ning 'adem şebistânının vücûd gülşeniga kilgenin kalem bülbülü tilidin sayramak¹³⁵*. Aynı bölüm Lâmiî'de: *Bu dîbâ-yı Çînî-etbâkın, Huttayî-sâz nakşlar ile münakkaş idüp, reşk-i gülzâr eylemekdedür. Ve ol Huttayî-nakşların evrâkın, Mânevî-tırâz güller ile dil-keş düzüp, zeyn-i bahâr kılmakdadur. Ve bu büstân-ı dilsitân sahnına hâkânî-bisâtlar ve sultânî-simâtlar salup, meclis için ma'delet-i cihân-bânî ezhâriyle ve mekremet-i kâmrânî ešmâriyle müzeyyen itmekdedür. Ve gülistân-ı derd ü belâ goncesi ve çemenistân-ı mihnet ü 'anâ üşkûfesi, a'nî şeh-zâde Ferhâdun 'adem şebistânından vücûd gülistânına geldüğine bülbül-i hâme dilinden efsâne-i 'âşîkâne*

¹³¹ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmiî'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 206-214, XIV-XV/1502-1584/1585-1730.

¹³² Hasan Ali Esir (1998). *Lâmiî'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 151-198, Giriş, I-XI/1-1283.

¹³³ Gönül Alpay-Tekin (hızl.) (1994). *Ali Şîr Nevaî. Ferhâd u Şîrîn. İnceleme-Tenkitli Metin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 515.

¹³⁴ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmiî'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 448.

¹³⁵ Gönül Alpay-Tekin (hızl.) (1994). *Ali Şîr Nevaî. Ferhâd u Şîrîn. İnceleme-Tenkitli Metin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 126, XII.

itmekdedür¹³⁶. Görüldüğü gibi Lâmiî bazen Nevaî'deki ifadeyi aynen almış bazen de değiştirmiştir.

Lâmiî, eserine, Nevaî'de olmayan bazı konular da katmıştır. Bunlardan iki tanesi diğerlerine göre öne çıkar:

I.6.5.1.Besmele

Lâmiî'nin *Ferhâd u Şîrîn*'inde ikinci manzume tevhid manzumesidir. Bu manzumede "Bismillâhırrahmânırrahîm" harflerinin anlamları üzerinde durulmuştur. Nevaî'nin *Ferhâd u Şîrîn*'inde bu konuda bir manzume yoktur. Bu tarz manzume *Câmî Dîvânı*'nın başında bulunmaktadır. Bilindiği gibi Lâmiî, Câmî'nin *Şevâhidü'n-nübüvve ve Nefahatü'l-üns* adlı eserlerini eklemelerle Türkçeye tercüme etmiştir. Câmî, *Dîvân*'ındaki ilk kasidesinin ilk on dokuz beytini "Besmele"nin on dokuz harfîne ayırmıştır¹³⁷. Lâmiî de, *Ferhâd u Şîrîn*'inde I. Bölüm'de "Besmele"yi "İhlas"la ve "Fâtihâ"yla okumak gerektiğini söyledikten sonra "Besmele" harflerin ne anlama geldiklerini anlatmıştır¹³⁸. Câmî ve Lâmiî bilhassa "Besmele" harflerine şekilleri ve "Besmele" içindeki yerlerine göre anlamlar yüklemişlerdir. Lâmiî, Câmî'den tamamen farklı, kendine has yorumlar getirmiştir¹³⁹.

I.6.5.2.Ziyafet Fashı, Yiyecek ve İçecekler

Lâmiî Çelebi'de kayaları parçalayan hârâ-kenlerin (kanal kazan) üç yılda yapamadıklarını Ferhâd'ın bir günde yaparak Bahrü'n-necât havuzuna Aynü'l-hayât suyunu akıtması üzerine Mihın Bânû ve Şîrîn, Ferhâd'a bir ziyafet vermişlerdir. Bu ziyafet de Nevaî'de yoktur. Bu bölüm zengin tasvirlerle anlatılmıştır. Sofranın gönül alan hizmetçileri, göz kamaştırıcı tabak ve kâseleri, aşçıları, bay bayan garsonları ile bugünkü köşk ve konaklarda verilen ziyafetler gibidir. Lâmiî Çelebi, burada XVI. yüzyıl Osmanlı mutfağını âdeta bir liste hâlinde gözler önüne sermiş ve devrin âdet, gelenek ve göreneklere hakkında da bilgiler vermiştir¹⁴⁰.

Lâmiî, hikâyede başka değişiklikler de yapmıştır. Nevaî'de Ferhâd'ın idam edilmeyişi, onun halk tarafından Mecnûn gibi sevilmesine bağlanmıştır¹⁴¹. Aynı bölüm Lâmiî'de şöyledir: Hüsrev, Ferhâd'ı idama gönderirken fenalaşır. Sarayda herkes bu durumu, Ferhâd'ın suçsuzluğuna bağlar. Ferhâd'ın idamından vazgeçilir, Hüsrev de tekrar sağlığına kavuşur¹⁴². Nevaî'de hilekâr kadın Ferhâd'a, Mihın Bânû ile Hüsrev'in arkadaş olduklarını, bu sayede Hüsrev'in Şîrîn'le birlikte olduğunu, fakat sonra, Allah'ın onlara ebedî bir sıkıntı verdiğini, her şeyin ters gittiğini, yiyip içme akşamının sonunda Şîrîn'in kendini öldürdüğünü söyler. Bu

¹³⁶ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 199, XII.

¹³⁷ Abdurrahman bin Ahmed Câmî (1284). *Dîvân-ı Câmî*. İstanbul: Vezirhan Matbaası. vr. 2-3.

¹³⁸ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 153-154, 59-96.

¹³⁹ Bk. Hasan Ali Esir (2014). Hasan Ali Esir (2014). "Bursalı Lâmiî Çelebi'nin Ferhâd u Şîrîn'inin Ali Şîr Nevaî'nin Ferhâd u Şîrîn'i ile Mukayesesi". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi (Prof. Dr. Kemâl YAVUZ Özel Sayısı)* 50: 56-57.

¹⁴⁰ Bk. Hasan Ali Esir (2006). "Geleneksel Türk Mutfağı ve Lâmiî Çelebi"nin Ferhâd ile Şîrîn Mesnevisinde Bahsettiği Yiyecek ve İçecekler". *İlmî Araştırmalar* 21: 121-134.

¹⁴¹ Gönül Alpay-Tekin (hızl.) (1994). *Ali Şîr Nevaî. Ferhâd u Şîrîn. İnceleme-Tenkitli Metin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 383, XLII/8.

¹⁴² Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 350, XLII/5715-5719.

haberi alan Ferhâd ölür¹⁴³. Lâmiî'de ise hilekâr kadın, Ferhâd'ı Selâsil Kalesi'nde bulur ve ona Hüsrev'in Mihin Bânû ile arkadaş olup bu sayede Şîrîn'le birlikte olduğunu söyler. Bu haberi alan Fehad hilekâr kadına, bütün ümitlerinin bittiğini söyleyerek ayağa kalkar, fakat ayakta duramaz; yere yığılır ve ölür¹⁴⁴. Nevaî'de Bânû'nun akrabasından biri Ermen'e vali olur. Ferhâd'ın kabri ziyaretgâh hâline getirilir ve Behrâm'la Şâpûr, Ferhâd'ın kabrine komşu olurlar. Hikâye bu şekilde sona erer¹⁴⁵. Nevaî'de bir sonraki bölüm Timur Han neslinden Şâh Garîb Bahâdır'ın kabiliyetine, âlim kişiliğine, şahlığına, soyunun ilme verdiği değere ayrılmıştır. İnsanın, Nûh ömrünce yaşasa da, faydalı işler yapmadıktan sonra bir kıymetinin olmayacağı anlatılmıştır¹⁴⁶. Lâmiî'de ise Şâpûr, Ermen'e vali olur¹⁴⁷. Behrâm, Ferhâd'ın ölümünden sonra tamamen dünya ile alakasını keser ve bütün zamanını ibadete ayırır, Şem'ûn Râhib'e mürit olur. Gördüğü bir rüyayı Şem'ûn Râhib'e yorumlatır, aralarında konuşmalar geçer. Sonunda Şem'ûn Râhib, Behrâm'a, Hakk'ın gönlünde tecelli ettiğini söyleyerek sözlerini tamamlar. Hikâye de bu şekilde sona erer¹⁴⁸. Hikâye Nevaî'de elli ikinci bölümde, Lâmiî'de ise elli üçüncü bölümde tamamlanmıştır. Her iki eserde son bölümler eserlerin bitiriliş bölümleridir¹⁴⁹. Bu bölümler de birbirinden tamamen farklıdır.

I.6.6. Her İki Eserde Üslup

Lâmiî'nin, Çağatay edebiyatının hususiyetlerini yansıtan mesneviyi Anadolu Türkçesine aktarırken, Anadolu sahası mesnevilerindeki bazı özellikleri dikkate aldığı görülmektedir. Mülk-ârâ'nın, Hakan'ın isteği ile dört saray yaptırması, Ferhâd'ın bu sarayları seyrederek Kâren'in ustalığına hayran kalması bölümünde geçen ülke, bölge ve yer adları Nevaî'de yoktur¹⁵⁰. Lâmiî'de saraylar, birbirinden çok uzakta; Çin, Cezayir, Horasan, Irak gibi ülkelerden getirilen malzemelerle yapılmıştır. Nevaî'den farklı olarak dikkati çeken bir husus da sarayların inşasının aşırı mübalağalarla anlatılmasıdır. Çin ve Hıta'dan getirilen ustaların sarayların temellerini Boğa burcuna kadar kazmaları, her sarayın başının Ayyûk'a çıkması, zeminden göğe taş yağdırılması, her sarayın başının arşı gölgelemesi, ay, güneş, yıldızlar ve feleğin bu iş için birlikte çalışmaları, yer ve göğün gece gündüz demeden bedava taş taşımaları, ayın kireç tartması, Kova burcunun bu kireci felek dolabından aldığı su ile karması, yıldızların her seher karılmış kirece çakıl dökmeleri, Samanyolu'nun felekle saman taşması, güneşin kadeh sunması, ayın bu sarayların mermerlerine parlaklığını vermesi gibi imkânsız işlerin geçmiş gibi anlatılması Lâmiî'ye aittir. Ve nihayet yapılmakta olan bu saraylara feleğin mimar, Zühal'in yapıcı, Dübb-i Ekber'in müdür, Râmih'in kapıcı, Zühre ve

143 Gönül Alpay-Tekin (hzl.) (1994). *Ali Şîr Nevaî. Ferhâd u Şîrîn. İnceleme-Tenkitleti Metin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 440-442, XLVIII/52-76.

144 Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 386-387, XLVIII/6776-6812.

145 Gönül Alpay-Tekin (hzl.) (1994). *Ali Şîr Nevaî. Ferhâd u Şîrîn. İnceleme-Tenkitleti Metin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 494-495, LII/159-161, 178.

146 Gönül Alpay-Tekin (hzl.) (1994). *Ali Şîr Nevaî. Ferhâd u Şîrîn. İnceleme-Tenkitleti Metin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 496-502: LIII/1-94.

147 Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 421, LII/7808.

148 Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 422-423, LIII/7827-8073.

149 Gönül Alpay-Tekin (hzl.) (1994). *Ali Şîr Nevaî. Ferhâd u Şîrîn. İnceleme-Tenkitleti Metin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 503-512, LIV/1-127; Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 432-435, LIV/8074-8157.

150 Gönül Alpay-Tekin (hzl.) (1994). *Ali Şîr Nevaî. Ferhâd u Şîrîn. İnceleme-Tenkitleti Metin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 149-150, XV/41-60.

Müşteri'nin kâhya, Ülker'in yardımcı, Utârid'in kâtip, Merih'in denetçi olmaları Lâmiî'nin, okuyucunun yüzünde tebessüm uyandıracak özgün ifadeleridir¹⁵¹ ve bunlar da Nevaî'de yoktur. Bu canlı anlatımlara, yukarıdaki ziyafet sofrasını da katmak gerekir. Faruk Kadri Timurtaş, Türk halk hikâyeleri arasında yer alan *Ferhâd ü Şîrîn* hikâyesinin bu edebiyata yüksek zümre edebiyatından geçtiğini, diğer hikâyelerde olduğu gibi âşık-hikâyeciler tarafından saz refakatiyle söylenmeyip, sadece kitaptan okunmakla yahut anlatılmakla iktifa edildiğini, hikâyenin içerisinde yer alan manzum parçaların da olduğunu söylemiştir¹⁵². Lâmiî'nin *Ferhâd ile Şîrîn*'inde Nevaî'de olmayan gazel, tercî-i bend ve terkîb-i bendlere bu açıdan bakıldığında Lâmiî'nin, eserini anlatma tekniği bakımından halk hikâyelerine yaklaştırdığı söylenebilir¹⁵³.

I.6.7.Ferhâd ile Şîrîn'in Dili

Ferhâd ile Şîrîn devrinin pek çok dil ve söyleyiş özelliğini kendisinde bulundurması bakımından önemli bir eserdir. Eserin dil malzemesi iki grupta değerlendirilebilir. Bunlardan ilkinde, asıl hikâyenin anlatıldığı yere kadarki kısım dâhil edilebilir. Bu kısmı meydana getiren şiirlerin muhtevası çoklukla tevhit, münacat, naat türünde dinî konulardır ve dil daha ağırdır. Bu bölümde Farsça ve Arapça terkip ve kelimeler daha çok görülür. Bunun yanında, özellikle ayetlerden iktibaslar hikâyenin anlatıldığı bölüme göre fazladır. Az sayıda da olsa mülemma beyitlere rastlanır. İkinci gruba ise hikâyenin anlatıldığı bölüm dâhil edilebilir. Bu bölümde de Türkçe, Arapça ve Farsça kelimelerin birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Eserin dil malzemesini oluşturan kelimelerden Türkçe menşeli olanların yekûnu eser boyunca küçümsenmeyecek kadar çoktur. Divan şiir geleneğinde kafiyelerde umumiyetle Arapça ve Farsçadan alınan uzun seslerin tercih edildiği bilinir. Bu böyle olmakla birlikte Lamiî Çelebi kafiyeleri oluşturan seslerin pek çoğunu Türkçe kelimelerden seçmiştir. Bu kafiyelerden özellikle tunç ve cinaslı olanlar bu özelliktedir.

Bundan başka, şairin üç dilde aynı manaya gelen kelimeleri yeri geldiğinde kullandığı görülmektedir. Mesela Türkçe Tanrı, Arapça Allah (Rab), Farsça Hüdâ (Huzâ); Türkçe su, Arapça mâ', Farsça âb; Türkçe ay, Arapça kamer, Farsça mâh (meh); Türkçe güneş, Arapça şems, Farsça hurşîd (âfitâb, mihr); Türkçe bulut, Arapça sehâb, Farsça ebr; Türkçe yol, Arapça tarîk, Farsça râh (reh) gibi kelimeler eser boyunca görülür. Ayrıca "ki", "vü", "çü", "çün", "ben", "kim", "kanı" gibi bağlaç ve zamirler sıkça kullanılan kelimeler arasındadır. Eserde pek çok arkaik kelime vardır. Yine bugün de kullanılan çok sayıda kelimeye rastlamak mümkündür. Bu kelimeler XVI. yüzyıl edebiyat ve halk dilini oluşturduğuna delildir.

II.Sonuç

İlk defa *Hüsrev ü Şîrîn* adı ile Firdevsî'nin (öl. 1020 [?]) *Şeh-nâme*'sinde görülen bu hikâye daha sonra İran ve Türk şairleri tarafından birçok kez yazılmış, Dîvân edebiyatı mesnevi türünün klasik konuları arasında yerini almıştır.

Ferhâd ile Şîrîn ihtiva ettiği 8157 beyitle hacim bakımından büyük sayılır. Lâmiî, bu eseriyle tezkirecilerin, daha sonra da edebiyat tarihçilerinin temelde üç grupta toplanabilecek tenkitlerine hedef olmuştur. Bu tenkitler; Lâmiî, bu eseriyle Türk edebiyatına önemli

¹⁵¹ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 211-212, XV/1635-1665.

¹⁵² Faruk Kadri Timurtaş (1959). "Türk Edebiyatında Hüsrev ü Şîrîn ve Ferhâd u Şîrîn Hikâyesi". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 9: 80.

¹⁵³ Bk. Hasan Ali Esir (2014). "Bursalı Lâmiî Çelebi'nin Ferhâd u Şîrîn'inin Ali Şîr Nevaî'nin Ferhâd u Şîrîn'i ile Mukayesesi". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi (Prof. Dr. Kemâl YAVUZ Özel Sayısı)* 50: 59-61.

katkılarında bulunmuştur; Lâmiî'nin eseri tercüme olmakla birlikte içinde bazı yenilikler de barındırır; Lâmiî, bu eserini Nevaî'nin *Ferhâd u Şîrîn*'inden tercüme etmiş ve buna bir şey katmamıştır şeklinde özetlenebilir. Bu görüşlerden ilk ikisi doğru olanlardır.

Eser şekil bakımından eksiksiz bir mesnevidir. Bir mesnevîde bulunması gereken bütün bölümler mevcuttur. Baş tarafta tevhîd, münâcât, naat, dört halife, devrin padişahları ve Şeh-zâde Süleymân için yazılan methiyelerle asıl hikâyeye geçmek için iyi bir hazırlık yapılmıştır. Hikâyeden sonra da dua ve tetimme ile eser tamamlanmıştır.

Lâmiî Çelebi, konu ve malzemeyi Ali Şîr Nevaî'den almış, ama hikâyenin şekil ve muhtevasına bazı eklemeler yapmıştır. Şekil bakımından yaptığı ilaveler gazel, tercî'-i bend ve terkîb-i bend tarzındaki şiirlerdir. Bu şiirlerin bazıları Lâmiî'nin diğer bazı eserlerinde de yer almaktadır. Muhtevaya yapılan eklemelerin en dikkat çekenini edebî tasvirlerdir. Bu tarz tasvirler Anadolu sahası mesnevîlerinde görülür. Eserin bu hususiyeti Nevaî'nin *Ferhâd u Şîrîn*'i ile karşılaştırıldığında hemen farkedilir. Lâmiî'nin katkılarının hikâyenin anlatımında etkili olduğu ve anlatımını halk hikâyelerine yaklaştırdığı görülür.

Lâmiî Çelebi, eserinin başındaki bazı manzumelerinde peygamberler ve halifelerin mucize ve menkıbelerine işaret etmiştir. Bu manzumelerde şair, devrindeki bazı dinî ve tarihî hadiseler karşısındaki tavrını da ortaya koymuştur. Mesela bazı methiyeleri, dört halife ve Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin hakkındaki, bilhassa şîa kaynaklı, bazı yanlış düşüncelere cevap mahiyetindedir.

Lâmiî'nin eserinde tasavvuf baş tarafta teorik, son bölümde de pratik olarak yer almıştır. Eserin baş tarafında tasavvufun kaynağı, *Kur'an-ı Kerim* ve hadislere dayandırılmış ve tasavvuf içinde Nakşibendi tarikatının önemi vurgulanmıştır. Son bölümde ise Lâmiî, Behrâm vasıtasıyla düşüncelerini tasavvuf açısından ortaya koymuştur.

Lâmiî Çelebi, bu eseri ile Şark-İslam kültürünün Anadolu'da tanınip yayılmasına, bazı müşterek duygu ve düşünceler etrafında birleşmesine ve Türk dilinin kullanımına hizmet etmiştir.

Lâmiî, eserinde Nevaî'yi örnek aldığı söyleyerek yanlış anlaşılmalara fırsat vermemiştir. Hikâyenin konusu, konunun işleniş ve kahramanlar orijinal olmamakla birlikte, üsluptaki değişiklikler ve eklenen manzumeler hikâyeye tercüme-telif özelliği kazandırmıştır¹⁵⁴.

Kaynakça

Ahdî. *Gülşen-i Şu'arâ*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 2604. vr. 108^b-109^a.

Ahmed Rasim (Tarihsiz). *Lâmiî*. Mezuniyet Tezi. İstanbul: Türkiyat Enstitüsü. Tez No. 18.

Ahmet Rıfat (hzl.) (1300). *Lügat-i Tarihiyye ve Coğrafiyye*. C 6: 131. İstanbul: Mahmut Bey Matbaası.

Alpay-Tekin, Gönül (hzl.) (1994). *Ali Şîr Nevaî. Ferhâd u Şîrîn. İnceleme-Tenkitleli Metin*. Ankara: Tarih Kurumu Basımevi.

¹⁵⁴ Hasan Ali Esir (1998). *Lâmiî Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 140-141.

- Bakırcı Mehmed Râşid. *Zübdeü'l-Vakâyi' Der-Belde-i Celîle-i Bursa*. Millet Kütüphanesi. Ali Emiri. Tarih No. 89. vr. 221-222.
- Baldır-zâde Şeyh Mehmed Efendi. *Baldır-zâde Tarihi*. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Orhan Bölümü. No. 1018. vr. 63^{a-b}.
- Beyânî. *Tezkire-i Şu'arâ-i Beyânî*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 2568. vr. 75^a.
- Burmaoğlu, Halit Bilen (1983). *Lâmi'î Çelebi Dîvânı: Hayatı- Edebî Kişiliği-Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Burmaoğlu, Halit Bilen (1989). *Lâmi'î Çelebi Dîvânından Seçmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Câmî, Abdurrahman bin Ahmed (1284). *Dîvân-ı Câmî*. İstanbul: Vezirhan Matbaası. vr. 2-3.
- Çıkman, Zeki-Ayvalılı, Ramazan-Levent, Ethem, vd. (Tertip Heyeti) [Tarihsiz]. "Fenârî-zâde Muhammed Şâh Efendi". *İslam Âlimleri Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Gazetesi Yay. C 14: 42-43.
- Esir, Hasan Ali (1998). *Lâmi'î Ferhâd ile Şîrîn: İnceleme-Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Esir, Hasan Ali (2001). "Lâmiî Çelebi'ye İsnat Edilen Bir Eser: Risâle-i Nefsü'l-Emr-i Lâmiî". *İlmî Araştırmalar* 12: 111-120.
- Esir, Hasan Ali (2006). "Geleneksel Türk Mutfağı ve Lâmiî Çelebi'nin Ferhâd ile Şîrîn Mesnevisinde Bahsettiği Yiyecek ve İçecekler". *İlmî Araştırmalar* 21: 121-134.
- Esir, Hasan Ali (2011). "Lâmiî Çelebi'nin Münşeât'ında Müellifin Kendisi ve Bursa ile İlgili Verdiği Bazı Bilgiler": *Bursalı Lâmi Çelebi ve Dönemi*. Ed. Bilal Kemikli-Süleyman Eroğlu. Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yay. 281-310.
- Esir, Hasan Ali (2014). "Bursalı Lâmiî Çelebi'nin Ferhâd u Şîrîn'inin Ali Şîr Nevaî'nin Ferhâd u Şîrîn'i ile Mukayesesi". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi (Prof. Dr. Kemâl YAVUZ Özel Sayısı)* 50: 39-64.
- Esir, Hasan Ali (hızl.) (2006). *Münşeât-ı Lâmiî: (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) -İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ Yay.
- Gazzi-zâde Abdüllatif bin Muhammed Es'ad. *Hülâsâtü'l-Vefeyât*. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 2162. vr. 15^a.
- Gibb, E. J. W. (1904). *History of Ottoman Poetry*. London. Chapter 2: 20-31.
- Hasan Çelebi. *Hasan Çelebi Tezkiresi*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 516. vr. 293^a.
- Hüseyin Vassaf. *Sefîne-i Evliyâ*. Süleymaniye Kütüphanesi. Yazma Bağışlar No. 2305. C 1: 288.
- İsen, Mustafa (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*. Ankara: AKM Yay.
- İsmail Belig. *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*. Süleymaniye Kütüphanesi. Aşır Efendi No. 264. vr. 65^b.
- İsmail E. Erünsal (1990). "Türk Edebiyatının Arşiv Kaynakları IV: Lâmi'î Çelebi'nin Terekesi". *Journal of Turkish Studies* 14: 179-194.
- İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivi. *Meşihat Şer'iyye Sicilleri Defterleri*. Bursa Kadı Sicilleri. Defter No. 2480. İstanbul: Kâğıthane. vr. 41.
- Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-eş'âr*. Millet Kütüphanesi. Ali Emiri. Manzum No. 1325. vr. 94^a.
- Kepecioğlu, Kâmil. *Bursa Kütüğü*. C. 3. Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi. Genel Bölüm. No. 4521. 146-148.

- Kut, Günay (2015). “Lâmiî Çelebi, Mahmûd B. Osmân”. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*.
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6797>
[Erişim Tarihi: 25.10.2017].
- Kut (Alpay), Günay (1976). “Lâmi’î Çelebi and His Works”. *Journal of Near Eastern Studies* 35/2: 73-93.
- Lamiî Çelebi. *Hüsn ü Dil*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 635. vr. 3^b
- Lâmiî Çelebi. *Münşeât*. Beyazıt Devlet Kütüphanesi. Veliyüddin Efendi No. 2733. vr. 106^a, 112^a.
- Lamiî Çelebi. *Şerefü’l-İnsân*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 3411. vr. 5^a-6^a.
- Latîfî (1314). *Tezkire-i Lâtîfî*. Dersaadet. 290-291.
- Levend, Agâh Sırrı (1965). “Lamiî’nin Ferhâd u Şîrîn’i”. *Türk Dili Araştırma Yıllığı-Belleten* (1964’ten Ayrıbasım): 87. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 85-111.
- Manfred Götz (1968). *Verzeichnis Orientalische Handschriften in Deutschland*. Türkische Handschriften II. Wiesbaden. 371.
- Mehmed Fahreddin. *Gülzâr-ı İrfân*. Millet Kütüphanesi. Şer’iyye No. 1098. vr. 361^b.
- Mehmed Mecdî (1269). *Şakâik Tercümesi*. İstanbul. vr. 431-432.
- Mehmed Süreyya (1311). *Sicill-i Osmanî*. C. 4. İstanbul: Matbaa-i Âmire. 76.
- Mehmed Tahir (1333). *Osmanlı Müellifleri*. C. 1-2. İstanbul: Matbaa-i Âmire. 492-493.
- Meredith-Owens, G. M. (hzl.) (1971). *Meşâ’irü’ş-Şu’arâ or Tezkere of Âşık Çelebi*. London. vr. 108^b-111^a.
- Meredith-Owens, G. M [Tarihsiz]. *The Chester Beatty Library*. Supplementary Handlist. 9.
- Muallim Naci (1308). *Esâmî*. İstanbul.
- Özcan, Abdülkadir (hzl.) (1989). *Mehmed Mecdî. Hadâiku’ş-şakâik*. vr. 431. İstanbul: Çağrı Yay.
- Parmaksızoğlu, İsmet (hzl.) (1979). *Hoca Sadettin Efendi. Tâcü’t-Tevârîh*. C 3-5: 111-113. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Riyazî Mehmed. *Riyâzü’ş-şu’arâ*. Üniversite Kütüphanesi. TY No. 761. vr. 115^b
- Sehî Bey. *Kitâb-ı Heşt Behişt*. Süleymaniye Kütüphanesi. Ayasofya No. 3544. vr. 47^b, 48^{a-b}.
- Şemseddin Sâmî (1314). *Kâmûsu’l-A’lâm*. C 5: 3973. Mihran Matbaası.
- Tezcan, Nuran (1979). “Bursalı Lâmiî Çelebi”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Araştırmaları Enstitüsü Türkoloji Dergisi* 8: 305-343.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1959). “Türk Edebiyatında Hüsrev ü Şîrîn ve Ferhâd u Şîrîn Hikâyesi”. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 9: 65-88.
- Tolasa, Harun (1979). “Klâsik Edebiyatımızda Dîvân Önsöz (Dîbâce)’leri; Lâmi’î Dîvânı Önsözü ve (buna göre) Dîvân Şiiri Sanat Görüşü”. *Journal of Turkish Studies* 3: 385-402.
- Ürgüp Tahsin Ağa İlçe Halk Kütüphanesi’ndeki Kitapların Kaydına Mahsus Defter. 27 [Tarihsiz]. Ankara: Millî Kütüphane Yazma ve Nadir Eserler Şubesi [bölümsüz ve numaratsız].

METİN

- Bede'nâ bi'ismik'ellâhümme nazmen
Selâmun minke yâ li'l-halkı ma'bûd
Ve ersil min-seniyyâti't-tahâyâ*
- 5 Gider gam jengini dilden safâ vir
Revânım şöyle kıl mihrünle pür-nûr
Derûnum mehbit-ı envâr eyle
Şeker nâmuñla şîrîn kıl zübânım
Baña feth eyle şol dergâhdan râh
- 10 İdinem çün bu kudret destin efser
Tutup bu dest ile zeyl-i kerîmün
İdem çün hırz-ı cân u dil bu nâmı
Elif-veş tutup engüşt-i şehâdet
Bulam toprag olup genc-i fenâyı
- 15 Dü-kevní eyleyüp yolunda derbâht
Benem şol nem ki yok bir katre nesnem
Niçe nem hîcem ü bel hîçden hîç
Huzâyâ bahr-i cûduñdan meded kıl
Katı dil-teşneyem sîrâb eyle
- 20 Dilüm dürcini kıl feyzünle pür-dür
Cemâl-i 'âleme pîrâye kılğıl
Dilüm aç gonce-veş âhum yelinden
Çerâğ it dehre nazmum güllerini
Giriftâr itme cânım renc-i nazma
- 25 Ne deñlü istesem nakd-i cevâhir
Derûnumdan çıkarma derdin anuñ
Bu yagmaya üşüp 'âlem şegafdan
Alursa şâh idinsün tâc-ı târek
Kitâbum zer gibi hâlis-'ayâr it
- 30 İdüp nâm ile nâmem nâm hâsıl
Çü hüsn-i nazm ile virdün nizâmın
Bugün ol hüsv-i milk-i me'ânî
İdem Ferhâdlıklar nazm içinde
Sahundan gark idem âfâkı gence
- 35 Virüp tûtilere Rûm içre kandi
Sunam devrâna bir mestâne câmı
Kılam söz meclisinde ol nevâyı
Ko lâfi Lâmi'î 'avn iste Hakdan
Ki nazm içre sebûlar eyleyüp nûş
- 40 Dirîgâ içilüp ger puhte ger hâm
Gicikdün bezme bî-vakt irdün iy dil
Yüri pîr-i muğândan iste himmet
Arıdup gül gibi âteşde cânı
Çü şeh devridür itme himmetün pest
- 45 Ko fikr-i mâsebakla ibtilâyı
Bihamdillâh ki sâdik iştiâ var
Gel imdi câm-ı Cem sun câna sâkî
Görem tâ anda sırrın kâyinâtun
- Fe-yessir nahve sübli'r-rüşdi 'azmen
'Alâ fahri'r-rüsül bi'l-lütfi ve'l-cûd
Îlâ ashâbihi hayri'l-berâyâ*
- Senün nûruñla saña müstedil kıl
Baña âyîne-i 'âlem-nümâ vir
Ki subh-âyîn olam devr içre meşhûr
Birûnum mazhar-ı esrâr eyle
Pür it şehd-i şehâdetden dehânım
Kim ola küngür-i evvânı Allâh
Açam Hüdhüd-sıfat 'ışkuñda şeh-per
Boram ser-pençesin dív-i racîmün
Dikem gün gibi 'arş üzre 'asâmı
Açam hâ gibi pes 'ayn-ı se'âdet
Yuyam dilden gubâr-ı mâsivâyı
Dil ü cânım senünle ola perdâht
Ne varsa reşha-i feyzün benüm nem
Arada sözlerüm bir huşk tervîc
Yolumdan hâr u has seddini red kıl
Gözüm yaşın yiter seylâb eyle
O dürdün eyle cânlar gûşını pür
Belâgat ehline sermâye kılğıl
Emân vir nefsi-i bed- h^Wâhum elinden
Aña zâr eyle dil bülbüllerini
Dilüm kilkin kilîd it genc-i nazma
Elüm sundukça vir bî-hadd u vâfir
Nisâr itdükçe kesme ardın anuñ
Tutup dâmenler açsun her tarañdan
Bulursa kul aña olsun mübârek
Şeh-i devrân adıyla sikkedâr it
Ola mihrinde hâs u 'âm yek-dil
Kabûl-i şâh ile lütf it temâmın
Ger ısgâ ide bu şîrîn beyânı
Ki resmin bulmayalar nakş-ı Çinde
Kıla tâ âferîni şâh-ı Gence
Füsûnda mât idem câzû-yı Hindi
Ki haşr olınca bî-hod yata Câmî
Ki işidüp raks ura rûh-ı Nevâyî
Sebak al her nazarda mâsebakdan
Revân oldılar idüp hûmları boş
Gidüp hengâmeler fevt oldı hengâm
Meger derd idesin dürd ile hâsıl
Şeb ü rûz işiginde eyle hizmet
'Araklar çıkarup mest it cihânı
Ki bezme soñ gelen artuk olur mest
Çekildi h^Wân-ı gaybî kıl salâyı
Getür neñ var ise bismillah iy yâr
Safâ bezminde geçsün 'ömr-i bâkî
Kılam şerhin hurûf-ı 'âliyâtun

I. Bu, derdengîz şevk-nâme-i ‘anberîn-câmenüñ fihristinde güherrîz hâme-i müşkîn-‘imâmenüñ dilinden hutbe-i suhuf-ı İlâhînüñ -ki hurûfî zurûf-ı künûz-ı rumûz-ı nâ-mütenâhîdür- me‘ânî-i bedî‘a ve fehâvî-i garîbesi beyânında, ‘alâ tarîkatî'l-mu‘ammâ bi'r-remzi ve'l-îmâ birkaç hurûf söylemekdür; ve bu, manzûm cevâhir-i zevâhir-i letâfet silkinüñ ser-kılâdesini zikr-i ferîd-i Ferd-i bîçûn idüp silsile-i mümkinât nizâmındaki âsâr-ı kudretinüñ ve enzâr-ı irâdetinüñ âyât-ı bâhire ve ‘alâmât-ı kâhiresi takrîrine rişte-i efsâneyi sebeb eylemekdür.

<p>50 Gel iy her matlûbuñ fethine tâlib
Dilersen cümle emrûñ ola bismil
Budur dîbâce-i suhf-ı İlâhî
Kıdem esrârınüñ ‘unvânıdur bu
Ser-i her sûre üzre mühr-i i‘câz
Meh-i nevdür nücûm-ı vahye munzam</p> <p>55 Cevâhir riştesidür sübha-mânend
Hilâl-âyîn olup ebrû-yı her suhf
Açan bu kur‘a ile fâl-i Kur‘ân
Budur miftâhı her genc ü tılısmuñ
Okı ihlâs ile bu ismi her gâh</p> <p>60 Dü-kevnüñ olsa bâbı tañ mı bâsı
Beşâret rûyıdur gül gibi bessâm
Olup zîbâl andan suhf-ı ikbâl
Bu nokta ‘ukdesin hall itmege sîn
Ciger sad-pâre kılmış gayretinden</p> <p>65 Atup tîrini yasmış yayını ol
San îmân riştesidür şem‘-i cânâ
Çeküp esmâ katârını resen-vâr
Ne dil kim ma‘rifetden pür-hevesdür
Urup dâmân-ı sîne destini mîm</p> <p>70 Sevâd-ı mülk-i dîn ma‘mûr anuñla
Kerem menzillerinüñ eşmesidür
Dilersen erba‘înden feth-i ‘âlem
Elifler tîr-i pertâb-ı kazâdur
Sarây-ı cânâ îmân şem‘idür ol</p> <p>75 Yedinde Mûsî -i cânuñ ‘asâdur
Dikilmiş her biri bir râyet-i feth
Olup gılmân-ı hulde zülf-i dil-bend
Olupdur ‘âlem içre dânesüz dâm
O meh gerçi hilâlidür cihânuñ</p> <p>80 Dil ü cân çeşmegidür hâsı munzam
Hidâyet Hüdhdünüñ efseridür
Meger ol halkadur kullâb-girdâr
Hüviyyet şastıdur fehm it kemâhî
İki ebrû-yı müşkîndür iki râ</p> <p>85 Dil-i şer‘a bu râdur rû-yı revnak
Ruh-ı rahmet bu râsuz hurrem olmaz
Hakikat gözleseñ iki yüzi var
Cemâl-i Hakda hâlar kim sebakdur
Seri zıll-ı himâyetdür cihâna</p> <p>90 Tonatmış berg-i vahdet birle cânın</p> | <p>Bil evvel zikr-i bismillâhı vâcib
İşüñ bismillah ile ibtidâ kıl
Budur tuğrâ-yı hükm-i pâzişâhî
Kerem içre kerâmet h^Wânıdur bu
Beyân minberlerinde hutbe-i râz
Cemâlinden tırâz-ı nazm mu‘lem
Ser-i tevhîde tahmîd ile peyvend
Bulur nûrıyla zînet rûy-ı her suhf
Tolar cân u dili enfâl-i ‘irfân
Fütûhı bî-nihâyetdür bu ismüñ
Ki oldı fâtihüñ elhamdulillâh
Çü her bünyâduñ oldur ibtidâsi
Hakikat cevher-i fer dîni kassâm
Ruh-ı Ümmü'l-Kitâba noktası hâl
Dışın tîz eylemiş mânend-i Yâsîn
Isırmış gûşe-i leb hayretinden
Ser-i mihr üzre basmış pâyını ol
Rehi hem-vârdur bâğ-ı cinâna
Cevâhirden tutupdur h^Wâce-veş bâr
Ana bâ-y-ile sînüñ remzi besdür
Seher-âyîn pür itmiş keffini sîm
Cemâl-i mihr ü meh pür-nûr anuñla
Melek milkinde rahmet çeşmesidür
Nazar-ender-kadem kün hûş-der-dem
Nüfûsa fâtih-i bâb-ı gazâdur
Göñül dârında ‘irfân şem‘idür ol
Velî Fir‘avn-ı nefse ejdehâdur
Yazılmış dillerinde âyet-i Feth
Kılur mülk-i melekde lâmı peyvend
‘Acep mi ‘akla pâ-bend olsa ol lâm
Kemâlinden velî bir kem yok anuñ
Cihân içinde itmiş dîde berhem
Mehüñ tavrı vu mihrüñ çenberidür
Ki geh geh şekl-i çengâl eyler izhâr
Anuñ saydıdur ez-meh tâ-be-mâhî
Şeref burcında meh gibi dil-ârâ
Bu râ üzre döner ‘arş-ı mu‘allak
Dil-i mecrûha ansuz merhem olmaz
Gehî rahm u gehî recm eyler izhâr
Behişt-i heşt öninde bir varakdur
Ki gelmez sûret-i hâli beyâna
Anuñ-çün gonce-veş yummuş dehânın</p> |
|--|---|

Harîm-i Hakka bununla tutan rû
Esâs-ı *kün fe-kândur* nûnı anuñ
İdüp mîm ü elif garkâb anı
Çü Hakk emriyle oldu kâfa munzam
95 Meger ‘ummân-ı rahmet ka‘rıdur bu
Güher-zâ yem durur mîm ile yâsı
Du‘â tîrine her dem oluban ya
Çekerse kim beni cân ile şâbâş
Budur esrârınun ‘öşrinde icmâl
100 Medâr-ı çâr ‘unsur nokta-i çâr
Bulardur râh-ı Hakda encüm-âyîn
Ya esrâr-ı kitâb-ı çâr durur ol
Bulan bu noktalar seyrine râhı
Künûz-ı gayba her bir fetha miftâh
105 Olup kâsı ser-i Kisrâ-yı kâsir
Sükûni cezm için ‘ayne’l-yakîndür
Kılup dendânların sertîz-i teşdîd
Ki ‘izz ü kadr dergâhında her gâh
Riyâset küngürin idinse efser
110 Muhassal keşf olınsa bu mu‘ammâ
Cihân esrârınun dükkânıdur bu
Hakikat bahridür bî-hadd u pâyân
Te‘âlallâh ki isminün beyânı
Sıfâtından çü kâsırdur ‘ibâret
115 Degül tañ dîde-dûz olsa ziyâsı
Ne anda dahli var ‘akl u havâsun
Bu hayretdür ‘ukûle us bahâsı
Şu ‘âlem içre ki ‘âlem yog idi
Ne açmışdı şafak çarh üzre lâle
120 Ne subhuñ gurreşi idi pür-âteş
Ne yirlerden ne göklerden nişâne
‘Adem sahnında nerges gibi bî-tâb
Dahı cünbiş yog-idi nâr u bâda
Degüldi bâde-peymâ nerges-i mest
125 Gül için eylemezdi nâle bülbül
Ayagına su urup sâye-veş rû
Nevâ-yı çeng-i rûh-efzâ yog idi
Henûz açılmamışdı hüsne bâzâr
Cigerden ‘ışk nâyı inlemezdi
130 Mürekkeb kılmamışdı kâf ile nûn
Nişânsuzluk olup ism ü nişânı
Cemâline olup âyîne zâtı
Tekazâ kıldı ‘ilmi idüp işrâk
Sıfâtı birle pes gösterdi cilve
135 Olup mir‘ât her zât ol cemâle
Çü ol hüsne yog idi hadd u gayet
Felek sakfında idüp şemse mihri
İki harfi idüp kevneyne masdar
Cemî‘i kevne bir kez *kün* demek bes
140 Cemâli berkın idüp mazhar-ı kül

Bilür kim kible-i hâcât durur bu
Kavî bünyâdudur kevn ü mekânun
Tutar püştinde mâhî-veş cihânı
Zuhûr itdi ‘ademden ‘ayn-ı ‘âlem
Ki câyı oldu cân *Ze‘n-nûn*ınun ü
Sekiz cennet demindendür hevâsı
Dehânı remz ider bu râzı gûyâ
Ki merdân indürüpdür pâyuma baş
Ki eyler rây-ı ‘arşı fikri pâmâl
O çâr üzre döner bu çarh-ı devvâr
Ce‘alnâhâ rücûmen li‘ş-şeyâtîn
Dü ‘âlem halkına irşâd ider yol
Zamîr-i dehre itmez iştibâhı
Ki virmiş ehl-i dil destine Fettâh
Çıkar her kesresinden niçe biñ sır
Dil ü cân gerdeninde tavk-ı dîndür
İder her dem bunu tehdîd ü teşdîd
Huzâvend-i cihândan gayri bir şâh
Siyâset erresidür aña berser
Çıkar her noktasından yüz biñ esmâ
Ser-â-tâ-pâ cevâhir kânıdur bu
Ki sergerdânı yüz biñ zevrak-ı cân
Kılar ‘âciz ‘ukûl-i ins ü cânı
Ne deñlü ola zâtından işâret
Ki hâcibdür ridâ-yı kibriyâsı
Ne bunda halli var nakl u kıyâsun
Ki *ezel* mebdê’ ebeddür muntehâsı
İzâfât u nisebden dem yog idi
Ne saçmışdı kevâkib aña jâle
Ne şâmun turreşi idi müşevveş
Ne ins ü cân ne murg u âşiyâne
Gözin yıldızlarun almış idi h^wâb
Uyurdu âb sahrâ-ı fenâda
Kümûn bâğında idi serv-i pâ-best
Dahı bî-şâne idi zülf-i sünbül
Salınmazdı çemende şâh-ı dil-cû
Salâ-yı bâde vü sahbâ yog idi
Nikâb içreydi meh-rûlar perî-vâr
Kulag urup felekler dinlemezdi
Vücûd-ı mahz idi ol Zât-ı bî-çûn
Mu‘ammâ-yı şü‘ûnât idi şânı
Dahı ‘arz-ı ruh itmezdi sıfâtı
Ki pür-nûr ola andan ‘ayn-ı ‘uşşâk
Temeyyüz geldi lâbüd süfl ü ‘ulve
Mezâhir düşdi zerrât ol cemâle
Merâyâ olsa tañ mı bî-nihâyet
Müzeyyen kıldı encümle sipehri
Cihân esmâ-i ef‘âline mazhar
Zihî kâdir te‘âlâ ve tekaddes
Yakup haşâk-veş ‘aklı kılur kül

Açar subhuñ 'izârını gül-âsâ
Münevver olmag için 'ayn-ı 'âlem
Urur geh fark-ı çarha tâc-ı zerrîn
Düzüp hoş ka'beteyn ay u güneşden
145 Cemâlinden Behişt-i heşt bir bâb
Virür deryâya mâhîden zübân ol
Sadefden eyleyüp gül gibi gûşî
Virüp tîg ü kemer tâc u nigîni
Zemîni sâkin idüp çarhı dâyir
150 Şeb-i hublâyı idüp Meryem-âyîn
Geh eyler dûd-ı bî-âteşden eflâk
Kılur geh kühsârıñ bagrını kan
Kılur geh sevre püşt-i hûtî menzil
Geh eyler Ca'feri tayyâr bî-per
155 Ten-i ef'ide kor tiryâk ile sem
Şebün müşk ile pür eyler devâtın
Bu şeş-der kasra açup revzen-i zer
Geh eyler bâdbân-ı çarhı zerbeft
Urub hoş subh-dem mihr ile hande
160 Gülün rûyın kılup şem'-i dil-efrûz
Tokuz gök dergehinde halka-girdâr
Nebât-ı ney-şeker feyziyle sîrâb
Zülâlınden cemâl-i Hızır hurrem
Safâ-y-ile ruhi âba virüp zeyn
165 Derûnın lâlenün pür-'anber eyler
Huliy-bendi durur şâh-ı bahârıñ
Ruh-ı eflâke ârâyış viren ol
Beşer şeklin yazup bir katre âba
Hired âyînesinden gösterüp rûy
170 Dönüp dâyim celâli dergehinde
Felek sergeştedür hayrânlığında
Te'âlâ şânuhu zîkâdir-i pâk
Şühûdî dîde irmekden müberrâ
Ne hükmi sikkesinde var tagayyür
175 Ne emrinsüz işine dest-res var
Zübân-âver dürür hamdinde her mûy
Kemîne bendesi milkinde hâkân
Vezîr-i 'akl-ı mülk-ârâ-yı 'âlem
Virür dil câmina 'âlem-nümâlık
180 Sunup pûlâd-ı gamdan aña tîşe
Dilini derd ile âvâre eyler
Kazâ Mânîsini idüp füsûn-sâz
Virüp çarha şafakdan surh u jengâr
Gice Şebdîzin idüp teng-beste
185 Seher Gülgûnına urup zîn-i la'lîn
Koyup nefis ejderin genc-i dil üzre
Cihân içinde sükker gibi nâmı
Eger rûz-ı sefid ü ger şeb-i dâc
Bu eşyâ ger za'îf ü ger kavîdür
190 Bu deñlü gösterür ancak bu eşkâl

Kılur zülfini şâmuñ sünbül-âsâ
İder bu müşke ol kâfûrı munzam
Kılur encümle anı geh 'arakçîn
Yazar nakşın burûcuñ iki şeşden
Celâlinden Cahîm-i heft bir tâb
Ki şükürinde ola ratbu'l-lisân ol
Kılup pür-dür salar cânına cûşî
İder kühsârı kân-ı zeremîni
Nücümü sâyir eyler kutbı hâyir
Togurdı 'İsî-i mihri seherçîn
Geh ider dürd-ı âbı kursa-i hâk
İder ol kanı geh la'l-i Bedahşân
Zemînden gâh bağlar aya mahmil
Geh ider şeher-i dîne Hayderi der
İder zenbûra nûş u nîşi hem-dem
Yazar altun ile rûzuñ berâtın
Serây-ı 'âlemi eyler münevver
Gehî pür-kîr idüp rûyın urur neft
Mesîh-âyîn kılur âfâkı zinde
Virür bülbüllere pervâne-veş sûz
Yidi yir işiginde zerre-mikdâr
Hayât-ı mâh u h^War nûriyle pür-tâb
Şimâlınden Mesîhuñ rûhı pür-dem
Cemâli hâke eyler *kurretü 'l- 'ayn*
Zümürd ferşe la'lîn micmer eyler
Hiram-âmûzı kebk-i kühsârıñ
Nihâd-ı hâke âsâyış viren ol
Şebîh eyler cemâlin âfitâba
Zübân tûtîsini ider şeker-gûy
Turup kâyim cemâli hargehinde
Melek âşüftedür nâdânlığında
Ki 'akl-ı kül çağırur *mâ- 'arefnâk*
Vücûdî fehme sıgmakdan mu'arrâ
Ne milki 'arsası olur tasavvur
Ne zikrinsüz mu'attal bir nefes var
Kamu zerrât zâtına senâ-gûy
Ki bîminden tolupdur sînesi kan
Öñinde tıfl-ı ebced gibi ebkem
Salar Ferhâd-ı cânâ mübtelâlık
Kılur kûh-ı belâ kazmağı pîşe
Vücûdın hâre-veş biñ pâre eyler
Kader kilkini eyler nakş-perdâz
Felek Şâpûrını eyler sadef-kâr
Meh-i nevden düzer satlına deste
Keser h^War külçesinden 'ayn-ı na'lîn
Tılısm-ı mâr ider âb u gil üzre
Kılur şîrîn-dehen her telh-kâmı
Olupdur cûdınıñ feyzine muhtâc
Hemîn ol nûr-ı mutlak pertevîdür
Ki oldur mutlaka her fi'le fa'âl

Bu kesret içre her ta'yîn ü temyîz
Ta'ayyün birle her mâhiyyet el-hak

Hakuñ gayrinde eyler 'ayn-ı perhîz
Güvâh-ı vahdet-i hakdur muhakkak

KASİDE

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

195 Ey kemâl-i sun'ına eşkâl-i 'âlem 'ayn-ı dâl
Hatt-i dest-i kudretünden nakş-ı âdem bir misâl
Midhatünde 'andelîb-i nâtıka mebhût u lâl
Fikretünde şâh-bâz-ı 'âkile bî-perr ü bâl
Kibriyânuñ bahrine irmez kıyâs-ı 'akl-ı kül
Fülk-i fikret mevc-i hayretden gezer sergeşte-hâl
'İzzetüñ sahrâsınuñ bir menzilin kat' idemez
Şâhbâz-ı dil uçarsa ol hevâda mâh u sal
Ebr-i cûduñdan olur şâh-ı emel pür-berg ü bâr
Mihri-i fazluñdan bulur bâg-ı 'amel ferr ü kemâl
Heft-dûzah külhan-ı kahrunda bir dûd-ı şerer
Heşt-cennet gülşen-i lütfunda bir berg-i nevâl
Saltanat ancak senüñdür zât-ı bî-çûnuñ gibi
Milketüñdür bî-zevâl ü 'izzetüñdür lâ-yezâl
200 Her ne meh kim buldı mihründe senüñ bir zerre nûr
Âfitâb-ı heft-kişverdür aña yokdur zevâl
Gâh *nahle* irdi lütfundan senüñ tekrîm-i vahy
Gâh *nemle* irdi fazluñdan senüñ teşrîf-i kâl
Mâsivâdan çünki tecrîd oldı tevhîdüñ senüñ
Bunca takyîdât ile yâ Rab niçe keşf oldı hâl
İre mi zâtuñ kemâlâtına 'akl-ı hurde-bîn
Dest ü pâsında çü var bunca 'alâyıkdan 'ıkâl
Gün gibi rûşensin illâ pertevüñdür görinen
Cân gibi mahfisin ammâ 'arz idersin hoş-cemâl
205 Aña kim nûr-ı yakînüñ rehber oldı bir nefes
Gördi yitmiş biñ hicâb ardından ol şems-i cemâl
Anı kim subh-ı ezelde eyledüñ bîzâr-ı dil
Görinür dünyâ şebinde gözine 'âlem hayâl
Dürr için bu bahre ol oldum sananlar âşına
Gark-ı hayretten sadef-veş yumdı agzın oldı lâl
Hızr-veş itmez hevâ-yı zulmet-i âb-ı hayât
Anı kim 'ıškuñ odında hâk ider nûr-ı visâl
Mihnet aña kim diye kahrüñ dehânı ente ruh
Devlet anuñ ki işide lütfuñ zübânıñdan te'âl
210 İdebilem mi kemâl-i hamduñı ben mûrçe
Kim Süleymânlar senüñ medhüñde bulmuşdur kelâl
Dergehüñ 'âşıklarınuñ her seher virdi bu kim
Fi'n-nevâ zelzeltenî ve'l-'aklu fi'z-zilzâli zâl
Âh kim menzil irag u zâd yok merkeb za'îf
H^Wâb-ı gaflet içre kaldum irdi vakt-i irtihâl
Ma'siyet girdâbına düşdi vücûdum zevrakı
Magfîret yili ger irişmezse müşkil oldı hâl

Gıll u gışdan Lâmi'î pâk eyle dil âyînesin
 'Aks ura tâ anda ol nûr-ı cemâl-i bâkemâl
 Çıkmayınca Ka'be-i hâtırdan asnâm-ı hevâ
 Nûr-ı Hak girsün dimek olur aña bâtil hayâl
 Ol habîbüñ hakkı-y-çün kim nûr-ı hüsninden anuñ
 Yandı kandîl-i hidâyet söyünüp nâr-ı dalâl
 Zâtı hayru'l-enbiyâ vu ümmeti hayru'l-ümem
 Hayru'l-ashâb oldı ashâbı vu âli hayru'l-âl
 Bahr-i bahşâyışdan eyle cürmüme bir katre feyz
 Şol nefes kim kâl u kıl itmege olmaya mecâl

II. Bu makâm da sâlikîne işâretdür ki fırka-i kıyl ü kâl ve zümre-i istidlâl gibi ta'ammuk-ı ahvâl-i ekvân ve ta'alluk-ı eşkâl ü elvân idüp, kesret-i vesâyil ü cem'iyet-i delâyil birle perîşân-hâtır ve bî-hâsıl olmayalar; belki erbâb-ı 'irfân ve ashâs-ı zevk u 'ayân gibi kible-gâh-ı âfilînden yüz çevirüp ka'be-i hakîkiye müstakbil olup mâsivâdan dest-efşân ve râh-ı talebde bî-nâm u nişân olmagla yek-rûy u yek-dil olalar ki: *Mâce'ale'llâhu li-raculin min-kalbeyni fi-cevfihi*. Ve tâlibîne beşâretdür ki bu hidâyetün sebîli ve bu 'inâyetün delîli tarîkat sâlârlarınun silsilesine temessüksüz ve hakîkat serdârlarınun kâfilesine ta'alluksuz müte'assir belki müte'azzirdür. Ve bu dîn rehberlerinun dahı zübde-i turûkı ki, riyâdan eb'ad ve ihlâsa akrebdür; ve ma'rifet ü dâniş ve hikmet ü âzmâyış riştesine mütemessik olanlara hablü'l-metîn ve tarîk-i ensebdür. Tarîka-i ehl-i ihfâ ve delîlân-ı bârgâh-ı safâdur ki anlara melâmiyye ve h^wâcegân ve nakşibendiyye dahı dirler ki; ser-â-ser reviş ü perverişleri 'uzlet 'ani'l-enâm ve zikr 'ale'd-devâm ve terk-i sûret ve 'amel be-'azîmet ve halvet der-encümen ve sefer der-vatan ve hûş der-dem ve nazar der-kadem üzerinedür. *Yesserana'llâhu ve iyyâkumu'l-ımtisâle bi-tarîkatihimi'l-müslâ*.

220 Gel iy dil mâsivâ fikrini terk it
 Neyi müntic olur fikr-i vesâyit
 Degül hâdî saña çün çarh u encüm
 Hayâl-i âteş ile yakma cânun
 Hevâ râhında itme fikret ü rây
 Ko sevdâ ehli gibi fikr-i âbî
 225 Degülseñ tıfl-ı nâdân-veş hevâyî
 Me'âdinden dilün âzürde kılma
 Bulam dirseñ bu nâmî birle nâmî
 Tefekkür itme hayvân 'âlemini
 Açılmaz 'ukdedür insân tılısmı
 230 Nüh âbâ vu cihâr üm ü se mevlûd
 Eger zulmet cihânıdur ger envâr
 Halîl-âyîn açup hoş cân gözini
 Dilüñdür Ka'be olma gâfilînden
 Yürî Allâh evin büt-hâne itme
 235 Silüp pâk eyle asnâm-ı hevâdan
 Bu 'akl ile dilersen kevne râhı
 Bırak zann u hayâl ü vehmi elden
 Yakîn ehline cânun itse meyli
 Dilün bulsun dir isen tâb-ı tevhîd
 240 Bekâ milkine istersen eger yol
 Anun-çün saña keşf olmaz bu esrâr

Nihâduñda Huzâ zikrini berk it
 Ki olmışdur mürekkeb yâ besâyit
 Ne içün idesin fikrinde reh güm
 Ki nûr-ı Hakk ola şem'-i beyânun
 Ki olasın bî-karâr u bâd-peymây
 Ki gark eyler seni bu fikr-i âbî
 Nedür bu hâk ile bâzîçe râyı
 Sovuk âhen dögüp efsürde kılma
 Bişirdün cân ile sevdâ-yı hâmı
 Başuñ satun alma il gamını
 Mu'ammâ-yı cihândur bil bu ismi
 Olur sanma bu efkâr ile mahdûd
 Güzer kıl cümlesiden fârîg ol var
 Temâşâ eylegil cânân yüzini
 Çevür yüz kible-gâh-ı âfilînden
 Bedenden ötrü zulmı cânâ gitme
 Yu ezkâr ile nakş-ı mâsivâdan
 Kılursın zerrede biñ iştibâhi
 Ne hâsıldur bu 'ilm-i bî-'amelden
 Olur sırr-ı cihân 'ilmün tufeylî
 Koma cân dîdesinde h^wâb-ı tevhîd
 Fenâ olmazdan öñ cismün fenâ bul
 Tutupdur âyineñ rûyını jengâr

- Ola çünküm hicâb eşkâl ü elvân
Çün ire lütf-ı Hakdan nûr-ı bîniş
Burâk idinicek ‘akl-ı me‘âdı
245 Kulûb ehline ‘âlem gün gibidür
Bular âyinedür zât u sıfâta
Tolupdur dilleri şevk-i İlâhî
Geçüp rütbeleri milk-i melekden
Nazar itdükçe bunlar halka her dem
250 Ebed solmaz cemâli güllerinüñ
Yidi deryâyı bir dem nûş iderler
Bu meşrebden dilersen ger nasîbi
Anuñ kim hattı var ‘İsî deminden
Hızır-veş eylemez zulmâta ‘azmi
255 Şu dil kim teşnedür cân çeşmesine
Egerçi Lâmi‘î hoş meşrebün var
Mükedderdür zamîrün mu‘terif ol
Dir iseñ düşmesün cânuñ gezende
Selâmet taht u tâcın târ u mâr it
260 Cenâb-ı Hakdan isterseñ ‘inâyet
İdup habs-ı nefes çek lâyı cânandan
Ki ya‘nî rûhuñı zikre enîs it
Nihânî eyleyüp zikr-i cenânı
Tutup mikrâz-ı lâyı elde her dem
265 Çün olduñ Zülfikâr issi ne gam var
Bunu lâ sanma su‘bân-kâmdur bu
Serây-ı kalbüñe cârûb olupdur
Ola çün câm-ı lâ bezmünde sâkî
Gidüp illâ vü lâ çün kala Allâh
270 Ser-â-tâ-pâ olasın gark-ı tevhîd
- Görinür ‘akla müşkil sırr-ı ekvân
Olur gün gibi rûşen âferîniş
Mukarrer şâhrâhuñdur bu vâdî
Nücûm u çarh aña nâhun gibidür
Degerler nûr-ı Hakla kâyinâta
Bilürler sırr-ı eşyâyı kemâhî
Kılurlar sebkati fülk-i felekden
Görürler Hakkı her şeyde mukaddem
Nevâsı cândadır bülbüllerinüñ
Diyüp hoş *Rabbi zidni* cûş iderler
Yolında bunlaruñ hâk ol habîbî
Başın ırmaz Muhammed makdeminden
Olur dest-i Huzâ sâkî-i bezmi
Kaçan meyl ide hayvân çeşmesine
Karışdurma bu sâfî çeşmeyi var
İrâdet lüccesinden mugterif ol
Ko her nakşı gönül vir Nakşibende
Melâmet kisvetini ihtiyâr it
Tarîk-i HWâcegâni kıl ri‘âyet
Pes ur kalb üzre ille’llâhı andan
Nefes kat’ olmadın nefsi nefis it
Şehâdet bahrine gark eyle cânı
Ta‘alluk riştesin kat’ eyle muhkem
Havâricdür havâtır kır ‘Alî-vâr
Neheng-i kâyinât-âşâmdur bu
Cihân bu savlecâna top olupdur
Kala cânuñda ille’llâh bâkî
Zamîrün sırr-ı hûdan ola âgâh
Cihâna ire senden berk-i tevhîd

KASİDE

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- Cihân u câna pür oldı ol iy gönül âgâh
Nidâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille’llâh
Açup zübânımı her zerre yirde gökde ider
Edâ-yı eşhedü en la-ilâhe ille’llâh
Za‘îf cânlara ‘âlemde oldı kuvve ü kût
Gıdâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille’llâh
Serây-ı cân u dil içre çerâg-ı rûşendür
Zükâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille’llâh
275 Gönüller âyinesin pâk ider küdüretten
Cilâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille’llâh
Cemî‘ derde şifâdur çi zâhir ü bâtın
Likâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille’llâh
Muhabbet ehlini sermest ider müdâm iy dil

- Safâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Ne kadr u 'izzet olur kim dikildi 'arş üzre
 Livâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Ne ferr ü kevkebedür kim cihâna toldı kamu
 Sadâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
- 280 Ne h^Wân-ı ni'met-i Hakdur taraf taraf çekilür
 Salâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Cihân-ı mülk ü melek zerredür açılssa eger
 Fezâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Hezâr mertebe kürsî vü 'arşdan yücedür
 Semâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Bu dâr-ı gamda nedür şâh-ı rûha hısn-ı hasîn
 Serây-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Harîm-i Ka'be-i İslâmadur kavî bünyâd
 Binâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
- 285 Zihî çerâg hayret düninde rehberdür
 Ziyâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Muhayyer itmege 'uşşâkı oldı nagme-i râst
 Nevâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Cihâna tañ mı semâ' itdürürse dest-efşân
 Gınâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Kılâde-i dil ü tesbîh-i cândur iy sûfî
 Ridâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Görinse dîde-i nefse âceb mi ejderhâ
 'Asâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
- 290 Ne yirde esse açar lâle vü gül ü reyhân
 Hevâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Aña ki sâyesini saldı buldı 'izz-i ebed
 Hümâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Şu dil ki tezkiye buldı hidâyet ile olur
 Güvâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Alur 'ataşları feyz ile âteşîn dilden
 Sikâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Düzüldi hikmet ile semm-i şirk için tiryâk
 Devâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
- 295 Bekâ-yı Hakk ile bâkîdür ol gönül ki olur
 Fenâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 O kim elif gibi togrıldı geldi kaddine râst
 Kabâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 İderse gark-ı 'arak Lâmi'î 'aceb mi seni
 Hayâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe illa'llâh
 Ümîzdür ki meded ire havf içinde bize
 Recâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh
 Metâ'-ı cân u dil olsun bu yolda ser-cümle
 Fidâ-yı eşhedü en lâ-ilâhe ille'llâh

Sâlike fenâ-yı vücûd hâsıl olmadın finâ-yı tevhîde vâsıl olmak müşkil idüğün beyân ider.

300 Gel iy cân ile râh-ı Hakka sâlik
 Ne deñlü 'ârif olursa muvahhid

Mehâlik birle pürdür bu mesâlik
 Girü tevhîdidür tevhîd-i câhid

Koyup hezl-i cihânı cid gerekdür
Hezârân gerçi var remz ü işârât
Ne vicdânun aña vardur sebîli
305 Dilün pâk olmadın çirk ü habesden
Egerçi söylemiş ehl-i tarîkat
Vücûduñ vahdeti efrâd içinde
Cemî‘i perdelerden taşradur bu
Meşâm-ı kevn almaz işbu bûdan
310 Fenânuñ dahı fer‘ ü aslı vardur

Gidilmez yalnız mürşid gerekdür
Velî açmaz anı ‘ilm ü ‘ibârât
Ne ‘ilm erbâbınuñ rûşen delîli
Kadem kurtılmaya levs ü hadesden
Hakı Hakdur bilen el-hak hakîkat
Şu vâhid gibidür a‘dâd içinde
Görinür müşk gibi gerçi hoş-bû
Fenâ bulmayıcak ma‘nâ-yı bûdan
Güzâfın sanma cins ü faslı vardur

Sevâd-ı fenâ yek-renk iken elbise-i vücûda izâfet ile mütenevvi görindügidür.

Egerçi kim fenâ ‘ayn-ı ‘ademdür
Fürü‘ı bî-‘adeddür aslı üç kısım

‘Adem hem-sâye-i milk-i kıdemdür
İzâfet ü niseble virilür ism

Mertebe-i evvel fenâ-yı ef‘âfidür. Kemâ kâlellâhu te‘âla: *Vallâhu haleka-küm ve-mâ-ta‘melûne.*

Budur evvel ki her ef‘âli sâlik
Özinden her dem idüp nefy-i ef‘âl

Ser-â-ser göre gayr-ı Hakda hâlik
Diye Allâhdur her fi‘le fa‘‘âl

Mertebe-i sâniye fenâ-yı sıfâtîdür. Kemâ kâlellâhu te‘âlâ: *Hüve‘l-evvelü ve‘l-âhiru ve‘z-zâhiru ve‘l-bâtınu.*

315 İkinci ol ki sâlik her sıfâtı
Bilüp her şeyde feyz-i Hakkı cârî

Göre kim Hakkadur mahsûs-ı zâtı
Vücûdın anjlaya ‘âlemde ‘ârî

Mertebe-i sâlis fenâ-yı zâtîdür. Kemâ kâlellâhu te‘âlâ : *Küllü şey‘in hâlikün illâ vechehü.*

Üçüncü ol ki bu meslek refîki
Bakup ‘ayn-ı ‘ademle mümkinâta

Göre Hakkun durur varlık hakîkî
Diye emvâc-ı deryâ kâyinâta

Sâlikün fenâ-y-ile hila‘t-i ‘âriye-i vücûddan ‘ûr olup fenâ-yı bekâ-y-ile mütelebbis oldugıdur.

320 Kaçan kim ire sâlik bu makâma
Ene nahnu dise yâ ente vü hû

Olur Hakkun lisânı hâs u ‘âma
Kamusından murâdı ol durur û

Esfâr-ı erba‘a beyânındadır ki, evvel sefere seyr-i ile‘llâh dirler.

Tereddüsz bilür her cân-ı âgâh
Gidup cân dîdesinden h^wâb-ı taklîd
Bekâ milkinde bulup rûh selvet
Olursa ‘avn-ı Hak bu yolda hâdî

Buradur gâyet-i seyrün ile‘llâh
Açılır bu arada bâb-ı tevhîd
Tecellî eyler esrâr-ı hüviyyet
Nihâyetsüz kılur seyr-i bevâdî

İkinci sefer beyânındadır ki, seyr-i fi‘llâh dirler.

325 Pes andan seyr-i fi‘llâh ide başlar
Düşer envâr-ı bî-pâyâna cânı

Tevâcud el virüp âh ide başlar
Olur deryâ-yı vahdet fülkrânı

Üçüncü sefer beyânındadır ki, seyr-i min-allâh dirler ve rücû' ile'l-bidâye andan 'ibâretdür.

İrüp bâdı 'inâyet maşrıkınıñ
Dönüp yine vücûduñ sâhiline

Çevürse bâdbânın zevrakınıñ
Gelur varlık meta'ıyla iline

Dördüncü sefer beyânındadır ki, seyr-i bi'llâh dirler ve hadîs-i küntü sem'ahu ve yedehu ve basarahu ve bî-yubsıru ve bî-yesma'u ve bî-yebtaşu aña işâretdür.

İdup seyrün min-allâhdan 'ubûrı
330 Olur gördüğü hak işitdüğü hak
Deminden cân bulur biñ kalb-i müştak
Ona nefis ü dil ü cândur merâkib
Anuñdur gâh istigrâk u geh mahv

Kılur bi'llâhi her şey'e mürûrı
Olur her sözi hak her itdüğü hak
Odur kutb-ı cihân u şeyh-i âfâk
Pes eyler her nefes seyr-i merâtib
Anuñdur gâh vecd ü sekr ü geh sahv

III. Bu makâm da merâtib-i külliyyeye işâretdür ki, aña hazarât-ı hams dirler. Mertebe-i ûlâ hazret-i gaybu'l-guyûb ve 'âlem-i me'ânîdür ki, zât-ı mutlak-ı Hakdan 'ibâretdür. Şol tecellî ve ta'ayyün-i evvel ü sâni i'tibâriyle ki evvelen şu'ûn u i'tibârâtı ve sâniyen hakâyık-ı ilâhiyye vü kevnîyyeyi müştemildür. Mertebe-i sâniye 'âlem-i ervâhdur ki mertebe-i zuhûr-ı hakâyık-ı kevnîyye-i mücerrede-i basîtadur kendü nefslerine veya kendü emsâline. Ve mertebe-i sâlis 'âlem-i misâldur ki, mertebe-i vücûddur; eşyâ-i mürekkebe-i latîfeye ki kâbil-i tecziye vü teb'îz ve hark u iltiyâm olmaya. Ve mertebe-i râbi' 'âlem-i şehâdet u sûretdür ki, anuñ evci hazret-i 'arş-ı Rahmânîdür ve hazîzi 'âlem-i hâkdur. Ve mertebe-i hâmis mertebe-i câmi'a-i hakîkat-i insâniyyetdür; şol berzahiyet hükmiyle ki vücûdında vardır.

Misâl ü rûh milkine bulup yol
335 Çün oldı berzahiyet anda hâsıl
Aña 'ilmi dü-kevnüñ 'ayn olur bil
Diraht-ı Mûsevî olup vücûdı
Çagırur cümle a'zasiyla her gâh
Bil imdi iy esîr-i hubb-ı tevhîd
340 Eger buldıysa çeşm-i cân küşâdı
Bu dergehden açılmaz kimseye râz

Olur gayb u şahâdet mâliki ol
İder pes câmi'iyet cânda hâsıl
Diline gayrı gelmek gayn olur bil
Ruhından berk urur nûr-ı şühûdı
Hikâyet eyleyüp Hakdan *ene'llâh*
Kalanı kışr u budur lübb-i tevhîd
Bırak elden hulûl u ittihâdı
Dutar hâcibleri tîg-ı ser-endâz

IV. Erbâb-ı 'ilm ü beyân ile ashâb-ı keşf ü 'ayân ortasında tevhîd bâbında faslu'l- hitâb gibi bir kelime-i câmi'a birle beyâna işâretdür ki, anuñla hem 'ismet-i dîn ü millet ve hem tahkîk-i tevhîd-i Huzâ-yı bî-'illet, *'allet esmâuhu ve cellet âlâuhu*, kılma.

Velî oldur edeb erbâb-ı dîne
Ne şöyle ide tecrîdini zâtuñ
Ne şol yüzen ola takyîde meş'ûf
345 Tuta her dem tarîk-ı beyne beyni
Getür sâkî kanı şol câm-ı tahkîk
Komayup kudret erbâb-ı cidâle

Çü mâlik ola cânı bu yakîne
Ki andan aņlana nefyi sıfâtun
Ki vâcib mümkün ile ola mevsûf
Ri'âyet ide cândan mezhebeyni
Ki idem mezheb-i şer' üzre tevfiķ
Uram mühri dehân-ı kîl ü kâle

V. Ol kâdiyü'l-hâcât ve reff'u'd-derecâta 'arz-ı münâcât 'unvânında, insân-ı pür nisyanuñ 'adem nihân-hânesinden vücûd kâşânesine gelmekde 'adem-i ihtiyârından nişâne beyân itmek ve bu vücûd şâh-râhından girü 'adem h^wâb-gâhına varmakda vücûd ıztırârından efsâne itmekdedür; ve nâme-i a'mâlini tesvîd-i günâh ile rû-siyâh

itdükde, dîvâne-vâr bî-günâhlığı da‘vâsına meşîyyet-i ezeli safhasındaki ceffe’l-kalemi güvâh eylemekdedür; ve dîvânelik zencîrin sürürken şer‘-i hablü’l-metîne mütemessik olup, cünûn ‘özri için ehl-i hûş silsilesinden geçinüp söz söylemekdedür.

- İlâhî anda kim yog idi hestüm
Ne rûhum verdinüñ var idi bûyî
350 Ne peyvend itmiş idi cism ü cânüm
Suyum topraguma karışmamışdı
Ne tende cân ne cânda tâb var idi
Şerefde sâye yog idi serümde
Zübânüm tûtisi gûyâ degüldi
355 Tek ü pûy eylemezdüm zîr ü bâlâ
Vücûd ihsân idüp lütf u keremden
Kerâmet hil‘atiyle âdem itdün
Dimâgum bulmag için cân meşâmın
Demünle gonce gibi göñlüm açduñ
360 Çerâg-ı dîdemi kıldıñ cihân-bîn
Dehânüm dürcini pür-gevher itdün
Açup cân gözgüsinden âb-veş rûy
Seher-âyîn ‘atâ kıldıñ nefesler
Güher-veş söz sadef-veş gûş virdün
365 Taşum âyîne-i envâr kıldıñ
Emânetdâr idüp ‘aklı bu gence
Nisâr idüp güherler her nefes ol
‘Urûkum cûybârından açup bend
Suvarduñ âb-ı hayvân ile cânüm
370 Her engüştüm elümde hâme kıldıñ
İki pâyum idüp mikrâza hemtâ
Ser-â-tâ-pây kim eyler ni‘metün ‘ad
Eger her bir kılumda ola biñ dil
Bu deñlü cûd u ihsân u ‘atâyâ
375 Ezelden çünkü fazluñdur kamusı
Ben ol yogam senüñdür işbu varlık
Bu fazl u lütfâ idüp i‘timâdı
‘Amel bâbında kıldum fart-ı ‘isyân
Kazandum yüz karasıyla me‘âsî
380 Seni yok dem-be-dem çün cüst ü cûyum
Adum âdem velî segden kemem ben
Cihâdan râzî ol bir üstüh^Wâna
Vücûdum levhdür kârüm hevâdür
Yakup dîn hirmenini yile virdüm
385 Ben ol mestem ki içdüm câm-ı gaflet
Velî fikr eylesem yüzüm karasın
İrâdet hâmesinüñdür bu sevdâ
Senüñ emrüñdür iy ferd-i yegâne
Kazâ ahkâmınun mazmûnidur hep
390 Turalum nefis ü şeytândandır işler
Bu sergerdânlık almışdur karârum
Egerçi cebri mezheb kılmazam ben
Öñüm girdâb u ardum mevc-i hayret
‘Adem bezminde idi cân-ı mestüm
Ne cismüm gülşeninüñ âb-ı rûyu
Ne cûşân idi regler içre kanum
Hevâ-y-ile odum barışmamışdı
Ne çeşmüm merdümünde h^Wâb var idi
Hireden mâye yog idi serümde
Melâhat içre sükker-hâ degüldi
Fenâ deştinde idüm bî-ser ü pâ
Zuhûr itdürdüñ ihfâ-yı ‘ademden
Ne âdem nûr-ı ‘ayn-ı ‘âlem itdün
Seher kıldıñ hired nûrıyla şâmın
Yüzine rahmetün âbını saçduñ
Derûnum nûr-ı îmân ile aydın
Kelâmum nakdini hâlis-zer itdün
Zübânüm tûtisini itdün şeker-gûy
Dem-i mihrünle cân bâgını besler
Cigerden dem yürekden cûş virdün
İçüm gencîne-i esrâr kıldıñ
Aña virdün kuvâdan iki pence
Bula her işe tâ kim dest-res ol
Vücûdum şâhını kıldıñ ber ü mend
Dem-i lütfunla şâd itdün revânüm
Elif-veş müstakîmü’l-kâme kıldıñ
Hemîşe kesdürürsin kûh u sahrâ
Ki her mûyumda vardır lütf-ı bî-had
Dinilmez biñde biri fazlunuñ bil
Ne istihkâkum içündür Huzâyâ
Ebed oldur girü cânun umusu
Giñişdür fazluñ ile kamu tarlık
Çog itdüm cürm ü noxsân u ‘inâdı
Emel kiştine ekdüm tuhm-ı küfrân
Agısnî yevme yu ‘haz bi ‘n-nevâsî
Hemîn eşkümler dökdüm âb-ı rûyum
Baña nisbet seg âdemdür kimem ben
Benüm toymaz gözüm kevn ü mekâna
Sücûdum sehvdür virdüm hatâdur
Gözüm yaşıyla hâkin sîle virdüm
Ben ol mürgam ki oldum dâm-ı gaflet
Günâhum-çün sirişküm mâcerâsın
Belâ hengâmesinüñdür bu gavgâ
Arada nefis ü şeytândur bahâne
Kader levhinde yazılmış mürettep
Oları kim yaratdı şerre rehber
Anun-çün sözde yokdur ihtiyârum
Cünûnumdan ne direm bilmezem ben
‘Amelden kaldı dest ü pây-ı gayret

- ‘İkâl-i ‘akl ile geh pây-bestem
 395 Huzâyâ ‘afv kıl cürmüm keremden
 Yüz urup kapuğa geldüm el boş
 Çü şey’ li’llâhumuzdur saña ma‘lûm
 Ezelden idegeldün lütf u ihsân
 Cenâheynüm kılup bîm ü recâyı
 400 Beni benlik hicâbından halâs it
 Yüzüm lütfuñ suyından tâze kılğıl
 Mübeddel olmadın kâfûra müşküm
 Yiter pâ-bendüm oldu lenger-i gil
 Çerâğ it nûruñı hayret düninde
 405 Çü pervâz ide cân mürği kafesden
 Kanat vir şeh-per-i zikründen iy Hân
 Hoş idüp tâyir-i kudsilere ikbâl
 Bu hâlet içre irüp şevk-i dîzâr
 Habîbüñ nûrı hakkı-y-çün İlâhî
 410 Getür sâkî kanı şol cân-ı pür-cüş
 Bilüp nûr-ı tecellîden safâyı
- Gehî dîvânelik câmıyla mestem
 Ki mecnûnlar olur ma‘fûv kalemdeñ
 Bilürem zeyl-i ‘afvuñdur hatâ-pûş
 Kapuñdan gidevüz hâşâ ki mahrûm
 Girü lütf eyle iy Hannân u Mennân
 ‘Înâyet eyle teslîm ü rızâyı
 Bu ‘âmîlikdan al lütfuñla hâs it
 Sözüñ kûsın bülend-âvâze kılğıl
 Safâ feyziyle ter kıl cân-ı huşkum
 Beni kıl âşinâ-yı kulzüm-i dil
 Yüzüm ag eylegil haclet güninde
 Olup âzâde-dil bend-i hevesden
 Ki ura tâvus-veş uçmakda cevân
 Diyeler merhabâ iy mürğ-i zî-bâl
 Ser-â-ser ola cânum gark-ı envâr
 Bize dîzârıñı ‘arz it kemâhî
 Ki ‘ışkına habîbüñ eyleyem nûş
 Yuyam dilden gubâr-ı mâsivâyı

VI. Ol meh-cebîn-i felek-i nübüvvet ve müşterî-âyîn-i burc-ı fütüvvetüñ medhindedür ki, zükâ-yı rûy-ı pür-ziyâsıyla ‘âlem yüzün münevver ve mesâ-yı gîsû-yı ‘anber-âsâsıyla cânlar geñzin mu‘attar idüp, ve’n-nehâri izâ cellâhâ beyâz-ı ruhsârından ‘ibâret, ve’l-leyli izâ yagşâhâ sevâd-ı mûy-ı tâbdârından isti‘âretdür. Egerçi kim, ser-â-tâ-pâ ten-i tâbnâki sâyeden dûr bir nûr-ı musavver, belki bir rûh-ı pâkdur ki, ‘akl u idrâk ile muhammer ki anda bir kılca hayâl-i küdüret ve bir zerre gümân-ı zulmet mutasavver degüldür. ‘Aleyhi min-nesâyimi’t-tahiyâtî evfâhâ ve min-şemâyimi’d-da‘avâtî ezkhâhâ ve ‘alâ âlihi ve etbâ‘ihi ve’t-tâbi‘îne ve tebe‘i etbâ‘ihi

- Habîbü’l-Hakk u mahbûbü’l-berâyâ
 İmâmı enbiyâ vu mürselînüñ
 Vücûdı kâf u nûna kurretü’l-‘ayn
 415 Nübüvvet kişverinüñ tahtgîri
 Sipeh-sâlâr-ı dîn şâh-ı nübüvvet
 Sufûf-ı enbiyânüñ pîşvâsı
 Dili kufl-i künûz-ı gayba miftâh
 Serâyına tokuz eflâkdur ferş
 420 Eger cevher ve ger cism ü ‘arazdur
 Nişânı dehşetinüñ zemmilûnî
 Teni kim sâye-perverd-i Hak idi
 Güher-veş iki çeşminüñ ziyâsı
 Berâberdür öñinde gice gündüz
 425 İrişse telh u şûra agzı yarı
 Behiştüñ kapısı açılsa her bâr
 Tebessüm kılsa kesb idüp sürûrı
 Yüzine döyemez idi çeşm-i âdem
 Teninden zâhir olsaydı ‘araklar
 430 Meger ‘Abdü’l-Menâfuñ nâfesin Hak
 Ki bir müşk eyledi nâf-ı Haremde
 Ser-â-tâ-pâ vücûdı mu‘ciz idi
 Mesîhâ müjde-gûyı makdeminüñ
 Aña çün dâye-i Hak virdi şîri
- Kerîmü’l-hulk u makbûlü’s-secâyâ
 Hümâmı âhirîn ü evvelînüñ
 Diline nakş-ı ‘âlem nokta-i gayn
 Risâlet mülkinüñ ‘âlem-müşîri
 Çerâğ-ı bezm-i Hak mâh-ı fütüvvet
 Sunûf-ı asfîyânüñ rehnümâsı
 Ruhı leyl-i zalâm-ı reybe misbâh
 Otagı kürsîsidür mesned-i ‘arş
 Kamusından anuñ zâtı garazdur
 Beyânı ülfetinüñ kellimûnî
 Yog ıdı zıllı nûr-ı mutlak idi
 İki ‘âlem gözinüñ rûşenâsı
 Süreyyâda görüñdi on bir ılduz
 Olurdu şehd ü şekker cûybârı
 İşidürdi sadâsını ceres-vâr
 Virürdi dişleri dür gibi nûrı
 Sözüñe toymaz ıdı halk-ı ‘âlem
 Tutardı cân dimâğın bûy-ı ‘anber
 Dem-i Rûhu’l-Kudsden itdi müştak
 Bulınmaz şemmesi bâğ-ı İremde
 Ki derkinden dü-‘âlem ‘âciz idi
 Şifâ-sâz olduğı oldur deminüñ
 Mesîhâ oldu pes tıfl-ı beşîri

- 435 Kabes mihrinden alup mâh-ı ‘İmrân
Olup nûrî Halîl elinde rûşen
Nem-i feyzinden irüp Âdeme rûh
Diline olmadın ta‘lîm-i ebced
Dü-kevne kıldı ‘ırfân feth-i bâbın
- 440 Anuñ kim Levh-i Mahfûz ola cânı
Çü yazdı nûr-ı Hakdan nâmeyi ol
İderken barmagı şak levh-i mâhı
Şekerler akıdurken ol kalemler
Yudı çün nakş-ı ‘âlemden elin pâk
- 445 İdüp hâme ümîz-i dest-bûsî
Yakasın çâk idüp âhir bu gamdan
Bu derd ile salup cânını oda
Çü senden iy nebi’y-yallâh muhakkak
Cihân defterleri olursa ebter
- 450 Ruhı çün âfitâbuñ nâme besdür
İdüp ol hâme berg-i gülde tahrîr
Olur her halkalar kim anda peydâ
Cemâlün mushafında necm-girdâr
Ruhun evrâkı olsun diyü gül gül
- 455 Meger hüsnün fûrûgı bezm‘-i cândur
Ki ol yüzden tutan fâl-i sa‘îdi
Olup fânûs bu şem‘-i cemâle
O yâd elden melek milkinde misbâh
Togaldan sâdıku’l-kavl ü emînsin
- 460 Senün nûruña oldı hâne -i dîn
Mukâbil nûr-ı Hakka mâh-veşsin
Demünnden buldı sıhhat cism-i Eyyûb
Semend-i seyrün itse ‘azm-i meydân
Mesîhün yiri gerçi âsumândur
- 465 Eger ol açdı ise bir iki göz
Eger ol tayr düzdiyse gilden
Ve ger kıldıysa ol bî-merhem ü dâg
Demünnden haste cânlar pür-safâdur
Ger ol kıldıysa bir dem mürdei hay
- 470 Dahı âdem yaturdı âb u gilde
Tapuñla eyler iken dehr fahrı
Süleymânlık makâmın eyleyüp red
Dil ü cân ile idüp hîle vü rîv
Senün ‘âvn-ı Hak olup mührünge puşt
- 475 Eger buldıysa ol engüşterini
Her engüştüñde bir i‘câz var râst
Aña hükm-i cihân ise müselleme
Ger ol hükm eylediyse kâf-tâ-kâf
Anuñ tahtını bâd itdürdi seyrân
- 480 Aña dîv oldı ise bende-fermân
Ol itdi fevt-i ‘âsra mesh-i a‘nâk
Anuñ kesdi yolın bir nemle-i zâr
Aña ger Hüdhüd oldı ise rehber
Eger kıldıysa ol tahtın mücevher
- Yed-i beyzâsın itse tañ mı bürhân
Aña Nemrûd nârın kılta gülşen
Demindendür fütûh-ı keştî-i Nûh
Olup *Ümmü’l-Kitâb* ile müeyyed
Anuñ-çün ümmî kıldılar hitâbın
Alup neyler ele levh-i beyânı
Ne ider müştinde tutup hâmeyi ol
Kıla mı hâme vü levha nigâhı
Varup âb-ı siyâh-ı telhi neyler
‘Aceb mi başına ger hat saça hâk
Müyesser olmadı çün ârzûsı
Kara kanlar döker çeşmi elemden
Libâs-ı mâtem içre kaldı dûda
Risâlet çarhı buldı nûr u revnak
Yiter faslu’l-hitâbuñ halka defter
Şeb-i müy-ı siyâhuñ hâme besdür
Kılur hüsnün kitâbın halka tefsîr
İder mihr üzre kevkebler hüveydâ
Kılur san kilk-i kudret resm-i a‘şâr
Çizer müşkîn devâyir berg-i sünbül
Dilinde sûre-i Nûr u Duhândur
Bulur bir demde yüz biñ kadr u ‘îdi
Felekler raks iderler ol hayâle
Çerâg-ı hüsnüne pervâne ervâh
Anuñ-çün *rahmeten li’l-‘âlemînsin*
Temâm iy şem‘-i âlem-tâb aydın
Kevâkibdür nebîler sen güneşsin
Açıldı nûruñ ile çeşm-i Ya‘kûb
Har-ı ‘Îsî kalur hâk içre galtân
Saña menzil fezâ-yı lâ-mekândur
Münevver oldı senden dehr düpdüz
Getürdüñ nutka çûb u hâreyi sen
Sakîmü’l-cism birkaç âdemi sag
Kelâmuñ cümle Kânûn u Şifâdur
Ebed senden hayâtı buldı her hay
Nübüvvet şâhı idün cân u dilde
Kabûl itdün cihân içinde fakrı
Sikender gibi yapduñ fitneye sed
Anuñ mührine buldı dest-res dîv
Ne irdi el ne kondı bir kez engüş
Tapuñdur dîne hâtem hak nigîni
Anuñ hâtemsüz irmez kadrine kâst
Senün-çün yaradıldı cümle ‘âlem
Senün-çün oldı munzam nûn ile kâf
Senün seyrânuña ‘âkl oldı hayrân
Sen itdün dîvüñi cândan müselmân
Senün-çün redd-i şems itdürdi Hallâk
Senün rehberlik itdi hayluña mâr
Senün peykün durur Nâmûs-ı Ekber
Saña kürsî tokuz çarh-ı pür-ahter

485 Anuñ Belkîs ise bânû-serâsı
 Anuñ ger Âsaf olduysa müşîri
 Ki her biri öninde niçe Âsaf
 Ebed ihkâm için şer‘uñ binâsı
 Zihî kasr u zihî erkân-ı ‘âlî
 490 Bu dördüñ biri dörd ü dördi birdür
 Velî bu dörd içinde dîne server
 Hilâfet mesnedinüñ pîşvâsı
 Anuñdur hem hilâfet hem siyâdet
 Çün aldı fakr bâğından nesîmi
 495 Dehânında tutardı samt için seng
 Çu dîn içinde idi kûh-ı temkîn
 Nebî kim ‘âlemi agyâr idindi
 Halîl idinse idüm gayr-ı Hak ger
 Çü tasdik itdi bî-huccet Habîbi
 500 Didi tartılsa Ahmed cümle îmân
 Hem andan efzal üzre ir ve ger gic
 ‘Ömer çün gördi anuñ kadrini fâş
 Şebîh-i vahy idi îmânı anuñ
 Şu gün kim Hak tecellî ide in‘âm
 505 İkinci sadr u bedr ü ‘izz ü devlet
 İmâm-ı meşîd-i dîn zeyn-i mihrâb
 Yakardı mihr-i Hakdan dil çü her gâh
 Peyamber meşveretle olsa ‘âmil
 Bilüp güftârını hak Fahr-ı ‘Âlem
 510 Ne tañ olsa lisân-ı hak o server
 Anuñla buldı revnak dîn-i İslâm
 Komazdı dırrası Kayserde hûşı
 ‘Acem iklîmin ol feth itdi ekser
 Aña bilsem neçün bugz eyler A‘câm
 515 ‘Aceb tiryâk-ı fârûk idi cânı
 Pür idi çün vücûdı nûr-ı Yezdân
 Eger min-ba‘d gelseydi peyamber
 Nedür kem pâyê kadri minberine
 Çü ‘adl ismine mazhar oldu ol şâh
 520 Üçüncü server-i dîn şeyh-i Kur‘ân
 Hayâ vü hilm idi zâtı musavver
 Cemâli mihr ü mehden enver idi
 Ururken *sıbgatu’llâh* ile ol dem
 Çün evvel kârı Kur‘ân-ı Hak oldu
 525 Mübârek başı tensüz idüp ezber
 Ol idi mahzen-i esrâr-ı Kur‘ân
 Ne Kur‘ân heft-sub‘-ı sırr-ı eflâk
 Çü techîz itdi ‘üsret ceşşini ol
 Ne kim itdi ise i‘lân u isrâr
 530 Nübüvvet mahzeninden zî-sa‘âdet
 Virürdüm olsa sâlis didi Âhmed
 Virüp hem nisf-ı mâlini temâm ol
 Buyurdu oldu diyü ol ruhi nûr
 İmâm-ı çârumîn Şîr-i Huzâdur

Senüñ kem câriyeñ cennet Hümâsı
 Senüñ-çün çâr kıldı Hak vezîri
 Okur hikmet kitâbın bağlayup saf
 Huzâ virde saña bu çâr esâsı
 Refî‘u‘l-kadr u mahfûfu‘l-havâlî
 İlüñ anlara sâf u derdi birdür
 Olupdur evvelâ Sıddîk-i Ekber
 Nebîden sonra sahubuñ rehnümâsı
 Aña feth oldu ebvâb-ı se‘âdet
 Kabûl itdi cihândan bir kilîmi
 Giderdi vakr-ı sadrı niçe ferseng
 Cihânda bulsa tañ mı kadr-i sengîn
 Anı hicretde yâr-ı gâr idindi
 İderdüm didi Bû Bekri mukarrer
 Kamudan lâ-cerem oldu karîbi
 Ebû Bekrüñ bulur îmânı rüchân
 Güneş bir ümmet içre togmadı hîc
 Teninde bir kıl olsaydum didi kâş
 Pes oldu şübhesüz rüchânı anuñ
 Aña hâs ola vu gayrîlere ‘âm
 Emîrû‘l-Mü‘minîn Fârûk-ı millet
 Sirâc-ı ehl-i cennet şem‘-i ashâb
 Degül tañ şem‘-i cennet olsa ol mâh
 Olurdu vahy anuñ re‘yince nâzil
 Lisân-ı hak dir-idi aña her dem
 Ki her güftârı idi vahye hemser
 Anuñla oldılar kâfirler ilzâm
 Kılurdu ruk‘asından Nîl cûşı
 ‘Arab milkin nite ki açdı Peyamber
 Çü ecdâdına andan irdi İslâm
 Ki zehri nûş idüp cûş itdi kanı
 ‘Aceb mi sâyesinden kaçâ şeytân
 Buyurdu Mustafâ ki olurdu ‘Ömer
 Kelâm-ı el-cebel hutbe yirine
 Teni ditrerdi hükm itdükce her gâh
 Sipehr-i fazl Zi‘n-nûreyn ‘Osmân
 Hayâsından utanurdu melekler
 Peyamber Yûsuf-ı sâni dir idi
 Deminden *sıbgatu’llâh* oldu ol dem
 Pes âhir demde kurbân-ı Hak oldu
 Temâm itdi kelâmu’llâhî yekser
 Ol idi matla‘-ı envâr-ı Kur‘ân
 Aña ma‘lûm idi çün safha-i hâk
 Bitürdi evvel âhir işini ol
 Didi hep yarlıgandı Fahr-ı ahyâr
 Aña irdi iki dürc-i siyâdet
 Zihî şân u zihî kadr-i mümecced
 Erûme bi‘rin itdi vakf-ı ‘âm ol
 Zünûbı evvel ü âhirde magfûr
 Emîr-i dîn ‘Alî-yi Murtazâdur

535 Nişân-ı rütbeti *men küntü mevlâh*
 Sahun meydânınınuñ hâzır cevâbı
 Vasiyy-i Ahmedü'l-muhtâr idi ol
 Çü cûş ideydi deryâ-ı derûnı
 Ol idi bahr-i dâniş kân-ı ihsân
 540 Anuñla söyleşürdi râzını arz
 Koparan Hayberüñ bâbın urup el
 İşâretle 'asâsından yapup sed
 Rikâba 'âzm için bassaydı pâ ol
 Gelince rahşınun zahrına ol Hân
 545 Kabûl idüp kamu kerb ü belâyı
 Çü cândan itdi 'azm-i Nehrevânı
 Egerçi nâr-ı harbi tiz iderdi
 Mürüvvet kılmagin ol şîr-i merdân
 Eger Sıffîn ve ger Harbü'l-Cemeldür
 550 Degül Sıffîn saffeyn olsa ejder
 Muhakkak efzal-i eyyâm idi ol
 Kim eyler ol velînuñ fazlını 'ad
 Yiter fazlı cihânda ol Hümânuñ
 Husûsâ ol iki tâbende şem-'ayn
 555 Ne tenhâ *kurretü'l-'ayn* cihânuñ
 Nübüvvet şeh-peri altında besli
 İki âyîne envar-ı Huzâyâ
 İki gonce harîm-i ıstıfâyâ
 Melek-pervâz u Ferruh-ruh Hümâlar
 560 Kılanlar tekye zânû-yı Resûle
 Sabâ-âyîn sabâvet 'âleminde
 Şerefde seyyid-i şübbân-ı cennet
 Gel iy nâr-ı ta'assub içre yanmış
 Cehâletden özün dâna sanursın
 565 Bu çâr a'yân hakikat bir güherdür
 Birine ta'n dördine irişür
 Degülsin çün Resûlu'llâhdan efzûn
 Salarsın vahdet ehline cüzâlık
 Sözüñden anlanur iy merd-i nâdân
 570 Delîl-i dîn olanlar olsa güm-râh
 Ebû Bekr itse idi meyl-i bâtıl
 Degülmişseydi küllî dîne meyli
 Murâdı olsa 'Osmânuñ hilâfet
 Mürüvvet nâ-hak işde olsa câyiz
 575 Birine bunlaruñ kim ta'n idersin
 Senüñ medhüñle mahmûd olmaz anlar
 'Abes bir jâj-hâ vu herze-gûsın
 Yürü var Lâmi'î ahvâlün agla
 Senüñ haddun degüldür bunları medh
 580 Tehî destem bu dergehde Huzâyâ
 Kusûrum çok durur tapularında
 Ümîz oldur bu dergehden hemânâ
 Getür sâkî kanı şol câm-ı meh-veş
 Küdûretten olam tâ nûş idüp pâk

Beyân-ı kadri *Allâhumme vâlâh*
 Belâgat bâbınun faslu'l-hitâbı
 Keremde seyyidü'l-Ahrâr idi ol
 Cevâhir-pâş olup dirdi silûnî
 Öñinde genc idi hâk ile yeksân
 Aña eylerdi çârh esrârını 'arz
 Ne tañ kılrsa cihân müşkillerin hal
 Furâtuñ eyledi tугyânını red
 Kılurdu Hak kelâmın ibtidâ ol
 İderdi zahr-ı dilden hatm-i Kur'ân
 Beyân eyledi hâl-i Kerbelâyı
 Akıtdı hûndan nehr-i revânı
 Velî her cengi rahm-âmîz iderdi
 Muhâlifler birez gün tutdı meydân
 Anuñ def'i aña ednâ 'ameldür
 Yiterdi Hayder-i kerrâr-ı safder
 'Ale'l-Hak hüccetü'l-İslâm idi ol
 Güneş anuñ-çün oldı iki kez red
 Ki oldı atası bunca imânuñ
 Cihâna mihr ü meh-veş *kurretü'l-'ayn*
 Çerâg-ı nûr-ı çeşmi Mustafânuñ
 Nübüvvet şâhınun ferhunde nesli
 İki tûtî serây-ı Mustafâyâ
 İki kebk-i derî sahn-ı safâyâ
 Sa'âdet kişverine rehnümâlar
 Virenler 'ukde gîsû-yı Resûle
 Binenler dûşına seyrân deminde
 Gulâm-ı dergehi Rıdvân-ı cennet
 Nihâdı dūd-ı hıkd ile boyanmış
 'Alîyi 'âyn u lâm u yâ sanursın
 Hemîn 'âyn-ı 'Alî 'ayn-ı 'Ömerdür
 Resûl-i Hakka vü dîne irişür
 Neçün ba'zını bugz eylersin iy dîn
 Neden geldi saña bu kethuzâlık
 Ser-â-ser ola ashâb ehl-i tугyân
 Senüñ hâlün *ne* olur iy kûr u bed-h^Wâh
 Kaçan ashâb-i hak olurdu kâyl
 'Ömer eylerdi ferzendine meyli
 Kılurdu ehl-i tугyândan mahâfet
 Cidâl itmezdi Hayder soñra hergiz
 Hakikat kendüzüne la'n idersin
 Senüñ reddünle merdûd olmaz anlar
 Siyeh-dil türe-cân u fitne-cûsın
 Ko bu küstâhlık bâbını bagla
 Ki fazl ehline nâdân medhidür kadh
İlâ-ervâhihim minke 't-tahâyâ
 Kemîne çâkerem kapularında
 Ki *mevle'l-kavmi minhum haysu kânâ*
 Ki tab'-ı rûşenidür sâf u bî-gış
 Safâ bezminde raks idem tarab-nâk

KASÎDE

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

-. ./ - . . / . . . / - . -

- 585 *Yâ hâmiye 'l-halâyiki yâ mâhiye 'd-dücâ
Na 'tun li-sûdi sudgike ve 'l-leyl izâ-secâ
Kad-fazzala 'l-ilâhu bi-kadrin ve rutbetin
Külle 'l-ünâsi kâne nebîyyen ve mürselâ
Mihmân-ı sadr-ı suffe-i mi 'râc-ı Rûh-ı Kuds
Sultân-ı çâr-bâliş-i eyvân-ı kibriyâ
Zerrât-ı kâyinât işidüp da 'vetün didi
İnnî ucîbu da 'vete dâ 'in izâ-de 'â
Namunla buldı cümle cihân 'izzet ü şeref
İy Ahmed ü Muhammed ü Mahmûd u Mustafâ*
- 590 *Âdem çekerdî âb u türâb içre erba 'în
Taht-ı nübüvvet üzre cenâbuñdı müttekâ
Bedrûñ tecellî kılduğı şeb âfitâb-vâr
Tâk-ı serây-ı Kisrevî çâk oldı husrevâ
Hem hâtem-i rüsûlsin ü hem hâdî-i sübül
Hem eşref-i beşersin ü hem fahr-i enbiyâ
Hulkuñ nesîmi-y-ile mu 'attar meşâm-ı kevn
Lütfuñ na 'îmi-y-ile cihân halkı pür-nevâ
Sahrâ-yı kurbe zât-ı şerîfüñdür esb-rân
Deryâ-yı sırra nefsi nefisüñdür âşinâ*
- 595 *Oldı tırâz-ı hil 'at-i kadrûñ le- 'amrûke
Terk oldı tâc-ı 'izzüñe lev-lâke ve 'd-duhâ
Servi boyuñ nihâl-i gülistân-ı fe 'stakim
Şem 'i ruhuñ çırâğ-ı şebistân izâ-secâ
Sultân-ı enbiyâ vü şehen-şâh-ı dîn iken
Fakr ile fahrdur işüñ ü geydügüñ 'abâ
Çü genc-hâne-i güher-i gaybdur dilüñ
Mâl ü menâl-i 'âleme meyl itmeseñ ne ola
Bahr-i muhît reşhasıdur feyz-i fazlunuñ
Nûr-ı basît lem 'asıdur hüsnünüñ şehâ*
- 600 *Ervâh-ı Kuds gözlerine tûtiyâ tozuñ
Eşbâh-ı ins olsa ne ola saña hâk-i pâ
Âdâb-ı sünnetüñ zulem-i küfredür çerâğ
Kânûn-ı şir 'atüñ maraz-ı dînedür Şifâ
Besdür elüñde hüccet-i kâtı ' kılıc gibi
Şol barmaguñ ki meh siperin biçdi bî-hatâ
Çün kîş-i iz-remeyteden atduñ kazâ okın
Kavseyñ olursa menzil-i ednâ ne ola saña
Çün râh-ı Hakda tîr-sıfat müstakîmsin
Nusret iderse tañ mı izüñ tozına sabâ*
- 605 *'Âlem kalurdı zulmet-i küfr içre dâllîn
Nûr-i hidâyetüñ eger olmasa reh-nümâ
Zâtuñ durur çü mazhar-ı esmâ-i lütf-ı Rab
Olsañ 'aceb mi 'âleme sen rahmet ü hüda
Âyîne kıldı Hak çü cemâline zâtuñı*

Taň mı yüzüň cihâna olursa Huzâ-nümâ
Genc olsa âsitînüň ü destüň güher-feşân
Pes râm olup her emrüňe meyl itse mâr aña
Âyât-ı mûhkemât ile te'bîd-i şer'ünüň
610 Hakdan müeyyed oldı eyâ seyyide'l-verâ
Hem oldı beyyinât ile rûşen risâletüň
Envâr-ı şemsi görmez ise taň mıdur 'amâ
Bu zulmet içre yakmaz idi dîn çerâgın
Ger iktibâs kılmasa nûruñdan enbiyâ
Sürdi yüzini şems ü kamer çünki pâyuña
Her biri oldı hüsn ile câm-ı cihân-nümâ
'Arş-ı mecîd gözlerine rûşinâ-y-içün
Na'leyninüň gubârını idindi tûtiyâ
Seb'-ı tıbâkı pây-ı Burâk ile hark idüp
615 İrdüň şu milke kim aña yok hadd ü intihâ
Çün sürmelendi cevher-i mâ-zâgadan gözüň
Hass itdi nakd-i kalbüñi iksîr-i mâ-tagâ
Cibrîl *lev-denevt* diyüp kaldı râhda
Oldı semend-i seyrüñe çün *Sidre müntehâ*
Nâr-ı celâle perr-i vücûdını yakmayan
Nûr-ı cemâlden bula mı çeşmi rûşinâ
Sürdüň çü himmet atını cân ile maksada
'Akl anda kaldı 'âciz ü 'ışk oldı pîşvâ
620 Gıtdüň şu deñlü kim dil ü cân ile 'akl u 'ışk
Hep menziline hayret ile kaldı mübtelâ
Sırr ile meslegüñde çü kılduň sülûk-ı tâm
Teşrîf geldi saña te'âl ile hâ-hunâ
Setr itdi çün seni sübühât-ı celâl-i Hak
Seyr itdüň ol cemâli 'amâ içre bî-hafâ
Nûr-ı butûn-ı sırr-ı Hak itdi tecelliyât
Bî-keyf ü eyn ü bî-kem ü bî-vaz' u bî-metâ
Götrüldi perde gıtdi hüçüb kıldı hû zuhûr
Birlige irdi 'âşık u ma'şûk mutlakâ
Hal' eyledüň çü hil'at-i kevneyni ol gice
625 Bulduň vücûd-ı Hakk ile ba'de'l-fenâ-bekâ
'Ayn-ı huzûr olup tapuña 'ilm ü ma'rifet
Toksan biñ irdi bir dem içinde saña 'âtâ
Döndüň çü heft ü penc ile şeş-gûşe menzile
Didüň çihâr-yâruña bu remzi evvelâ
'İrfân gögünde her biri tâbende necmdür
Kim iktidâ iderse bu derde bulur hüdâ
'Âlî vü muhkem olmag içün itdi ol hakîm
Dîn kasrını bu çâr sûtûn üzre hoş binâ
Evvel emîri milk-i sadâkat 'Atîk kim
630 Şânında geldi *sâniye isneyni iz-hümâ*
Halvet-serây-ı sırruña mahrem niçe olmasun
Sâlâr-ı sâbıkîn idi ser-hayl-i etkıyâ
İkinci sadr-ı bedr-i 'adâlet 'Ömer kim ol
Buldı anuñla millet ü dîn revnak u bahâ
Şeytân kaçardı zıll-ı zalîlinden ol şehün

635 Şol resme virmiş idi mehâbet aña Huzâ
Üçünci şem‘-i cem‘-i hidâyet imâm-ı dîn
‘Osmân ki oldu sâhib-i nûreyn-i istifâ
Hilm ü hayâ vu lütf u edeb kânı idi ol
Ki andan iderdi ins ile cinn ü melek hayâ
Dördünci şehriyâr-ı vilâyet ‘Alî kim
Mahsûs-ı lâ-fetâ idi mansûs-ı hel etâ
Kân-ı sehâ vu bahr-i vefâ âfitâb-ı fazl
Cüft-i betûl u Şîr-i Huzâ kutb-i evliyâ
Gavvâs-ı bahr-i hikmet idi eyle ol vücûd
Kim bir sadefden iki güher virdi Hakk aña
Niçe güher ki her biri rûşen çerâg idi
Nûrından iktibâs ider idi kamer ziyâ
Hüsn ü cemâle ol Hasan u bu Hüseyin idi
640 Hem nûr-ı çeşm idi saña iy şem‘-i enbiyâ
Nûş itdi ‘ışkuña biri zehr-i helâhili
Cân virdi yoluña biri bi’ş-şevki ve’r-rızâ
Sulh eyleyüp o kerr ü belâyı idindi yâr
Bu cengle oldu şâh-ı şehîdân-ı Kerbelâ
Bilsem Haşırda niçe umarlar şefâ‘ atıñ
Şunlar ki itdi Âlûñe bu vech ile cefâ
Kevser şarâbını ne yüz ile diler şu kim
Susuz öninde cân vire evlâd-ı Murtazâ
Her dem safâ vu zevk ile ‘ışkına Âlünün
645 Olsun hezâr ‘akl u dil ü cân u ser fidâ
Şâhâ saña vu âlûñe vü sahuña müdâm
Hakdan nisâr-ı fazl u salât u selâm ola
Yâ ümmete ‘r-Rasûli ve yâ ehle sünnetin
Sallû ‘aleyhi sümme ‘alâ âlihi ‘t-tukâ
Kimdür ki medh ide senün ahlâk u lütfunı
Çün anda Cebraîl ola meddâh u hem Huzâ
Yüz yıl yusam dehânumı misk ü gülâb ile
Meddâhuñ olmaga degülem bir nefes sezâ
Vasf olmaz ise tañ mı kemâlün kelâm ile
650 Sıgmak beyâna bunca me‘ânî bedî‘ ola
Yokdur yüzüm tapuñda ki bir dem niyâz idüp
Deryûze-i nevâle-i ‘afv eyleyem şehâ
Âb-i şefâ‘ atıñla demidür yusañ beni
Ser-tâ-kadem ki olmışam âlûde-i hatâ
Redd ü kabûl tâ‘at ile ger olursa âh
Cürm ehlinünse hakk-ı şefâ‘at ne gam baña
Yarın ‘usât olursa sezâ-vâr-ı magfîret
Olmaya benden özge bugün müstahakk aña
Çün ‘âlemîne zâtuñı rahmet yaratdı Hak
655 Husrân anuñ ki havf ile kat‘ eyleye recâ
Medhün yiterdi baña şefî‘i zünûbumuñ
Bir beytüm olsa nazmum içinde saña sezâ
Redd itme aglayu kapuña geldi Lâmi‘î
Sâillere hemîşe çü pîşerñ durur ‘atâ
Urma yüzüme ‘aybumı iy HWâce bilürem

Cürmüm çoğ ise lütfuğa hod yokdur intihâ
 İy cân tabîbi kankı marîz içse şerbetün
 Dâru'ş-şifâ-yı gaybdan ol dem irer devâ
 Senden şifâ ümîzine geldüm terahhum it
 Kim bî-kes ü fakîrem ü emrâza mübtelâ
Yâ gâfire 'z-zünûbi ve yâ kâşife'l-kürûb
Fagfir zünûbenâ ve hatânâ ve sehvenâ

VII. Ol şeh-süvâr-ı meydân-ı lâhût ve ol şehriyâr-ı eyvân-ı melekûtun mi'râc-ı rûh [ve] minhâc-ı cismânîsi vafındadır ki berk-i Burâk-ı zemîn-neverd ü encüm-gerd ve zemân-mesâk birle, tıbâk-ı nüh-tâk-ı cihân, nitâk-ı eflâkden tarfetü'l-'ayn içinde 'ubûr idüp dîde-i meftûhî kühl-i envâr-ı îlâhî birle rûşenâyî ve sîne-i meşrûhî feyz-i esrâr-ı nâ-mütenâhî birle âşinâyî tahsîl eyledi.

<p>665 Meger bir gice kim beşzerdi Kadre
 Sevâd-ı turrası haclet-dih-i hûr
 Ne gice subh-ı ikbâl-idi sâdık
 Felekler pür-safâ-y-idi tarabdan
 Nuhûset râci' ü baht idi pîrûz
 Olup rûşen mesâbîh-i sevâkıb
 Burâk-ı çarha meh urmuş gümüş zîn
 Olup zülfî şebün müşkîn ü pür-tâb
 Meger hûr-ı behîştün mûy u rûyı
 670 Safâ Tûrında âb idüp tegannî
 Süreyyâ-veş saçılmış bâğa şebnem
 Serây-ı Ümmühânî içre bî-gam
 Yorup nâzûk tenin teblîg-i ahkâm
 Açup tâvûs-ı ahzar gibi şeh-per
 675 Sürüp rıfk ile perrin turdı bir dem
 Bu sâ'at kim şeref kandîli yandı
 Uyan bu h^Wâb-gehden tur gözün aç
 Çeküp 'arş üzre dik yirden livânı
 Bezendi cennet ü yapıldı tamu
 680 Kudûm-ı 'âlem-efrûzuñ umarlar
 Nisâr-ı makdemüñ-çün cümle kevkeb
 Selâm idüp saña ol Rabb-i Mevlâ
 Kerâmet hil'atini idüp ihsân
 Külâh-ı fakr fahrûnken tur iy nûr
 685 'Abâ-y-iken kabâçeñ iy kamer-pey
 Hilâl iken bu dün bedr-i temâm ol
 Girüp halvet-serây-ı vasl-ı yâre
 Bu seyr için getürdüm saña bir at
 Felek-mahzar melek-manzar perî-per
 690 Çerâ-gâhıdur anuñ 'Adn bâğı
 Cihân sahnında püşt-i nâzenîni
 Aña çün âb-ı hõrdur çeşme-i h^War
 Şu dem kim ide 'azm-i râhı bî-derd
 Burâk adı velî berk-i cehende
 695 Lebi la'l u dişî dür çeşmi gevher
 Zümürüdden yaratmış toynagın Hak</p> | <p>Nücümüñ her biri dönmişdi bedre
 Beyâz-ı gurreni <i>nûrun 'alâ nûr</i>
 Kevâkib nûrdan kurmuş sürâdık
 Melekler çarh ururdu zıkr-i Rabdan
 Şeref tâli' cihânıydı dil-efrûz
 Meşârik-veş müzeyyendi megârib
 Nücüm itmiş kevâkib birle tezyîn
 Sefîd itmişdi rûy-ı arzı mehtâb
 Mülemma' kılmış ıdı cümle sûyı
 Kelîm-âsâ dir idi <i>Rabbi ernî</i>
 Güneş gibi açılmış verd-i hurrem
 O şeb ahşamlamışdı mâh-ı 'âlem
 Koyup zânûya ser kılmışdı ârâm
 İrişdi nâ-gehân Nâmûs-ı Ekber
 Didi iy çeşm-i devlet baht-ı 'âlem
 Se 'âdet bezminüñ şem'î uyandı
 Felek farkına pâyuñdan güher saç
 Ki kudsîler çalar kûs-ı velânı
 Çıkup hûr u melâik seyre kamu
 Göz açup ser-te-ser tozuñ umarlar
 Tutarlar elde gevherler müretteb
 Buyurdu ki makâmuñ ola a'lâ
 Sa'âdet tâcını gönderdi Sübhân
 Mübârek farkuğa bu efseri ur
 Bu nâzûk hulleyi gey yaraşur key
 Cinân büstânına serv-i hirâm ol
 Ruhı ayına cândan kıl nezâre
 Yüzi bedr-aya beşzer alnı mir'ât
 Hümâ-sâye şeref-mâye kamer-fer
 Ser-â-tâ-pâ ne dâğı var ne bâğı
 Ebed görmüş degüldür renc-i zîni
 Meh olsa satl-ı âhûr aña der-h^War
 İrişmez gerdine 'akl-ı felek-gerd
 Bulınmaz zûrı fil ü gergedende
 Teni sîm ü kohusı müşk-i ezfer
 <i>Te'âla'llâh zihî fa' 'âli mutlak</i></p> |
|--|---|

Ne tañ ol rahşa olsa âsumân süm
Licâm u zîn ü âlâtı kamu nûr
Kapuda bagludur ol esb-i reh-vâr
700 Gözin açdı çün ol dînüñ delîli
Biri peyk-i nazardan tîz-refâtâr
Görüp bu hâli bî-hal oldı ol şâh
Pes ol ‘izzet serâyında şeh-i dîn
Beşâretten cihân oldı sadâ-dih
705 Urup sümme o rahşuñ râha sikke
Ne rîg-i Mekke bel hâk-i mukaddes
İmâmet idüp anda enbiyâya
Egerçi şeş-cihet açdı kemîni
Sürüp himmet Burâkın aldı oñdül
710 Muhâl olur cihân içinde el-hak
Çün evvel çarha itdi ‘arz-ı dîzâr
Kudûmından bulup kadr-i temâmı
İkinci çarha çün kıldı mürûrı
Üçinci çarha saldı zıll-ı ikbâl
715 Çü dördinci sipehre kıldı seyri
Bişinci çarha virdi çün ruhi fer
Çün altıncı sipehri oldı seyyâr
İrişdürdi yidinci çarha çün el
Kadem basdı çü kürsî üzre ol Hân
720 Çü vaslı ‘îdinüñ mihmânı oldı
Dü-peyker eyleyüp kadrine şâbâş
Çü Harçeng irdi ol deryâ-yı cûda
Öñinde hirre-veş sürdi Esed rû
Çü cûdı hırmeninden aldı tûşe
725 Terâzû keffesini kıldı pür-zer
Gubârın kühl kıldı çünki ‘Akreb
Çü geçdi tîr-veş kavs-ı felekden
Kılup hurrem-cemâli Cedyi mesrûr
Çü düşdi gün yüzünüñ Delve tâbı
730 Kılup nûrın gıdâ Yûnusleyin hût
Çeküp hat levh üstine kalem-vâr
‘Asâyı ‘arşa dikmişken şeh-i dîn
Hezârân ragbet ile niçe biñ hûr
Behiştî ‘arz idüp ser-cümle Rıdvân
735 Gözine girmeyüp ol zînet ü bâğ
Muhît üstine pes dikdi livâyı
Virüp ol pâye ‘arşa kadr-i mi‘râc
Kodı pes kat‘ idüp bu kâyinâtı
Uçup hâkî kafesle mürg-i cânı
740 Çü görtrüldi aradan mîm-i imkân
Gubâr-ı kevni silküp dâmeninden
Çü *da‘ nefsek te‘âl* oldı hitâbı
İşitdi bir sahun bî-harf u âvâz
Anı gördi ki görmek sıgmaz andan
745 Birûn idi çü keyf ü kemden ol bezm
Ne gûş-ı dil işidür ol makâli

Ki na‘li mâh-ı nevdür mîhi encüm
Bir eksüksüz ser-â-tâ-pâyı ma‘mûr
Tapuğa katlanur iy şâh-ı ahyâr
Hemîn gördi Burâk u Cebra‘îli
Birisi mürg-i fikret gibi tayyâr
Makâmın bildi ki olur *li ma‘a‘llâh*
Hirâmân itdi ‘azm-i hâne-i zîn
Ki *sübhâne‘llezi esrâ bi-‘abdih*
Direm-veş kadr buldı rîg-i Mekke
Pür-encüm oldı çün çarh-ı mukarnes
‘Urûc itdi semâvât-ı ‘ulâya
Yolından ırmag için ol Emîni
Bırakdı kubbe-i nüh-tâka gulgul
Yolından hâr u has deryayı ırmak
Kuşatdı mâhı nûrı hâle-girdâr
Meh oldı alnı tuglu bir gulâmı
‘Utârid yazdı nûrından sütûrı
Tarabdan raksa girdi Zühre fi‘l-hâl
Melekler mihre didi *şeb be-hayri*
Kodı pâyına ser Behrâm-ı safder
Yasadı Müşterî bir germ-bâzâr
Kamu müşkillerin kıldı Zühal hal
Nücûm itdi ser-â-ser gevher-efşân
Hamelle Sevr anuñ kurbânı oldı
Ayagına iki yirde kodı baş
Özin gark itdi envâr-ı sücûda
Düminden eyledi râhına cârû
Savurdu bâda gam kâhını hûşe
Ola tâ hâk-ı pâyı birle hemser
Aña nûr-ı basar bağışladı Rab
İrişdi savt-ı zih milk-i melekden
Safâdan merta‘ını eyledi nûr
Makâm-ı Yûsuf oldı Burc-ı Âbî
Özine hâsıl itdi kuvvet ü kût
Kaleminden baş çeküp ‘arşa ‘alem-vâr
Cinân gulgulle toldı gülşen-âyîn
Çıkup her bir kapudan saçdılar nûr
Yüzüm üzre kadem bas didi iy Hân
Çekildi nergesine kühl-i *mâ-zâg*
‘Ayân itdi *‘ale‘l-‘arşi‘stevâyı*
İdindi başına na‘leynini tâc
Yidi hat çâr-had u şeş-cihâtı
Nişîmen kıldı sahn-ı lâ-mekânı
Ehad Ahmedle ol dem oldı yeksân
Hayâ saçdı ‘âraklar gülşeninden
O dem buldı hezârân feth-i bâbı
Kamu ma‘nî kamu hikmet kamu râz
Beyân andan mu‘attaldur ‘ayândan
Anuñ vasfına kankı cân ider ‘azm
Ne eyler çeşm-i cân seyr ol cemâli

Semend-i 'akl ol sahrâdadur leng
Yüri var Lâmi'î kesb eyle hâlât
Bu meclisde bugün bîgânesin sen
750 Var itme şem' gibi sırruñı fâş
Makâmıñdan yüce kılma makâlün
Sadef gibi yum agzuñ cümle gûş ol
Getür sâkî kanı şol câm-ı temkîn
Sebebsüz çün degül hâl-i zemâne

Libâs-ı fehm ol bâlâyadur teng
Senün hadduñ degüldür bu makâlât
Bu şem'a gerçi hoş-pervânesin sen
Dilin çün şem' uzatdı oynadı baş
Kelâmıñ gözle kim arta kemâlün
Çıkarma gevherün elden hamûş ol
Ki virem inkılâb-ı kalbe teskîn
Ne bâ'is düşdi diyem bu terâne

VIII. Bu gül gibi rengin ceridenün âteşin evrâkından gülistân-ı dehri şü'le-dâr ve nücûm-âyın hurdelerinden bostân-ı çarhı pür-şerâr idüp, cân bülbüllerinün derûnın cigerden odlu âh ile zâr itmege bâ'is ne oldı; ve bu düstâne şîrîn-dâsitânuñ şehd-âmîz tu'meleriyle âfâkı ziyâfet ve iştihâ-engîz lukmeleriyle dünyâyı pür-ni'met kılup, cihân tûfîlerinün dehânın piste-veş pür-şeker-güftâr kılmaga bâ'is ne düşdi; ve cenâb-ı kutbü'l-irşâd u gavsü'l-'ibâd seyyidinâ ve senedinâ Hazret-i Mîr-i Buhârî 'aleyhi rahmetü'l-bârînün buhâr-ı fazlından meded-yâb, belki bihâr-ı feyzinden sırâb olup, bu bahr-i pür-şuruñ emvâc-ı pür-ıztırâbıyla 'ummân-ı 'irfân tâcirlerinün fülk-i dilin felek-i devvâr gibi rûzgâr içinde bî-karâr itmege sebep nedür; ve mecma'-ı ahlâk u mahdûm-ı âfâk hizmet-i Muhammed Şâh Efendi el-Fenârînün dil-i rûşen-zamîrinden ve hâtır-ı mişkât-nazîrinden işâret-i pür-beşâreti muktezâsınca iktibâs-ı envâr-ı 'inâyet ü himmet idüp, bu rahşande çerâg-ı 'âlem-efrûz ve tâbende kandîl-ı encüm-sûz ile şebistân-ı dil ü hayâli rûz-ı rûşen gibi tâbdâr eylemege mûcib nedür anı beyân ider.

755 Meger bir gün salup fikret sipehre
Kudûm u irtihâlınden pey-â-pey
Cihân içinde kalmaz kimse bâkî
Karîn mihri ebed fey'-i zevâle
Açınca bir gül-i sûrî yüzini
760 Seher-geh bagrı hûn çarhuñ nedendür
Anuñ-çün rûz u şeb olmuş devân ol
Bu devrün fırsatıdur berk-ı cevval
Cihân kim gicesi vü gündüzi var
Birinden surh-rûlıkdur hüveydâ
765 Eger uhrâya kılduñsa bunı zâd
Ger olduñsa 'alef-zârına meftûn
Cihân bâğı vefâsuzdur vefâsuz
Hezârı zâr u verdi âteş-i derd
Bu gamdan deh zübânı sûsenün lâl
770 İdüp bu dâg bagrın lâlenün od
Pes idüp cânâ bu odlar sirâyet
Nefesler kim nefâsetde güherdür
Nedür bu dildeki gill-ı sakâmet
Yirün od eyledün iy bâd-peymâ
775 Bu oddan var necâtuñ iste miskîn
Cihân agyârdur yâr ile ol sen
Ta'allukdan üzül kıl yâre peyvend
Mahabbet birle yak cân riştesini
Mahabbetdür kilîd-i genc-i ümmîd
780 Mahabbet zîver-i mülk-i melekdür
Bu sözler eyleyüp nefsi diğeri-gün
İdüp cân ile terk-i i'tisâfi

Bakup 'ibret göziyle mâh u mihre
Çü gördüm 'ömr tûmârı olur tay
Giden gelmez degül ayruk mülâkî
Mukârin bedrinün 'ays-i hilâle
Yumar mâtemle biñ nerges gözini
Elinde tîg ü boynında kefendür
Güzer-gâh olduğın eyler beyân ol
Zemân-ı mühletidür ân-ı seyyâl
Hakîkat gözlesen iki yüzi var
Birisinden sevâdü'l-vech peydâ
Dilün bend-i elemden itdün âzâd
Ebed kalduñ esîr ü zâr u magbûn
Ecel dâğı devâsuzdur devâsuz
Nesîmi bû-yı rihletdür demi serd
Bu mâtem birle sünbüldür siyeh-hâl
Benefsecdür bu âteş birle pür-dûd
Uyandı dilde kandîl-i hidâyet
Didüm iy nefis niçün hâk-i derdür
Ya ol boynundagı gull-ı melâmet
Mezellet hâkine saç dîdeden mâ
Ebed âb-ı hayâtuñ iste miskîn
Kogıl bu yogı ol vâr ile ol sen
Emel nahlin 'amelden it berümend
Suvar 'ışk ile îmân kiştesini
Mahabbetdür nüvîd-i 'ışk-ı câvîd
Mahabbet lenger-i fülk-i felekdür
Akıtdı yaş yirine dîdeden hûn
Gelüp insâfa kıldı i'tirâfi

Olup deryâ-yı rahmetden meded-cûy
Çü göz yaşına gark itdi vücûdın
785 Sürüş-ı gaybdan oldu işâret
Vücûdum topragını kılmaga zer
Ki hâki tûtiyâ-yı hûr-ı 'ındür
İşigi matla'-ı şems-i siyâdet
İdüp nefy-i vücûd u bezl-i mevcûd
790 Kamusı zeyl-i dünyâdan çeküp dest
İdüp her biri halvet encümende
Görinür sûretâ ser-cümle medhûş
Kesüp yol dilden etvâr-ı vücûda
Kılup hâsıl fenâ câmıyla demler
795 Tutup yüz Hakka nefy-i gayr iderler
Hemîşe terk-i sûret işleridür
Edeb anlara tâc u hulk kisvet
Görinür nûr-ı Hak sîmâlarında
Melâmet hil'atiyle h^Wâcelerdür
800 İdüp dilden cihân nakşına hande
Ki ya'nî Hazret-i mahbûb-ı Bârî
İmâm-ı kavm-i ihfâ kutb-ı irşâd
Delîl-i sâlikîn pîr-i tarîkat
Ruhından muktebes nûr-ı İlâhî
805 Ne kim mestûr-ı levh-i âsumândur
İki Ahmedle revnak buldı ümmet
İmâmı olsa tañ mı 'âlemüñ ol
Anuñ-çündür hilâfet anda tahkîk
Egerçi sâhib-i tâc u kabâdur
810 Bulupdur belde-i Kostantıniyye
İlâhî meşhedin pür-nûr eyle
Kılup sîrâb Kevser birle cânın
Pes idüp bu işige istinâdı
Dem-i feyziyle sîrâb idi cânım
815 Cemâli pertevinden hurrem idüm
Aña dek kim hased irdi felekden
İdüp kayd-ı 'ıyâl u ehli pâ-bend
Peder kim şâd ola Hakdan revânı
Kodı ben 'âcizüñ boynında çok bâr
820 İrüp etrâfdan seng-i melâmet
Cihândan hâsıl itmişken emânı
İrüp gam mevci taşdan taşta çaldı
Biraz çekdüm çü bu ortada hayret
Girü bu vartadan virdi necâtı
825 Olup râzî kanâ'at tûşesine
Sirişkümlerle ciger kanın kılup hal
Degüldüm gerçi kim ehl-i tekellüf
Ganî sandı beni ekser halâyık
Nazar salmazdı dîdem levh-i bedre
830 Sayardum hâke nüh-çarhı berâber
Ciger dil-teşnelikten olsa pür-tâb
Beden bulmasa 'âlem içre vâye

Revân topraga urdı su gibi rûy
Getürdi cûşa Hakkun bahri-cûdın
Dil ü cân ser-te-ser toldı beşâret
Beni oldu bir ulu bâba rehber
Cemâl-efzâ-yı Firdevs-i berîndür
Ne matla' mecma'-ı ehl-i se'âdet
Yog anlarda Hüzâdan gayrı maksûd
Derûnı bâde-i tevhîdden mest
Seferler eylemişlerdür vatanda
Velî deryâleyin ma'nîde pür-cüş
Kamu gark olmuş envâr-ı şühûda
Bekâ milkine urmuşlar kademler
Dil ü cân milketini seyr iderler
'Azîmetle 'amel verzişleridür
Kemer hizmet 'asâ lütf u fütüvvet
Hezârân feth-i sır îmâlarında
Kitâb-ı fakr için dîbâcelerdür
Kul olmuşlar Emîr-i Nakşibende
Cenâb-ı Seyyid-i Şemsü'l-Buhârî
Gıyâs-ı ehl-i takvâ gavs-i evtâd
Necât-ı hâlikîn mîr-i hakîkat
Zamîri vâkıf-ı eşyâ kemâhî
Anuñ rûşen-dilinde nakd-i cândur
Vilâyet bunda hatm anda nübüvvet
Kureyşüñdür imâmet içre çün yol
Ki oldu pey-rev-i Bû Bekr-i Sıddîk
Vücûdü mefhar-i âl-i 'abâdur
Kudûmından makâmât-ı seniyye
Kamu zâyirlerin mesrûr eyle
Cihândan kesmegil feyz-i revânın
Felekden istemezdüm âb u zâdı
İzi topragı-y-ıdı gülsitânım
Cihân zulmetlerinden bî-gam idüm
Belâ-yı çeşm-i bed irdi felekden
Gam u derd ile virdi cânâ peyvend
Değişdürdükde bu fânî cihânı
Ki bârı ol dirahtuñ oldu idbâr
Zarûrî hâsılum oldu garâmet
Kenâra çekmiş iken fülk-i cânı
Götürdi 'âkıbet girdâba saldı
İrişdi lütf-ı Hakdan bâd-ı gayret
'Înâyet kıldı ölmüşken hayâtı
Yine girdüm ferâgat gûşesine
Yudum nakş-ı emelden ser-te-ser el
Velî bu halka gösterdüm ta'affüf
Dirildüm ben dahı ol zanna lâyıık
Ger andan sîm ireydi bedre bedre
Okurdum kurs-ı mihre fûls-i ahmer
Gözüm yaşından isterdüm hemîn âb
Ebed açmazdum el illâ du'âya

Eger bî-şem‘ kalsam giceler ben
‘Iyâl için ger itsem niyyet-i karz
835 Hevâ-yı ehl-i hâne olsa rehzen
İçerdüm gâh eşkümden şarâbı
Celisüm sâyem idi hem-demüm âh
Eger gam zehri kılsa zehremi çâk
İrişse niş-i ‘akreb câna sadbâr
840 Sarup dâmân-ı ‘uzlet içre pâyum
Bu hâletlerle cân âsûde idi
Bu esnâda meger mahdûm-ı ‘âlem
Çerâg-ı dûdmân-ı bahtiyârî
Cemâle’ d-dîn Muhammed Şâh Efendi
845 Olup mahrûsa-i Bursaya vâlî
Kemâl ehlin severdi kâmil idi
Ne kim ‘âlemde var ise tuhafdan
Bilüp erbâb-ı ‘irfân hizmetin farz
Ururken böyle her bir sayda pence
850 Nevâ-senc olmanın cân bülbüline
Ser-â-tâ-pâ görür üstâd-ı mâhir
Buhûri cümle gevher-zâdur anuñ
Velî ol hûb gevher-dâruñ iy yâr
Anı tefhîm için halka mufassal
855 Egerçi nâfe-i Tâtârîdür hûb
Bu mürgün kim bilür diyüp dilini
Kıgırdup bendesin ikrâm eyler
Çü düşdi Rûma bu hûb-ı zemâne
Her işe gerçi kim bir pîşe-ger var
860 Ki seyrânına diller pür-hevesdür
Kilîd-i genc-i ma’nîdür elünçe
Açup söz kapusın zerler nisâr it
Yakup bir şem‘ bu deyr-i kühende
Kelîm-âsâ Yed-i Beyzânı göster
865 Okı Dâvud-veş ‘ışkuñ Zebûrın
Virür şî‘rün bugün Şâ‘râya âbı
İşitdi cân çü bu a‘la hitâbı
Kılup ‘aczone dilden i‘tirâfı
Didi iy kân-ı fazl u bahr-i hikmet
870 Her emrün başum üzre gün gibi tâc
Kemîneñ rûz u şeb ‘uzlet-pezîrem
Gidüp encüm gibi sabr u karârum
Peşîmânem perîşân güftelerden
Cihândan bir görüp redd ü kabûli
875 Husûsâ bende yok ol resme kudret
Çü yokdur dest-i cânda ol bızâ‘a
İderken ‘âlem içre delkden fahr
Ser-â-ser H^Wâcenün çün milkidür mâl
Gedâlık eylesem hod şeyndür ol
880 İdüp mekr ile cânın Meryemün düzd
Diyüp hem *Husrev ü Şîrîni* Şeyhî
Fesâhat ‘arsasın güzâr idüpdür

Kılurdum şu‘le-i âhumla rûşen
Ruh u eşküm kılurdı sîm ü zer ‘arz
Dir idüm uşda râh-ı mahlas iy zen
Yir idüm gâh bagrumdan kebâbı
Enîsüm derd ü gam şâm u seher-gâh
Yog idi kimseden ümmîz-i tiryâk
Kıldurdum sabrumı ol zahma cedvâr
Tevekkül menzili olmışdı câyum
Egerçi derd ile fersûde idi
Kerîmü’l-asl u zü’l-kadri’l-mükerrerem
Ki a‘nî mefhar-ı âl-i Fenârî
Ki bulsun rûz u şeb kadr-i bülendi
Kapusın merci‘ itmişdi ahâlî
Cihân halkına lütfi şâmil idi
Ki sâdırdur halefen yâ selefden
İderlerdi tapusına kamu ‘arz
Batar nâgeh murâdı pâyı gence
Nevâyî Hamsesi girür eline
O nazmı eylemiş silk-i cevâhir
Sevâdı pür-yed-i beyzâdur anuñ
Kelîm-âsâ dilinde ‘ukdesi var
Murâd eyler kim ola ‘ukdesi hal
Olur bî-‘ukde lâkin dahı mergûb
Añar âhir bu bîdil bülbülünü
Murâd-ı hâtırın i‘lâm eyler
Gerekdür bir libâsı Rûmiyâne
Buña senden olur bir çâre-i kâr
Kabûl itmek murâd u mültemesdür
Nihân yüz bahr-i dâniş var dilünçe
Taşup deryâleyin gevher nisâr it
Cihân ruhbânını deng it sahunda
Mesîhâ-veş dem-i ihyânı göster
Nevân ile toyur cânlar tuyûrın
Salar güftâr-ı mihrün Aya tâbı
Dahı seyr itdi ol zîbâ kitâbı
İdüp ‘özr ırmagından igtirâfı
Sipehr-i hulk u lütf u mihr-i himmet
Ayaguñ tozıdur gerdûna mi‘râc
Kuyûd-ı derd ü gamdan nâ-güzîrem
Kararmışdur şeb-âyîn rûzıgârum
Benem söz meclisinde huftelerden
Melâlet küncinün oldum hamûli
Ki dürr-i nazma virem hüsn-i sûret
Ne hâcet ‘ömri yok yire ızâ‘a
Degül key müste‘âr-ı halkdan fahr
Ne hâsıl kîsesin pür kılsa dellâl
Sevâdü’l-vechi fi’ d-dâreyndür ol
Mesîhâ göñlün itmekde nedür müzd
Ki oldur hân-kâh-ı nazm şeyhî
Cihân bülbüllerini zâr idüpdür

Kazup pûlâda sanma mûm içinde
Sahunda fâris-i meydân olanlar
885 Bu sahnun oldılar dün gün revânı
Benüm hod merkebümdür kâhil ü leng
Çu gûş itdi bu ‘özri ol sahun-dân
Didi iy şeh-süvâr-ı nazm-ı evreng
Beyân tûtileri gûyâ gerekdür
890 Cihân bülbülleri itsün diyü cûş
Sahundan dâmeni çîn itmek olmaz
Egerçi samt için vardır fazîlet
Ki hoş sözler dil ehline tuhafdur
Nitekim *Hüsn ü Dil* inşâsın itdün
895 Yazup bâb-ı nübüvvetde *Şevâhid*
Diyüp biñ lütf ile *Mevlûd-ı Mahmûd*
Çü tutdun fikret-i ma‘nide meydân
Çü bülbül-veş terennüm tarhin itdün
Hakîkat sözlerin idüp resâyil
900 Ezelden sûz ile sâz idegeldün
Girü cân bezmini âvâzelendür
Salup dil hırmenine âteş-i derd
Bu bezme tûtî-i şîrîn-makâl ol
Tutup bir tarz-ı nev dil-keş beyân kıl
905 Çü oldı halka-i tevfiğ ceybün
Kasabdan kılssa ‘âlem ger şeker-nûş
Sahundan olıban sûsen-veş âzâd
Mürîd ol ‘ıška ‘özri-i şeyhîyi ko
Ne ola saldıysa Şeyhî dehre gulgul
910 Yürü var himmet atına süvâr ol
Ki feyzün lüccesinde yokdur imsâk
Nisâr-ı makdem-i sâhib-kırân kıl
İdüp dil bütesinde fikri mesbûk
Ki nâm-ı şeh kıla dehri ‘abîdün
915 Muhassal çü bu emri gûş kıldum
Dür ü gevher ümîzin câna saldum
Göñül gencînesin açup sadevâr
Belâgat içre açdum bir hazîne
Beyân burcın idüp pür-necm-i zâhir
920 Alup müşkîn demden bûy-ı ‘anber
Terennüm eyleyüp bülbüller ile
İdüp sînem serâyın hacle-i fikr
Kalem berg-i gül ü nesrîne çekdüm
Yazup can mushafından iki âyet
925 Aña gül gibi her kim ura gûşı
Seher-âyîn çeküp derd ile âhı
Egerçi kıssai itmekde temhîd
Murâdından geh itdüm hüsn-i ta‘bîr
Dil ü cân olmagın hüsnine vâlih
930 Velî her sözde itdüm yüz hüner fâş
Sahun sevkinde san‘atlar kılup harc
Açup her berg ucında bir gül-i derd

Urupdur nazma sikke Rûm içinde
Reh-i ma‘nâya tevsen-rân olanlar
Ne sebkât olmadılar hem-‘inânı
Ne sa‘y ile kılâm bu râha âheng
Belâgat atına gösterdi meydân
Kaçan makbûl olur bu nükte-i leng
Sahun bâğında sükker-hâ gerekdür
Felekler gül gibi tutmuş durur gûş
Sükûtı her dem âyîn itmet olmaz
Deminde lîki nutkuğdur meziyyet
Soñında kişinün hayru‘l-halefdür
Cihân içre hüner ifşâsın itdün
Getürdün da‘vî-i fazluğa şahid
Koduğ devr içre bir ferzend-i mes‘ûd
Bir ay içinde yazduñ *Gûy u Çevgân*
Bahâr-âyîn *Gülistân Şerhin* itdün
Tarîkat ehline kılduñ vesâyil
Sahun evcinde pervâz idegeldün
Demünden köhne ‘aşkı tâzelendür
Çıkar gerdûna sûzdan söz ile gerd
Ne tûtî bülbül-i şûrîde-hâl ol
Tırâz-ı dâmen-i âhir zemân kıl
Müdâm ur halkasın dergâh-ı gaybuñ
Me‘ânî sükkerin sen kıl kasab-pûş
Niçün gül gibi ‘ömrün ola berbâd
Nazar kıl vâridât-ı gayba her su
Bulup meydânı hâlî aldı öñdül
Cihân pür-sayd-gehdür şîr-vâr ol
Kılup gavvâslık al gevher-i pâk
Pes andan dürretü‘t-tâc-ı cihân kıl
Şeh-i devrân adıyla eyle meskûk
Ola Şeyhî gibi yüz biñ mürîdün
Şehün adıyla dilden cûş kıldum
Hayâlüm bahrini pâyâna saldum
Felekler gûşını kıldum güher-dâr
Ki salmaz ‘âlemün gencin gözine
Sahun dürcine toldurmuş cevâhir
Mu‘attar oldı bu firûze micmer
Tonatdum şâh-ı nazmı güller ile
Getürdüm niçe yüz biñ ma‘nî-i bîkr
Rakam Ferhâd ile Şîrîne çekdüm
Didüm şol ‘ışk hâlinden hikâyet
Tuta âfâkı bülbül-veş hurûşı
Yaka sûzı felekde mihr ü mâhı
Ser-â-ser eyledüm üstâda taklîd
Gehî gösterdüm üslûbında tagyîr
Getürdüm ba‘zı ebyâtın bi-‘aynih
Kim anı görse üstâd ide şâbâş
Hezârân nükte-i nagz eyledüm derc
Kılup bülbüllerini derd-perverd

Döküp göz yaşlarını jâlesinden
 Virüp sünbüllerine ışkdan tâb
 935 Bitürdüm gam sirişkinden çemenler
 Behişt-âsâr bir gülzâr kıldum
 Niçe gülzâr bir mahbûb-ı devrân
 Cigerler kanı la'1-i dür-feşânı
 Hadengi gamzesinüñ âfet-i cân
 940 Nihâl-i kâmeti serv-i kıyâmet
 Sevâd-ı zülfi dûd-ı âh-ı 'uşşâk
 Cemâli gülsitânı gayret-i hûr
 Dehânı noktası yokluk nişânı
 İdelden seyr ol hüsn âfitâbın
 945 Kılaldan ol perî-ruh 'arz-ı dîzâr
 Yidi deryâ gam-ı âh ile pür-şûr
 Yüri var Lâmi'î ko bu dürûgı
 Ögünmek şâ'ire gerçi revâdur
 Hum-ı nazmuñ çü vardur dürd ü sâfi
 950 Cihân içre el elden pest sanma
 Toludur hurde-bînlerle taraflar
 Gözüñ aç dehr içi pür-gülsitândur
 Yüri her dem kusûruñ kıl tefekkür
 Göñül bâgına togrul hârdan geç
 955 Kılır şî'r ehli fazluñ kadrini kâst
 Husûsâ şâh-ı devrân nüktedândur
 Güher-zâ tab'idur deryâ-yı zehhâr
 Cihân halkı kamu fazlına kâyil
 Kadeh sun sâkıyâ ben haste câna
 960 Eger feyzüñ beni kılmazsa pür-kâl

Ciger kanın akıtdum lâlesinden
 İdüp nergesleri çeşmini pür-âb
 Safâ sahnında zeyn itdüm semenler
 İrem bülbüllerini zâr kıldum
 Felekler kaşları yasına kurbân
 Bağırlar pâresi şîrîn-zübânı
 Saçı küfrinde baglu yüz biñ îmân
 Hatı âhir zemân için 'alâmet
 'İzâr-ı âteşini mâh-ı âfâk
 Behişt-i tal'atı *nûrun 'alâ nûr*
 Miyânı müyüdur râz-ı nihânı
 Melekler ders ider 'ışkı kitâbın
 Cihân bâzârı tolmuşdur harîdâr
 Tokuz çarh âteş-i 'ışk ile mahrûr
 Çerâg-ı kizbüñ olmaz çün fûrûgı
 İñen germ olma söz bâd-ı hevâdur
 Sahun meyhânesinde urma lâfi
 Cihân ehlin kamu ser-mest sanma
 Ne cânlar tîre olmuşdur hedefler
 Hezârân bülbülü var bu cihândur
 İderseñ yoklîg ile it tefahhur
 Şî'âr-ı 'ârdur eş'ârdan geç
 Yed-i Mûsîde sihr işi degül râst
 Fesâhat milkine sâhib-kırândur
 Nukûd-ı dehr öñinde katre-girdâr
 Yanında lâldür Sehbân-ı Vâyil
 Ki şâhuñ medhin idem bî-hodâne
 Dil ü cânım kalısar Haşre dek lâl

IX. Cihânuñ sâhib-kırânı ve Süleymân-ı zemânı ve zemânuñ kahramânı ve İskender-nişânı midhatindedür kı sadâ-yı saltanatı nevbeti aksâ-yı meşârik u megâribde mazrûbdur ve isti'lâ-yı şevketi râyeti i'lâ-yı felek-i sevâkıb üzre mansûbdur, menâşîr-i feth-i cihân-bânı âfitâb-ı tîg-i 'âlem-tâbı çihresinden dâyim lâmi'dür ve şûrûk-ı bürûk-ı nasr-ı Yezdânî sehâb-ı gubâr-ı hayl-i encüm-hisâbı perdesinden her dem tâli'dür. Hemîşe sâye-i Hümâ-yı çetr-i hümâyûn-bâl u meymûn-fâli, mefârik-i sükkân-ı ekâlîm-i seb'a üzerine devâyir-i serâ-perde-i eflâk-ı tis'a gibi mebsût olmakdan ve memâlik-i mesâlik-i kürre-i hâk, nokta-i encüm-i tâb-nâk gibi kabza-i hükûmet-i âsümân-medârından mazbût olmakdan hâlî olmaya. *Allâhumme ecib du'âi ve lâ-tuhayyib recâi bi-hurmeti Seyyidi'l-verâ ve men tebe'ahu min kattâni ekâlîmi's-serâ.*

Cihân milkine sultân ibn-i sultân
 Kerîm ibni'l-kerîm ibni'l-kerîm ol
 Ferîdûn-rütbet ü Cimşîd-şevket
 Cebîni mazhar-ı âyât-ı şâhî
 965 Muhît-i cûd u kân-ı lütf u ihsân
 Felek-kadr u felek-tâc u felek-taht
 Cihan-bahş u cihân-dâr u cihân-gîr
 'Adâlet mesnedine 'Ömer-âyîn
 Kılıcı berk-veş âteş-nişâne
 970 Kemendi kim 'adû boynımadur bend
 Ser-i nüh-çarh gerdân şeş-perinden

Şerîfü'l-asl u fahr-ı Âl-i 'Osmân
 Selâtin servi sultân Selîm ol
 Sikender-âyet ü hurşîd-tal'at
 Zamîri matla'-ı nûr-ı İlâhî
 Sipehr-i fazl u mihr-i 'ilm ü 'irfân
 Cüvân-devlet cüvân-merd ü cüvân-baht
 Güneş gibi fûrûgı âsümân-gîr
 Gazâ meydânı içre Hayder-âyîn
 Okı şeh-bâz-ı nusret-âşiyâne
 Virüpdür devlet ile dîne peyvend
 Güneşler zende tâb-ı hançerinden

Kurar ordusu eflâk üzre çetri
 ‘Ukâb-ı târi kılssa ‘azm-i eflâk
 Cihânı himmeti alsa hisâba
 975 Felekler ‘askerinüñ çâderidür
 Bu karnuñ olmaga sâhib-kırânı
 Dem-â-dem feth için bir milk-i bikri
 Şeyâtîn-i ‘adû üstine her bâr
 Murâdı rûz u şeb i ‘lân-ı dîndür
 980 Kilid-i heft-kişver tîgi anuñ
 Vücûdı ‘âleme Hak sâyesidür
 Çerâg-ı çeşm-i devletdür cemâli
 Kamu tedbîri ilhâm-ı Huzâdur
 Ne tañ gün gibi salup tîg-i harbi
 985 Çekelden tîgi dehre sedd-i fûlâd
 Hilâl-i fethi na‘l-i Edhemidür
 Cihân şâhidur istihkâk birle
 Hired kim ‘âleme oldur eb ü ced
 Anı sen sanma ancak şâh-ı ‘âlem
 990 Ola çün nazm-ı etvârında kâyil
 ‘Înâyet ‘aynı birle zerreye ger
 Nedür bezline nisbet cûd-ı Hâtem
 Sehâsı ‘işini telh itdi bahrün
 Kapusında çi hâkân u çi fagfûr
 995 Alur ednâ kulı Çînden harâcı
 İderse milk-i magribde neberdi
 Kamu şehler aña nisbet çeküp renc
 Felek fırûze-i engüşteridür
 Meh-i nev halkasıdur dergehinüñ
 1000 Zafer hemreh se‘âdet peyk-i râhı
 Harâcın alalı Bogdân u Rûsuñ
 Livâsına çü nusret oldı munzam
 Zemînden agdurup eflâke mîgi
 Vücûd-ı şâh-ı güm-reh zerre-girdâr
 1005 Serine yagdurup ol kavmuñ odı
 Ne yire atınuñ basdıysa na‘li
 Yakîn ol kavmi bildi dîne Deccâl
 Nücûm-âyîn çeküp hayl ü sipâhı
 Çü her yirde karîni ‘avn-ı Rabdur
 1010 Kılup zehr-âb-ı tîgi zehreler çâk
 Didi âyîn ü dîn bilmez Çerâkiz
 Çün anlar şer‘ subhın kıldılar şâm
 Ne bilsün hürmet-i Beytü’l-Harâmı
 Resûlün rûhı anlardan degül şâd
 1015 Ezâdur çünki anlar râh-ı dînde
 İlâhî bu şeh-i kişversitânı
 Vücûdın dîn-i şer‘a kuvvet eyle
 Mükerrerem zâtını tutup selâmet

Saçar ‘azm-i cünûdı bahre berri
 Salar nesrîn-i çarhı hâke bî-bâk
 Tokuz eflâki saymaz bir hubâba
 Melekler nusretinüñ leşkeridür
 Yiter âfâka nâm-ı kahramânı
 Gazâdur gice gündüz fikr ü zikri
 Rücûm-endâzdur hayli melek-vâr
 Anuñ-çün ‘azmi nusretle karîndür
 Peyamber kavlidür teblîgi anuñ
 Kusûr-ı çarh kadri pâyesidür
 ‘Aceb mi necm-i kadri olsa ‘âlî
 Müşîr-i râyı rûh-ı Mustafâdur
 Bu vech ile tutarsa şark u garbı
 Cihân Ye‘cûc-ı gamdan oldı âzâd
 Şeb-i nusret sinân-ı perçemidür
 Muzaffer râyeti İshâk birle
 Anuñ râyı öniñde tıfl-ı ebced
 Me‘ânî milkinüñ sultânıdur hem
 Öñinde lâl olur Sehbân-ı Vâyil
 Nazar kılssa olur hurşîd-i enver
 Ki ednâ bahşîsidür milk-i ‘âlem
 Ziyâsı işini selh itdi bedrün
 Öñinde şâhlar Teymur-veş mûr
 Bağışlar cûdı Hind ü Sinde bâcı
 Kıla deryâ-yı Hindi huşk-gerdi
 Egerçi şehdür ammâ şâh-ı şatranc
 Kevâkib efseri gevherleridür
 Güneş bir şemsesidür hargehinüñ
 ‘Înâyet rehber ü nusret sipâhı
 Bütî sindı Fireng ü Engerûsuñ
 ‘Acem milkini feth itdi mukaddem
 Güneş-âyîn çü saldı şarka tîgi
 Anuñ tâbından oldı nâ-bedîdâr
 Kopardı sayha-i ‘Âd u Semûdı
 Düşürdi hâke yüz biñ tâc-ı la‘li
 Mesîh-âsâ işini görda fi‘l-hâl
 Kılâ‘ın çarh-veş aldı kemâhî
 İkinci fethi iklim-i ‘Arabdur
 ‘Arabdan fitne gerdin eyledi pâk
 Revâ mı Mısra vâlî ola hergiz
 Gerekmez ellerinde milket-i Şâm
 Tarîk-i haccı kat‘ iden harâmî
 Ne için tîg-i kahrum almaya dâd
 Yolu pâk eyledi pes şâh-ı dînde
 Cihânda bermurâd it cävizânî
 İşin ‘âlemde feth ü nusret eyle
 Müselsel eyle devrin tâ kıyâmet

KASİDE

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün

- 1020 İy hâk-i dergehuñden gülgûn cemâl-i ‘âlem
Ve iy gerd-i mevkibûñden ruhsâr-ı dehr hurrem
Hâk-i süm-i semendûñ kühl-i cilâ-yı a‘yân
Nâr-ı fırındı tîgûñ âb-ı ruh-ı dü-‘âlem
Hall-i dekâyık içre dâñâ-yı ‘akl-ı külle
Bir tıfla gibi râyuñ ta‘lîm ider ki i‘lem
Şol bezm içinde tîgûñ kim dehre ola sâkî
Saña dem-i tarabdur a‘dâña h^Wân-ı mâtem
Taşdan hisâra girse od gibi düşmenûñ ger
Tîrûñ çıkarup anı defn ide hâke ol dem
Bilürdi erlik içre Rüstem kim imiş iy şâh
Meydânuña gireydi Gûderz ü Gîv ü Zaygam
- 1025 Hûn-ı ‘adûña her dem Zahhâk olursa tañ mı
Çün dûş-ı hancerûñde var iki şekl-i erkam
Yidi otaguñ üzre günlük sipehr-i atlas
Sâyir nücûm-ı gerdûn orduñ durur muhayyem
Var iy şeh-i vilâyet ehl-i cihânca ‘akluñ
Şol niyyet üzre ol kim kalbûñdedür musammen
Bed-h^Wâh-i ‘âkır-ı dîn kelb-i ‘akûr-ı devlet
İnanma geçse şimdi ger sâlih ü mu‘allem
Tâ virmeyince bâda hâk-i vücûdın anuñ
Kahruñ odına saçma rahmuñ suyını bir dem
- 1030 İklîm-i himmetûñde ser-cümle bir avuç hâk
Kışmîr ü Kandehâr u Çîn ü Hitâ vu Deylem
Tîgûñ gibi elûñde bürhân-ı kâtı‘uñ var
Düşmen cedel iderse kıl hüccet ile mülzem
Bî-magz u hîre-serdür bed-h^Wâhuñ iy şeh-i dîn
Ke’s-i serin idelden gürzüñ hayâli mat‘am
Emrâz-ı milke hükmüñ kânûnıdur şifâ-sâz
San semme nûş-dârû yâ derd-i zahma merhem
Rây-ı münîrûñ ile envâr-ı feth yekdil
- 1035 Rûşen-zamîrûñ ile âsâr-ı nasr tev’em
Çetrûñ öñinde gerdûn bir sâyebâna degmez
Kadrûñ yanında ‘âlem bir zerreden dahı kem
Âyât-ı feth ü nusret şânuñda oldı nâzil
Bünyân-ı ‘izz ü şevket devrûñde oldı muhkem
Mî‘râc-ı fikretûñde kaldı felekler a‘rec
Mînhâc-ı midhatûñde oldı melekler ebkem
Deryâ-yı ‘izzetûñde gerdûn hubâb-i kemter
Sahrâ-yı himmetûñde encüm misâl-i şebnem
A‘dâña kesr ü zillet şol günde oldı meczum
- 1040 Kî âyât-ı feth ü nusret oldı livâña munzam
Buldı esâs-ı milket ahkâmuñ ile ihkâm
Oldı libâs-ı devlet a‘lâmuñ ile mu‘lem
Râyûñ dakîka-dâñı komadı kılca müşkil
Fikrûñ netîce-h^Wâñı bulmadı harf-i mübhem
Hatt u sûtûh-ı gerdûn kadruñ yüzinde nokta
Şatt u Furât u Ceyhûn cûduñ gözinde bir nem

- El kavşurup kapuñda kemter kemîne Dârâb
Bil baglayup tapuñda ednâ gulâm Hâtem
Bezmün eger göreydi hayrân kalaydı Cimşîd
Rezmün eger işitse sersâm olaydı Rüstem
1045 Mî'yâr-ı himmetün de hurşîd fûls-i ahmer
Mîzân-ı haşmetün de eflâk vezn-i dirhem
Her târ-ı mûy-ı tûguñ zülf-i 'arûs-ı devlet
Her zer-nişân-ı tîgüñ hâl-i cemâl-i 'âlem
Saña cenîbet için hink-i sipehr-i hurşîd
Her ay başında eyler mâh-ı nev ile mülcem
A'dâya berk-i tîgüñ i'câz-ı dest-i Mûsî
Ahbâba hüsn-i hulkuñ nutk-ı Mesîh-i Meryem
Hüsnün zükâsı dün gün tâb-ı hayâyâ matla'
1050 Güftün sehâbı her dem âb-ı sehâyâ maksem
Devrân-ı 'adlün içre iy sâye-i İlâhî
Meydân-ı 'ahduñ içre ve iy şehriyâr-ı a'zam
Bâd oldı hâke hem-dem âb oldı nâra yâver
Miş oldı gürge mûnis bâz oldı kebge mahrem
Bûy-ı sabâ mu'ttar zülf-i çemen mutarrâ
Rûy-ı hevâ mu'anber ceyb-i semen münessem
Kem pâyesine irmez kadrün serâyınuñ ger
Etbâk-ı âsümânı keyvân iderse süllem
Dürr-i yetîm idelden destün sadeften âyrû
1055 İn'âm-ı 'âmuñ ile sâyil olup durur yem
Etvâr-ı devr-i gerdûn hükmün elinde muzmer
Esrâr-ı seyr-i encüm kilkuñ dilinde müdgam
Ahkâm-ı nâfizün den ki *en-nakşu fi'l-hacer*dür
Taş bassa taş mı düşmen bagrına misl-i hâtem
Meydân-ı rezm içinde düşmen sipâhı üzre
Tîgüñ belâ-yı nâzil tîrün kazâ-yı mübrem
Medhün iderken iy şâh bu şi'r-i hûb u dil-h^Wâh
Hâtifden oldı nâgâh âşufte gönle mülhem
Urdı safâ-yı rûyuñ câna çü subh-dem dem
Her zerre yirde gökde gün gibi oldı hurrem
1060 Gün yüzüne bakan dir bir nûrdur musavver
Nazûk tenün gören dir san rûhdur mücessem
Gördüm çü çeşm ü kaddün zülf ü dehânuñ ile
Çıkdı gözüm den iy cân sevdâ-yı nakş-ı 'âlem
Şîrîn lebünî anşam her dem virür acı dil
Ger tâli'ümde olsa sükker 'aceb midür sem
Kûyuñda eşkümi ko her dem revâne olsun
Çün Ka'bedür işigün aksun Haremde Zemzem
Cennet yüzünî görse hûrî bilür kusûrın
1065 Sidre kadünge irse Tûbâ olurdu derhem
Meydân-ı hüsnün içre bir rümhdür kadün kim
Gamzeñ ucında peykân zülfün başında perçem
Sadr-ı cemâle geçmiş bezm-i ruhuñda zülfün
Taht-ı hilâfet üzre san şehriyâr-ı Ekrem
Bir safder-i cihândur kim kapusına dâyim
Hizmet tapusı için çarh itdi kaddini ham

- Hengâm-ı rezme Rüstem eyyâm-ı bezme Cimşîd
 Cûd u keremde Hâtem zühd ü vera'da Edhem
 Çün rây-ı enverinden 'âlem münevver oldı
 Bu resme çok zemâne itdi sipehre verhem
 1070 Ki iy mihr-i şu'le-küster bu 'asr içinde yanma
Ve iy çarh-ı şu'le-perver bu devr içinde epsem
 İy Lâmi'î du'â kıl ki ol Ahmed-âyetüñ ben
 Medhinde güng ü lâlem Hassân-ı vakt olursam
 Her burcı mâh u hurşîd seyr itdügince câvîz
 Olup buña se'âdet aña şeref mukaddem
 Her kande 'azm iderseñ olsun senüñle şâhâ
 Cibrîl-i vahy rehber Hızr-ı zemâne hem-dem
 Etrâf-ı kâyinâta çekdükce zer tınâbı
 Envâr-ı mihr ü mehden bu çetr-i çarh-ı a'zam
 1075 Zâtüñ esâsı dâyim 'izzüñ sûtünü kâyim
 Kadrüñ hıyâmı 'âlî 'ömrüñ tınâbı muhkem
 Olsun bekâ-yı kadrüñ ezmânınıñ cihânda
 Taht-ı hilâfet üzre sürdükce 'işret-i Cem
 Her rûzı rûz-ı 'îd ü her vakti vakt-i neyrûz
 Her sâli sâl-i feth ü her şehri şehri-i a'zam
 Şebdîz-i hink-i gerdûn râm-ı merâm-ı emrüñ
 Subh oldugınca eşheb şâm oldugınca edhem

X. Zamîr-i münîr-i hurşîd-nazîr-i pâzişâhî ve hâtır-ı 'âtır-ı âsümân-müşîr-i şâhen-şâhî ki müfessir-i sır u müdebbir-i birdür ekseriyyâ mu'zam-ı umûr-ı ahvâl-i memlekete masrûfat ve mühimm-i cumhûr-ı ahkâm-ı saltanata meş'ûf olup, muhakkarât-ı mukaddemât-ı kazâyâ ve muhtasarât-ı tertîbât-ı berâyâdan gaflet ve 'adem-i ülfet ihtimâline binâen, tenbîh ü ihtizar ve taksîr ü i'tizar yüzlerinden birkaç kelime-i tayyibe-i câmi'a sözlerinden hikmet varaklarına ve 'ibret tabaklarına tesvîd ü rakam idüp, 'afv-ı sehv-i kalem recâsın kılmaktadır. *Beyyaza'llâhu evrâka cerâyimi râkimihâ*

1080	Elâ iy rub'-ı meskûnuñ penâhı
Şeh-i pâk-i'tikâd u pâk-dînsin
Sikendersin hoş-âyîn âyineñdür
Ne Rûm ancak 'Acem milkine şehsin
Senüñdür cümle 'âlem şark eger garb
Tozuñ 'âlem gözine tûtiyâdur	Se'âdet tahtınıñ sâhib-külâhı
Eben 'an-ced şeh-i rûy-ı zemînsin
Cihânda eksügüñ bilsem ki neñdür
Ne Şâm ancak 'Arab burcında mehsin
Musahhardur tapuña sulh u ger harb
Dilüñ âyîne-i gîtî-nümâdur
1085	Kamu ehl-i vilâyet bildi düpdüz
Kıla Hak nusret ü fethüñ ziyâde
Nedîmüñ 'Akl-ı Küldür yâruñ Allâh
Nerîmân-ı cihânsın kuvvet ile
Tapuña baht-ı Hüdhüd 'akl-ı Âsaf	Kerâmetdür her emrüñ gice gündüz
Ki kamu işlerüñdür hark-ı 'âde
Zamîrüñ sırr-ı cüz'ıyyâta âgâh
Süleymân-ı zemânsın hişmet ile
Tutar dîvânuñ için ins ü cin saf
1090	Saña hâcet degül bir şey'i i'lâm
Velî 'ilm içre ders ü bahs-i tekrâr
Bilürsin iy şehen-şâh-ı mükerrem
Hak emriyle anuñdur her tasarruf
Dimişdür âfitâb-ı dîn muhakkak	Sürûş-ı gayb eyler cümle ilhâm
Bağışlar kalbe safvet câna envâr
Ki şâh-ı 'âdil olur kutb-ı 'âlem
Ne 'azmi kim ider gelmez taharruf
Yir üzre şâhlardur sâye-i Hak
1095	Hemîşe zıll olur zî-zılla tâbi'
Vücûduñ Hak yaratmışdur güzîde
Bu ni'met şükriñi Allâha minnet	Tef-i gamdan penâh ehline mâni'
Ulu mazharsın eltâf-ı mezîde
Şehüñ ma'lûmıdur dimek ne hâcet

Bu hem ebnâ-i dehr içre haberdür
Gehî şâdî vü geh gam-dih gerekdür
1100 Siyâset şehligün sermâyesidür
Cihân-ten şâhlardur 'akl-âyîn
Havâs âfâtdan olmazsa sâlim
Vülât-ı memleket kıl hak-şinâsî
Huzâ-ters olmasa milkün emîni
1105 Çu mazlûmun eridüp bagrı yağın
Yakar anuñ şerârı kasr-ı şâhı
Ki alup beyzasından bîvenün bâc
Dem olur âteş-âyîn dūd-ı mazlûm
Düşer bir bîvenün berk-i çerâğı
1110 Dirah-tı 'adle kim devlet semerdür
Huzâ çün Rûz-ı Mahşer ola dâver
Güvâhı 'adl olursa şehriyârın
Huzâ saymışdur iy ehl-i se'âdet
Çü 'adli pîşe ide şâh-ı iklîm
1115 Yiter çekse 'adû kasdına hancer
Ra'iyyetle olur kişver 'imâret
Çü şâhuñ dîn-i şer' ola şî'ârı
Şular kim tuta cândan zeyl-i şer'î
'Avân a'vân-ı dîn olmaz bilür şâh
1120 Emâret kim kavî bünyâdı vardur
Biri evvel du'â-yı ehl-i dildür
İkinci ders ü bahs-ı dîn ü devlet
Dahı dördüncü rükni ol serânuñ
Şeh-i dânyâya rûşendür bu esâs
1125 Selâtîn tapusun kılmazlar anlar
Yuyup dilden gubâr-ı mâsivâyı
Odur 'ilm ehl-i kim olup elem-serc
Tutarlar emr-i şer'ini Huzânuñ
Komazlar 'örfe yol âyînlerinde
1130 Odur kesb ehl-i kim idindi pîşe
Çekerse devr-i dündan biñ cerîme
Habîbu'llâhdur anlar cihânda
Gazâ ehl-i olardur 'âlem içre
Ururlar şasta kef çün kabzaya dest
1135 İderler dîn yolında terk-i serler
Çü bu dördüñ ola hakku'r-ri'âyet
Bu dörd erkân serây-ı milke besdür
Vilâyet bûstân şeh bâgbândur
Sezâ-yı âteş olur hâr olanlar
1140 Şular kim şer' zeylinden çeker dest
Şehâ her kim 'adû-yı milk ü dîndür
Siyâset tûgin itse şâh olan künd
Çü raht üzre dem-i rehzen ola dâğ
İderse mest olan sûk içre bî-dâd
1145 Her iş hoş iy şeh-i himmet yirinde
Bunu rûşen bilür kim hüsrev-i dehr
Ümîz oldur bu işlerden dil-i şâh

Ki şehler milke mânend-i pezerdür
Cirâhat-sâz u merhem-nih gerekdür
Sehâ vu 'afv anuñ pîrâyesidür
Havâsıdur havâss-ı devlet ü dîn
Selîmü'l-hükm olmaz 'akl dâyim
Ki her işde ola Hakdan hirâsî
Açar her kûşeden mihnet kemîni
Münevver ide zulm ehli çerâğın
Boyar dūdı bu 'âlî-bârıgâhı
İdinmez şâh-ı 'âkil dürretü't-tâc
Eridür niçe âhen cânı çün mûm
Yakar bir niçe yüz biñ bâğ u râğı
Sirişk-i 'ayn-ı 'âlem pür-zarardur
Gedâ vu şeh turisardur berâber
Girü şâhıdur ol milk ü diyârın
Buçuk dem 'adli yitmiş yıl 'ibâdet
Yidi iklîm ider cânını teslîm
Re'âyânuñ du'âsı şâha leşker
Ra'iyyetsüz degül mümkün emâret
Aña yârî kıla her işde Bârî
Ol ola pâzişeh yanında mer'î
Kaçan irşâd ider a'mâ vu gümrâh
Cihân milkinde dört erkânı vardur
Ki ol bünyâd-ı milk ü âb u gildür
Üçüncü kâr u kesb-i kavm u millet
Urup tutmasıdur ehl-i gazânuñ
Ki ehl-i dil durur evtâd u ebrâr
Mezellet hârına ilmezler anlar
Tutarlar elde câm-ı hak-nümâyı
Çeker dîn genci için rûz u şeb renc
Ki anlar vârisidür enbiyânuñ
Olar pâkîze-revdür dînlerinde
Kılır tahsîl-i rızk andan hemîşe
Sü'âl için el açmaz bir kerîme
Geçer tesbîhe kesbi her zemânda
Ki yirler dîn gamını her dem içre
Olurlar hûn-ı a'dâ birle sermest
Dimezler urinalum tâc-ı zerler
Şehüñdür zâhir ü bâtın vilâyet
Kalanı râh-ı dînde hâr u hasdur
Siyâset nâr u lütf âb-ı revândur
İçer âb-ı revân gülzâr olanlar
Başın kes ger olursa milke pâ-best
Karînüñse sezâ-yı kahr u kîndür
Olur hûnîler içre deşneler tünd
Bu gül tüccârın eyler tagını bâğ
Gamından tıfl-ı mektep olmaz âzâd
Gazab yirinde vü rahmet yirinde
Hakuñdur her ne varsa lütf eger kahr
Ola nûr-ı firâset birle âğâh

- Ne magrûr eyleye sâhib-kırânlık
 Tapuğa hâl-i ‘âlem gün gibidür
 1150 Tevârîh-i cihân kim pür-kasasdur
 Cemûn mey gibi bagrın eyleyüp kan
 Ten-i Zâhhâki kıldı tu‘me-i mâr
 Büzüp çihri Menû-çihri elemden
 Ecel sayd eyledi Behrâmı gûra
 1155 Hazân-ı gamdan idüp çihresin zerd
 Koyup taş altına devr âsiyâbı
 Komaz Rüstem dilinde bu sitem tâb
 Od urup virdi devrân bu harâba
 Devân itdi gam ile Erdevânı
 1160 Bu gamdan gâh kıldı çihre Lührâsb
 Çeker çün Zâl-i devrân tîg-i Sâmı
 Ne assı hüsrev olmakdan cihâna
 Bi-hamdi’llâh şehen-şâh-ı cüvân-baht
 Müeyyeddür hidâyet birle Hakdan
 1165 Uzatma Lâmi’î efsâne bâbın
 Sağa şeh meclisinde söz hatâdur
 Gel iy sâkî getir câm-ı sabûhı
 Çeküp bu câm birle dilden âhı

- Ne mesrûr ide kâr-ı kahramânlık
 Kurûn geçdiyse ne ola dün gibidür
 Dil-i dânyaya ser-tâ-ser hısdur
 Serinûn kâsesin câm itdi devrân
 Sebebsüz eyledi Dârâyı berdâr
 Feri dündür Ferîdûnuñ bu gamdan
 Zebûn kıldı dil-i Teymurı mûra
 Bahâr-ı ‘ömrin itdi Behmenûn serd
 Ögütüdi un gibi Efrâsiyâbı
 Ki içürdi devr eli Sührâba zehr-âb
 Kubâdı bâda vu Dârâbı âba
 Düşürdi nîş urup Nûşirrevânı
 Gil-i mihnetde kaldı esb-i Gerşâsb
 Kazır evrâk-ı ‘âlemden esâmî
 Ki hüsrân ire andan soğra câna
 Ki ana hurşîd efserdür felek taht
 Sebak virür dü-kevne mâ-sebakdan
 Ri‘âyet kıl sahun faslu’l-hitâbın
 Vazîfeñ künc-i ‘uzletde du‘âdur
Fe-inne’r-râhe reyhânî vü rûhî
 Kılâm cândan du‘â-yı pâzişâhı

XI. Du‘â-yı rûz-efzûn-ı hâkânî ve senâ-yı hümâyûn-ı sâhib-kırânî mukaddemesi münâsebetiyle saltanat sipehrinûñ mihr-i rahşendesı ve hilâfet efserinûñ gevher-i dırahşendesı, cihân-bânlık cisminûñ rûh-ı nâzenini ve kişversitânlık çeşminûñ merdümek-i cihânbinı, se‘âdet şeceresinûñ semeresı ve siyâdet semeresinûñ şeceresı şeh-zâde-i cüvân-baht u âsümân-taht hazretlerinûñ medhi zımnında hikmet-âmîz ü ‘ibret-engîz nasâyihle ‘unvân-ı beyân safâyihini ârâste idüp, gûş-ı hûş-ı şeref-girdârını sadef-vâr, dürer-i şâh-vâr u güher-i tâbdârıla pîrâste kılup, dîbâce-i nâmeyi hitâm-ı müşk du‘âsıyla hatm eylemekdür.

- İlâhî bu şeh-i ferhunde-nâmı
 1170 Hemîşe ‘adl idüp pîşesini
 Tutup tâbende mihrin cân içinde
 Selîm itdün çü ‘âlem içre adın
 İdüp maksûdını dünyâda hâsıl
 Pür oldukca felek genci güherden
 1175 Yakup ol nûr-ı çeşminin çerâğın
 Meh-i nevdür vücûdın pür-şeref kıl
 İdelden çâr-mâzer birle peyvend
 Anuñ-çün ol selîl-i şehriyârı
 Dür-i yek-dânedür dürc-i sadefde
 1180 Güneş bir şu‘ledür tâc-ı zerinde
 Gülistânında şebnem heft-deryâ
 Elinde cûdınun ‘ummân kefi âb
 Nücûmun şürmesi rahşı gubârî
 Kılur kadr ile kasr-ı Kayseri kasr
 1185 Urunsa mihr-âyîn Hüsrevî tâc
 Kemândan her kaçan açsa kemîni
 Söke çün tîri pûlâdî-zirihler
 Güneş bu kadr ile hâk-i deridür

- Yidi iklimün it şâh-ı hümâmı
 Gazâ kıl rûz u şeb endîşesini
 Ra‘iyyet-perver it devrân içinde
 Selâmet tut ebed hurrem-nihâdın
 Murâd atına kıl ‘ukbâda vâsıl
 Dür-i yek-dânesin hıfz it hatardan
 Erit her dem ‘adûnuñ bagrı yağın
 Kamu eslâfına hayrû’l-halef kıl
 Nüh-âbâ görmedi bu resme ferzend
 Tokuz atanuñ oldı yâdigârı
 Meh-i tâbendedür Burc-ı şerefde
 Felek bir beyza kadri gevherinde
 Şebistânında bir meş‘al Süreyyâ
 Öjinde hışmınun nîrân tef-i tâb
 Sipehrün şu‘lesi tîgi şerârî
 İder cûd ile Bahr-i Ahzarı hasr
 Sikender-veş alur fagfûrdan bâc
 Komaz hâkânun ebrûsında çini
 Açar târ-ı tahayyûlden girihler
 Cebîni taglu meh bir çâkeridür

Devâtından çü kilki ola sîrâb
1190 Ne mâ'nî bulsa dikkatden nihânî
Derinde tîr-veş var biñ debîri
Çü çarh kadrinüñ midhat-geridür
Virildükde tapusına anuñ ad
Ki ya'nî dutmag için şeş-cihâtı
1195 Se'âdet lütf u yümn ü mülk ü iclâl
Selîm oldı çü 'unvân işbu ada
Görem diyen kişi zât-ı selîmi
Şerîf isminden anı şâh-ı devrân
Vücûdi bâgıdır çün mülke revnak
1200 Yahôz ferzendirün şâh-ı cihân-gîr
Yazup adını 'unvân-ı beyâna
Bulup a'lâ adından fark-ı ednâ
Var iy dil bu iki adı ayırma
Ziyâ-küster güneşdür şâh-ı devrân
1205 Ser-â-ser dehri dutsun nûrî şâhuñ
Tapuñdan ger olursa izn-i şâhî
Diyem bir niçe sözler kim dil-i şâh
Egerçi nâsıhuñdur baht u ikbâl
Ki hikmet sözleridür nûr-ı kevneyn
1210 Dilersen kadrün a'lâ pâye bulsun
Sikender hikmet ile dutdı dehri
Şeh oldur kim şî'ârı 'ilm-i dîndür
Sikender âheni kıldıysa mir'ât
Olupdur gevher-i âyîne sîneñ
1215 Ol olsun hem-demüñ kim 'akl-ı hâdî
Dimezven ejder u dedden hazer kıl
Ne ola şehsin idersen 'işret ü dem
Müdâm aldanma nûşına cihânuñ
Hazer kıl her nefes pür-kînedür çarh
1220 Kanı Cimşîd ü Zahhâk u Ferîdün
Kanı Gûderz ü Sâm u Zâl ü Rüstem
Şu kim gitdi kodı ferhunde adı
O kim zulm ü fesâdı itdi pîşe
Çü ta'n u la'n ola bir zikre pey-rev
1225 Bilüp bunlaruñ ahvâlîn şehen-şâh
Alup ol kıssalardan hisse vâfir
Ki hüsrevlik neden buldı kıvâmı
Ne oddan yile vardı dûdmânlar
Niçe fikr ile kişverler düzüldi
1230 Ne âyîn ile oldı kahramânlık
Ne şeh kim bunları endîşe eyler
Pes oldur dîn ü dünyâ pâzişâhı
Bi-hamdi'llâh ki 'akluñ var cihânca
Süleymânsın se'âdet Âsafuñdur
1235 Zehâb it aña kim emr-i Huzâdur
Ri'âyet eyleyen kânûn-ı şer'î
Olursañ ne ola geh geh sayda mâyil
'Abîd olur çü ihsân ile ahrâr

Yazar *nûn ve'l-kalem* şerhinde yüz bâb
Kılur hall anı tab'-ı hurde-dânı
Yazılmaz vasfinuñ yüz biñde biri
Senâyîdür güneş meh Enverîdür
Urıldı altı harf üstine bünyâd
Mutî'î kılmag için kâyinâtı
İdüpdür nusret ile aña ikbâl
Ola her ânda ikbâli ziyâde
Temâşâ itsün ol şâh-ı kerîmi
Ayırmayup kodı adın Süleymân
Şeh-i devrânı ansuz itmesün Hak
Nevâziş birle nâmın kıldı tasfîr
İzâfet eyledi anı zemâna
Be cem'iyet anı kıldı müsennâ
Ogulla ata mâ-beynine girme
Aña sen nûr-ı çeşm iy mâh-ı devrân
Se'âdet burcı olsun cilve-gâhuñ
Olup taksîr-i hizmet 'özü-h^wâhı
Kabûl idüp ola her yüzden âgâh
Velî hikmet sözinden gelmez imlâl
Kılur ehl-i se'âdet *kurretü'l-'ayn*
Nedîmüñ dün gün ehl-i hikmet olsun
Egerçi leşker aldı il ü şehri
Zamîri matla'-ı nûr-ı yakîndür
Hızır hayvân suyn içdiyse bi'z-zât
Toludur âb-ı hayvân âbgîneñ
Aña feth itdi ebvâb-ı reşâdı
Hemîşe hem-dem-i bedden hazer kıl
Velî fikr it ne gördi câmdan Cem
Demini yâd kıl Nûşînrevânuñ
Ki biñ yüz gösterür âyînedür çarh
Degüldi bunlaruñ âhir ferî dîn
Ururlardı kamu ejderleyin dem
Olur tâ haşre dek rahmetle yâdı
Anuñ la'netledür zikri hemîşe
Ne hâsıl olduğundan dehre hüsrev
Gerekdür kim teemmül ide her gâh
Bu 'ilmi hâsıl ide evvel âhir
Ne işden memleket tutdı nizâmı
Ne sudan seyle gitdi hâkdânlar
Niçe mekr ile leşkerler bozuldı
Ne yüzden virdi el sâhib-kırânlık
Özine 'adl ü dâdı pîşe eyler
Ne dünyâ milk-i 'ukbâ pâzişâhı
Dilüñ hurşîd ü kadrün âsumânca
Cihânuñ revnakı bezl-i kefüñdür
Reh-i ashâb u kavlı-i Mustafâdur
Olur lâbüd iki 'âlemde mer'î
Velî ekser gönüller saydın itgil
Gerekdür şehlerüñ keffi güher-bâr

- 1240 Egerçi cümle ‘âlem şâhadur kul
Sehâ milki ebed sermâyesidür
Teemmül eyle her işüñ öñinde
Dilüñdür gerçi mir‘ât-ı İlâhî
Olursa dahı ilhâm ile i‘lâm
Olurken şâh-ı dîn vahy ile nâtık
- 1245 Gelüp bir yire hoş ashâbı-y-ıla
Ne ola râyuñ kamudan olsa a‘lâ
Severler fikret ehlin şâh olanlar
‘Adûyı gerçi ferr-i husrevî sır
Dutasın elde ger tîg ü eger câm
- 1250 Eger bezm idesin beglerle eyle
Halelsüz hem-dem istersen katuñda
Husûsâ kim dil ehlinüñ kitâbı
Kelâmı anlaruñ manzûm u mensûr
Egerçi ahsenü’s-ş-i‘r oldı ekzeb
- 1255 Sevâdı hatlarinuñ turra-i hûr
Kamu hem-rûy u hem-etvâr u hem-püşt
Açarlar subh-veş dürc-i beyânı
O kim ‘ışk ile ney-veş pür-nevâdur
Bu böyleyken girü iy şâh-ı ekber
- 1260 Ne deñlü sihr-i mutlak olsa eş‘âr
Se‘âdet milkinüñ oldur fütûhı
Çerâg-ı bezm-i tenhâyîdür ol nûr
Dilersen düşmesün cânuñ gezende
Çü servüñ ide tâ‘atde kıyâmı
- 1265 Elif kadduñ ‘ibâdet idicek dâl
Çü sen Hak hazretine urasın yüz
‘Amel tevfiği çün oldı refiküñ
Çü itdüñ kutb-ı ihlâsı medâruñ
‘Amel sîminde kim ihlâs olmaz
- 1270 Ne assı kîmiyâdan merd-i dâna
Nefes kim anda yok bûy-ı seher-gâh
Hayâtuñ bezminüñ şem‘inedür püf
Çü ihlâs ile bulduñ rûşinâlık
Yakup dilde çerâg-ı ‘âlem-efrûz
- 1275 Bi-hamdi’llâh dilüñdür pür-beşâret
Degül hâcet cihân hâlini tasvîr
Hemîşe ehl-i devlet mülhemûndur
Cihân turdukca devlet yâruñ olsun
Çerâg-ı devletüñ yansun felekde
- 1280 Cihân-girân-ı ‘âlem bendeñ olsun
El açsunlar melekler nusretüñ-çün
Getür sâkî şarâb-ı gussa-perdâz
Ola her beyti bir efsâne-i ‘ışk
- Velî ihsânsuz olsa hoş degül ol
Cemâl-i saltanat pîrâyesidür
Peşîmân olmayasın tâ soñında
Velî her yirde kılsañ rây-ı şâhî
Birine meşveretsüz itme ikdâm
Zamîr-i pâki iken subh-ı sâdık
Kılurdu meşveret ahhâbı-y-ıla
Ziyân yok meşveret emrinde aslâ
Ki devlet şem‘idür âgâh olanlar
Velî biñ zûrı bir rây-ı kavî sır
Bir iş itme şehâ bî-fıkr-i encâm
Kemâlât ehli vü yeglerle eyle
Kitâb olsun enîsüñ halvetüñde
Açar her bâbdan faslu’l-hitâbı
Cevâhirdür güneş gibi virür nûr
Velî ‘irfân kelâmıdır mühezzeb
Beyâzı hadlerinüñ gurre-i nûr
Kosañ lütf ile her harfîne engüş
Saçarlar necm-veş dürr-i me‘ânî
Didi şî‘ri makâm-ı evliyâdur
Kelâmu’llâha olsun meylüñ ekser
Kelâm-ı mu‘ciz olur vird-i ebrâr
İder nûr ile memlû kalb ü rûhı
Fürûg-ı subh-ı dânyâyîdür ol nûr
Cihânda şâh iken ol Hakka bende
Salar Tübâya dek sâyeñ hırâmı
Senüñdür mîm-i mülk ü lâm-ı ikbâl
Bulursın bir murâda hâsıluñ yüz
Gerek ihlâs ola dâyim tarîküñ
Olur çarh-ı se‘âdet sâyedâruñ
‘Ayârı mâh olursa hâs olmaz
Çü zer tahsîl idüp olmaz tüvânâ
Nesîm-âyîn ne deñlü olsa dil-h^Wâh
Dimâg-ı akl içün dûd-ı teessüf
Huzâ-y-ile idersin âşinâlık
Müşîrüñ nûr-ı Hak olur şeb ü rûz
Dil-i dânyâya kâfidür işâret
Cüvân isen ne var ‘akluñ durur pîr
Şeref hâdî se‘âdet reh-nümûndur
Se‘âdet rûz u şeb hem-kâruñ olsun
Urılsun nevbetüñ milk-i melekde
Zeber-destân-ı dehr efkendeñ olsun
Semâ‘ itsün felekler fursatuñ-çün
Ki şeh bezminde olam kıssa-perdâz
Niçe efsâne efsûn-hâne-i ‘ışk

XII. Bu dîbâ-yı çînî-etbâkın, hittayî-sâz nakşlar ile münakkaş idüp, reşk-i gülzâr eylemekdedür. Ve ol hittayî-nakşlaruñ evrâkın, Mânevî-tırâz güller ile dil-keş düzüp, zeyn-i bahâr kılmakdadur. Ve bu bûstân-ı dilsitân sahnına hâkânî-bisâtlar ve sultânî-simâtlar salup, meclis için ma‘delet-i cihân-bânî ezhâriyle ve mekremet-i kâmrânî

esmâriyle müzeyyen itmekdedür. Ve gülistân-ı derd ü belâ goncesi ve çemenistân-ı mihnet ü ‘anâ üşküfesi, a‘nî şeh-zâde Ferhâduş ‘adem şebistânından vücûd gülistânına geldüğine bülbül-i hâme dilinden efsâne-i ‘âşıkâne itmekdedür.

- 1285 Gel iy ‘arş-âşiyân tâvûs-ı zî-bâl
Niçe tâvûs ‘Ankâ-yı cihânsın
Hakâyık seyridür mi‘râc-ı pâyeş
Ta‘alluk kes bu cismânî-kafesden
Olurken bâz-ı kudsîlerle hem-sayd
Dilüñ tûtîleyin sükker-beyândur
1290 Fesâhat ravzasınuş bülbülisin
Düzüp efsânelerden dâm u dâne
Demünğden tâzelensün cân-ı müştâk
Mesîhâ-dem olup cân ‘âleminde
Tenün ‘ışk odına fânûs olupdur
1295 Yine bir şem‘ yak âfâk içinde
Ruhı gün gibi kılsun dehri pür-nûr
Üşüp üstine dün gün ehl-i ‘irfân
Gel imdi kıldı dil deryâsı cüşî
İden tahrîr bu çînî-harfîri
1300 Hıtâ milki ki hâki müşk-i Çîndür
Var idi bir mu‘azzam hânı anuş
Çerisi yir yüzinde kum hisâbı
İki ‘âlemden evsa‘ milk ü bahtı
Tecemmül içre Efrîdünca yüz biş
1305 Gubârı kühl-i çeşmi âsumânuş
Güneş bâbında hâk ile berâber
Kefinüş bezli ‘ummândan ziyâde
Niçe kânı hadd-i imkândan füzûn-ter
Mogol kullar gibi yanında hânlar
1310 Düşüp âvâze-i ‘adli cihâna
Zemânında yog idi bend ü zindân
Dırâz itmezdi kimse cenk için dest
Şu resme virmiş idi milke revnak
Ney-i bî-dil idüp kasd-ı hicâzı
1315 Sirişk ü nâle için eyler âheng
Cihân bâğın idelden lütfi sîrâb
Ekinciler olup ‘ahdında hoş-hâl
Degüldi gerçi kim dünyâ-perest ol
Cihândan yog idi gönline bir bend
1320 Murassa‘ken cevâhir birle tâcı
Egerçi sahn-ı bâğı pür-gül idi
Münevverken yüzinden cümle kevneyn
Dir idi kim bu kasr-ı çarh-ı eblak
Bu rûşendür ne deşlûdür bekâsı
1325 Bekâ eyvânı key ‘âlî degüldür
Kişi ger kılsa biş yıl zindegânî
Fenâ câmin içüp çün vire cânı
Çü âhir olırsardur pisterüş hâk
Ne assı dehrüş olmak tâcıdârı
- Ki İrem güldestesindendür saña bâl
Degül ‘Ankâ Hümâ-yı lâ-mekânsın
Se‘âdet tâcıdur âfâka sâyüş
Uçur fikri heyûlânî-hevesden
Ne lâyıık saña olmak âb u gil kayd
Lisânu‘l-gayba her dem tercemândur
Melâhat ‘arsasınuş Düldülisin
Kıl efsûn-ı hakâyıkdan terâne
Nevâş ile pür olsun kalb-i ‘uşşâk
Halâs itgil bizi ‘âlem gamından
Dilüş ol süz ile kaknûs olupdur
Ki nûrı berk urup nüh-tâk içinde
Cemâli eylesün âfâkı mesrûr
Aşa pervâne-veş yaksun dil ü cân
Sadef veş tut bu dürre gûş-ı hûş
Bu yüzden kıldı resm-i dil-peziiri
Sevâd-ı dîde-i çarh-ı berîndür
Dü-‘âlem bende-i fermânı anuş
Niçe kum çarhda encüm hisâbı
Yidi gerdûndan erfa‘ tâc u tahtı
Hazâyin medfeni Kârûnca yüz biş
Külâh-ı fahrı fark-ı Ferkadânuş
Sipehre küngür-ı eyvânı efer
Güher-pâş olmada kândan ziyâde
Ne takdîr eylesüş andan füzûn-ter
Kemîne bendesi kişversitânlar
İrişmişdi ‘Irâk u Isfahâna
Meger hûbânda zülf ile zenahdân
Meger kim gamze-i sâkî-i ser-mest
Sipehden güc görür yay idi ancak
Kılurdu hâne-kâhlarda niyâzı
Hemîn çeşm-i surâh idi dil-i çeng
Var ise âteş idi cân-ı pür-tâb
Kılurdu ‘ayn-ı zer zer ‘aynı her sâl
Velî urmuşdu her maksûda dest ol
Meger kim ‘ukde-i ümmîz-i ferzend
Bir özge dürre vardı ihtiyâcı
Dili bir gonce için bülbül idi
Gözindeydi hayâl-i kurretü‘l-‘ayn
Döner su üzre dün gün çün mu‘allak
Ki konmuşdur fenâ üzre binâsı
Havâdisden cihân hâlî degüldür
Olup bezm-i cihânuş kâmurânı
Ser-â-ser fehm ider bir demce ânı
Müzehheb câme-hWâbuşdur tut eflâk
Çü birdür yok soñında yâdigârı

- 1330 Hilâfet revnakı olmaz halefsüz
Deñiz kim yokdur asdâfında lûlû
Niçe su mest-i dil sûrîde -âyîn
Çemende serv gerçi hoş şecerdür
Bulut kim andan irmez 'âleme sûd
- 1335 Ne olur ol şu'leden kim berk-âyîn
Geçüp kalmaya yirinde bir ahker
Ben oldum ol deñiz kim gevheri yok
Bu âteşden erir bagrumda yagum
Zihî hasret ki ben yıllar yudup kan
- 1340 Hümâ-veş bu yuvadan çün açam bâl
Kıla bî-gâne tâc u tahtuma hükm
Ayak basa serîr ü pisterüme
Şebistânım içinde ide ârâm
Baña kala kuru çekdüklerüm renc
- 1345 Bu idi muttsıl güft ü şinîdi
Budur ümmîzine olup güher-pâş
Virürdi rûz u şeb bî-'ad diremler
Huzâdan göz tutup lütf-ı 'azîme
Bulardan cümle kâm u müdde'âsı
- 1350 Velî bilmezdi anı kim kil-k-i takdîr
Niçe gevher sanıldı la'l-i ahmer
Muza'fer safha çok rengîn ü dil-keş
Şeb-i hublâ meger kim bir seher-dem
Şafak âlâyışindem kılmaga pâk
- 1355 Kimât-ı la'le sardı geldi devrân
Çü hâkânun oğuldı müdde'âsı
Şebistânında togdı bir meh-i nev
Açıldı gülşeninde bir gül-i ter
Felek-veş buldı bir engüşterini
- 1360 Taşında 'ışk esrârı yazılmış
Degül la'l u nigîn dürr-i şeb-efrûz
Delinmiş bagrı hakkâk-i kazâdan
Gözinde eşk rûdından eserler
Mahabbet nûri alınında hüveydâ
- 1365 Düşüp 'ışk ehli içre her taraf cûş
Muhassal çün şerefden togdı ol meh
Ata ol dürri çün tâbende gördi
Nisâr itdi şu deñlü dürr ü gevher
Kuzısın gürg-i gamdan hıfz-çün hân
- 1370 Bu resme hükm idüp kıldı nidâyı
Ne deñlü var ise eksûn u dîbâ
Ne dîbâ her biri bir bezm-i dil-keş
Bu tertîb ile idüp 'âlem-ârâ
Getürdüp kişverün her resp ü bâcın
- 1375 Pes idüp 'iş ü nûş-ı kâmurânî
Güneşler devr idüp peymânelerden
Diyüp dilden gam-ı devrâna yâ hû
Gel iy sâkî kurup bir bezm-i dil-keş
Beni Çîn ehli gibi mey-perest it
- Sipehrün kadri yok mâh-ı şerefsüz
Anı bil bir nihâyetsüz acı su
Lebinde kef yüzinde mevcden çîn
Ne nef'i var anuñ çün bî-semerdür
Hevâ üze anı bil âteşîn-dûd
Kıla bir dem cihân içini aydın
Ki nûrından cihân ola münevver
Veyâ şol od ki anuñ ahkeri yok
Kara kül ola âhir dem ocagum
Olam Çîn ü Hıtâ milkine hâkân
Gelüp yirüm tuta zâg-ı siyeh-fâl
İde düşmen serây u rahtuma hükm
Elin suna sipâh u kişverüme
Gülistânım içinde nûş ide câm
Anuñ ola ser-â-ser mahzen ü genc
Huzâdan bir oğul idi ümîzi
Dökerdi gözlerinden dem-be-dem yaş
İderdi nezr ü kurbân u keremler
Atalık eyler idi her yetîme
Bu kim olaydı bir oğul atası
Ne kim yazdıysa yok imkân-ı tagyîr
Çü aña el sunuldu çıkdı ahker
Didiler zer varakdur çıkdı âteş
Togurdu 'Îsî-i mihri çü Meryem
Yudı nûr ile cismini tarab-nâk
Felek mehdine koyup saldı handân
İcâbetle karîn oldı du'âsı
Niçe meh âfitâb-ı berk pertev
Niçe gül bir 'acep süzende ahker
Ki la'l-i âteşîn idi nigîni
Kaşında derd ta'vîzi kazılmış
Niçe dür gevher-i elmâs-ı cân-sûz
Bükülmiş riştesi tâb-ı vefâdan
Deminde âh dûdından haberler
Cemâlinde vefâ tigrâsı peydâ
Ki togdı odda seyr iden Siyâvûş
İşiden didi zâde'llâhu 'ömreh
Sadev-veş agzın açup hande urdı
Ki kân dembeste kaldı bahr muztar
Koyunlar itdi koç başına kurbân
Ser-â-ser milket-i Çîn ü Hıtâyı
Yasasunlar idüp tezyîn-i zîbâ
Hıtâ sûretleri birle münakkaş
Nigâristân-ı Çîn oldı her ara
Bağışlar halka üç yıllık harâcın
Kılır Çîn ehli bezm-i şâzumânî
Tolar gök na're-i mestânelerden
Kara kayguyı def' eyler kızıl su
Elüme mihr ile sun câm-ı meh-veş
Meyi sâfi virüp cânımı mest it

XIII. Kevkeb-i burc-ı belâ ve ahter-i evc-i ‘anâ şeh-zâde Ferhâda *el-esmâu tenzilu mine’s-semâi* hükmiyle yenâbî‘-i ‘ışk u mahabbet masabbından ve merâbî‘-i derd ü hâlet mehebbinden nâmdârlık nasîbi irdügidür. Ve rûz u şeb mihnet çemenlerinde henûz gonce-i nâ-şüküfte iken gül gibi sînesi sad-çâk ve bülbül-sıfat gam-nâk olup, zemzeme-i ‘âşikâne el virdügidür. Ve mu‘allim-i hasret ü firâk ve üstâz-ı kürbet ü iştiyâk önünde ‘ışk kitâbın sebak sebak, belki derd ebvâbın varak vark bir harf atlamayup ezberledügidür. Ve dilâverlik meydânında tûg-i fûlâd-ı fu‘âd gibi mihnetlerden yüz döndürmeyüp, tîr-i müstakîm-nihâd gibi âfetlere karşı vardugudur. Ve kîne-verlik zemânında siper-i âhen-dil gibi belâlara göğüs gerüp ve ‘alem-i ser-efrâz gibi baş açup ma‘reke-i şiddetde sâbit-kadem turdugudur.

<p>1380 Bu zîbâ meclisüñ elhan-nümâyı
Ki çün hâkâna Tañrı virdi ferzend
Cemâlinde görüp ferr-i se‘âdet
Olup bu ferr ü devlet birle dil-şâd
Ne ata belki ‘ışk üstâdı adın</p> <p>1385 Çeküp dilde mahabbet resmini ol
Firâk u reşk ü hicr ü âh ile derd
Bu resme cümlesin idüp mürekkeb
Me‘a’l-kıssa çü togdı ol kamer-ruh
Getürdi âfitâba ravzadan hûr</p> <p>1390 Yunup Kevserle ola pâk-gevher
Kesüp nâfını âhû-yı Hutent-veş
Felek-âyîn idüp mehdin murassa‘
Çü sadr-ı mehdi idindi mekân ol
Çemen sahnında sâkin âba döndi</p> <p>1395 Hümâ-yı devlet idi dâma düşdi
O servüñ mehdine olmaga çenber
Aña eglence olsun diyü Pervîn
Şafaktan teng idüp ol mâha eflâk
Dönüp zâtü’l-burûca ol ‘amârı</p> <p>1400 ‘Arûs-ı çarh dün gün dâye-girdar
Bişik devrinde Çini vü Hitâyı
Anı uyutmaga her çeşm-i âhû
Ne süd kim emzürürdi aña dâye
Ne virse katre katre kâm u nâ-kâm</p> <p>1405 Nihâdında olurdu vâye-i ‘ışk
Virür her katre bir dürden nişânı
Şu cân kim ‘ışkdan ola aña kût
Bu resme çün bir oldu yaşı anuñ
Ayak basdı vu terk-i mehd kıldı</p> <p>1410 Severdi tal‘at-i ferruhları ol
İşitse bülbül âvâzın idüp cûş
Ne yirde görse bir ferhunde servi
Görüp pervâne-veş gülerdi şem‘a
Göreydi bir turuş-rû telh-çihri</p> <p>1415 Eline alsa idi bir zen-i pîr
Çü girdi üçine ol kebk-refâtâr
Dilinde şûriş-i peymâne-i ‘ışk
Çehâr oldu çü yaşınuñ hisâbı</p> | <p>Bu resme oldu söz destân-serâyı
O bahşâyışle cânı oldu hursend
Vücûdın anlayup hâdî-i devlet
Revân şeh-zâde adın kodı Ferhâd
Görüp ‘ışk ile pür-rûşen nihâdın
Kodı biş harf üzre ismini ol
Birer harf ibtidâdan eyleyüp ferd
Çıkardı nâm-ı Ferhâdı müretteb
Güneş gibi mübârek demde ferruh
Felek taşında tâ ol çeşme-i nûr
Şafak âlâyışinden nitekim h^{War}
Harîr-i Çinî içre sardılar h^{Waş}
Bisâtın kıldılar mihr-i mülemma‘
San oldu Mehdî-i âhir-zemân ol
Sadef karnında dürr-i nâba döndi
Anuñ-çün üstine hengâme üşdi
Günü itdi nihâl-i sidreye h^{War}
Temâyim-veş güherler eyledi çin
Resenler bükdi nûr-ı mihrden pâk
Büründi çarh-ı atlasdan şi‘ârı
Dilerdi uğrümek ol mehdi her bâr
Olur her nûş-leb destân-serây
Harâm itmiş idi gözine uyhu
Ten ü cânına olsun diyü mâye
Gülâb u misk ü kand u şîr u bâdâm
Aña her gevheri sermâye-i ‘ışk
Velîkin cümlesi dürr-i me‘ânî
Süd içse dür olur kan içse yâkût
Şeref evcine irdi başı anuñ
Yürüdi kebk-âyîn cehd kıldı
Açılurdu görüp gül-ruhları ol
Nevâsına dutardı gül gibi gûş
Uçardı ol yaña cânı tezervi
Dilinden nâr-ı ‘ışk ururdu lem‘a
Ururdu sükkeri tengine mühri
Atılurdu nitekim yaydan tîr
Sözi tûtî-sıfat oldu şeker-bâr
Dir idi rûz u şeb efsâne-i ‘ışk
Çehâr erkândan itdi feth-i bâbı</p> |
|--|--|

Olur bu işde il hayrânı anuñ
1420 Pes ol mâhuñ görüp sâli hisâbın
Bulup bir feylesôf-ı hurde-dânı
Felek müşkilleri hal fikretinden
Güneş gibi ‘ayân rây-ı münîri
Yog idi bir hüner yanında mestûr
1425 Çü fikri salsa hey’ât milkine rahş
Bıraksa hikmet aksâmına sehmi
Tabî’î vü riyâzî vü İlâhî
Var idi milk-i Yûnân içre bayık
Ol üstâdı getürdüp şâh-ı iklîm
1430 ‘Utârid-veş pes ol dâna-yı hikmet
Yazar Nûn âyetin gün levh-i mâha
Gelüp şeh-zâde dahı yüz edeble
Elini sundı çün levh-i beyâna
Elif bi diyüp ol cân ibtidâdan
1435 O gün ol serv-kad olınca âzâd
T’avvüz içre buldı cânı telkîn
Dili çün oldı bismi’llâhda kâbil
Çün itdi feth el-hamd ol şeh-i dîn
Çün oldı heft-sub’uñ seb’a-hânı
1440 Açıldı gül gibi çün bûsîtânda
Kesel nakşın çü dilde mahv kıldı
Me’âniden idüp rûşen-beyân ol
İdüp her harfî levh-i dilde tahrîr
Kaçan kim harf-i ışkı yâd iderdi
1445 Girü başdan dönüp tekrâr okurdi
Eger gûş itse gamdan bir makâli
Eger işitse bir bülbül sadâsın
Dilinde lâlenüñ görseydi dâgın
Ne dilde görse gam efkâr olurdi
1450 Dilin çün dâniş itdi Levh-i Mahfûz
Eline alsa müşkîn hâme ol hân
Çeküp müşkîn elifler serv-kâmet
Yazup mîme dehân u sîne dendân
Olup ebrûların nûnuñ rakam-keş
1455 Yazarken çeşm-i sad u zülf-i lâmı
Hakîm ol işden olup lâl her dem
Bu hâlet hâna hem virdi melâlet
Kılurdi her biri bir nev’ ta’bîr
İl içre oldı bu resme işi fâş
1460 Güneş gibi zuhûr idüp şu’âi
Cihânda kalmadı ol yitmedük ‘ilm
Tasavvurdan birûn tahkîk iderdi
Hakâyık cümle a’râz u cevâhir
Yazup hikmet makalâtına Kânûn
1465 Belâgat kûyına ursaydı çevgân
Aña kim ‘ışk ola üstâd-ı cânı
Çü az müddetde ‘ilm irdi kemâle
Mübârizlik feninden behre almak

Sipehr ü mihr ser-gerdânı anuñ
Buyurdi hân aña ‘ilm iktisâbın
Cihânuñ zû-fünûn u nükte-dânı
Melek âşüfte zihni dikkatinden
Cihân-efrûz hurşîd-i zamîri
Kamu esrâr öninde levh-i mestûr
Sipehr eczâsın eyler cev-be-cev bahş
Olurdi mû-şikâf-ı hatt-ı vehmî
Elif bi ti gibi aña kemâhî
Arestô gibi yüz şâgirdi fâyık
Buyurdi kim ide Ferhâda ta’lîm
Güneş ta’lîmine itdi ‘azîmet
Ki ola tahte-i ebced bu şâha
Hezârân hâlet ü şûr u şegabla
Hemîn barmak kodı harf-i cihâna
Elif aldı elemnden bi belâdan
Revân itdi su gibi ebcedi yâd
Ce’alnâhâ rücûmen li’ş-şeyâtîn
Niçe cân mürgi düşdi nîm-bismil
Didi Cibrîl ihlâs ile âmîn
Okurdi nîtekim *seb’a’l-mesânî*
Sebak-dâşı oldı bülbüller beyânda
Dönüp ‘ömrini sarf-ı nahv kıldı
Kelâm içinde oldı nükte-dân ol
Kılurdi gün gibi üstâda takrîr
Dilinden ney gibi feryâd iderdi
Firâk u hasret ile zâr okurdi
Olurdi derd ile âşüfte hâli
İderdi çâk gül gibi yakasın
Eridürdi ol oddan bagrı yağın
Ne gözde eşk sizse zâr olurdi
Bu kez fenn-i kalemden oldı mahzûz
Kılurdi nâmenüñ bagrın tolu kan
Kıyâmından koparurdi kıyâmet
Açup agzın kalurdi deng ü hayrân
Kılup kaddin dü-tâ olurdi gam-keş
Geçürdi derd ü gamla subh u şâmı
Kılup andan yüz istidlâl her dem
Ki bir tıfla ola bu resme hâlet
Yog idi çün vukûf-ı hükm-i takdîr
Ki tâ ‘ömrinden irdi aña on yaş
Çü meh gün günden artup irtifâ’ı
Bilüp tahkîkini kesb itmedük ‘ilm
Dü-‘âlem mantıkın tasdîk iderdi
Güneş gibi aña olmuşdı zâhir
İderdi Bû ‘Alî Sînâyı meftûn
Kılurdi bü’l-fevâris terk-i meydân
‘Aceb mi keşf iderse her nihânı
Bu kez meyl itdi bir gayrî hayâle
Sünü tutmak ok atmak gürz salmak

- Anı da itdi az müddetde hâsıl
1470 Kemîn açsaydı maşrıktan kemânı
Kazâ sehmi gibi irerdi tîre
Karañu gicede atsa Sühâyı
Degül rûy-ı zemîn ü safha-i âb
Elin ursa su gibi tîg-i sâfa
1475 Ser-i Elbürze ger ursaydı bir gürz
Teber tutup ger itse ‘azm-i meydân
Şikâr ardınca salsaydı semendin
Çetük gibi atı yanınca ol hân
Kemendinden degül aslan u kaplan
1480 Yidi gök havf iderdi şeş-perinden
Simâke hamle itseydi semekden
Bıragurdu sinân oynatsa çâlâk
Eger Rûyînten ile tutsa pence
Dögeydi seng ü âhen gibi müştin
1485 Bozardı ursa pârû-yı zemîni
Girü bu zûr-ı bî-endâze birle
Tutardı kendüsin bir mûrdan kem
Olurken bâbınuş şehler gedâsı
Bir oglandan işitse ger selâm ol
1490 Ne âdem görse bir segden temelluk
Bir işe eylemezdi ket-huzâlık
Degüldi yalnız gönli gözi pâk
Cihânı hulk ile kılmışdı çâker
Güline bir soguk yil irse nâ-gâh
1495 Virürlerdi yolına hânumânı
Pezer dahı püserden def` için renc
Velî her dem o genc ü renc ü gûşiş
Çü on dördine irdi yaşı anuş
Tutarken dîdesinüş âbı dehri
1500 Getür sâkî şarâb-ı derd-perverd
Keder virmezden öñdin devr-i eyyâm

Şu resme bir silâh-şôr oldı kâmil
Kılup bir nokta magribde nişâmı
Ururdu râst merkez-veş o yire
Ururdu zerre itmezdi hatâyı
Felekden aşırurdu atsa pertâb
Şikâf-ı kâf açardı kûh-ı Kâfa
Çıkardı evc-i çarha tozup Elbürz
Bıragurdu felekde mihr kalkan
Takardı şîr boynına kemendin
Zebûn idüp sürerdi niçe meydân
Emân isterdi ejderhâ-yı devrân
Güneş ditrerdi tâb-ı hancerinden
Kapardı halka rümhiyle felekden
Simâk-i râmihûñ rümhini der-hâk
Düşerdi âhenîn-bâzûsı rence
Yogururdu kalay-veş çarh püştin
Üzerdi çekse sevrûñ gerdenini
Hem ol ‘ilm-i bülend-âvâze birle
Degül kuvvetde ancak ‘ilmde hem
Ol idi her gedânuş hâk-i pâsı
Elif kaddin ider pîrâne lâm ol
İderdi cân u dilden yüz ta‘alluk
Yanıdaydı gedâlık pâzişâlık
Dili pâk u sözi pâk u özi pâk
Ururdu pâyına ser tâcıverler
İderdi derd ile Çîn ehli yüz âh
Ne tenhâ hânumân nakd-i revânı
Tasadduk eyler idi günde yüz genc
Aña olurdu ‘ışk u derd u cûşiş
Kamu derd oldı içi taşı anuş
Yakardı sînesinüş tâbı şehri
Ki oldı göñlümüz perverde-i derd
Göñül beytini rüşen itsün ol câm

XIV. Ferhâduñ cüvânluk bâğında tarab-ı şâh-sârından neşât gülleri açılmak çağında derd ü mihnet hârları peydâ olduğudur. Ve şevk odınuş hârharından ve mahabbet dûdınuş buhârından kaknûs-vâr cigerden yanup ve fânûs-girdâr âh-ı siyâhlara boyanup, bülbül-i hoş-elhân gibi bir demde biñ efgân idüp şeydâ düşdügidür. Ve hâkân bu elemelerden gonce-yeng, dil-teng olup anuş çâresi için dört bâğ-ı behişt-âsâ ve dört kasr-ı felek-muvâsâ tertîbi hevâsına göñül bagladugudur. Tâ ki Müfettihü’l-ebvâb ve Müsebbibü’l-esbâb bu kasrlardan murâdı kapusın açup maksûdına yol bula. Ve ol bâğlardan maksûdı güllerin çin idüp, murâd-ı dil hâsıl ola.

- Mühendis kim bu kasrı kıldı âbâd
Ki çü hâkâna ol kâm oldı hâsıl
Şebistânında ol şem‘ oldı rüşen
1505 Velî her lahza ol şem‘-i dil-efrûz
Ururdu şu‘leler dilden zübâne
Yüzinde dâne dâne eşk-i hûnîn
Yüzine ‘ışk söyledi nihânî
Elif kaddine dirdi bâd-ı gam hem

Bu resme tarh u resmin kıldı âbâd
Tarab bezminde ârâm oldı hâsıl
Yanağı güllerinden bezm gülşen
Olurdu dûd-ı âhından cihân-sûz
İrerdi dûdı sakf-ı âsumâna
Olurdu gülde şebnemler gibi çin
Ki bu gül bir gün olur za‘ferânî
Bu dil-cû serv olısar lâm-veş hem

1510 Gözine okıyup efsâne kaygu
 Diline dir idi derd-i nihânı
 Ne iş kim çarh ider izhârın anuñ
 Kaçan hümmâ harâret zâhir eyler
 Çü yaprak dökmek ister bâd-ı sarsar
 1515 Kime kim bir belâ irgürse takdîr
 Anuñ var idi çün öginde çok gam
 Kaçan kim 'işrete âheng iderdi
 Müverrihler kılup efsâne-perdâz
 Şu demlerden ki cân hurrem olurdu
 1520 Ne elhân olsa bir gamdan rivâyet
 Ne destân içre mezkûr olsa Mecnûn
 İştise 'ışk u 'âşıklık sürûdın
 Olup hâkân anuñ odından âgâh
 Çün itmez kimse dirdi aña bî-dâd
 1525 Çün irmez dâmenine zerrece gerd
 Çü yok ol goncenüñ pâyında bir hâr
 Ne gamdur âh u efgânına bâ'is
 Olup miskîn ata bu hâle gam-gîn
 Semen-berler kamu hûb u ferah-nâk
 1530 Müşa'bidler füsûn ehli felek-veş
 Kapanlar mühreyi tâs-ı felekden
 Bulardan dahı pür-mekr ü füsûnrak
 İdüp her gün anuñ bezminde hâzır
 Birine itmeyüp şeh-zâde ser-pîc
 1535 Aña kim hall ola esrâr-ı edvâr
 Anuñ ki öginde her râz ola peydâ
 Belî sâbûn uçurmasından etfâl
 Velî rûşen bilür ehl-i basîret
 Ne müşkil kim gider eşkâli anuñ
 1540 Çü hâkân gördi bundan bitmedi iş
 Bu kez bir fikr dahı eyledi ol
 Ki kıla dört 'âlî kasr bünyâd
 Düzüp her kasr içinde 'işe esbâb
 Olup her kasruñ etrâfi semen-zâr
 1545 Bahârî kasrınuñ urup esâsı
 Yine ol kasr-ı tâbistânî muhkem
 Dahı şol kasr kim oldur hazânî
 Hem ol kasr-ı şitâyî çarh-peyvend
 Bu resme dört kasr-ı çarh-girdâr
 1550 Behişt-âsâ ola her beyti ma'mûr
 Bu cennetlerde tâvûs-ı cinân-sâz
 Mukarrerdür bulardan şâh-zâde
 Oña salmazdan öñ iş tarhın üstâd
 Hüner-verler kılalar san'atın fâş
 1555 Birisi yonup envâ'-ı ruhâmı
 Hiyâzınuñ kılup tarhın mümeħhen
 Biri her dem çeküp yüz nakş-ı dil-keş
 Geçüp Erteng-veş yüz reng-i zîbâ
 Çü hâkân eyledi bu resme râyı

Gider didi bu nergeslerden uyhu
 Bu od kül idiserdür cism ü cânı
 Öñürdi gösterür âsârın anuñ
 Ağızda ol merâret zâhir eyler
 Öñürdi çihresin eyler muza'fer
 Virür evvelden ahvâline tagyîr
 Dem-i sûr olsa pes eylerdi mâtem
 Yanagın bâdeden gül-reng iderdi
 Mugannîler olurlardı nevâsâz
 Aña ol âh u derd ü gam olurdu
 Aña od gibi eylerdi sirâyet
 Olurdu cân u dilden aña mahzûn
 Revân eylerdi gözden eşk rûdın
 Tefekkür kılup itdi çok sovk âh
 Bu gamdan niçün ol serv olmaz âzâd
 Nedendür ol günün cânına bu derd
 Ne içün bagrı hûndur lâle-girdâr
 Ne demdür eşk-i galtânına bâ'is
 Hitâdan çok garâyib eyledi Çîn
 Hüner-verler begâyet cüst ü çâlâk
 Odi su gösterürler suyu âteş
 Çekerler sürmeyi çeşm-i melekden
 Hisâb u 'add u gâyetden füzûnrak
 Dilerdi ki eyleye tefrîh-i hâtır
 Görinürdi bu işler hîcden hîc
 Olur mı 'ankebûtî perdede zâr
 Aña bâzî-i 'âlemde ne pervâ
 Felekler gösterürler şîşe-timsâl
 Muhayyel kefdür ol âyîne-sûret
 Garâbet içre kalmaz hâli anuñ
 Ferah yirine hâsıl oldu teşvîş
 Ki ol yüzden bula maksûdına yol
 Ola her fasl bir kasr içre Ferhâd
 Ferâgat birle nûş ide mey-i nâb
 İçinden aka cennet gibi enhâr
 Kıla gül-reng rûy-ı dil-güşâsı
 Ola büstân gibi ser-sebz ü hurrem
 Ola rengi ser-â-ser za'ferânî
 Düşe kâfûra reng ü rûyı mânend
 Ola her biri bir fasla nümûdâr
 Nihâdı hûr u gilmân üzre maksûr
 Ura ol şâh-ı güller cilve-i nâz
 Tena'um birle olur dil-küşâde
 Temâm olunca her bir 'işret-âbâd
 Añar hârâ-tirâş u h^wâh nakkâş
 Felek-âyîn ide her sahn u bâmı
 Gören diye budur sarhun mumerred
 Kıla her kasrı cennet-veş münakkaş
 Kim anı görse ola deng ü şeydâ
 Sanasın buldı derdine devâyı

- 1560 Var idi bir vezîri kâr-dîde
Ne meh mihr-i felek-mahzar gibi bil
Bir işde kim geldi hâna teşvîş
Ki hem Ferhâda ol idi atabeg
Gam-ı Ferhâd idüp anı da rencûr
- 1565 İderdi rûz u şeb bu işe tedbîr
Anı da‘vet idüp bir gice hâkân
Bilürsin işbu serv-i nâz-perverd
Niçe bükmiş durur gamdan bilümi
Ki yansa dâmen-i ferzend elümden
- 1570 Husûsâ kim ferîd ü ferd ola ol
Yine emrinde bir fikr eyledüm ben
Kusûr u hûr ahvâlin muhassal
Yüz urup aña dir ferhunde destûr
Begâyet hûb fikr itmiş şehen-şâh
- 1575 Bu eyler var ise şeh-zâdeyi râm
Didi şeh gerçi bu işler durur sehl
Ki sen key kârdân u pür-hünersin
Ne var bilmez kişi olsa hirâsân
Buyurursañ buyur ehline işi
- 1580 Çü Mülk-ârâ işitdi hân hitâbın
Sürûr ile yerinden kopdı fi‘l-hâl
Hemân hâkândan alup mâl-i vâfir
Getür sâkî baña câm-ı mey-i nâb
Vefâsuzdur bilürsin devr-i gerdûn

- Hired-mend u kavî-rây u güzîde
Okurdu aña Mülk-ârâ adın il
Oña tanışmadan itmezdi bir iş
Severdi anı Ferhâd atadan yeg
Nitekim genc yagmâ olsa gencûr
Velî hükm-i kazâ olmazdı tagyîr
Dir iy rûşen-zamîrûñ şems-i tâbân
Ki elf kaddini dâl itmiş durur derd
Şaşurmuşdur kamu fikr ü bilümi
Pezer cânı göyinür derd ü gamdan
Ne râhat baña çün pür-derd ola ol
Diyeyim saña bir bir anı rûşen
Aña takrîr ide hâkân mufassal
Ki hiç iş yok durur râyuñda mestûr
Hemân himmet gerek bu emre iy şâh
Ki bülbül gülsitânsuz itmez ârâm
Velîkin aña senden gayrı yok ehl
Dahı Ferhâdumı cândan seversin
Olur her müşkil iş ehline âsân
Ki bozar her işi nâ-ehl kişi
Ne hân belki derûndan cân hitâbın
Baş urup pâyna yir öpdi fi‘l-hâl
Olur esbâb cem‘ine mübâşir
Bu sâ‘at kim müheyyâ oldı esbâb
Olur her faslı bir demde diger-gün

XV. Mülk-ârâ, dört ravza-i irem-âyîn birle dört kasr-ı felek-tezyîn tertîbine ikdâm u ihtimâm idüp, her birine Zühal-vâr ser-kârlar ve ‘Utârid-girdâr mi‘mârlar ta‘yîn eyleyüp, rub‘-i meskûn gibi ‘işret-hânelerinüñ âbâdânlığına meşgûl olduğudur. Ve Ferhâd ol seb‘un şidâd gibi cennet-âbâd bünyâdlar temâşâsına gelüp ve her üstâd-ı felek-nihâduñ kârına nazar salup, Kâren-i hârâ-tirâşuñ pîşesinden fikri tîşesi künd olup sergeşte kaldugudur. Tâ âfitâb-ı maşrik-sûz, kûh-ı magrib kulesine dikilinceye dek bir taş üzerinde ârâm idüp, gâh mîtin zübânından söz sorup ve gâh hârâ figânından cevâb alup ol kârûñ meyli göñlünde ke‘n-nakşi fi‘l-hacer te’sîr itdügüdür.

- 1585 Çü hâkân kıldı Mülk-ârâyı me‘mûr
Hemân atlandı devlet birle hoş-hâl
Yanınca hikmet ü ‘ilm ehli hadsuz
Tolanup milk-i Çîn devrin çü pergâr
Suyı Kevser fezâsı cennet-âyîn
- 1590 Düşüp her fasla bir mevzi‘ muvâfik
Görünce oldı Mülk-ârâ ferah-nâk
Buyurdu çekdiler her yirde bir hat
Esâsın urmaga gavr-ı zemînden
Çizildi çünki çâr erkânı anuñ
- 1595 Var idi milk-i Çînde iki üstâd
Lakabda biri Mânî biri Bânî
Kaçan bu ursa bir bünyâda desti
Çekerdı çarh-ı mînâ-kâr tarhın
Degül bennâ rasad bâbında mi‘mâr
- 1600 Binâ için kaçan tarh itse mikyâs

- Binâlar itmege bu resme ma‘mûr
Öñinde peyk-i pûyân ‘izz u ikbâl
Rikâbınca mühendisler ‘adedsüz
Bulurlar çâr mevzi‘ âhir-i kâr
Hevâsı bûy-ı ‘anber hâki müşkîn
Murâd-ı şâha her yüzden mutâbık
Ki hoş âb u hevâdur hittalar pâk
Niçe hat her birisi cedvel-i şat
Degül gavr-ı zemîn sevr-i zemînden
Tokuz çarh oldı ser-gerdânı anuñ
Dü-peyker gibi bir karn içre hem-zâd
Gören bunı tasavvur eyler ani
Felek kadri bulurdu yüz şikesti
Sanasın kişi bir dîvâr tarhın
Yanında daşcılık eyler Sinimmâr
Olur şâkirdi fikrinüñ Belînâs

Var idi yüz hüner her barmagında
Ne kasrı kim behişt-âbâd iderdi
Olurdu hâki seng-i hâreden berk
Aña yüz kubbe yapmak çarh-zînet
1605 Ne yirde itse bu bir kasra âgâz
Anuñ hod nevk-i kilkinüñ hayâli
Havâ yüzinde çekse ebr-i müşkîn
Su üzre resm kılssa şekl-i nârı
Olurdu çekse kutr u çizse edvâr
1610 Yazarsa deste senge sûret-i bâz
Kişiye düşde ta'îm itse bir yol
Ne yire hâmesinden düşse sâye
Yine var idi bir üstâd-ı ter-dest
Yonup senge virürdi mevc-i âbı
1615 Saf-ı hârâ-y-ile itse masâf ol
Kazardı taşda hatt-ı âbdârı
Kalem alsa eline hâr-girdâr
Füsûn itse ruhâma ol füsûn-ger
Felekler vehm alurdu tîşesinden
1620 Mu'allimler yine her nev'a kâmil
Olurlar cem' Mülk-ârâ katına
Didi bunlara ol düstûr-ı kâmil
Gerek şeh-zâde için key idüp rây
Ola her kasruñ etrâfı semen-zâr
1625 İde tâ hâtır-ı şeh-zâde ârâm
Kamunuñ reng ü vaz'ın eyledi şerh
Didiler cümlesi bi'r-re'si ve'l-âyn
Çü himmet idesiz bu yolda yârı
Bu işde idevüz makdûrumuz sarf
1630 Bu sözler kıldı Mülk-ârâyı hoş-dil
Her işe kodı evvel dört ser-kâr
Dahı yüz kârdân her kâra kâyim
Taşıyup hıştını har-vâr har-vâr
Urup yüz kûh-ken hârâya tîşe
1635 Salup hem kûh u hem hâmûna efgân
Salup deryâ-yı Çîne cöng ü sandal
Teber zahmıyla eşcârıñ tirâkı
Kalem idüp ser-i eşcârı minşâr
Olup neccârlar bu işde mahrûr
1640 Kirecciler urup kühsâra odı
Bu işden sürh-çeşm olup Kara tag
Horôsânî bu gamdan ögüdüp cân
Kirecle el karup ceng ide muhkem
Müneccimler bulup vakt-ı şerîfi
1645 Mühendisler urup ol demde bünyâd
Me'a'l-kissa ser-â-ser pîşe-verler
Gelürler cân u dilden bir araya
Kazarlar her temel yirini tâ Sevr
Ururlar çâr esâsı çâr kasra
1650 Esâsından kavî bünyâd iderler

Çizerdi 'âlemi bir tırnagında
Sipehr-âsâ kavî bünyâd iderdi
Elinde âhek âhen-pâreden berk
Su üzre bir hubâb itmekce san'at
Aña Mânî olurdu nakş-perdâz
Yazardı sûret-i cândan misâli
Olurdu hâmesinde katreler çîn
Tutardı kilkini dûd u buhârı
Kolu cedvel iki barmagı pergâr
Kıla kebk ü tezerv ardınca pervâz
Tururdu uyhudan üstâd olup ol
Olurdu yıllar ehl-i nakşa mâye
Katı hârâ-tirâşende zeber-dest
Ki san üstinde yügrişür hubâbı
Açardı kûh-ı Kâfa niçe kâf ol
Ki İbn-i Mukle yazmaz eyle cârî
Olurdu seng-i hârâ sahn-ı gül-zâr
Felek-veş 'arzı eylerdi pür-ahter
Melekler deng olurdu pîşesinden
Ki her biri bir iş üstine 'âmil
Nitekim bendeler Mevlâ katına
Ki sizsiz 'ilm ile bu fende 'âmil
Yapasız çâr kasrı 'âlem-ârây
Cinân gül-zârı gibi hurrem-âsâr
Olup gönli kuşu bu ravzadan râm
Ki ol nev' ü bu nev' itmek gerek tarh
Yapalum emr olandan dahı pür-zeyn
Ümîz oldur ki olup 'avn-ı Bârî
Ki çarha hurdemüzden atalar harf
Buyurdu ideler cem'-i vesâyil
Olalar cem'-i esbâb üzre derkâr
Girü biñ kâr-ger bunlara hâdim
Yıgalar püşte püşte çarh-girdâr
İde taş kesmegi cân ile pîşe
Ağır yükden düşe gerdûna efgân
Cezâyirden keseler 'ûd u sandal
İrüp tuta Horâsân u 'Irâkı
Cüzâlık ide her levhüñ dilin zâr
Yaga sandal nitekim kışda kâfûr
Çıkara günbed-i eflâke dûdı
Ola kasr ehli öninde yüzi ag
Kıla hûn-ı diliyle 'azm-i meydân
Şafak-veş kim olur subh ile derhem
Olalar tâli' ü kevkeb harîfi
Yapalar çâr kasrı cennet-âbâd
Hitâ vu Çinde cümle tîşe-verler
Biriküp hizmet için fikr ü râya
Ki vehm-i dûr-bîn bulmaz aña gavr
Ki çâr erkân ola her çârı 'asra
Der ü dîvârını âbâd iderler

Bu işlerden düşüp âfâka âşûb
İrüp her kâr-fermâdan hey-â-hey
Çıkup ‘Ayyûka her bünyâd başı
Ser-i her kasr salup ‘arşa sâye
1655 Bu işi sanmagıl dün gün mübâşir
Meh ü hurşîd ü necm ü çarh-ı devvâr
Olup gâv-ı zemîn ü âsumân cüft
Kirec tartardı mîzân ile mehtâb
Hasâ dökerdi encüm her seher-gâh
1660 Sunardı mihr anda la‘l-gûn câm
Felek mi‘mâr idi Keyvân yapucı
Vekîlü‘l-harc idi Nâhîd ü Bercîs
Mufassal her ne olsa harc u vârid
Tururdu bunlar üzre mu‘temed-vâr
1665 Me‘a‘l-kıssa ol işler oldu çün tarh
Ki şöyle dört kasr-ı çarh-girdâr
Ki hergiz görmemişdür çeşm-i âfâk
Çü ta‘rîf itdiler hadden ziyâde
Çekerler rahş-ı Rüstem gibi bir at
1670 Binüp ol yaña oldu deşt-peymây
Rikâbınca hezârân mâh-peyker
Hemân-dem ‘azm kıldı devlet ile
İrişüp nâ-gehân kıldı nezâre
Cihân halkına düşmüş bir ‘aceb cûş
1675 Ayag üstine gelmiş cümle ‘âlem
Yasanmış çarh-veş bir turfe dîvân
Kurılmış pür-füsûn bir germ-bâzâr
Çıkar bu yüklenüp fevka‘l-‘ulâya
İşinde şöyle her üstâd meşgûl
1680 Görüp şeh-zâde bu vech ile ahvâl
Her üstâduñ olup işinde hayrân
Ki her birinde yüz efsûn u nîreng
Birinüñ tîşesine her Kara tag
Birinüñ hâmesi pür reng ü efsûn
1685 Birinüñ mûm elinde seng-i hâre
Bu üslûb ile hoş şeh-zâde-i Çîn
O yire irişür kim anda Kâren
Sanasın tîgine efsûn okurdu
Ol üstâdı görünce şâh-zâde
1690 Olup bu sihr işine ‘aklı hayrân
Varup bir taşuñ üstine oturdu
Didi iy kârdân-ı ‘ibret-âyîn
Keremden bize evvel aduñı di
Beyân it pîşenüñ hem cins ü faslın
1695 Elünge tîşenüñ âbı nedendür
Bu bir elmâs-ı âteş-tâba beñzer
Hem ol hâmeñ ki eyler hâre tenkîr
Yir öpdi kârdân u nakş-perdâz
Didi iy gevher-i tâbende vü sâf
1700 Çakıldukca kazâ berkiyle kühsâr

Zemînden irişüp nüh-tâka aşup
Hey-â-heyden olur işler pey-â-pey
Zemînden yagdururlar göge taşı
Karaçavlar olur mi‘râca mâye
Ola ancak mevâlîd ü ‘anâsır
Bu hizmetde kamu olmuşdı derkâr
Taşırdı taşın anuñ rûz u şeb müft
Çekerdi delv ile dólâb-ı çarh âb
Taşurdu Keh-keşân gerdûn ile kâh
Virürdi meh ruhâmı ayına fâm
Benâtu‘n-na‘ş emîn Râmih kapucı
Süreyyâ hâdim-i erbâb-ı te‘sîs
Yazardı eyleyüp defter ‘Utârid
Tutup elde ‘asâ Mirrîh-i serdâr
Ser-â-ser kıldılar şeh-zâdeye şerh
Olupdur dört cennetden bedîzâr
O resme rub‘-ı meskûn içre bir tâk
Varup görmek diledi şâh-zâde
Ki gerdûn şâhın ider sür‘ati mât
Süvâr-ı tevsen-i çarh oldu san ay
Kamer devrinde gûyâ hayl-ı ahter
Hezârân ferr ü kadr u savlet ile
Kıyâmet gördi olmuş âşikâre
Yimek içmek kamu olmuş ferâmuş
Ser-i eflâke çıkmış yirden âdem
Ki görse unıdur dîvin Süleymân
Ki âdem kaynaşur mûr u melah-vâr
İner ol boşalup tahte‘s-serâya
Ki bilmezler gelen şeh mi yahôz kul
Tahayyür barmagın dişler kalur lâl
İder tahsîn ü ihsânı firâvân
Ki idrâkinde ‘akl u vehm olur deng
Bıçag altında nitekim saru yag
Ki Leylî görse nakşın ola Mecnûn
Gül aşlar birisinüñ kilki hâra
Kılur seyr ol serâyıñ taşın için
Kılurdu hâre sahnın reşk-i gülşen
Tirâşın kim ki görse baş kordı
Temâşâ eyledi hadden ziyâde
İnüp bî-ihdiyâr atından ol hân
Hicâbı lütf ile sözden götürdi
Ki nakşuñdan hacildür Mânî-i Çîn
Bu fende kim durur üstâduñı di
Ki andan bilevüz her fer‘ ü aslın
Taş içre od gibi tâbı nedendür
Bağırlar delmede tîzâba beñzer
Anuñ sırrını dahı eyle takrîr
Söze kıldı du‘â-y-ile ser-âgâz
Ki sît-i safvetüñdür Kâf-tâ-Kâf
Şikâf oldukca andan fark-ı ahcâr

Havâdis taşı dûr olsun başuñdan
 Katı hasmuñ nasîbi hâre olsun
 Çü sorduñ evvel adum şöhretini
 Adum Kâren işüm höz âşikâre
 1705 Olup ‘âlemde şâkird-i sad üstâd
 Güherdâr eyleyen her nâ-murâdı
 Batâlet kişiyi başdan çıkarur
 Dahı sorduñ ki mîfîn birle tîşe
 Ne ser-pîc eyler ü ne döndürür yüz
 1710 Anuñ su virmesinde çok hüner var
 Çü tavin gözleyüp su vire üstâd
 Meger ol âb-ı hikmetdür pür-efsûn
 İdüp pûlâduñ âteş-veş serin germ
 Bu fenn içinde gerçi tîşe-ver çok
 1715 Habîr olanların da fi’l-hakîka
 Kemîneñ çok yüğürdüm işbu râhı
 Elümde gerçi kim sîm ü zerüm yok
 İşitdi şeh çü dâñadan beyânı
 Didi üstâda iy fenninde mâhir
 1720 Yanumda işleseñ bu kârı rûşen
 Gehî yonsañ geh itsen nakş-ı hâre
 Hüner-ver bildi çün maksûd-ı şâhı
 Oturdi şâhuñ öñinde egüp baş
 Bu germiyyetle ol üstâd-ı dâñâ
 1725 Ne bergün çihresin ol kılsa tezyîn
 Aña dek kim bu mihr-i hâre-perver
 Turup ol hâreden şeh-zâde nâ-kâm
 Sevâd-ı şehre gün gibi gönülür
 Getür sâkî kanı ol âb-ı gül-reng
 1730 Ki ol seyl anda gam hârın süpürsün

Üşensün derd ü gam başı taşuñdan
 Düşüp gam kûhına âvâre olsun
 Soñ ucu san‘atum keyfiyyetini
 Elümde tîşe vü öñümde hâre
 Kazandum yüz suyıyla hâreden ad
 Baña bu taşda virdi âb u zâdı
 Er olan etmegin taşdan çıkarur
 Yonup hârâyı nakş eyler hemîşe
 Kaya gelmez bu işden gice gündüz
 Degül her tîşe-ver andan haberdâr
 Döner elmâs-ı âteş-tâba pûlâd
 Ya âteş-tab‘dur misl-i gül-efsûn
 Aña hârâyı eyler mûmdan nerm
 Velî çoğına bu sırdan haber yok
 Yanında vardur eksük çok dakîka
 Bu işi başa iltince kemâhî
 Velî pâyum çeker bir hemserüm yok
 Bu sırruñ keşfine meyl itdi cânı
 Ne ola itseñ bu râzı baña zâhir
 Ki key hoş geldi baña bu ‘aceb fen
 Ben aña eylesem bir bir nezâre
 Sürûrından göge atdı külâhı
 Gehî hârâ-ken oldı gâh nakkâş
 Çog işler işledi ol gün tüvânâ
 Bu yüz kez eyler idi aña tahsîn
 Nikâb-ı hâke çekdi çihre-i zer
 İder ol hâre süm rahş üzre ârâm
 Nitekim tag içinde gün tolnur
 Göñül vâdîsi gamdan oldı pür-seng
 Degül gam hârı her hârâyı sürsün

XVI. Ferhâd, Kârenle hâre yonmakda mukârin olup, belki ol Ay bu Zühal birle kırân kılup, oña bu fenden sâhib-kırânlık işi açılduğudur. Ve Mânî-i nakkâş kıl kalemlle hünerlerin fâş eyleyüp ol fennüñ tasvîrin mû-be-mû şeh-zâde huzûrında ‘arz idüp, bî-kîl ü kâl bir kılca hizmetde kusûr komayup, sâyir ser-kârlar dahı ihtimâmla derkâr olup, iş tarhın kılduğudur. Pes dört yılda dört ravza-i hurrem hadîka-i irem-misâl ve dört kasr-ı berîn hadeka-i hûr-ı ‘în-timsâl, dört fasluñ zînetine mutâbık ve ‘işretine muvâfık-ı temâm olduğudur. Ve hâkân ol riyâz u kusûrı, bî-kusûr Ferhâda virüp her birinde üçer ay felek-i câm-peymây gibi ber-ragm-ı devrân rûz u şeb ‘ayş u tarab bünyâdı uruldugudur.

Bu levh-i hâreye olan kalem-zen
 Çü geldi kasrına şeh-zâde ol şâm
 Ne deñlü âkl-ı pîri zû-fünûndur
 Çün oldı dün Kara tagı nigûn-sâr
 1735 Güneş la‘l-i Bedahşân gibi bâhir
 Çü gerdûn kullesine bindi Hurşîd
 Sürüp irişdi çün ol kavm içine
 İdüp işine her kavmuñ nazar-tîz
 Velî her yirde şekker-veş kelâmı
 1740 Bulup bir vech ile her kavm kâmın

Bu rengîn nakş ile oldı rakam-zen
 Seher vaktine dek sabr itdi nâ-kâm
 Heves etfâli destinde zebûndur
 Nitekim zelzele boldukda kühsâr
 Ser-i kühsâr üzre oldı zâhir
 Temâşâ ‘azmine atlandı Cimşîd
 Kıyâmet düşdi yine kavm-ı Çîne
 Tevakkuf itmeyüp kıldı güzer-tîz
 Ziyâfet eyler idi hâs u ‘âmı
 İşinde artururdu ihtimâmın

Sözinden çün temettü' itdi her hayl
 Yine tutdı o hârâ üzre mesken
 Buyurdı kim gelüp üstâd-ı haddâd
 Huzûrında mübâşir olup işe
 1745 Göre niçe virür su aña Kâren
 Bulurlar eyle bir üstâd-ı kârı
 Gelüp şâhuñ öñine yüz edeble
 Dem-i minfahdan ider nârı gülşen
 Olur oddan demür la'l-i Bedahşân
 1750 Çü mîkâd içre pûlâdı zer eyler
 Düzüp hârâ için her nev' esbâb
 Muhassal âşikârâ vu nihânî
 Firâset harc idüp her işde hadsiz
 Yonup hârâyâ virür eyle revnak
 1755 Belî 'âlemde çok şâkird-i kâbil
 Düşüp el-kıssa şâhuñ meyli işe
 Gehî ilden kılup endîşe penhân
 Gehî âşüfte-vâr u lâübâlî
 Şu resme işler idi cüst ü çâlâk
 1760 İki aylık hüner-ver işini râst
 Ne sûret kim kılurdı Mânî tahrîr
 Ne işde Kâren olsa dikkat-endîş
 Çü ikbâl idi devlet-mende idbâr
 Kaçan bağlanmag ister râh-ı rûzı
 1765 Bu üslûb ile her bir kasr-ı 'âlî
 Bahârî kasrı bulup zîb ü tezyîn
 Kamu sûretlerinüñ nakşı gül-reng
 Serîr ü ferşi üzre hûb u zîbâ
 Gül ü gülnâr idi ser-cümle ravzı
 1770 O gülşen sanki cennet bâğı idi
 Geyüp gül-çihreler gül-günî kaftan
 Yine bir kasr-ı tâbistânî-üslûb
 Ser-â-ser tâkınüñ sebz idi taş
 Zeberced idi havzınüñ hicâri
 1775 Havâlî sebze-zâr u cennet-ârâ
 Melek-veş hulle-pûş atyârı cümle
 Degül eşcârı belki her giyâsı
 Yine bir kasrınüñ rengi hazânî
 Müzehheb tâk-ı bezm-ârâsı anuñ
 1780 Hüner kilki ile itmiş hüner-kâr
 İçinüñ sûreti rûh-ı musavver
 Hiyâzınüñ zer idi ferş ü hıştı
 Sanemler cilve-ger mihr-i semâ-veş
 Kamu ma'sûk u âşûb-ı zemâne
 1785 Riyâzı ser-te-ser nesrîn ü nerges
 Zemistânî yine bir kasr-ı enver
 Ne mermer 'arş u ferşi sîm idi ham
 Tolu her kasr hûr-ı sîm-tenden
 Safâdan havzı sîm-i nâb idi san
 1790 Döşenmiş nehrinüñ mecrâsı billür

Hemân-dem kıldı Kârenden yaña meyl
 Yine hârâyı gülşen itdi Kâren
 İde mîkâd içinde nârı ikâd
 Düze pûlâddan mîtin ü tîşe
 Ki hârâ-ken olur bu resme âhen
 Ki elinde zer olur âhen 'ayârı
 Hezârân dehşet ü şûr u şegabla
 Salar şâhuñ öñinde oda âhen
 Şafak içre nitekim mihr-i rahşân
 Çıkarup çarh için pür-ahter eyler
 Velîkin anlara Kâren virür âb
 Ne sır varsa görür şeh-zâde anı
 Kılur zîbâ tasarruflar 'adedsüz
 Ki üstâduñ kalur agzında barmak
 Olur üstâddan san'atda kâmil
 Elinden gitmez oldu tîg ü tîşe
 Alurdu hoş eline tîşe penhân
 Ol işe gösterürdi iştigâli
 Ki irmezdi hayâl ü vehm ü idrâk
 Temâm eylerdi ol bir günde bî-kâst
 İderdi taşda Ferhâd anı tasvîr
 Asardı üstine şeh-zâde yüz iş
 Erâzil pîşesini idinür kâr
 Kılur zer-dûz kâr-ı pîne-dûzı
 Temâm oldu irişüp mâh u sâli
 Cemâl ü rengi oldu gülşen-âyîn
 Gülistân içre olmuş 'işret-âheng
 Döşenmişdi kamu gül-günî dîbâ
 Pür idi la'l ü yâkût ile havzı
 İçinde nehri Hamr ırmagı idi
 İderlerdi o gülşenlerde cevân
 Der ü dîvârı mînâ-reng ü mergûb
 Ne taş kâşî idi içi taş
 Zümürrüd üzre enhâr idi cârî
 Ki ser-gerdâni idi çarh-ı hadrâ
 Felek-veş sebz-reng eşcârı cümle
 Geyerdî Hızr-veş ahdar libâsı
 Ferah-bahş-ı dil ü cân za'ferânî
 Mutallâ ferş-i gerdûn-sâsı anuñ
 İçin zer-kâr u taşın dahı zer-kâr
 Taşınüñ şemsesi mihr-i münevver
 Suyı bal idi enhârı behiştî
 Ser-â-tâ-pâ libâsı kehrübâ-veş
 Velîkin tonları hep 'âşikâne
 Gören sanur döşenmiş zerd-atlas
 Ser-â-ser içi taş ak mermer
 Kamer-manzar münevver idi her câm
 Kamunüñ hüllesi berk-i semenden
 Tele'lü'de suyu sîmâb idi san
 Kılur cennetde süd ırmagıdur devr

- Sadef-gün ol hiyâz içindeki su
Semen-zâr idi sahn-ı bâğı düpdüz
Bu resme çâr sûret-hâne-i Çîn
Cemâl ü sûreti bâğ-ı İrem-veş
1795 Çü Mülk-ârâ şürû' u ihtimâmı
Gelüp hâkân öjinde kıldı takrîr
İşidüp ol hâkân şâd u hurrem
Binüp hânun yanınca cümle erkân
Kulavuz-vâr Mülk-ârâ mukaddem
1800 Güzer kıldılar evvelki behište
Gezüp her yanın itdiler temâşâ
İkinci hod cinândan bü'l-'aceb-rek
Dahı dördüncisi bunlardan agreb
Olup derkinde 'âciz 'akl u cân hem
1805 Bunı her kim görür hûb u ferah-nâk
Bunı görse anı hôz anmaz ayruk
O cennetler güneşden olsa pür-nûr
Pes andan dest-i hân olup güher-senc
Şu deñlü sîm ü zer eyler tasadduk
1810 Döküp dilden yanınca dürr ü gevher
İdüp yanınca Mülk-ârâyı da'vet
Eliyle başına urur külâhın
Bu-y-idi ol zemânda resm ü 'âdet
Kılup her vech ile in'âm u ihsân
1815 Temâm oldu meger bu resm ü âyîn
Eli her câhilün pür sîm ü zerdür
Niçe cân kılmasun ney gibi feryâd
Yürü var Lâmi'î kesb it fezâyil
Ki 'irfân gevheri dânyâya besdür
1820 O gevherden nisâr it varsa sende
Büyütunđan gözet kendü kusûruñ
Çü hâkân böyle lütf u cûd kıldı
Pes ol hûr u kusûr u ravzayı heb
Dahı yanınca niçe biñ hazîne
1825 Buyurdu yine Mülk-ârâya ol hân
Demi hoş gör virürken fırsat evkât
Gül-i terdür egerçi nâfe-i müşk
Düzet mer'î tutup her fasl çagin
İşitdi hükm-i hânı çünki destûr
1830 Varup mahzenler üzre açdı ebvâb
Ki her bir ravza içinde üçer ay
Aña lâyıık girü me'kûl ü meşrûb
Mugannîler nevâ-sâz u hoş-âheng
Getür sâkî kanı şol râh-ı râhat
1835 Ki olam âsüde bir dem bâr-ı gamdan
- Olurdu sıçrasa her katre lûlû
Revân kâfûr idi ırmagı düpdüz
İçinde çâr kasrı ravza-âyîn
Niçe bâğ-ı İrem Beytü'l-Harem-veş
Müheyyâ kıldı ol işde temâmı
Beyân itdi bu çâr erkânı bir bir
Temâşâsına 'azm itdi hemân-dem
Rikâbınca revân ashâb-ı dîvân
Anuñ ardınca Ferhâd-ı mükerrerem
Nazar itdiler ol gülşen-sirişe
Didiler böyle Firdevs ola hâşâ
Üçünci kasr andan bü'l-'aceb-rek
Ki yok yok birbirinden key mühezzeb
Mukırr 'acizine fehm-i hurde-dân hem
Anı görse bu yâdından gider pâk
Sekiz uçmagı anşan hâtırı yok
Kılurdu seyrini nüh-perdeden hûr
Virür her bir hüner ehline yüz genc
Ki dirler tevbe yohsulluga ayruk
Her üstâda ider yüz biñ 'özürler
Virür bi-hadd u pâyân milk ü ni'met
İder yüz pâye 'âlî-kadr u câhın
Hüner-mendî bulup ehl-i se'âdet
Yanınca minnet eylerdi firâvân
Hüner ehline yokdur şimdi tahsîn
Nasîb-i ehl-i dil hûn-ı cigerdür
Kerem ehlinden ancak kaldı bir ad
Erâzil gibi olma mâla mâyil
Kalanı hak bu kim bâtil hevesdür
Sadef-veş yum dehânuñ yoksa sen de
Temâm it kıssasın bize kusûruñ
Hüner ehlin kamu hoşnûd kıldı
Kamu şeh-zâdeye virdi müretteb
Müsellem virdi Ferhâd-ı güzîne
Ki 'iş esbâbına olgıl şitâbân
Ki te'hîr içre vardur bîm-i âfât
Çü soldı bir giyâdur bî-fer ü hüşk
Üç aylık 'işret ü sohbet yaragin
Hemân turdu yirinden şâd u mesrûr
Düzetdi 'iş için bir yıllık esbâb
Kılup 'işret olalar câm-peymây
Nefâyisden nefâyis hûbdan hûb
Hitâyî hûblar rakkâs u hoş-yeng
Fütûh-ı rûh u dârû-yı cirâhat
Elüm silkem ser-â-ser kâr-ı gamdan

XVII. Nesîm-i bahâr, enfâs-ı müşk-bârla gül-zâr u lâle-zâruñ gülnâr u ezhârın ölçerüp gonce-hâ-yı ezhârun envâr-ı subh-âsâr-ı nâzikâne dilleri tûmârın açdukda, belki semenler etbâkın lâle vü gül evrâkıyla pür eyleyüp, sahn-ı çemen dil-rübâlarınun başına dînâr-girdâr saçular saçdukda hâkân u Ferhâd gülnârî kasra varup câm-ı la'lınden

mey-i gül-gûn içüp göñülleri kasrın rûşen-dil itdükleridür. Ve şâhsâr-ı eşcâr, hudr-vâr evrâk-ı hudrla sipehr-i ahdardan numûnedâr oldukda reyhânî kasrda tarab bergin düzüp akdâh-ı çînî içinden râh-ı reyhânî nûş eyleyüp rûh-ı mecrûhlarına revh-i râhat hâsıl eyledükleridür. Ve erbâb-ı bâg u râguñ çemeni kisveti za'ferânî hil'ate tebdil kılındukda kasr-ı zer-nigârda altun sâgarlardan mey-i asfer tenâvül eyleyüp mesrûru'l-havâtır olduklarıdır. Ve ebr-i siyeh-kâr-ı hevâdan kâfûr-bâr olup sahn-ı gabrânuñ ve kûh-ı sahrânuñ ruhsârını sefid itdükde kasr-ı billûrînde sîmîn-peymânelerden kâfûrî-mizâc şarâblar içilüp ve 'îş-i müselsel birle Ferhâd-ı şûrîde-mizâca hâkân kasd-ı 'ilâc itdükçe, şûr-ı Ferhâd ziyâde ve gussa-i hâkân irtikâda olduğudur.

<p>Bu 'işret-hânesinüñ bezm-sâzı
 Çü kıldı şâh-ı Çîn mey bezmine 'azm
 Hamel tahvîlin idüp mihr-i gül-çihir
 Girü meşşâta-i sun' âşikârâ
 1840 Şebüñ zülfine müşkîn şâne urdı
 Götürdi çihre-i gülden nikâbı
 Suyun rûyın idüp âyîne-girdâr
 Ruh-ı âfâkı bu sûr itdi mesrûr
 Sabâ bu şâdî-y-ile girdi çarha
 1845 Agaclar raksa girdi silkiben dest
 Sular şûrîde olup çaldılar kef
 Bu bezmüñ 'ışkına gülşende lâle
 Ne 'akd itdiyse gonce nakd-ı zerden
 İrüp gülnâr âteş-bâz-vârî
 1850 Bu 'işe germ olup her gül-bün-i bâg
 Şakâyık gördi çün bu bezm-i sâzı
 Buhûr idüp benefşe müşk-i terden
 Kılup şevk ile bülbüller terâne
 Makarr-ı şâh-sâr üstinde kumrî
 1855 İşidüp bâgda âvâz-ı sarî
 Kanat saldukca bülbül gül gamından
 Kanardı bagrı gülmekden sehâbuñ
 Gül-i bâdâm olup şevk ile pür-cûş
 Bu işlerden süzüp nerges gözini
 1860 Olursa h^Wâbdan tañ mı girân-ser
 Güzeller hazz alur nâz uyhusından
 İdüp bu h^Wâb-ı nâza gonce hande
 Ki yimişdür şu deñlü za'ferânı
 Safâsından bu bezmüñ sanma tenhâ
 1865 Benefşe bengîdür ser-mest bülbül
 Şu kim tutmaz bu demde câm-ı gül-gûn
 Çü gördi şâh-i Çîn bu 'îş ü nûşı
 Buyurdi 'azm-i bezm-i kâm-kârî
 Açıldı fasla lâyık bâb-ı 'işret
 1870 Döşendi kasr içi dîbâ-yı gül-reng
 Şeh oturdi sagında şâh-zâde
 Felek evcine virdi mihr ü meh zeyn
 Konup solında tahtuñ kürsî-i zer
 Ayag üstinde yüz gül-çihre-i şeng
 1875 Sunup sâkî şarâb-ı ergavânı</p> | <p>Bize bu perdeden deprettdi sâzı
 Yasadı yir dahı mey 'azmine bezm
 Cihân bâgına yüz gül açdı ol mihr
 'Arûs-ı dehre oldı çihre-ârâ
 Günüñ ruhsârına gül-gûne sürdi
 Sehâbî şîşeden saçdı gülâbı
 Getürdi kim gül ide 'arz-ı dîzâr
 Ki bakup çeşm-i nerges oldı pür-nûr
 Külâhın yâsemen dügdürdi çarha
 Çiçekler cübbeler çâk itdi ser-mest
 Semenler berg-i terden tutdılar def
 Eline aldı yâkûtî piyâle
 Sabâ bir bir gelüp açdı seherden
 Uçurdi berg-i terlerden şerârı
 Yakup bâzûlarını kıldı pür-dâg
 Kurup hengâme itdi kâse-bâzî
 İrişdi büy-ı cân bâd-ı seherden
 Çemende sohbet itdi 'âşikâne
 Okırdı medhler mânend-i mukrî
 İderdi hande kebk-i kühsârî
 Yanardı oda gül bülbül gamından
 Kızarurdi cemâli âfitâbuñ
 Göz idüp nergese dirdi ki mey nûş
 Ururdi h^Wâba ya'nî kendüzini
 Ki itmişdür dimâgın jâleler ter
 Sabîler mest olur yaz uyhusından
 Dehânın açuban kalmış çemende
 Yumulmaz gülmeden hergiz dehânı
 Hemânâ goncedür medhûş u şeyzâ
 Ugutdur serv [ü] kan hayrândur gül
 Kılur gam dâgı bagrın lâle-veş hûn
 Dil ü cândan hemîn itdi hurûşı
 Bezendi kasr-ı gül-reng-i bahârî
 Müheyyâ oldı her esbâb-ı 'işret
 Kuruldi taht-ı gerdûn-sâ-yı gül-reng
 Kılur 'arızların gül-reng bâde
 Kırân itdi şeref burcında Sa'deyn
 Oturdi anda Mülk-ârâ-yı safder
 Tutardı ellerinde câm-ı gül-reng
 Getürürdi tamarda cûşa kanı</p> |
|---|--|

- Mugannîler çekerdi nagme-i tîz
Nevâ-yı çenge def kıldukca âheng
Seher yili gibi çâbüğ güzeller
Batup bezm ehli gül-bergine tâ fark
- 1880 Saçarlardı biribirine güller
Bu bezme germ olup şeh-zâde-i Çîn
Kadehden gül-ruhı oldukça sîr-âb
Bakup yüzine varurdu özinden
İdüp her lahza bî-had mihr-i zâhir
- 1885 Ne hân bezm ehli hep şeydâsı idi
Bu resme tâ nücûm-ı çarh-peymây
Bular ol kasr-ı gül-reng içre gül-pâş
Çü esdi germ olup dehrûñ şimâli
Yaşandı berg-i gül toprak içinde
- 1890 Gelüp dil-teşnelik hızr-ı nebâta
Tonandı perr-i tûtî zâg-ı eşcâr
Çü geldi kaddine ol câme kûtâh
Salup hayret serin utandugından
Ya fehm itdi özine uyhu çağın
- 1895 Zümürüd safhası sebzenüñ h^Waş
Çemenler içre yir yir cem‘ olan su
Niçe gözğü ‘arûs-ı bâga ruhsâr
Fevâkih kim cinândandur üründi
Elinde her birinüñ zarf-ı çînî
- 1900 Zümürüd câmelerle serv ü şimşâd
Zümürüd-reng her bir şâh-ı gül-zâr
Bu fasl içre ki zîb-i ‘âlem idi
İdüp ol kasr-ı mînâdan yaña ‘azm
Girü evvelki sohbet tâzelendi
- 1905 Yine devr eyledi çînî kadehler
Girü nergesleyin başdan tutup câm
Safâdan çarha girdi necm-i gerdûn
Yüritdi sâkîler kulkul ayagı
Güzeller sebz-pûş olup melek-vâr
- 1910 Görindi bâde çînî sâgar içre
Semen-ber serv-kâmet dil-rübâlar
Mugannîler olup ser-sebz ü hurrem
Bu demler virse tañ mı mürdeye cân
Ser-â-tâ-pâ zübân olup çemenler
- 1915 Bu üslûb ile rûz u şeb ulayu
Olup deryâ-yı ahdar gibi pür-cûş
Çü kıldı kehrübâ-gûn mihr-i gerdûn
Güneş Yûsuf gibi mîzâna geçdi
Dirahtuñ bergi oldu kehrübâ-reng
- 1920 Çemenler za‘ferân ile boyandı
Libâs-ı dehr idi safrâ-i fâki‘
Güneş gibi sarardup çihre ayva
Dökilüp yire evrâk-ı zer-endûd
Zer-âb ile yazup her berg-i zer rûy
- 1925 Cihân ‘âşık gibi kıldı sovuk âh
- Nitekim vakt-i gül mürğ-i seher-hîz
Hurûş-ı ney giderdi niçe ferseng
Nisâr-ı bezm iderlerdi gül-i ter
Şafak bahrine gün olmuş gibi gark
İçerlerdi gülâb-âmîz müller
Çekerdi câm-ı gül-gûnı Cem-âyîn
Olurdu rûy-ı hân gün gibi pür-tâb
Dem ururdu sürûr eşki gözinden
Nisâr eylerdi geh gül geh cevâhir
Hıtâ vu Çîn tolu sevdâsı idi
Hisâb-ı faslı bir bir gördi üç ay
Mey-i la‘lîn içüp kaldurmadı baş
Cemâl-i gülden itdi bâğı hâlî
Nihân oldı şecer yaprag içinde
Düşerdi güvleyüp âb-ı hayâta
Kim idi cilveler tâvûs-girdâr
Açıldı pâ-yı zişti h^Wâh u nâ-h^Wâh
Çeküp bir pâ-yın itdi zîr-i dâmen
Peri içine çekdi bir ayagın
Cedâvil çekdi sîmîn cûy-ı dil-keş
Kamer-manzar felek-girdâr gözğü
Ki olmuş sebze aña hatt-ı jengâr
Yaşıl tonlarla hûrî-veş büründi
Gülâb u kand toldurmuş içini
Çemende salınurlar hurrem ü şâd
Şitâ ef‘îsi ‘aynine gelür hâr
Zemîn ser-sebz agaclar hurrem idi
Gelüp Ferhâd u hâkân kurdılar bezm
Bu mînâ kubbeler âvâzelendi
Gönüldi gussalar geldi ferahlar
Sürildi devr içildi râh-ı gül-fâm
Felek çeng aldı Meh def Zühre kânûn
Götürdi hûblar başbaş çenâğı
Güneşler bezmi devr itdi felek-vâr
Felek-mânend çarh-ı ahdar içre
Geyüp raks eyler çînî kabâlar
Ururdu sebz-ender-sebzden dem
Ki sâkî Hızr idi mey âb-ı hayvân
Dir idi çağırup *el-‘îşu ahzar*
Safâ vu zevk ü şevk ü hû vu yâ hû
Şeh ü şeh-zâde üç ay itdiler nûş
Cihânüñ reng ü rûyın kehrübâ-gûn
Zelîhâ-yı cihân genc-i zer açdı
Zemînüñ çihresi mihr-i semâ-reng
Agaclar ser-te-ser altuna bandı
Cemâl-i bâğ idi san şems-i lâmi‘
‘İnebler asdı ‘unkûd-ı Süreyyâ
Pür oldı mâhî-i zer birle her rûd
Zer idi san revân sîmâb her cûy
Ki kûhuñ itdi bir demde ruhın kâh

- Tutuşdı her dirahıt od oldı yek-sân
Saru yaprag içinde her siyeh-zâg
Çemenler içre bu avurd idi pür
Hevânuş yine dest-i zer-fişânı
- 1930 Her agac sanki bir mürğ idi asfer
Sehâb olmışdı beşzer za‘ferân-bîz
Bu fasl içre yine şeh-zâde vü şâh
Kemer zer câme zer mey zer kadeh zer
Müretteb cümle bezm âlâtı altun
- 1935 Misâl-i atlas-ı çarh-ı pür-ahter
Geçüp üstine mutribler oturdı
Yine od urdı bezm ehline ‘avvâd
Yine efgân u zârî eyledi çeng
Rebâb idüp hicâz evcinde şehnâz
- 1940 Gelüp kânûn ile ber-bat zübâna
Yine sâkî elinden sâgar-ı zer
Giyüp rakkâslar zer-beft ü dîbâ
Surâhîler yine çekdi boyunlar
Kec idüp serv-kadler zer külâhı
- 1945 Güzeller geydi nârencî kabâlar
Bu bezme nukl için nârenc ü leymûn
Üç ay bu kasr içinde şâz u hurrem
Savurdı çün şecer bergini sarsar
Hevâ dahı bulutdan geydi sincâb
- 1950 Degül sîmâb belki dürr-i mensûr
Meger saçmış çemende beyza bülbül
Yahôz habbû’n-nebât olmuşdur emtâr
Çemen etfâli için zer-ger-i Çîn
Esîr idüp cihân Zâlini Behmen
- 1955 Hazerden gark olup pûlâda gabrâ
Kamer ser-çeşmesi oldı toşup buz
Gögerdi çarh mihri tutdı lerze
Dakîk-âhenc iken çarh âsiyâbı
Gümiş pervâneler tutup sipehri
- 1960 Bahâr için berâ‘at idüp izhâr
Sehâb içindeki her katre-i nâb
Ki döndi sahn-ı gabrâ penbe-zâra
Olup berf ile her bir tûde-i hâk
Kurılmışdı yir üzre hayme-girdâr
- 1965 Bürûdet lakve kılmışdı sehâbı
Zemîn örs olmuş idi âb pûlâd
İdüp sermâ elinden yakasın çâk
Yüz urup bâd gibi bahr ü berre
İdüp mâhî semender hâline reşk
- 1970 Felek zulmet zugâlin kâm u nâ-kâm
Nesîm-i subh birle dem iderdi
Odı şol resme bî-cân eylemiş berd
Bu üslûb ile taş mı olsa âteş
Açar çün cân u dil bâğına envâr
- 1975 Pes ol kâfûrî kasr içinde dil-şâd
- Anuñ-çündür hevâdan âteş-efşân
Müza‘fer lâledür kim bagrı pür-dâg
Ki ‘âlem genc-i bâd-âverd idi pür
Ururdı tûg-i âba zer-nişânı
Saçardı bâga silkindükce perler
Ki zırnîh ile itmiş sebze-âmîz
Varup zer kasrı kıldılar tarab-gâh
Zer-ender-zer eger taht u ger efser
Ki reşk odına yandı mihr-i gerdûn
Zemîne saldılar zerrîn döşekler
Mey içüp perdeyi yüzden götürdi
Yine sûz ile neyler kıldı feryâd
Yine şeş-tâ vu def oldı hem-âheng
‘Irâk u Isfahândan virdi âvâz
Dinildi nakş u tasnîf ü terâne
Tolandı bezmi gün gibi ser-â-ser
Turup raks itdiler mihr-i felek-sâ
Sanemler yine oynadı oyunlar
Şikest itdi felekde mihr ü mâhı
İçildi mey kılını merhabâlar
Pür idi süfreler çün necm-i gerdûn
Sürûd u bâde-y-ile sürdiler dem
Sunuñ sîmâbını dey kıldı mermer
Bulut dahı hevâdan saçdı sîmâb
Niçe dür hurde-i elmâs-ı meksûr
Ki olmuş bâg u râguñ rûyı gül gül
Benefsec cem‘ eylerdi meges-vâr
Düzerdi mâh-ı tal‘at levh-i sîmîn
Ser-â-tâ-pây itmiş kayd-ı âhen
Zirihler geydi mâhî gibi deryâ
Bu sudan katrelerdür anda yulduz
Sovukdan gökde toşdı Şîr-i şerze
Cihân görmezdi kurs-ı âfitâbı
Söyündürdi meger kim şem‘-i mihri
Çiçekler yagdururdu berf her bâr
Meger kim penbe tohmıdur degül âb
Agaclar beşzedi evvel bahâra
Misâl-i beyza-i ‘Ankâ-yı eflâk
Tınâb-ı sîm etrâfında enhâr
Akar turmazdı agzınuş lu‘âbı
Sovuk âhen dögerdi bâd-ı haddâd
Zemân başına saçmak istedi hâk
Kara yirden nişân bulmadı zerre
Teni od için olmuş garka-i eşk
Şafakdan od salup yakmaga her şâm
Düşüp üstine kaddin ham iderdi
Gelürdi elde tutsağ yah gibi serd
Halîl-i câna her dem gülsitân-veş
Şitânuş olsa taş mı mîvesi nâr
Geyüp sincâb u kâkum şâh u Ferhâd

İderler mankal-ı zerrîni pür-nâr
 Tutarlar elde fagfûrî kadehler
 Ururlar ‘ûda od u oda ‘ûdı
 Sıgayup sâ‘id ü sâkı güzeller
 1980 İderler her nefesde çün Mesîhâ
 Mey ile pür idüp câm-ı zücâcı
 Bürûdet virdügince ya‘nî kâfûr
 Niçe âteş ‘akîk-i nâba bejzer
 Degül gül hûbdur tâbende-manzar
 1985 Bu hüsn ile ‘aceb kim ol yüzi gül
 Me‘al-kıssa şeh ü şeh-zâde üç ay
 Garaz bunlardan ol kim şâh-zâde
 Ola âşüftelikdan hâtırî râm
 Kurup her fasl için bir tâze bezmi
 1990 Velî şeh-zâde nûş itdükce bâde
 İçine içdüğü su od olurdu
 İşitse gam sürûdından bir âheng
 Eline alduginca câm-ı gül-gûn
 Belâ nârında görse bir kebâbı
 1995 Dutuşdukca dili mey âteşinden
 Özine bâga girse od idi gül
 Eline âteşin dâg idi dînâr
 Serine la‘l-i efser nâr idi san
 Bu hâletden olup sergeşte hâkân
 2000 Kadeh sun sâkıyâ hayretde kaldum
 Bu fânî bezmden sır oldı cânım

Kılurlar bâdelerden çihre gülnâr
 Niçe fagfûrî kâfûrî kadehler
 Kızardup çihreler dirler sürûdı
 Alurlar ellerine minfah-ı zer
 Zugâl-i mürdeyi göz göre ihyâ
 Virürler mâ vü nâra imtizâcı
 Olurlar bu iki âteşle mahrûr
 Ruhı bâğı gül-i sır-âba bejzer
 Siyeh perçemlü yalıñ yüzlü dilber
 İdinmiş yasdugin taş pisterin kül
 Dün ü gün ‘işret ider bâde-peymây
 Bu resme ‘işret idüp içse bâde
 Bu zîbâ ravzalarda ide ârâm
 Kıla her lahza bî-endâze bezmi
 Olurdu cûşî gün günden ziyâde
 Buhârından seri pür-dûd olurdu
 İderdi rûyını def kaddini çeng
 Kılurdu lâle gibi bagrını hûn
 Dil ü cânın yakardı sûz u tâbı
 Delerdi sînesin ney âteşinden
 Gözine her nazar dûd idi sünbül
 Belinde zer kemerdi mâr-girdâr
 Kef u pâyına hârâ hâr idi san
 Kalur hüküm-i kazâ sırrına hayrân
 Göñül keştsini girdâba saldum
 O bâkî cür‘adan şâz it revânım

XVIII. Hâkân hânlık efserini kurretü‘l-‘uyûnı, gevher-i kadr-efzûnı birle pîrâste idüp, bekâ-yı siyâdetine sermâye itmek istediğidir. Ve cihân-bânlık tahtını semeretü‘l-fu‘âd-ı dürre-i beyza-i ‘âlî-nijâd ile ârâste kılup, serây-ı se‘âdetini bülend-pâye eylemek dilediğidir. Ve ber-fehvâ-yı ve‘ş-te‘ale‘r-re’su şeyben kendü pîrliği ahvâlınden sergüzeşt beyân eylediğidir. Ve ber-muktezâ-yı ve‘byazzat ‘aynâhu gözleri ‘adem h^Wâbına meyl itdüğüne efsâne söylediğidir. Ve Ferhâd tâc-ı saltanat sâyesinden ser-â-tâ-pâ vücûdın kaçırup başın hâkânın tahtı ayagina koyup ‘özü itdiğidir. Ve ol ‘özrlere hâkâmı başdan ayaga dil-i perîşân-hâtır idüp kaktıduğıdur.

Uran bu kişver üzre kûs-ı şâhî
 Ki hâkân her niçe kim kıldı tedbîr
 Bu işlerden alup cânın tahayyür
 2005 Kılup Ferhâd için fikr-i ser-encâm
 Ki ben kıldum kühûletden tecâvüz
 Bilüm devrân büküp mânend-i pergâr
 İder bu lâ-bekâ nefyin çü bi‘z-zât
 Kaçan kim kâmet olsa halka-girdâr
 2010 Bi-hamdillâh ki oglum nev-cüvândur
 Ne tenhâ Çinde hâkânlığa lâyıık
 Ne kim vardur umûr-ı pâdişâhî
 Kusûrî yok durur rikkatden artuk
 Tolu ‘âlemce vardur mihr ü lütfi
 2015 Kazâ şastından irer olsa yüz ok

Bu resme söyledi nâmûs-ı şâhî
 Muvâfık gelmedi tedbîre takdîr
 Turup her yüzden itdi çok tefekkür
 Bu tedbîr üzre âhir itdi ârâm
 Kiber mihrâbına tutdı yaşum yüz
 ‘Asâ-y-ile kadümdür lâm-elif-vâr
 Bu fânîde kim eyler meyl-i lezzât
 Der-i halvet-serây-ı ‘ışk olur dâr
 Hired-mend ü kerîm ü pehlevândur
 Kamu ‘âlemde sultânlığa lâyıık
 Anuñ zâtında gün gibi kemâhî
 Bir ednâ emre çok şefkatden artuk
 Velî yok zerre deñlü kahr u ‘unfi
 Revâ görür özine özgeye yok

Yıgar sanma muhibden hânumânın
Bu iş dervîşlikde hoş sıfatdur
Olar kim ‘âlem içre şâh olurlar
Ne deñlü zıll olursa fer‘ ü hâki
2020 Aña kim virdiler mir‘ât-ı şâhî
Sıfât-ı hakkı hep câmi‘ gerekdür
Cemâli birle idüp yüz tecellî
Celâli dîde-dûz olmak gerekdür
Kısâsuñ zulmeti içre akan kan
2025 Eger zulm ehli şehden itmeye bâk
Bilür bu emri her ehl-i kiyâset
Bu hâlet çünki Ferhâdumda yokdur
Var ol aslanda gerçi zûr pence
Ne hâsıl pîl gibi kuvvetinden
2030 Ne olur ilm içre olduğundan efzûn
Degüldür ol hüner-ver gerçi hod-râ
Anı kılsam bu milkünj tâc-dârı
Çü işdür başa düşdi çâr u nâ-çâr
Ganem-çün kılsa çübân mihribânlık
2035 Egerçi lütfadur bi’t-tab‘ mâyil
Çü şehlik lezzetinden ola hoş-dem
Bu tedbîr ile hâkân hoş-dil oldı
Çü fikrinden görindi böyle takrîb
Kamu erkânı da‘vet itdi bir bir
2040 Ne deñlü var ise mîr ü sipâhı
Alup yanına Ferhâd-ı güzîni
Didi iy haste göñlümünj devâsı
İrüp her vech ile Hakdan hidâyet
Hitâ vu Çinde virdi kâmurânlık
2045 Tecemmül hadd-i imkândan ziyâde
Beni her yüzden idüp Hak berûmend
Bu gamdan rûz u şeb dil-haste idüm
Çog aglayup yire sürdüm yüzümi
Bi-hamdillâh ne kim kıldum temennâ
2050 Bugün yüz şükr kim kıldı o hânum
Tapuñı Hak çü kân-ı ma‘nî itmiş
Ne işden bulsa şehlik i‘tibârı
Felek pîli seherden çekse hurtûm
Buhûri ‘ilminünj gelse hisâba
2055 Saña Hâtem dimek yâ Rüstem-âyîn
Ne hâcet şemsi rûşen diyü tavsîf
Bilürsin ben za‘îf ü bî-mecâlem
Zih-i mihnet bilümi eyledi yay
Beden tedbîridür göñlümdede râyum
2060 Egerçi tende şeyhûhet ‘arazdur
Tabî‘at sepdî çün müşk üzre kâfûr
Kadum lâmı selâm-ı mevtedür dâl
Serüm şâhı ki pür ezhâr olupdur
Gözüm ki şîşelerdendir remed-dâr
2065 Dişüm ki her biri bir gevher idi

Dirîg itmez ‘adû isterse cânın
Velî şehlikde nâ-hoş hâssiyetdür
Cihân başına zıllullâh olurlar
Velî her yüzden olur aslı hâkî
Olur ol mazhar-ı zât-ı İlâhî
Ki hem mu‘tî vü hem mâni‘ gerekdür
Kılurken ‘âlemünj kalbin tesellî
Şu‘â‘ı sîne-sûz olmak gerekdür
Hakîkat gözleşendür âb-i hayvân
Olur ol hoş-dil ü mazlûm gam-nâk
Siyâsetsüz temâm olmaz riyâset
Bu noksân ol kemâl ehline çokdur
Velî pâyından irmez mûra rence
Çü sınımaz perr-i peşşe savletinden
Çü câhilliler ola devrinde me‘mûn
Cihândan katı bî-pervâdur ammâ
Zarûri terk iderdi işbu kârı
Heves pâyı kalur balçıkda bî-kâr
Fe-lâbüd kurd için eyler ‘avânlık
Velî bu yüzden olur ‘unfa kâyil
Pes eyler telh kârıñ aşımı sem
Ki ya‘nî her murâdı hâsıl oldı
Revân şâhâne bir bezm itdi tertîb
Oturdılar işâret kıldı yir yir
Buyurdi cem‘ oldılar kemâhî
Yüzine diküben iki gözini
Bu hûnîn gözlerümünj rûşenâsı
Baña kıldı cihân-bânlık ‘inâyet
Cihân içinde hem kişversitânlık
Ne kim kılsam gümân andan ziyâde
Yog idi ârzûm illâ ki ferzend
Gülerken gonce-veş dembeste idüm
Yüzünjle rûşen itdi Hak gözümü
Huzâ yârî kılup buldum müheyyâ
Seni biñ anca kim vardı gümânım
Beyândan zâtünj müstagnî itmiş
Bugün virmiş müretteb saña Bârî
Katuñda peşşe hurtûmınca ma‘lûm
Tokuz eflâki saymaz bir hubâba
Dimekdür mey acıdur şehd şîrîn
Ziyâsı eyler iken anı ta‘rîf
Hemîşe pîrlikten haste-hâlem
Siper oldum belâ okına ey vay
Temâm olmuşdur iy cân hûy u hâyum
Devâsuz lîki ser-tâ-pâ marazdur
Yine kâfûr-ı müşk olmak ne maktûr
Dehânım hufresi sînden ider kâl
‘Ânâdan gerdenümde bâr olupdur
Olupdur çâr-râh-ı gamda nâ-çâr
Şeker gibi dehânımda eridi

Meger bu dürc-i dür târâca gitdi
Sakalum ağı rehberdür memâta
Bu bâğ içre sarardup çihre ayva
Temennâ eylemek ‘işret gülünü
2070 Meger bu penbe gûşuñ tutdı muhkem
Görün ol ebleh ü sergeşte-hâli
Koparur agını devrân gamından
Bir ikisin yolup eyler yüzün rîş
Dahı ol kim ider bâtil ümîzi
2075 Kalur yüzi karası ‘âlem içre
Görüp ol reng rezlik işlerini
Gülerse ger tarak müşkil degül hâl
Esîr-i rîşdür Fir‘avn-veş ol
Kanı Mûsî-sıfat bir tıfl-ı bî-bâk
2080 Velî bu rîş-i pür-mihnetden iy yâr
Cüvânlık çağı geçdi çünkü iy pîr
Yigitlik devri ‘iş ü nûş demdür
Benüm kim böyle düşvâr oldı işüm
Za‘îf oldı kuvâ kalmadı tâkat
2085 Ne fikr-i saltanat ne rây-ı ‘işret
Bu böyleyken girü elhamdülillâh
Müyesser idüben ser-cümle kâmum
Cihân şâmında ger bir ay kemdür
Çenâr oldıysa bâgda sâye-veş hâk
2090 Kayurmaz terk iderse meskenin şîr
Uşansa seng-i mihnetden sadef ger
Senün gibi kimün ferzendi vardur
Ata kim soñına hayru’l-halef kor
Ölüm vakti irişse gam yimez ol
2095 Kocalık gerçi pür-hirmân görünür
Ki fevt olmazdan ön açup gözümü
Ki ya‘nî tâc u taht u saltanat hem
Senünle olsa kamusı müzeyyen
Saña olsa müselleme pâzişâlık
2100 Baña lütf eyle kıl şehlikda kullık
Zahîrünsin ne ola bârum götürseñ
Ne pîrün kim ola oğlı cüvân-sâl
Bu bezm içre çü görđi şâh-zâde
Şu resme çekdi âh-ı âteş-âlûd
2105 Bulup bu nüktelerden cânı âzâr
Eytđi gözlerinden akıdup yaş
Serîr-i çarh olsa taht-gâhı
Neşâtı bâğı her gün tâze olsun
Elinden düşmesün câm-ı Keyânî
2110 Urınsun meh gibi devlet külâhın
Bu fermânlarda aklum kaldı hayrân
Ne haddidür hitâb-ı şehriyâra
Ne deñlü hâk ise cism-i hakîrüm
Biri ol kim çü yok ‘ömr i‘timâdı
2115 Velî ‘âlemde her ne olsa mevcûd

Benüm derd ü elemden baña yitdi
Ecel berki durur kişt-i hayâta
Kıla çün penbe-i rîş içre me‘vâ
Göze saçmak durur gaflet külini
Ki işitmezsin salâ-yı mevte bir dem
Degirmende agarmış san sakalı
Yolar rîşin yigitlik mâteminden
Biş altı günden irer on u on biş
Kılur zâg-ı siyeh bâz-ı sifidi
Kara kaygular ile mâtem içre
Tarak gülmekden açar dişlerini
Belâ ol lahzadur kim görse etfâl
Ruhınuñ çînidür gam Nîline yol
Bu Fir‘avnuñ tutup rîşin yola pâk
Ne Mûsî kalb-i Hârûna keder var
Nedür bu âhir-i ‘ömründeki tezvîr
Kocalık ser-te-ser derd ü elemdür
Sarardı çihrem ü agardı rîşüm
Elemden bir nefes yokdur ifâkat
Ne dest-i kuvvet ü ne pây-ı kudret
Hezârân şükr ol Vehhâba her gâh
Seni kıldı bu dem kâyim-makâmum
Güneş çünkim tulû‘ eyler ne gamdur
Çü bitdi serv-i dil-cû yok durur bâk
Çü bebr-i safder itdi mîşede yir
Üşenme virdi çün şeh-dâne gevher
Hayâtı nahlinün peyvendi vardur
Zühal olursa mihr üzre şeref kor
Ölürse dahı hem öldüm dimez ol
Velî bu derde bir dermân görünür
Serîr üzre yigit görsem özümü
Sipâh u milk ü mâl u memleket hem
Seni öz yirüme kılsam mu‘ayyen
Halâyık üstine kişver-huzâlık
Keremden it atalık hem oğullık
Gülümsin râhdan hârum götürsen
Otursun hücresinde fârigü’l-bâl
Ki sundı şâh zehr-âlûde bâde
Ki oldı âsumânuñ sakfı pür-dûd
Özin topraga salup agladı zâr
Ki sürsün saltanatda şâh uzun yaş
Zemîni tutsun encüm-veş sipâhı
Bu bâguñ verdi bî-endâze olsun
Müdâm içsün zülâl-i zindegânî
Felekler üzre kursun bârıgâhın
Ne diyem bilmezem ben bî-dil ü cân
Cevâb itmek benüm gibi gubâra
Velî bir iki sözden yok güzîrüm
Cüvân u pîre birdür zulm u dâdı
Bekâsına olur bir nev‘ ma‘hûd

- Niçe meş'al ki bezm eyler müzeyyen
Olur biñ berg-i ter büstânda ber-bâd
Olur seyl ile düz yüz biñ depectük
Za'îf olur za'îfe 'ömr esâsı
- 2120 Dahı bir bu ki 'ömrü olsa yüz yıl
Eger yıllar iderseñ sa'y u kaydı
Ne deñlü sûzen olsa çâpük ü tünd
Ne deñlü şem' rûşen olsa pür-sûz
Güneş magribde penhân itse dîzâr
- 2125 Şeh olmaz 'arsayı kat' ile beydak
Diyüp bu nüktelerden şâh-zâde
Didi hâkân ki iy şem'-i ferâgum
Hadîsün lütfi yüz biñ cândan artuk
Beyândan bu güher dürcin ki açduñ
- 2130 Sadeñ-veş gûşum oldu pür-dür andan
Ki senden böyle ummazdum cevâbı
Tapuñdan ger beni hoş-dil dilerseñ
'Ayân kılmak gerek her sözde pâsum
Safâ-yı himmetümden ihtimâm al
- 2135 Çeker 'âlemde ol ferzend ebed renc
Bu resme gördi çün şeh-zâde sûret
Yine toprag olup bünyâd kıldı
Ki çün hân eyledi bu 'özümi red
Velî çün iş uludur ben hakîrem
- 2140 Ki ben bu çâga dek gâfil bulındum
İşüm 'işretde bezm-ârâlıg idi
Bir iki yıl 'inâyet eylese şâh
Şeh öñinde hemîşe hâzır olsam
Yakîn bilsem revâcın hem kesâdın
- 2145 Şürû' itmezden öñ bu müşkil işe
Cihânda her kimüñ kim bir işi var
Çü verziş olmaya müşkil durur iş
Olursa ger baña verziş müyesser
Çü didi nükteler bu nev'a dil-keş
- 2150 Getür sâkî baña bir câm-ı şâhî
Gider şehlik hayâlin geç elemden

Uçar yüz bin şerer ol yine rûşen
Velî yüz yıl turur bir serv-i âzâd
Sınur bir küp yanında yüz küpecük
Kavîdür kuvvet ehlinüñ binâsı
Çeker mi peşşe anı kim çeker pîl
Zegan şâhin gibi eyler mi saydı
İşinde tîg-i bürrânuñ olur künd
Güneş gibi olur mı 'âlem-efrûz
Hezârân zerreden bir yok bedîzâr
Kılur ferzîn gibi kej-revlik ancak
Atanuñ şevkini kıldı ziyâde
Neşâtum bezmine rûşen-çerâgum
Niçe cân çeşme-i hayvândan artuk
Me'ânî dürcini ol deñlü saçduñ
Şikest oldu velî dil bu beyândan
Beni âteş-dil idüp olmag âbî
Nihâl-i 'ömrden hâsıl dilerseñ
Kabûl itmek gerek bu iltimâsum
Beni incitme âhir-dem du'âm al
Ki fi'linden pezer ola elem-senc
Kabûl itmekligi bildi zarûret
Hazîn göñlin atanuñ şâd kıldı
Ne haddumdur dahı kim 'özü idem 'ad
Zarûretten bu sözi şâha direm
Bu fermân içre fârig-dil bulındum
Ferâgat birle bî-pervâlıg idi
Ki bu hizmetden olsa cânum âgâh
Bu iş keyfiyyetine nâzır olsam
'Ayân görsem salâhın hem fesâdın
Basîret üzre olsaydum hemîşe
Basîret üzre lâ-büd verzişi var
İş âsândur kaçan kim olsa verziş
Ola âsânlıg ile iş müyesser
Atanuñ hâtırını eyledi hoş
Ki olsun gam sipâhınuñ tebâhı
Baña bir câm yig biñ mülk-i Cemden

XIX. Hâkân, güher-i yek-dânesine 'acâyib hazâyin ü garâyib defâyin 'arz itdükde; aña her dür ü gevher, seng-i rîzeye berâber ve her külçe-i zer-i ahmer, hâk-i siyâha hemser göründigüdür. Âhirü'l-emr, gözi gevherlerine bir billûrî dürc dokunup, içinde mihr-i hâverî gibi âyîne-i İskenderî-dirahşân olduğudur. Ve ol âyineden garîb sûretler yüz gösterüp, anuñ envârı 'aksinden Ferhâduñ göñli âyînesine tâb-ı ıztırâb düşüp perîşân düşdügüdür.

- Felek kim her evi bir genc-i zerdür
Ne hum sandûk-ı sîmîndür mücevher
Degül tenhâ derûnı efser ü câm
- 2155 Cihânun yâdigârı anda mahzûn
Meger bir subh hurşîd-i cihân-tâb
Kılur bir zer-nişân âyîne izhâr
Niçe âyîne bir câm-ı cihân-bîn

Ne genc-i zer hum-ı dürr ü güherdür
İçi yüz câm-ı Cem biñ tâc-ı Kayser
Hezârân gürz-i Sâm u tîg-i Behrâm
Safâda her biri bir dürr-i meknûn
Açar bu gencden âfâka bir bâb
Ki ulû'l-epsâr kalur vâlih ü zâr
Tılsım-ı âteşin ü lu'bet-âyîn

Hired Ferhâdı cânına salup tâb
2160 Bu şevka pes turup hâkân yirinden
Diler oglına ‘arz ide hazâyin
Ki tâ bir dem aña idüp nigâhı
Bu fikr ile alup Ferhâdı hâkân
Hazâyin dime kim biñ kân idi ol
2165 Hezârân hâne her küncinde yüz genc
Çihil kâşâne evvel zer mekânı
Hezârân mihr ü meh-veş zer külîçe
Yine çil hâne pür ecnâs-ı zîbâ
Kimi pür-sûret-i çîn hûb u dil-keş
2170 Ola her nakş-ı cüz‘î anda peydâ
Müzehheb tâclar u zerrîn kemerler
Murassa‘ câmeler dürr ü güherden
Ki ünin geyse bir serv-i gül-endâm
Çihil mahzen yine tâbende gevher
2175 Bunı kordı bakan anuñ yüzine
Saçılmış her taraf encüm hisâbı
Dökülmüş ol kadar elmâs-ı sîr-âb
Ki her biri deger ‘âlem harâcı
Dahı firûze vü seng-i zeberced
2180 Ne enbân müşk-i ter enbâr enbâr
Kim eyler ‘anber-i sârâyı takrîr
Teberrükler ‘acâyib hikmet-engîz
Eger cem‘ eyler iseñ biñ debîri
Bu üslûb ile şâh u şâh-zâde
2185 Kiminden seyr idüp ‘ibret alurlar
Gezerken şâh-zâde böyle pür-cüş
Bilûr-ı nâbdan bir turfe sandûk
Safâsından derûnı hâli peydâ
Velî ol turfe hey’et sırr-ı mübhem
2190 Ne sandûk ol hisâr-ı âfet-i cân
Çü gördi ol tılısmı şâh-zâde
Didi bes turfedür bu san‘at u sâz
Kilîdi kande ise hâzır eyleñ
Kılup hâkân bu ma’nîde müdârâ
2195 Ki âfet kal‘ası muhkem gerekdür
Didi bî-ma’nîdür bu sûret-i Çîn
İdüp üstâd ya’nî san‘at izhâr
Musaffâ olmagın sath-ı birûnı
Bu resmi kufludur yokdur kilîdi
2200 İşitdükde bu ‘özri ol felek-rây
Gubâr-ı râhuñ ol mir‘ât-ı cândur
Ne için bendesinden şâh-ı ‘âlem
Degüldür serserî bu peyker-i nagz
Eger olsaydı bu sûret hayâlî
2205 Egeçi yok tecâvüz hükm-i hândan
Ne mümkindür ki dil tuta karârı
Niçe kim şâh‘özr-engîz oldı
Ne deñlü itdi-y-ise hân te’emmül

Kılur çeşmini nerges gibi pür-âb
Safâ ekler vücûdı gevherinden
Velî bilmez ki almakdur kâyin
Gele gönline şâyed meyl-i şâhî
Hazâyin içre girür şâz u handân
Niçe kân kulzüm ü ‘ümmân idi ol
Hired gencûrı ‘arzından elem-senc
Çihil hum her birinde husrevânî
Yatur her bir bucakda niçe niçe
Her evde kırk teng eksûn u dîbâ
Kimisi sâde vü kimi münakkaş
İder ‘akl-ı küli hüsninde şeydâ
Ser-â-tâ-pây zeyn olmuş güherler
Musanna‘ hulleler yek-pâre zerden
Her endâmını bir bir ide i‘lâm
Kimi la‘l ü kimi yâkût-ı ahmer
Ya kim bakardı lûlûnuñ yüzine
Yığılmış püşte püşte kum hisâbı
Gören sanurdı anı bahr-i sîmâb
Güm olur pertevinden gün sirâcı
Hisâbın kim ider bî-hadd u bî-‘ad
Ne hemyân sîm ü zer har-vâr har-vâr
Ki olmuşdur ayaklanup kara yir
Garâyib âlet ü işler dil-âvîz
Yazılmaz haşr olunca biñde biri
Hazâyin içre olup dil-küşâde
Kiminde deng ü pür-hayret kalurlar
Gözine bir ‘aceb peyker olur tuş
Ki aña irmemiş san dest-i mahlûk
İçinde bir ‘aceb hey’et hüveydâ
Murassa‘ kufl ile sandûk muhkem
Nihân râh u deri çarh-ı felek-sân
Murâd idindi fethini ziyâde
Ne vardur keşf idüñ bu perdede râz
Açup kuflini sırrın zâhir eyleñ
Hemân-dem itdi bir bir ‘özr âşikârâ
Anuñ esrârı key mübhem gerekdür
Düzülmüş san‘at ile lu‘bet-âyîn
Bunuñ kılmış taşın âyîne-girdâr
Hayâlî cilvedür nakş-ı derûnı
Degül mümkün bunuñ fethi ümîzi
Didi iy mihr-i lütfuñ ‘âlem-ârây
Ki anda sûret-i ‘âlem ‘ayândur
Tutar bu sûretüñ sırrını mübhem
Taşından bellüdür olduğı pür-magz
Virürdi şekl-i nâzırdan misâli
Velî bu ‘ukde hall olmazsa cândan
Tola ‘akla bu efkârüñ figârı
Anuñ sevdâsı dahı tîz oldı
Dil-i şeh-zâdeden gitdi tahammül

- Yakîn bildi ki yokdur şâh-ı devrân
2210 Buyurdu açdılar fi'l-hâl kufin
Safâ bâbında mihr-i hâverî ol
Sadefde dürr-i encüm-çihre beşzer
Beden içinde san cân sûretidür
Letâfetde ruh-ı cânâna beşzer
2215 Anuñ üstâdı düzdükde tılsımın
Dimiş kim 'âlemün sâhib-vukûfi
Hakîm-i dehr Eflâtûn-ı dâna
Yidi yüz hikmet issin eyleyüp cem'
Olup anlarla hikmet içre hem-mehd
2220 Çeküp yıllar bu yolda renc ü zahmet
Bu mir'ât-ı bedî'i itdi peydâ
Temâm oldukda bu âyîne-i pâk
'Azîz olsun diyü kadr-i bülendi
Eger gitmezse yolından ol âfât
2225 Bunuñ fethine key server gerekdür
Kime kim feth ola bu bâb-ı hikmet
Ne kim Hak eylemişdür halka takdîr
Cihân esrârınun takvîmidür bu
Kader levhi gibi ahkâm-ı 'âlem
2230 Velî düşvârdur fethi bu kârın
Aña kim düşse bu feth ıztırâbı
Ki Yûnân milki ol ferhunde-kişver
Miyâhı selsebil ahcârı yâkût
Anuñ hadd-i şimâlisinde bir tag
2235 Hevâ üzre belâ mîgine beşzer
Riyâzet ehli gibi gözleri yaş
Libâsı hadr u vaz'ı kutb-ı eflâk
Aña kaldukda üç menzil mesâfet
Öñürdi menzil içre var bir ejder
2240 İkinci menzil içre Ehrimendür
Üçüncide tılsım-ı bü'l-'aceb var
Bu üç yirden geçüp baglansa mahmil
Bulursın itseñ ol tagdan güzârı
Sanasın kim dehân-ı ejdehâdur
2245 Odur ser-menzil-i Sokrât-ı devrân
Hayât içre olursa ol hired-mend
Eger içmiş bulınsa câm-ı mevte
Teveccüh eyleseñ rûhına dilden
İder bu 'ukdeyi bir bir saña hal
2250 Okudukda bunı şeh-zâde çâlâk
Şu resme gâlib oldı ıztırâbı
Getür sâkî şarâb-ı gam-güsârı
Yine bir tâze gamdan itdi dil cûş
- Bu derde togru sözden gayri dermân
İçinden çıkdı bir mir'ât-ı zerrîn
Ne mihr Âyîne-i İskenderî ol
Felek sandûkı içre mihre beşzer
Ya cân içinde îmân sûretidür
Zamîr-i husrev-i devrâna beşzer
Bu yüzden bağlamış devrinde resmin
Cihânun kâr-bend ü feylesôfi
Sipehr ahvâlini gün gibi bînâ
Olar pervâne-vâr u kendüsi şem'
Kılup İskender-i Rûmî için cehd
Firâvân keşf idüp esrâr-ı hikmet
Ki anda nakş-ı 'âlemdür hüveydâ
Tılsımın itdi penhân u hatar-nâk
Kodı fethinde yüz biñ dürlü bendi
Saña sûret-pezir olmaz bu mir'ât
Kavî-tâli' bülend-ahter gerekdür
Eline girdi usturlâb-ı hikmet
Bu gözgüde 'ayândur cümle bir bir
Zemânun tahte-i ta'lîmidür bu
Olupdur bunda hikmet birle müdgam
Eli irmez aña her şehriyârın
Bu oldı ol mu'ammânun hisâbı
Ki hikmet birle buldı zîb ü zîver
Giyâhı zencebîl eşcârı pür-kût
Serin itmiş durur gerdûna iblâğ
Yire inmiş kazâ tîgine beşzer
Kanâ'at birle basmış bagrına taş
Niyâz içre başı açuk yüzi hâk
Ol üç menzilde vâki'dür üç âfet
Ne ejder heykel-i gerdûna hemser
Kim aña mekr ü hîlet dâb u fendür
Kamusından bu yirde çokdur âzâr
Saña ol tag olur dördüncü menzil
Şeb-i hicrân gibi bir tîre gârı
Çeh-i dûzah ya zindân-ı belâdur
Niçe Sokrât bel Bukrât-ı devrân
Açar her cânâna bu işkâlden bend
Bu müşkil kârın olmaz yine fevti
Gözün yumsağ hayâl-i âb u gilden
Mufassal ola bu esrâr-ı mücmel
Bu râzun halline oldı heves-nâk
Ferâmûş itdi cümle hurd u h'wâbı
Ki kalmadı dil ü cânun karârı
Ki eski derdi itdürdi ferâmûş

XX. Ferhâd, feth-i tılsmât için sefer-i Yûnân 'azmin kılup, gönlindeki 'ukdesi tılsımın Mülk-ârâ yanında feth idüp, hâkândan icâzet taleb itdügüdür. Mülk-ârâ dahı kelîmât-ı hikmet ü nikât-ı nasihatle Ferhâdı niyyetinden men'a kâdir olmaduğın bilüp, hayret ü zucretle gelüp ol derd ü mihnet haberlerin hâkâna söyledügüdür. Hâkânun dahı bu pür-

elem haberler rûhı, Ferhâdın beden Çininden ‘adem Yûnânına ‘azme karîb eyleyüp, Ferhâda habs u bendi münâsib görmeyüp getirüp nush u pend itdügüdür. Âhir-i kâr bu nush u pend sûd-mend olmayıcak çâr u nâ-çâr hâkân dahı ‘asker-i encüm-şümâr cem‘ eyleyüp Ferhâd ile Yûnâna gitdügidür.

Bu mihnet şerhin ol kim itdi tahrîr
2255 Ki çün şeh-zâdeye düşdi bu hâlet
Heves odı derûndan urdı şu‘le
Tutamadı çün ol sevdâyı penhân
Ki iy rûşen-nihâd u pâk-tedbîr
Bu yolda ger gedâ ger şâh olsun
2260 Ezelde her ne olsa ser-nüvişti
Mukadder hergiz olmaz çün mugayyer
Kazâ kilki ne hat kim levha yazdı
Kişi olsa cihânuñ zü-fünûnı
Tutalum yir yüzine hükmi yitsün
2265 Bu ‘âcizlikda ben kim nükte-dânem
Ne kim alnuma yazdı kilki-i takdîr
Ezelden bu imiş Hakkunñ kazâsı
Anunñ kim gönli gözi oldı pür-nûr
Ki bu işde benüm yok ihtiyârum
2270 Baña yüz böyle gösterdi o mir’ât
Egerçi ‘akla müşkildür bu sevdâ
Bu yola ‘azm pâyın basmışam berk
İçince hûn-ı dilden günde biñ zehr
Usandurdı belâlar cânı tenden
2275 Tapuñdan ‘arz-ı hâle kim ola yeg
Gerek kim itmeyüp bu işde taksîr
Atalık hakkı çün kim var arada
Bu yolda himmetini zâd kılsun
Çü himmet birle ide hayr-bâdî
2280 Ve ger yok dir ise Tañrı tanukdur
Yolumda dîvdür ger ejdehâdur
Kamudan göz yumup itdüm hücûmı
Bu işde hân beni ma‘zûr bilsün
Ki yokdur nush u men‘ ü zecrden sûd
2285 Anunñ hakkı ki kâdirdür her işe
Eger biñ bend urursa baña hâkân
Çü Mülk-ârâ işitdi bu peyâmı
Gönülde çekdi bir göynüklü âhi
Ciger kanın akıtdı gözlerinden
2290 Çü gördi nush u pende kalmamış yol
Ciger biryân u göz giryân u dil-efgâr
Hikâyet itdi bir bir mâcerâyı
İşidüp oldı hâkân zâr u gam-nâk
Yüzün yırtup yire urdı külâhın
2295 İdüp bu resme çok âh-ı tebâhı
Elümle ben baña itdüm dirîgâ
Devâ isterken irdüm derd ü vâya
Od urdum ‘işretüm bâgına nâ-gâh

Bize bu resme kıldı kıssa takrîr
Ziyâde oldı gün günden melâlet
Hevâya virdi sabr u hûşı cümle
Kıgırdup didi Mülk-ârâyı penhân
Bilür tapuñ ki yok takdîre tâgyîr
Eger gâfîl ü ger âgâh olsun
Na‘îm ü dûzah için hûb u zîştî
Göriserdür kamu bir bir mukarrer
Niçe tagyîr olur pûlâda kazdı
Olur hükmi-i İlâhîñ zebûnı
Kazâ-yı âsumânî yitdi ne itsün
Felekler cünbişinden nâ-tüvânem
Baña yokdur anı tagyîre tedbîr
Benüm alnumda bu iş ibtilâsı
Beni tutar bu hâlet içre ma‘zûr
Ezelden böyle yazmış Girdigârum
Ya cân virem ya feth idem tılısmât
Velî çün terk-i cân itdüm ne pervâ
Eger biñ ser virürsem itmezem terk
Yig ol kim bir dem ejderden görem kahr
Baña bu gam belâdur Ehrimenden
Baña sen hem atasın hem atabeg
Benüm hâlüm kılasın hâna takrîr
İcâzet isterem bu mâcerâda
Du‘âdan gâh gâhî yâd kılsun
Bu baglu iş bulur şeksüz küşâdî
Baña bu râh-ı gamdan dönme yokdur
Tılısm içre eger yüz biñ belâdur
Diyâr-ı Çinden itdüm ‘azm-ı Rûmı
İcâzetden dilüm mesrûr kılsun
Hemîn destûrdur bu işde bir bûd
‘İbâdı üzre nâzırdur hemîşe
Gönül geçmek bu sevdâdan ne dermân
Dili sarmaşdı bağlandı kelâmı
Ki dûdı gökde yakdı mihr ü mâhı
Tahayyür hâsıl itdi sözlerinden
Hemân ‘azm eyledi hâkâna dek ol
Gelüp hâkân öninde agladı zâr
Ne kim var gussa vu derd ü belâyı
Urup gögsin yakasın eyledi çâk
Göge irgürdi gamdan âh u vâhın
Didi kim hergiz anunñ yok günâhı
Başuma ne belâ itdüm dirîgâ
Sataşdum genc umarken ejdehâya
Su koydum ‘ömrüm ocagına nâ-gâh

Yiridür günde biñ kez hûn içerssem
 2300 Buña benzer dahı bir niçe sözler
 Ceza‘ çok kıldı çün şâh-ı zemâne
 Bu derde olmağı-y-çün çâre-perdâz
 Ki şâhâ her ne kim hükm-i kazâdur
 Bugün çün hân zemânuñ a‘kalidür
 2305 Bilür kim yok ceza‘dan çâre-i kâr
 Bu resme çünki müşkil düşdi bir iş
 Eger takdîr ola tedbîre mâni‘
 Didi şeh iy se‘âdet şem‘i râyuñ
 Ne dirsen bu belânuñ çâresi ne
 2310 Egerçi derde dermândur nasîhat
 Velî bî-‘akl olan söz mi işidür
 Beni dîvâne kıldı derd-i Ferhâd
 Yine senden olur iş çâresi hem
 Çü tutduñ nabzumı bildüñ mizâcum
 2315 Bu söz birle yine hâkân u destûr
 Döküp ölçüp çok itdiler tefekkür
 Pes âhir pende kıldılar karârı
 Kığırdup ‘âkıbet Ferhâdı halvet
 Ne deñlü virdiler havf u hirâsı
 2320 Çü hâkân güft ü gûdan oldu me’yûs
 Yine habsine itmedi tahammül
 Ki göñlin itmeye âzürde anuñ
 Çeküp leşker ola oğhıyla hem-râh
 Ne kim itdiyse Hak takdîr ezelde
 2325 Yanınca bunda hasret odına zâr
 Gel iy sâkî sefer düşdi uzaga
 Dimâgumdan alup bir câm ile hüş

Ki katdum kendü elümle aşuma sem
 Didi zârî idüp kim göyner özler
 Koyup yüz yire destûr-ı yegâne
 Nasîhat itdi sâkin sâkin âgâz
 Anuñ dermânı teslîm ü rızâdur
 Münevver göñli devlet meş‘alidür
 Niçün gamdan olur hânüñ dili zâr
 Ceza‘dan yigdür olmak çâre-endiş
 Gerek olmak kazâ hükmüne kâni‘
 Gününğden münhasıfdür nûrı ayuñ
 Nedür merhem bu bagrum yâresine
 Tesellî-i dil ü cândur nasîhat
 Nasîhat dinlemek ‘âkil işidür
 Elinden çarh-ı bed-mihrüñ bugün dâd
 Niçe zahm urduñ ise eyle merhem
 Hakîm-i zû-fünûnsın kıl ‘ilâcum
 Tereddüd kıldılar bî-hadd u makdûr
 Ne kim fikr itdiler virdi tahayyür
 Kodılar gayri fikr-i kâr u bârı
 Üşüp her yüzden itdiler nasîhat
 Dahı muhkemrek oldu ibtilâsı
 Tahayyül kıldı ki ide anı mahbûs
 Devâsın itdi bu yüzden tahayyül
 Hayâtı güllerin pejmürde anuñ
 Eyü yavuz ola işinden âgâh
 Anuñla bile göre her ‘amelde
 Yanınca ola her işde havâ-dâr
 Elüm tut düşmişem bindür ayaga
 Beni kıl dîv-bend ü ejdehâ-küş

XXI. Hâkân, Ferhâd için Yûnân kışveri ‘azmine techîz-i ‘asker ü tertîb-i leşker itdügüdür. Ve ol kışverüñ hükemâsı sipâh-ı hâkânüñ gerd-i sipâhından gözleri câmin mücellâ ve dil âyînesin münevver kıldugıdur. Ve ol encüm-girdâr leşker-i bî-şümârla hâkân u Ferhâd mihr ü meh gibi Süheylâ-y-ile kırân için evc-i kûha ‘urûc eyleyüp gâr-ı Süheylâya girdügüdür. Ve Süheylâ anlaruñ ahvâline iltifât pertevin salup vasiyyet-i Câmâsb hükmince Ferhâda bülend-ahterlık müjdesin diyüp, gâr-ı Sokrâtı menzil-be-menil haber virdügüdür.

Şu cân kim tutdı ma‘nî şâh-râhın
 Çü pîl-i subh üzre şâh-ı gerdûn
 2330 Yasayup nûrdan ‘asker yürüdi
 Kılıp nâ-çâr hâkân ‘azm-i Yûnân
 Tarîk-i ‘azm kûsın urdı fi’l-hâl
 Salup her bir yaña peyk ü ulagı
 Kurıldı şehir öninde hâna hargâh
 2335 Kimi zer-beft ü kimi surh-dîbâ
 Yanınca bir niçe biñ çetr-i ‘âlî
 Olup üstinde günlükler Hümâ-zıl
 Meger kim oldu Cevzâ-y-ile hemser
 Serâ-perdeyle tutıldı nüh-eflâk
 2340 Sütûnlar çarha irdi Sidre-âyîn

Bu âyîn birle çekdi söz sipâhın
 Kurup taht-i zer ü çetr-i hümâyûn
 Cihân sahnın direfş-i zer büridi
 Kığırdup beglerini kurdı dîvân
 Çeri cem‘ olmağı buyurdı fi’l-hâl
 Müretteb gördiler kayd u yaragı
 Niçe hargâh gerdûn gibi dergâh
 Ki renginden hacildür çarh-ı mînâ
 Kamu zerrîn tunub gerdûn misâli
 Felek evcinde tutdıla menâzil
 Anuñ-çün çetr-i matbahdur dü-peyker
 Behişt-i heşte döndi ‘arsa-i hâk
 Kûmâclar virdi kurs-ı mihre tezyîn

Kazıklar sîm ü zerden kim kakıldı
Çekilen Keh-keşân-veş zer-tavîle
İrişüp bu haber aksâ-yı Çîne
İrüp her bir yañadan fevc fevc er
2345 Niçe leşker akışda rûda beñzer
Dili surnâ gibi pür odlu demler
Sipeh deryâsı içre düşdi bir cûş
Zemîni haymeler tutdı ser-â-ser
Kuşatdılar gelüp hargâh-ı şâhı
2350 Çeriden toldı deşt ü kûh-ı hâmûn
Görince leşkerüñ cem‘ini hâkân
Otuz fil üzre pes şâh-ı felek-baht
On iki burc-ı gerdûn anda peydâ
Olup her tahta usturlâb-girdâr
2355 Meger her pâyesini hikmet issi
Kurup üstine bir çetr-i huçeste
Gören dirdi budur eyvân-ı Cimşîd
Budur şol kursî-i eflâk-pâye
Şeref virüp o tahta gün gibi şâh
2360 Turup her pâyede yüz mâh-peyker
Kamu Rûmî-gulâm u Çînî-âyîn
Öñince mîrzâlar pehlüvânlar
Kalan leşker yasanup kollu kola
Bu ferr ü devlet ü bu kevkebeyle
2365 O yir ü gök götürmez hayl birle
‘Alemler şukkasın açdı yürüdi
Olup mîh-i ni‘âl encüm-nişâne
Dögüldi kûslar tutdı cihânı
Urıldı sûr-veş her nây-ı rûyîn
2370 Erenler cûşî vü atlar sahîli
Sünüler açdı bayraklar hevâda
Kurıldı sanki dîvân-ı Süleymân
Ayaklardan tozup yir agdı çarha
Olup gökler sekiz yir altı kaldı
2375 İki gün tutmayup bir yirde mahmil
Bu ‘azmi işidüp her şâh-ı iklîm
Kamusı hâna istikbâle geldi
Gelüp her kal‘anuñ kufli kilîdi
Ne kişver bahr ü ber feth oldı yekser
2380 Niçe ay kat‘ idüp sahrâ vu vâdî
Çü âgâh oldı ol iklîm hayli
Gelüp bir yire eşrâf u re‘âyâ
Nisâr idüp kamusun pâ-y-ı şâhâ
Kılup bunlara hân ‘arz-ı himâyet
2385 Olurken dest-bûsından ser-efrâz
Kılup her birinüñ ta‘yîn makâmın
Çü buldı hikmet ehli kadr u pâye
Didiler bu şeh-i kişversitânı
Münevver eyleyüp rûşen-nihâdın
2390 Pes andan soñra hâkân-ı ser-efrâz

Kevâkib-veş sipehr üzre çakıldı
Hisâbın cev-be-cev kimdür ki kıla
Şitâb-ı ‘azm düşdi halk içine
Yıgıldı şeh-i Çîn öñinde leşker
Demür içinde penhân oda beñzer
‘Alem-veş ser-keş ü sâbit-kademler
Ki mevcinden felekler oldı medhûş
Kurıldı sâyebânlar çarha hemser
Nitekim hâleler etrâf-ı mâhı
Sanasın akdı geldi Nîl ü Ceyhûn
Buyurđı katına cem‘ oldı erkân
On iki pâyelü bağlatdı bir taht
Cihân nakşı cemâlinden hüveydâ
Nücûm esrârını eylerdi izhâr
Felek-vâr eylemiş bir zât-ı kürsî
Tınâbın taraf-ı tahta kıldı beste
Müzehheb her gül anda reşk-i hürşîd
Ki salmış ‘arş-ı ‘âlî aña sâye
Yanına aldı oğlın nitekim mâh
Eline aldı zerrîn ser teberler
Kevâkib gibi virdi çarha tezyîn
Nerîmân-heybet ü Sâm-ı zamânlar
Cenâheyn olmuş idi sag u sola
Bu kadr u savlet ü bu debdebeyle
Cihân milkini yaykar seyl birle
Felekler çihresin tozlar bürüdi
Sahârî döndi yol yol Kehkeşâna
İñildetdi zemîn ü âsumânı
Kıyâmet oldı sankim ‘arsa-i Çîn
Felekde kıldı ker gûş-ı Süheyli
Yasandı başka bir leşker semâda
Yürüdi tayr gökden yirden insân
Yirüñ bir katı gökde girdi çarha
‘Adûya yir hemîn yir altı kaldı
‘Azîmet itdi hân menzil-be-menzil
Dil ü cânına düşdi heybet ü bîm
Cemâlinden mübârek fâla geldi
Okındı feth-i kişverler nevîdi
Kodı pâyına ser Kisrâ vu Kayser
Görindi kişver-i Yûnân sevâdı
Ki hâkân eylemiş ol bûma meyli
Şeh için düzdiler bî-had hedâyâ
Gelüp yüz urdılar hep hâk-i râha
Kamusın itdi haddince ri‘âyet
Çog itdi hikmet erbâbına i‘zâz
Makâmınca yüz itdi ihtirâmın
Baş açup el göturdiler du‘âya
Felek-kadr it Huzâyâ câvizânî
Müyesser kıl dil ü cânı murâdın
Didi ol hikmet ehline açup râz

Bizi kim devr-i çarh-ı muhtelif-rây
Degüldür kasdumuz feth-i memâlik
Bu oldu hâtır-ı ‘âlîye ma‘lûm
Ki olmuş anda bir kûh âşikâre
2395 Var imiş yine ol kûh içre bir gâr
Bulup ol tîre-câ Sokrâtdan nûr
‘Ayân imiş bu yirlerde nişânı
Diyesiz her ne varsa yolca âfet
İşidüp bu sözi ol kavm-i hikmet
2400 Bu söz kim şeh sorar andan nişâne
Bu yirde bir hakîm-i zü-fünûn var
İdüp Sokrât-veş bir gârı me’vâ
Tarîk-i inzivâdur virdi anuñ
Tutup nabzını mûruñ söyler esrâr
2405 Bilür ol hikmet ehlinüñ penâhı
Egerçi cümlemüzüñ var vukûfı
Bulup ol hikmet issin andan iş it
Çü hân işitdi ol kavmuñ cevâbın
Varup ide Süheylâyı ziyâret
2410 Hemân emr eyledi şâh-ı yegâne
Şeh ü şeh-zâde idüp şâzumânî
Olup ol hikmet ehli cümle hem-râh
Ol ulu taga kim anda Süheylâ
İdüp ol hikmet ehli şâha i‘lâm
2415 Sevâdı gerçi pür neşv ü nemâdur
Müceddiddür kamu ahcâr-ı râhı
Degüldür at yiri bu kûh-ı pür-seng
Velî var kullesinde bir ‘aceb câ
Suyı Kevser şarâbı hâki kâfûr
2420 O cennet içre dûzah gibi bir gâr
İdinmişdür Süheylâ anı me’vâ
İşidüp bu sözi şâh-ı dil-âver
Alup mahremlerinden birkaç âdem
Yayag oldı şeh ü şeh-zâde nâ-kâm
2425 Biri ol hikmet ehlinüñ nihânı
Ki devlet tîr-veş irdi kapuña
Süheylâ çün işitdi bu kelâmı
Yirinden turdı ‘izzet itdi hâna
Görüşüp birbiriyle oldılar şâd
2430 İşâret itdi dâna şâh oturdu
Nicesiz didi yol zahmetlerinden
Didi şeh gerçi had yokdur ‘anâya
Şeb-i furkat egerçi pür-elemdür
Dönüp pes lütf ile didi Süheylâ
2435 Kudûmün yümndür her bir diyâra
Velî kat’ eylemek bu resme râhı
Buyursañ lütf idüp keyfiyyetini
Didi şeh ser-te-ser şeh-zâde hâlin
Hakîm-i nükte-dân çün bildi hâli
2440 Kocup şeh-zâdeyi kıldı dilin şâd

Bu ilden yaña kıldı deşt-peymây
Hemîn matlûbumuz def‘-i mehâlik
Ki bu kişverde var bir merz ile bûm
Ser-â-tâ-pâ vücûdı seng-i hâre
Velî furkat şebinden tîre vü târ
Nitekim Müşterîden şâm-ı deycûr
Gerek kim idesiz andan beyânı
Ne deñlüdür aña bu‘d-ı mesâfet
Didiler yir öpüp iy şâh-ı himmet
Yakîndür cümle ahvâli beyâna
Kamu aksâm-ı hikmet içre serdâr
Riyâzet ehlidür nâmı Süheylâ
Hünerde cümlemüz şâkirdi anuñ
Şerâyîn-i megesden virür ahbâr
Bu kârıñ cümle esrârın kemâhî
Velî oldur bu fennüñ feylesôfi
Bu hikmet sözlerin Lokmândan işit
Ol işüñ böyle fikr itdi savâbın
Sözinden kıla tâhsîl-i beşâret
Ki leşker ola ol yola revâne
Kulavuz aldılar bir kârvânı
Sürüp bir gün irişdiler seher-gâh
Rasad-bend idi bir gâr içre tenhâ
Didiler budur ol kûh-ı felek-nâm
Velîkin râhı derbend ü kayadur
Muhaddirdür hep eşcâr u giyâhı
Ki uçurumlar durur ferseng ferseng
Hevâsı cân-fezâ sahnı dil-ârâ
Fezâsı sahn-ı cennet gibi pür-nûr
Yaratmış kudretinden Hayy u Cebbâr
Ki yok cân u cihândan aña pervâ
Buyurdi ki anda tura cümle leşker
Olup ol kavm-i hikmet birle hem-dem
‘Urûc itdiler ol taga idüp kâm
Girü gâr içre âgâh itdi anı
Meh ü h^War müşterî oldı tapuña
Şeh için vech gördi ihtirâmı
Olup şeh dahı ol yaña revâne
Elin öpdi anuñ ardınca Ferhâd
Söz açup perdeyi yüzden götürdi
Bu bî-pâyân sefer mihnetlerinden
Velî gördük sizi irdük safâya
Çü rûz-ı vasl ire andan ne gamdur
Şeref virdüñ şehâ *ehlen ve sehlâ*
Bi-hamdillâh kadem basduñ bu gâra
Mukarrerdür ki var bir kasd-ı şâhî
Beyân itseñ dil ü cân niyyetini
Dilini zâr iden gözgü hayâlin
Hem itdi şâdı hem çekdi melâli
Degül mi didi tapuñ adı Ferhâd

Süheylâ çün adın tahkîk kıldı
Yüz urup Hakka pes dâna-yı âgâh
Ki irdüm ölmedin maksûd-ı câna
Ki bundan sonra gerdûn-ı sebük-pey
2445 Çıkup şeh-zâde-i Çîn kişverinden
Adı Ferhâd ola dânişde mâhir
Tutup renc ü ‘anâya cân u cismin
Velî ol yolda vardur iki menzil
Birinde ejdehâ-yı cânsitândur
2450 Birinde Ehrimendür dîv-i nâ-pâk
Dönüp devrân çü ferzendüm Süheylâ
Kabûl itsün du’â birle selâmum
Ki bu maksûda kasd itdükde Ferhâd
Dü-‘âlem itse o feth ümîzi
2455 Bulur ol dîvi katl itdüğü ânda
Kıla ol mühr ile feth-i tılısmât
Bu işler olıcak ol câna teslîm
Aña Sokrât-ı dâna manzarı bes
Alup Sokrâtdan ol işde telkîn
2460 Göre ol gözgüde her ser-güzeştin
Vasıyyet eyleyüp bu resme ol şâh
Ben ol peygâmdan pür-iftihârem
Bi-hamdillâh müyesser itdi Bârî
Pes andan sonra ol dâna-yı esrâr
2465 Didi hikmet yüzünden bir nice harf
Didi bu hokka kim cândan semîndür
Gam odından çog urdum bagruma dag
Çü ejderle kılasın cenge âheng
Ki nâr-ı ejdehâdan çekmeyüp renc
2470 Ki ol genc içre vardur çok garâyib
Helâk-i Ehrimen höz viricek el
Dilün den tarh idüp gam mâtemini
Anuñla feth idüp yüz biñ mu‘ammâ
Bulursın anda hem Cimşîd câmin
2475 Ki erkâm ile devridür münakkaş
Ol erkâm içre muzmerdür çok esrâr
Anuñ gavrine çünkim iresin sen
Ol üstâduñ göricek höz cemâlin
İcâzet yok ki cân-ı nükte-perdâz
2480 Hezârân şükr kim işbu emânet
Bu üslûb ile idüp cümle ta‘lîm
Teniñ göz yaşları birle yudılar
Pes andan şâh ile şeh-zâde-i Çîn
O tagdan seyl-veş idüp rahîli
2485 Aña dek eylediler kat‘-ı beydâ
İrişüp vakt-i şâm itdiler ârâm
Dem urup ejder-i şeb yine pür-dûd
Güneş genci olup hâk içre mahfî
Felekde yandı ‘işret şeb-çerâğı
2490 Karışdı şünbül ü gül safha-i bâğ

Ne kim ol sordı bu tasdik kıldı
Sücûd idüp didi elhamdülillâh
Anı kim didi Câmâsb-ı yegâne
İde çünkim ‘Utârid devrini tay
Kıla Yûnânı pür-devlet ferinden
Se‘âdet pertevi rûyında bâhir
Aça İskender-i Rûmî tılısmın
Ki anuñ kat‘ıdur gâyetde müşkil
Demi pür-düddur âteş-feşândur
Ki itmez Rüstem ü Hûşenkden bâk
Ola aksâm-ı hikmet içre dâna
Hem âhir böyle fehm itsün kelâmum
Anuñ emrinde kılsun sa‘y u imdâd
Anuñ Ferhâd elindedür kilîdi
Süleymân-ı nebînüñ mührin anda
Hazâyîn bula kim Kârûn ola mât
Kamusın eylesün hâkâna teslîm
Hem ol Âyîne-i İskenderî bes
Revân gözgüye olsun ‘âzim-i Çîn
Kamu ahvâl-i seyr-i kûh u deştin
Beni kıldı senüñ hâlün den âgâh
Saña yıllar durur kim intizârem
O kim yıllar çekerdüm intizârı
Nevâziş gösterüp Ferhâda tekrâr
Getürdi ‘âkıbet ortaya bir zarf
Derûnı hep semender yagıdur pür
Ki ben cem‘ eyleyince bu kadar yag
Sürün bu yagdan itmezden öñ ceng
Bulasın anı katl itdükde yüz genc
Bulur hem Ehrimen andan nevâyib
Bi-‘avnillâh kamu müşkil olur hal
Bulursın şübhesüz Cem hâtemini
Görürsin nicedür te‘sîr-i esmâ
Kılursın anuñ ile iş temâmın
Aña İskender-i Rûmî rakam-keş
Ki hikmet cefridür ol vefk-i edvâr
Bilürsin hâl-i Sokrâtı mu‘ayyen
Saña ta‘lîm eyler gözgü hâlin
Saña bundan ziyâde keşf ide râz
Tapuña ‘arz olındı bî-hıyânet
Revân rûhını kıldı Hakka teslîm
Hemân ol yirde Hakkına kodılar
Kayurdılar ne kim var resm ü âyîn
Düşüp sahrâya tutdılar sebîli
Ki ejderden ‘alâmât oldı peydâ
Niçe ârâm belki fikr-i encâm
Ufukdan saçdı âfâk üstine od
Karardı bu gögün vîrâne sakfı
Eline aldı meh sîmîn ayagı
Düm-i tâvûsa döndi şeh-per-i zâğ

Söyüdü şem‘-i Cem-i subh-gâhî
Gel iy sâkî kanı câm-ı ‘azîmet
Helâk itmege bu gam ejdehâsın

Safâ-yı h^Wâba vardı mürğ ü mâhî
Ki dirlik çağıdur genc-i ganîmet
Vir ol tiryâkden derdüm devâsın

XXII. Ferhâd, ejderhâ-vâr rahş-ı kûh-girdârına süvâr olup tinnîn-âyîn tîg-i kîne-güzâr çeküp, ya‘nî ejdehâ kasdına yılan kuşanup ejdehâ gârına togru mâr-ı devân gibi revân olup ejdehâdan dimâr çekmege bir tîr-i pertâb-ı mâr-ı şitâb ve pür-zehr-âb ile bagrını hûn-âb idüp, berk-veş tîg-i âb-dâr u hûn-bâr ile farkını târ-mâr u vücûdın hak-sâr itdügüdür. Ve tenhâ kendüsi ejdehâ gârına girüp genc-i Ferîdûnı feth eyleyüp içinde ejdehâ-nihâd bir siyeh tîg-i fûlâda düş olup ve kûmâc olmuş ejder-mânend bir halka halka âhenîn siper-i çarh-peyker bulup ol genc-i bî-şümârı hâkânun hâk-i pâyına vü hayline nisâr itdügüdür.

Çü şeb dūdını sürdi tañ nesîmi
2495 Gün oldı gâr-ı zulmetden revâne
Niyâz eşkin döküp Ferhâd-ı gam-nâk
Ne ta‘lîm itdi ise aña dâna
Urup topraga yüz itdi tazarru‘
Atasınun ayagina koyup baş
2500 Mübârek kalbünun varsa melâli
Yaluñuz ummazam bu lütfi şehden
Görüp bu hâli hâkân oldı gam-nâk
Sipâh içine düşdi ulu mâtem
Bu işlerden olup şeh-zâde bî-bâk
2505 Niçe at kûha beñzerdi bedende
Niçe kûh bâd-ı sarsar-veş sebük-hîz
‘Arak-rîz olıcak meydân içinde
Peleng idi atılsa añrasa bebr
Girürdi çarha sahrâlar süminden
2510 Kaçan kim olsa vakt-i gûy u çevgân
Sahîlinden Süheyl iderdi dehşet
Gören seyrânını dirdi peri var
Kader sür‘at kazâ-rev çarh-seyrân
Süvâr oldı hemân Ferhâd-ı safder
2515 Silâh u sâzını berkitdi muhkem
Görüp bu cür‘eti hâkân u leşker
İrişdiler sürüp bir tîre-deşte
Sevâdı muzlim ü ahcârı yanmış
Firâk eyyâmı gibi evveli fasl
2520 Ne mürğ anda bulurdi katre-i âb
Yolu pür-gerd ü gerdi vahşet-engîz
Ger itse rahş-ı h^War ol râha âheng
Aña olsa mukâbil mâh-ı pür-nûr
Kohusı ger ire dâru‘n-na‘îme
2525 Pes irüp ol hevâ-yı bed-sipâha
Yirinden sıçradup atını Ferhâd
Görindi ejdehânun tîre gârı
İrişdi il nesîmi ejdehâya
Mehâbet birle çıkdı gâr içinden
2530 Dem-i pür-dûdı oldı âteş-efşân

Seher genci çıkardı levh-i sîmi
Nitekim ejder agzından zübâne
Yudı anuñla cismin evvelâ pâk
Getürdi yirine birbir hemânâ
Huzâdan eyledi nusret tevakku‘
Didi it himmet-i a‘lânı yoldaş
Göñülde ben kuluña kıl helâli
Ümîzüm bu durur kamu sipehden
İdüp zârî yakasın eyledi çâk
Sanasın kim kıyâmet kopdı ol dem
Buyurdi çekdilir bir esb-i çâlâk
Yog idi zûrı fil ü kergedende
Su manendi revân u od gibi tîz
Sanasın berk idi bârân içinde
Hazîze ejder idi evcde ebr
Dü-nîm olurdi deryâlar düminden
Tokuz çarhı virürdi mihre meydân
Hücûmından rücûm eylerdi ric‘at
Hayâl irmezdi gerdine perî-vâr
Tarîdinden turıgur mâh-ı devrân
Sanasın şîre bindi mihr-i hâver
Yüridi ejdehâ-veş uruban dem
Revân ‘azm itdiler ardınca yekser
Ki var üstinde bir zulmânî-püşte
Nihâdı kara kanlara boyanmış
Ecel şâmına olmuş âhiri vasl
Ne vahş anuñ tutardı teffine tâb
Yeli pür-semm ü semmi âteş-tîz
Ola gül-gûn iken gerd içre şeb-reng
Yanup kapkara ola nûrdan dūr
Mübeddel ide bir demde cahîme
Yüzün düşdi nicesi hâk-i râha
O hâk-i tîre üzre irdi çün bâd
Vücûdın kapladı dūd u buhârı
San urdılar ecel tîgin belâya
Belâ-veş günbed-i devvâr içinden
Sanasın ebr içinde berk-i rahşân

Teni kühsâra beşzer agzı gâra
 Zübânı nâr-ı dûzahdan zebâne
 İki gözler cehennem ocagıdur
 Peleng-âsâ teni pûl pûl ser-â-ser
 2535 Neheng-i nîl-veş levni remâdî
 Kazâ tîgi gibi ser-pençeler tîz
 Niçe çengâl-i pür-sem nevk-i elmâs
 Çıkarup kuyrugın gerdûna her dem
 Koparur 'âlemüñ başına gerdi
 2540 Bu hey'et birle çıkdı gârdan tîz
 Yüridi leşker üzre olup âgâh
 Kakup kuyruk hücûm itdi gazab-nâk
 Der-i dûzah gibi açdı dehânın
 Salup âteş deminden cûşa geldi
 2545 Görüp tâ çâşnî andan nemek-vâr
 Kalan hayl ü sipâh olup gıdâsı
 Çün oddan yog idi şeh-zâdeye bîm
 İdüp dilden Huzânuñ adını yâd
 Çeküp kavs-ı kuzah-mânend bir yay
 2550 İdüp pertâb od demrenlü bir tîr
 Şu resme 'ukde açdı ok girihden
 Açup agzın ururken ejdehâ-dem
 İrişüp od gibi ol tîr-i pertâb
 Söküp bagrın derûnın eyledi çâk
 2555 Komadı ejderüñ cânında tâkat
 Olup bu derd ile geh pîç ü geh ham
 Bir okdan tañ mı olsa böyle bî-tâb
 Görüp şeh-zâde ejderden bu hâli
 Çeküp bir tîg-i âteş-reng çün berk
 2560 Sanasın berk indi kühsâra
 Helâk olup hemân ol mâr-ı pîçân
 Olup deryâleyin hûnlar revâne
 Gelüp çokdi buhârı leşker üzre
 Hemîn şeh-zâde itdi gâra âheng
 2565 Çü saldı pertevin ol tîre gâra
 İderken anda çep çevre nazar-tîz
 Musaykal çihresi câm-ı felek-veş
 Hezârân reng ile tolmış zemîni
 Dimiş ki iy rûz-ı baht issi dil-âver
 2570 Müyesser olıcak ejder helâki
 'Adedsüz genc vardur bunda penhân
 Kılup devr işbu gâruñ merkezin bul
 Gömülmiş anda bir taş var şebah-gûn
 Kazup tîgünle etrâfını dest ur
 2575 Ki def' itdükte ol taş zahmetini
 Çü bildi kıssayı şeh-zâde-i Çîn
 Bulup ol merkezi açdı kemînden
 Zuhûra geldi bir gencîne-i zer
 Hisâbın idemez çarh-ı muhâsib
 2580 Kılup biñ hum nihân anda Ferîdûn

Kafâsı kulle dişler seng-pâre
 Belâ ehline âteş tâziyâne
 Gençizler kîr ü katrân ırmagıdur
 Sanasın halka-i çarh-ı pür-ahter
 Semender gibi pür-âteş nihâdî
 Ecel çengâli her ezfâr-ı hûn-rîz
 Hayât u 'ömr ekinin biçmege dâs
 Şu resme berk urur hâmûna her dem
 Kılur kühlî bu çarh-ı lâciverdi
 Dişi hûn-rîz ü agzı âteş-engîz
 Gözi şeh-zâdeye tuş oldu nâ-gâh
 Ki cân kasdına ejderhâ-yı eflâk
 Kıla tâ sayd o şâhuñ kuşca cânın
 Özin şeh-zâdenüñ üstine saldı
 Anı bir lukme gibi ide iftâr
 Bula bir lahza teskîn iştihâsı
 Ki gelmişdi yirine cümle ta'lim
 Atın ol od içine depdi çün bâd
 Sanasın geçdi burc-ı kavsa bedr ay
 Ki çarhuñ yidi kalkanın kılur bir
 Ki toldı gûş-ı çarh âvâz-ı zihden
 Hücûm idüp gelürken pîç ü pür-ham
 Bogazından revân geçdi çü tîzâb
 Geçüp her bir hamından cüst ü çâlâk
 Yılandur zahmı muhkem yidi kat kat
 Başını dögdü taşdan taşa muhkem
 Ki sehmü'l-mevt idi ol tîr-i pertâb
 Depüp üstine atın lâübâlî
 İrişüp çaldı ejderhâyı ber-fark
 İrüp farkını kıldı pâre pâre
 Fenâ gârını mesken kıldı bî-cân
 İrişdi mevci fülk-i âsumâna
 Turanlar hep yıkıldılar yer üzre
 Öñince baht u devlet peyk ü serheng
 Sevâdı döndü şâm iken nehâra
 Görür karşıda bir seng-i dil-âvîz
 Beyâz-ı safhası pür-hatt-ı dil-keş
 Ki Mânî görse añmaz nakş-ı Çîni
 Ola çün saña Hak bu yolda yâver
 Gözün aç sanma hâlî bu megâki
 Gönulden ger dilerseñ fethin iy cân
 Ki saña hat gibi ol noktadur yol
 Ki vezn olunsa yüz batmandan efzûn
 Kopar ser-pençey ile eyleyüp zûr
 Temâşâ eyle Hakkuñ rahmetini
 Tolandı bi zamân ol gâruñ için
 Kopardı zûr idüp taşı zemînden
 Ki nûrî çarha virür gün gibi fer
 Nazîrin görmemiş çeşm-i kevâkib
 Ki her biri diyeydün hum-i gerdûn

Derûnı cümleñüñ pür-sîm ü zerden
 Der-i gencînedür bir ‘âlî eyvân
 Bu eyvân içre bir taht-ı murassa‘
 Başı üzre asılmış bir siyeh tîg
 2585 Anuñ yanında bir pûlâd kalkan
 Yazılmış anda ki iy bahtı hümâyûn
 Yidi iklimüñ olup şehriyârı
 Cihânda ‘adl u dâdı pîşe kıldum
 Zebûn idi elümde şîr-i nerler
 2590 İderdüm rûz u şeb ‘îş-i müdâmı
 Ecel câmını itdüm ‘akıbet nûş
 Meded irişmedi zûr u zerümden
 Bu gâr içinde kıldum merkadum râst
 Olup tâli‘ karîñüñ baht yâruñ
 2595 Bu genc ü mâla kem kıl i‘tibârı
 Ki kalkan kubbesinde misl-i hâtem
 Hem ol tîgüñ hutût-ı zer-nigârı
 Bu iki hırza olduñ çünki mâlik
 Zarar yokdur saña ‘âlemde hergiz
 2600 Bu iki tuhfeyi çün buldı Ferhâd
 Öpüp ol tîg ile kalkanı aldı
 Hemân cân atdı leşkerden yaña tîz
 Çıkup çün geldi ol âfât içinden
 Görünce cûşa geldi cümle leşker
 2605 Olup kamu sürûr ile şitâbân
 Beşâret eyleyüp hâkâna düpdüz
 İdüşeh-zâde ejderhâyı makhûr
 İşidüp bu sözi hâkân yügürdi
 Gidüp elden karârı geldi vecde
 2610 Âtup gam okını yayını yasdı
 Sürüp irdiler andan ejder üzre
 Yimiş bir vech ile zahm-ı hadengi
 Dehânından saçılan nâr-ı sûzân
 Alurlar ‘ibret andan şâh u leşker
 2615 Geçüp andan salarlar gâra rahtı
 Temâşâ eyleyüp hayrân kalurlar
 Alup şeh dahı ol genc-i kirâmı
 Göçüp andan iderler ‘îşe ‘azmi
 ‘Adû ölmek ne hoşdur renc birle
 2620 Atañ ger yimediyse iy bürâzer
 Güneş Ferhâdı çün dikdi sinân-tîz
 Pür itdi dâmen-i eflâki kanı
 İdüp ‘işret o gice şâh u leşker
 Kanı sâkî şu câm-ı ejdehâ-dem
 2625 O demden okıyup bu dîve efsûn
 Elinden almaga Cem hâtemini

Ne tenhâ sîm ü zer dürr ü güherden
 Ki mi‘mâr-ı felek resminde hayrân
 Yatur üstinde bir şâh-ı müberka‘
 İçi hurşîde beñzer taşı çün mîg
 Ki mislin görmemişdür çarh-ı gerdân
 Benem şâhen-şeh-i ‘âlem Ferîdûn
 Komadum almaduk şeh ü diyârı
 Salâh-ı ‘âlemi endîşe kıldum
 Ururdı pâyuma ser tâcıverler
 İçerdüm ragm-ı düşmen dûst-kâmı
 Fenâ hâkine düşdüm zâr u medhûş
 O yir ü gök götürmez leşkerümden
 Zer ü sîm ile pür biñ hum kodum râst
 Tılsımın feth idicek işbu gâruñ
 Kabûl itgil bu iki yâdigârı
 Süleymân yazdurupdur İsm-i A‘zam
 Süleymân mührîdür ser-cümle varı
 Cihân olsun gerekse pür-mehâlik
 Elüñden Ehrimenler ola ‘âciz
 Huzâyâ secde kıldı oluban şâd
 Biline bağlayup boynına saldı
 İrişdi şâz u hurrem ol dil-âvîz
 Sikender nitekim zulmât içinden
 Döküldiler ayagına urup ser
 Geçüben birbirini atdılar cân
 Eyitdiler ki olsun bir günün yüz
 Uş irdi devlet ile şâz u mesrûr
 İrüp oglını sıhhat birle gördi
 İdüp Yezdâna şükri kıldı secde
 Öpüp alnın çeküp bagrına basdı
 Felekdür san yıkılmışdur yir üzre
 Ki hûn deryâsınuñ olmuş nehengi
 Tenin kılmış misâl-i rûda biryân
 İderler dest-i Ferhâda du‘âlar
 Görürler ol yasanmış tâc u tahtı
 Cihân hâlin bilüp ‘ibret alurlar
 Sipâhına kılur in‘âm-ı ‘âmı
 Koyup rezmi kurarlar câm-ı bezmi
 Kişi kılmak tena‘‘um genc birle
 Yi sen ogluma kalsun dimegil zer
 Kara tag ejderinden oldu hûn-rîz
 Nihân oldu kara yirüñ nişânı
 İçildi hûn-ı ejder gibi meyler
 Ki kasd-ı cân ider gam dîvi her dem
 Kılalum şîşe-y-ile zâr u meftûn
 Virelüm aña ‘âlem mâtemini

XXIII. Ferhâd, rahş-ı dîv-zâdını sürüp âteş-vâr leşker ile Ehrimenüñ bîşe-zâr-ı pür-âzârına irdügidür. Ve Rüstem, Mâzenderân bîşesinde dîv-i sipîdi katl itdüğü gibi, ol dîv-lâhda Ehrimeni helâk eyleyüp, serây-ı dîv-peykerine hâkân ile gelüp girdügidür. Ve

Ehrimenüñ hazâyin ü defâyiniñ açup içinde Süleymân hâtemin bulduğıdur. Ve ol hazâyini leşkere bahş eyleyüp menzil-i Sokrâta revân olduğıdur.

- Çü şeb müşkine saçdı subh kâfûr
Tutup hâline dün ‘ifrîti mâtem
Yirinden turdı Ferhâd-ı sebük-dil
- 2630 Kuşandı biline tîgin kemer-veş
Binüp ol dîv-peyker ata çâlâk
Koyup nâ-çâr hâkân dahı bezmi
Bu işden gerçi kim hân idi rencân
İdüp kat‘-ı beyâbân bir iki gün
- 2635 Seher-gâh irdiler bir bîşe-zâra
Dirahtistân kamu bir yir yog açuk
Eger ugrasa anuñ içine yil
Vuhûsı ser-te-ser dîv ü şeyâtîn
Ser-â-ser dîv-gendüm zer‘ ü dahli
- 2640 Kürümü cümle hartût u seg-engûr
Ne ola gösterse ol sahrâ dürüşti
Riyâzında biten meşmûm u mîve
Fezâsı pür-nuhûset menzili şûm
‘Akik olmuş taşı hûn-ı revândan
- 2645 Sanasın her kenâr olmuş kanâre
Kesük başlar olup âveng-i her şâh
Temâşâ eyleyen her şâh-sârı
Gelür her bir yañadan na‘reler tîz
Kopar odsuz düünler ebre beñzer
- 2650 Şimâlından semâ‘ iden girîvi
Figân u nâlelerden gümler eflâk
Olup her hârı dâmen-gîr ki iy cân
Çenârı lerze-y-ile dir salup el
Dögüp taşlarla sîne suları dir
- 2655 Şegâlinüñ budur feryâdı her gâh
Sehâbı zâr u zâr aglar ki zinhâr
Görüp bu dîv-lâhı leşker ü hân
Hemân-dem emr ider Ferhâd-ı safder
Salup tîg ü teber her şâh-sâra
- 2660 Öñince bunlaruñ ol şâh-ı çâlâk
İrişür nâ-gehân bir hoş fezâyâ
Ser-â-ser ol fezâdur sebze vü verd
Tolanmış her taraf enhâr-ı dil-cû
Gurâbu‘l-beyndür pür-deşt ü bûmı
- 2665 Miyânında yapılmış bir ‘aceb kasr
Makarr olmuş içi nâr-ı belâyâ
Ki her bir küngürü Sevr ile hemser
Çekilmiş her taraftan burc u bârû
Der ü dîvârı pür-nakş u temâsîl
- 2670 Görince bildi Ferhâd-ı kavî-dil
Huzâ-yı ins ü cinnüñ añup adın
Serâyından alup ser dîv-i kattâl
Ne gördi bir süvâr-ı Rüstem-âyîn
- San urdı Ehrimen enfâs-ı pür-nûr
Süleymân-ı felek gösterdi hâtem
Ol ağır işe cândan bağladı bil
Hamâyil eyledi kalkanını h^Waş
Yüridi Ehrimen kasdine bî-bâk
O bî-had leşker ile itdi ‘azmi
Velî ten sabr ider mi gidicek cân
Geçildi niçe kûh u deşt ü hâmûn
Ki reh yog idi anda mûr u mâra
Kurulmuş gül için çığ u alaçuk
Kala mûrg-i kafes gibi niçe yıl
Melek eyler sevâdın görse nefrîn
Pey-â-pey dîv-dâr u serv ü nahli
Besâtîni kamu harnûb u zu‘rûr
Kesük başlar durur çün hâr püşti
Sümûm-âmîz düpdüz süm u dîve
Nebâtı zehr-i mâr u bergi zakkûm
Zemîni ‘âce dönmiş üstüh^Wândan
Asılmış gevdeler mismâr-ı hâre
Yolnup kuşları dirlerdi eyvâh
Sanur dâr-ı siyâset ol diyârı
Siyâh-ı ra‘d gibi vahşet-engîz
İçi pür-turfe sûret bebre beñzer
Sanur kim na‘re eyler nerre-dîvi
İşitse zehre-i Zühre olur çâk
Bu gülşenden yaña olma hirâmân
Eger dil-teşne isen kanuñ gel
Gelürsen kanuñ içer bu kara yir
Düşersen bu belâ dâmına veh vâh
Olursın tîr-i bârân bunda iy yâr
Kalurlar bîşesi fikrinde hayrân
İnerler atlarından cümle leşker
Girürler od gibi ol mîşe-zâra
Yürür at oynadup handân u bî-bâk
Nicesi hoş feza sahn-i belâyâ
Velîkin sebzesi renc ü güli derd
Velî hûn-ı revândur sanmagıl su
Simârınuñ sümûm idi tu‘ûmı
Geçürmüş çarh tâkı gibi çok ‘asr
Duhân gibi taşı çıkmış hevâyâ
Hurûcî Kelb-i Ekberle berâber
Nuhûsetde Zühalle hem-terâzû
Kamu şekli ‘afârît ü ‘azâzîl
Ki bu künbed durur ol dîve menzil
O kasa sürdi esb-i dîv-zâdın
Nazar ol yaña saldı kim nedür hâl
Sürüp rahşın gelür san bebr-i pür-kîn

Görinür hey'etinden kahramânlık
2675 Görindi dîve çün ol kevkeb-i sa'd
Alup gürzin misâl-i kûh-ı Elvend
İdüp hışm odını cândan fûrûzân
Zemîni na'resinden lerze tutdı
Gözin yumup açınca şâh-ı pür-dil
2680 Ne gördi bir kerîhü's-şekl peyker
Karalıkda yüzi şâm-ı melâmet
Başı aslana beñzer burnı pîle
Sanasın tîg ü hancerdür teninde
Gürâz u gâv çerminden çukali
2685 Sütûn-mânend elinde deste-çûbı
Başı üstinde gerdân eyle kim sîb
Bu resm ile irüp pür-hışm u pür-kîn
Hevesden yiltenüp olmaz hevâya
Güzer itmez bu yirden şîr ü ejder
2690 Budur ol çengelistân-ı siyeh-bûm
Saña bu bîşeden kim virdi râhı
İcâzetsüz kadem basduñ kuruya
O başlar saña yitmez miydi bürhân
Nedür bu 'azm u cür'etden hayâlün
2695 Gazabdan bu kadar idüp makâle
Olup şeh-zâde kalkanına mâyıl
Düşüp başına dîvün ol ağır taş
Bu işden dîv olup mecrûh u dil-teng
Alup bir gürz andan dahı sengîn
2700 Gazabdan virmeyüp bir dem emânı
Tutup şeh-zâde dahı berk-veş tîg
Nice darbın bu yüzden eyledi red
Kurudı tende kanı kînesinden
Hemân-dem tutdı yüz bir kûhsâra
2705 Dönüp şeh-zâde üzre itdi âheng
Görüp Ferhâd anı kalkana girdi
Tokundı çünki çeşm-i dîve kalkan
İrüp te'sîr-i İsm-i A'zam ol dem
Dilerken seng yagdurmak hevâdan
2710 Piyâde düşdi çok şehler sürüp at
Görüp bu hâli Ferhâd-ı sebük-hîz
Göz açdurmayup ol dîv-i racîme
Düşüp bir darbdan ol cism-i enbûh
Çü dîv işin bitürdi ol melek-hû
2715 Pes andan eyledi 'azm-i serâyı
Girince gördi kim bir kasr-ı dil-keş
Kurılmış ortada bir taht zerden
Yapılmış sîm ü zerden cümle yapu
Kamunuñ bend ü kufli la'l-i ahmer
2720 Beyân olmuş kamunuñ cins ü faslı
Ki bunda sîm ü zerdendür defîne
Okurken bir bir ol yazuyı Ferhâd
Ser-â-tâ-pâ cevâhir birle tersî'

Yüzinden anlanur sâhib-kırânlık
Urup bir kahkaha ol nev'a kim ra'd
Yirinden turdı ebr-i kahr-mânend
İrişdi berk-veş ol nâr-ı sûzân
Melekler gökde tesbîhin unuttı
Özine gördi dîv olmuş mukâbil
Yüzini sahare-i cin görse ürker
Uzunlıkda boyı rûz-ı kıyâmet
Urulup kılları dönmiş fetîle
Yılanlardur tolaşmış gerdeninde
Başında migferi künbed misâli
Ucında baglu gûyâ çarh topı
Semâ'ından düşer âfâka âsîb
Didi iy âdemî-i gaflet-âyîn
Ne içün cânunuñ salduñ belâya
Döger sîmürg-veş bunda perî per
Ki komaz bebre pence pîle hurtûm
Tefekkür itmedün mi bu günâhı
Niçe zehreyle girdün bu oruya
Ne gördün böyle atduñ bu yire cân
Ki girmiş kanuñ fikr-i muhâlün
Hemân-dem gürzini kıldı havâle
İnerken gürzini çaldı hamâyıl
İrüp az kaldı ki ide hurd u haşhâş
Dönüp kasrına fi'l-hâl itdi âheng
İrişdi gürleyüp hışm ile pür-kîn
Revân şeh-zâde üzre saldı anı
İki şakk eyledi ol gürzi çün mîg
Gazabdan Ehrimen tünd oldu bî-had
Gürüldi toldı 'âlem sînesinden
İrüp cem' itdi yüz biñ seng-pâre
Bulut gibi hevâdan yagdurup seng
Ne kalkan kal'a-veş eyvâna girdi
Teninden gitdi tâkat kaldı bî-cân
Hevâdan düşdi yire zâr u pür-gam
Özini sengsâr itdi kazâdan
Niceler urdı şeh ruh oldu şeh-mât
Yirinden berk gibi sıçradı tîz
Çalup tîgiyle itdi iki nîme
İki ayrıldı san seylâbdan kûh
Huzâyâ şükr idüp sürdi yire rû
İşikde bagladı ol bâd-pâyı
Nigâristân-ı Çîn gibi münakkaş
Murassa' ser-te-ser dürr ü güherden
Mukaffel bî-'aded etrâfi kapu
Dahı her bâbı hall ile muharrer
Mufassal her birinün fer' ü aslı
O mahzende güherdendür hazîne
Bir altun bâba irdi hurrem ü şâd
Yazılmış anda bu resm ile tevkî'

Ki bu bâbuñ degüldür fethi âsân
 2725 Görince bunı Ferhâd-ı yegâne
 Sıyup kuflin kapusın açdı bî-bâk
 Turup saldı nazar her yaña ta‘cîl
 Ziyâsından serây içi münevver
 Sunup ol şeb-çerâğı aldı fi’l-hâl
 2730 İçinden çıkdı bir elmâs hâtem
 Zer-âb ile yazılmış devr-i kandîl
 Huzâ çün virdi bu engüşterîni
 Süleymân hâtemidür sakla cândan
 Dahı her kim okur bu mührüñ ismin
 2735 İdüp ilhâm-ı gaybî aña hâtif
 Okıdı çünki ol yazuyı Ferhâd
 Alup ol mühri itdi şükr-i Yezdân
 Gelüp gördi ki ol deryâ-yı pür-cûş
 Gırıv-i Ehrimenden şöyle tersân
 2740 Ne kudret var kılıc tutup sitîze
 Görür leşker dahı kim şâh-zâde
 Gelür gögsin gerüp yayını yasmış
 Bu hâletden kamusı hûşa geldi
 Görüp hâkân dahı oğlını mesrûr
 2745 İder cân u gönülde şükr-i Yezdân
 Pes andan ‘azm-i kasr-ı dîv ider şâh
 İrerler ol fezâ-yı dil-küşâya
 Koyup leşker ser-â-ser anda mahmil
 İder ‘arz-ı hazâyin hâna Ferhâd
 2750 Olur hayrân görince anı hâkân
 Çü ak dîvini rûzuñ Rüstem-i şâm
 Döküldi yire çün hûn-ı siyâhı
 Geçüp ol taht üzre hân u Ferhâd
 Tutulup Ehrimen başı gibi câm
 2755 Gel iy sâkî baña mey kıl havâle
 Kıla tâ ol kadehden rûh-ı mestüm

Odur ‘âkil ki ola bundan hirâsân
 El urdı ol murassa‘ âsitâna
 Ne gördi bir serâdur reşk-i eflâk
 Asılmış gördi bir yâkût kandîl
 Sanasın şem‘-i hâverdür musavver
 Zihî hoş rûzî kim el virdi ikbâl
 Ki reşkinden tutar meh gökde mâtem
 Ki iy hurrem-dil ü rûşen-nazar bil
 Ki mühr-i İsm-i A‘zamdur nigîni
 Ki saña hırz-ı cândur ins ü cândan
 Açar İskender-i Rûmî tılısmın
 Kılur çok hikmet esrârına vâkîf
 Öpüp sürdi yüzine oldı dil-şâd
 Pes andan kıldı ‘azm-i leşker ü hân
 Yatur sahrâ-yı hayret içre medhûş
 Ki san berg-i hazândur cümle lertzân
 Ne tâkat vardur ok gibi girize
 İrişdi şâz u hurrem dil-küşâde
 Kesüp dîvün başın fitrâke asmış
 Dil ü cândan hurûş u cûşa geldi
 Tolar cânı safâ gönli gözi nûr
 Virür şükrâneler genc-i firâvân
 Olup devlet kulavuz baht hem-râh
 İrem-veş rûh-bahş âb u hevâya
 Kılur Ferhâd u hâkân kasrı menzil
 Ki fehm irgürmez aña âdemî-zâd
 Ki bir gencînedür yok hadd u pâyân
 Sürüp rahşın başın kesdi ser-encâm
 Cihânı tîre kıldı dîd-ı âhı
 Ururlar bâde-y-ile ‘îşe bünyâd
 Şeh ü şeh-zâde olur bâde-âşâm
 Ki itdüm Ehrimen başın piyâle
 Hemîşe nefsi dîvin zîr-destüm

XXIV. Ferhâd, Sokrât tağı tılısmın açmaga kemer bağlanup, âb-ı hayvân gibi çeşme kenârındaki merg-zâr-ı ahdarda Hazret-i Hızra mülâkâtından hâtırı ser-sebz olduğudur. Ve Hızr-ı Nebî ‘Aleyhi’s-Selâm aña rehber olmag ile gam zulemâtından çıkarup âb-ı hayât gibi ta‘lîmler ile Ferhâd tâze hayât bulduğudur. Ve gam tılısmından anuñ gönli küşâde olduğu gibi, tılısm gamından dahı gönli açıldugudur. Ve Hızruñ cismi tılısmındaki rûşen gönli gibi, ol tılısm cisminde câm-ı cihân-nümâ bulup ve ol câma Hızır suyu gibi mey salup İskender yâdına içildüğüdür.

Çü zulmet râyeti oldı nigûn-sâr
 Bezendi günbed-i ahdar tılısmı
 Koyup Ferhâd elinden ke’s-i bezmi
 2760 Gelüp at arkasına hân u leşker
 İdüp dilden du‘â-yı hâtemi yâd
 Kamudan öñ giderdi oynadup at
 Bu resme ‘azm-i râh eylerken ol şâh
 Felek-âyın bezenmiş merg-zârı
 2765 Zülâli çeşme-i hayvâna beñzer

Güneş İskenderi ‘arz itdi dîzâr
 Temâm ol resme ki İskender tılısmı
 Buyurdı urdılar hoş kûs-ı ‘azmi
 Revân yüz tutdılar maksûda yekser
 Yüz urup Hakka biñ cân ile Ferhâd
 Münâcât içre arz eylerdi hâcât
 İrer bir dil-küşâ sahrâyâ nâ-gâh
 Güneş-mânend içinde çeşme-sârı
 Ziyâsı meş‘al-i sultâna beñzer

Yanında bir agac bitmiş berûmend
 Nemâ içre bu mâdan mâye almış
 Görince anı Ferhâd-ı yegâne
 Sürüp âb üzre rahş-ı bâd-pâsın
 2770 Kılup ol sâfi mir'âte nigâhı
 Revân gönli gözi akdı o mâya
 Egüp bir şâhı hoş bağladı rahşın
 Çıkardı el urup bir bir libâsın
 Çıkup mihr urdı sankim ebrden tâb
 2775 Neheng-âyîn iki bahş itdi nîli
 Açup pes koyını ol âb-ı pür-şevk
 Kamerdür irdi gûyâ burc-ı Âba
 Hayât-ı âb idi cân gibi cismi
 Çün ol hurşîd-tal'at âba düşdi
 2780 'Îzârından devâyir bağladı su
 Meger ol mâhı sayd içün ten-i âb
 Veyâhöz halka halka mâr idi ol
 Atıldukda suya ol gevher-i nâb
 Meger deryâya batdı mihr-i rûşen
 2785 Çü batdı âba ol gül-berg-i nesrîn
 Gehî mâhî-sıfat kıldı şinâyı
 Ruhı şevkiyle her seng oldı yâkût
 Teninden oldı çün ol su güher-dâr
 Dil-i 'âlem meger olmuşdı mahrûr
 2790 Girüp bu nîle çün ol mâh yuvundı
 Tenin ol âb ile gusl eyledi pâk
 Biçüp mikrâz-veş dîbâc-ı âbı
 Yüz urdı isteyüp maksûdına yol
 Götürdi secde-gâhından çü başın
 2795 Bakup gördi turur bir sebz-pûşı
 Libâsı sebz-i cennetden nişâne
 Kelîm-âsâ 'asâsın 'arşa dikmiş
 Nübüvvet nûri alnında hüveydâ
 Musavver cismi Rûhullâha beñzer
 2800 Görince anı Ferhâd oldı hayrân
 Ki iy ferzend gamdan ber-kerân ol
 Ki ben Hızram saña irşâda geldüm
 Benem her dem ledün 'ilmine mahrem
 İdüp İskender ile çok seferler
 2805 Girüp zulmâta itdük cüst ü cûyı
 Anuñ mahsûli tâb oldı benüm âb
 Benüm cânım çü ol su birle kandı
 O zulmetden çıkup derd ile nâ-kâm
 Kılup eflâk ahvâline kîne
 2810 Aña iş bağlamak oldı hemîşe
 Tılısınun biridür işbu vâdî
 Bu vâdî üzre var bir kal'a rûşen
 Müdevverdür tılısmı çarh-mânend
 Havâlisi ser-â-ser seng-i hâre
 2815 Velî her hâredür bir tîg-i âfet

Bu hayvân suyudur ol Hızr-mânend
 Felek hadrâsı üzre sâye salmış
 Hemân-dem cân atup oldı revâne
 Temâşâ itdi ol nehrün safâsın
 Ruhın su içre seyr itdi kemâhî
 Agac dibinde indi hemçü sâye
 Su üzre saldı zıll-ı mâya bahşın
 Başından tâcın egninden kabâsın
 Özin ol çeşme içre itdi pertâb
 Ten-i sîmînine nakş itdi nîlî
 Revân bagrına basdı eyleyüp zevk
 Güneşdür girdi yâ nîlî-hicâba
 Ki geldi cûşa ol nehrün tılısmı
 Hasedden 'ayn-ı 'âlem tâba düşdi
 Ruh-ı şevkine hadsuz agladı su
 Ser-â-ser dâm-girdâr oldı kullâb
 O genci hıfz içün gam-h^Wâr idi ol
 Sepildi yüregine 'âlemün âb
 Ki yılduzlar cihânı kıldı gülşen
 Sarardı gökde h^War nîlûfer-âyîn
 Gehî meh gibi virdi rû-şinâyı
 Bu tâb ol âba virdi kuvvet ü kût
 Ziyâ virdi safâsından kamer-vâr
 Ki içürdi dehr mâ-verd ile kâfûr
 Gögün bagrı bu gamdan suya döndi
 Yuyup gam çirkini oldı tarab-nâk
 Çıkup geydi tonın kıldı şitâbı
 Tazarru' itdi çok ma'bûdına ol
 Revân sildi eliyle gözi yaşın
 Yüzinden nûr alur 'arşun Sürüşü
 Ridâ vü taylasânı sûfiyâne
 Melek-veş gönli Hakk ile birikmiş
 Vilâyet pertevi rûyında peydâ
 Se'âdet tahtı üzre şâha beñzer
 Buyurdu lütf ile ol pîr-i 'irfân
 Dil ü cân kasdı üzre kâmurân ol
 Bu feth içün mübârek-bâda geldüm
 Ki Hak itdi Kelîmin baña hem-dem
 Geçürdüm rûz u şeb bî-had hatarlar
 Urup cân çeşmesi râhına rûyı
 Bu gamdan lâ-cerem ol oldı bî-tâb
 Sikender cân çeküp leb-teşne yandı
 Bişürdi hâm sevdâlar içüp câm
 Nihân itdi yir içre çok defîne
 Baña açmak anuñ bendini pîşe
 Saña geldüm ki olam ol emre hâdî
 Yapısı mermer ü kapısı âhen
 Burûcî kulle-i gerdûna peyvend
 Yolu ol hâre üzre âşikâre
 Döşenmişdür ecel râhına kat kat

Kişi cehd idüp itse ol yolu tay
Urup pâyına yüz biñ yâre muhkem
Bu işi yüz biñ itse âzmâyış
Velî bu karşı râhı tutsa gitse
2820 Olur yolda ‘ayân bir hâre derbend
Aña karşı gelür agzın açup şîr
Dehân açdukda ol saña keser yol
O şîr-i şerze nakş-ı Mânevîdür
Hazer kılma anuñ üstine sal at
2825 Dönüp al yine ol mühri revân ol
İrersin nâgehân bir tahte-senge
O taş üzre çıkıcak fârigü’l-bâl
Görürsin bakşañ ol kapu içine
Demürden yaya zencîr eyleyüp zih
2830 Kazâ-âyîn komış ol yaya bir tîr
Çeküp toldurmuş anı saña nâzır
Egerçi işbu peyker pây-tâ-fark
Velîkin fethidür bir zahma mevkûf
Ki var ol peykerün gögsinde iy cân
2835 Çeküp ol taş üstinden kemânı
Düşer yire o peyker sâye girdâr
Görünür çok ‘alâmet âşikâre
Ne kim varsa o kal‘a üzre peyker
Kazâdan lîki eylese hatâ ok
2840 İrer her kûşeden yüz âhenîn tîr
Vücûduñ şâh-sârından döküp berk
Ki bu bâzîcedür gâyetde müşkil
Eger gelsün dir iseñ her işüñ râst
Çü kıldı Hızır bu tedbîri ta‘lîm
2845 Öpüp Ferhâd pes Hızırın elini
İrüp derbende geldi şîr karşı
Dehân-ı şîre mühür urdı o hâtem
Alup ol hâtemi ‘azm itdi fi’l-hâl
Çü taş üzre ayagın basdı muhkem
2850 Hemân sâ‘at açıldı bâb-ı kal‘a
Kimi kapuya kimi burca çıkdı
Bedenler cânsitânlar birle toldı
Eline her birinüñ nâvek-i tîz
Kapudan çıkdı hem bir dîv-peyker
2855 Çeküp mihnet zihini kavsı girmiş
Nişân ol tahte-seng-i table-âsâ
Görüp ol pehlevân bu ibtilâyı
Elin urdı hemân tîr ü kemâna
Te’ennî birle çekdi yayı bî-vehm
2860 İrüp urdı revân mir’âtı ol ok
Çün irdi bu hadeng-i berk-âsâr
Urnca sâye gibi ol yire rû
İdüp şeh-zade dilden şükr-i Yezdân
Bakup bir kal‘a gördi ins ü cân yok
2865 Hisârı merkezinde bir ‘imâret

İletse âhenîn-pâ oluban pey
Özin bu çeşme üzre bulur ol dem
Aña ol kal‘adan yokdur güşâyış
On iki biñ kadem yol kat‘ itse
Demür zencîr ile bir şîr-i ner bend
Lisân-i hâl ile dön git girü dir
Meger dervâze-i derbenddür ol
Tılısm-ı feth-i genc-i Husrevîdür
İrüp Cem hâtemini agzına at
O derbend içre kat‘ it biñ kadem yol
Münakkaş safhası beñzer pelenge
Açılır kal‘anuñ kapusu derhâl
Turur bir er batup pûlâd-ı Çine
Tutar elde olur kim olsa vâlih
Ki ider çarhuñ tokuz kalkanını bir
Turur gögsin gerüp merdâne hâzır
Olupdur âhen içre od gibi gark
Dil ü cân ile yâd-ı isme mevkûf
Güneş-mânend bir âyîne rahşân
Bir ok ile urursa her kim anı
Güneş gibi tılısm olur bedîzâr
Olur sankim kıyâmet âşikâre
Dökülür yire bârûdan çün ahter
Düşer bir derde cânuñ kim devâ yok
Eger biñ cânuñ olursa komaz bir
Kılır ten âşiyânın mürğ-i cân terk
Ser-â-ser pür-hatardur olma gâfil
Dilün den gitmesün Hak adı bî-kâst
Didi kim ‘azm-i râh it yok durur bîm
Tutup gitdi hemîn vâdî yolını
Revân agzına atdı hâtemi ü
Bu nakş ile anı zâr itdi ol dem
Gelüp ol senge çıkdı fârigü’l-bâl
Sadâ düşdi hisâr içine ol dem
Sanasın cem‘ olup ashâb-ı kal‘a
Yarag ile kamusu erce çıkdı
Görüp Ferhâd anı âşüfte oldı
Felek cellâdı gibi cümle hûn-rîz
Ne âdem ger melâyik görse ürker
Ki demren şasta vü gez gûşa irmiş
Özi cellâd-veş bilmez muvâsâ
Ki bir cânına yüz tîr-i belâyı
İdüp kapudagı şahsı nişâne
Kazâ-veş eyledi pertâb bir sehm
Nitekim sîne-i ‘uşşâkı ma‘şûk
Yıkıldı ol hadeng-efgen nigûn-sâr
Yüzün düşdi kamu erbâb-ı bârû
Atup ol kal‘aya cân irdi handân
Ganîmet her taraf hadd u kerân yok
Ki kılmaz vafını yüz biñ ‘ibâret

Birûnı sahn-ı cennet gibi gülşen
 Atar her câmı pertev âsumâna
 Olurken bu behiştî kasr manzûr
 Pes idüp yâd nâm-ı Hakkı Ferhâd
 2870 Girüp gördi ki bir hoş tâb-hâne
 Asılmış orta yirde bir ‘aceb tûp
 Cemâli ta‘at-ı cânâna beşzer
 Urup hûrşîd-veş bu gözgü pertev
 Meger ol gözgü imiş câm-ı Cimşîd
 2875 Kamu mahfî umûr izhârı anda
 Taşında cilve eyler merkez-ı hâk
 Mufassal her bir iklimüñ sevâdı
 Egerçi anda istikbâle yok yol
 Anı gördi Ferhâd-ı ta‘ab-nâk
 2880 Alup ol câmı cân gibi revân ol
 Gelüp ser-çeşme üzre gördi kim hân
 İrüp hâkân u haylîn şâd kıldı
 İdüp ol kal‘anuñ ahvâlini yâd
 Gelüp o kal‘a üzre hüsrev-i Çîn
 2885 Girüp ol hâneye itdi nezâre
 Kılup şükr ü sipâsı dâverine
 Pes andan sonra hâkân-ı felek-kâm
 Kamer Ferhâdı oldı yine pîrûz
 Koyup Cimşîd câmın koynına şâm
 2890 Yine hâkân düzüp ‘iş içün esbâb
 Sikenderden idüp gâhî terâne
 Gel iy sâkî düzüp ‘işret makâmın
 Ki ide ol câm dil kasrın münevver

Derûnı kalb-i ‘ârif gibi rûşen
 Nazîrin görmemiş çeşm-i zemâne
 Meger kim anda kalmış a‘yün-i hûr
 Ayak basdı o kasr içine dil-şâd
 Safâ virür der ü dîvârı cânâ
 Felek mir‘âtı gibi hûb u mergûb
 Münevver kalbe rûşen cana beşzer
 Felek-sâ rûşen olmuş andan ol ev
 Ki virürmiş ziyâ gün gibi câvid
 Rumûz-ı kâyinâtuñ varı anda
 İçinde devr ider bir bir nüh-eflâk
 Ne kim var bahr ü berr ü deşt ü vâdî
 Velîkin hâl ü mâzî-y-çün delîl ol
 Begâyet oldı hoş-hâl ü tarab-nâk
 Koyup koynına itdi ‘azm-i hân ol
 Turup ol leşker ile anı cûyân
 Hezârân gussadan âzâd kıldı
 Sipâh u hâna rehber oldı Ferhâd
 Temâşâ kıldı bir bir taşın için
 Hazâyin gördi kim gelmez şumara
 Kamusun kısmet itdi leşkerine
 Dönüp öz menziline kıldı ârâm
 Bozuldı çün tılısm-ı kal‘a-i rûz
 Şeh-i encüm felekde tutdı ârâm
 İçerler câm-ı Cemden bâde-i nâb
 Gehî Cimşîdden dirler fesâne
 Kılup pür-bâde sun Cimşîd câmın
 Ola cân tal‘atı âyîne-manzar

XXV. Ferhâd, İskender tılısmın feth idüp hâkân u Mülk-ârâ-y-ile Sokrât tagına ‘azm kıldığı ve ol taguñ irtifâ‘da başı felekden geçüp Ser-güzeşt dinildüğüdür. Ve tîre gârlarınun her biri hicrân düninden siyâh görünüp efsâne idildüğüdür. Ve Ferhâd Câm-ı Cimşîd ile akâlîm-i seb‘a memâlikin taksîm idüp Sokrât gârın bulduğıdur. Ve ol gârın derûnında Sokrât gevheri lâmi‘ olup bu sayreñler ol kâna girdükleridür. Ve bu rûşenâlıkda sarrâf-ı ‘ilm ü hikmet, Sokrât ile âşinâlık kesb idüp güher-i maksûda irdükleridür.

Yirinden çün seher Sokrâtı turdı
 2895 Eline aldı usturlâb-ı mihri
 Yine Ferhâd idüp maksûda ‘azmi
 Urulup kûslar kıldı figânı
 Yuhudan yine yir yir kaldurup ser
 Olup ol çeşme üstinden revâne
 2900 Urup Sokrât gârından yaña yüz
 Me‘a‘l-kıssa bu denlü geşt idüp ber
 İrişdiler bir ulu taga bir şâm
 Zühal bâmına irmiş başı anuñ
 Muhîti devri tokuz âsumânca
 2905 Kılâlında görinen subh-âsâr
 Urup tîgi felek ‘âcına sühân
 Zemîn buhtîsin itmiş zîr-i rân ol

Felek sahnın tutup hengâme kurdı
 ‘Ayân gösterdi ahvâl-i sipehri
 Elinden yire kodı câm-ı bezmi
 Ürilüp nâylar tutdı cihânı
 Yirinden turdı ol tag gibi leşker
 Temevvüc düşdi bahr-i bî-kerâne
 Geçildi deşt ile vâdî niçe yüz
 Şeh ü Ferhâd u Mülk-ârâ vü leşker
 Ki dikmiş günbed-i eflâke a‘lâm
 Kamer câmın uşatmış taşı anuñ
 Topınuñ merkezi iki cihânca
 Degüldi berf iy yâr-ı vefâ-dâr
 Olup ol rîzeler püştinde kühân
 Felek pîline kesmiş inüben yol

Olup her kulle sengi Cedye pâyê
Akar her kûşeden biñ çeşme rahşân
2910 Giyâhı ser-te-ser dârû-yı nâfi‘
Var etrâfında bî-had gâr-ı dil-gîr
Eger düşse içine şem‘-i hâver
Sevâdı irse ger bedr-i münîre
Tolu vâdiler ejderhâ-yı hûn-h^{Wâr}
2915 Uçan seyli öñince seng-pâre
O tag üzre çıkup şeh-zâde vü şâh
Kılur hâkâmı hayret lâl ü ‘âciz
Ne bellü gâr-ı Sokrâtuñ nişânı
Bu hâletde olup Ferhâd mülhem
2920 Çıkarup anı koynından revân ol
Nüh-eflâki görüp taksîm içinde
Nazar haylin salup Yûnâna düpdüz
Kılup ol kûh ahvâlin şümâre
Bulur ol gârı kim Sokrât-ı dâna
2925 Pes ol gâr üzre Ferhâd atuban cân
İdüp hürşîd-veş ol câmı meş‘al
Düşer ardına Mülk-ârâ-y-ile hân
İrerler nâ-gehân bir nerdübâna
Yunulmuş ak mermerden mücellâ
2930 Şeb-i Kadr idi beñzer zulmet-i gâr
Su‘ûd idüp aña Ferhâd-ı cân-bâz
Dahı ardınca destûr-ı yegâne
İrerler bir semâ-sâye harîme
Kurılmış bu harîm içre bir eyvân
2935 İderler bir dem ol dergehde ârâm
Hemân eyvândan irer bir hoş âvâz
Nidâyı gûş idince şâh u Ferhâd
Girerler içeri mesrûr-hâtır
Görürler karşuda bir pâre-i nûr
2940 Olup bir burc içinde mihr-veş gird
Safâda tıyreti rûh-ı Muhammed
Yüzi mir‘ât-ı envâr-ı İlâhî
Safâsı la‘l-mânend âşikâre
Tolayup tag gibi pâyına zeylin
2945 Felek-veş sâbit ü hem bî-karâr ol
Ruhı zer eşki la‘l ü saçı kâfûr
Dili hurşîd ü cânı bahr-i zâhir
Ruhında gün gibi ‘âlem misâli
Çün ol hurşîdi gördi hân-ı a‘zam
2950 Cemâl-i şem‘i gün gibi urup tâb
Meger ol tâbdan teb oldu peyzâ
Bu hâletden ne bir söz idebildi
Ne tenhâ şâh-ı Çîn Ferhâd-ı pür-dil
Göz açup pes emîn-i mahzen-i râz
2955 Yirinden itmedi gerçi kıyâm ol
Çü pürdür cânı hikmet gevherinden
Nicesiz didi bu yol zahmetinden

Ser-i Cevzâya salmış şâhı sâye
Biri ol çeşmenün mihr-i dirahşân
Ecelden gayri derdi cümle dâfi‘
San olmuş tîre-cânlıktan çeh-i kîr
Ola âyîne-i cânı mükedder
Mübeddel ide rûyın kurs-ı kîre
Akar seyl-âbı san deryâ-yı hûn-h^{Wâr}
Olur biñ burc ü bârû yüz hisâra
Çü oldılar bu keyfiyyetden âgâh
Ki bir yir görmemişdi böyle hergiz
Ne eyler kimse var andan beyânı
Düşer gönline ol âyîne-i Cem
Ser-â-tâ-pa nazar eyler hemân ol
Bulur Yûnâmı heft-iklîm içinde
Deger ol şâh eger tag u eger düz
İder cevfine her gârıñ nezâre
Anuñ cevfinde sâkindür hemânâ
Yanınca bile Mülk-ârâ vu hân
Girür Ferhâd o zulmet içre evvel
İderler şu‘le-i câm ile seyrân
Ki gelmez şerh-i evsâfı beyâna
Ki san âyîne-i çarh-ı mu‘allâ
Ki urulmuş anda bu mi‘râc-ı envâr
Çıkar ardınca hâkân-ı ser-efrâz
Olur birkaç gulâm ile revâne
Ki cennet gibi beñzer sahnı sîme
Ki olmuş dergehi derbânı keyvân
Düşer eyvân içine pertev-i câm
Gelünüz diyü iy kavm-ı ser-efrâz
Olurlar cân u dilden hurrem ü şâd
Gönül beytine gûyâ kim havâtır
Ev olmuş pertevinden beyt-i ma‘mûr
Öñinde biñ hakîm-i çarh şâkird
Zekâda binyeti ‘akl-ı mücerred
Görinür sırr-ı dehr anda kemâhî
Libâsı la‘l-ı rûşen üzre hâre
Revân itmiş gözinden eşk seylin
Ne yüzden gözleşen âyîne-vâr ol
Yanar bir şem‘-i kâfûrîdür ol nûr
Zamîrinden görünür evvel âhir
San usturlâb-ı hikmetdür cemâli
İdüp tapu felek-veş kıldı kad ham
Celâlınden vücûdı oldu bî-tâb
Ki anı ditremek tutdı ser-â-pâ
Ne ilerü ne girü gidebildi
Görüp cânına oldu lerze hâsıl
İşâret birle kıldı şâha i‘zâz
Velîkin lütf ile kıldı kelâm ol
Ne ola deprenmese ol tag yirinden
Bu bî-pâyân mehâlik âfetinden

Egerçi yolca bî-had çekdünüz renc
‘Adedsüz bulduñuz nakd-i kirâmı
2960 Velîkin sâde budur müjde-gânî
Başuñdan gitmeye bu kadr tâcı
İrüp her dem nüvîd-i feth bî-had
Dahı var bir hediyem saña ‘âlî
Mücellâ bir güherdür mihre beñzer
2965 Marazdan bulıcak ten inkisârî
Dehânuñda o gevher dânesin hWaş
Tenüñ sıhhat bulur cânuñ tutar tâb
Diyüp bu sözleri ol gevher-i pâk
Eline itdi hânuñ anı teslîm
2970 Pes andan döndi Mülk-ârâya bakdı
Didi sen kim vezîrisin bu şâhuñ
Bu şâh oldukça ‘âlem taht-gîri
Senüñ dahı mürûr-ı devr-i gerdûn
Seni bu mühreden şâh ide sırâb
2975 Velîkin yoluñuzda bir hatar var
Bu dörd asluñ ikisinden durur û
Çekisersiz egerçi renc-i bî-had
Süresiz niçe yıllar gîr ü devlet
Virüp anlara bu resme beşâret
2980 Didi iy şeh-süvâr-ı ‘arsa-ı rezm
Nüh-âbâ çâr-mâzer olalı vasl
Ki sensin kahr kâfînuñ pelengi
Olup derd ü ‘anâ birle siriştüñ
Safâ geldüñ kılup renc kademler
2985 Kılup vîrân-derûnum hurrem-âbâd
Ki biñ yıldur idüp mesken bu gârı
Yüzüñ görđi gözüm elhamdülillâh
İdüp bu resme çok şükrâne izhâr
Kadem renc kılup çün bunda geldüñ
2990 Açup cân çeşmini bu mâh-ı Ken‘ân
Velî birkaç sözüm bu cüvâna
Keremden hân iderse lütf u himmet
Ayağ üzre gelüp pes şâh-ı kişver
Elin öpüp icâzet birle ol dem
2995 Çü halvet kaldı Ferhâd ile dâna
Didi iy cân gözinüñ rûşenâsı
Bunı bil kim cihân fânîdür el-hak
Ger olsa Nüh ‘ömrince hayâtuñ
Çü rihlet ide rûhuñ ir eger gic
3000 Velî çün kıldı Hak insânı mevcûd
O hikmetden budur sırr-ı İlâhî
İdüp Hak kulluğın dün gün hemîşe
Çü mahbûb-ı hakîkî ol durur ol
Kodı Hak sende bir mir‘ât-ı idrâk
3005 Cihân nakş u nigârından güzer kıl
Cemâl-i yârı anda gün gibi gör
Bula çün dest-res bu vasla ümmîd

Huzâdan irdi her bir rence yüz genc
Süleymân hâtemi Cimşîd câmi
Ki biş yüz yıl olup ‘ömrüñ zemânı
Gele ayaguña ‘âlem harâcı
Bula bu âsitân ikbâl-i sermed
Bulunmaz virseler dünyâca mâli
Ulu tiryâkdur yâ zehre beñzer
Ya olsa pîrlikden za‘f-ı târî
Tutup bir dem karâr itseñ sadef-veş
Olur kalbüñ güneş gibi cihân-tâb
Çıkardı ortaya bir mühre çâlâk
Didi yokdur saña şimden girü bîm
Beşâsetle o rûşen râya bakdı
Senüñ dahı öküşdür sâl u mâhuñ
Vizâret emrinüñ sensin müşîri
Kıla çün ‘ömrüñüñ bâğın diger-gûn
Olup hurrem bulasın kuvvet ü tâb
Ki andan cânâ çok dürlü hazer var
Yañılmazsam biri yıldür biri su
Kazâsın yine sizden Hak ide red
Olasız şeh-süvâr-ı sahn-ı savlet
Dönüp şeh-zâdeye kıldı işâret
Felek-ikbâl ü deryâ-dil sabâ-‘azm
Ogul gelmiş degül ‘âleme sen asl
Belâ ‘ummânınuñ hûnî nehengi
Ezelde ‘ışk işidür ser-nüviştüñ
Şeref virdüñ idüp lütf u keremler
Gözümü rûşen itdüñ göñlümi şâd
Çekerdüm makdemüñ-çün intizârı
Saña irdi özüm elhamdülillâh
Didi hâkâna iy şâh-ı cihân-dâr
Hümâ-veş başum üzre sâye salduñ
Serây-ı şâdî oldı Beytül-Ahzân
Şu şart ile ki halvet ola hâne
Diyem bu cânâ birkaç sırr-ı hikmet
Didi kim her ne emrüñ varsa ber-ser
Serâdan taşra çıkdı şâz u hurrem
Yanına aldı ol şâhı hemânâ
Mahabbet kulzümünüñ âşinâsı
Hemân bâkî durur ol hayy-ı mutlak
Sikender-veş cihânı tutsa zâtuñ
Bu ‘ömr ü devlet fânî olur hîc
Bu işden var durur bir özge maksûd
Ki kalbüñ olmaya dünyâda lâhî
Kılasın her nefes yâdını pîşe
Mecâzî işleri terk it anı bul
Anı jengârdan itmek gerek pâk
O cân mir‘âtına rûşen-nazar kıl
O şem‘a cânuñı pervâne-veş ur
Zihî ikbâl-i sermed baht-ı câvîd

Bu meslek kim ser-â-ser derd ü gamdur
Biri kılmakdur öz kendüñi fânî
3010 Vücûduñ bezl kılduñ Hakka irdüñ
Dilerseñ bu söze bürhân-ı ‘âlî
Bu müşkil kârüñ ammâ çâre-sâzı
Delîli bu sebîlüñ ‘ışkdur bil
Ki bî-‘ışk âdemi efsürde-dildür
3015 O dil kim kaldı gam şâmında câvîd
Mahabbet saykal-i jengâr-ı gamdur
Ten-i dil-hastenüñ dermânıdur ‘ışk
Fütûh ebvâbına miftâh-ı hakdur
Egerçi şerh olunmaz cins ü faslı
3020 ‘Ayândur her birinüñ sûz u sâzı
Şafak-veşdür bu iki şem‘-i dil-sûz
Münevverdür bu iki subh-ı fâlik
İkisi dahı kalbe kîmiyâdur
Mecâzî ‘ışkdur şem‘-i münevver
3025 Mecâzî ‘ışk gerçi serserîrür
Hakîkî ‘ışk höz cândan uludur
Anuñ-çün buldı itnâbı bu kıssa
İrüp evvel saña ‘ışk-ı mecâzî
Cihânı tutısar gün gibi çâvuñ
3030 Yitüp tokuz felek tâkına hûyuñ
Kıla ‘ışkuñ odı âfâkı rûşen
Cihânda her ki ‘ışk içre ola zâr
Kaçan ‘ışk ehli ‘arz itse sipâhı
Mecâzî ‘ışkdan çün yana cânuñ
3035 Fenâ seyline virüp hânümânı
Olup ma‘şûk-ı aslı çâre-sâzuñ
Bekâ milkinde bulup kahramânlık
Atañuñ kalmayup nâm u nişânı
Ferâmûş ola biñ hâkân u kayser
3040 Budur saña hakikat müjde-gânüm
Dilüñ hâzır idüp kıl hâtiruñ cem‘
Tapuña eylerem bir ismi teslîm
Mübârek hırzdur ‘âlî du‘âdur
Belâ vu bend içinde eylesen yâd
3045 Budur diyü ol ismi itdi telkîn
Hem ol mir‘ât için kim ‘azm kılduñ
Açıcak bunda İskender tılısımın
Nişan idüp o şahsuñ sînesini
Yime gam kim murâduñ oldu mekşûf
3050 Çü bundan iresin sıhhat ile Çîne
Cihân içre ne deñlü varsa peyker
İrüp saña mahabbet ibtilâsı
O yüzden görmeyüp ayruk eser hîç
Olup ‘âciz işüñde ehl-i tedbîr
3055 Saña ‘ışk içre hâsıl ola ol hâl
Gönüllerde kamu makbûl olasın
Hemin budur tapuña hayr-bâdum

Ne deñlü dür ise iki kademdür
Biri milk-i bekâdur câvizânî
Alup bu fânîyi bâkîye virdüñ
Okı cân ile *da‘ nefsek te‘âli*
Degül ‘âlemde illâ ‘ışk-bâzı
Hidâyet ister isen ‘ışka uygıl
Niçe efsürde belki mürde-dildür
Bulur mihr ile cânı subh-ı ümmîd
Mahabbet şahne-i bâzâr-ı gamdur
Ne ten iki cihânüñ cânıdur ‘ışk
Se‘âdet beytine misbâh-ı hakdur
İkiye münkasımdur lîkin aslı
Adı ‘ışk-ı hakîkî vü mecâzî
Birinüñ pey-revi şeb birinüñ rûz
Velîkin biri kâzib biri sâdık
Dil ü cân dîdesine tûtüyâdur
Hakîkî ‘ışkdur hürşid-i enver
Velî ‘ışk-ı hakîkî mi‘beridür
Ki andan ‘arş ile kürsî toludur
Ki oldı ol ikiden saña hisse
Bulısardur tenüñ sûz u güdâzı
Ola efsâne dehre söz ü savuñ
Yidi iklimi tuta güft ü gûyuñ
Niçe âfâkı bu nüh-tâkı rûşen
Çeke çeşmine gerdüñ tûtüyâ-vâr
Cenâbuñ-çün uralar kûs-ı şâhı
Hakîkî ‘ışkdan uyana cânuñ
Cihâna cân bulasın cânâ anı
Gele ‘ayn-ı hakikat her mecâzuñ
Hakîkî idesin sâhib-kırânlık
Senüñ yâduñ ebed tuta cihânı
Senüñ nâmuñ ola dillerde ezber
Velîkin bir dahı var armaganum
Ne dirsem eyle gûş-ı hûş ile sem‘
Ki kâyimdür anuñla heft-iklîm
Ne maksûd için okunsa revâdur
Olısar kayd-ı gamdan cânuñ âzâd
Didi olsun mübârek iy şeh-i Çîn
Belâ safderleriyle rezm kılduñ
Yakîn bil açduñ ol gevher tılısımın
Çün urduñ tîr ile âyînesini
Ki ol câm idi bu mir‘âta mevkûf
Nazar kıldukda ol mir‘ât içine
Saña ol gözgüden keşf ola yek-ser
Ola ol derd ü mihnet ibtidâsı
İşüñ ser-riştesine düşiser pîç
Görisersin anı kim yazdı takdîr
Ki ideler hâk-i pâyuñ tâc-ı ikbâl
Cihâna şâh u ‘ışka kul olasın
İrişdüm çün saña buldum murâdum

Hücûm-ı 'ışk esnâsında gâhî
Çün ol dâna temâm itdi sözünü
3060 Fenâ dârından itdi rûhı tayrân
Görüp Ferhâd dânadân bu hâli
Çog agladı vü kıldı âh u zârı
Çıkup hâkân u Mülk-ârâya ol şâh
İdüp anlar dahı ahvâli ma'lûm
3065 Çü bitmez aglamakdan gördiler kâr
Koyup kabrine kıldılar du'âyı
Uruldı gerçi kim dâg üstine dâg
Pes ol tagdan inüp seylâb-veş zâr
Añup Sokrâtı her dem hân u Ferhâd
3070 Güneş Sokrâtı düşdi hâke çün zâr
Tolup eşk-i kevâkib zeyl-i eflâk
Yiyüp Sokrât için Ferhâd u hân gam
Egerçi acılık oldu mükerrer
Kanı sâkî getir şol bâde-i nûş
3075 Ne_ola telh itse ol evvelde kâmi

Beni yâd idesin çekdükçe âhı
Geçüben kendüden yumdı gözünü
Bekâ gül-zârına gösterdi seyrân
Gözinden yagdurup eşk-i melâli
Denizler oldu çeşminüñ bıyarı
Diyüp bu hâli itdi derd ile âh
Firâvân agladılar zâr u mehmûm
Yaragın gördiler fi'l-hâl üşüp zâr
Ulu şehr eylediler ol arayı
Velîkin itdiler tag üstine bâg
Gelüp bir merg-zâra saldılar bâr
Didiler eylesün Hak rûhını şâd
Gice Lukmânı mâtem itdi izhâr
'Azâ tonını geydi egnine hâk
Mey-i telh içdiler gözden döküp dem
Velî kâm-ı dil ü cân toldı şeker
Ki idem gam mâtemi zehrin ferâmûş
Çün agzuñ şehd ider âhir kıvâmı

XXVI. Ferhâduñ hâkân ile Çîn 'azmine deşt-peymâlığı ve Çîn milkine irüp ol âyîne-i 'âlem-nümâ gamından şeydâlığıdır. Ve câm-ı cihân-nümâ temâşâsından Ermen diyârını belki İrem gül-zârını ve anuñ Eymen gibi vâdisinde hârâ-şikenlerüñ ve kûhkenlerüñ Şecere-i Mûsî gibi başlarında yanan hayret nârını temâşâ kıldığıdır. Ve Şîrînüñ cemâli tecellîsi ol hikmet mir'âtından cilve urıcak Ferhâd âh idüp yıkıldığıdır. Ve anuñ dûd-ı âhı ol gözgü yüzün tîre itdüğüdür. Ve Ferhâd bu âteş-i gamdan cân eritdüğüdür.

Seher ser-çeşmesi çün oldu rûşen
Safâ buldı felek Yûnân zemîni
'Înân-ı 'azmi Çîne dönderüp hân
İrişti şâh-ı Çîn âhir iline
3080 Yine tahtına geçdi hurrem ü şâd
Velî bu yaña Ferhâd-ı yegâne
İdüp gözgü hayâlinüñ ümîzin
Dilinden def' için ol ıztırâbı
İrişdi mahzen-i maksûda âhir
3085 Görince ol letâfet hokkasını
Müşevveş hâtırı oldu tarab-nâk
Kilîdin isteyüp hâzinden aldı
Kilîd agzına kuflüñ sokıcak dil
Güzeller zülfi gibi oldu pür-pîç
3090 Mukayyed olmayup bu remze Ferhâd
İçinden çıkdı ol mir'ât-ı rahşân
Düşüp gönline hayretten şerâre
İçinde gördi bir deşt-i felek san
Suyı kâfûr u hâki misk ü 'anber
3095 Müselsel sünbülünüñ bend-i bendi
Mukahhal nergesinüñ h^wâh-nûşı
Urur cân hırmenine gülleri od
İdenler lâlesi bezmini seyrân

Sipehrüñ sahn-ı pâkin kıldı gülşen
Sipeh çekdi güneş hâkân-ı Çîni
Yürüdi geşt idüp şehr ü beyâbân
Nitekim mihr-i hâver menziline
Yine urdı safâ bezmine bünyâd
Çün irdi devlet ile hânumâna
Eline aldı mahzenler kilîdin
El urup bir bir açdı cümle bâbı
Buyurdu itdiler sandûkî hâzır
Letâfet dime âfet hokkasını
Yürüdi aña karşı cüst ü çâlâk
Özin yüz biñ belâ bendine saldı
Perî urmuşa döndi kufl-i bî-dil
Didi açma bu mihnet dâmını hiç
Hemân sandûkî açdı hurrem ü şâd
Bulutdan sanki hûrşîd-i dirahşân
Anuñ ruhsârına kıldı nezâre
Ki olmuş ser-te-ser sahnı gülistân
Dimâğı ol ter eyler bu mu'anber
Karâr u hûş saydınüñ kemendi
Komaz bîzârlar cânında huşı
Çeker bülbülleri feryâd-ı pür-dûd
Kılurlar dâg-ı gamdan dillerin kan

Gören süssenlerinden vâsf-ı hâli
 3100 Kılanlar rûdınun ter-nagmesin gûş
 Zümürüd gibi ferş-i sebze-zârı
 Benefsec ‘anber-âsâ her cevânib
 Olur bundan meşâm-ı cân mu‘attar
 Temâşâ eyleyüp bu deşti ol şâh
 3105 Görür bu deşt içinde bir ulu tag
 Kemer-gâhında hayl-i bî-nihâyet
 Elinde cümleñün mîtn ü tîşe
 Özi şeklinde bir peyker turur zâr
 Kesüp bir argı eyler âh u zârı
 3110 Görüp kendüye ol şahsı müşâbih
 Bu hâlet içre görse bir ‘aceb hayl
 Kamu çâbü-k-süvâr u mâh-peyker
 Kamunun kaşı ya vu kirpügi ok
 Ol alay içre var bir şâh-ı safder
 3115 Ruh-ı gül-gûnı mihre tarh idüp at
 Semend-i hüsnî seyrânında meh leng
 Saçı tugrası olmuş hüsnî menşûr
 Bu levha ol perîşân turra-çînî
 Budur var ise hüsnî iline meydân
 3120 Kaşı nûndur cebîni altında peydâ
 Kemândur müşk tozlu kabzası sîm
 Çeküp i‘râb için müşkîn iki med
 İki çeşmi iki cellâd-ı hûn-rîz
 İki nerges durur nâz uyhusında
 3125 Gören kirpüklerin saf saf berâber
 Meger kâfer gözidür nev-müselmân
 İki zülfî iki zünnâra beñzer
 Ya ‘Abbâsî ‘alemlerdür çözülmüş
 Ya ejderdür saçar agzından âteş
 3130 Ruhîdur pertev-i nûr-i İlâhî
 Se‘âdet subhîdur misbâh-ı hakdur
 Güneşdür kim fûrûgı ‘âlem-efrûz
 Ol âteş içre yakmış hâlfî micmer
 Hatâ didüm ruhı mir’ât-ı cândur
 3135 Ya müşkîn noktadur gerdûn yüzinde
 Benâgûşından ugurlar seher nûr
 Münebbet bir elifdür burnı zîbâ
 Yüz olmuş bir iken hüsnî anuñla
 Eger sıfır-ı dehânın idesin zam
 3140 Meger kim elf-i ma‘nîdür o bîni
 Ya engüş-i Muhammeddür muhakkak
 Ya elmâsî çekilmiş tîgdür kim
 Lebi cân dürcidür kim içi pürdür
 Ya şebnemle pür olmuş goncedür ol
 3145 Dehânı noktadur var ise mevhum
 Egerçi bî-nişândur ol mu‘ammâ
 Dili hancer durur yalın güherden
 Tekellümde bu şehd ü sükker-âmîz

Keser âzâdelikden kîl ü kâli
 Olurlar bâda virüp sabrı pür-cûş
 İder âşüfte çarh-ı zer-nigârı
 Buhûr eyler ke asdâgı‘l-kevâ‘ib
 Kılur dil dîdesini ol münevver
 Keser ‘azm-i nazardan her yaña râh
 Ser-â-tâ-pâ sevâdı gülşen ü bâg
 Kemer kılmış kamu kâr içre kâmet
 Kamuya kûh-kenlük kâr u pîşe
 Olur bu pîşe-verler içre derkâr
 Deñizler olmuş eşki cûybârı
 Olur şeh-zâde bu ahvâle vâlih
 O tagun kullerinden irdi çün seyl
 Kevâkib-nakş u çarh-âyîn güzeller
 Yarag u hüsnî içinde eksügi yok
 Güneş gibi semendi şîr-peyker
 Kılur bir beydak ile şehleri mât
 Kemend-i zülfî çevgânında h^{War} deng
 Yazılmış alnına *nûrun* ‘alâ nûr
 Müdâhil nakşdur Rûmî vü Çînî
 Ki her bir kûşede pür-gûy u çevgân
 Ya levh-i ruhları üzre iki râ
 Hilâl-i hüsnîdür olmuş iki nîm
 İder dil tıflına ta‘lîm-i ebced
 Cihân kasdına çekmiş hancer-i tîz
 Yaturlar mest olup yaz uyhusında
 Sanur olmuş mukâbil iki leşker
 Tutarlar her yañadan tîg-i ‘uryân
 Ya muğlardur taparlar nâra beñzer
 Ya Dâvûdî zırhlardur düzülmüş
 Semenderdür ya âteş içre dem-keş
 Ki idrâk eylemez gözler kemâhî
 Letâfet bâgıdur gülden tabakdur
 Ya bir bî-dûd âteşdür cihân-sûz
 Ki ola meclis-i hüsnî mu‘attar
 Sevâd-ı çeşm-i halk anda ‘ayândur
 Ya encüm ‘ukdesidür gün yüzinde
 ‘Îzârından olur gün yüzi mesrûr
 Ol iki sıfır ucında çeşmek-i hâ
 Ol iki çeşm-i cânı rûşen anla
 Biñ ol deñlü görürsin hüsnîni hem
 Komış mîzâna rûy-ı nâzenîni
 Ki itmiş kursa-i bedri iki şak
 Ruhı elmasını kılmış iki nîm
 Leb-â-leb şehd ü kand u gevher ü dür
 Niçe vâsf eylesem yüz oncadur ol
 Ya hâl-i hüsnîdür sürh ile merkûm
 Çıkar feth olsa likin yüz biñ esmâ
 Ya yâkûfî cevârişdür şekerden
 Tebessümde o dürr ü gevher-âvîz

Gelüp gül gibi ol la‘l-i Bedahşân
 3150 Zenahdâni ki Bâbilden nişândur
 Ya zemzem çâhıdır yâ cübb-i Ken‘ân
 Mutavvak gabgabı ki olmuş mürevvak
 Gümüş boynı durur san ‘arş pâyı
 Boyı cân gülşeninün tâze servi
 3155 Harem nahli gibi servi ser-efrâz
 Anuñ bâlâ degül adı belâdur
 Cihân içinde yâ cân sûretidür
 Kıyâmetdür hele kâmet degüldür
 İki bâzûları billûra beñzer
 3160 Harîr içre iki deste semendür
 Nihâl-i nârvendür yaza irmiş
 Kalemler ucları rengîn çiçekler
 Belî cân gerdenidür kim çeker bâr
 İki ‘âlem miyânında yakîn bil
 3165 Görenler niçe anı olmasun deng
 Ser-â-tâ-pâ teni cândur musaver
 Mukaşşer levze beñzer nâzûk ü ter
 Beden sanmañ mücessed nûrdur pâk
 Muhassal ol perî bu sûret ile
 3170 Öñince ardınca bî-had dil-rübâlar
 Kamusı tal‘at ü hüsn içre bir ay
 Sürüp rahşını ol tagdan perî-veş
 Gelüp ol kûh-kenler üzre bakdı
 Çün irdi kendünün timsâli üzre
 3175 Dönüp ol şekl dahı kaldurup ser
 Görüp ol hüsn ilinün şeh-süvârın
 Cigerden âh idüp bir nâle kıldı
 Görüp Ferhâd ol timsâl hâlin
 Yakînrak tutdı ol gözğü cemâlin
 3180 Çü bakdı ol ruh-ı ‘Azrâ ‘izâra
 Derûnından mahabbet viridi âvâz
 İdüp âh ol dahı timsâli gibi
 Görüp çâkerleri ol hâli andan
 Teninde gördiler od gibi tâbı
 3185 Ayagina döküp göz yaşlarını
 Bu derde bulmadılar çâre hergiz
 Varup hâkânı kıldılar haberdâr
 İştidi çünki hâkân oğlu hâlin
 Anası eyleyüp feryâd u efgân
 3190 İdüp derd ile Mülk-ârâ yaka çâk
 Anuñ ardınca irdi oğlu Behrâm
 Olup şeh-zâdenün hem-zâdı ol cân
 Aña hem dir idi şeh-zâde kardaş
 Gelüp ol şâh çün nezzâre kıldı
 3195 Dögüp taş ile başın dökdi kan yaş
 O şem‘ üzre olup pervâne-veş cem‘
 Kimi didi hevâ âsârıdır bu
 Sefer çok çekdi bozmışdur mizâcı

Şafakdan gösterür berk-i dirahşân
 Gönül mürğine sîmîn âşiyândur
 Ya diller Yûsufi-y-çün oldı zindân
 Sanasın bir içim sudur mu‘allak
 Kim olmuş kürsî-i Levh-i Huzâyî
 Saçı dil bâğınun ra‘nâ tezervi
 Yimişi şîve bergi ‘işve vü nâz
 Diyâr-ı hüsne hatt-ı istivâdur
 Ya cân içinde îmân sûretidür
 Aña kimdür diyen âfet degüldür
 Hatâsın boynuma sal nûra beñzer
 Nihâl-i gül ya şâh-ı nesterendür
 Ucında on kalem var tâze irmiş
 Zihî sun‘-i Huzâ Allâhu Ekber
 Dil ü cân ol hayâlün dengi her bâr
 Misâl-i ‘Âlem-i Berzahdur ol bil
 Cihânı bir kıl ile itmiş âveng
 Gül ü müşk ü şeker birle muhammer
 Letâfetden musaffâ gibi ditrer
 Temâşâsına döymez çeşm-i idrâk
 Ser-â-tâ-pâ cemâl ü şöret ile
 Semenber serv-kad gül-gûn kabâlar
 Bu ol hayl içre mihr-i ‘âlem-ârây
 İrişdi san hevâ evcinden âteş
 Cemâlinden cihânı oda yakdı
 Nazar kıldı o şeklün hâli üzre
 Nisâr idüp gözinden dürr ü gevher
 Bir elden saçdı hâk-i pâyve varın
 Yir üzre sâye-veş bî-hüş yıkıldı
 Bu sırruñ keşf idem diyü me‘âlin
 Temâşâ itdi ol meh-rû cemâlin
 Dilini yakdı Vâmık gibi nâra
 Gönül mürgi hemân-dem kıldı pervâz
 Yıkıldı cismi cândan hâlî gibi
 Pür itdiler serây için figândan
 Yüzine sepdiler müşkîn gülâbı
 Dögüp taşlarla gamdan başlarını
 Kalup her birisi hayrân u ‘âciz
 Didiler ol şehün hâlini nâ-çâr
 Yügürdi ol yana yolup sakalın
 Yüzün yırtup irişdi zâr u giryân
 Segirdüp geldi saçdı başına hâk
 Ki Ferhâd eylemezdi ansuz ârâm
 Velî ‘ahd itmiş idi anı hâkân
 Ol idi cümle ahvâline sırdaş
 Yaka yirine bagrın pâre kıldı
 Su oldı nâr-ı âhından meger taş
 Yanup kan agladılar cümle çün şem‘
 Dem ü safrâ vu sevda kârıdır bu
 Şarâb u hoş-gıdâldur ‘ilâcı

Kimi didi perî rîvine beşzer
3200 Kimi dir zahm-ı çeşm itdi gezendi
Kimi dir bâde fi'lidür bu işler
Geçer bir lahza sabrı pîşe eyleş
Buyurdi hân gelüp erbâb-ı hikmet
Hazâkat eyleyüp her yüzden izhâr
3205 Ezüp misk ü gülâb ehl-i 'azâyim
Ne deşlü itdilerse hüsn-i tedbîr
Urup bî-hûşlık gûyına ol yüz
Seher çün yakdı şeb 'anber-şemîmin
Açup çeşmini ol şâh-ı dil-efgâr
3210 Görüp ol mâtem ehlin kaldı hayrân
Yakîn oldı ki yine terk idüp hûş
Velî 'aklın dirüp gayretle turdı
Didi bilmen neden oldı bu hâlet
Bu iş ger hûb eger zışt irdi bârî
3215 Tutuñ ma'zûr rüsvâ olmışam ben
Bi-hamdi'llâh soñı oldı selâmet
Bu yüzden eyleyüp râzını penhân
Olup bu sözden anlar şâzumâne
Çü kaldı anda tenhâ yine Ferhâd
3220 Eline yine ol mir'âtı aldı
Ruhın âyinenüñ gördi girifte
Geh ol mir'âtı geh çeşmini sildi
O meh-peykerden anda bulmayup tâb
Meger bünyâd iden ol gözgü resmin
3225 Ki her kişiye 'arz itse cemâl ol
Çü Ferhâd ol talebden oldı nevmiz
Didi âh eyleyüp sa'b işe düşdüm
Eger idem vücûdum pâre pâre
Mekânın bilmezem ki olam taleb-kâr
3230 Dil ü cân zevrakın girdâba saldum
Vücûdum nâ-gehân hâk itdi bir od
Tokundı sîneme bir odlu demren
Eger görse derunum dâgını tag
İdersem halka cânum derdini nakl
3235 Eger ilden nihân idem bu sözi
Bu gamdan ger başum alup gidersem
Degüldür maksad-ı dil çün muhakkak
Mukarrerdür dahı kim şâh-ı kişver
Peleng-âsâ idersem kûhı melcâ
3240 Sibâhatle irüp gavr-i muhîte
Bu işde eylemezler zerre ihmâl
Eger kanın dökersem ol sipâhuñ
Gidüp tâkat olursam ger giriftâr
Ne yüzle gözükem hânuñ gözine
3245 İdersem ger itâ'at ol sipâha
Dirîgâ derd-i bî-dermâna düşdüm
Öñüm girdâb-ı hayret ardum emvâc
Bu müşkil iş baña çün hâsıl oldı

Dütüzsünler buhûr-ı 'ûd u 'anber
Gerekdür heykel-i zer-mühre bendi
Buhârıdur dimâg u cânda işler
Koñuz evhâmı hoş-endişe eyleş
Görildi ser-te-ser her bâb-ı hikmet
Şifâ Kânûnı üzre itdiler kâr
Kılup tencîm yazdılar nemâyim
O hâlet olmadı fi'l-cümle tagyîr
Özine gelmedi bir gice gündüz
Dimâg-ı câna irgürdi nesîmin
Nazar çepçevre saldı aglayup zâr
Hayâdan yaş yirine derledi kan
Ola yir üzre galtân zâr u medhûş
Yüzini hâk-i pây-ı hâna sürdi
Ki irmiş sizlere bunca melâmet
Baña bi'llâh degüldür ihtiyârî
Ne rüsvâ hacletümden ölmüşem ben
Egerçi çekdüm öñ bî-had melâlet
Teselli virdi hoş anlara ol cân
Koyup Ferhâdı oldılar revâne
Dil ü cândan idüp derd ile feryâd
Kavî dikkat idüp nezzâre saldı
Sehâb içinde gün gibi nühüfte
Hezârân imtihân u cehd kıldı
Elinden itdi ol gözgüyi pertâb
Bu yüzden bend kılmaşdı tılısmin
Hemîn bir kez kılurdu keşf-i hâl ol
Özin derd ü gam içre buldı câvîz
Kenârı yok 'aceb teşvîşe düşdüm
Çü matlûb olmaya hâsıl ne çâre
Nişânı yok ki teftîş eyleyem zâr
Düşüp gam bahrine sergeşte kaldum
Ki âhum sahn-ı çarhı kıldı pür-dûd
Siper olmaz felekler olsa cevşen
Ura sengîn dil iken bagrına dâg
Okurlar adumı mecnûn u bî-'akl
Şeb-i gam ola ancak baña rûzî
Tahammül kılmayup bir iş idersem
Olurvan tâlib-i mechûl-i mutlak
Salar sabr itmeyüp ardumca leşker
Neheng-âyîn kılursam bahri me'vâ
Siyâhetden keserler yol basîte
Bulurlar bir iki gün içre fi'l-hâl
Cevâbın niçe virem bu günâhuñ
Olam hâkân öñinde şermden h^wâr
Niçe gözle bakam halkuñ yüzine
Sebeb cennet olur bu 'azm-i râha
Söyünmez âteş-i sûzâna düşdüm
Ne yaña kaçayın ben zâr u muhtâc
İşüm tedbîri ol dem müşkil oldı

Hired kânûmî üzre niçe eyyâm
3250 Sadefde sabr ile bârân olur dür
Tokuz ay sabr ile bir katre-i âb
Bu üslûb ile idüp âh u nâle
Bunı bilmez ki kılrsa 'ışk-ı bî-dâd
Sun iy sâkî baña tiryâk-veş câm
3255 Beni 'ışk u fenâ bezminde hâs it

Gerekdür sabr kılmak kâm u nâ-kâm
Güherler sabr ile kân olur pür
Olur rahm içre hurşîd-i cihân-tâb
Diline eyledi sabrı havâle
Olur yüz 'akl u dâniş resmi bir bâd
Yiter sabr ile oldum zehr-âşâm
Hired renc ü belâsından halâs it

XXVII. Ferhâduñ, âzer-i 'ışk u mahabbetden gül-berg-i tal'ati za'ferânî ve sarsar-ı derd ü mihnetden nihâl-i kâmeti hazânî olup, bâg-ı cemâli solduğudur. Ve dehrün etibbâsı ve 'asruñ hükemâsı ol hâleti, 'alâmet-i sevdâya ve hareket-i safrâya nisbet idüp ta'dîl-i mizâc için tebdîl-i havâyı ve sefer-i deryâyı tedbîr-i 'ilâc mülâhaza idüp, anuñ üzerine işâret olduğudur. Ve bu sevdâ-y-ile hâkân u Ferhâd terk-i 'amâyir ü kasd-ı cezâyir idüp, deryâ gibi leşkerle ve fülk-i felek-peykerle bahr-i muhîte girdükleridür. Ve bu ticâretde ittifâk-ı rûzgâr-ı muhâlîfe ve bâd-ı 'âsife ugrayup, ekseri sermâye-i hayâtı gark-âb-ı helâke ve girdâb-ı hevl-nâke salup sûd yirine ziyâna irdükleridür.

Tarîk-i 'ışk ihfâsında mâhir
Ki Ferhâd itdüğince 'ışkın ihfâ
Kılanlar 'ışk hâlinden beyânı
İrişe ma'den-i kibrîte çün od
3260 Çü tîg-i âbı hâk ü seng ide red
Göz içre mahfî olmaz eşk kanı
Felek hem mihrin ahşam eylemez fâş
Niçe kim gizledi Ferhâd-ı gam-nâk
Velîkin dūd-ı âhı gâh u bî-gâh
3265 Kılur îmâ'-ı nûr engüşt-i sâye
Gören bildi ruhın gamdan münakkaş
Sünü olmaz çü el içinde nihân
Güneş penhân olur mı zerre içre
Bunı gün gibi bil kim 'ışka nâmûs
3270 Döker germâbe eşkin nâr-ı külhan
Hemîşe zer gibi ruh la'l-veş yaş
Düşüp el-kıssa gün günden za'îf ol
Ne bir dem eyler idi hurd u âşâm
Leb-i yâkûtı oldu la'l-i asfer
3275 Gül-i nesrîne döndi ergavâni
Nihâl-i kaddi buldı tâk-veş ham
Çü her dem 'asr elinden cânidur zâr
'Aceb mi olsa verdi lâle-i zerd
Anuñ-çün lâle-veş açsa dehânın
3280 Zebûn iken cihân işkencesinden
Cünûn âsârı gösterdi nişâne
İderdi yaşı gibi nazmı pür-dür

Bu resme 'ışk sırrın kıldı zâhir
Halâyık içre oldu râzı ifşâ
Dimişler 'ışk u müşk olmaz nihânî
Dil-i kühsâr olur pür-zahm u pür-dūd
Siper-dâr olmaz aña degme bir sed
Olur mı şîşe içre mey nihânî
Olur zâhir çü encümden döker yaş
Bu odı örtüben üstine hâşâk
Bu sırdan cümle kavmin kıldı âgâh
Güvâdur bûyı dest-i müşk-sâye
Ki bu pûlâdı mûm itmiş bir âteş
Nitekim penbe içre nâr-ı sûzân
Ya deryâ gizlenür mi katre içre
Şü deñlü perdedür kim şem'a fânûs
Kebâbuñ boyını dir bûy-ı revzen
Kılur mihrini şem'ün gün gibi fâş
Misâl-i mâh-ı nev oldu nahîf ol
Ne bir lahza kılurdu h^wâb u ârâm
Sirişki dürleri yâkût-ı ahmer
Bahâr-ı tal'atı oldu hazânî
Akıtdı gözlerinden tîg-i gam dem
Ne tañ kan aglasa çeşmi 'ineb-vâr
Ki bagrın yakmış idi âteş-i derd
Virürdi dūdî dâg-ı gam nişânın
Katı zâr oldu 'ışkuñ pencesinden
Söz ayda başladı sevdâyî yâne
O deryâ dürlerinüñ biri budur

GAZEL

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

-- / - - - / . - - / - -

Kıldı tecellî cânuma bir kez cemâl dût
 Yıllar durur gözümde uçar uş hayâl-i dût
 Biñ 'arz iderse âyine-i mihr ü meh-cemâl
 Bir kez yüzine bakmaya dil bî-misâl-i dût
 Tenden 'alâka kat'ın iderdi ebed bu cân
 Bilse müyesser olmaduğın ittisâl-i dût
 Sîr-âb olurdu cân-ı pür-âteş hayât ile
 Hâk-i derinden irse nesîm-i şimâl-i dût
 Sâkî denizler itmeye teskîn iderse nûş
 Şol âteşi ki cânuma saldı zülâl-i dût
 Mutrib ebed kulaguma girmez nevâlaruñ
 Ger olmasa hevâ-yı makâm u makâl-i dût
 Virmez kimesne gerçi o cândan nişâne hîç
 Gitmez velî gönülde ümîz-i visâl-i dût

MESNEVÎ

- 3290 Me'a'l-kıssa diyüp eş'âr-ı mevzûn
 Tolup cânı buhâr u dūd-ı sevdâ
 Sipâh-ı 'ışk târâc itdi cânın
 Dilinde kalmadı sabr u karârı
 Özine âh u zârı yâr idindi
 3295 Yirinden tursa gün gibi seher-gâh
 El urup câmesin geyseydi çâlâk
 Geyen gam hil'atini 'ışk elinden
 İdüp efser serine hâk-i râhın
 Kuşanurdu kemerdür diyü mârı
 3300 Eline alsa sevdâ hâmesini
 Görüp ol hâlin anuñ şâh u destûr
 İşidüp ney gibi anuñ figânın
 Didiler yanuban bu şem'-i pür-nûr
 Ne şeb-h^Wâb u ne rûz eyler karârı
 3305 İder her dem yakasın gül gibi çâk
 Vücûdı bedr iken döndi hilâle
 Tedârük vaktidür gaflet gerekmez
 Gerek bilmek bunuñ derd ü mizâcın
 Gelüp bir yire pes kamu ahibbâ
 3310 Görüp kârûre vü nabz u 'alâyim
 Anuñ hakkında oldı bahs-i bî-had
 Biriküp 'âkıbet ser-cümle ârâ
 Bu baht u kadre her kim ola bed-h^Wâh
 Düşüp cân u diline şem'-veş sûz
 3315 İrişüp başına hışmuñ çomacı
 Olup cânı seherden necm-veş zâr
 Görüp şeh-zâdenüñ nabzını kat kat
 Kamumuz şöyle teşhîs itdi anı
 Yanup safrâ odından balgam u dem
 3320 Müdâm içüp harâretle mey-i nâb
 İderken cânda bunlar işti'âli
 Çü gönlinde o sevdâ tuhmin ekmiş
- İşi yanup yakılmak oldı dün gün
 Dili pür âteş oldı çeşmi deryâ
 Hevâ yagmâcısı açdı dükânın
 Elinden gitdi cümle ihtiyârı
 Hayâl-i yârı yâr-ı gâr idindi
 Yanardı âteşinden heft har-gâh
 İderdi ceybini zeyline dek çâk
 Bir olsa aña tañ mı ceyb ü dâmen
 Geyerdi keşş yirine külâhın
 Tutardı elde gül gibi hârı
 Yazardı derd ü mihnet nâmesini
 Bu gamdan oldılar yanınca rencür
 Bular derd âteşine yakdı cânın
 Eridi cismi sankim suda kâfûr
 İşi her rûz u şeb feryâd u zârî
 Bulut gibi döker yaş zâr u gam-nâk
 Sehî servi şebîh oldı hayâle
 Bu derde bir nefes mühlet gerekmez
 Tevakkuf itmeyüp kılmak 'ilâcın
 Hemân-dem kıldılar cem'-i etibbâ
 Firâset itdiler aña mülâyim
 Kabûlin birbirinüñ kıldılar red
 Didiler iy şehen-şâh-ı felek-râ
 Şeref burcında olursa mihr ile mâh
 Teb-i tâb içre yansun her şeb u rûz
 Kararsun çeşmi çigzinsün dimâğı
 Devâr olsun nasîbi çarh-gidâr
 Bilindi cümle esbâb u 'alâmât
 Ki almışdur harâret cism ü cânı
 Çıkup sevdâ buhârı başa her dem
 Şebâb u hem şarâb odı urup tâb
 Dile düşmüş tılısm açmak hayâli
 Anuñ tahsîli içün derd çekmiş

Geh itmiş fikr-i ejder cânını od
Bu sevdâ-y-ile âhir eyleyüp ‘azm
3325 Saçılmış ejdehâdan üstine sem
Vücûdında bu deñlü cem‘ olup nâr
Çü germ ü huşkdür âteş mizâcı
Husûsâ şimdi şems-i nâr-ı pertev
Güler beñzi solup bâg u bahâruñ
3330 Semûm-âyîn gelüp her yañadan yil
Yakîndür kim güneş tâbından ahter
Bu âteşdür ki deşt içre urup tâb
Şafak sanma görinen sürhi her şâm
Olupdur şimdi gerdûn ile ahter
3335 Ser-i tennûr-ı mihr-i âteş-âlûd
Hevâyı bahr-i mescûr eylemiş tef
Kurumuşdur tamarda hûn-ı her rûd
‘Uyûnından akan kûhuñ degül âb
Pes oldur hüsn-i tedbîri bu kâruñ
3340 Bu deryâ içre vardur on cezîre
Olup hâtem-misâl ol bahr-i dâyir
Cibâlinüñ kılâli çarha peyvend
Kılâli merta‘-i Cedy ü Hameldür
Yeline rûy-ı deryâdur mevârid
3345 O yaña ‘azm iderse şâh-zâde
Gidüp za‘f-ı dimâgı bula kuvvet
Hevâ vu âb ide çün tab‘a yârî
Etibbâ çün kelâmın kıldı takrîr
Dönüp emr itdi Mülk-ârâya fi‘l-hâl
3350 Karârum gitdi itdüm ‘azm-i deryâ
Çün oldu hükm-i şâhîden bu destûr
Şeb u rûz itmeyüp bir dem ferâgı
Temâm oldu çü iş emr eyledi şâh
Ki hândan böyle oldu emr cârî
3355 İdüp tapuñla handân seyr-i keştî
Temâşâ eyleyüp her bir kenârı
İşidüp bu sözi şeh-zâde Ferhâd
Didi fermân şehüñdür yok nizâ‘um
Ne haddum var aña itmek ogullık
3360 Ne yire ‘azm idüp görse yarağı
Çü şâha itdiler bu nükteyi fâş
Didi ihzâr idüñ bî-had sefâyin
Olup cân u gönülden şuña câzim
Bu fermânı işidüp şâh-zâde
3365 Dil-i pür-ıztırâbı buldı temkîn
Ki her dem fikr idüp bir nev‘ hîle
Dil-i hân tutmadın andan küdüret
Bu işden anılayup maksudına yol
Açup keştî-i cânı mürğ-veş bâl
3370 Düşüp emvâc fikrine teselsül
Getür sâkî kanı şol zevrak-ı câm
Uyup birkaç gün işbu rûzgâra

Geh ırmış Ehrimenden gönline dûd
İrüp anlarla yakmış âteş-i rezm
İrişmiş Ehrimenden cânına dem
İşi yanmak yakılmak oldu nâ-çâr
Bu emrûñ serd ü terdür pes ‘ilâcı
Kılupdur menzilin harçeng-i keş-rev
Sogıldı âb-ı çeşmi cûybâruñ
Bu od içre semender gibidür il
Sızup simâb-veş su ola yekser
Virür bebr ü pelenge mâr-veş tâb
Kızarmışdur yanup bu nîl-gûn câm
Bu âteş birle tennûr-ı pür-ahker
Şühüb gibi saçar her bir yaña od
Serâb ol bahrüñ emvâcındaki keş
Meger kim ‘ayn-ı ‘âşık-vâr nem-âlûd
Sızırmış bagrı yagın bu tef ü tâb
Gerekmez hiç te‘hîri bu kâruñ
Ki ta‘rîfinde olur ‘akl hîre
Nigîn gibi düşüpdür bu cezâyir
‘Uyûnı çeşme-i hurşîde mânend
Sühûli sahn-ı cennetden bedeldür
Anuñ-çündür hevâsı ratb u bârid
Mukarrerdür ki olur gönli küşâde
Dil ü cânı safâdan tola selvet
‘Îlâc âsân olur ol yirde bârî
Kabûl itdi şehen-şeh anı bir bir
Ki bu iş üzre olgıl itme ihmâl
Gemi esbâbını görgil müheyyâ
Urup ser hâk-i pâye turdı düstûr
Müretteb gördi her kayd u yarağı
Varup şeh-zâdeyi kıldılar âgâh
Sürüp deryâda bir dem rûzgârı
Kıla deşt-i cezâyir içre geştî
‘Acâyib ide sayd ol yirde bârî
Hazîn gönli birez gamdan olup şâd
Ki her emrine vardur ittibâ‘um
Kılayım liki yüzüm üzre kullık
Benüm başum durur şâhuñ ayagı
Du‘â kıldı gözinden akıdup yaş
Ki cân sabr itmez almakdur kâyin
Ki yarın oluram deryâya ‘âzim
Neşât u selveti oldu ziyâde
Teninüñ sûz u tâbı buldı teskîn
Cihân seyrine isterdi vesîle
Kılaydı ‘azm-i gurbet bi‘z-zarûret
Senâlar eyledi ma‘budına ol
Dili deryâleyin cûş itdi fi‘l-hâl
Bu devrûñ işlerin itdi tahayyül
Ki deryâ gibi cânım itmez ârâm
Bulam şâyed kenâr-ı vasla çâre

XXVIII. Hâkânla Ferhâd, hurrem ü dil-şâd, hink-i sipehr gibi cenklere encüm-âyîn-i hayl-i çîn birle mihr ü meh gibi süvâr olup, sabâ-vâr meydân-ı deryâyâ ol bâd-pâlarla girüp rûy-ı âba çîn salduklarıdır. Ve mukavves fülklerinüñ okları kavs-ı felekde tîr-i kazâdan nişâne olup ve neheng-veş keştilerinüñ dehânları serâ-perde-i bâd-bânları birle ejder-i gûr agzından ve çâder-i kefen bezinden numûne olup evsâf-ı süfünde fesâne söyledüğüdür. Ve ‘acâyib-i mülk-i deryâyı seyr ü temâşâ iderken rûzgâr-ı fitne-engîz, dem-i sûr-ı pür-nüfûrula deryâ yüzinde rüst-e-hîz koparup, *ve-ize’l-bihâru fucciret* ma’nâsın hatt-ı ter-emvâc ile sahâyif-i muhît safâyihine rakam-ı âb-dâr yazduğıdur. Ve tezâhum-ı telâtum-ı baherden kûh-peyker fevc fevc mevcler gelüp, *ve-ize’l-cibâlu suyiret* fehvâsını hâme-i tîr-i sefâyin birle etbâk-ı felek evrâkına nakş-ı zer-nişân kazduğıdur. Ve bu esnâda fülk-i felek-misâl, bî-‘aded cöng-i mâl-â-mâl, neheng-i fenâ kâmina ve girdâb-ı belâ dâmına düşüp , tünd-i bâd-ı sarsar, hâkân u Mülk-ârânun zevrakın varta-i helâkden sâhil-i necâta salduğıdur. Ve bu ortada ol ’ışk deryâsınun âşinâsı Ferhâduñ keştîsi rûzgâr-ı sâ’ika-bâr elinde seng-i havâdisden şikest olup bahr içinde bir tahte-pâre-y-ile vâlih ü zâr ve âşüfte vü bî-karâr sergeşte kalduğıdur.

<p>Bu deryâ içre ol kim oldı gavvâs
 Ki çün esbâb-ı deryâ oldı techîz
 3375 Gelüp leşkerle deryâ sâhiline
 Müheyyâ gördiler biñ cöng-i ‘âlî
 Seren ser kaldurup çarh-ı berîne
 Bunuñ saydında Gav u Mâhî-i hâk
 Okı her birinüñ gerdûna mihver
 3380 Sanasın sûret-i <i>nûn ve’l-kalem</i>dür
 Meger tutmaga bu sakf-ı nigûnı
 Bir engüşt üzre kim lu‘b ile her ân
 Bakan ol serv üzre dir bu aya
 Resenler kim olupdur aña peyvend
 3385 Kamunun çarh-ı atlas bâd-bânı
 ‘Ukâb-âyîn felek üzre açup bâl
 Ne keştî her biri taht-ı Süleymân
 Kamusı tâcîdâr-ı milk-i deryâ
 Biribirin geçüp düşse şitâba
 3390 Revişde her biri Şeb-dîz-i bahrî
 Taşından her biri sevdâyî-meşreb
 Yine bunlar yanınca niçe sandel
 Sütûnlar baş açup ortada turmuş
 Yürise her biri sad-pâyâ beñzer
 3395 Neheng-i cânsitân turmaz önine
 Bu üslûb ile niçe cöng ü zevrak
 ‘Alemler şukkasın açmış semâda
 Şeh için bağlamışlardı felek-veş
 Kurılmış üstine çetr-i Keyânî
 3400 Geçüp ol taht üzre hân u Ferhâd
 Tolup sâyir gemiler leşker-i Çîn
 Sefer esbâbı için her sefîne
 Demür üzre gelüp mellâhlar tîz
 Alup lengerleri ka‘r-ı zemînden
 3405 Salup keştîye takdılar dümenler
 Resenlerde kılup cân-bâzlıklar</p> | <p>Çıkardı böyle dürr-i ma‘nî-i hâs
 Şeh ü şeh-zâde fi’l-hâl atlayup tîz
 Meh ü mih irdi mâhî menziline
 Turur fülk-i felek mânendi hâlî
 Dümen düm indürüp gavr-ı zemîne
 Anuñ kaydında Sevr ü Hût-i eflâk
 Felek evcinde burc-ı kavsa beñzer
 Ki andan levh-i deryâ pür-rakamdur
 Medâr-ı ‘âlem olmuş her sûtûnı
 İderler kâse-i gerdûnı gerdân
 Güneşdür geldi hatt-ı istivâyâ
 Şu‘â’-i mihr-i ‘âlem-tâba mânend
 Güneş üstine kurmuş sâye-bânı
 Zemîn güncişkin itmiş zîr-i çengâl
 Ki kılmış dîv-bâdı bende-fermân
 Ta‘azzumdan felek farkına kor pâ
 Tokuz eflâki saymazlar hubâba
 Geçer rahş-ı meh ü Gül-gûn-ı mihrî
 İçi safrâ dili pür-dem leb-â-leb
 Kamunun levh u çûbı ‘ûd u sandal
 Kürekler her taraftan el götürmüş
 Niçe sad-pâyâ ejderhâyâ beñzer
 Segirdim salsa bâdı kor soñına
 Diküp tâk-ı felek burcına sancak
 Düşüp mâhîler olmuş ‘aksi mâda
 Bir ulu fülk üzre taht-ı dil-keş
 Ki olmuş çarh-ı atlas sâye-bânı
 Oturdu devlet ile hurrem ü şâd
 Deñiz üzre yasandı kişver-i Çîn
 İdindi genc-i Kârûnı defîne
 Göge ejder çeker gibi idüp hîz
 Neheng-âyîn çıkardılar kemînden
 Açup yelken çevürdiler serenler
 Havâda itdiler şeh-nâzlıklar</p> |
|---|--|

İdüp her çâr-mîhe kayd u bendi
 Çü *bi'smillâhi mecrâhâ* didiler
 Muvâfık rûzgâr öñince hoş-dem
 3410 Segirdim saldılar deryâ-yı Çine
 Süfünden oldı rûy-ı bahr mestûr
 Bu tertîb ile hoş Ferhâd u hâkân
 Süleymân-veş götürüp tahtını bâd
 Yöneltiler murâd-ı câna togru
 3415 Güneş cöngi giderken oldı gark-âb
 Bir altun zevrak oldıysa nigû-sâr
 Meger çarhuñ nehengi nîle batdı
 Kılup deryâ yüzün mehtâb rûşen
 'Ayân oldukca deryâdan temevvüc
 3420 Zuhûr idüp hezârân turfe mâhî
 Ururdı şem'-mânend âbdan tâb
 Kamusı mâh-tal'at serv-kâmet
 Vefâ 'azminde cem'-i âşinâdur
 Urup âyîne-i deryâyâ saykal
 3425 Olurlar soñra bir sâ'atde nâ-yâb
 Hazîz-i bahrden gösterele evc
 Atılsa berk-veş her biri mâdan
 Şikâr-ı mâhiyân idüp nehengi
 Ki tûli 'arz olınsa 'akl u câna
 3430 Kamusı kûha beñzer ejdehâ-dem
 Eger dem urşa âteşdür nihâdı
 Su içre püşti levh-i bahre erre
 Ne erre küngür-i kasr-ı felekdür
 Dem urup itse âb-ı bahri efşân
 3435 Eger bu demle kılssa kasd-ı tevfir
 Keşefler her yañadan yine bî-had
 Peleng-ezfar u su'bân-ber 'alek-düm
 İki bâb üzre âhen kal'adur hoş
 Deminden cân virürken niçe ahyâ
 3440 Çeküp ceybine ser zeyline pâyı
 Velikin künc-i deryâ içre her dem
 Hisâbı yok yine harçeng-i pür-çeng
 Kamunun dest ü pâsı hancer-i tîz
 Ki her çengâli şekl-i ejdehâdur
 3445 Gören bunı keşeflerle hem-âheng
 Görinen her yañadan câneverler
 Şeh ü Ferhâd idüp bu sun'ı seyrân
 İrüp nâ-geh kazâ-yı âsümânî
 Çıkar bâd-ı muhâlif vahşet-engîz
 3450 Segirdim saluban sarsar cihâna
 Düşüp ol şûrdan bahr içine cüş
 Gemi ehli görüp bâd-ı hatar-nâk
 Kürek gibi tutup eller du'âya
 Olup mellâhlar iplerde âveng
 3455 Görürler assı itmez fikr ü tedbîr
 Dümen gibi bıragup kârı elden

Felek evcine atdılar kemendi
 Hemân deryâ yüzine yürüdiler
 Sürüp keştîleri dil-şâd u hurrem
 Tezelzül virdiler deryâ içine
 Suhubdan nitekim bu sahn pür-nûr
 Kılup deryâ yüzünde geşt ü cevân
 Su üzre Hızır gibi yürüyüp şâd
 Aña dek kim felekler çatdı ebrû
 Felek fülkine yilken takdı mehtâb
 Hezârân sandel-i sîm oldı tayyâr
 Ki yüz biñ mâhî kendin taşra atdı
 Safâdan oldı sahn-ı âb gülşen
 Olurdu bî-'aded lu'bet teferrüc
 Ki cân mâhiyyetin bilmez kemâhî
 Yanardı deşt gibi tâbdan âb
 Hirâmân dil-rübâlardur kıyâmet
 Safâ bezminde şem'-i rûşenâdur
 Togarlar meh gibi her yüzden evvel
 Nitekim nîl-gûn ebr içre mehtâb
 Görinür tenleri su gibi pür-mevc
 Şihâb atıldı zannolur semâdan
 Kılurdu ehl-i deryâ birle cegi
 Teselsül hükm ider devr-i zemâne
 Kalur dembeste şeklin görse âdem
 Ve ger düm salsa eyler bahri vâdî
 İki şak eyler idi irse berre
 Burûc-ı kal'a-i milk-i melekdür
 Felek cevfin kılur pür-necm-i rahşân
 Hevâyı bahr ider bahri kuru yir
 Felek-veş her biri âb üzre günbed
 Teni pûl pûl çü gerdûn-ı pür-encüm
 Turur bir ejdehâ içinde dem-keş
 Nazardan gâh ider biñ mürde ihyâ
 Geçer her biri bir şeyh-i mürâyî
 Dökerler bî-'aded bî-çâreden dem
 İderler sayd-ı mâhî için âheng
 Ne hancer her biri çengâl-i hûn-rîz
 Ecel tonın biçer kâz-ı kazâdur
 Kıyâmet kopdı dir taglar ider ceng
 Beyân olmaz yazılsa niçe defter
 Kalurlar kudret-i sâni'de hayrân
 Zuhûr eyler belâ-yı âsümânî
 Deñiz oynar dibinden kaynayup tîz
 Urur rahş-ı muhîte tâziyâne
 Siper ber-düş idüp olur zırîh-püş
 Kılurlar cübbeler yelken gibi çâk
 Sütûn-veş serler açarlar Huzâyâ
 Kalurlar 'âciz ü dembeste vü deng
 Olurlar çâr-mîh-i emr-i takdîr
 Kalur her biri lenger-veş 'amelden

Bu deñlü fikr iderler kâr u bâri
 Çekerler hâna bir ser-beste zevrak
 Ki ya'nî olmadın tûfân ziyâde
 3460 Gehî gavvâs u gâh olup şinâver
 Muhassal sıçrayup şeh-zâde çâlâk
 Şeh idince tedârük irdi bir mevc
 Ata cöng içre kaldı eyleyüp vây
 Bu ortada irişüp bahre tugyân
 3465 Geçüp evc-i felekden mevc-i deryâ
 Kef-i emvâc urup eflâka sîlî
 Felek sakfına her keştî urup tîr
 Ki yir yir gün gibi anuñ nişânı
 Görüp bu hâli gökde Hût u Harçeng
 3470 Köpükler saçdı bu üstür olup mest
 Esüp yiller belâ deryâsı taşdı
 Olup her bir yaña bir keştî perrân
 Geh agup göge bu süflî mekândan
 Urup bir niçesin emvâc uşatdı
 3475 Bulup ol vartadan ehli tebâhî
 Kimine irişüp bir tahte-pâre
 Kiminüñ zevrakın bu bahr-i pür-cüş
 Velîkin bâd-ı sarsar cöng-i hânı
 Sürüp âhir selâmet birle yine
 3480 Çü hânun cöngi çıkdı ol kenâra
 Segirdüp irdiler cöng üzre fi'l-hâl
 Ne tenhâ şeh o cöngün kavmi yekser
 İdüp her birine envâ'-ı tedbîr
 Çü hâkân oldu öz hâlinden âgâh
 3485 Haber bilmez çü gördi kimse andan
 Ümizin kesmeyüp Hakdan girü ol
 Dönüp düstûra didi kim niçe kez
 Ki kapdı gürg-i deryâ kuzıcağum
 Yüri cehd it bul ol cânun nişânın
 3490 İdüp bu resme çok feryâd u zârî
 Yine Sokrât ahbârın idüp yâd
 Bilüp bu baht u ikbâli ganîmet
 Getür sâkî kadeh kim nâ-tüvânem
 Bu zevrak birle kılğıl cânâ çâre

Ki başdan aşmadın gam rûzgârı
 Ki seyrinde hacil çarh-ı mu'allâk
 Binüp ol rahşa şâh u şâh-zâde
 Selâmet sâhilin bulup çıkalar
 Mukaddem girdi zevrak içre bî-bâk
 Ayırdı cöngi zevrakdan tutup evc
 Ogul zevrakda oldu bahr-peymây
 Felek tennûrı toldı berk ü tûfân
 Görindi ka'r-ı âb içre Süreyyâ
 Ruh-ı gül-gûnın itdi reng-i nîlî
 Meger pür-revzen itdi çarhı bir bîr
 Olupdur bu nücûm-ı âsümânî
 Zemin ka'rına kıldı cânandan âheng
 Felek pîlini pest itdi urup dest
 Tedârük kalmayup su başdan aşdı
 İçinde kaldı ehli deng ü hayrân
 Geh indiler zemîne âsümândan
 Ki gökden yire yirden göge atdı
 Hep oldu tu'me-i harçeng ü mâhî
 Çıkardı mevc-i deryâ bir kenâra
 Kiminüñ zevrakın bu bahr-i pür-cüş
 Egerçi sarsup itdi çok ziyânı
 Bırakdı sâhil-i iklîm-i Çine
 Haber oldu kamu halk-ı diyâra
 Çıkardılar şehi âşüfte-ahvâl
 Yaturlardı düşüp bî-hûş u bî-cân
 Acup çeşmini hûşa geldi bir bir
 Hemân-dem sordu oğlın eyleyüp âh
 Dögüp gögsini zârî kıldı cânandan
 Didî bir yana tutmuşdur ola yol
 Bu bahrün sâhilini Hinde dek gez
 Bu tûfândan söyünmedin ocagum
 Getür Ya'kûba Yûsuf armâğanın
 Deñiz kıldı yaşından her kenârı
 Bulup cânı tesellî oldu dil-şâd
 Hemîn Çîn tahtına kıldı 'azîmet
 Elinden rûzgârın haste-cânem
 Ki dil cöngin çekem gamdan kenâra

XXIX. Ferhâduñ zevrakı şikeste olup, şikeste vücûdı, zevrakî bir tahte-pâre-y-ile rûy-ı deryâda sergeşte kaldugıdır. Ve emvâc-ı deryâ anı vâlih ü şeyzâ öñine katup Yemen diyârından yaña salduğıdır. Ve Hutun tâcirleri 'azm-i Yemen iderken ol dürr-i girân-mâyeyi deryâ yüzinde fersûde bulup gemilerine aldugıdır. Ve cezâyir harâmîlerinüñ neft-endâzları ol gemiye kasd idüp, tâcirler mâhî gibi ıztırâb eyledüğüdür. Ve Ferhâd bunlardan tîr ü kemân isteyüp dilfrâne sözler söyledüğüdür. Ve ol harâmîlerinüñ hayâtî zevrakına birer od demrenlü tîrle kemândan küşâd-ı şast idüp âteş urduğıdır. Ve anları neheng-i âteş-efşân, balıklar cem'iyetin perîşân ider gibi, tîr-i bârânla kaçurduğıdır. Ve ol tâcirler 'alâ ragmi'l-eyyâm handân u şâd-kâm kenâr-ı deryâyâ yetdüğüdür. Ve Süheyl gibi Yemen ehlinüñ didelerini rûşen itdüğüdür. Ve Şâpûrta deryâda âşinâ olup kuruya çıkacak tenhâ sohbet kaldugıdır. Ve Şâpûr, reng-âmîz kelimâtle Ferhâduñ

zamîrin avlayup suret-i hâli bildügidür. Ve aña Ermen diyârinüñ resmin idüp ‘arz itdügidür. Ve Ferhâd ol nakş u nigârî görüp kendüden gittügidür.

- 3495 Sürüp söz fülkini mellâh-ı ma‘nî
Çog idüp rûzgâruñ seyr ü geştin
Ki ol hâletde kim çalkandı deryâ
O zevrak kim aña binmişdi Ferhâd
Gezerken bahr içinde âhir-i kâr
- 3500 Olup garka muhît-i bî-kerâne
Özin ol tahte üzre bağladı zâr
Görüp ol şûrî bahr-i bî-kerândan
Çü gündüz şâm keştîsin uşatdı
Yatup yil bağladı deryâ yüzi dâm
- 3505 Delürmişdi meger bu bahr-i bî-dâd
Kalup ol tahte üzre şâh-zâde
Hayâtı telh oldı cânı pür-şûr
Tenin berd itdi yah gibi füsürde
Bu hâlet birle emvâc anı aldı
- 3510 Hutenden bir cemâ‘at ittifâkı
Görürler kim gelür bir tahte-pâre
Çeküp bagrına cânî gibi deryâ
Salup üstine sandel irdiler tîz
Görürler bir cüvândur hûb-sîmâ
- 3515 Ser-â-tâ-pâ libâsı husrevâne
Ruhı bâgın hevâ pejmürde kılmış
Hemîn bir üstüh^Wân üzre deridür
Kucagında kalup ol tahte-pâre
Anuñla şöyle vasl olmuşdı cândan
- 3520 Meger kim nakş-bend-i kilki-i takdır
Temâşâ olmağı-y-çün kâyinâta
Gelüp pes ehl-i keştî bir araya
Nefes hâlini olsun diyü vassâf
Bilürler rûy-ı mir‘âtı görüp ter
- 3525 Gül ü müşk ile idüp hall-i yâkût
Kılurlar ol gıdâyı bâde-âmîz
Dimâgına tutup ‘anber şemâyim
Sararlar câme-i huşk içre anı
İrince cism ü cânâ kuvvet ü tab
- 3530 Açup çeşmin ider bir odlu âhı
Görüp ol emri tâcirler olur şâd
Kılur ol dahı bülbül-veş terennüm
Dir iy kavm-i güzîn siz kimsiz evvel
Ki idüp ben mürde cisme mihrîbânlık
- 3535 Didiler bir bölük tacirlerüz biz
Hutenden kasdımız milk-i Yemendür
Seni bulduk bu deryâ içre mürde
Komayup cidd ü cehd emrinde taksîr
Mematıñ itmemiş çün Hak mukadder
- 3540 Bizüm ahvâlümüz çün oldı takrîr
Du‘â agzın açup pes şâh-zâde
- Letâyif bahrinüñ sebbâhı ya‘nî
Bu yüzden didi deryâ ser-güzeştin
Serâdan mevc irişdi tâ Süreyyâ
Sürüp emvâc önince çarh-ı bî-dâd
İrüp bir bâd urup kıldı nigûn-sâr
Kalup bir tahte ol bi-hânümâne
Vedâ‘-ı cân idüp çog agladı zâr
Elin yudı ser-â-tâ-pây cândan
Felek bahrine encüm dürri batdı
Tuyûr-ı mevc itdi bir dem ârâm
Gelüp âheste zencîr eyledi bâd
Gezüp sergeşte on günden ziyâde
Beden bî-tâkat olup kaldı rencûr
Niçe efsürde belki nîm-mürde
Sürüp dün gün Yemenden yaña saldı
Olurlar aña bahr içre mülâkî
Anuñ üstinde bir şahs âşikâre
Serinde eylemiş çeşmi gibi câ
Alup cöng içre kıldılar nazar-tîz
Teninde yok ramak cânından ammâ
Siyâdetden yüzinde var nişâne
Tenini âb-ı serd efsürde kılmış
Dimez anı gören hergiz diridür
Tolaşmış serv talıdur çenâra
Gören fark itmez idi bunu andan
Kılup insânı bir çûb üzre tasvîr
Atup deryâya salmış şeş-cihâta
Salarlar fülk-i fikri bahr-i râyâ
Tutarlar agzına âyîne-i sâf
Ki vardur anda cândan şemme-i fer
Düzerler şîre-i bâdamdan kût
Dökerler agzını açup revân tîz
Ovarlar dest ü pâyını mülâyim
Mesîh-âsâ virürler tâze cânı
Uyarur cânın ol şem‘-i cihân-tâb
Ki gök sakfın boyar dûd-ı siyâhı
İderler hâlini teftîşe bünyâd
İder tûtîleyin şekker tekellüm
Dahı bu yir ne yirdür eylenüz hal
Bu resme eylemişsiz cân-feşânlık
Bu keştî içre müste‘cirlerüz biz
Kamumuz hayr-h^Wâh u mü‘temendür
Kocup bir tahteyi kalmış füsürde
Alup keştîye itdük hüsn-i tedbir
Hayât oldı bi-hamdillâh müyesser
Beyân it kıssañı sen dahı bir bir
Senâlar eyledi hadden ziyâde

Didi bir kavm idük biz dahı Çinde
Huten sevdâsın idüp cümle maksûd
Çü devrân hâlidür geh lütf u geh zecr
3545 Giderken bahr içinde hurrem ü şâd
Semekden mevc irüp evc-i Simâke
Şikest idüp kamumuz garka virdi
İdüp bu tahte-y-ile âşinâyî
Çü gördüm hayret aldı öñüm ardum
3550 Hayâtumdan yuyup el agladum zâr
Olup bu çûb ile cândan hem-âgûş
Kalanın bilmezem ger germ ü ger serd
Bi-hamdillâh ki kat' olup hayâtum
Hızır-veş baña irmişsiz meded siz
3555 Baña kasd itmiş iken devr-i pür-kahr
Koyup agzuma tiryak-i necâtı
Eger biñ yıl ola 'ömrüm mukadder
Diri oldukça cândan bendenüzven
Görüp ol halk anuñ hulk-ı 'azîmin
3560 Yüzinde gün gibi husrev-nişânlık
Olurlar hep esîr ü zârı anuñ
Ola diyü tenine kuvvet ü kût
Bulup şeh-zâde dahı 'izzet ü kadr
O tâcirlerle idüp ihtilâtı
3565 Gehî şûr u şegab gâhî terennüm
Giderken işbu hâlet birle şeyzâ
Görüp tâcirler anı eyler efgân
Hayâtından olup her biri me'yûs
O hâli göricek bunlarda Ferhâd
3570 Kamusı aglayup dir iy cüvân-merd
Karalardur içi şeb gibi nâ-sâz
Harâmiler durur hûnî vü seffâk
Tutarlar çarh-veş kârûre-i nefî
Ururlar kankı fülki bulsalar od
3575 Kılurlar milk ü mâli nehb ü gâret
Ne kavme irse bu mecma' nevîdi
Bilürdük râh-ı emni gerçi kim biz
Dirîgâ ejdehâ kâmına düşdük
Bilüp bu hâli pes ferzâne Ferhâd
3580 Didi kim çekmeñüz gam işdür âsân
Nedür bir iki hindû-yı siyeh-rû
Eger var ise birkaç tîr-i ser-tîz
Kemândan ben kemîn açam çü tîre
Pür olsa dehr içi zâg u zegandan
3585 Bu kaz kagıldusından gam yimeñ siz
Ne deñlü çog ise encüm çerisi
Didiler kim degüldür tapuñ âgâh
Ki her biri geçer Sâm u Nerîmân
Cezâyir ehlidür ser-cümle pür-kîn
3590 Vukûfuñ yok senüñ iy merd-i ma'nî
Kati elden tabanca yimeyen baş

Ticâret kasd idüp deryâ içinde
Dimâg u câna tolmuşdı gam-ı sûd
Fe-inne 'r-rîha ve 'l-husrâne fi 't-tecr
İrişdi nâ-gehânî bir kavî bâd
Urup keştîmizi seng-i helâke
Baña bu tahte karnın arka virdi
Gidince tâkat urdum dest ü pâyı
Kocup bu tahteyi teslîme vardum
Özüm bu tahte üzre bagladum zâr
Bayılmışam dimâgumdan gidüp hûş
Ne çekdüm cân virüp ben pür-gam u derd
Yog iken hergiz ümmîz-i necâtum
Keremler eylemişsiz bî-'aded siz
Ecel câmıyla sunup şerbet-i zehr
İçürmişsiz baña âb-ı hayâtı
Degül şükri bu ihsânüñ müyesser
Bu ihsânı añup şermendenüzven
Dahı biñ 'özü ile lütf-ı 'amîmin
Sözinde bahr-veş gevher-feşânlık
Dil ü cân ile hizmet-kârı anuñ
Düzerler nukl ü câmin la'l ü yâkût
Hilâl iken olur günden güne bedr
Berâ-yı hâtır eyler inbisâtı
Gehî 'îş ü tarab gâhî terennüm
Olur deryâda birkaç keştî peyzâ
Dökerler yaş yirine dîdeden kan
Dögüp geh sîne geh ser dirler efsûn
Nedür diyü sorar bu âh u feryâd
Görinen bu gemilerdür gam u derd
Şühüb-âyîn kamusı âteş-endâz
Siyeh-rû seng-dil tûnî vü bî-bâk
Ki her kârûredür bir kûre-i nefî
İderler 'arsa-i deryâyı pür-dûd
Budur anlara bahr içre ticâret
Gider ol kavmden mahlas ümîdi
Velî bu yaña çekdi bahr-i hûn-rîz
Ecel çekdi belâ dâmına düşdük
Yirinden turdı hoş handân u dil-şâd
Bulardan olmañuz hergiz hirâsân
Ki anuñ-çün çekersiz bunca kaygu
Dahı bir yay hâzır eyleñüz siz
Dökem ejderlerüñ kanını yire
Yiter biñine bir zahm-ı felâhan
Bu karga dirnegin âdem dimeñ siz
'Alem depretse gün turmaz birisi
Ki bunlar bî-'aded bir kavmdur âh
Kılur ejderleri âteşle biryân
Ne bilürler rûsûm-ı dîn ü âyîn
İdersin ol sebebden böyle da'vî
Sanur bâzûsın âhen müştini taş

Didi şeh-zâde düşmeñ vehm ü rayba
 Velî her bîşe olmaz şöyle hâlî
 Virün siz başa birkaç tîr ü bir yay
 3595 Çü şimdi assı itmez âh u zârî
 Çü gördiler ki anı eyle diler
 Egerçi yog idi ol zûra lâyık
 Olanın cümle kodılar öñinde
 Kabûl itdi içinden ol cihân-gîr
 3600 Varup çıkdı gemi başına fi'l-hâl
 Görür irdi biri ol zevrakuñ hoş
 İdüp kârûre-endâzı nişâne
 Kazâ sehmi gibi atup o tîri
 Tolup kârûreden zevrak içi od
 3605 Ser-â-ser itdi kavmin cümle biryân
 Anuñ ardınca biri dahı saldı
 Muhassal her gemi kim geldi yitdi
 Ne keştî bahri yakdı neftün odı
 Kalanı bulmayup tâkat karâra
 3610 Kısüp kuyruk dümen-veş göte düpdüz
 Velî bunlar dönince işledi tîr
 Görüp Ferhâddan bu hâli tüccâr
 Didiler gözlerinden akıdup yaş
 Nerîmân görse cengün ola ser-sâm
 3615 Hele bir devlet-i nâ-gâhmışsın
 Kim itmez yoluña terk-i cânı
 Eger bir eylük itdükse saña biz
 Çün ölmekden bizi sen kılduñ âzâd
 Pes idüp bezm ü 'işret şâdumâne
 3620 Görindi niçe günden sâhil-i bahr
 Gemi ehli olup dil-şâd u handân
 Çıkup sudan kuruya basdılar pây
 Firâvân eylediler şükr-i Yezdân
 'Aden şehrini idüp cümle menzil
 3625 Çü kunduz-fâm olup bu nat'-ı sincâb
 Şitâ vakti vü berf eyyâmı idi
 Tutup bir hücre ol kavm-i bela-keş
 Çü âzâd oldılar biñ ibtilâdan
 Göñüldeñ çıkmagı-y-çün fikr-i âfât
 3630 Kurup meclis getürdiler mey-i nâb
 Süheyl idi meger kim sâgar-ı zer
 İdüp Ferhâda her bir h^wâce ibrâm
 İdüp her yüzden envâ'-i telattuf
 Olup hâtırları-y-çün ol dahı râm
 3635 Şarâb ile çü kızdı başı anuñ
 Cigerden ney gibi kıldı figâne

Egerçi hükm kılmaz kimse gayba
 Peleng-i hufteyi sanmañ nihâlî
 Bu hâki sözde sanmañ bâd-peymây
 Dil ü cân ile isteñ 'avn-ı Bârî
 Ne emr itdiyse hâzır eylediler
 O zevrakda kemân u tir-i fâyık
 Du'âlar itdiler bî-had soñında
 Hemân-dem bir kemân ile niçe tîr
 Turup hasmın gözetdi fârigü'l-bâl
 Dahı germ olmadın bâzâr-ı âteş
 Bir od demrenlü ok kodı kemâna
 Urup kârûre vü kârûre-gîri
 Felek fülkine irdi bahrden dūd
 Ne biryân yandı zevrak küllî yeksân
 Nasîbin ol dahı bu yüzden aldı
 Kimi yandı kimisi suya gitdi
 Suhub-veş gök yüzini tutdı dūd
 Kürek üstine geldiler firâra
 Seren gibi çevürdiler kamu yüz
 Komadı cânlu âdemde diri bir
 Döküldiler ayagina kamu zâr
 Tapuñ yâ Hızrdur yâ Hızra yoldaş
 Yanuñda Zâldur Rüsteme Behrâm
 Se'âdet burcı üzre mâhmışsın
 Oda yansun be-küllî hânümânı
 Birine sen biñ itdün iy dil-âvîz
 Olınca saña cândan bende yüz şâd
 Sürüp keştîyi oldılar revâne
 Kodı ibrâm-ı cerri sâyil-i bahr
 Hep atdılar leb-i deryâya dek cân
 Selâmet 'arsasını kıldılar cây
 Virüp her biri nezrin itdi kurbân
 İkâmet kasdına 'akd itdiler dil
 Zemîni püşt-i kâkum kıldı mehtâb
 Safâ-yı pöstîn hengâmı idi
 Oda 'ûd urdılar u 'ûda âteş
 Degül biñ ibtilâ yüz biñ belâdan
 Hem olsun-çün kazâ-yı emr-i mâfât
 Yemende yok 'akîk ol resme sîr-âb
 Ki virdi ol 'akîkûñ rengine fer
 Koyup ser bende-veş sundı tolu câm
 Yüz urup kıldılar bî-had tekellüf
 Mey içüp 'işret itdi kâm u nâ-kâm
 Sürâhî gibi akdı kan yaşı anuñ
 Didi bu şî'ri ol dem yâne yâne

GAZEL

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
(Fâ'ilâtün)

...--/ ...--/ ...--/ ...--

3640

Tutalum mey gönül açar leb-i dilber yirine
Bize cân mı virür ol bûse-i şekker yirine
Haberüm yâra iletmezse eger peyk-i sabâ
Burc-ı tenden uçuram cânı kebûter yirine
Elüm irmezse eger koçmaga ol tâze güli
Cânumı bagruma basam ten-i dilber yirine
Rumh-ı gamzeñ siper-i sîneye itmezse güzer
İy kaşı ya müjeñ oklarını gönder yirine
Kad-ı mevzûnuña ben servi niçe beñzedeyim
Kim anuñ bâd-ı sabâ dahl kılur her yirine
Bülbülün bagrı niçe lâle gibi tolmaya hûn
Koçduğı kurı diken olsa gül-i ter yirine
Dil-i zârum gibi ger badiye-i gamda kalam
Döşenem hâr-ı mugaylânuñı pister yirine

MESNEVÎ

- Temâm itdi bu şi‘ri ol cüvân-merd
3645 Tezekkür kıldı milk ü taht u câhın
Atası kalduğın deryâda bî-tâb
Bu gurbet illerinde kendü hâlin
Dilinün derd ile şeyzâlığını
Derûnından çeküp derd ile bir âh
3650 Görüp tüccâr bu hâl-i tebâhı
Didiler eyledük teklîf-i bâde
Dimâğı bulmamışken ferr ü tâbı
Getürdi zevrak-ı mey cûşa anı
Husûsâ kim garîb ü bî-nevâdur
3655 Çü gül gibi degül keffi direm-dâr
Koyup pes ellerinden hep ayagı
Kılup yirlü yirinde h^wâb-ı nûşîn
Meger var idi bunlar içre bir merd
Sefer çoğ itmiş idi bahr ü berre
3660 Zemîn-âyîn çeküp çok germ ü serdi
Hüner bâbında üstâz-ı zemâne
Ne sûret resmine kim sunsa dest ol
Yazaydı mürde cisme sûret-i cân
Olup Mânîyle hem-üstâz Çinde
3665 Sanasın hâmesiyydi kilik-i takdîr
Kalem ehline düstür idi resmi
Görüp Ferhâduñ ahvâlin nihânî
Temâşâ eyleyüp her hâlin anuñ
Deñizde görmüş idi rezm ü cûşın
3670 Kamu ahvâlini buldı müretteb
Bu dem kim gördi anuñ hâl-i zârın
Yakîn bildi bunu ol fikret-endiş
Bu bî-hûşlik degüldür fi‘l-i bâde
Nedür ‘âşık dilinde ‘ışk-ı ser-keş
- Yiñilendi derûnında kühen derd
Behiştî kasrın u hayl ü sipâhın
Anası olduğın eşk içre gark-âb
Cihân-ı pür-füsûnuñ mekr ü âlin
Murâd-ı cânı nâ-peyzâlığını
Gidüp hûşî hemân-dem düşdi ol şâh
Te’essüf gösterüp itdiler âhı
Bu nâzük-tab‘a biz hadden ziyâde
Serinde var iken bahr inkılâbı
Ki deryâ gibi ser-mest oldı cânı
Vatandan dūr u ehlinden cüzâdur
Garîbüñ gonce-veş gönli olur tar
Bozup ol bezmi itdiler ferâğı
Unutdılar bu devrün hây u hûyın
Ki bî-had çekmiş idi mihnet ü derd
Niçe kez hâzır olmuş hayr ü şerre
Felek gibi cihânuñ reh-neverdi
Zemâne içre nakkâş-ı yegâne
Kılurdu ‘âlemi sûret-perest ol
Cihân milkin turup eyler idi seyr
Kalemle sihr iderdi nakş içinde
Ki iderdi çekmedin biñ nakş tahrîr
Cihân içinde Şâpûr idi ismi
Firâset bahrine talmışdı cânı
Gönülünden diñler idi kâlin anuñ
Kuruda dahı gördi bezm ü nûşın
Ki tavrı ‘ışk u şâhî üzredür hep
Sirişk ü nâle-i bî-ihtiyârın
Ki gönlin ‘ışk tîgi eylemiş rîş
Ki ol ‘âşık durur hem şâh-zâde
Çuvâl içre sünü kâv içre âteş

3675 Pes alup dizine başını anuñ
 Ovup mihr ile bir dem dest ü pâyın
 Getürdi hûşa ol şeyzâ vu zârı
 Beyân idüp özinüñ ser-güzeştin
 İdüp geh hüsn etvârını takrîr
 3680 Gam-ı furkat belâsından şikâyet
 Tutup nabzın o yâr-ı çâbük anuñ
 Şarâb oduyla idüp cânını germ
 Çü 'ışk u bâde olur câna gammâz
 Göñül derdine bulup anı merhem
 3685 Pes andan söz nikâbın açdı Şâpûr
 Ne kândansın didi iy gevher-i pâk
 Beyân it kankı burcuñ ahterisin
 Haber vir bize hâk-i kişverüñden
 Didi Ferhâd ko kişver hadîsin
 3690 Baña ol nükteden bihbûd yokdur
 Velî sorduñ çü âb u âzerümnden
 Olursañ gûş ben göynüklü câna
 Diyem bu dîde-i gam-dîde âbın
 Düzüp efsâneyi sâz-ı füsûna
 3695 Didi ben çeşmi âb u cânı âteş
 Nihâdum hurrem idi hâtırum şâd
 'İbâdet olmuş idi ihtiyârum
 Olur bir gice seyrüm nâ-gehâhî
 Güzer eyler yolum bir merz-i bûma
 3700 Riyâzı gülşen-i Firdevse beñzer
 Muhassal söyledi bir bir nişânın
 Yitişdi aña kim diyeydi nâ-gâh
 Derûnından hemân bir âh kıldı
 Görüp anı kemâhî bildi Şâpûr
 3705 Kılup Ferhâd cân ile derâgûş
 Didi iy lâle gibi bagrı yanmış
 Çü tapuñ birle dün gün hem-dem oldum
 Meger kim böyle imiş emr-i takdîr
 Şu feth-i gence kim vardı ümîzüñ
 3710 O kişver kim anuñ virdüñ nişânın
 Yime gam kim ol iklîm oldı ma'lûm
 Yog ol resm üzre dil-keş yir cihânda
 Hevâsı cân-fezâ gül anda hırmen
 Cinân-veş pür-bilâdı hûr u gılmân
 3715 Sabâ-veş 'azm iderseñ ol diyâra
 Gubâruñ gibi olam saña hem-râh
 Çu Şâpûruñ sözin gûş itdi Ferhâd
 Sözine itmedi ol deñlü bâver
 Bu remzi çihresinden aldı Şâpûr
 3720 İnanmazsın didi çün baña bi'z-zât
 Çıkarup kilk ü kâğıd ol kalem-zen
 Şu resme tarh u nakş itdi o dil-cû
 Çü Ferhâd eyledi bir bir nezâre
 Görüp cânâne milkinden nişânı

Eliyle sildi kan yaşını anuñ
 Su sepdî gül yüzine şefkat-âyîn
 Söz açup virdi gönline karârı
 Hikâyet kıldı seyr-i kûh u deştin
 Kılup geh 'ışk esrârını tasvîr
 Dem-i vuslat safâsından hikâyet
 Çeküp sırrını nâzûk nâzûk anuñ
 Dilini şem' gibi eyledi nerm
 Açup ol mest ü 'âşık perde-i râz
 İdindi mûnis ü hem-râz u mahrem
 Senâ gevherlerini saçdı Şâpûr
 Ki berk urur yüzüñden nûr-ı idrâk
 'Ayân it it kankı dürcüñ gevherisin
 Gözüñde âb u dilde âzerüñden
 Ferâmûş eylegil gevher hadîsin
 İştirmekden saña hem sûd yokdur
 Sîrişk-i la'l u ruhsâr-ı zerümnden
 Uzadup şem'-veş gamdan zebâne
 Dahı ol sîne-i bî-kîne tâbın
 Sözine urdı na'l-i bâz-güne
 Degüldüm böyle evvel zâr u gam-keş
 Hazân-ı hüzneden serümdî âzâd
 Salâh u zühd idi her dem şî'ârüm
 Temâşâ eylerem milk-i cihânı
 Ki saldı derd ü gam çînini Rûma
 Dirahtı Sidre nehri âb-ı Kevser
 Mufassal eyledi derd-i nihânın
 Ki gördüm ol felek san yirde bir mâh
 Revân hûşî gidüp bî-hod yıkıldı
 Ne yüzdendür ol âhı bildi Şâpûr
 Dimâgına getürdi ceñd idüp hûş
 Hazân rengine gül-zârı boyanmış
 Dilüñ derdine bir bir mahrem oldum
 Ki idüp baña hâlüñ cümle takrîr
 İrişe kufline benden kilîdüñ
 Ser-â-ser vasf idüp kılduñ beyânın
 Diyem vasfını bir bir ki ola mefhûm
 Niçe yıl olmuşamdur sâkin anda
 Nezâhetde İremdür adı Ermen
 Sahârî vü cibâli bâg u büstân
 O cennet bâğı gibi merg-zâra
 Niçe hem-râh hizmet-kâr-ı dil-h^wâh
 Zübân ucıyla didi âferîn-bâd
 Ki olur seyyâh olanlar nükte-âver
 Ki bâver itmedi ol zâr u mehcûr
 Sözümi ideyim öñüñde isbât
 Ol kişver sûretin oldı rakam-zen
 Ki yog idi tefâvüt bir ser-i mû
 Ser-â-tâ-pây ol nakş u nigâra
 İdüp bin âh bî-hûş oldı cânı

3725 Getür sâkî şarâb-ı rûh-perver
Meni çün kıldı mâh-ı Ermenî zâr

Ki cân milkinden aldı dil haberler
Çekem bir niçe sâgar Ermenî-vâr

XXX. Ferhâdla Şâpûruñ milk-i Yemenden kişver-i Ermen ‘azmine deşt-peymâlıgıdır. Ve Ermen ser-haddine irüp İrem-veş sebze-zârından Ferhâduñ gönli gül gibi küşâd olup şeyzâlıgıdır. Ve Ermeniye tagınuñ kemer-gâhında su argın kazan hayli gördügidür. Ve ol kârıñ keyfiyyetinden anlara haber sordugıdır. Ve kendüsi dahı kemer-beste olup hârâ-kenlige şürû‘ itdügidür. Ve ahşam olıcak ol tag üzerine çıkup nigârîn kasrına karşı efsâne itdügidür.

Olan bu râh-ı ‘ışk u derde hâdî
Çü Ferhâd açdı uyhudan gözini
Koyup pâyına yüz ‘izzetle başın
3730 Ki iy cân maksadı dil-keş peyâmıñ
O kişver kim baña itdüñ beyânın
Baña ‘azmi anıñ maksûd-ı cândur
Çü ‘ahd itdüñ keremden reh-nümâlık
Kerîm olan hilâf-ı va‘de itmez
3735 İşidüp anı Şâpûr-ı yegâne
Sen olsañ hem-rehüm cennet durur yol
Hemân turdı yirinden ol cüvân-merd
Yemenden bağlayup âheste mahmil
Meh ü hurşîd-veş şâm u seher-gâh
3740 Olup ol iki şeyzâ-dil nevâ-senc
Kişinüñ hem-rehi olunca gam-h^{Wâr}
Refîk-i nîkdür şartı tarîküñ
Velî ‘âlemde yâr u mûnis-i dil
Me‘a’l-kıssa ol iki yâr u hem-dem
3745 Olur bir subh peydâ hadd-i Ermen
Didi Ferhâd ki iy ferhunde-ahter
Ki virür her giyâhı âşinâlık
Dimâgum oldı hâkinden mu‘attar
Nesîmi cismüme cân virdi tâze
3750 Safâ geldüñ dir âbı her yañadan
Nevâsı kuşlarınuñ kalbe dem-sâz
Didi Şâpûr ki iy ser-mest ü şeyzâ
Gözün aç hadd-i Ermendür bu vâdî
Bu ol yirdür ki gördüñ iy belâ-cûy
3755 Yüzün sür kim harîm-i pâke irdüñ
İşidüp bunı ol cân geldi vecde
Tozını tûtiyâ itdi gözine
Didi Şâpûra ki iy gam-h^{Wâr}-ı hem-dem
Baña ol yaña rehber ol ki ol tag
3760 Kemer-gâhında bir hayli belâ-kîş
Didi Şâpûr aña fermân senüñdür
Pes oldı ol yaña cândan revâne
Görindi niçe günden soñra ol kûh
Tutup âhen şikâf-ı seng iderler
3765 Velî ol seng-i hârâ şöyle muhkem
Ne mümkindür nehûd deñlü kopa taş

Bu yüzden sözde kat‘ itdi bevâdî
Hemân-dem anı Şâpûruñ sözünü
Didi döküp gözinden kanlu yaşın
Gönül maksûdı rûh-efzâ kelâmıñ
Ser-â-ser keşf kılduñ her nihânın
Ki sevdâsı ziyânı sûd-ı cândur
Kerem kıl eyle yoldaşlık atalık
Yanıñdan sâyilî-şermende gitmez
Didi iy tal‘atıñ şem‘-i zemâne
Garaz bu ise bismillâh revân ol
Olup hem-râh aña Ferhâd-ı pür-derd
Tutup Ermen yolın menzil-be-menzil
Yürüyüp bahr ü berre kesdiler râh
Seferden çekmedi hergiz gam u renc
Olur hârâ harîr ü hâr gül-zâr
Cinân dûzahdur olsa bed-refiküñ
Hemân iksîr ile ‘Ankâ durur bil
Geçüp bir niçe kişver şâz u hurrem
Ne ermen gülşen-i vâdî-i Eymen
Yakîn oldur ki kıblemdür bu kişver
Ruhından buldı çeşmüm rûşenâlık
Sevâdı dîdemi kıldı münevver
Gülü dil bülbülin saldı niyâza
Belî pür kıldı gûşum merhabâdan
Sadâsı taglarınuñ câna hem-râh
İrem bâğı durur bu deşt ü beydâ
Anıñ-çün böyle hurremdür nihâdı
Anıñ-çün gülleridür âşinâ-rûy
Uyandı tâlî‘üñ eflâke irdüñ
Atından yire inüp kıldı secde
Alup topragını sürdi yüzine
Saña râh-ı vefâdur çün müselleme
Urupdur lâle gibi bagruma dâg
İdinmişler durur tag kazmağı iş
Nedür ten milki nakd-i cân senüñdür
Yanıñca bile Ferhâd-ı yegâne
Ki tutmuş dâmeniñ bir kavm-i enbûh
Katı gönliyle yârıñ ceng iderler
Ki biñ kez tîşe ursañ bir degül kem
Olur her tîşe lîkin hurd u haşhâş

İki yüz tîşe-ver üstâd üç yıl
Elif kâmetlerini eyleyüp dâl
Henûz bir sîn kadar kâf açmamışlar
3770 Nazar kıldı çün ol ahvâle Ferhâd
Girüp ol hayl-i mazlûm içre gam-gîn
Didi lütf ile ol zâr u ‘anâ-keş
Bu mihnet kim çekersiz râzın ayduñ
Ne içündür bu renc ü ibtilânüz
3775 Görüp bu hâli sînem oldu pür-dûd
Görüp ol hayl anuñ ferruh-cemâlin
Yüz urup didiler dil-teng ü gam-nâk
Bu hüsn ile beşersin yâ meleksin
Vücûduñ görmesün gam renc ü tâbın
3780 Ki bu kışverde kim reşk-i cinândur
Meger Ermen ili milk-i Sebâdur
Nesebde nisbeti Dârâb u Cimşîd
Şeh-i encüm kemîne bendesidür
Egerçi sâye salmaz başına tâc
3785 Kemer bulmaz bilin gerçi kemâhî
Felek-veş hükm ider yüz kal‘a ‘âlî
Keremde Hâtem ü zühd içre Edhem
Olup ‘Ankâ gibi ferd ol Hümâ-zıl
Penâh-ı ehl-i ‘iffetdür kapısı
3790 Felek-veş pür-mehâbetdür nihâdı
Kevâkib-vâr hayline ‘aded yok
Cihândan hâtır-ı âzâdesi var
Harîm-i ‘iffet içre şâh-ı devrân
Hamîri nûrdan olmuş sirişte
3795 Yüzini görmemişdür âdemî-zâd
Anuñ vasfı deminden behremüz yok
Saçın zulmet ruhın dirler güneşdür
Gözi mahmûr h^Wâb-âlûdelıkdan
Revân-perver yüzünüş tâze verdi
3800 Eger ide salîb-i zülfin izhâr
Urınsa serv-âyîn keç-külâhı
Dehânı goncedür kirpükleri hâr
Semen-ber yâsemen-ten serv-kâmet
Mihîn Bânû çoğ idüp ihtirâmın
3805 Olur cânı anuñ mihr ile gülşen
Bu kûhı kim görürsin çarh-girdâr
Olup sedd-i Sikender gibi hâyil
Çıkar bir çeşme şarkîsinde cûşân
Şekerden tatlu südden agdur ol
3810 Zülâli olduğu-y-çün rûh-perver
Makâmıdur bu çeşme ol perînüñ
Olursa tañ mı anda ol kamer-çihir
Hevâsı olduğu-y-çün serd-i dil-cûy
Perî-rû dil-rübâlar birle her dem
3815 Bu kûhuñ yine garbîsini iy şâh
Mu‘azzam şehrdür hemçün Beniyye

Bu tağı kesmeği-y-çün bağlamış bil
O kâf üzre geçürmişler meh ü sâl
Olanıñ dahı key sâf açmamışlar
Dili yandı görüp bu resme bî-dâd
Ciger biryân u göz giryân u nem-gîn
Ki iy bencileyin kavm-i belâ-keş
Anuñ encâmla âgâzın ayduñ
Ne gündendür felek-veş bu belânüz
Ne sînem yakdı küllî cânımı od
İdüp hem gûş rûh-efzâ makâlin
Ki iy Rûhu’l-Emîn-veş gevheri pâk
Huzâ yârıñ ki pes ‘âlî gühersin
Çü sorduñ bu sözünüş gûş it cevâbın
Bugün bir ‘ismet ehli hükm-rândur
Ki ol Belkîs-i devrân pâzişâdur
Hasebde hisbeti mehtâb u hurşîd
Hilâl ü çarh ser-efkendesidür
Velîkin tâcıverlerden alur bâc
Velî zerrîn-kemerlerdür sipâhı
Ki her biri durur cennet havâlî
Tutar dîn-i Mesîh âyîn-i Meryem
Degüldür servi aslâ cüfte mâyil
Cihân halkına devletdür tapusı
Cemâli meh Mihîn Bânûdur adı
Felek devri gibi mâline had yok
Ki bir gül-çihre h^Wâher-zâdesi var
Sipehr-i ‘ismet üzre mâh-ı devrân
Meger hûridür ol cân yâ firişte
Meger bir niçe gül-ruh serv-i âzâd
Adın anmaga dahı zehremüz yok
Hilâl ebrûsı alını mâh-veşdür
Lebi mey-gûn şarâb-âlûdelıkdan
Ki hayvân çeşmesidür âb-hûrdı
Kuşanur zâhid-i sad-sâle zunnâr
Kılur ol gün şikest iklîl-i mâhı
‘Îzârı genc ü pür-ham turrası mâr
Otursa fitne vü tursa kıyâmet
Dil ü cân içre düzmişdür makâmın
İder çeşmin ruhı ayıyla rûşen
Ki dün gün kıldı şugli cânumuz zâr
Bir ucı şarka biri garba mâyil
Safâda tal‘ati hurşîd-i rahşân
Yayılr gevdeye san yagdur ol
Okur Aynu’l-Hayât adını iller
Safâsın anda bulur gevherinüş
Ki dirler ‘ayn-ı maşrıkdan togar mihr
Kılupdur anı yaylag ol semen-bûy
Bu kışver üzre ol hûrî sürer dem
Özine kışlag idinmişdür ol mâh
Sevâdı Şâm u nâmı Ermeniyye

Hevâsı mu‘tedildür hâki hurrem
Şu resme oldu ol mâhuñ hayâli
Murâd idindi kim bu çeşme-sârı
3820 Mühendisler didi tutup terâzû
Çeküp cedvel-sıfat bir râh-ı hem-vâr
Kazavuz tâ ki bundan aña dek ark
Uş üç yıldur ki cân tartup hemîşe
Reh-i geh-rîzi çıkdı seng-i hârâ
3825 Mutî‘ olmada bu seng-i siyeh-dil
Kılan eşyâya masdar *nûn u kâfi*
Ne mîtn kâr-ger oldu ne tîşe
Bu gamdan rûz u şeb pür-âzerüz biz
Belâ kûhında gamdan nâ-tüvânuz
3830 Olursa ‘ömr-i Nûh u sabr-ı Eyyûb
Ki bu gam râhına pâyân görünmez
Ne deñlü eyledükse ‘özi-i ma‘kûl
Komaduk dimedük sözler olup germ
Aña ol deñlü kâr itdi bu feryâd
3835 Ne bilsün tûtiyân-ı gül-şeker-hWâr
Ki bilmez tok olan hâlin acun
Budur uş hâlümüz icmâl ü tafsîl
Çü ol ahvâli ma‘lûm itdi Ferhâd
Didi kim bunca mazlûm u sitem-keş
3840 Kolayın bilmemişler çünki kârun
Ne ola bilmez kişi olsa hirâsân
Çü kârı bunlarun başdan haleldür
Kişi nâ-ehl öninde tınmag olmaz
Pes ihzâr itdürüp minfahla kûre
3845 Kılup ol kûreyi pür-fahm çün şâm
Külüngin her birinüñ eyleyüp cem‘
Ol âhenden düzüp mîtn ü tîşe
Çü ol kâr üzre göñlin beste kıldı
Meger ol işden alup tîşe ‘ibret
3850 Yanınca kesdi birkaç mîh-i pûlâd
Dahı birkaç ‘aceb sünbâde kesdi
Virüp her birine san‘atla âbın
Bir âfet oldu her bir âhenîn tîg
Görüp ol kavm andan böyle ahvâl
3855 Şükûhinden kimesne dimeyüp söz
Müheyyâ oldu çün âlât u esbâb
Sıganup cân u dilden girdi işe
Şu resme biçdi hârâyı o safder
Tokundukca külünge kûhsâra
3860 İrişe tîşesinüñ ucu taga
Bu hârâ kim tutaydı yüz sitize
Ne sengi kim koparsa idüp âheng
Külüng ü tîşesinden sıçrayan taş
Virürdi seng-i felâhan gibi âvâz
3865 Yonup el-kıssa ol gün hâreyi ol
Ki üç yıl içre biñ hârâ-ken üstâd

Fevâkih hânedür ammâ suyu kem
Ki ol yirde yapa bir kasr-ı ‘âlî
Getürdüp ide ol kasr içre cârî
Devâsı harc-ı zerdür zûr-ı bâzû
Çü pergâr eylediler bizi der-kâr
Aka Magrib-zemîne çeşme-i şark
Bu taga ururuz mîtn ü tîşe
Niçe itdükse tedbîr ü müdârâ
Belâlar içre kalduk pây-der-gil
Bize ‘ayn-ı ‘azâb itmiş bu kâfi
Kamu dembeste kaldı ehl-i pîşe
Sovuk âhen döğüp cân tartaruz biz
Bu derd ile dem-â-dem haste-cânuz
Bu işden behremüzdür hüzn-i Ya‘kûb
Murâd el virmege imkân görünmez
Biri olmadı ol dergehde makbûl
O cânun olmadı sengîn-dili nerm
Ki bu seng-i siyâha tîg-i pûlâd
Zehirler sunduğunu bülbüle hâr
Tabîb olan bilür nabzın mizâcuñ
Eger var ise bir çâreñ meded kıl
Nihâdından kopardı rahm-ı feryâd
Felek zulminden olmuşlar elem-keş
Ne çekmişler belâsın rûzgârun
Ki her san‘at olur ehline âsân
Tutarsam ellerin gâyet mahaldür
Mahallin bulıcak tartınmag olmaz
Biline çermeden tutdı tenûre
Dem idüp tal‘atin kıldı seher-fâm
İritdi kûre-i âteşde çün şem‘
Bitürdi âteş içre tâze mîşe
Münâsib her birine deste kıldı
Dehânında kodı engüş-i hayret
Niçe kim aña göstermişdi üstâd
Kimini ner kimini mâde kesdi
Bulup elmâs-veş pûlâd tâbın
Ki ursan tagıdurdu çarhı çün mîg
Ta‘accüb eyleyüp kaldı kamu lâl
Olup ol kâra hayrân dikdiler göz
Turup arg üzre geldi ol felek-tâb
Diyüp bismillah urdı senge tîşe
Ki sahn-ı hâki seyl ü odı sarsar
Kılurdu berk gibi pâre pâre
Batardı nîze gibi sâde yaga
İderdi bir dem içre rîze rîze
Olurdu âsiyâb-ı çarha hem-seng
Kılurdu kâfa irde hurd u haşhâş
İderdi kulle-i gerdûna pervâz
Hacerden açdı bir mîzâb-veş yol
O resme almamışdı hâreden dâd

Aña dek kim külüngen mihr-i pür-tâb
Kodı elden külüngen ol dil-efkâr
İdüp ol kavme biñ dürlü bahâne
3870 Varup bir güşede kıldı karârı
Garib ü bî-dil ü tenhâ vu ‘âşık
Tutup kûy-ı nigârinden yaña rû
Figân idüp didi derd ile derdâ
Dirîgâ bulmadın derdüme dermân
3875 Nevâ isterken uş gamdur nevâlem
Şu tîhüyam ki fikrüm sayd-ı tâvûs
Başum taşlara döğsem su gibi zar
Degül taş u kaya vu tag bu dil
Ne bilem topragum çekdi ya âbum
3880 ‘Aceb ben hâk-sârı çarh-ı dólâb
Beni ger sengsâr itmekse maksûd
Yüzüm döndermezem hâzırdur uş bâş
Başum üzre olup seng-i mezârum
Dönüp didi yine kim gam degüldür
3885 Şu dil iltür bu topı başa iy dil
Ne ola cân virsem aņup kaşı yasin
Reh-i ‘ışk içre ölmek zî-se‘âdet
Ki dirler cân viren cânâne iy yâr
Girü didi ki ‘ışk u fikr-i encâm
3890 Bu râhuñ evveli çün terk-i cândur
Çü cân virmekden itmez ‘ışk eri bîm
Hicâb-ı dil eger tendür ve ger cân
Baña ‘ışkı iki ‘âlemde besdür
Diyüp bu resme sözler geldi vecde
3895 Gözinden hasret ile akıdup yaş
Belürdi çün âsâr-ı seher-gâh
Bakup gördi cihân olmuş münevver
İdüp dillü dilince ‘arz-ı hâcât
Gel iy hâk isteyen kıl pâs-ı subhı
3900 Seher gencîne-i sıdk u safâdur
Fütüh ebvâbına miftâh-ı hakdur
Kılup Ferhâd dahı nâle dilden
Götürdi zârî idüp el du‘âya
Didi iy sâz-kâr-ı merkez-i hâk
3905 Tapuña cümle varlıkdur merâyâ
Felek peymâne-i feyz-i nevâlün
Dü-‘âlem cûduñuñ bahrinde bir nem
Virüp ‘uşşâka ‘ayn-ı ‘ışkdan âb
O tâb ile yakup cânım çerâgın
3910 Yiter bu âteş ile cânımı yak
Şu ‘ışkuñ hakkı kim cândan uludur
Yoluñda seyl olan yaşlar hakı-y-çün
Gamuñ hakkı ki nûr-ı cân u dildür
Şu cânlar hakkı-y-çün kim hayreti var
3915 Garîb olanlaruñ âhı hakı-y-çün
Niyâzı-y-çün yetîm-i bî-nevânuñ

Elinden kıldı tag ardına pertâb
Ferâgat itdi işden çâr u nâ-çâr
Özi Şâpûr ile oldı revâne
Nihân gönliyle itdi âh u zârı
Belâ hem-râh u devlet nâ-muvâfık
Saçup yaş rûyın itdi hâke cârû
Ki bu derde devâ olmadı peydâ
Hirâsânam ki bu gamdan virem cân
Güher dirken hacet oldı havâlem
Şu hindüyam ki zikrüm taht-ı Kâvûs
Bu taşdan göz yaşıdur hâsıl-ı kâr
Kaya gelmeye taşup tagılu bil
Bu taş kazmakda midur feth-i bâbum
Ne yüzden eyledi bu senge pertâb
Dögüp taşlara zâr itmekse maksûd
Ol işikden niçün irmeye bir taş
Ki yirde kalmayaydı âh u zârum
Ki ‘ışk ehline bir gam kem degüldür
Ki ola evvel kademde hâk-i meydân
Çü tîrüm kazdı taşdan kendüme sin
Ola hakkumda bu yüzden şehâdet
Birine biñ bulur biñine dîzâr
Zihî bed-nâmlık ‘ışk içre iy hâm
Soñın fikr eylemek bî-had ziyândur
Gerekdür ‘âşık olan ehl-i teslîm
Görür ‘âkil ikisin dahı yeksân
Kalanı hak bu kim bâtil hevesdür
Düşüp kûyına karşı kıldı secde
Seher vaktine dek kaldurmadı baş
Güneş gibi götürdi ser idüp âh
Eser subhuñ nesîmi rûh-perver
Kamu ehl-i zemîn eyler münâcât
Ri‘âyet eylegil enfâs-ı subhı
Seher âyîne-i nûr-ı Huzâdur
Se‘âdet şem‘idür misbâh-ı Hakdur
Ruhın âlûde kıldı âb u gilden
Açup başın yüzün tutdı Huzâyâ
Medâr-ı seyr-i encüm devr-i eflâk
Ne yüzden gözleşem sensin Huzâyâ
Melek pervâne-i şem‘-i cemâlün
Benüm nem var o nemden bellüdür hem
Dil ü çeşmine salduñ gün gibi tâb
Eritdüm derd ile uş sîne yagın
‘Înâyet ‘aynı-y-ile hâlüme bak
Şü derdüñ hakkı kim cânlar toludur
Öñün de raks uran başlar hakı-y-çün
Demüñ hakkı ki kût-ı âb u gildür
Şu diller hakkı-y-çün kim hasreti var
Dem-i şâm u seher-gâhı hakı-y-çün
Firâkı-y-çün esîr-i pür-belânuñ

Be-hakkı nûr-ı pâk-i rûh-ı Âdem
Aña ol irişen kürbet hakkı-y-çün
O mihnet hakkı kim Eyyûba irdi
3920 Nübüvvet şâhı çekdügi gam için
İren şiddetler için enbiyâña
Şu âhum hakkı kim yakar felekler
Şu dîdem hakkı kim deryâ-yı demdür
Sipend itmezden öñ gam odı cânı
3925 Tecellîdür murâd-ı cân-ı mehcûr
Bu yirde gösterüp cânân yüzini
Cemâlınden murâdum bir nazardur
Ziyân itmez şeker-tengine bir mûr
Bu tagdan ger toga ol subh-ı ümmîz
3930 Salarsa ol Hümâ bu yirde sâye
Yüzün çün kıble kûyın Ka'be bildüm
Yoluñda Merve hakkı olıban peyk
Çü geldüm kapuña baglanup ihrâm
Ol oddan kim beni yakdı kılup zâr
3935 Meger kim cânı virüp güvâhı
Bu yüzden eyleyüp bi-had niyâzı
Çün urdı şâh-ı hâver h^Wâbdan ser
Kazındı levhden tugrâ-yı deycûr
Turup yirlü yirinde h^Wâce vü kul
3940 Koyup Ferhâd dahı âh u zârı
Gelüp arg üzre tîgi urdı senge
Güher maksûd idinüp tag kazardı
Getür sâkî kanı sol la'l-i rengîn
Ki ol la'li içüp her âferîde

Ki pür-merdümdür andan 'ayn-ı 'âlem
Yir üzre çekdügi gurbet hakkı-y-çün
Şu furkat hakkı kim Ya'kûba irdi
Bu ümmetden irişen mâtem için
Olan zilletler için evliyâña
Şu nâlem hakkı kim inler melekler
Şu sînem hakkı kim pür-dâg-ı gamdur
Boyanmadın göge mihnet duhâmı
Benem Mûsî-sıfat bu kûhdur Tûr
Münevver kıl yüzinden cân gözini
Güneşdür zerreden aña ne zardur
Nazardan eksük olmaz çeşme-i nûr
Zihî mi'râc-ı kadr u 'îd-i câvîz
Baña bu tag ola uçmaga pâye
Bu tag üstinde cânandan vakfa kıldum
Safâdan güft ü gûyum saña lebbeyk
Beni göndermegil mahrûm u bi-kâm
Tutuşdur dâmenin olsun haber-dâr
Ki bu tagdan bulur maksûda râhı
Uzatdı şem'-veş sûz u güdâzı
Yudı 'âlem yüzün nûrıyla yekser
Güneş hall ile yazdı dehre menşûr
Varup işlü işine oldı meşgûl
Seherden yine kıldı 'azm-i kârı
Katı gönliyle yârıñ girdi cenge
Ki bu tag içre gizlü kân sizerdı
Ki var cânumda gamdan bâr-ı sengîn
İçinde derd ü gam taşın eride

XXXI. Ferhâd, tîşe-y-ile ol taşuñ bagrını pâre pâre idüp sît ü sadâsı Şîrînüñ gûşına yetdügidür. Ve güneş tagdan tulû' ider gibi ol kûh-ı belânuñ ser-vaktine irüp anuñ mîtinî lem'asınuñ berki bunuñ hârâ-veş gönline eser itdügidür. Ve âfitâb-ı rahşân, topraga nûr-efşân olduğı gibi ol hâk-sârıñ hâl-i zârına izhâr-ı mihr eyleyüp başına cevâhir nisâr kılduğudur. Ve ol serv-i Hümâ-zıl, güneş gibi başı üzerine gelicek bunuñ şem-veş mürğ-i hayâtı elden uçup ayag üzerine tururken yıkılduğudur. Ve Şâpûruñ şem'-veş âteş-i gamdan bu hâle bagrı yanup gözlerinden kan yaş akıtduğudur. Ve bu üftâde-i 'ışkı, ol âfitâb-ı hüsn, hâkden götürüp murde-veş mehd ile behişt-âsâ menziline alup gitdügidür.

3945 Sahun-perdâz-ı sarrâf-ı güher-pâş
Ki çün ol kavmi hayret eyledi deng
Gelüp Bânû öñinde urdılar yüz
Şu fermân ki olmış idi biz gubâra
Degüldi gerçi kim makdûrumuz ol
3950 Anı gördük ki irdi bir cüvân-merd
Melek sûretlü âdem ejdehâsı
Yüzi ıssı sözi odlu özi germ
İdinmiş hâre-kenlik pîşesin dûst
Tonı mîrâne tavrı 'âşıkâne
3955 Rıkâ'-ı hüsn ü divân-ı 'izârı

Haber nakdin bu yüzden eyledi fâş
Hemân-dem şehre dek itdiler âheng
Didiler eylesün Hak bir günün yüz
Kayadan arg kesmek cûybâra
Olunmışdı velî emr üzre meşgûl
Ser-â-tâ-pâ teni âlûde-i gerd
Dinilmez sîret ü hüsn ü behâsı
Elinde seng-i hârâ mûmdan nerm
Çıkarur tîşesiyle mûrdan pöst
Se'âdet nûrı alında nişâne
Muhakkak eylemiş nesh-i gubârı

Hirâmân serve benzer yâl ü bâli
Haber aldı sorup eşgâlümüzden
Bizümle kıldı taş kesmege bünyâd
Kerâmet ehlidür yâ sihr ider ol
3960 Aña ger Hızır aydursañ revâdur
Mihîn Bânû idüp bu sözleri gûş
Turup vardı hemân Şîrîn katına
Didi iy bâg-ı ‘ömrüm serv-i nâzı
Gönül mihr-i ‘izâruñ birle hursend
3965 Çerâg-ı lâle-i rûyuñ gül-i ter
İşit kim var tapuña turfe râzum
İdüp Hak hûblar içre seni ferd
Şu arg işin ki tapuñ emr idüpdür
Ol emri itmemişdi kimse hergiz
3970 Egerçi sa‘b idi ol kâr-ı müşkil
İrişmiş gaybdan bir kâmil üstâd
Sıfatda âteşîn şimşîr imiş ol
Bu hârâ-kenlerüñ üç yıllık işin
Mürüvvet kânı imiş ol hüner-ver
3975 İşitdükde bu râzı ol perî-veş
Revân idüp rutabdan şîre-i nâz
Nemek-veş sözlerinden kand yağdı
Didi lütf ile iy devletlü Bânû
Ne iş vardur ki bitmez devletünde
3980 Bi-hamdi llâh ki irüp ‘avn-i Bârî
Velî bu iş durur gâyet ‘aceb iş
Dahı bu söz durur gâyet ‘aceb söz
Ki bizden olmadın emr ü havâlet
Gelüp bu resme itmek kâra ikdâm
3985 Hele mihmân-ı gaybîdür muhakkak
Gelüp tutuldu dâma pâyı birle
Eger ol şîr-zûr u fil-haşmet
Zarûrîdür aña itmek himâyet
Be-her-hâl elde iken ol hüner-mend
3990 Hüner ehli çü cândan yigirekdür
Ganîmetdür anuñ görmek yüzün hem
Şol argı kim husûsâ ben dimişdüm
Hezârân şükr kim Hak virdi kâmum
Buyursun Hazret-i Bânû-yı a‘zam
3995 Sûvâr olup meh ü mihr-i felek-veş
Bilinsün hem o şîr ü ejdehâ-dem
Murâdın bildi çün Bânû o cânuñ
Ki âhûrında var idi iki at
Biri berk ü biri bâd-ı seher-hîz
4000 İdüp âlât u esbâbını tezyîn
Yirinden turdı pes ol mihr-i enver
Ki toldı şu‘lesinden dehr içi tâb
Serine togdı san devlet günidür
Sokup üstine bir tûg-ı mücevher
4005 San açup perr ü bâl-i zer-feşânı

Ruhı gül gibi handân lâubâlî
Göyüñdi oda yanup hâlümüzden
Şu işler itdi ki itmez âdemî-zâd
Ki etvârına bulmaz ‘akl u dil yol
Ki her engüşti bir mu‘ciz-nümâdur
Sürûrından derûnı eyledi cûş
Bakup ol gül-‘izâruñ tal‘atına
Harîm-i halvetum şem‘-i tırâzı
Saçuñ her târına cân riştesi bend
Boyuñuñ dikmesidür serv ü ‘ar‘ar
Sürûr-efzâ hadîs-i dil-nüvâzum
Her işüñ eylemişdür saña der-hôrd
Taşın kesmekde yük yük zer gidüpdür
Ki hârâ-kenleri kılmışdı ‘âciz
Kazâ sehl eylemiş şimdi anı bil
Ki elinde mûm olurmuş seng ü pûlâd
Demürden pencilü bir şîr imiş ol
Ol itmiş müstakil bir günde pîşîn
Dil ile şerh olunmaz vasfı dirler
Begâyet oldı cândan hâtırı hoş
Sözin ‘işveyle kıldı çâşnî-sâz
Şeker-hâ leblerinden şîr sagdı
Sözi şehd ü şekerden tatlu Bânû
Ne müşkildür ki hallolmaz katuñda
Giderdi cân yüzünden ol gubârı
Bunuñ itmek gerek aslını tefîş
Bu dâma düşmez ol 'Ankâ sebebsüz
Hem ol üstâzlardan istimâlet
Niçe kuşdur ki oldı dânesüz dâm
‘Înâyet eyleyüp saldı bize Hak
Degül cebr ile kendü râyı birle
Alursa boynına itmâm-ı hizmet
Hümâdur başlar üstinde ri‘âyet
Gerekdür sîm ü zerden kayd u pâ-bend
Nedür mâl aña cân virmek gerekdür
İşin seyrân u gûş itmek sözin hem
Su gelmeklikden aña el yumışdum
Hümâ-yı devlet oldı sayd-ı dâmum
Çekilsün subh-ı eşheb şâm-ı edhem
Görelüm ol cüvân niçe keser taş
Melek midür perî midür ya âdem
Didi câna geçer hükm-i revânuñ
İderdi mihr ü mâhı sür‘ati mât
Buña Gül-gûn dimişler aña Şeb-dîz
Buyurdu urdılar ol atlara zîn
Kodı başına bir nûrânî efser
Gün oldı zerre gibi mahv u nâ-yâb
Mehüñ beñzin sarardan bu günidür
Şu‘â‘-ı mihr kıldı ‘aksi bî-fer
Hümâdur serv üzre âşiyânı

Semen-zâr eyleyüp serv-i revânın
Bakup âyîneye ol zülfi mergûl
Dil-i âyîneyi ol ‘aks-i enver
Müsel sel sünbülüne virdi tâbı
4010 Makâmın kalb-i ‘Akreb itdi mâhuñ
Sunup kaşına bir müşkîn kemânı
Çeküp nergeslerine sürme-i nâz
Meger ister ki çeşmi sürme-dânı
Düzüp zülf ile hâlin dâm u dâne
4015 Salup kâfûra müşk-i ter girihler
Ruhınuñ âteşin kıldı fûrûzân
‘Îzârı subhın itdi şöyle pür-tâb
Sadef-vâr eyledi gûşını pür-dür
Meger ol gûş-ı cândur nîme-i mâh
4020 Düzüp saçını müşkîn ‘anberfîne
Cevâhırla idüp ‘âcı mutavvak
Beyâz-ı subhdur ol sîne-i ter
Şeb-i deycürdür ol mûy-ı mergûl
Ser-â-ser serv gibi geydi ahdar
4025 Diküp zer-dûz sırmayla yakasın
Gören bu hulle-i sebz içre ani
Kuşagın itdi cevher silkine gark
Takup her bir hilâle hâle-i zer
Ser-i her şâha virüp gonçe-veş reng
4030 Olup her sîm-elif bir şûşe-i zer
San ol yâkûtî zambak goncesidür
Ayagına çeküp nârencî mûze
Turu geldi yirinden hurrem ü şâd
Ne ola la‘l olsa pâyı ol tezervün
4035 Yahöz cân defteridür keffeteyni
Cihân ol pâyeye niçe olmasun deng
Şeker tartar gümüş mîzâna beñzer
Gören hinnâdan anı bestelenmiş
Bu tezyîn ile ol tâvûs-ı hûbân
4040 Ol iki bâd-pâyı çekdiler tîz
Felek rahşına gibi mihr-i enver
Hezârân ‘izz ü nâz ile kıvanu
Bulut üzre bu mihr-i ‘âlem-ârây
Bu binmiş bir Hümâdur ejdehâya
4045 İden bu kıssa-i şîrîni takrîr
Ki her dem ata binse ol dil-âvîz
Ne kız her biri biñ câna ucuzdur
Kamusı gonçe gibi pâk u mestûr
Alurlar mihr ü mehden hüsn ile bâc
4050 Geyer her biri gûnâ-gûn libâsı
Ne yaña itseler tevsen revâne
Simâke kılsalar hamle semekden
Düzüp zülf ü zenahdan gûy u çevgân
Kılurlar mihr ü meh topın şikeste
4055 Kamusı mîr ü a‘yân kızlarıydı

Yudı âb-ı gül ile ergavânın
İki itdi belâyı bir iken ol
Musavver nûr kıldı çarh-girdâr
Tutup ol ‘ukde-y-ile âfitâbı
Hilâl-âyîn sıdı tarfin külâhuñ
Didi tut yaykara-y-ile cihânı
Didi misk ile dehre hırz-ı cân yaz
Ser-â-ser nîle gark ide cihânı
Kodı biñ bir sevâdı mûrg-i câna
Semenler geydi sünbül den zırılırlar
Ki micmer gibi cânlar ola sûzân
Ki kaldı çeşme-i hurşîd bî-âb
Ki san şebnem dizilmiş devr-i güldür
Ki olmuş hûşe-i pervîne hem-râh
Asup zencîr-i zer sîmîn berine
Kevâkib birle virdi bedre revnak
Fürûg-ı mihr-i enver heykel-i zer
Kevâkibdür içinde ‘ikd-i meftûl
Ki tâvûs-ı cinân olur Hümâ-fer
Dimiş ‘âşıkların oda yakasın
Melekdür dir felekden indi ânî
Olunsun diyü ol cân riştesi fark
Semen şâhında açdı lâle-i ter
Gül evrakına geçdi nakş u nîreng
Pür itdi âsitîn-i hûşe-i ter
Gümürlenmiş yâ mercân pencesidür
Kıvanup ol Hümâ bu baht u rûza
Sanasın sahn-ı gülşen içre şimşâd
Biter çok sâyesinde lâle servün
Ki âl ser-mûzelerdür deffeteyni
Ki sîmîn şâhlardur gevher âveng
Nişân-ı hüsrev-i devrâna beñzer
Semendür dir gül ile destelenmiş
Serâyından çıkup gösterdi cevân
Nicesi bâd-pâ berk-i felek-hîz
Biner Gül-gûna ol serv-i semen-ber
Gelür Şeb-dîz arkasına Bânû
Şafak üstinde ol tâbende bed-rây
Kapılmış berg-i güldür ol sabâya
Bu resme ezdi sözde şehd ile şîr
Binerdi bilesince dört yüz kız
Bahâ ‘addeylemek evvel ne sözdür
Ebed dâmenlerinden hâr eli dūr
Çü ahter çarh-ı hüsne dürrütü’t-tâc
Ki alur cân gözinden fer ziyâsı
Irakdan el-hazer okur zemâne
Kaparlar mûhreyi tâs-ı felekden
Girüp göstereleler meydâna cevân
İderler rahş-ı çarhı dest-beste
Sabâhat burcınıñ yıldızlarıydı

Bu-y-idi içlerinde resm ü 'âdet
 İderlerdi kamu yanınca pervâz
 Ne bezme rûşenâ virseydi ol şem'
 Ne buca itse seyr ol mâh-ruhsâr
 4060 Sûvâr oldu çü Gül-gûn üzre ol şâh
 Hirâmân oldu çün ol serv-i âzâd
 Sürüp irdiler ol yaña tarab-nâk
 Ne gördi bir cüvân-ı mest ü bî-dîl
 İdüp kaddi okını kavs-mânend
 4065 Başında tâciverlik ferri peydâ
 Ayagina batup hâk-i mezellet
 Cebîninde mahabbet derdi zâhir
 Teninde bî-nevâlıkdan eserler
 Dehânî hâteminüñ fassı yâkût
 4070 Bırakmış hatt-ı sebzi âba defter
 Gül üzre hattı 'anber-rîz olmuş
 Nazarda heykeli Elbürze benzer
 Kavî-ter pençesi şîr-i jeyândan
 Görüp Şîrîni hayret eyledi lâl
 4075 Tolukdı geh gözi eşk-i gamından
 Pes anuñ rikkat idüp hurkatine
 Açup cân hokkasından perde-i râz
 Leb-i la'îni gevher-pâş kıldı
 Ki iy nâdir yigit âfâk içinde
 4080 Melek-sûret ne âdem cânısın sen
 Bu iş kim biz dimeksüz itdün ikdâm
 Halâs itdün bizi teşvîş ü gamdan
 Elüñe âferîn bâzûña kuvvet
 Degüldür işlerüñ makdûr-ı âdem
 4085 Eger biñ yıl bunuñ 'özrin kılavuz
 Götürmişdi meger ol lebleri kût
 Getürdüp her birin lütf ile açdı
 Didi müzd olmaz iy üstâd-ı mâhir
 Zihî devrân ki bir hârâ-tırâşuñ
 4090 Olursañ şimdi mîzân-veş güher-senc
 Dirîgâ kadr-i gevher hâk olupdur
 Dilersen Lâmi'î olmak güher-dâr
 Ki girsen la'l-veş taşdan hisâra
 Dilinden kimse halkuñ olmadı pâk
 4095 Ezelden böyledür gerdûne-âdet
 Cihân milki durur dâru'n-nevâyib
 Cihânüñ geç kamu şûr u şerinden
 Ko bu efsûnı ur efsâneden dem
 Çü bu saçıyı saçdı ol nigârîn
 4100 Ol âfet bu fesâhat birle meftûn
 Teni sîmâb-veş lerzân u bî-tâb
 Sürür eşki yüzinde dâne dâne
 Nigârînden yaña kaldurmayup ser

Ne yaña uça ol mürğ-i se'âdet
 Kılurlardı hevâsınca ser-âgâz
 Olurlardı bular pervâne-veş cem'
 Bu yılduzlar olurdu hâle-girdâr
 Yanınca bindi bu hayl-i hevâ-h^Wâh
 Rikâbın tutdı bu hûr-ı perî-zâd
 Ki Ferhâd eyler idi hâreyi çâk
 Kazar hârâyı sankim tûde-i gil
 Mukavves kaşları çîninde yüz bend
 Yüzünde saltanat nûrı hüveydâ
 Şikest itmiş başın seng-i meşakkat
 'Îzârî üzre gurbet gerdi zâhir
 Ruhında âşinâlıkdan haberler
 Cemâli mushafinuñ hattı yâkût
 Ruhı kılmış behişt evrâkin ebter
 Gam odından gülâb-engîz olmuş
 Elinde tîşesi var gürze benzer
 Füzûnrak şevketi pîl-i demândan
 Nedür didi bu 'akla sıgma az ahvâl
 Göyüñdi geh özi nâr-ı deminden
 Sürüp rahşın yakîn vardı katına
 Fesâhat birle idüp söze âgâz
 Bu resme nükte dürrin fâş kıldı
 Ferîdü'd-dehr bu nüh-tâk içinde
 Ki ser-tâ-pâ mürüvvet kânısın sen
 Begâyet eyledi dil mürğini râm
 Utandurduñ bugün lütf u keremden
 Cezâke'llâh hemîn olur fütüvvet
 Ne âdem ger dirilse cümle 'âlem
 Edâ olmayuban 'âciz kalavuz
 Yidi zerrîn tabak pür la'l u yâkût
 El urup cümlesin başına saçdı
 Senüñ pâyuñ tozına bu cevâhir
 Vire veznince zer kesdügi taşuñ
 Nasîbüñ seng-i gamdur mihnet ü renc
 Ki her haccâr bir hakkâk olupdur
 Şikâyet agzını yumgil sadev-vâr
 Açarlar sîneñe ta'n ile yara
 Dehân-ı segden itmez bahr olan bâk
 Dile artuk düşer ehl-i se'âdet
 Sözüñ kûtâh kıl tâle'l-me'âyib
 Bir acı toyla şîrîn şekerinden
 Ne kıldı söylegil Ferhâd-ı pür-gam
 Anuñ yagmaladı ser-cümle varın
 Özinden bî-haber Ferhâd-ı mecnûn
 Dili pür-ıztırâb u çeşmi pür-âb
 İçüp hayret şarâbın kâne kâne
 Bu şî'ri eyler idi dilde ezber

GAZEL

- 4105 İy mâh-ı hüsn cânuma mihrün ziyâ yiter
Hâküm zer itmege nazaruñ kîmiyâ yiter
Tañ mı yoluñda efser-i zer terkin eylesem
İkbâl tâcı başuma ol hâk-i pâ yiter
Minnet gubâr-ı râhuña kühl itmezem taleb
Ol tûtiyâ cihân gözine rûşinâ yiter
Olmaz tesellî sîm ü zer ü mihr ü mâh ile
Cânâ cihânda 'âşika bir merhabâ yiter
Ben kara günlünün ne ola nahs ise tâli'i
Sâyeñ ser-i cihâna şeref iy Hümâ yiter
Kaddün 'asâyı katlûme dikdi gözün gibi
4110 Yârab bu cân-ı haste-dile bir belâ yiter
Biñ 'âşık öldürürse gözün her nazar n'ola
Bir dem lebün sorarsa aña hün behâ yiter

MESNEVÎ

- Bu şî'ri eyler idi gerçi tekrâr
Tururdi geh kalup bî-hûş u idrâk
Olup gönliyle geh ceng ü cedelde
İdüp nefsi kelâmı cân içinde
4115 Urup 'ışk odını cân hirmenine
Diyâr u taht u devletden kılup dūr
Belâ okına kaddum yay idensin
Gamuñdan subh-ı bahtum eyleyüp şâm
Dirîgâ vasl imiş müşkil ne hicrân
4120 Görüp sen cânı dahı bedter oldum
Diyüp bu resme sözler kıldı bir âh
Hemân-dem irişüp tûfânı âhuñ
Güneş oldu bulıtdan âşikârâ
Gözi Ferhâduñ oldu nâ-gehân tûş
4125 Zihî ki ya kaşı açdukda şastı
Hayâlinden olanlar deng ü hayrân
Şunu kim ser-hoş ide zikr-i bâde
Görüp Şîrîn bu hâlet içre anı
Şu resme çekdi âh-ı âteş-âlûd
4130 Çün ol şem'-i vefâda kalmadı nūr
Dizine kodı başın aglayup zâr
Ne yitmezdi bu gurbet derd ü dâğı
Vefâ râhında hoş-mestâne gitdün
Dirîgâ ol kemâl ü fazl u âyîn
4135 Zamîr ü rây-ı pâkündür dirîgâ
Açılmadıñ gülün solmak zihî hayf
Kanı deryâleyin cûş u hurûşuñ
Kanı ferr ü şükûh u zûr-ı destün
Çeküp bunca belâ vü renc ü kürbet
4140 Ne gördün böyle hâkün yile virdün
Velî hayretten ol zâr u dil-efgâr
Dilerdi ten yirine cân kıla çâk
Hayâli bezl-i cânda ten 'amelde
Dir idi sensin ol devrân içinde
Beni Çînden salan Ermen-zemîne
Bu gurbet illerinde zâr u mehcûr
İşüm ney gibi her dem vây idensin
Sen ol mehsin ki alduñ dilden ârâm
Uş irdüm saña kaldum deng ü hayrân
Meded cân-perver enfâsuñdan öldüm
Ki yandı âteşinden heft hargâh
Nikâbını yile virdi o mâhuñ
Görindi ol cemâl-i 'âlem-ârâ
Yıkıldı haykırup bî-cân u medhûş
Bir okdan hâke saldı pîl-i mesti
Ruhın gördükde tañ mı virseler cân
Ne tañ virse içecek 'ömri bâda
Gümân itdi ki uçdı mürğ-i cânı
Ki tutdı ebr-veş mâhına ol dūd
İrüp pervâne-veş üstine Şâpûr
Didi iy kısmeti yüz renc ü âzâr
Ki uçdı bi-cihet 'ömrün çerâğı
Ki bir kez görmege cân terkin itdün
Dirîgâ ol hayâ vu 'akl u temkîn
Figân-ı derd-nâkünden dirîgâ
Cemâlün bâğı hâk olmak zihî hayf
Kanı deryâlar içre 'iş ü nûşuñ
Belâ safderleriyle yüz şikestün
Kül itmişken vücûduñ nâr-ı gurbet
Hayâtuñ hirmenini seyle virdün

Söyündüğ bir nefesde şem'-veş âh
 Seni mest eyledi ol çeşm-i bâdâm
 Cihân içre 'acâyib 'ışk-bâzî
 Zebûn iken elünde ejder ü şîr
 4145 Ne cânlar odlara yandı senün-çün
 Niçe kişver yıkıldı mâtemün'den
 Firâkuñdan kim itdi yakasın çâk
 Çeküp rencün baña gam oldu pâdâş
 Diyüp Şâpûr bu yüzden fesâne
 4150 Birez kim buldı bu âşûb teskîn
 Didiler togru söyle iy cüvân-merd
 Ki hiç etvârı sıgmaç akla anuñ
 Didi Şâpûr bir bir ser-güzeştin
 Ki Şâpûruñ sözini eyledi gûş
 4155 Anuñ hâline çok yandı yakıldı
 Getürdiler buyurdı mehd-i zerrîn
 İdüp ber-dûş mehdin nâzenînler
 İletdiler bu ta'zîm ile şehre
 Serây-ı hâs içinde kurdılar taht
 4160 Yaturdılar anı bî-hûş u güm-râh
 Getür sâkî baña şol câm-ı nûşî
 Olam tâ bî-haber devrân gamından

Göyündüğ bir dem içre iy güneş âh
 Belî her yirde olur dâne bâdâm
 Hümâ sayd eylemek sen şâh-bâzî
 'Aceb olduñ bir âhû-çeşme nahcîr
 Ne diller dûda boyandı senün-çün
 Niçe iklimde od düşdi gamuñdan
 Ya kim saçdı gamuñdan başına hâk
 Ki hergiz görmeyeydüm tapuñı kâş
 Semen-ber eşkin eyledi revâne
 Sorup Şâpûrdan Bânû vu Şîrîn
 Nedür bu nev-cüvân-ı derd-perverd
 Gönjülden şekki def' itsün beyânuñ
 Firâk u derd ü seyr-i kûh u deştin
 Mihîn Bânû-y-ile ol lebleri nûş
 Firâk ugurbetine rahm kıldı
 Anı ol mehde koydı husrev-âyîn
 Olup öñince giryân meh-cebînler
 Hezârân âferîn ol lütf u mihre
 Harîr ü müşk ü gülden düzdiler raht
 Ne 'âlemden ne öz hâlınden âgâh
 Ki benden ala yekser sabr u hûşî
 Niçe devrân geçem cân 'âleminden

XXXII. Ferhâduñ bî-hûşlık h^Wâbından dimâğna hûş bâğından nesîm-i 'inâyet irişüp nerges-vâr gözlerin açduğıdur. Ve dâiresinde ol semenleri huftte göricek hayâdan gül gibi gark-ı 'arak olup nesîm-veş üftân u hîzân ol kûhsâra dek kaçduğıdur. Ve yine tîg-i âhenîn birle kûhuñ bagrını sînesi gibi çâk idüp, dūd-ı âhından havâyâ âteş-nihâd bulutlar agdurdugıdur. Belki darb-ı tîşe vü mitîn birle âfâkı pür-ra'd u berk idüp, pervâz-ı evc eyleyen seng-pârelerle terk-i sâ'ika-bâr gibi âsümândan taşlar yagdurduğıdur. Ve Şîrîn, anuñ nâ-peydâlığında şeydâ olup, ol 'ark bahânesiyle etrâfa cüst ü cüy için âdemler salduğıdur. Ve ol 'âşık-ı zârüñ yine hârâ-şikâfına cân u dilden şevk ile ikdâm itdüğinden haberdâr olcâk anuñ 'ışkı tîğinden hârâ-veş gönli şikâf olup hayrette kaldugıdur.

Viren bu nazma fer zîb-i sahundan
 İdüp bî-hûşlık efsânesin sâz
 4165 Ki çün zâyil olup ferhâddan hûş
 Ne ol âgâh dirlik 'âleminden
 Kalup bu nev'a iki gice gündüz
 Nefes virürdi geh geh ol dahı serd
 Kolından assalar bilmezdi aslâ
 4170 Bu telh işden çeküp Şîrin katı şür
 Perîler beklemekten kaldı 'âciz
 Yatup Şâpûr dahı taş işigde
 Hücûm idüp üçüncü gice uyhu
 Varurlar h^Wâba ol hûr-ı perî-zâd
 4175 Görür şâhâne taht u bârîgâhı
 Perîler devrin almış halka-girdâr
 Turup yirinden itdi çok tefekkür
 Te'emmul iderek bildi kim ol ay

Yazup 'ışk-ı nev ü derd-i kühendin
 Bu resme sözde kıldı nükte-perdâz
 Yaturdılar anı taht üzre medhûş
 Ne cisminde eser peyzâ deminden
 Dilin depretmedi vü açmadı göz
 Velîkin sînesi pür-şu'le-i derd
 Etini kesseler tuymazdı kat'â
 Arada çâre-h^Wâh olmuşdı Şâpûr
 Ki bîdâr olmadı ol huftte hergiz
 Kodı yüz mihnet ile baş işigde
 Ki çok bîdâr olanda eyledür hû
 Açar bî-hûşlıktan dide Ferhâd
 Yanar başı ucında şem'-i şâhî
 Velî yok halka-veş bir çeşm-i bîdâr
 Görüp bu hâleti geldi tahayyur
 Niçe ay âfitâb-ı 'âlem-ârây

O kûh içre ki irüp kıldı tecellî
4180 O cân-perver sözinden ya yüzünden
Görüp benden bu hâli ol peri-çihir
Bu ben miskîne i'zâr eylemişdür
Bunu fikr eyleyüp ol 'âşık-ı zâr
Olup gark-ı 'arak çün gül hayâdan
4185 Sehâb-âyîn idüp ol kûha 'azmi
Didi göñline ki ol cânuñ merâmı
Ümizüm ol ki 'ömr-i tîz-rihlet
Ki bu kârın temâm idem o cânuñ
Pes ol sa'b işe ikdâm itdi başdan
4190 Şu resme senge urdı tîg-i pûlâd
Duhân-ı âhı-y-ile gerdi sengün
Hevâ evcinde oldı ebr-girdâr
Kıyâmet oldı sankim âşikâre
Külünginden şihâb-âyîn çıkan od
4195 Şeb ü rûz itmeyüp bu resme ârâm
Bu yaña ol perîler çün uyandı
Bakup gördiler ol cân yok arada
Aradılar kamu sahn-ı serâyı
Bilüp Şîrîn bu hâli oldı mahzûn
4200 Haberdâr itdiler Şâpûrı andan
Kalup dembeste bu ahvâle Şâpûr
Şikeste bâli beste çeşm ü pâyı
Gelüp pâyna Şîrînün kodı bâş
Dil-i Şîrîni höz almışdı kaygu
4205 Yakın bilmişdi kim ol vâlih ü zâr
Cemâli şem'inün pervânesidür
Anuñ mihrini bilse tañ mı ol mâh
İdüp mürg-i dili bu nükte perdâz
Yürürken sahn-ı itlâk içre bî-kayd
4210 Velî saklardı mihrin dilde ol ay
Bahâne böyle kıldı kim o bî-dil
Bu arg emrini ben kim sâz kıldum
Hemânâ lütf idüp ol kâdir Allâh
Ki zâyî' olmaya çekdüklerüm renc
4215 Ele girmezse ol üstâd-ı kâmil
Ulaklar her yaña gitmek gerekdür
Görüp Bânû o mâhuñ ıztrâbın
Buyurdu bir niçe peyk-i sabâ-hîz
Bulup fi'l-hâl kıldılar haber fâş
4220 Didiler iy meh-i ferhunde-ahter
Gider gerd-i melâli cân yüzünden
Arayup bulduk ol üstâd-ı cânı
Kılup hârâ-y-ile yine neberdi
Külünginün ucından sıçrayan berk
4225 Şu şevk ile urur hârâya tîgi
Kaya gelmiş elinden seng-i hârâ
Temâşâsına gelmiş cavk cavk il
Dehânlarda kalup engüşt-i hayret

Hezârân 'özü idüp virdi tesellî
Dil-i pür-derdi varmışdur özinden
Dil-i dîvâneme itmiş durur mihr
Terahhumdan ser-efrâz eylemişdür
Özin şermende kıldı lütf-ı dildâr
Revân su gibi çıkdı ol serâdan
Ele aldı yine seng ile rezmi
Olupdur işbu kârıñ ihtimâmı
O deñlü vire ben mahzûna mühlet
Dili mürgini râm idem o cânuñ
Çıkardı gerd gerdün üzre taşdan
Ki irdi kûhdan eflâke feryâd
Tutup yüzün bu çarh-ı nîl-rengün
Matar yirine gerdûndan hacet-bâr
Dökilür yire gökler pâre pâre
Yakardı irse yidi çarhı çün dûd
O kûhı kesmek için kıldı ikdâm
Şeb-i zulmet seher nurıyla yandı
Biribiriyile kaldı mâcerâda
Bulımadılar ol âşüfte-râyı
Ne mahzûn toldı gamdan dîdesi hûn
Haber sordılar ol sergeşte-cândan
Didi kim kanda 'azm itdi o mehcûr
Ne yaña uçdı ol bâz-ı hevâyî
Firâk u hasret ile dökdi kan yaş
Cihân çeşmine olmuşdı karañu
Olupdur 'ışk bendine giriftâr
Saçı zencîrinün dîvânesidür
Olur çünkim göñülde göñüle râh
Hevâ-yı 'ışk ile olmuşdı dem-sâz
Mahabbet şâh-bâzı eyledi sayd
Ki bir iş itmez idi ola bî-rây
Ki kılmış idi bu iklîmi menzil
Kavî ikdâm idüp âgâz kıldum
Anı saldı bu kâr üstine nâ-gâh
Güzâfın gitmeye harc itdügüm genc
Ne mümkindür ki bu kâr ola hâsıl
Bulup anı bu iş bitmek gerekdür
Dil ü cân ile ikdâm u şitâbın
Uçup her bir yaña yol kesdiler tîz
Gelüp Şîrîn önünde urdılar baş
Se'âdet saña yâr u baht rehber
Gam ebrin sür meh-i tâbân yüzünden
Nerîmân-heybet ü Sâm-ı zemânı
Çıkarmış kulle-i gerdûna gerdi
Tokuz çarha tokunsa eyler idi hark
Ki gerdi agdurur eflâke mîgi
Figânı kûhuñ irmiş tâ Buhârâ
Benî âdem yığılmış mîl-der-mîl
Bırakmış halk-ı 'âlem içre 'ibret

Ne yir ne uyur u ne kılur ârâm
4230 İşidüp bu sözi ol zülf-i reyhân
Sükûn buldı egerçi ıztırâbı
Diledi kim idüp argı bahâne
Görüp ol ‘aşık u mehcûrı bir dem
Girü fikr itdi kim ol zâr-ı pür-cûş
4235 Olup halk-ı cihân efsâne-âgâz
Bu yigrekdür ki idüp câna cebri
Eger hicrân kılursa tâkatum tâk
Budur tedbîri ol kârûñ zarûret
Nesim-i subh-veş olup feres-rân
4240 Tutup el-kıssa bu fikr üzre ârâm
Velî her gün Mihîn Bânû mukarrer
Sorardı hâl-i zârın gâh u bî-gâh
Ne deñlü eylediyse keşf-i hâl ü
Diline mühr-veş mihrini yazdı
4245 Dir idi kim ne olaydı bu hüner-mend
Bu yaña lîki Şîrîn-i dil-efgâr
Ne derdin dimege hem-derdi vardı
Ne kimseyle olabilürdi me’nûs
Ne künc-i gamda sabr idebilürdi
4250 Gezerdi serv gibi bâğ içinde
Görüp servi iderdi kâmetin yâd
Hirâmından ururdu ta’ne serve
Kılurdu nâlesinden ebri giryân
Gülüñ eylerdi gamdan yakasın çâk
4255 Karardup sûsenüñ cânın gamından
Olurdu şem’-âyîn gerçi handân
Turup nâz ile geysel câmesini
Tahayyürden biline zülfî bâğın
Virüp finduklara şerbet şekerden
4260 Geçüp billûra dürler nakş-ı nîlî
Kopardukca semenler berg-i lâle
Kaçan itseydi âh-ı subh-gâhî
Revân oldukça çeşminden dem-i dem’
Dizüp dürler yaşından gül yüzine
4265 Ben ol tâvûs-ı rengînem Hümâ-fer
Ben ol şem’-i şebistânem cihân-tâb
Ben ol ra’nâ gazâlem mihr-tasvîr
Benem ol kebk-i handân fârigü’l-bâl
Ben ol ter mîveyem çün şehd şîrîn
4270 Bu bâğ içre ben ol gül-berg oldum
Bu derd ile me’al-kıssa ol meh-rû
Kalup bu derd-i bî-dermân içinde
Ten-i sîmînini ol dürc-i gevher
Olup zülfî gibi gönli perîşân
4275 Urup hâli gibi cânına dâğı
Gözi mânendi haste-hâtır oldu
Beliñlerse iderdi oña feryâd
Aña hasr eyleyüp endîşesini

Keser ol taşdan argı subh-tâ-şâm
Ruhı gül gibi ola şâz u handân
Velîkin dilde artardı şitâbı
Yine ‘azm ide ol yaña şahâne
Temâşâsından ola cânı hurrem
Olıyardur beni gördükde medhûş
Açıla nâ-gehân bu perde-i râz
Kılam bir iki gün hicrine sabrı
Tahammül eylemezse cân-ı müştâk
İdüp tarrâr-veş tebdîl-i sûret
Kılam ugrın ruhi bâğını seyrân
Hayâli birle geçdi niçe eyyâm
Nisâr eylerdi varup başına zer
Olam dirdi gam-ı cânından âgâh
Anı buldı kemâlât ile memlû
Mahabbet hattını pûlâda kazdı
Dil ü cândan olaydı başa ferzend
Olurdu giceler tâ subha dek zâr
Ne subh u şâm hWâb u hôrdı vardı
Ne kordı hâlini izhâra nâmûs
Ne anı görmege gidebilürdi
Tutardı lâle gibi dâğ içinde
Derûndan ney gibi eylerdi feryâd
Atardı nükteler taşın tezerve
İderdi bülbülü sûz ile biryân
Gözin nergeslerüñ derd ile nemnâk
Yakardı lâlenüñ bagrın deminden
Kılurdu sînesin derd ile sûzân
Okurdu dilde ‘ışkuñ nâmesini
Tolardı sanuban müşkîn kuşağın
Saçardı gül suyn bâdâm-ı terden
Revân la’l olmuş idi eşki nîli
Gül aşlardı kalemler san nihâle
Yanardı mihr-âyîn mürğ ü mâhî
Gelürdi çeşm-i giryânına ol şem’
Sözi bu idi her dem kendüzine
Ki dûdum kıldı cismüm zâga hem-ser
Ki odumdan derûnum toldı hûn-âb
Ki urdu sînesine pençesin şîr
Ki şâhînden yimişdür zahm-ı çengâl
Ki gam bezminde sad-şâh itdi bagrın
Temâm açılmadın bir demde soldum
Hilâl itdi kadın mânend-i ebrû
Gezüp saklardı râzın cân içinde
Eritdi bûte-i hasretde çün zer
Halâyıkdan kesildi ol perî-şân
Kararmış idi gamdan bagrı yagı
Saçı gibi şikeste-hâtır oldu
Sayıklarsa kılurdu adını yâd
İşin sormaga düzdi pîşesini

Getür sâkî mey-i gül-reng-i hoş-bû
4280 Meded itmezse ben pür-sûza bu âb

Ki uram bu çâresüz derd odına sû
Yakar küllî vücûdum milkin ol tâb

XXXIII. Ferhâd mîfîn ü tîşe birle kûh-ı Ermeniyyeden şehri Ermeniyyeye dek dil-i kûhsârı hırâş u ser-i hârâyı tırâş eyleyüp, *sarhun mumerredun min-kavârîra* gibi bir cûy-ı âyîne-rûy u dil-pezîr düzüp, pây-ı cûyda halhâl-âyîn bir havz-ı dil-cûy-ı felek-tasvîr vaz' idüp, ol havzuñ öñinde yek-pâre hâreden kûh-mânend bir kasr-ı âsümân-peyvend bünyâd kılup, ol havzı nümû-dâr-ı çeşme-i hûrşîd ve ol kasrı misâl-i behîşt-i câvîz ve ol argı cilâda cûy-ı 'Adenden dil-âvîz ve safâda nehr-i lebenden ter-engîz eyledügidür. Ve ol arguñ başından suyn açmag için ebr-i bahâr gibi dîdeden eşk-bâr u gevher-nisâr ve dilden bî-karâr u perîşân-rûzgâr olup, dönüp 'Aynü'l-Hayât üzerine gelüp, Mihîn Bânû Şîrine peyk-i sabâ-gerd ü zemîn-neverd salup, Ferhâd-ı pür-derde nigârîn-i nâz-perverd gelince tevakkuf eyle diyüp, nevâziş yüzünden sözler söyledügidür.

Bu rengin kıssaya hengâme-ârâ
Çü Ferhâd itmeyüp bir lahza ârâm
Yonup pâkîze arguñ sahnın evvel
Kılur bu hatla sath-ı cûya tersîm
4285 'Acebdür gösterürken 'arz-ı mâyı
İdüp her sengi bir câm-ı mücellâ
Virüp birbirine su gibi peyvend
Degüldi derzi baksan kılca ma'lûm
O tagdan tâ irince kasr-ı yâre
4290 Düzetdi hûb u dil-keş bir 'aceb cûy
Gören sahnını kılsaydı nazar-tîz
Dir idi eyleyüp zeylini teşmîr
İdüp ol cûy öñinde işe key havz
Felek-veş itdi pergâr üzre devrin
4295 Çeküp ol cûyı başdan cedvel-âyîn
Meger derdin dil-i cânâna yazdı
Sanup ol havzı pür mihr-i cihân-tâb
Var idi ol serây öñinde bir taş
Güneş kılsa seherden tavka ikdâm
4300 Görüp ol taşı taşdı cân-ı Ferhâd
Yonup etrâfını hencâra çekdi
Kılup birbiri içre hücreler derc
Sehel müddet çün oldu aña meşgûl
Kılup evvânını Keyvâna hem-ser
4305 Tokuz eflâki idüp anda tasvîr
Açup her yaña revzenler kamer-veş
Kurup Bercîs için bir bezm-i 'âlî
Yazup dahlin 'Utârid defterinüñ
Virüp Rûmî Hıtâyî-berge peyvend
4310 Açup hârâ-yı huşk üzre gül-i ter
İdüp Şîrini Gül-gûn üzre tasvîr
O havzı eyleyüp âyîne-manzar
Bulutlar resmin idüp şemselerde
Tutup bir yaña âhûlar beyâbân
4315 Kemişmiş şîr-i nerler sevre pence
Tolu harçeng u mâhî cûy u nehri
Çeküp 'âlem-misâl envâ'-ı timsâl

Bu resme itdi kilkin nâme-ârâ
O kâr-ı müşkil üzre kıldı ikdâm
İki yanına çekdi iki cedvel
Dü-nîm itdi dil-i çarhı o taksîm
Zemîne çekdi hatt-ı istivâyı
Ki san âyîne-i çarh-ı mu'allâ
Döşedi safha safha berg-mânend
Nite sath-ı kerîde hatt-ı mevhum
Açup vâdî-sıfat hârâyâ yâre
Ki taşı gösterürdi su gibi rûy
Sanur âb-ı revândur mevc-engîz
Budur *sarhun mumerred min-kavârîr*
Ruhâm-ı nîl-gûndan düzdi bir havz
Zemîn bünyâdına indürdi gavrin
Bu halhâl ile pür-zeyn itdi pâyın
Anuñ-çün sikkeyi mermerde kazdı
Özin evc-i felekden kıldı pertâb
Felekler sakfına urmuş idi baş
Anuñ devrin temâm itmezdi tâ şâm
Ki buldı kasra kâbil anı Ferhâd
Felek-veş devrini pergâra çekdi
Çog itdi san'atında hurdeler harc
O sengi eyledi bir kasr-ı makbûl
Burûc-âyîn urup küngürden efser
Rasad ecrâmını nakş itdi bir bir
Kazup hoş şemseler sakfında dil-keş
Çeküp Behrâm üzre rezm-i 'âlî
Düzüp bâzâr-ı germin Müşterinüñ
Girihlerden açup tahrîr ile bend
Asup âvîzeler kondurdu kuşlar
Öñinde havz u cûyı kıldı tahrîr
Ser-â-ser devrini kıldı musavver
Bitürdi tâze yimişler hacerde
Olup bir yaña tîhûlar hîrâmân
Selâsilden virilmiş bebre rence
Sefâyin birle meşhûn rûy-ı bahri
İdüp her şeklini bir kıssaya dâl

O kasrı itdi cennet gibi tezyîn
Gören dirdi o cûy u tâk u kasrı
4320 Bu kasr içre yine Şâpûr-ı nakkâş
Kılup her hurdede Ferhâda yârî
Cemâl-i kasra virdi zîb ü zîver
Ne hûbuñ şeklin ol itdiyse tasvîr
Ne sâde-rûdan ol gösterdi timsâl
4325 Sehel müddetde ol kasr oldı âbâd
Çün ol işler bu resme buldı itmâm
Hemân Bânû olup ol yaña ‘âzim
İrişdi şevket ile anda hurrem
Üşüp ol sihr işin seyrân kılurlar
4330 Halâyık içre düşmiş ‘alâlâ
Ki gökden igne düşse yog idi yir
Çü Bânûnuñ kudûmın bildi ol hayl
İdüp Bânûya ‘izzet açdılar yol
Isırdı barmagını kaldı hayrân
4335 Kılup Ferhâda bî-had âferîni
Kamer-mânend urup farkına efser
Getürdüp virdi bî-had genc ü mâli
Didi müzdi degül iy gevher-i pâk
Çü sen her yüzden itdün böyle himmet
4340 Yüz urup hâke didi ol hüner-ver
Baña hâk-i rehûñ ol kîmiyâdur
İdenler câna pâyuñ tozın efser
Çeken ol tûtüyâdan dil gözine
Çün irdüm hâk-i pâyuñdan murâda
4345 Yol açmak iş midür bir içüm âba
Pes ol gencüñ nefsin eyleyüp çîn
Kimin hâzin kimin huddâma virdi
Kalanın ol kadîmî pîşe-verler
İren ol hisselerden bahş-ı gayba
4350 Olardan almayup bir habbe Ferhâd
Anuñ tolmuşdı bir genc ile cânı
‘Ayâr-ı kalbine hurşîd-i enver
Terâzûsından inmezdi tokuz çarh
Şu kim iksîr-i ‘ışkı ide hâsıl
4355 Bulan ol genc-i bâkîden ‘atiyye
Ne cân kim lütf-ı Hakdan pür-güherdür
Pes andan emr idüp Bânû hemân-dem
Buyurdu gelmeyince ol perî-ruh
Turup ‘Aynü‘l-Hayât üstinde hâzır
4360 İrişdükte o serv-i ‘âlem-ârâ
Bu fermânı bilüp Ferhâd-ı mehcûr
Düşüp dilber hayâlî cânı içre
Akıtdı gözlerinden ol kadar su
Akup bî-çârelik yaşı gözinden
4365 Ki yine gösterürse ruh ol âfet
Benem ol mürg-i şeb kim görse nûr ol
Karardup göz düşer dâm-i belâyâ

Öñinde havz-ı dil-cû Kevser-âyîn
Cinânun tahtihe ‘l-enhâru tecrî
İdüp cân u diliyle san‘atın fâş
Geçüp her berge reng ile güzârı
Geyürdi hûr-ı ‘Adne hulle-i zer
Bu zülfin kıl kalemle kıldı teş‘îr
Kodı bu çihresine hatt ile hâl
Ki cennetden didi hûr âferîn-bâd
Olundı hazret-i Bânûya i‘lâm
Yanınca ‘izzet ü devlet mülâzım
Bakup gördi dizilmiş halk-ı ‘âlem
Öküş ‘ibret alup hayrân kalurlar
O tag olmuş pür-âdem zîr ü bâlâ
Ser-i merdümünden artuk cây-ı takrîr
Koyup seyrân-ı cûyı akdı çün seyl
İrüp ol havz u kasrı gördi çün ol
Didi bu iş degüldür sun‘-ı insân
Cevâhir birle gark itdi serini
Güneş gibi geyürdi câme-i zer
Ki mâl-â-mâl oldı ol havâlî
Ayaguñ tozınuñ bu bir avuc hâk
Bular şükrânemüzdür sanma hizmet
Ki iy gevherle pâyuñ tozı hem-ser
Ki ‘âlem genci çeşmümde hebâdur
Cihân mâlına egmez zerrece ser
Zer olsa mâh u h^War bakmaz yüzine
Nedür bu mâl u minnetler arada
Ya ol kasrı sayan kimdür hubâba
Kılup dilden o lütf u cûda tahsîn
Kimin hâs u kimini ‘âma virdi
Üleşdi yük yük alup sîm ü zerler
Ölince itdi yohsulluga tevbe
Du‘â itdi gönülden hurrem ü şâd
Ki saymazdı çûbe milk-i cihânı
Degüldi fûls-i ahmerle berâber
Yidi seyyâre yanındaydı bir narh
Olur mı bir avuc topraga mâyil
Bilür bu mâl-i fânîdür hatiyye
Yanında sîm ü zer seng ü mederdür
Nigârînden yaña saldılar âdem
Su bendin açmaya Ferhâd-ı ferruh
O cânuñ makdemine oldı nâzır
Sala hoş arga âbı bî-müdârâ
Gehî mahzûn u gâhî oldı mesrûr
Od urdu hâtır-ı vîrânı içre
Ki eşki birle pür-âb oldı ol cû
Kılup bu fikri varurdu özinden
Baña cân virmedür ekser mahâfet
İder ol nûrdan çeşmini kûr ol
Uçam sanup yüz urur hâk-i pâyâ

Ve ger göstermez ise meh gibi rû
Ne tâkat var visâli sohbetine
4370 Görsem oluram hayrân u medhûş
Benem ol bülbül-i ser-mest ü gam-h^Wâr
Bu yüzden eyleyüp bi-had tahayyül
Gözi yol gözlemekden vâlih ü zâr
Gel iy sâkî mey ile yaz humârum
4375 Kül oldum hicr odında yâne yâne

Gözüme dehr olısdur karanju
Ne sabr olur firâkı kürbetine
Kılurvan görmez isem zehrler nûş
Gül ü gülsüz dün ü gün vâlih ü zâr
Dilinden intizâr aldı tahammül
Kalup yollarda oldu na'l-veş çâr
Ki yakdı cânı nâr-ı intizârum
İçür vuslat şarâbın kâne kâne

XXXIV. Ferhâd, Bahrû'n-Necât havzına 'Aynü'l-Hayât suyun akıtmağ için külüng-i hârâ-şikâfla cûyuğ bendin açduğıdur. Ve Şîrînüñ serv-i dil-cûsı sâyesinde çeşm-i pür-eşki ser-çeşmesinden ve rûd-ı sirişki eşmesinden ebr-i bahâr u reşha-i çeşme-sâr gibi etrâfa gevherler saçduğıdur. Ve halâyıkuğ ol cûyuğ etrâfında temâşâ-y-içün gelüp izdihâmı vu gavgâ-yı 'âmı ve ol âb-ı revânuğ yanınca hâs u 'âmuğ seyrân için 'azm u hirâmıdır. Ve Mihîn Bânû vu Şîrîn, arguğ iki tarafından bâd-pâlar ile segirdürken nigârînüñ semendi, kûhsâr içinde bâr-ı gevher ü teng-i sükker çekmekden yorulup hatâ itdüğüdür. Ve Ferhâd bu hâli görüp felek-vâr kaddin hamîde kılup şeh-süvârın, atıyla mihr-âyîn başı üzre götürüp, dönüp ol kûh-ı derd ü gam u vâdî-yi elemden yağa gitdüğüdür.

Bu kûhsâr içre hârâ eyleyen çâk
Ki çün Ferhâd su açmaga gitdi
Urup su gibi hâk-i pâyına rû
Selâm eyler Mihîn Bânû tapuğa
4380 Ki cûy u kasr işi bitdi ser-â-ser
Ki hâzır olmadın sen serv-i âzâd
İrişsün dir o 'ömrüm gül-büni hoş
Görüp cûy ile havzuğ mâcerâsın
Gelüp ol kasr-ı bi-hemtâyı görsün
4385 Hem ol nakş u nüvişti eylesün seyr
İşidüp bu peyâmı ol nigârîn
Teninde raksa girdi mürğ-i cânı
Buyurdi çekdiler Gül-gûnı fi'l-hâl
Sanemler her taraf tutup rikâbın
4390 Yil üzre sanki gül-berg-i tarîdür
Rikâbınca perfler cümle pûyân
Bu yağa çeşme üstinde kıvanu
Salup gabrâya gûn-â-gûn bisâtı
Edeble diz çöküp öñinde Ferhâd
4395 Ne yüzden eylese Bânû hitâbın
Nevâziş itdügince aña Bânû
Yüzinden berk urup nûr-ı firâset
Kılurdi ehl-i bezmüñ hâtırın şâd
Bular bu sözde iken karşudan hoş
4400 Çıkup çün pîç ü tâbı evce irdi
Didiler bu gubâr-ı sürme-mânend
Hemân ol hûblar sultânınunğdur
Sürüpdür bu yağa ol meh tekâver
Bilüp bu hâli hâcibler yüğürdi
4405 Ten-i Ferhâda yine lerze düşdi

Akıtdı böyle sözden ma'nî-i pâk
Haber bir yıl gibi Şîrîne yitdi
Didi iy yağağ gül serv-i dil-cû
Beni sür'atle gönderdi kapuğa
Ayaguğ toprakına muntazırlar
Küşâd-ı bend-i âb itmez ol üstâd
Açılsun dir görüp ol gül bunı hoş
Safâ-yı âbdan alsun hevâsın
Yir üzre tâk-ı gerdûn-sâyı görsün
O hûrî bu behiştî eylesün seyr
Yile virdi su mânendi karârın
Tamura cûşa geldi cümle kanı
Niçe Gül-gûn nesîm-i subh-ı ikbâl
Süvâr itdiler ol hüsn âfitâbın
Felek rahşında mihr-i hâverîdür
'Azîmet itdiler efsâne-gûyân
Kurup günlükler oturmuşdı Bânû
Kılurdi 'işret ü zevk ü neşâtı
Dilinde midhat u gönlinde feryâd
Dizerdi dür gibi sözde cevâbın
Tevâzu'la sürerdi topraga rû
Sözinden fehm olup 'akl u kiyâset
Okurlardı hezârân âferîn-bâd
Belürdi bir gubâr-ı tûtüyâ-veş
Ne gerdûn çeşm-i mihre nûr virdi
Ki itdi çarh kühli birle peyvend
Hevâ-yı zülf-i misk-efşânınunğdur
Ki gerdinden görünmez mihr-i hâver
Rehinden şâh-ı hüsnüñ halkı sürdi
Dili bu tâb-ı teb birle tutuşdı

Revân oldı gözinden bagrı kanı
 Görüp ol ‘âşıkun hâlini Bânû
 Çeküp yanına itdi pende âgâz
 Özün bir lahza zabt eyle kerem kıl
 4410 Bu dem ger bulsa hûşun riştesi pîc
 Seni dîvânelik ger kılsa maglûb
 ‘Ukûl-i kâyinât olmaz müsâvî
 İder çok câna bu gamdan sirâyet
 Bu yüzden çoğ idüp pend ile irşâd
 4415 Özini zabt idince bu belâ-keş
 Ruhından ‘âleme bir şu‘le saldı
 Bu oddan koparup zülfi gibi dûd
 Göyündürdi ol od milk-i cihânı
 ‘Aceb bu kî eylemiş ol âteşin-tâb
 4420 Olup gavnâs-ı deryâ-yı leâlî
 İdüp bu yüzden ol ‘ayn-ı letâfet
 Akıtmış bir zülâl-i zindegânî
 İdüp ol âba müşkîn zülfi peyvend
 Hatâ didüm olurken ebr-i nisân
 4425 Saçılmış lûlû-yi terdür gül üzre
 Muhassal işbu âyîn ile ol mâh
 Ruhı ‘uşşâk için şem‘-i şebistân
 Ayagı tozi âşûb-ı zemâne
 Çeküp kâmet tekâver üzre servi
 4430 Yüzi mihri nikâb altında penhân
 İrüp yitdi belâlar saça saça
 Didî Ferhâda Bânû kim revân ol
 Bu âfetden yaña salma nazar hîc
 Belâ çekme hamîrûn nerm-dilken
 4435 Olur zâyî‘ keselden çok mühimmât
 Saña gerçi bu telkîn bî-cihetdür
 Hemân baş koyup ol bî-dil yir öpdi
 Sürûr eşkin idüp gözden revâne

Kafesden tarıgup talbındı cânı
 Dil-i ferruh-nihâdın aldı kaygu
 Didi lütf ile iy ferzend-i gam-sâz
 Gözün yaşın yiter deryâ-yı dem kıl
 O yıllar çekdüğün gamlar olur hîc
 Perî-peyker olur halk içre mahcûb
 Düşer halk içine yüz biñ mesâvî
 Perîşân olur ol hûrî begâyet
 Dil ü cândan kasemler eyledi yâd
 İrişdi berk-âyîn ol perî-veş
 Semender gibi halk od içre kaldı
 Dimâg-ı dehri itdi ‘anber-âlûd
 Bu dûd itdi kara yüz hânûmânı
 O servün gül ruhını garka-i âb
 Siyeh mürgâbı ol âb içre hâli
 Halâyık gözlerin pür-seyl-i âfet
 Ne Hızr u ne Sikender görmüş anı
 Anuñ zulmetle kılmış yolların bend
 Gülâb-efşân-ı rûy-ı bâğ u bustân
 Dizilmiş jâlelerdür sünbül üzre
 Saçup envâr çün nûr-i seher-gâh
 Lebi nukl u şarâb-ı mey-perestân
 Semendi na‘li ser-kûb-ı zemâne
 Hacil eyler tekâpûyı tezervi
 Nitekim meh sehâb altında penhân
 Gubârî tütüyâlar saça saça
 Su bendin aç yiter âteş-feşân ol
 Ne pend itdümse andan kılma ser-pîc
 Bişür nânı tenûruñ germ-dilken
 Dimiş cidd ehli *fi‘t-te‘hîri âfât*
 Velî şimdi ne dirsem maslahatdur
 Yirinden kûh-veş cân ile kopdı
 Sürûd-ı şî‘r ile kıldı terâne

GAZEL

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün
(Fâ‘ilâtün) (Fa‘lün)

... - - / ... - - / ... - - / ... -

4440 Yine açıldı cihân şol gül-i ra‘nâ mı gelür
 Segrişür gözlerüm ol nerges-i sehlâ mı gelür
 Depreşür turmayuban tende nişân-ı dil ü cân
 Bilmezem ol müjesi tîr ü kaşı yâ mı gelür
 Neyi ki zemzemeler itdügi cân bülbülinün
 Ol yüzi gül lebi mül serv-i dil-ârâ mı gelür
 Yügrüşür yine sirişküm biribirin geçüben
 Dem-i şâdî görünür yâr-ı Mesîhâ mı gelür
 Kulagum güm güm öter sînem ider cûş u hurûş
 Yârab ol kulzüm-i zehhâr-ı güher-zâ mı gelür

4445 Beni öldürmege togruldı kadi tîr-sıfat
İy dil anda saña yâ meyl ü muhâbâ mı gelür
Ben gamuñdan dün ü gün cân virüben cân aluram
Kârum iy cân-ı cihân halka temâşâ mı gelür

MESNEVÎ

Temâm olinca bu şî'r-i ter-engîz
Gözi deryâ dögerdi sîne pür-cûş
Elinde bir külüng-i tîz-minkâr
İdince feth-i bend-i âba bünyâd
4450 Bakup gördi çün ol cûyuñ tirâşın
Açup lûlûlerin gül-berg-i terden
Ol işde aldı hayret nâzenîni
Dilinde yog idi söz gayr-i tahsîn
Götürdi bendin ol şûrîdenüñ çün
4455 Düşüp cûy içine pür-pîç ü pür-tâb
Temâşâ ehli çün bu hâli gördi
İki yanında ol cûyuñ çalup kef
Tolup 'âlem içi savt u 'alâlâ
Mugannîler idüp ter-nagmeler sâz
4460 Göge irgürdiler yirden sürûdi
Tutup bu şevke gökde mihr ü meh def
İki koldan nigârîn ile Bânû
Dilerlerdi ki havza irmedin âb
Öñince bunlaruñ Ferhâd-ı nâlân
4465 Sıganmış kolları mîttîn elinde
Ki ya'nî eyler idi hizmet-i âb
Velî şöyle sebük-revdi o Ceyhûn
Bu hâlet içre ol hûrşîd-i enver
Yoruldu sîm çekmekden nesîmi
4470 Karîb oldı ki sarmaşup ayagı
Meger kim servi mâyil oldı âba
Hevâya i'timâdı görmedi râst
Çü 'âşık anladı idüp teemmül
Elifken kaddi dâl-âyîn ham oldı
4475 Revân irdi hemân-dem cüst ü çâbük
Basup pâyın kavî bükdi bilini
Ser-â-tâ-pâ yarag u yatı-y-ile
O meh şevkiyle benzer rahş-ı tayyâr
Çü tâb-ı 'ışk 'uşşâkı kıla zâr
4480 Mahabbet çün derûndan eyledi zûr
Çeker nîrû-yı himmet birle merdân
Görüp Bânû o cândan böyle kudret
Niçe Bânû ne kim var ehl-i seyrân
Muhassal zûr idüp ol üstür-i mest
4485 Tutup ol âb-ı dil-cûnuñ kenârın
İdüp birkaç kadem gül-geşt-i beydâ
İrince havza urdı topraga rû
Öpüp hizmet zemînin kıldı zârî

İrişdi çeşme üzre ol sabâ-hîz
Hayâl-i yâr birle mest ü medhûş
Dilinde sûz u derd ü şevk-i dildâr
Sabâ-veş irdi ol hûr-ı perî-zâd
Gelüp ol serv-kâmet saldı başın
Virüp funduklara şerbet şekerden
Firâvân itdi aña âferîni
Su açmakda velî Ferhâd-ı miskîn
Hemîn cûş u hurûş ile çü Ceyhûn
Yüridi ejdehâ-girdâr ol âb
Basup birbirin arg üzre yügürdi
Sehî-kadler tutup safsaf-veş saf
Neşât ehli diyüp durnâ telâlâ
Düzüp lahn-ı hevâ-yı rûda âvâz
Pür-âheng itdiler elhân-ı rûdı
Melekler raksa girüp çaldılar kef
Sürüp Gül-gûn u Şeb-dîzi kıvanu
O yire virelerdi mihr-veş tâb
Sabâ-vâr olmuş idi peyk-i pûyân
Kuşanmış peyk-veş dâmen bilinde
Özin iderdi taşdan taşta pertâb
Ki görmezdi gubârın hink-i gerdûn
Segirdürken su yanınca tekâver
Seher yili çeker mi kûh-ı sîmi
Salaydı yire ol yıl serv-i bâğı
Ki sünbül gibi ol meh düşdi tâba
Zemîne istinâdı itdi der-h^Wâst
Ki yilden hâke düşmek ister ol gül
Felek üzre hilâl-âyîn ham oldı
Girüp ol bâd-pâ altına nâzük
Hamâyil bend idüp iki elini
Götürdi şeh-süvârın atı-y-ile
Ayagın yire basmazdı felek-vâr
Gelür mi aña 'âlem bârı ser-bâr
Olur pîl aña peşşe şîr-i ner mûr
Şu yükler kim götürmez çarh-ı gerdân
Dehânında kalur engüşt-i hayret
Olurlar bu 'aceb ahvâle hayrân
Götürdi şeh-süvârın çünki ber-dest
Kılup gül gibi ber-ser pâ-yı yârın
Öñinde oldı kasr u havz peydâ
Kodı ol serv-i dil-cûyı revân ü
Aktıdı serv öñinde cûybârı

Sehab-âyîn dönüp ol gevher irdi
4490 Tutup ol eşk-i hûnîn râh-ı cûyı
Çün oldı devr içinde sikke-dâr ol
Temâm ol havz çün âb ile toldı
Olup etrâf-ı bâg u kasrı dâyır
Kodılar cûya hoş Nehrü'l-Hayât ism
4495 Getür sâkî şarâb-ı bahr-timsâl
Ki bu keştî durur 'ömrüm necâtı

Cihânı kan yaşından seyle virdi
Zer-i sürh oldı havzuñ reng-i rûyı
'Aceb mi bulsa zer gibi 'ayâr ol
Safâdan mevc urup deryâca oldı
İrişdi feyzi sîr-âb oldı her yir
Dahı ol havz için Bahrü'n-Necât ism
Kadeh keştîsin ol bahr içine sal
Dahı ol bahrdür cânım hayâtı

XXXV. **Mihîn Bânû vü Şîrîn, Ferhâd-ı gam-gîni vâdî-i furkat ve kûh-ı mihnetden da'vet idüp, bâlîn ü pisteri hârâ vu hâk iken, çarh-ı mukarnes-mânend ve felek-i atlaspeyvend tokuz kat eyvân içinde sündüs kâlîler ü istebrak nihâlîler üzre 'âlî bisâtlar ve gâlî simâtlar çeküp bî-nihâyet zînet ü şöhretlerle ve gûnâ-gûn ta'âm u şarâblar ile ziyâfet kıldugudur. Ve nisâb-ı tilke 'âşeratun kâmileton üzre on sâhib-cemâl ü ehl-i kemâl dûşize duhterler ve pâkîze ahterler ki ta'rîflerinüñ 'öşr-i 'aşîrinde kalem-i beyân şikeste-zübândur ve tavsîflerinde çarhuñ debîri, mânend-i devât beste-dehândur, her biri bir fende mahâret ve germiyyet-i bâde-y-ile cesâret gösterüp, sü'âlât ile Ferhâda üşdükleridür. Ve Ferhâd-ı nükte-dân, bü'l-fevâris-i devrân gibi sahun meydânında esb-rân olıcak ol duhterler piyâde-vâr belki sâye-girdâr hâk-i mezelletde ve râh-ı hayretde ser-gerdân u galtân kalup, âhirü'l-emr ma'ziret yeñin hacâlet yüzine tutup şermende düşdükleridür. Ve nigârîn bu hâleti göricek bî-ihyâr kasr-ı felek-nigârından hurşîd-vâr çıkup hezâr kevkebe birle ol encümen-i safâyı, ruhsârı tâbından ve 'izârı âfitâbından pür-envâr kıldugudur. Ve Ferhâd-ı siyeh-sitâreye kendü elinden hilâlî câm ile şafak-gûn bâde sunup, eş'âr-ı rengîn istimâ' itdürmesin iş'âr eyledügidür. Ve Ferhâd dahı nigârîn ayagında baş koyup elinden yüz şevk ile ol bâdeyi alup henüz nûş itmedin cân u dilden cûş u hurûş idüp bir terci'-i garrâ bünyâdın itdügidür. Ve âhir ol bâde-i şehd-âmîzüñ neşvesinden ve nigârîn-i dil-âvîzüñ 'işvesinden bî-hûş olup, nigârîn dahı ol terci'-i bâde-engîzüñ semâ'ından derûnı safâlarla tolup Ferhâduñ üzerine gelüp kendüden gitdügidür.**

Viren bu kasr-ı 'işret sahnına zîb
Tolup ol havz çün kıldı temevvüc
Mihîn Bânû-y-ile dahı nigârîn
4500 Varup girdiler ol eyvân içine
Ki her bir mermeri âyîne-manzar
Meger sizmiş kudûmın ol perînüñ
Görüp dîvârda nakş-ı musavver
Açup her küngüri dest-i du'âyı
4505 Revâkınıñ hat-ı müşkîn-nihâdî
Sifîd içinde nîl-i kuhl-sâzı
Şafak gül-günesinden surh-çihre
Didiler eyleyüp bir bir temâşâ
Hemân emr itdiler ki ol kasr-ı zîbâ
4510 Kenâr-ı havz u sahn-ı kasrı bî-kâl
Misâl-i gülşen-i 'Adn oldı her sû
Nihâlîler salup üstine zer-keş
Meger tutmuş pelengân taraf-ı âbı
Zâhir olmağ için ashâb-ı 'işe
4515 Müyesser ola diyü vasl-ı dildâr
Tutup bâlişler orta yirde meydân

Bu resme itdi söz bezminde tertîb
Temâm itdi safâ ehli teferrüc
Tolanup her nefes havzuñ kenârın
Niçe eyvân nigârîstân-ı Çîne
Cilâsından tayınur pây-ı sarsar
Ki gözler çeşmi yollar manzarınıñ
Açup hayretle kalmış agzını der
Dilerdi makdemi ol meh-likâyı
'Uyûn-ı ehl-i sevdânuñ sevâdî
Kılur her çeşm-i bedden ihtirâzı
Zer-âbından alur hurşîd behre
Bu işler âdem işi ola hâşâ
Ser-â-tâ-pâ döşensün ferş-i dîbâ
İdüp kâlîlelerle zeyn fi'l-hâl
Arada havz-ı Kevser gibi ol su
Felek-veş cümleñ sadrı münakkaş
İderler bu safâdan nûş h'wâbı
Gererler sîne puştîler hemîşe
Urup dîvâra yüz kalmış durur zâr
Olurlar gûy-veş her yaña gerdân

Urup cârû gibi rû taş işigde
 Çü bu yüzden urıldı 'îşe bünyâd
 Velî hergiz açılmadı o meh-rû
 4520 Dem-â-dem 'îş içinde dûd-ı âhı
 Ki dil-teng idi ol bî-dil gamından
 Sehâb-âyîn o kühsâr içre giryân
 Belî oldur mahabbet muktezâsı
 Görüp Bânû ol ebrûlar hayâlin
 4525 Ki kılmış meyl-i 'âşık cân-ı ma'sûk
 Ger irmezse bu gam derdine çâre
 Didi Şîrîne ki iy cânuma peyvend
 Bu şeydâ-veş yigit kim çekdi çok renc
 Husûsâ vardur istignâsı anuñ
 4530 Degül bir halka yanında nüh-eflâk
 Zer ü sîm ile olmaz aña ikrâm
 Kurup bir bezm-i 'âlî hüsrevâne
 Düzüp zer sandelî üzre makâmın
 Dahı ol dest-yârî merd-i nakkaş
 4535 Olınsun anuñ ile bile da'vet
 Bu işlerden dili olmazsa râzı
 Dimezler işleri bitüp müretteb
 Ol itdi cûy işinde bagrını kan
 İdüp gül gibi ol cân bu sözi gûş
 4540 Olup âzâde servi bâr-ı gamdan
 Pür idüp piste-i la'lîn şeker-hand
 Didi mihmân-ı gaybîmüzdür ol cân
 Husûsâ üstümüzde hakkı çokdur
 Garîb ü nâ-tüvândur dehr elinden
 4545 Buyurdı pes Mihîn Bânû hemân-dem
 Pes andan eylediler bezm râyın
 Didi Şîrîn ki iy Bânû-yı 'âlem
 Felekler rûz u şeb bezmünde rakkâs
 İcâzet birle ben mahcûb u gam-keş
 4550 Siz eyleş havz devrin 'işret-âbâd
 Ki ben şerm eylerem ol nev-cüvândan
 Bu revzenden temâşâ baña besdür
 Dikersem anda tañ mı didemi ben
 Nigârînüñ bu idi kasd-ı câni
 4555 Haber-dâr olmayup ol 'âşık-ı zâr
 Perî-veş rîv idüp ol gayret-i hûr
 Mihîn Bânû kılup fikrine tahsîn
 Gidüp bu yaña kâsıdılar ulayu
 Urup topraga yüz eylerdi zârî
 4560 Döküp kan yaş özin sevdâya salmış
 Taşuñ la'l olmuş ol kandan sevâdı
 Kılup çarhı nişâne tîr-i âhı
 Tenine hâr ü has kül-pister olmuş
 Uzadup şem'-veş gamdan zübâne

Komışlar perdeler hoş baş işigde
 O kasr u havz oldu cennet-âbâd
 Kararup gaym-ı gamdan çatdı ebrû
 Karardurdu bu mînâ sakf-gâhı
 Safâ sürmezdi bu 'işret deminden
 Niçe olsun bu meh gül gibi handân
 Ki yârıñ yârsuz olmaz safâsı
 Nedendür bildi ol mâhuñ melâlin
 Safâ bezminde ansuz hâtırı yok
 Olur çok gizlü işler âşikâre
 Hazîn göñlüm cemâlün birle hursend
 'İvaz olmaz aña 'âlem tolu genc
 Cihândan zerre yok pervâsı anuñ
 Tutar himmetle arzı bir avuc hâk
 Kılalum bârî tatlu dille in'âm
 Ziyâfet idelüm ol kâr-dâna
 Kılalum cân u dilden ihtirâmın
 Ki var her barmagında bir hüner fâş
 Görilsün her ne var kayd-ı mürüvvet
 Hele halkuñ kesilür i'tirâzı
 Unutdılar o gurbet ehlini heb
 Kanı bunlarda bir dil-cûlğ iy cân
 Safâdan bagrı kanı eyledi cûş
 Açıldı gün yüzi ebr-i elemden
 Akıtdı engübînden şerbet-i kand
 Ne ola her yüzden itsek lütf u ihsân
 Hüner bâbında dahı misli yokdur
 Sıvukdur göñli seng-i kahr elinden
 O bî-dilden yaña saldılar âdem
 Yirine geldi kamu resm ü âyîn
 Ki ayaguñ topragıdur rûy-ı 'âlem
 Müdâm olsun saña bu sohbet-i hâs
 Bu kasr içre kıluyım câ perî-veş
 Uruñ ber-ragm-ı devrân 'îşe bünyâd
 Düşer reng-i küdüret bezme andan
 Ki tûtîler yiri sahn-ı kafesdür
 Ki câm-ı rûşen olur zeyn-i revzen
 Ki rûy-ı yârî seyr ide nihânî
 Kıla hûş üzre bir dem bezm-i güftâr
 Hem itdi 'ışkını 'iffetle mestûr
 Kabûl itdi kamu tedbîr ü râyın
 Çü buldılar o mehcûrı arayu
 Enîni inçledürdi kühsârı
 Zemînün tâ Semek bagrını delmiş
 Gamından suya dönmiş cân-ı vâdî
 Zahm-dâr eylemiş hurşîd ü mâhı
 Yanup hicr odına hâkister olmuş
 Okur bu şi'ri cândan yâne yâne

GAZEL

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 4565 Sunaldan sâkî-i 'ışkuñ başa câm-ı gam-efzâyı
Bugün bezm-i cihân içre benem şeydâ vü rüsvâyî
Dem-â-dem seyl-i eşkümden meded irişmeseydi ger
Felek gibi kül eylerdi bu odum heft-deryâyı
Garîb oldukca mahv olur vücûdî 'âşıkun meh-veş
Niçe seyr eylesün cânım o mihr-i âlem-ârâyı
Kaçarken derd-i ser diyü gönül tâc-ı murassa'dan
Elinden zülfinün şimdi çeker kûr kuru gavgâyı
Ne meyl itdi görüp âb-ı sirişküm ol nihâl-i gül
Ne höz âhum yili egdi benüm ol serv-i bâlâyı
- 4570 Cihânda sûret ü ma'nî çü yokdur gayr-i hüsn-i dûst
'Aceb mi itse ol dilber hod-ârâyı vu höz-râyı
Hayâl-i vasldan gerçi cenâb-ı dûst âlîdür
Gönülден 'ışk peyvendi velî kesmez temennâyı

MESNEVÎ

- Görüp bu nâlişi kâsıdlar andan
İrişdi her birine vecd ü hâlet
Didiler cümle Bânûnuñ selâmın
4575 Ayag üzre turup Ferhâd pür-ye's
Ne hizmet dirseñüz fermân sizüñdür
Gubâr-ı pâyunuzdur iftihârum
Hemân-dem itmeyüp 'özl ü bahâne
Olup ol şâh-veş bunlar sipâhî
- 4580 Görüp Ferhâdî Bânû itdi ikrâm
Turup Ferhâd dahı taş işigde
Geçüp oturdı kürsî-i zer üzre
Çü ol gevherle zeyn oldı bu kürsî
Oturdı kürsinün yanında Şâpûr
- 4585 Oturmak turmag işi çünki bitdi
Nevâziş gösterüp her bir sözinden
Urup pâyına ol bî-dil dahı ser
Sadef gibi du'â agzını açdı
Çü merdümlük hadîsi oldı âhir
- 4590 Ne diyem vasfın ol h^Wân-ı 'azîmün
Semen-ber dil-rübâlar nâzük ü ter
Çekerler kehkeşân-veş zer simâtı
Güneş gibi tutar meh-çihreler hoş
Şeker-handeyle her bir çâşnî-gîr
- 4595 Semen-sîmâlarun başında sînî
Tezerv ü kebk ü tîhûlar kavurma
Hamelle sevr biryân mihr ü meh nân
Pilâvuñ sofrâ sahnında kılâlî
Hilâlî riştelerden târ u pûdı
- 4600 Ya bir ser-keş perî-rûdur semen-ber
Yanup yakıldılar derd ile cândan
Yüz urup kıldılar 'arz-ı risâlet
Dahı nakl itdiler bir bir peyâmın
Didi her emrünüñ bi'l-'ayni ve'r-re's
Eger red ü kabûl ihsân sizüñdür
Elünüñde zimâm-ı ihtiyârum
Düşüp yanlarına oldı revâne
Gelüp kıldı müşerref bezm-ı şâhı
Didi itsün bu kürsî üzre ârâm
Kodı yüz hürmet ile baş işigde
Dili dilber gamından âzer üzre
Fürûgı 'arşa saldı nûr-i kudsî
Olup bu rûz u bahta cânı mesrûr
Mihîn Bânû söz açup meclis itdi
'Özürlük kıldı merdümlük yüzinden
Öñinde 'arz idüp şermendelikler
Senâ gevherlerin üstine saçdı
Revân h^Wân çekdiler bî-hadd u vâfir
Niçe 'add idem envâ'in na'îmün
Sunup pîş-gîrlük mehtâba beñzer
Ki reşk eylerdi gerdûnuñ bisâtı
Tabaklar kâseler zerrîn ü dil-keş
Nazardan meclis erbâbın kılur sîr
Müzellef hûblar dûşında çîmî
Dücâc u batt u âhûlar çevürme
Felekler sebzesi üstinde tarhân
Kurılmış hayme-i gerdûn misâlî
Kevâkib gibi içinde nohûdî
Ruhında fûlfülü hâl-i mu'anber

Tutan bâdâm-veş göz zerdesine
 Niçe cân olmasun şevk ile meftûn
 Olan mantûlârından çâşnî-gîr
 Muhît-i revgan içre mâkiyânı
 4605 Garîk-âyîn ururlar dest ü pâyi
 Nohûd âbî durur sarrâf-ı mâhir
 Piyâz ol cevher için rişte olmuş
 Karışmış şîr ü hurmâ bal ile yağ
 Olup mâhîçentün pür sahnı mâhî
 4610 Yatur gark olıban deryâ-yı kanda
 Bu gamdan kalyeler düşmüş turş-rû
 Kılup pür-halka kaddin mâr-girdâr
 ‘Aceb mi yağı bagrınınu erise
 Piyâz içinde mâhîler hayâli
 4615 Leb-i şîrînini anma gülâcuñ
 Semen-ber bir perîdür nâzûk ü ter
 Hayâlât-ı katâyıf ‘akla sıgmaz
 Ne diyem kûy-ı me’mûniyyeden şerh
 Gülâb-âmîz sükker lukmelerdür
 4620 Dilini revgan-ı bâdâm idüp mûm
 Tolup pisteyle hoş senbûse-i ter
 İdüp zülbiyyeler hoş şemseler zeyn
 Uran peşmine helvâsına dişî
 ‘Alâdînî vü sâbûnî vü kâhî
 4625 Nukuller kâlebî işler şekerden
 Mürebâlar kim şemsî vü nârî
 Elin nakş eylemiş barmak çörekler
 Eli yufka durur gerçi ragîfüñ
 Hoş-âb-ı sîb ü bih envâ’-ı menkû’
 4630 Şekerler kelle iken cân eritmiş
 Fevâkih sınıfi höz olmazdı ma’dûd
 Niçe engûr ‘unkûd-ı Süreyyâ
 Niçe emrûd nâzûk şîşe-i kand
 Enârı hokka-i mercân u yâkût
 4635 Dahı her harbüze bir bedr-i garrâ
 İçi kâfûr-veş taşı muza’fer
 Kılup encîrler bî-dûd helvâ
 Niçe şerh ide ol ni‘metleri dil
 Bilinmez ekserîniñ cins ü faslı
 4640 Muhassal cümle tertîb ile kondı
 Murâd oldukca her biri yinildi
 Çü h^wâna iştiâ kalmadı bâkî
 Düzildi şöyle bezm-i hüsrev-âyîn
 Gelüp memzûclar ortaya zerden
 4645 San oldı her biri bir pâre yâkût
 Tolanup gün gibi germ itdi bezmi
 Mugannîler olup bu bezme dem-sâz
 Tutup râh-ı Hicâz u Isfahânı
 Urup neyler için od eylediler
 4650 İdüp bu sûz şöyle nagmeler ‘ûd

Harâretten yakar gün gibi sîne
 Gümüş tebsilerün sahnı pür altun
 Toyar gönli gözi cânı olur sır
 Salup mürgâb-veş deryâya cânı
 Kılurlar ehl-i bezme âşinâyî
 Tabak sahnını itmiş pür-cevâhir
 Eritmiş bagrını sergeşte olmuş
 Yogurd ile bôrânîler yüzi ag
 Ki cân mâhiyyetin bilmez kemâhî
 Muza’fer-veş ider bugrâya hande
 Yanınca saht olmuş bile yahnû
 Müşevveş zihni gûyâ turra-i yâr
 Ki çokdan kôfte-dildür herise
Ke-enne ‘ş-şemse fî-cevfi ‘l-hilâlî
 Ki ‘ıtrı sır ider cânın yüz acun
 Sırıştı müşk ü mâ-verd ile sükker
 Dil ile ol letâyif nakle sıgmaz
 Beyân çevgânın eyler fikreti tarh
 Safâ-engîz cevher tu‘melerdür
 Şeker pâlûdelerdür peyk-i hulkûm
 Leb-i dilber gibi pür-şehd ü şekker
 Görüp levzîneler kılmış güher zeyn
 Yolarlar dest-i hayret birle rîşi
 Hacil itmiş nücûm u mihr ü mâhî
 Çörekler kursalar yâkût u zerden
 Na‘îm-i ‘Adn-veş yokdur şumârı
 Turur keffin yumup şekker börekler
 Velîkin öte ucıdur zarîfüñ
 Kimi şîrîn kimisi turş u matbû’
 ‘Aseller bu yolda ‘ömrin çürütmüş
 Enâr u harbüze engûr u emrûd
 Ya burc-ı Hûşedür pür-necm-i garrâ
 Suyı cüllâb u ta‘mı şehd-mânend
 Ki cân pür-kuvvet andan sîne pür-kût
 Kesersen yüz hilâl olur hüveydâ
 Şekerden tatlu bûyı misk-i ezfer
 Firâvân her taraf pür-menn ü selvâ
 Ki irdi mûra gâv peşşeye pîl
 Degül nâm u nişân u fer‘ ü aslı
 Salâ olındı bismillâh okındı
 Tabaklar götrülüp şükri dinildi
 Surâhîler getürdi bezme sâkî
 Ki hayrân kaldı çarh-ı kej-rev-âyîn
 Tolup sîmîn kadehler la‘l-i terden
 Niçe yâkût rûha kuvvet ü kût
 Fûrûgı şem‘-veş nerm itdi bezmi
 Nevâdan itdiler Şehnâza pervâz
 Muhayyer itdiler pîr ü cüvânı
 Deminden dehri pür-dûd eylediler
 Felekde Zührenün kıldı yirin od

Rebâb itdi enîn ü nâle âgâz
 Gerüp bu âteş ile sîne defler
 Turup raks itdi serv-âyîn güzeller
 Geçüp âvâz-ı rûh-efzâ felekden
 4655 Şarâb-ı ergavânî eyleyüp nûş
 Ne meclis bâg-ı Rızvândan nümû-dâr
 Harîfi ney-şeker-veş cümle dil-bend
 Semen-ber yâsemen-ten serv-kadler
 Velî mümtâz içinden on perî-rû
 4660 Nigârîn bezminüñ dün gün nedîmi
 Şeh-i hûbân virüp anlara destür
 İdüp onı dahı on fenni tekmi
 Biri 'ilm-i nücûmuñ zü-fünûnu
 Tevârîh içre biri kâmil üstâd
 4665 Birisi seyr-i edvâr içre rakkâs
 Birinüñ şîvesi 'ilm-i hakâyık
 Biri şatranc-bâz-ı nat'-ı eflâk
 Dil-ârây u dil-ârâm u dil-âsâ
 Perî-çihir ü perî-zâd u perî-veş
 4670 Çü meclis oldı tâb-ı bâdeden germ
 İdüp Bânû kemâl ü fazl izhâr
 O mehlerden yaña kıldı işâret
 Gelüp fenninde her şûh-ı sahun-ver
 Fünûn bâzârı içre şûr düşdi
 4675 Sözin çün anlaruñ gûş itdi Ferhâd
 Dilîr olmış idi mey cür'etinden
 Aña hod tab'-ı pâk u şân-ı 'âlî
 İdüp lütf u kerâmetle hitâbı
 Kılup her müşkilüñ hallini i'lâm
 4680 Mihîn Bânû ki dâniş-perver idi
 Muhakkak bildi kim ol kim yonar taş
 Günün nûrı yiter kendüye ta'rîf
 Gubâr içre güher girü güherdür
 İdüp Bânû pes envâ'-ı telattuf
 4685 Didi yirde yaraşmaz gevher-i pâk
 Yüz urup yire Ferhâd itdi zârî
 Müjemle gam tagın yolundan ırmak
 Buyursañ eylemez cânım hirâsân
 Gedâ vu saltanat tahtı irakdur
 4690 Çü Bânû gördi Ferhâduñ ibâsın
 Buyurdı götrilüp taht-ı murassa'
 Otudı ol bisât üstine Bânû
 Aña kendü elinden içürüp cân
 Dil-i Ferhâd olup ol cânıdan germ

GAZEL

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

4695

Sâkıyâ sanma şarâb-ı hoş-güvâr egler beni
 Bezm-i 'ışk içre hayâl-i la'l-i yâr egler beni
 Gül yüzünden ayru düşmiş hâr-ı gamdan bagrı hûn

Kopuzla çeng ü kânûn oldı dem-sâz
 Safâ ehli su gibi çaldı kefler
 Okındı gül gibi rengîn gazeller
 İrişdi na'reler milk-i melekden
 Nevâ-yı erganûmı kıldılar gûş
 Ne bâde âb-ı hayvândan nümû-dâr
 Nedîmi gül gibi yekser şeker-hand
 Şeker-güftâr u gül-ruh lâle-hadler
 Kamunuñ çeşmi fettân zülfi cârû
 Müşerref yüzlerinden cân harîmi
 Bu cennet bezme hâzırlardı ol hûr
 Kamunuñ bilmiş idi fazlını il
 Biri fenn-i hisâbuñ reh-nümûni
 Mu'ammâda çıkarmış birisi ad
 Birisi bahr-i eş'âr içre gavvâs
 Belâgatde biri sâhib-dakâyık
 Biri nerrâd-ı nakş-ı tahte-i hâk
 Semen-bûy u semen-rûy u semen-sâ
 Melek-sîmâ zihî on ism-i dil-keş
 Açıldı perdeler yüzden gidüp şerm
 Ma'ârif perdesinden açdı dizâr
 Bedîzâr oldı yüz dil-keş 'ibâret
 Su'âl ü şübhele 'arz itdi yir yir
 Biribiriyle bezm ehli tutuşdı
 Ser-â-ser kıldı unutmuşların yâd
 Ne mey cân-ı pey-â-pey cür'etinden
 Tufeyl itmişdi her fazl u kemâli
 Virüp her bir su'âle yüz cevâbı
 Kamusun eyledi fenninde ilzâm
 Kemâl ehline şâh u server idi
 Kaçurmuşdur güher-veş tâcdan baş
 Degül hâcet felek kadrini tavsîf
 Yanarsa âteşe zer yine zerdür
 Anı taht üstine kıldı tekellüf
 Gerekdür mihre menzil fark-ı eflâk
 Didi iy milk-i lütfuñ şehriyârı
 Yaşumla yir yüzini itmek ırmak
 Ki bu fermândan oldur baña âsân
 Aña hâk üzre menzil hûbrakdur
 Gözetdi lâ-cerem anuñ rızâsın
 Yir üzre saldılar ferş-i mülemma'
 Olup Ferhâd ile zânû-be-zânû
 Perîşân hâtırına virdi ârâm
 Bu şî'ri okıdı mestâne bî-şerm

4700 Bir nevâ-keş bülbülem kim âh u zâr egler beni
Gerçi kim pürdür hevân ile dilüm iy serv-kad
Cûy-veş her dem bu eşk-i bî-karâr egler beni
Halka-i zikri saña iy zâhid-i peşmîne-pûş
Künc-i gamda sübha-i zülf-i nigâr egler beni
Eşkümü ol serv-kad gördi geçerken didi kim
Dem-be-dem yolum alup bu cûybâr egler beni
Baglayup bir sâde-rû nakkaşe dil kaldum esîr
Sanma bu büt-hânede nakş u nigâr egler beni
Fülk-i dil çokdan irerdi sâhil-i bahr-i gama
Lîki bu baht-ı perîşân-rûzıgâr egler beni
Lâmi'î ser-menzil-i fülk-i fenâdur maksadum
Vâh kim pâ-bend oldı kayd u kâr egler beni

MESNEVÎ

<p>4705 O bî-dil urdı bezme çün bu odi Yıkıldı birbiri üzre turanlar Figân u na'elerden toldı eflâk Şeh-i hûbân bu hâle nâzır idi O bezmün şevkine tutup piyâle İderdi 'âşıkın seyrân nihânî İşitdi çün bu şi'r-i âb-dârı 4710 Olup ebrûsı gibi tâkatı tâk Yirinden turdı mest ü 'âşıkâne Yüzinde 'ışk tâbından eserler Bu âb ile suvarup nevk-i müjgân Cigerler delmede elmâs-ı ser-tîz 4715 'İzârından idüp âfâkı âteş Cemâlinden idüp devrâna minnet Saçı zünnârın idüp küfre peyvend Tutup bürka' cemâl-i meh-veşine İrişdi bezme çeşmi gibi ser-mest 4720 Görince ehl-i meclis itdi cûşî Biribirine idüp izdihâmı Ayag üzre gelüp ser-cümle çâlâk Meger revzenden indi mihr-i tâbı Görüp bu hâleti fehm itdi Ferhâd 4725 Perî görmiş gibi dîvâne oldı Dilinden şöyle çekdi âteşin âh Yakîn oldı ki ide terk-i hûşı Özin cem' itmedin irdi ol âfet Elif kaddini idüp lütf ile lâm 4730 İdüp Ferhâda cândan merhabâyı Didi iy bülbül-i bâg-ı me'ânî Demüñdür câna enfâs-ı Mesîhâ Nihâduñ hâzin-i gencîne-i gayb Cihân içinde ta'rifün misâli 4735 Murâdum ol durur kim eyleyüp cûş Çeküp ol câm ile cândan nevâyı İdüp gül gibi ol hikmet sözün gûş</p>	<p>İrişdi ehl-i şevkün çarha dûdı Yakalar çâk kıldı oturanlar Sema'a girdi meh-rûlar tarab-nâk Perî-veş perde içre hâzır idi Gehî ağırdı gâh eylerdi nâle Velî görmezdi ol mehcûr anı Dilinün kalmadı ayruk karârı Tarıkdı gurfe içre cân-ı müstâk Hirâmân bezme dek oldı revâne Gözinde şevk âbından haberler Kılup her birin ol tâb âfet-i cân Kazâ peykânı gibi cümle hûn-rîz Kaşından eyleyüp nüh-tâkı gam-keş Tutup devrân bu işden câna minnet Salup her 'ukdesi îmâna yüz bend Bıragup cânları gam âteşine Safâdan nerges-âyîn câm-der-dest Göge irgürdiler yirden hurûşı Kodılar ellerinden yire câmı Öñinde eylediler yüzlerin hâk Ki kıldı zerreler bu iztirâbı Ki irdi bezme ol hûr-ı perî-zâd Derûnı âteş-i şevkle toldı Ki dûdından boyandı heft-hargâh Velîkin virdi kuvvet-bâde cûşî Şeker-dilden düzüp resm-i ziyâfet Gelüp Bânû yanında kıldı ârâm Elinden sundı ol câm-ı safâyı Dilün esrâr-ı gaybuñ tercemânı Sözün Rûhü'l-Kudüs-veş sırr-ı evhâ Derûnuñ safha-i ahkâm-ı lâ-rayb Güneş rûşen dimekdür çarh 'âlî Alup bu câmı bir dem idesin nûş Bu bezmün olasın destân-serâyı Kılavuz biz dahı bülbül-sıfat cûş</p>
--	---

Görüp ol zâr bu lütf u nevâzı
Baş urup ayagı aldı elinden
4740 O yâkût-ı revânı itmedin nûş

Bir iken yüz biñ oldı sûz u sâzı
Senâ gevherlerin saçdı dilinden
Derûnından bu tercî‘ eyledi cûş

TERCÎ‘

Mef‘ülü Mefâ‘ilün Fa‘ülün

- - . / . - . - / . - -

4745 Yârab bu ne câm-ı pür-safâdur
Kim âyine-i Huzâ-nümâdur
Bir cür‘ası biñ hayât-ı ‘âlem
Bilsem bu ne çeşme-i bekâdur
Yanında güneş serâb-ı bî-nem
Sâkî bu ne od sıfatlu mâdur
Encüm nazarında zerreden kem
Her pertevi *Şemsi Ve‘dduhâdur*
‘Ummân u muhîti katre saymaz
Bir bahr ile cânım âşinâdur
Bir noktaya bağludur gönül kim
Her ‘ukdesi biñ girih-küşâdur
Bir dergehe urmuşam yüzüm kim
Başlar ışiginde hâk-i pâdur
Bir zerre gubâr-ı hâk-i râhı
Çeşm-i dil ü câna tûtüyâdur
‘İşkuñ hevesinden özge her kâr
4750 Bîhûde gam u ‘abes hevâdur
Cân u dil iken makâmıñ iy dûst
Hâricde taleb seni hatâdur
İy gûşe-be-gûşe isteyen var
Cân dîdesin aç senüñledür yâr
Hüsnüñ hacil itdi mihr ü mâhı
Zî-nûr-ı tecellî-i İlâhî
Âyîne-i tal‘atıñ yüzinden
Cân buldı safâ-yı subh-gâhî
Ol meh gibi cebheñ içre gördüm
4755 Mâhiyyet-i ‘âlemi kemâhî
‘İşkuñ ışigine baş uraldan
Eflâke irürmişem külâhı
Terk itme külâh-ı fakrı dervîş
Sür hırkada ‘ış-i pâzişâhî
Gör devletini gedâ-yı râhuñ
Vîrânedede buldı genc-i şâhî
Şol câm kanı ki sâkî-i ‘ışk
Sunmışdı Elest Bezm-gâhı
Ol câm ile eyle cânımı mest
Tâ seçmeye deyr ü hân-kâhı
4760 Pes dilden idem bu nükteyi gûş
Kim bulmadı ‘akl aña râhı
İy gûşe-be-gûşe isteyen var

- 4765 Cân dâdesin aç senüñledür yâr
Devlet güneşi togup cihâna
Gülâdi yine tal‘at-i zemâne
Vuslat demin isteyen gerekdür
Pervâne gibi bu şem‘a yana
Cezm itmiş idüm ki yok dehânuñ
Saldı yine sözlerüñ gümâne
Dikkatle yararsa bir kılı biñ
Dil fikr ile irmez ol miyâne
Cânâneye anuñ irdi desti
Kim basdı ayak cihân u câna
Cânüm lebüñ ile mest olaldan
Geh nâle kılur gehî terâne
Ol câma bahâ ne isteseñ al
Sâkî getir itmegil bahâne
Sabr itmege oldu tâkatum tâk
Ki tîg-i gam irdi üstühWâna
- 4770 Bülbül güle karşı çîn seher dün
Bu beyti okurđı ‘âşıkâne
İy gûşe-be-gûşe isteyen var
Cân dâdesin aç senüñledür yâr
Var eyleme nevha iy hamâme
İltem dir idüñ o yâre nâme
Uş hâneñe geldi kasd-ı câna
Allâhu hamâki yâ hamâme
Cân mürği uçardı fârigü’l-bâl
Bir dâne görüp tutulđı dâma
İy ‘ışk eri var selâmet ummâ
El-hubbu yülâzimü’l-melâme
Ve ey yâr yolında virmeyen baş
Mâ-hâsilüküm sive’n-nedâme
Başum açuban tavâfa geldüm
İhrâm ile Ka‘be-i harâma
İy da‘vî-i derd idenñ göñül gel
Hel fike li-‘işkihi ‘alâme
- 4775 Dil bâg-ı cinâna meyl kılmaz
Çün irdi nesîm-i cân meşâma
Noksânunuñı fehm idersin iy dil
Keşf olsa bu nükte bi’t-temâme
İy gûşe-be-gûşe isteyen var
Cân dâdesin aç senüñledür yâr
Nûş eyle bu niş zehrin iy cân
Ancak saña sunmadı bu devrân
Gark-âb-ı gam oldu keştî-i Cem
Gitdi yile milket-i Süleymân
Sâkî berü sun şu câmı kim Cem
Bir katresine virürđi biñ cân
- 4780 Dil hânesin aldı zulmet-i gam
Bî-şem‘ ü şarâb u rûy-ı cânân
Can bâgını meyden eyle sîr-âb

- 4790 Tâ âteş-i 'ışk ola fûrûzân
Ol âb-ı hayât-ı Hızr kanı
Cân teşne-dil oldu sîne 'atşân
Peymâne getir ki sındı çokdan
'Akl ile olan 'uhûd u peymân
Mutrib yine râst kıl nevânı
Ki cân ola deng ü 'akl hayrân
'Uşşâkı muhayyer it demün-den
Bu nagme-y-ile kopargıl efgân
İy gûşe-be-gûşe isteyen var
Cân dîdesin aç senünledür yâr
Ahsente zihî cemâl-i kâmil
Kim gördise oldu 'aklı zâyil
Bir zerre degül bu nûr-ı hüsne
Âyîne-i mihr ü meh mukâbi
Bir noktası şerh olunmaz olsa
'Âlem içi defter ü resâyil
- 4795 İnkâr idene götür nikâbuñ
Hakk ile gümânın eyle bâtl
Zünnâr-ı saçun-da küfr-i Hayber
Çâh-ı zenahun-da sihr-i Bâbil
Hâlün ruh-ı dehre *kurretü'l-'ayn*
Zülfün ser-i 'âleme Hümâ-zıl
Gam semmine var lebün-de tiryâk
Gamzeñ ne ola sunsa zehr-i kâtil
'Âlem yanar idi ebr-i turrañ
Gün yüzüne olmasaydı hâyil
- 4800 Kıl 'ışk kitâbın iy dil ezber
Tâ hall ola saña bu mesâyil
İy gûşe-be-gûşe isteyen var
Cân dîdesin aç senünledür yâr
'Arz itdi güneş yüzini ol mâh
Yüz ancag ola *tebârek'allâh*
Dil Tûrı olursa pâre pâre
Tañ mı ki tecellî itdi ol mâh
Cânuma ne cür'a sundı la'lün
Kim yandı ciger tutuşdı dil âh
- 4805 Kurtulmaya cân bu teşnelikden
Biñ bahr-i muhît içerse her gâh
Ben dâne düketdüm ise kem tut
Sen hirmen-i hüsn içinde bir gâh
Nûr-ı ruhuñ oldu hâdî-i dil
Ki olmuşdı saçun düninde güm-râh
Fikr-i lebün iledür hayâtum
Kad-yaktulunî hevâke levlâh
Dervîş nedür bu 'arz-ı hâcât
Dânâ-yı cihândur ol şehen-şâh
- 4810 Cân bahrine âşinâ olan dil
Bu söz güherinden oldu âgâh
İy gûşe-be-gûşe isteyen var

- 4815 Cân dâdesin aç senûñledür yâr
 Yüzüñ günü nûr-ı hüsne matla‘
 Zî-matla‘-ı hüsn ü hüsn-i matla‘
 Mecmû‘-ı sıfât-ı lütf-ı Hakka
 Dîvân-ı cemâlûñ oldu mecma‘
 Bir noktası câna biñ sebakdur
 Zî-sûret-i dil-keş ü musanna‘
 Kaddûñ okı bir kasîdedür râst
 Yâ kaşlaruñ iki egri mısra‘
 Seccâde-i müşk-ı hâm turrañ
 Yâ hüsnüñe ‘anberîn murakka‘
 ‘Âlem tokımaydı birbirine
 Keşf itse ruh ol meh-i müberka‘
 Yaşum yuya diyü ‘ışkı nakşın
 Geydi ten-i haste-dil muşamma‘
 Her gice yaşum cevâhirinden
 İklîl-i felek olur murassa‘
- 4820 Bu ma‘nî bildi cân yüzinden
 Her kimse ki kıldı keşf-i bürka‘
 İy gûşe-be-gûşe isteyen var
 Cân dâdesin aç senûñledür yâr
 Şol sûret-i cân ki bî-nişândur
 Gün gibi yüzüñde hoş ‘ayândur
 Bir cân virüp aldı derdüñi dil
 Biñ cân dahı virse râygândur
 Gülse yüzüme ‘aceb midür yâr
 Hâsiyyet-i tab‘-ı za‘ferândur
 Döndi suya cân lebûñ görelden
 Dil-teşneleri Furâta kandur
 Her dem gözümüñ gamuñla iy şem‘
 Mey gibi kabagı tolu kandur
 Hâl-i dili ‘arz için kapuña
 Yüz süriyü kan yaşum revândur
 Cürmüm çoğ ise ne gamdur iy dûst
 Lütfuñ dahı bahr-i bî-kerândur
 İy Lâmi‘î hâk olup yolında
 Uy pâyına ser şeref hemândur
- 4825 Tutduñsa bu dürre çün sadeñ gûş
 Yum agzuñı kem zübân ziyândur
 İy gûşe-be-gûşe isteyen var
 Cân dâdesin aç senûñledür yâr
- 4830

MESNEVÎ

<p>4835 Temâm itdi çü bu tercî‘i Ferhâd
 Bu feryâd urdı bezm içine bir od
 İrüp bu âteşüñ Ferhâda tâbı
 Dilinde şöyle bir zevk oldu peydâ
 Ol iki od idüp cânına kârı
 Hemân bir âh idüp şevk ile düşdi
 Niçe terkîb idi ol câm-ı sâfi</p> | <p>Nigârîn eyledi ney gibi feryâd
 Ki oldu kubbe-i eflâk pür-dûd
 Revân nûş itdi ol la‘l-i müzâbı
 Buhârından dimâğı toldı sevdâ
 Kadeh-veş gitdi elden ihtiyârı
 Perîler seğrişüp üstine üşdi
 Ki nîş-i kahr idi hem nûş-ı sâfi</p> |
|--|--|

O şehdi kankı nahl itmişdi hâsıl
4840 Bu telh işi görüp Şîrîn-i pür-şûr
Yürekden eyledi kanı gibi cûş
Murâd itdi alup dizine başın
Görince gül yüzün ol serv-i ser-keş
Ol âteş birle ser-tâ-pâ tutuşdı
4845 Görenler sandılar ol iki hânı
Çü gördiler eser yokdur nefesden
Getür sâkî kanı mir'ât-ı cânı
Ki cânı itdi cânân derdi bî-tâb

Ki hem tiryâk idi hem zehr-i kâtil
Derûnından mahabbet eyledi zûr
O bî-dil üzre irdi mest ü medhûş
Sile kendü eliyle kanlu yaşın
Bir âh idüp derûmı toldı âteş
Virüp hûşın yile ol dahı düşdi
Bu hâlet içre teslîm itdi cânı
Kodılar agzına mir'ât-ı rûşen
Dehânum üzre ko lütf ile anı
Olam ol câmdan şâyed eser-yâb

XXXVI. Ferhâdla Şîrîn henûz bâde-i visâlden bir kadeh nûş itmedin hûşları hırmenin bâda virüp her biri bir niçe gün zâr u meftûn u medhûş yatduğudur. Âhirü'l-emr, hammâr-ı çarh-ı kebûd, belki sâkî-i devr-i hasûd, 'işretleri peymânesine peymân-şikenlik idüp, dârû-yı hûş-ber-i hicrân, belki zehr-i helâhil-i hirmân katduğudur. Ve sipeh-sâlâr-ı'Acem Pervîz-i Hûn-rîz, nedîmlerinden Şîrîn-i şeker-leb ü şehd-âmîzûğ hüsn-i dil-âvîzi ve cemâl-i fitne-engîzi haberin aldugudur. Pes anuğ visâli nûşına tâlib ü lebi cüllâbına râğıb olup niyâz u dil-bestegî ve tevâzu' u şikestegî birle Mihîn Bânûya ilçî salduğudur.

Rakam iden bu sûz u derd râzın
4850 Çü bezm içre ol iki mest ü şeyzâ
Yine bezm ehli idüp âh u nâle
Kılup göz yaşlarını Nîl ü Ceyhûn
Meger ol meclis içre idilen nûş
Götürdiler bu mâhı bir yaña hoş
4855 Salup bir evde aña pister-i nâz
Dahı bir yirde ol bî-hânumânı
Buçuk dem olmuş iken âşinâlık
Yatup ol gice bu hâl üzre anlar
Çü deprendi nesîm-i subh-gâhî
4860 Felekden dün gubârını süpürdi
Dimâğından gidüp sevdâ cihânun
Götürdi h^wâb-gâhından güneş ser
Ol iki 'ışk sevdâsından medhûş
Gelüp her birinüñ hûşı yirine
4865 O bezm ü 'işreti zikreylediler
Hacâletden turup Ferhâd-ı dil-teng
Perî-peyker çeküp cândan melâli
Mihîn Bânû kalup ortada 'âciz
Ne bî-dil terkine ikdâm iderdi
4870 Bilürdi 'ışk işi hûz-kâmlıkdur
Ne vasl eyler buña dermân ne hicrân
Didi çün bunların 'ışkı durur pâk
Husûsâ kim idersem men' ü zecri
Eridüp şem'-veş ten tâb-ı gamdan
4875 Bu telh işden virürler cân-ı şîrîn
Hemân oldur bu gam derdine çâre
İdüp tedbîrini hoş hikmet-âmîz
Tutalum ragm-ı devrân niçe gün câm

Bu resme çekdi nazma söz tırâzın
Ser-â-ser eylediler hûşı yagmâ
Dem-i eşk oldu mey diller piyâle
O bezm-i meyden oldılar ciger-hûn
Olup hûn-ı dil itdi dîdeden cûş
İletdiler o şâhı bir yaña hoş
Gelüp yaturdılar hüzn idüp âgâz
Yaturdılar yakup derdile cânı
Felek saldı ara yirde cüzâlık
Olundu nâle vü âh u figânlar
Seher-geh nitekim Ferhad âhı
Ne dün zulmet duhânın cümle sürdi
Yüzi gül gibi güldi âsümânun
Felekler çihresi oldu münevver
Çü itdiler seher peymânesin nûş
Nazar itdi turup hem-demlerine
Ne hâlet olduğın fikreylediler
Yine kıldı o gam kûhına âheng
Kılurdi dilde biğ dürlü hayâli
Ne tedbîr idesin bilmezdi hergiz
Ne pend ile o cânı râm iderdi
Öñi şûr u soñı bed-nâmlıkdur
Mukarrerdür melâmet âhir iy cân
Cihânun lev m ü ta'nından degül bâk
Kılur bunları sayru yâr hicri
Kılurlar sîne pür hûn-âb-ı gamdan
Baña derd-i dil olur halka nefrîn
Çü açdı tûg-i mihnet câna yâre
Gehî merhem-nih olur geh nemek-rîz
Neye varur görelüm bu ser-encâm

Pes idüp gâh gâh âheng-i 'işret
4880 Arada olmadın birkaç kadeh nûş
Bu resm ile geçüp bir niçe eyyâm
Aña dek kim bu çarh-ı bî-müdârâ
Meger kim milk-i Magrib hükm-rânı
Şeh-i Êrân-zemîn tâ hadd-i Tûrân
4885 Cihân milkin tutup hayl u sipâhı
Lakabda Hüsrev ü Kısra beyânı
Nesebde nisbeti iki atada
Cihâna irs ile fermân-revân ol
Yakîn bilmişdi kim bu devr-i pür-kahr
4890 Sunisardur özine dahı bir gün
Koyısardur bu milk ü tâc u tahtı
Bu ahvâli idüp endîşe her gâh
Ki saldukda ecel topraga anı
Ebed ol cân cihândan buldı kâmı
4895 Egerçi 'akd-i zevc idüp mukarrer
Degüldi lîkin ol dür lâyıık-ı tâc
Bilürdi aña itdükce nigâhı
Egerçi her taraıdan vehm iderdi
Kıyâs ehli dimiş ki olur netâyic
4900 Dir idi terbiyet itmez buña sûd
Ki yıllar beyza-i zâg-ı siyeh-rû
Virürseñ terbiyet vaktinde ger sen
Kılursañ Sidre üzre âşiyânın
Salarsa sâye aña perr-i Cibrîl
4905 Gam-ı ferzend müşkil ibtilâdur
Dilerdi bu sebeıden ol nigû-kâr
Ma'âdin gibidür insân mizâcı
Egerçi ebr-i nisândur güher-bâr
Bitürmez şûre toprak verd-i nesrîn
4910 İcerse bîh-i hanzal âb-ı hayvân
Ne hâk-i tîre-dildür nûra kâbil
Anuñ için dir hired dihkânı dâyim
Çü gönlinde bu ma'nî tutdı ârâm
Taleb kıldı bu resme bir güher pâk
4915 Bulup silk-i nigâhı birle peyvend
Virüp şâh-ı hayâtı mîve cândan
Bu hâli idicek a'yâna i'lâm
Ki şimdi hüsn ile 'âlemde meşhûr
Ne hûrî kaddi Tûbâ kadri eflâk
4920 Güneşdür gökden olmuş yire nâzil
Ruhından nûra gark ol hitta-i pâk
Çekildükde ruhında hüsn hWânı
Lebin nûşın-revân u kaşların tâk
Yüzinden şem'-i mihr ü meş'al-i mâh
4925 Hasebde hisbeti var âfitâba
Saçı sünbül yañağı verd-i nesrîn
Kaşı fikri ham itmişdür hilâli
Cemâlınden perî âşüfte-dildür

Olurdi bezme cem' ol iki hasret
Düşerlerdi girü şevk ile medhûş
Cihân-ı bî-vefâdan aldılar kâm
'Aceb mansûbe kıldı âşikârâ
Niçe Magrib cihân kişversitânı
'Acem birle 'Arabda saltanat-rân
Medâyin şehri-y-idi taht-gâhı
Adı Pervîz ü dehrûñ kahramânı
Çıkar Nûşirrevân u Keykubâda
Atadan ataya hüsrev-nişân ol
Katup câm-ı hayâta 'âkıbet zehr
Kılısardur bu âyîni diger-gün
Çekiserdür 'adem milkine rahtı
Niyâz eylerdi her şâm u seher-gâh
Koya yirinde bir hurrem fidânı
Ki oldu bir halef kâyim-makâmı
Aña olmuşdı bir gevher müyesser
Ki aña ola bir tâc ehli muhtâc
Ki yokdur anda isti'dâd-ı şâhî
Bu dür naksın sadeıden fehm iderdi
Ehass-ı cümleteıne göre râyic
Ta'abdur cânâ bundan fikr-i bihbûd
Olursa zîr-i tâvûs-ı melek-hû
Aña Firdevs encîrinden erzen
Suvarsañ âb-ı Kevser birle cânın
Girü zâg-ı siyeh-rûdur togan bil
Olursa mihnet olmazsa belâdur
Bulup bir gayri dürc ola güher-dâr
Kimi zer-tıynet ü kimisi zâcî
Velîkin her sadeıdür virmez iy yâr
Getürmez zehr agacı mîve şîrîn
Olur esmârı yine âfet-i cân
Ne seng-i bed-güherden la'l olur bil
Ki olmaz degme yirden dâne kâyim
Fe-lâbüd itdi tahsiline ikdâm
Ki ola düretü't-tâc-ı nüh-eıflâk
Müyesser ide tâ Hâk vasl-ı ferzend
Ala anuñla lezzet bu cihândan
Didiler iy şehen-şâh-ı felek-kâm
Olupdur ravza-i Ermende bir hûr
Sözi gibi özi gevherleyin pâk
Melekdür eylemiş Bâbilde menzil
Güneşden nitekim bu merkez-i hâk
Konılmış bahş-ı gâyibdür dehânı
Saçın zencîr-i 'adl itmiş o Hallâk
Cihân-efrûzduı şâm u seher-gâh
Nesebde nisbeti Efrâsiyâba
Lebi şekker sözi şehd adı Şîrîn
Günüñ mihr-i ruhındandur zevâli
Görüp cennet ruhın hûrî hacildür

Salıb-i zülfin itmiş halka izhâr
4930 Ne tenhâ kavm-i Ermen Çîn ü Bâbil
Tutaldan kâyinâtı hüsni çavı
Ruhında ‘aybı yok hâlınden artuk
Kemerdür var ise kocmuş belini
Lebinüñ hem-demi var ise müldür
4935 Ne gül-zârına basmış pây-ı hâyin
Niçe kızlar Benâtu’n-na‘ş-âyîn
Ne kızlar her biri bir gayret-i hûr
Kaçan şeh-bâz-ı zerrîn-bâl-i hâver
Uçup hoş ol Hümâ-yı ‘izz ü ikbâl
4940 Gehî seyrân-ı kûh u deşt eyler
Girü tâvûs-ı şeb gösterse cevân
O ahterlerle idüp ‘azm-i hâne
Ricâl aksâmına göstermeyüp yüz
Velî göstermiş ol hûr-ı perî-rû
4945 Meger ol ‘ukde fethi nâ-gehânî
Hezâr iken gülünüñ ‘andelîbi
Fünûn aksâmınınuñ sâhib-kemâli
Yüzinde saltanat tâbı hüveydâ
Henûz hadrâ-yı hattî-‘unfuvânı
4950 Gözi bâdâm u agzı piste-i teng
Meger ol çeşmedür hayvâna mânend
Hazer eyler peleng işkencesinden
Belâ-veş heykelinde kûh-tenlik
Bu kâr-ı seng ile dirler o server
4955 Olupdur ‘işka cândan gerçi kim kul
Ne deryânuñ nehengidür bilinmez
Neden çıkdı ne dürcüñ gevheridür
Nücûm-âyîn egerçi yok çerisi
İdelden mihri-y-ile âşinâlık
4960 Figân u nâleden gayri işi yok
Cihândan fârig ü ‘âlemden âzâd
Sirişk ü nâleden cânına hem-dem
Bu yâl ü bâl ile ol kûh-timsâl
Cemâlınden ümîzi bir nazardur
4965 Ne vardur vaslına cânında tâkat
Bilüp bu hâli andan ol perî-şân
Yanında çok hukûk-ı hizmeti var
Ne bu ‘âşık gibi ferzâne vardur
İşitdi çünki Hüsrev bu füsûnı
4970 Tereddüd düşüp cânında teşvîş
Çü tolmuş idi cihân âvâzesinden
Kamusı didiler iy şâh-ı devrân
Zemîn turup dönelden çarh u ahter
Ne duhter ahter-i burc-ı se‘âdet
4975 Kaşından münkesirdür tâk-ı Kısra
Nazîri yok durur âfâk içinde
O hûrîdür İrem bâgıdur Ermen
Çü halkuñ ittifâkın gördi Pervîz

Ki olmuş kavm-i Ermen ehl-i zünnâr
Olupdur zülfinüñ âşüftesi bil
Cihân içinde ol cândur müsâvî
Lebinde söz mi var kâlınden artuk
Yeñinden gayri yok öpmiş elini
Ruhın görmüş durur gün yâ degüldür
Ne hod dürcine irmiş dest-i hâzin
O meh yanına cem‘ olmuş çü Pervîn
Perî-veş dâmeninden ins eli dūr
Kılup pervâz-ı eflâk açsa şeh-per
Bu tûtî-veşler ile fârigü’l-bâl
Nesîm-âsâ gehî gül-geşt eyler
Düminden kılta çarhı reşk-i büstân
Kılur tâ subha dek ‘iş-i şebâne
Budur ol mâhuñ işi gice gündüz
Hilâl-âyîn kazâdan bir gün ebrû
Düşürmüş bende bir âzâde-cânı
Saçı dâm itmiş ol mürğ-i garîbi
Cihânda gün gibi nâdir-misâli
Sözinde ma‘rifet âdâbı peydâ
Okur Mûsîye her dem *len-terânî*
Lebi yâkûtî hattı fistikî-reng
Ki kılmış Hızr u Mûsâ anda peyvend
Zebûn olur esed ser-pencesinden
Sirişki gibi şugli kûh-kenlik
Kaçurmuşdur güher-veş tâcdan ser
Velî âzâde vü şeh-zâdedür ol
Ne sahrânüñ pelengidür bilinmez
Neden togdı ne burcınüñ ahteridür
Velî ol mihrüñ olmuş müşterîsi
Cihândan hâsıl itmiş rûşenâlık
O yâd illerde hergiz bilişi yok
Gam-ı yâr ile dün gün hâtırı şâd
Hayâl-i yârdur gönline mahrem
Olupdur müyeden mü nâleden nâl
Girü ol bir nazardan pür-hazerdür
Ne bulur hicr-i derdinden ifâkat
Saçı mânendi olmuşdur perîşân
Aña hem re’fet ü hem himmeti var
Ne ol ma‘şûk-veş cânâne vardur
Te’essür itdi tab‘-ı zû-fünûnı
Dahı yirlerden itdi anı teftîş
Sadâ-yı hüsn-i bî-endâzesinden
Bugün hüsn ile oldur mâh-ı devrân
Kimesne görmedi ol resme duhter
Ne ahter gevher-i dürc-i siyâdet
Dudagından hacildür kand-ı Mısrâ
Ferîdül-hüsndür nüh-tâk içinde
Güzeller anda ‘işret bunda hırmen
Hilâf-ı şekki dilden sürdi Pervîz

Derûnında mahabbet oldu peydâ
 4980 Dilinde yakdı sevdâ nârı micmer
 Egerçi gûşa nisbet dîde hakdur
 Hemîn itdi gönülde aña cezmi
 Görüp ol gülşen içre tâze servi
 Girü kıldı te'emmül saltanatdan
 4985 Büzürg Ümmiz idi yâr u nedîmi
 Münevver kalbi mişkât-ı İlâhî
 Bilüp rûşen semekden tâ semâ ol
 Anı halvet kığırdup açdı râzın
 Çü kıldı cümle sırrın âşikâre
 4990 Hakîm ol resme çünkim şâhı gördi
 Didi bir demden âhir kaldurup ser
 Bunuñ tedbîridür gâyetde âsân
 Bulup kişverde bir rûşen-zamîri
 Sade-veş gönli pür-dür ü me'ânî
 4995 Deminde idicek sırr-ı dilin fâş
 Ola her işde dahı himmet ehli
 Anı idüp Mihîn Bânûya irsâl
 Yakîn oldur ki Bânû kâr-dândur
 Çü bu vuslat kelâmın ideler gûş
 5000 Olar kanda irse bu kadre heyhât
 Cevâb u müdde'â olsa muvâfık
 Ve ger iderler ise 'özre bünyâd
 Anuñ höz çâresi âsân tapuğa
 Çü 'arz itdi sözün dâna-yı devrân
 5005 O şart üzre bulup bir kâr-dânı
 Şehüñ maksûdını fehm eyleyüp ol
 Sefer düşdi getür sâkî şarâbum
 Çeküp anı safâ birle pey-â-pey

Heves kıldı dil ü cânını şeydâ
 Dimâğın huşk itdi dîdesin ter
 Velîkin gözden öñ 'âşık kulakdur
 Ki ide Ermen zemînden yaña 'azmi
 Salup şâhîn kıla sayd-ı tezervi
 Ki şehlikdür münâfî bu sıfatdan
 Cihânuñ fâzılı 'asruñ hakîmi
 Vukûfi cümle eşyâda kemâhî
 Aña her müşkil işde reh-nümâ ol
 Beyân itdi aña süz u güdâzın
 Tevakku' eyledi ol işe çâre
 Te'emmül eyleyüp bir lahza turdı
 Dilüñ iy şâh-ı kişver tutma muztar
 Nedendür hâtırı şâhuñ hirâsân
 Risâlet şîvesinde bî-nazîri
 Lebi hâmûş u key muhkem dehânı
 Ola ney-sân u deryâ-veş güher-pâş
 Asîl ü pâk-tab' u hürmet ehli
 Selâmet birle virsüñ kadr ü iclâl
 Dahı ol mâh-rû bisyârdandur
 Kılurlar cân u dilden bî-gümân cûş
 İderler haşre dek fahr u mübâhât
 Kılavuz fikrin anuñ aña lâyık
 Ki her yüzden ider 'akl anı ib'âd
 Kabûl ü redleri yeksân tapuğa
 Pesend itdi aña dârâ-yı devrân
 Didi bir bir aña maksûd-ı cânı
 Hemân-dem tutdı Ermen milkine yol
 Beni âbum çeküpdür yâ türâbum
 Kılâm bî-hod bu gam menzillerin tay

XXXVII. Pervîzüñ ilçisi hüdhüd-sıfat, perr-i 'azîmet açup Belkîs-i 'ismet Mihîn Bânû hizmetine irüp Süleymân-ı zemânuñ a'nî Pervîz-i kahramânuñ nâmesin öñinde koduğudur. Ve ol kuş dili gibi râz haberlerin dîvân içinde izhar idüp tâvûs-ı hûbânı 'Ankâ-yı cihâna cüft itmek için risâlet hutbesin okuduğudur. Mihîn Bânû dahı efsâne dânesinüñ altından bahâne dâmın gösterüp ol zeyrek mürği bu dâm u dâne-y-ile remîde idüp fârigü'l-bâl oturduduğudur. Ve ol mürğ-i risâlet dahı bu hâletle şeh-per açup yine diyârından yaña pervâz eyleyüp, ol 'Ankâ-yı kâf-ı kahramânî vü 'ukâb-ı evc-i cihân-bânînüñ bu haberden hûn-h^wârlık dâ'iyesi dilinde cûş idüp gazab minkârını, tîr ü kîne çengâlin, hûn-rîz eyleyüp düstluk perdesin ortadan götürdüğüdür.

İden bu kıssa iklîmin siyâhat
 5010 Çü Ermen 'azmin itdi ol füsûn-sâz
 İrişdi müddet ile ol diyâra
 Haber-dâr itdiler Bânûyı fi'l-hâl
 Resûli irdi tâk-ı Kisrevînüñ
 Hired-mend ü nükte-senc ü sahun-dân
 5015 Cüvân-ı pîr-dil her fende kâmil
 Mihîn Bânû işidüp bu peyâmı
 Anı karşulasunlar idüp iclâl

Bu yüzden kıldı izhâr-ı fesâhat
 Olup Hüsrev dilinden hâmil-i râz
 Nesîm-i subh gibi mürğ-zâra
 Didiler yüz tutup kapuğa ikbâl
 Niçe Kisrâ bisât-ı Hüsrevînüñ
 Virür mihr-i zamîri çarha meydân
 Öñinde bü'l-fevâris tıfl-ı râcil
 Didi şeh ü diyârıñ hâs u 'âmı
 Haber alsunlar andan kim nedür hâl

Olup sırr ile vâkıf mâcerâya
Gelüp pes bir yire erkân-ı devlet
5020 Kamusı ilçiyi iclâle çıkıdı
Ziyâfet eyleyüp menzil-be-menzil
İletdiler felek-veş bir seraya
Gelüp Bânûyı kıldılar haber-dâr
Karâyinden bu deñlü bildüñ ahvâl
5025 ‘Acem sultânı idinmiş murâdı
Temennâsı budur hâk-i derüñden
Mihîn Bânû işidüp bu makâli
Düşüp cândan tefekkür ‘âlemine
Didi gözlense ger bu iş rızâsı
5030 Mukarrerdür ki ol şûh u şeker-hand
Eger cebr eyler isem iş olur telh
Husûsâ ol garîb ü zâr u mehcûr
Kıyar cânına şek yok bu elemden
Çü ben bâ‘is olam bu işe hâlî
5035 Ve ger kılsam ibâ tarhına bünyâd
Tereddüd yok düşüp cânına gayret
Bu yüzden eyleyüp biñ sûz u sâzı
İşidüp bunu ol hûr-ı perî-zâd
Didi iy ‘ismetî gamdan penâhum
5040 Niçe bir tapuñ a benden melâlet
Beni yaş gibi salma hâke gözden
Dilüme tîg-i gam ursañ ne olaydı
Lisânunñdan çekince böyle hancer
Kılup hâl-i ruhum gibi yirüm od
5045 Tenüm yakup ser-â-ser eyleseñ hâk
Bu sözden baña biñ kez hûb idi ol
Ki mihnet mecma‘ı âşüfte yigdür
Halâs olurdu ‘âlem hem elemden
Baña Ferhâd ‘ışkı töhmeti bes
5050 İşi bülbül-veş efgân eylemekdür
Hayâlüm birle dün gün gönli kâni‘
Yüzümden dîde-i giryânı mahrûm
Çü ben ‘âlemde oldum Meryem-âsâ
Cihânunñ gerçi var çok söz ü savı
5055 Huzâ-yı gaybdan bilür çü hâlüm
Dahı vâkıf durur Bânû-yı kişver
Baña ni yâr u ni ‘âşık hevesdür
Hemîn bu derde Bânû çâre kılsun
Mihîn Bânû anı çün böyle gördi
5060 Didi iy gün yüzünñden dîdeme nûr
Bu sözler kim didüñ yandurdu cânım
Olur gönüm kabûlünñ birle hoşnûd
Tapuñ a zerrece ibrâmumuz yok
Bu sözlerden murâdum meşveretdur
5065 Kılayım tañla bir tertîb-i şâhî
Getürdem ilçiyi tekrîm birle
Serini sîm ü zerden eyleyüp germ

Getürsünler alup mihmân-serây a
Ne kim ol ilde var a‘yân-ı millet
Bir aylık yola istikbâle çıkıdı
Getürdiler önine düşüben il
Ki kâhı hâk okur kasr-ı semây a
Didiler dün gün olsun devletünñ yâr
Mahabbetdür garaz ferhundedür fâl
Güzeller şâhı olmak nâ-müzâdı
Kıla tâcın murassa‘ gevherünñden
Geçürdi dilde yüz dürlü hayâli
Tefekkür yok tahayyür ‘âlemine
Ki oldur ‘akl u devlet muktezâsı
Degüldür bu işe hergiz rızâ-mend
Cemâli bedrin eyler gaym-i gam selh
Olursa bir nefes bu mâhdan dūr
Ki çokdan nâ-tüvândur derd ü gamdan
Kalur boynumda tâ mahşer vebâli
İrer ol şîr-i dilden milke bî-dâd
Neffirinden irer âfâka nefret
Gelüp dildâra âhir açdı râzı
Kılup ney gibi gamdan âh u feryâd
İşigi Ka‘be gibi kible-gâhum
Niçe bir baña bu gamdan hacâlet
Ölüm yigdür baña hakkâ bu sözden
Bunu diyince öldürseñ ne olaydı
Yig idi tograsañ cismüm ser-â-ser
Saçum gibi çıkup ol oddan dūd
Savursañ yile hâküm ser-te-ser pāk
Ne yüzden gözlesem mahbûb idi ol
Kapuñdan fitne gerdi rüfte yigdür
Dahı ben kurtılurdum derd ü gamdan
Ki çihrem görmedin ol zâr-ı bî-kes
Dilini gonce-veş kan eylemekdür
Firâkum içre geçdi ‘ömri zâyî‘
Visâlümñden belâ-keş cânı mahrûm
Ar adın anmazam olursa ‘İsâ
Benem şimdi bu ‘asr içre müsâvî
Benüm il töhmetinden yok melâlüm
Ki yokdur bende hergiz meyl-i şevher
Kanâ‘at kâfî ben 'Ankây a besdür
Ve ger ni kıydum öz cânuma bilsün
Terahhum eşki çeşminden yügürdi
Hazîn gönüm cemâlünñ birle mesrūr
Yiter yak oda cân-ı nâ-tüvânım
Rızâ-yı hâtırunñdur cân a maksūd
Senünñ kâmunñdan artuk kâmumuz yok
Gelen ilçiy e ‘arz-ı ma‘ziretdür
Kıgırdup cümle erkân u sipâhı
Ziyâfet eyleyem ta‘zîm birle
Dilin sözlerle idem şem‘-veş nerm

Hezârân eyleyüp ‘özü bahâne
Huzâvendüm ne kim itdiyse takdîr
5070 Kabûl itdüm eger sulh u eger ceng
İdüp bu resme ol dildâra mî‘âd
Bezendi çünkü bezm-i subh-gâhî
Güneş saldı bisât-ı nûrî hâke
Mihîn Bânû idüp dîvân-ı ‘âlî
5075 Düşüp ilçi öñine şâz u handân
Çün irdi nükte-dân dîvân-ı şâha
Gönülден eyleyüp yüz âferîni
İdüp Bânû dahı bî-had telattuf
Oturdu baş urup pes ol sahun-ver
5080 Çü germ itdi sahun hengâmesini
İdüp yüz ‘izzet ile aña iclâl
Pes alup anı Bânû-yı ser-efrâz
Senâlar eyledi Pervîze hadsuz
İşâret itdi âhir h^Wân çekildi
5085 Tolup şerbetler fagfûrî çanaklar
Yıgıldı kâse kâse ol kadar lût
Olup her sahn-ı ni‘met gayret-i h^Wâr
Ziyâfet emri çün pâyâne irdi
Gelüp biñ lütf ile Bânû beyâna
5090 Ne kim emr eylemişdür şâh-ı devrân
Mutî‘üz hükmüne fermân anuñdur
İricek devlet ile şeh katına
Bizümdür cürm ü şâhuñdur fütüvvet
Kalan tafsîli erkân ide takrîr
5095 Cevâb oldı çü âhir ilçi turdı
Bu sözler birle olup hâtırî râm
Pes andan didi Bânû beglerine
Ki ayduñ bu resûl-i nükte-dâna
Ki her peygâmı kim andan getürdi
5100 Güneş gibi çü meyl-i hâk kıldıñ
Velî tâlî‘de çün yok rûy-ı bihbûd
Çü takdîr eylemiş Hak bize hırmân
Şu meh kim vuslatıdur şâha maksûd
Budur söz hâsılı kim ol kamer-çihir
5105 Edebden dûrdur gerçi beyânı
Egerçi zikridür anuñ hacâlet
Budur ol turfe-râz u sırr-ı dil-sûz
Huzâ dürcine bir kufl eylemiş derc
Meger kim eyleyen müşkilleri hal
5110 Egerçi pür-hünerdür mâh-rûdur
Erenler gibidür dâb u şi‘ârı
Hemîşe zenlik adından kaçır ol
Bu yüzden anılayup fikr-i nihâdın
Ve ger ni ol benî-âdem perîsi
5115 Bu gamdandır ki ol tâvûs-ı âfâk
Çü şâhı ‘aybımızdan kılduk âgâh
Bilüp Bânû murâdın râz-dânlar

Kılam iklîmine hoş-dil revâne
Anı tagyîre yokdur çünkü tedbîr
Dilüñ mir’ât-ı gamdan tutmasun jeng
Hemân da‘vet işine urdı bünyâd
Salâ-yı ‘işret itdi mürğ ü mâhî
Zemîn döndi behişt-i tâb-nâke
Gelüp dergâha cem‘ oldı e‘âlî
Alup dîvâna geldi mîr ü erkân
Nazar kıldı o taht u bârîgâha
Kodı hizmet işiginde serini
Serîr-i gûşesin kıldı tekellüf
Dilinden Hüsrevüñ kıldı du‘âlar
Çıkardı şehriyârüñ nâmesini
Öpüp Bânû öñinde kodı fi‘l-hâl
Ayag üzre turup çoğ itdi i‘zâz
Haberler sordı her yüzden açup söz
Niçe h^Wân ni‘met-i devrân çekildi
Tonandı ni‘met ile zer tabaklar
Ki olur vahş u tayra haşre dek kût
Zemîn sahnı idi çarh-ı pür-ahter
Tolanup sûz u gam cânâne irdi
Bu deñlü söyledi ol kâr-dâna
Ser-â-ser lütfudur in‘âm u ihsân
Cihânuñ şâhıdur ihsân anuñdur
Sürüñ yüzler bu kuldân hizmetine
Sizüñdür her ne var bâkî mürüvvet
Hatâsın idesiz lütf ile tagyîr
Du‘âlar eyleyüp yire yüz urdı
Gelüp menzil-gehinde kıldı ârâm
Beyân u nutk u hikmet yiglerine
Disün Pervîz-i şâh-ı hükm-râna
Niyâz ehlini toprakdan götürdi
Yirini zerrenüñ eflâk kıldıñ
Se‘âdet itse yüz sa‘y eylemez sûd
Salâhın isteseñ yıllar ne dermân
Bu kadr ile bizüz ‘âlemde mahsûd
Ki salmış dehr içine pertev-i mihr
Ne idelüm turfe yaratmış Hak anı
Zarûridür bu hâletden makâlet
Ol ahter kim ruhidür ‘âlem-efrûz
Ki feth olmaz cihânlar eylesen harc
Komamış ol peri hüsnine medhal
Ne ‘avretdür ne erdür ‘aybı budur
Sever sâz u seleb seyr ü şikârı
Bugün ser-halka-i merdân geçer ol
Yanında kimse yâd itmez er adın
Güneşdür kim dü-‘âlem müşterîsi
Kalupdur cüftsüz 'Ankâ gibi tâk
Ne kim hükm eylese hâkim durur şâh
Gelüp nakl itdiler ilçiye anlar

Kalup ‘âciz cevâbından anuñ ol
 İrişdi eyleyüp derd ile pervâz
 5120 İşıtdükde anı dârâ-yı dâver
 Söyindi bâd-ı hayretten çerâğı
 Bu kez bir tünd-güftâr ilçi saldı
 Ne deñlü kim varup geldi resûli
 Gazab ol nev‘a germ itdi dimâğın
 5125 Didi hâlüm benüm ol yire yitdi
 Yakîndür kim bu bî-ma‘nî fesâne
 Baña yitmez mi idi bu kadar neng
 Ne zenden kim çeke bir er zebûnlık
 Kazınsun nâmı şeh-bâzuñ cihândan
 5130 Pelengün pencesi düşsün kolından
 Ne hâcet görk için ezfâr u dendân
 Dil-i bebr ola gayretten çü hâlî
 Gazanfer kim degül sayyâd-ı ‘âlem
 Olursa ‘ömr ol ‘ayyârelerden
 5135 Aluban kînemi idem sezâyî
 Ki kanda var ise bir hîle-peyvend
 Diyüp bu sözleri harc eyledi mâl
 Kulag ol gül gibi bülbül bu sözge
 Karışmaz ‘ışk işine kâmurânlık
 5140 Getür sâkî kanı şol âb-ı gül-reng
 Küdûret ‘âlemi derd ü belâdur

Tutup geldügi kişverden yaña yol
 Gelüp Pervîze açdı perde-i râz
 Gazabdan itmedi ol söze bâver
 Pür oldı dūd-ı gayretten dimâğı
 Anuñ dahı cevâbı böyle geldi
 Müyesser olmadı maksad husûli
 Ki dūdi tîre kıldı gün çerâğın
 Ki ‘âlem halkı benden nefret etdi
 Füsûn u mekrdür ‘özü bahâne
 Ki itdüm kendüzüm anlarla hem-seng
 Cihânda gitmez andan ser-nigûnlık
 Ki havf u haşyet ide mâkiyândan
 İrilsa vehm idüp âhû yolından
 Hazer itmez çün andan gûsfendân
 Anı say gürbe-veş nakş-ı nihâlî
 Cihân içindedür rûbâhdan kem
 Niçe ‘ayyâreler mekkârelerden
 Salam kişverler içre belâyı
 Ola aña bu işler haşre dek pend
 Çeriler cem‘ idüp ‘azm itdi fi‘l-hâl
 Ki şehlik özgedür ‘âşıklık özge
 Hevâ-y-ile barışmaz mihrîbânlık
 Yu dil âyînesin kim virdi gam jeng
 Baña ol câmı sun kim pür-safâdur

XXXVIII. Pervîz-i hûn-rîz, Şîrîn-i dil-âviz tarafından zehr-âmîz telh cevâblar gelicek, sipâh-ı vahşet-engîz çeküp Ermen bilâdını şûr u gavgâ-y-ile ve âşûb u belâ-y-ile toldurdugudur. Ve Mihîn Bânû dahı bu hâlî bilüp kaçup Ermen zemînde bir hisâra girdügidür ki evci sekizinci felek kal‘asınuñ on iki burcından ser-bülenddür. Ve küngüresi tokuzuncı âsümân hısnınuñ kulesine peyvenddür. Ve Pervîz ol hisâr-ı gerdûn-vakâr üzre düşicek, Ferhâd-ı gam-nihâdı ser-i hârâda görüp, kayd u bend itmek için üstine leşker üşürdügidür. Ferhâd dahı şeker-nûş cevâblar ile Pervîzüñ bagrına nîşler urup, âhir bir seng-pâre uçurup ‘aleminüñ serin ve serinüñ efserin topraga düşürdügidür.

Me‘ânî leşkerin iden müretteb
 Sipâhın çün müretteb düzdi Pervîz
 Ne ordusına var idi kenâre
 5145 Sipeh gerdi karardup gün çerâğın
 Çeri ol resme tutdı rûy-ı hâki
 Sadâ-yı nây-ı rûyîn ra‘d-âyîn
 Hevâ yüzinde zerrîn ser-‘alemler
 Sipehler berk urup âyînelerden
 5150 Yıkılurdu bu heybetden felekler
 Yakup tâb-ı zırhlar dehrî çün ‘üd
 Erenler cûşî çün şîrân-ı şerze
 Kuşanmışdı gazabdan her dil-âver
 Susanmışdı kılıclar şöyle kana
 5155 Virüp rindâne dil almaga cânı
 Ney-i nâvek gözedüp hoş hevâlar

Bu resme sürdi söz milkine merkeb
 Nizâ‘ u kahr tîgin eyleyüp tîz
 Ne ol ordunuñ ehline şümâre
 Müşevveş eyledi gerdûn dimâğın
 Ki encüm sahn-ı çarh-ı tâb-nâki
 Perîşân itdi dehrüñ fikr ü râyın
 Cihân başına odlar yakdı çün h^War
 Ferâgat itdi ‘âlem mâh u h^Wardan
 Cıdalardan sûtûn olmasa yir yir
 Zemîn od olmuş idi âsümân dūd
 Bırakmışdı cihân içine lerze
 Kemend-i cânsitân yirine ejder
 Ki olmuş dilleri âteş-zübâne
 Sinânlar cerb kılmışdı zübânı
 Dilerdi ide âheng-i nevâlar

Hadeng itmege yagmâ milk-i cânı
Bu üslûb ile ol şâh-ı kavî-dil
Niçe gün çün menâzil kat' kıldı
5160 Haber Bânûya iletđi kaçup il
Nicesi seyl-i tûfân-ı mahâfet
Sizerdi bu hüçümü ol dahı hem
Var idi bir hisârı çarha mânend
Bulup ol pâye birle kadr u mi'râc
5165 Nazar iden irakdan aña nâ-gâh
Felek evcinde iklîl-i kamerdür
Meger kim beyzasın 'Ankâ-yı eflâk
Ne tañ ger çeşme-i hurşîd-i pür-tâb
Mücellâ mermeri mihr-i semâdan
5170 Sevâdı kişverüñ metn-i metîni
'Arûsân zülfî gibi râhı pür-pîc
Binâsı handekinüñ püşt-i mâhî
Mürûr-ı vehme ejder-veş kesüp yol
Olup hâtem-misâl ol devr-i handek
5175 Hilâl-âyîn meger bu bahr-timsâl
Bakan ol handek içre rûy-ı âba
İdüp Bânû bu hısnı pür-zahîre
Sühâ-veş dânesin dest-âs-ı gerdûn
Hamel-veş kuzı yüz biñden ziyâde
5180 Yine her cins geymekden yimekden
Hisâr ehlini zabt için hemîşe
Nigârîn ile pes Bânû-yı ser-dâr
Didiler Hüsrevüñ kasd u hüçümün
Tevakku' itdiler ki ol zâr-i bî-dil
5185 Şeref evcin tuta Mirrîh-âyîn
Egerçi yog idi anuñ hirâsı
Dil-i 'âşıkda çün ma'sûka lâ yok
Bu işden çekmeyüp hergiz melâl ol
Gelüp gördi hisâr öninde bir taş
5190 Bu yâl ü bâl ile ol seng-i hâre
Benem 'ışkuñ diyüp temcîd-h'wânı
Ki oldukda salâ-yı rezm her bâr
Görürken hûn-ı eşkin çarh-ı dólâb
Ola gelmiş budur edvâr içinde
5195 Belî her dem safâ ehlini gerdûn
Salup bir kûşeye dîdem gibi zâr
Esîr-i derd olursa sâlhâ ger
Hüner 'arz eylese 'âlem tolusu
Sözine bir kuru tahsîn iderler
5200 Dilersen olmamak redd ile dil-rîş
Kanâ'at kâfi çün 'Ankâya besdür
Yürü var Lâmi'î ol Hakka teslîm
Nasîhat sözleri gerçi ki dürdür
Füsûn çün dâmdur efsâne dâne
5205 Çü Hüsrev Ermen üzre sürdi ta'cîl
Gelüp âhir hisâr üstine düşdi

Umardı remz-i ebrû-yı kemânı
Sürüp hayl ü sipeh menzil-be-menzil
Sipâh Ermen sevâdına yayıldı
Ki aldı seyl Ermen milkini bil
Ne tûfân kulzüm-i âşûb u âfet
Ezelden işini itmişdi muhkem
Burûcî kulle-i gerdûna peyvend
Ser-i Elbürz idinmiş sûrını tâc
Sanur alında çarhuñ gurre-i mâh
Çekilmiş çarha mâr-ı heft-serdür
Komışlar kulle-i kâf üzre bî-bâk
Ola bu beyzanuñ içinde zerd-âb
Musaffâ âheki mir'ât-ı mâdan
Nihâdı 'âlemüñ rûkn-i rekîni
Sabâ zeyline el irgürmemiş hîc
Derinliğine derk irmez kemâhî
Muhît-âsâ kuşatmış kal'ayı ol
Kalur nâzırlaruñ agzında barmak
Olupdur ol felek pâyına halhâl
Sayar nüh-çarhı bir kem-ter hubâba
Ki idrâkinde olur 'akl hîre
Kılursa devr-i sad-sâl idemez un
Getürmez Sevr ü Cedyi kimse yâda
Ki bîründur anuñ vasfı dimekden
Pür itmekdi anı Bânûya pîşe
Kılup Ferhâdı ol işden haber-dâr
Nücümüñ ric'atin çarhuñ rücümün
Kıla bu hısn-ı gerdûn-sâyı menzil
Nuhûset virmeye tâ ol Zühal-kîn
Kabûl itdi velî bu iltimâsı
Tutar lâ-büd ne kim emr itse ma'sûk
Yürüdi emre idüp imtisâl ol
İrişdürmiş felekler burcına baş
Olurdi câmi'-i çarha menâre
Aña meyl itdi cân-ı pür-figânı
Ol ola hâre üstinden hacet-bâr
İder ol la'li her dem taşa pertâb
Güherler hâre güller hâr içinde
Dil-i zârum gibi eyler ciğer-hûn
Kılur seyl-âb-ı eşkin bahr-girdâr
Nedür hâlün diyü yok bir esirger
Ururlar puhte-y-ile sanderûsı
Yüzinden gidicek nefrîn idirler
Tevakku' bâbını seddeyle dervîş
Ni kayd-ı dâm u ni derd-i kafesdür
Ko bu bâtıl ümîzi çekmegil bîm
Velî efsâne söz söylense mürdür
Saç ol dür-dânelerden mürğ-i câna
Şi'âb-ı kûha kaçdı ürküben il
Görüp ol kal'ayı cânı tutuşdı

Ki yok ol hârenüñ fethine çâre
 Ne hayretten söz ider leşkerine
 Yakarken sînesini nâr-ı hışmı
 5210 Görür kim kaya üzre bir âdem
 Ser-i hârâyâ olmuş dürrütü't-tâc
 Didi ol bü'l-'aceb-veş âdemî-zâd
 Tefahhus eyleñüz niçe kişidür
 Biri ferzânelerden idüp ikdâm
 5215 Didi bî-dil ki bî-nâm u nişânem
 Gam odı şöyle hâk itdi nihâdum
 Ola çün âdemî 'âlemde bî-kâm
 Gam u mihnet esîri bî-nişân yig
 Velî ol kim kılur temyîz-i i'dâm
 5220 Dönüp girü didi ol merd-i ferheng
 Güher-veş eyleyüp taşdan hisârüñ
 Meger kim seng-i gamdan kaçurup baş
 Virüp pâsuh aña dil-haste Ferhâd
 Eger söz gevherindenseñ haber-dâr
 5225 Reh-i 'ışkında geçi müstemendem
 Vücûdum eylemişdür nâr-ı gam dûd
 Çü cânım oldu mihrine hevâ-dâr
 İşiginde çü der-bân itdi şâhum
 Hevâ evcinde açup perr-i şeh-bâz
 5230 Ki görsem ol meh içün zerre âzâr
 Sözin Hüsrev ser-â-tâ-pâ idüp gûş
 Ki gûş itmişdi çoğ evsâfın anuñ
 Didi taş üzre bu câzû-yı pür-dem
 Döküñ rahm itmeyüp hûnını bî-bâk
 5235 Baña bundan irüpdür gam nasîbi
 Kılur rengîn sözi hâtır müşevveş
 Reh-i gül-zârdan dûr olsa bu hâr
 Bu mürgi müft salmış baña ikbâl
 Buyurdu saldı birkaç pehlevân at
 5240 Takup boynına derd ü gam kemendin
 Yüzi üzre süriyüp ejdehâ-vâr
 Görüp bî-dil bu hâli itdi âvâz
 Eger Pervîz-i şehseñ kıl sözüm gûş
 Nedür ben sengsâr içün bu kaygu
 5245 Eger tapuña katlüm ise maksûd
 Velî kırduñ elünle leşkerüñ bil
 Başuñdan geçdüm âhir bil ganîmet
 İre çün bâd-ı âhum bir diyâra
 Ve ger bir taş uçursam eyleyüp zûr
 5250 Tokunmasun dir iseñ başuña taş
 Kül oldumsa ne ola yakup tenüm zâr
 O kim virdi saña sâhib-külehlük
 Dem olur kim bir âh-ı subh-gâhî
 Cefâ nat'ına pes iy şeh sürüp at
 5255 Tutarsañ fil ü ferzin bend idüp ruh
 Dilüñ magrûr idüp bu milk ü câha

Eger biñ yıl olınsa istihâre
 Ne gayret dönmege kor kişverine
 Tokınur nâ-gehân Ferhâda çeşmi
 Ne âdem dîve beñzer cânı pür-dem
 Felek evcinde bulmuş kadr u mi'râc
 Ki gördi anı göñlüm oldu nâ-şâd
 Ki hâtırlar hazîn itmek işidür
 Varup ol şehden itdi pürsiş-i nâm
 Melâmet kûyı içre cân-feşânem
 Ne 'âlemde vücûdum var ne adum
 Ebed devrân içinde bulmasun nâm
 Dil-i pür-derd ü hasret cân-feşân yig
 Komış ben hâke Ferhâd-ı hazîn nâm
 Vücûduñ zerre-veşdür çünki bî-seng
 Ne içün âsümân itdüñ medârüñ
 Güher yirine kılduñ efserüñ taş
 Didi cânıdan çeküp derd ile feryâd
 Ne hâcet serzeniş seng ile iy yâr
 Çü hâk-i pâ-yı yârem ser-bülendem
 Serüm olsa 'aceb mi âsümân sûd
 Gubâram çarha agdum ebr-girdâr
 Göge gün gibi irgürdüm külâhum
 Anuñ-çün eyledüm bu burca pervâz
 Dönem tâ mihri üstine felek-vâr
 Yakîn oldu ki magzından gide hûş
 Bu kez nûş itdi dürd ü sâfın anuñ
 Dilinden yagdurur ef'î gibi sem
 Ki ol ef'î etidür câna tiryâk
 Budur ben 'âşık-ı zârüñ rakîbi
 Hemîn bir mâr-ı pür-semdür münakkaş
 Müyesserdür mukarrer vasl-ı gül-zâr
 Gerekdür andan olmak fârigü'l-bâl
 İdeler hânesinde ol şehi mât
 Salalar bende cism-i pür-gezendin
 Ura taşdan taşa ser seyl-girdâr
 Ki iy şâh-ı zeber-dest ü ser-efrâz
 Degülseñ dahı hem itgil sözüm gûş
 Sovuk âhen dögüp germ olmağı ko
 Baña andan ziyân yokdur saña sûd
 Şikest-i seng-i gam kılduñ serüñ bil
 Başuñ alup yoluña kıl 'azîmet
 Çi taht-ı Hüsrev ü çi tahte-pâre
 Çi ser-kârân-ı 'âlem çi ser-i mûr
 Cünûn ehliyle şâhum itme perhâş
 Dem-i gamdan dilümde gizlü od var
 Benüm kıldı vücûdum hâk-i rehlik
 Sipâh-ı dehrüñ eyler kîne-h^Wâhı
 Bu beydaklarla var itme mübâhât
 Olursın soñra mât iy şâh-ı ferruh
 Elüñi sokma hûn-ı bî-günâhâ

Tagıtmış gam hayâlâtı bilünjü
 Yetîmüñ eşkini lûlû sanursın
 Döküp her bî-günehden hışm ile kan
 5260 Hazîneñ sanma kim pür-sîm ü zerdür
 Vaşak kürk ile olmaz kişi kaplân
 Dilerseñ irmesün bâzûña rence
 Sanursın gonceyi sen nîze-i kâr
 Hazer kıl tîr-i âhûmdan hazer kıl
 5265 Bu hikmet sözlerini itmeden yâd
 Sipâhın men' idüp cenginden anuñ
 Çü şâhı gördi geçmez mâcerâdan
 Niçe taş âsiyâb-ı çarha hem-seng
 İnüp ol âsiyâ-veş seng çâlâk
 5270 İrüp bir pâre andan tâc-ı şâha
 Bu işden havf idüp Hüsrev ziyâde
 Hisâr ehlinden irdi çarha hande
 Çeküp ol serzenişlerden melâlet
 Agu içmişe döndi cânı gamdan
 5275 Getür sâkî kanı şol râh-ı râhat
 Safâlar feyz idüp cân 'âleminde

Uyargıl h^Wâb-ı gafletden dilünjü
 İçersin bagrı kanın su sanursın
 Okursın adımı la'l-i Bedahşân
 Sirişk-i dîde vü hûn-ı cigerdür
 Gerekdür pence-i şîrâne iy yâr
 Yüri bebr ile tutma dest-pence
 Bitürmez rumh işin tûmâr-ı eş'âr
 Ki eyler çarh u ahterden güzër kıl
 Garaz ol idi kim ol şâh-ı bî-dâd
 Hatâ tâ çıkmaya çenginden anuñ
 Hemân bir taş uçurdu ol kayadan
 Kazâ-âyîn ü berk-i ra'd-âhen
 Hücûm ehlin toz itdi ögidüp pâk
 Bırakdı 'ibret için hâk-i râha
 Sipâhı içre kaçdı ser-küşâde
 Gelüp hargâha Hüsrev ser-fikende
 Külâhı düşdüğinden hem hacâlet
 Derûnı muztarib oldı elemde
 Ki dil gamdan olupdur pür-cirâhat
 Ferâgat vir başa dünyâ gamından

XXXIX. Hüsrev, Ferhâduñ taşdan katı kelâmından dil-şikeste ve seng-i intikâmından mecrûh u haste olup, hacâlet hâsıl eyledüğüdür. Ve Büzürg Ümmîdi da'vet idüp bu derdüñ çâresi için lütf-engîz kelâmı kahrla ta'biye vü şehd-âmîz peyâmı zehrle terbiye kılup Mihîn Bânûya tekrâr ilçi gönderüp dil-hirâş sözler söyledüğüdür. Ve ilçinüñ nâmûsı şîsesi, kal'anuñ hâre-i âhen-tâbından ya'nî Mihîn Bânûnuñ hâre-veş muhkem cevâbından târ-mâr olup, ol zehr-âb-ı nâ-savâb sözler yine Hüsrevüñ üzerine saçılduğudur. Nâ-çâr Hüsrev dahı ol hisâr-ı gerdûn-vakârı, leşker-i encüm muhâsara idüp kal'anuñ dervâzeleri bağlanup husûmet kapuları her taraftan açılduğudur.

Felek çün yire çaldı tâc-ı mihri
 Şebistânına 'azm itdi şeh-i çarh
 Dilin aldı kara kaygu cihânuñ
 5280 Bu zulmet hânesin itmege aydın
 Yasayup ordusını leşker-i şâm
 Şerefden virmege Behrâma ric'at
 Çatup ser meşveret emrinde Pervîn
 İrişdürdi soñ uci aña fikret
 5285 Bu yaña çünki Pervîz-i cefâ-kîş
 Çeküp Ferhâd işinden neng-i gayret
 Büzürg Ümmîdi da'vet kıldı fi'l-hâl
 Ko mîzânsuz sözün ol dil-hirâşuñ
 Dahı bu kal'a fethidür 'aceb kâr
 5290 Burûcından görürler zahr-ı mâhı
 Didi üstâd kim iy şâh-ı 'âlem
 Kühistân kavmi seng-endâz olurlar
 Turmazlar velîkin tîg ü tîre
 Tuta çün âteş-i kahruñ cihânı
 5295 Olurlar mihnet ile zâr öñünjde
 Çü kahruñdan irerler cânâ anlar

Hacâlet rengi tutdı rûy-ı dehri
 Siyeh atlas büründi hargeh-i çarh
 Karardı sakf-gâhı âsümânuñ
 Felek sahnını tutdı şem'-i zerrîn
 Yirine tîg ü tîrûñ tutdılar câm
 'Utârid birle Bercîs itdi bî'at
 Çog itdi rây u tedbîr içre telvîn
 Ki ide Nâhîd-veş âheng-i 'işret
 Melâmet sengi birle oldı dil-rîş
 Gelüp hargâhına dil-teng-i hayret
 Didi gösterdi ric'at necm-i ikbâl
 İşitdüñ ola ahvâlini taşuñ
 Ki fikret mürgi pervâzındadur zâr
 'Ayândur handekinden batn-ı mâhî
 Kayurma hâtıruñ hoş tut degül gam
 Felâhan birle mihnet-sâz olurlar
 Olurlar rezm işinde künd ü tîre
 Dilerler çâresüzlükden emânı
 Kılurlar cânâdan istigfâr öñünjde
 Gelürler lâ-cerem îmâna anlar

Eger 'adlünle ol dem viresin ye's
 Dahı ol âdemî-i gûl-girdâr
 Çü etvâr-ı hiredden cânıdır dûr
 5300 Kerem erbâbı kalmaz dûn sözine
 Següñ tâ subh olunca 'av'avından
 İdüp va'd u va'îdün den beyânı
 Yine ol kavme varup ide tehdîd
 5305 İdeler hoş söz ile ef'îyi dâm
 Mukarrerdür 'ayân idüp müdârâ
 Sitîze eylemekden hâre birle
 Ve ger ni degme gez bu hısn-ı âfet
 Egirdüp yıllar ile kalmag ister
 5310 Ve ger virmezse bu yüzden murâd el
 Tapuñdur 'âlemün şâhib-kırânı
 Ne hâcet hâtıruñ âzâr kılmak
 Cihân müşkilleri haldür katuñda
 Bu sözler pes kılup şâhuñ dilin râm
 5315 Seher 'arz eyleyüp nûrânî bayrak
 Görüp meydân yaragin şâh-ı hâver
 Urıldı leşker içre kûs-ı şâhî
 Yirinden turdı Hüsrev hayret ile
 Ulu begler dizildi tapusına
 5320 Yasandı leşker ü dîvân kurıldı
 Buyurdı buldılar bir kâr-dânî
 İdüp Bânûya fi'l-hâl anı irsâl
 İrüp ol dahı Bânû hizmetine
 Didı kim şâhumuz şâh-ı cüvân-baht
 5325 Ki çarhı hükmine râm eylemişdür
 Ki biz mihmân olup geldük bu yire
 Murâd-ı cân u dil peyvendünüzdür
 Ogullukdur analıkdur sizünle
 Eger ibrâmumuz olmazsa makbûl
 5330 O meh-peyker ki oldı mihr-i âfâk
 Dem urmaz gerçi zenler nisbetinden
 Degüldür ol perî-rû serv-i pür-dil
 Pes ol dîvâne-i hârâ-şikâfı
 İrişüp güft ü gûyından tahayyür
 5335 Neden dergâhına mahrem idindi
 Bu şun'et birle ol neng-i zemâne
 Dilin sevdâya maglûb eylemişdür
 Bu iş tutmuş durur 'âlemde şöhet
 Cemâlin 'arz idüp eyler dilin şâd
 5340 Kemer gibi kocar dâyim bilini
 Kadeh-veş la'linün hem-râzı dün gün
 Okursuz ol zülâli pâk u sâfî
 Çü oynar başludur ol serv-i ser-keş
 Kimün kim Zühre-âyîn bir kızı var
 5345 Belî her şâhadur meyli tezervün
 Eger bu cürmünüzde mu'terifsiz
 Olup insâna nisyân üzre bünyâd

Ve ger fazluñla 'afv itseñ degül be's
 Perîşân-hâtır u âşüfte-güftâr
 Olur andan ne sâdır olsa ma'zûr
 Hired ehli güler mecnûn sözine
 Mehüñ noksân olur mı pertevinden
 Virüp ümmîz-i milk ü bim-i cânı
 Kıla yüz nükte her bir sözde temhîd
 Olur dîv ü peri efsûn ile râm
 Zebûnlık idiserler âşikârâ
 Yig ol kim bite işler çâre birle
 Cihân 'asker ola çekmez mahâfet
 Belâlar içre cânı salmag ister
 Kılalum yüz hiyel birle anı hal
 Cihân safderlerinün kahramânı
 Dilün bir seng işinden zâr kılmak
 Ne iş vardur ki bitmez devletün de
 Kurup mey bezmin itdi cânı ârâm
 Çü dikdi kulle-i kâf üzre sancak
 Tutup zer tîg ü kalkan geydi migfer
 İrişdi çarha sît-i pâzişâhî
 Giceki güft ü gûy u fikret ile
 Akup geldi sipâhî kapusına
 Kıyâmet kopdı sankim Sûr urıldı
 Risâlet şîvesinde nükte-dânî
 Dinildi her ne var âmâl ü ehvâl
 Du'â kıldı urup rû hizmetine
 Kamer-tal'at Zühal-rütbet felek-taht
 Bu sözi size i'lâm eylemişdür
 Vefâ kûsın çalup geldük bu yire
 Safâ-yı sohbet-i ferzendünüzdür
 Gönjülden âşinâlıkdur sizünle
 Budur şâfî cevâb u kavlı-i ma'kûl
 Diler dirsiz ki_ola 'Ankâ gibi tâk
 Kaçar lîkin erenler sohbetinden
 Er âdem sohbetine kılca mâyil
 Sözi başdan başa sehv ü güzâfı
 Hired ehline rûyından teneffür
 Cemâli bezmine hem-dem idindi
 Kılup dün gün figân bî-hodâne
 Özin ol aya mensûb eylemişdür
 Niçün ol mehde yokdur zerre gayret
 Kılur gamdan visâli birle âzâd
 Öper hâtemleyin her dem elini
 Surâhî-vâr gam-perdâzı dün gün
 Tereddüd yok bu işlerdür münâfî
 'Aceb mi mâyil-i hâr olsa gül-veş
 Felek olsa hilâlî boynuzı var
 Olur her yirde başı taşra servün
 Şefâ'at lüccesinden mugterifsiz
 Hatâdan hâlî olmaz âdemî-zâd

Mahabbet rahına çün sâlik olduk
Pes itdük milkünüzde mihmânlık
5350 Küdûret mürtefi‘ olsun aradan
Ve ger ni muktezâ-yı pâzişâhî
Güneş bir hâverî zendür katumda
İder tîgüm sipehrün bagrını çâk
Seher-veş saçsa nîzem âteş ü âb
5355 Benem insân-ı ‘ayn u ‘ayn-ı insân
Düketdi çün sözün râvî-yi ferruh
Ki iy merd-i sahun-dân-ı risâlet
Ki mihmânuz diyüp sûretler eyler
Okur Ferhâd için âşüfte güftâr
5360 Ne resme diyevüz bu söz cevâbın
Eger yüz yıl ola ta‘rîfi anuñ
Degül ol gevher illâ şâh-zâde
Hired ehline râyı reh-nümündür
Muhallâdur kemâlât ile zâtı
5365 Anun ol gevher-i vâlâsı vardur
Dahı dir kim eger ol hûr-ı meh-çihir
Neden Ferhâda servi meyl iderdi
Degül ol şûre-bahtuñ sohbetinden
Bu söz dahı ‘acebden bü’l-‘acebdür
5370 Ta‘assub içre hâletden durur bu
Bugün Ferhâd ol âzâde-veşdür
Kül itmişdür vücûdın mihnet odı
Olupdur ‘ışk içinde şöyle fânî
Dili mir‘ât-ı envâr-ı Huzâdur
5375 Aña her nakş-ı ‘âlem bir sebakdur
Çü nûr olmuş urur cânı ser-â-ser
Ne mazhar kim görür nûr ile mevsûf
Ne tañ bu mâha olsa cânı şeydâ
Bir iki kez görüp ol nûr-ı pâki
5380 Dili pervâne-veş yanup göyindi
Ol ahvâli görenler oldı rencân
Niçe cân cevher-i deryâ-yı ‘irfân
Belî bu togru sözdür çeşm-i mu‘vec
Olur hîleyle bend-ejder dehânı
5385 Muhassal bir melek-pervâzdur ol
O meh-rûdan murâdı bir nazardur
Çeküp bülbül gibi her dem gam-ı hâr
Niçe ol dilber ile ide mey-nûş
Bu ma‘nîden tutup geh deşt ü geh kûh
5390 Gehî seng-i cefâdan mâr-veş zâr
Budur ol meh hayâli birle kânî‘
Hakîkatdur ser-â-ser vecd ü hâli
Kulûb-ı ‘âlemün mahbûbidur ol
Ger itmezsen göñüldeñ baña bâver
5395 Varup ol bî-dilün gûş it makâlin
Göricek mihr-i ruhsârında pertev
Aña mihrî bu yüzdendür o mâhuñ

Vefâ milkine cândan mâlik olduk
Gerekdür tapuñuzdan mîz-bânlık
Safâ-y-ile geçilsün mâcerâdan
Nedür siz dahı bilürsüz kemâhî
Kamer bir magribî er hizmetümde
Öper dün gün öñümde mihr ü meh hâk
Olur şeb gibi düşmen cânı bî-tâb
Tozum kuhl eyler a‘yân-ı Sıfâhân
Mihîn Bânû bu resme virdi pâsuh
‘Acebdür şâhuñuzdan bu makâlet
‘Adû-veş milkimüz gâretler eyler
Hired ehline dir dîvâne-i zâr
Anuñ ol höz işitdi öz cevâbın
Dinilmez biñde bir tavsîfi anuñ
Şerefde bizden ü ândan ziyâde
Aña mecnûn diyen ehl-i cünündür
Müzekkâdur kamu hulk u sıfâtı
Ki bu midhatden istignâsı vardur
Ricâl için dilin kılsaydı bed-mihr
Gamından eşk-i çeşmin seyl iderdi
Kılurdu ‘âr yıllar nisbetinden
Hemân diller hirâşına sebebdür
Ya ol hâlî cehâletden durur bu
Ki yokluk bâdesinden cür‘a-keşdür
Anuñ-çün göklere boyandı dûdı
Ki yokdur anda bir varlık nişanı
Anuñ-çün cânı pür-sıdk u safâdur
Ne sûret kim görür manzûrı Hakdur
Pes oldı meyl-i cânı nûra ekser
Dil ü cândan olur mihrinde meş‘ûf
Ki gördi nûr-ı Hakkı anda peydâ
Tutuşdı şöyle cân-ı derd-nâkı
Hayât-ı şem‘ini sanduk söyindi
Girü Hak lütf idüp virdi yiñi cân
Ne gevher nûr-ı pâk-i hayy u sübhân
Sehî kâmetleri her dem görür kec
Tutulmaz bir nefes halkuñ zübânı
Hümâlar sayd ider şeh-bâzdur ol
Nazar kim pâk ola andan ne zardur
Ne gül gördi bu büstândan ne gül-zâr
Ki olur zikr-i lebinden cânı medhûş
Çeker cân-ı za‘îfi kûh-ı endûh
Gehî çün mûr zîr-i pâ-yı gam-hWâr
Gam-i mihr ü melâli birle kânî‘
Degül kılca mecâzî kıl ü kâli
Mahabbet haylinüñ matlûbidur ol
Keremden Tañrıñ için iy sahun-ver
Temâşâ eyle hem ferruh-cemâlin
Bilürsin râst benven yohsa Hüsrev
Ne lütfi var durur egri nigâhuñ

Bilüpdür çün nihâdın su gibi pâk
 Nazar her yirde bir olmaz bilürsin
 5400 Budur ahvâlümüz ger cidd ü ger lehv
 Sehî servümde çün var istikâmet
 Degürmez kimse el nahl-i harâmdu
 Sahun-dân dıñledi çün ol makâli
 Kamusı zabt idüp bî-habt u tagyîr
 5405 Bu sözlerden gelüp bî-had hacâlet
 Bir ol kim sözleri bî-kadr u merdûd
 Kamusından biter bu kim rakîbi
 Yanınca kamu 'aybı birle makbûl
 Pes idüp pâzişehlik i 'tibârın
 5410 Gazab odı yakar çün milk-i cânı
 Çü 'ayn-ı 'aklı örte hışm ebri
 Yıkar bir demde seyli kûhsârı
 Neyistân içre düşse nâ-gehân od
 Gazab nefis ile dîv-i şûr u şerdür
 5415 Kılalar bir nefes çün ittihâdı
 Dilerseñ iy gönül hatt-ı cinândan
 Çü hışm odın fûrûzân kıldı Pervîz
 Kılup ol milki ser-tâ-ser leked-kûb
 İdüp hoş tîr bârânıyla âheng
 5420 Melah yagup kılur san gün yüzün güm
 Bedenler döndi okdan hâr-püşte
 Aña kim zenberek tîri tokındı
 Tüfekler kimi kim kıldı nişâne
 İdüp pervâz berk-âyîn pırankı
 5425 Hevâyîler agup gün gibi çarha
 Felek-girdâr toplar ejdehâ-veş
 Felâhan taşlarınuñ çakaçâkı
 Hevâyı od idüp râyât-ı gül-gûn
 Meger bu mâtemi i 'lâma a 'lâm
 5430 Sürûd-ı cenge âheng eyleyüp sûr
 Dühüller sîneler döğdi bu gamdan
 Kadeh sun sâkıyâ dehr-i pür-âşûb
 Budur cünd-i 'anâ def'ine dermân

Ne ola meyl itse ol serv-i tarab-nâk
 Bu iş töhmet-pezîr olmaz bilürsin
 Gerek şeh kasda haml itsün gerek sehv
 Dilinde gül gibi yokdur sakâmet
 Anuñ-çün ser-keş ü sâbit-kademdür
 Cevâba kalmadı hergiz mecâli
 Gelüp Pervîze bir bir kıldı takrîr
 Dilini Hüsrevüñ aldı melâlet
 Ser-â-ser hâsılı sevdâ-yı bî-sûd
 Habîbinüñ olup cândan karîbi
 Yolında hânümânlar cümle mebzûl
 Gazab aldı elinden ihtiyârın
 Boyar dîd-ı siyâhi âsümânı
 Salar zulmet gönül milkine cebri
 Hücûm itdükte yüz şeh ü diyârı
 Olur âfâk içi bir demde pür-dîd
 Birisi mâde vü birisi nerdür
 Tutar yir yüzünü tuhm-ı fesâdı
 Okı ve 'l-kâzimîne 'l-gayzı cândan
 Hemân emr itdi leşker atlanup tîz
 Yüritdi kal'a üzre ceng ü âşûb
 Hevâdan mancınika yagdurup seng
 Felek bâmını gûyâ taşlar encüm
 Hisâr etrâfi taşdan oldı püşte
 Vücûdı hâre-i zenbûra döndi
 Komadı hırmen-i cânında dâne
 Bırakdı ra'd-veş eflâke yankı
 İnüp düşdüğü yirde girdi çarha
 Deminden 'âlemi kıldı pür-âteş
 Kopardı çarh başına tırâkı
 Tenûr-ı harb kızdı hemçü gerdûn
 Kefen pîçide kılmışdı şafak-fâm
 Kıyâmet kopdı 'âlem oldı mahşûr
 Cihân ker oldı hây u hüy u demden
 Vücûdum milkini kıldı leked-kûb
 Hisâr-ı gamda kaldum yohsa nâlân

XL. Hüsrev-i sâhib-şevket, Ermeniye kal'asınınuñ fethinde 'âciz ü dembeste ve ol sipâh-ı bî-nihâyet, Ferhâd-ı mecnûn-nihâduñ seng-endâzlığından ser-â-ser şikeste olduğudur. Ve Büzürg Ümmîz, Ferhâdı mekr ü tezvîr ü hîle vü tedbîrle esîr itmek için bir câzû-yı sahun-ver ve bir mekkâr-ı hîle-ger bulduğudur. Ol pür destân dahı efsûn riştesinden dâm açup ve tezvîr sirişkinden dâne saçup ol 'ışk u mahabbet bülbülinüñ bir gül-i pür-dârû birle 'aklın alup giriftâr itdüğüdür. Ve Şâpûr ol sayyâd-ı câzû-nihâdı bir taşla helâk idicek, kemîn ehli tîr bârânıyla Şâpûr-ı nâ-tüvânı kaçurup ol sayd-ı dâm-ı belâyı tutup kayd-ı girân u bend-i bî-emân ile alup Hüsre ve gitdüğüdür.

Bu bî-hodlık rehinüñ hûş-mendi
 5435 Ki Hüsrev her ne deñlü kıldı ikdâm
 Egerçi basdı gayret pâyını berk
 O ser-keş kal'a boyun virmedi hîc
 Husûsâ ol yaña kim anda Ferhâd

Bu resme oldı ma'nî nakş-bendi
 Hasâret eyledi hâsıl ser-encâm
 Niçe tâc ehli kıldı serlerin terk
 Visâli zeyline el irmedi hîc
 Turup geh ceng iderdi gâh feryâd

Kaçardı şîr-i nerler darbetinden
5440 Ne sengi kim tutup perrân iderdi
Egeçi yog idi zâtında anuñ
Şikest olsaydı bir mûruñ ayagı
Ve ger bir peşşeyi görseydi bî-per
İdüp ‘ışk u mahabbet dersini fen
5445 Cihândan hâsıl idüp magzını pôt
Velikin gayret-i ‘ışk eyleyüp zûr
E‘âdî haylini korkutmag için
Hevâdan berk gibi yagdurup seng
Hisâr üzre hücum itdükçe leşker
5450 Dişine kimse sînün virmeyüp taş
Belî oldur mahabbet muktezâsı
Düşecek dâmen-i ma‘şûka âteş
Aña öz nefsi için yog idi bîm
Aña bu hâl ammâ Hüsrev-i ‘ahd
5455 Şeb ü rûz idüp anuñ sözlerin zikr
Ki ref’ itsek aradan bu belâyı
Ger andan olmaya diller hirâsân
Bu tedbîr üzre âhir eyleyüp rây
Fesâda peyk ü şûr u şerre rehber
5460 İçi furkat düninden tîre-ahvâl
Yüzinde nûr-ı îmândan eser yok
Kaçan kim zâhir itse mekr ü telbîs
Didiler aña Pervîzün murâdın
Bozardup gözlerini sîm ü zerlerle
5465 Dilini mûm gibi kıldılar nerm
Çün ol güm-râhı kıldı va‘deler şâd
Yüz urup didi iy şâh-ı kavî-rây
Kazam destân u mekr ü dem kuyusın
Hemân sen ‘avn u himmet eyle yârı
5470 Nigâh idüp ne yola gıtdüğümü
Çü ben h^wân hâzır idem bitürüp iş
Pes andan ol siyeh-rûy u siyeh-hâl
Çatup ebrû sarardup reng ile rû
İdüp divâne-âyîn yakasın çâk
5475 Enîn ü zârî-y-ile yola girdi
Urup pâyına ol taşuñ hemîn baş
Cigerden çekdi bir göynüklü âhı
Çü Ferhâd ol enîni gûş kıldı
Bakup gördi ki bir mehcûr u haste
5480 Belâ okına olmuş kâmeti yâ
Derûnı şöyle kıldı gam dil-efkâr
Didi iy derd odından şu‘le-engîz
Ne âteşden durur bagruñ kebâbı
Baña gam tîgin urdı ‘ışk bî-bâk
5485 Baña gerdûndan irdi zahm-ı bî-dâd
Baña hicr odın itdi baht rûzî
Benüm cismüm kül itdi ‘ışk urup od
Beni tûfân-ı mihnet kıldı gark-âb

Dökerdi mürğ perler heybetinden
Niçe âhen-dili bî-cân iderdi
Tokınmak kalbine bir nâ-tüvânun
Erirdi gussadan bagrında yagı
Ururdı ayagina rahm idüp ser
Özine kimseyi bilmezdi düşmen
Sanurdı kimi görseydi hemîn dûst
Göricek dilberi üzre şer u şûr
Hatardan yârı sâlim tutmag için
Zarûrî eyler idi cenge âheng
Olurdı cânı gayretten pür-âzer
Kılurdı başların taş ile haşhâş
Hevâ-yı yâr olur ‘âşık rızâsı
Tutışur cân-ı ‘uşşâk-ı sitem-keş
Dilerdi cânını her lahza teslîm
İderdi anı katl için turup cehd
Büzürg Ümmîd ile eylerdi çok fikr
Kılurduk kal‘a fethine salâyı
Olurdı bu hisârı almag âsân
Bulurlar bir füsûn u mekr-peymây
Salâh emrinde kûr u hayr işe ker
Taşı mihnet gününden nahs u bed-fâl
Sözinde bûy-ı ‘irfândan haber yok
Olur şâgirdinün şâgirdi iblîs
Ser-â-ser gussa vu derd-i nihâdın
Kızardup şehresini va‘delerle
Serini eylediler şem‘-veş germ
Füsûn u sihr işine urdı bünyâd
Çü ben bendeñ olup efsâne-ârây
Sıyam Bâbilde Hârûtuñ sebûsın
Bu işe nâzır it yüz merd-i kârı
Kemînden gözlesünler ne itdüğümü
Bular helvâya ursunlar gelüp diş
Derûnı gibi geydi bir siyeh şâl
Özin hüzn ehli gibi kıldı sayru
Vücûdın eyledi âlûde-i hâk
Gelüp menzil-geh-i Ferhâda irdi
Akıtdı gözlerinden rûd-veş yaş
Ki yakdı gökde şem‘-i mihr ü mâhı
Karâr u sabrı gitdi cûş kıldı
Yatur seng ayagında dil-şikeste
‘Anâ bâgında hâsıl itmiş ayva
Meh-i nev gördi san divâne-i zâr
Demün kıldı dil ü cânım odın tîz
Ki yakdı sînemi od gibi tâbı
Senün sîneñ neden bu nev‘adur çâk
Saña kimden durur ney gibi feryâd
Nedendür sende bunca hicr sûzı
Senün âhuñ neden zâhir kılur dûd
Senün çeşmün kim itdi böyle hûn-âb

Başa tâli‘den olmuşdur bu idbâr
5490 Yakup mihnet odın altumda sen uş
Füsûn-ger gördi kim germ oldı bâzâr
Didi iy ‘ışk ilinüñ pâzişâhı
Tapuñ gibi benem bu yirde bî-yâr
Garîbem hânûmândan ayru düşmiş
5495 Yürürken fâriğ ü başuma sultân
Bu kişverde sevüp bir meh-likâyı
Gamından gerçi cân mihnet-keş idi
Bugün Hüsrev ki Hak virsün cezâsın
Tutaldan bu diyâra hışm idüp rû
5500 Anuñ şûrın görüp ol meh-şemâyil
Men-i mecnûn beyâbân içre kaldum
Kaya koltuklarında vehm-i agyâr
Ele virem diyü bir gün bogazı
Ne cân kim anda var cânân vefâsı
5505 Ve ger varup tazallüm yüzlerinden
Urursam bu hisâr ayagina baş
Çü yokdur ol ışıkde feth-i bâbum
Tapuñ kim ‘ışk ilinüñ reh-revidür
İşitdüm bu kaya olmuş penâhuñ
5510 Tapuña derdümi izhâra geldüm
Ol anlar zârî-i neyden niyâzı
Bilür cân derdini hem-derd olanlar
Gam-ı Mecnûndan ol cân oldı âgâh
O fehm eyler ne çekdi pîr-i Ken‘ân
5515 Bu sûz u derdi çün gûş itdi Ferhâd
Deminden şu‘leler gerdünü tutdı
Sözinde sanup ol mekkârı sâdik
Şu deñlü âh u zâr u nâle kıldı
Görüp bu hâli irdi ol füsûn-ger
5520 Ser-â-ser ‘aklı milkin itdi gâret
Meger yatmışdı bir taş üzre Şâpûr
Muhâlif düş görüp sıçrar yirinden
Çeküp derd ile cân u dilden âhı
Görür bî-hûş düşmiş ol melek-hû
5525 Bilür kim eylemişdür aña rîvi
İrüp pertâb ider başına bir taş
Vücûduñdan dime kim ire âfât
Görüp bu hâli ol kavm-i kemîn-sâz
Hevâdan yol kesüp neyler nevâyâ
5530 Ne şâh-ı ‘ömr ki eyler ol nişîmen
Melek-veş her biri uçar kanatlu
Döner bir âşiyânda kırkı anuñ
Kaçan hûn-ı ciger olsa aña kût
Kamu hûnîn-dehân u âhenîn-pâ
5535 Ulag-ı merg ü peyk-i milk-i âfet
Belâ tûfânıdur şiddet güninde
İdüp el-kıssa Şâpûr ile cengi
Diküp cismini nerges gibi tîre

Saşa kimden nuhûset irdi iy yâr
Başa virdüñ belâ dîgi gibi cûş
Yine izhar idüp derd ile âzâr
Vefâ iklîminüñ sâhib-külâhı
Esîr ü bî-dil ü zâr u dil-efkâr
Firâk u hasret odına tutuşmış
Kazâdan ‘ışka oldum bende-fermân
Sürüp mihrinde rûz u şeb safâyı
Görüp geh geh yüzün gönülüm hoş idi
Irag itsün bu kişverden belâsın
Leked-kûb itmedük yir komadı û
Felek-veş bu hisârı kıldı menzil
Belâ vu derd ü hicrân içre kaldum
Vücûdum kıldı dün gün mâr-girdâr
Biñ oldı bir gün gam sûz u sâzı
Dirîgâ kim ola düşmen fidâsı
Beyân idüp terahhüm sözlerinden
Elinden gelmez illâ başuma taş
Budur cân u gönjülden ıztırâbum
Fütüvvet kişverinüñ hüsrevidür
Güneşsin âsümândur taht-gâhuñ
Ciger hûn-âb u dil pür-yâre geldüm
Ki ola cânında ‘ışkuñ sûz u sâzı
Ne anlar ‘ışkdan nâ-merd olanlar
Ki Leylî kûyını kıldı vatan-gâh
Ki halvet-gâhın itdi Beytü’l- Ahzân
Cigerden eyledi ney gibi feryâd
Yaşı seyl-âb olup hâmûnı tutdı
Özine anladı hâlin muvâfik
Ki cism-i gam-keşi bî-hüş yıkıldı
Tutup burnına hoş dârû-yı hûş-ber
Pes andan itdi ol kavme işâret
Dilin kılmışdı gaflet h^Wâbı rencür
Yakar eflâki bagrı âzerinden
İder Ferhâddan yaña nigâhı
Turur üstinde bir şeytân siyeh-rû
Segirdür recm içün cândan o dîvi
Urup eyler vücûdın hurd u haşhâş
Aña olmaya devrândan mükâfât
Kemândan gösterürler tîre pertâb
Konar biñ mürğ-i çûpîn bir yuvaya
Elin silker hayâtı mîvesinden
‘Urûka girmede şeytân sıfatlu
Biribirinden azdur farkı anuñ
Kılur elmâs-ı minkârîni yâkût
Perî-reftâr seyre perre 'Ankâ
‘Ukâb-ı mihnet ü berk-i mahâfet
Kazâ bârânıdur hayret düninde
Zemînden yagdururlar çarha sengi
Kılurlar ‘âlemi çeşmine tîre

Dönüp harpüşte üzre hâr-püşte
 5540 Pes andan ‘azm idüp ol kavm-i bed-dil
 Bulup dembeste ol âşüfte-cânı
 Takarlar şîr-veş boynına zencîr
 Çü genc-i ‘ışk-ı cânân idi cânı
 Yürürdi ‘ışk içinde çün ferah-nâk
 5545 Gümüş boynını çünkim gördi zencîr
 Olup bu hâle kûh u seng nâlân
 Düşer âvâzesi âfâk içine
 Hisâr ehli alup bu nâleden râz
 Görürler olgarîb ü nâ-tüvânuş
 5550 Geçüp dîvâne-veş boynına zencîr
 Çeküp bend-i girâna dest ü pâyın
 Tutup ol tagdan orduya dek rû
 Hisâr ehli olup bu kâra gam-nâk
 Bilüp bu hâli Bânû mâtem eyler
 Bunı gûş itmesün dir ol perî-şân
 5556 Hilâl olur ruhu bedri elemden
 Getür sâkî kanı şol câm-ı hûş-ber
 Cihândan ben esîri bî-haber kıl

Firâr eyler zarûrî nîm-küşte
 Kılurlar merkad-ı Ferhâdı menzil
 Ururlar cismine bend-i girânı
 Komazlar sürmedük ejder gibi yir
 Ne ola mâr olsa anuñ pâsubânı
 ‘Aceb mi kocsa boynın mâr-ı Hahhâk
 Çekişdi birbirine girdi zencîr
 Sadâsından kopardı kal‘a efgân
 Niçe âfâk bu nüh-tâk içine
 İderler burc u bârû üzre pervâz
 Esîr-i mihnet ü bî-hânümânuş
 Sanasın ejder itmiş şîri nahcîr
 Sürürler yüzi üzre ejder-âyın
 Giderler dergeh-i Pervîze togru
 Saçarlar başlarına âh idüp hâk
 Elemden kâmeti servin ham eyler
 Ki olur sünbüllerin yolup perîşân
 Kıyar öz cânına belki bu gamdan
 Unudam tâ gam-ı devrânı yekser
 Ne ola bî-hûş isem dahı biter kıl

XLI. Kemîn ehli, Ferhâdı selâsil ü aglâl ile şîr-vâr ve habâyil ü enkâl ile ejdehâ-girdâr bârıgâh-ı Hüsre ve getürüp hizmetini yerine yetürdükleridir. Hüsrev dahı Ferhâduñ yâl ü bâlini ve âşüfte ahvâlini görüp mütehâyir olıcak, emr idüp yine hûşını yerine getürdükleridir. Ve Ferhâd-ı güzîn, gözün açıcak ol taht u hargâhı bir berg-i giyâha ve ol hayl ü büngâhı bir çüb-gâha saymayup, sîne gerüp meclisde şîrâne ve dilrâne turduğıdur. Hüsre ve bu hâlet dahı bed-ter hayret virüp gurûr u istikbâr ve ol giriftâra istihkâr yüzünden nazar idüp, perîşân sözler sordugıdur. Ferhâd dahı katı cevâblarla ve muhkem hitâblarla Hüsrevüñ su‘âlâtı âb-gînesi gibi kalbi âyînesini şikest idicek, Hüsrev dahı kahr-engîz ü zehr-âmîz sözler söyledüğüdür. Gayret-i şâhî vü hamiyet-i pâzişâhî birle ‘âlem-i tâb-nâk, çeşmine tîre vü târ ve dâire-i eflâk, başına tar olup Ferhâdı envâ‘ belâlar ile katl için dâr emr eyledüğüdür.

Bu şîrin kissanuñ hâzır cevâbı
 5560 Çü germ olup sahun dükkânın açdı
 Ki çün Ferhâduñ ol kavm-i siyeh-dil
 Getürdiler şeh-i Pervîze çâlâk
 Çü gördi sînesinde cûşın anuñ
 Gözin çün açdı ol mehcûr-ı bî-hod
 5565 Didi mihr ü vefâ peyvendidür bu
 Zihî nâzûk-hayâl ü bend-i dil-keş
 Pes andan itdi çebevre niğâhı
 Kurılmış bir ‘aceb mîrâne dîvân
 Urulmuş ortada bir taht-ı ‘âlî
 5570 O taht üzre oturmuş bir Zühal-kîn
 Kamusun tutmayup bir çübe hem-ser
 İrüp her yañadan âvâz-ı zencîr
 Didi bî-dil ne hoş âhengdür bu
 Derûnum derdine dem-sâz ancak
 5575 Şükûhından gelüp Pervîze tagyîr

Dizüp söz silkine dürr-i hoş-âbı
 Fesâhat gevherin bu resme saçdı
 İdüp cismin pür-aglâl ü selâsil
 Görince oldu şeh cândan tarab-nâk
 Getürdiler buyurdu hûşın anuñ
 Vücûdın gördi bend içre mukayyed
 Baña ol zülf-i müşkîn bendidür bu
 Ki andan pür-safâ cân-ı müşevveş
 Bakup gördi o hayl ü bârıgâhı
 Ki dîvin ünidür görse Süleymân
 Düzülmiş kat kat âdemden havâlî
 Dilin almış gurûr-ı resm ü âyîn
 Gelüp başını saldı ol hüner-ver
 Nevâlar eyleyüp gösterdi tahrîr
 Hevâ-yı ‘ışk ile hem-rengdür bu
 Dil-i ‘uşşâka gam-perdâz ancak
 Dil ü cânına itdi ‘ışkı te’sîr

Didi kandasın iy mecnûn-ı güm-râh
Didi bu tutduğun râhı eyitgil
Didi saña nedür 'âlemde pişe
Didi bu işden olmaz kesb-i rûzî
5580 Didi 'ışk âteşinden di fesâne
Didi yok midur ol sözün nişânı
Didi ol sûz-ı cânı eyle ma'lûm
Didi kandan berüsin 'ışka hem-dest
Didi 'arz it nedür cânâneje ad
5585 Didi kimdür saña mürşid bu râha
Didi bu yolda hâsıldur cüzâlık
Didi niçeye dek cânuñ sürürsin
Didi 'ışk ehlinuñ nedür hayâtı
Didi eyler misin vaslı hevâsın
5590 Didi yokdur bu sevdâdan saña sûd
Didi maksûd-ı cânuñdan beyân it
Didi kim söyle la'linden nişâne
Didi var mı lebinden kimseye behr
Didi cânuñ alursa la'li yâdı
5595 Didi ger zahm ura tîg-i cefâsı
Didi uyhuda 'arz itseydi kâmet
Didi al genc-i bî-had ko hevâyı
Didi bu 'ışk terki hûbrakdur
Didi âhir rakîbinden hazer kıl
5600 Didi cânuña hicrân kîne-keşdür
Didi iy bî-hired geç ol hevesden
Didi olmaz gedâlar lukmesi çerb
Didi ol lukmeden taş var dişüñe
Didi ol lukmedür gâyetde acı
5605 Didi şehirle olma şirket-endiş
Didi cânuña bu işden elem var
Didi başuña yagar tîr ü şimşîr
Didi cismuñ kılurvan pâre pâre
Didi hükm eylerem saña siyâset
5610 Didi bu sözleruñ dîvânelikdür
Ne kim sordıysa Pervîz-i bî-gâne
Muhassal şeh görüp andan bu hâli
Kurudı tende kanı gayretinden
Didi kim bu makûle rezl ü dûnı
5615 Tutup âdem yirine kendüzini
Görüñ işbu gedâ-yı rû-siyâhı
Ne cânından hirâsı var ne benden
Şu deñlü ideyim buña 'azâbı
Virüp âhir bu gamdan cân-ı şîrîn
5620 Ki tâ bir yâfe-gûn u herze-güftâr
Pes emr itdi gazabdan şâh-ı gaddâr
Didi ber-dâr idüp anı kolından
Diküp leşker vücûdın oka anuñ
Teni dönsün ser-â-ser hâr-püşte
5625 Niçe gün tursun anda 'ibret için

Didi mecnûna her yirdür vatan-gâh
Didi mecnûna yol sorar mı 'âkil
Didi 'ışk içre bî-hodlık hemîşe
Didi kesb olsa besdür 'ışk sözi
Didi gelmez anuñ sözi zübâne
Didi fehm eyler ol kim yakdı cânı
Didi andan olur câh ehli mahrûm
Didi ten bulmadın cân ile peyvest
Didi kim gayret itdürmez anı yâd
Didi mürşid gerekmez nûr-ı mâha
Didi sen Hakka itme kethuzâlık
Didi Hak her ne yazdıysa görürsin
Didi vasl içre cânân iltifâtı
Didi kim istemez devlet Hümâsın
Didi 'ışkuñ ziyânıdur başa sûd
Didi bu sözde maksûduñ 'ayân it
Didi kim hem-dem olur râz-ı cânâ
Didi ol nûşdan il kısmıdur zehr
Didi kim cânumuñ oldur murâdı
Didi kim gönülmüñ oldur safâsı
Didi uyanmayaydum tâ kıyâmet
Didi kim hâke satar kîmiyâyı
Didi bu şîve 'âşıkdan irakdur
Didi şîr eylemez segden hazer bil
Didi çün vasl ümîzi ola hoşdur
Didi var fârig ol bu mültemesden
Didi bir lukme için itmegil harb
Didi sen pendüñi virgil başuña
Didi ben aca hoş-şîrîn gülâcı
Didi 'ışk içre birdür şâh u dervîş
Didi 'ışk içre cânandan kime gam var
Didi bârândan olur teşneler sîr
Didi kimdür alan anı şümâra
Didi 'uşşâk içinde zî-riyâset
Didi dîvânelik bî-gânelikdir
Cevâbın virdi bir bir 'âşikâne
Dahı güftâra kalmadı mecâli
Tutuşdı cism ü cânı hayretinden
Esîr-i mihnet ü kahrum zebûnı
Aşaga kor mı hergiz bir sözünü
Gözetmez zerrece âdâb-ı şâhı
Urur seng-i melâmet dahı andan
Ki unutsun her cevâb-ı nâ-savâbı
Kamu şûr u şer ehli ide nefrîn
Bu resme itmeye cür'et diger-bâr
Ki dikdiler hisâr öñinde bir dâr
'Azâb u mihnet ü şiddet yolundan
Aña itsünler envâ'in belânuñ
Çekişsün mâr-veş cân nîm-küşte
Cihân halkına yıllar hayret için

Pes andan oda yaksunlar vücûdın
Savursunlar külini yile anuñ
Olup Ferhâd bu sözden tarab-nâk
Cihândan ya'nî kâm aldum sanursın
5630 Ne kim hükm eyledüñ maksûdum oldur
Murâdum terk-i serdür 'ışk içinde
Saña her niçe kim cây-ı gazabdur
Ki ben-i bî-sabr u hûşî hicr-i dildâr
Beni bu katl ile dil-şâd idersin
5635 Dahı ol kim buyurduñ nasb-dârı
Ki bir cân virmem ol dâr-ı 'anâdan
Degüldür 'ayn-ı 'akla çûbca ol dâr
Yine ol kim buyurduñ tîr-bârân
Baña hicrinde kim yüz ibtilâdur
5640 Baña sen kim ne tîr-i gam urursın
O kim didüñ göyindürsünler anı
Fırâk odına bir dem yanmamışsın
Beni şol resme yakdı hicr nârı
Halîl-i câna hemçün nâr-ı Nemrûd
5645 Yanup bulam bu dûzahdan halâsı
Hem ol od ile idüp cismini hâk
Bu hem hoşdur ki cism-i hâk-peyvend
Külüm agup bulut gibi semâya
Saça geh berk-i âhum birle envâr
5650 Velî bu turfe kim bir nâ-tüvânuñ
Dilinde ta'n-ı her dûndan 'anâlar
Giriftâr-ı gam u sergeşte-i 'ışk
Şehen-şâh-ı cihân sultân-ı gâlib
İşidüp 'ışkı sözün anuñ ezber
5655 Nevâ-yı derd ü gamdan virüp âvâz
İdüp adın bu ahvâl ile 'âşık
Dirüp hayl u sipâh-ı vahşet-engîz
Salup ma'sûkinuñ milkine târâc
Bu gavgâ-yı bülend-âvâze birle
5660 İdüp kasd ol garîb ü bî-nevâya
Ne lütf ile dil ü cânın idüp râm
Bulup bir taşı darbinden şikestî
Pes âhir eyleyüp mekr-i nihânî
Ser-â-tâ-pâ çeküp cismini bende
5665 Öñinde turgurup biñ zillet ile
Görüp ol nâ-tüvânı zâr u 'âciz
Zübânın hancer-âyîn eyleyüp tîz
Virildükde anuñ şâfî cevâbı
Buyurmak ol garîb için siyâset
5670 Şeh-i 'âdil idüp mekr ü füsûnı
Hemîn ola 'adâlet bârek-Allâh
Ol evvel gözgü gibi pôstdan saf
Baña gerçi bugün ölmek düğündür
Ki Hüsrevden baña olan bu bî-dâd
5675 Alup hâkân haber âvâresinden

Çıkarsunlar felek sakfına dûdın
Memâtı 'ibret olsun ile anuñ
Gelüp didi ki iy şâh-ı gazab-nâk
'Adûdan intikâm aldum sanursın
Cihân sevdâlarında sûdum oldur
Ser-i cândan güzerdür 'ışk içinde
Baña bu işde yüz 'îş ü tarabdur
Gün olmaz kim helâk itmeye sad-bâr
Ki biñ kez ölmeden âzâd idersin
Benüm ref' eyledüñ kadrümi bârî
Sebebdür nakle bu dâr-ı fenâdan
Halâs-ı hicre çün anda sebep var
Saña yagdurmamışdur tîr-i hicrân
Hemîşe tîr-i bârân-ı belâdur
Derûnum zahmına merhem urursın
Kül olsun cümle cism-i nâ-tüvânı
Duhân-ı hicr ile boyanmamışsın
Ki dûzahdan füzündür her şerârı
Safâ gül-zârıdur sen yakduğuy od
Tarab hulduinde idem bezm-i hâsı
Didüñ kim yile virsünler tarab-nâk
Terekküb kaydını kılmaya pâ-bend
Salup ol serv başı üzre sâye
Ola geh gays-i eşkümden güher-bâr
Garîb ü 'âşık u âzürde-cânuñ
Başında kahr-ı gerdûndan belâlar
Niçe sergeşte belki küşte-i 'ışk
Elinden lukmesine ola tâlib
Özin bu gamda ide aña hem-ser
Gedâ-yı der-be-derle ola enbâz
Seher gibi geçüp mihrinde sâdik
Çeküp gerdûna yüz biñ tîg-i hûn-rîz
Bedenden başlar alup başdan tâc
Yarag u hayl-i bî-endâze birle
Hezârân mihnet içre mübtelâya
Ne 'unf ile vücûdın eyleyüp dâm
Aña yüz biñ sipâh urmada desti
İdüp yüz rîv ile bî-hûş anı
Sarup bir haste-cânı yüz kemende
Getürdüp yine hûşın hîlet ile
Terahhüm itmeyüp hâlini hergiz
Su'âl itmek ser-â-ser ta'ne-âmîz
İdüp cân u gönülde ıztırâbı
Zihî âyîn-i insâf u riyâset
Siyâset birle katl itmek zebûnı
Şehen-şehlik şecâ'at Allah Allâh
Pes andan ur cemâl-i düstdan lâf
Benüm havf itdügüm lîkin şu gündür
İrişüp Çîn ü Mâçinde ola yâd
Niçe âvâre bagrı pâresinden

Cihân içinde idüp gurbetin yâd
 Bilüp anı helâk itdüklerini
 Olup eflâke dūd-ı âhı memdūd
 Sipehden yankıyup milk-i cihâna
 5680 Kılup iklim-i Kısırâyı pür-âşûb
 Kılıclar tartuban pōlād-ı Çînden
 Savurup yile İrân toprakını
 İdüp şehir ü diyârın sahn-ı melsâ
 Kesüp eşcârını tîg ü teberle
 5685 Dönüp büstân-serâlar kişt-zâra
 Kıla tûfân-ı fitne ‘âlemi gark
 Bu işlerden düşüp hâkân tebeh-kâr
 Diyüp bu resme sözler kıldı bir âh
 Dönüp ol hisn-ı gerdûn-sâya bakdı
 5690 Hurûş idüp cigerden geldi vecde
 İdüp dildârına dilden niyâzı
 Pes andan kaldurup ser didi iy şâh
 Ben uş icmâl-i hâlüm âhir itdüm
 Peşîmânem bu sırrı açdugumdan
 5695 Getür sen ‘ahduñı cehd it yirine
 Keremden itme te’hîr-i helâküm
 İrişdi guşuma vuslat nidâsı
 Mukarrerdür ki bu sermâyedür hîc
 Şeh-i sengîn-dil idüp sözlerin gûş
 5700 Görüp serhengler hışmını şâhuñ
 Alup Hüsrev öñinden dâra togru
 Ki urmuşlardı bir dâr-ı bülendi
 ‘Urûcınıñ felekler nerdübânı
 Cevânib burc-ı ‘Akreb gibi çengâl
 5705 Halâs için ‘adem milkine minhâc
 Yıgılmış yine odunlar ‘adedsüz
 Yir ehlinüñ göge çıkmış hurûşı
 Diyüp her biri hayf ol yâl ü bâle
 Acırlardı añup şîrîn sözini
 5710 Kılurdu gerçi Hüsrev dahı efsûs
 Hisâr ehli olup vâkıf bu hâle
 Gel iy sâkî yiter ben mesti zâr it
 Ki bu dâr içre koyup hûy u hâyı

Firâk u hasret ile kürbetin yâd
 Yakup cismini hâk itdüklerini
 Dirüp leşker ura dehr içine od
 Çeküp bî-bâk tîg-i hûn-feşâna
 Medâyin tahtını idüp leked-kûb
 Kesüp âdem kökin Magrib-zemînden
 Virüp seyl-âba Zerdüş ocagını
 Komayup bir iler çüb âsümân-sâ
 Sürüp yirin ser-â-ser nîzelerle
 Eker tuhm-ı fesâdı ol diyâra
 İde nîrân-ı kîn nüh târemi hark
 Olam ben bî-güneh Hüsrev güneh-kâr
 Ki yandı şu‘lesinden taht u dergâh
 Yine bir âh idüp âfâkı yakdı
 Yüz urup aña karşı kıldı secde
 Göyündürdi cihânı sûz u sâzı
 Müdâm olsun saña bu taht u dergâh
 Cihândan dût yâdı birle gîtdüm
 Perîşânem bu dürri saçdugumdan
 Ko meyli sözlerüm gevherlerine
 İver bu ‘ide cân-ı derd-nâküm
 Zihî cân kim ola cânân fedâsı
 Bu hîc için gerekmez cân ola pîc
 Gazabdan bir iken yüz eyledi cûş
 Çeküp zencîrini ol bî-günâhuñ
 Yöneltiler hisâr-ı yâra togru
 Ki tâb-ı mihrüñ irmezdi kemendi
 Diyâr-ı mihnetüñ dârü’l-emânı
 Tolaşmışdur resenler mâr-timsâl
 Salâh için fesâd ehline mi‘râc
 Dizilmiş halk-ı ‘âlem anda hadsuz
 Asarlar diyü ol bî-sabr u hûşı
 Yiyüp gam ol cemâl-i bâ-kemâle
 Yanarlardı görüp meh-veş yüzini
 Velîkin idemezdi terk-i nâmûs
 İderlerdi derûndan âh u nâle
 Lebün sun ‘aklum al zülfünde dâr it
 Bulam tâ kayd-ı mihnetden rehâyı

XLII. Ferhâdı dâra alup gidicek hemân Hüsrev tahtı üzerinde gazab-nâk ü bî-bâk otururken bî-ihdiyâr hûşı zâyil olup masrû‘-vâr nigûn-sâr düşdügidür. Erbâb-ı dîvân ve a‘yân u erkân bu hâl-i tebâhı görüp feryâd u âhı eflâke irgürüp Hüsrevüñ ser-cümle gelüp üzerine üşüşdükleridür. Ve bu mihnet ü ibtilâyı cümle mîr ü sipâhî, ol garîb ü bî-günâhı tutup dâr itdüklerinden bilüp ittifâkla varup anı dârdan âzâd eyledükleridür. Hem ol sâ‘at yine Hüsrevüñ ‘aklı yirine gelüp Büzürg Ümmîz, beglerle ol mâcerâyı Hüsrevere bir bir söyledükleridür. Âhir, Ferhâdı cünûn ehli gibi ser-â-tâ-pâ kuyûd ve selâsile gark idüp habs için kal‘a-i Selâsile salduklarıdur. Ve Selâsil kal‘asının nigh-bânları ol şâh-ı hurrem-şemâyili görüp âyîne-i çihresinden subh-âyîn mihr ü vefâ ve sîdk u safâ nişânın aldıklarıdur. Ve ol cânâ dîdeleri hücre sin penâh ve sîneleri haclesin vatan-gâh eyleyüp cânları gibi ri‘âyet ü himâyet idüp Ferhâduñ hoş-hâl olduğudur. Ve

**Sokrât-ı hakîm telkîn itdügi ismüñ berekâtında her gice ol bend ü zindândan mutlakü'l-
'inân olup kûhlar kulesinde ve sahrâlar pellesinde deşt-peymâhklar idüp vahş u tayrla
üñs ü ülfet eyleyüp fârigü'l-bâl olduğudur.**

Sanâyi' bağlayan bu nazma sözden
5715 Alup çün gitdiler Ferhâdı dâra
Vücûdi ditreyüp beñzi sarardı
Gidüp sabr u karâr u hûşî düşdi
Ser-â-ser bildi bu ahvâli leşker
Siyâset emrin itdüğinden oldu
5720 Çü mazlûm ide nâr-ı sîneden âh
Büzürg Ümmîz âdem saldı fi'l-hâl
Biribirin basup ol dem sipâhî
Ecel kullâbınun boynında bendi
Aña ol dâr idi san kadr-i mi'râc
5725 İdüp şeh-bâz-veş gerdûna pervâz
Yahôd yârın saçı dârın idüp yâd
Olup menzil-geh ol gün yüzlü aya
Olan Mansûr-veş 'ışk içre ser-dâr
Bulup gerçi ol Hümâ uçmaga pâyê
5730 Velîkin tâyir-i 'arş-âşiyânı
Kafesden dahı pervâz itmemişdi
Mübeşşirler göricek işbu hâli
İrüp çaldılar ol gam rîsmânın
Çü âzâd oldu Ferhâd ol belâdan
5735 Gözin açup didi kim başa ne oldu
Büzürg Ümmîz idüp dilden du'âlar
Kılıp izhâr-ı şâhî vü riyâset
Hemîn bu hâlet oldu pâzişâha
Tahayyürden bunı tedbîr kılduk
5740 Hemân sâ'at irüp 'avn-i İlâhî
Gelen budur benüm göñlüme iy şâh
İrüp maksûda çün şâh ola dil-şâd
Hele ta'cîli şimdi bî-cihetdür
Husûsâ bellü başlu yok günâhı
5745 Egerçi sûretâ dîvâne-veşdür
Velîkin sözleridür râst-mânend
Ki isti'câl şeytânî sıfatdur
Koyup üstine birkaç yüz nigeş-bân
Sözinde ger olursa sıdk peydâ
5750 'Ayân olursa ger kizb ü güzâfi
Çü sözler didi dâna hikmet-âmîz
Var idi ol yakında bir ulu tag
Yapılmış kulesinde çarh-girdâr
Nuhûsetde Zuhalle hem-menâzil
5755 İletdiler pes ol âşüfte cânı
Müvekkeller konup tehdîd olundu
Pes ol endûh bahrinün nehengi
Cünûn vâdîsinün mecnûn-nihâdı
Mahabbet şehrinün rüsvâ-yı 'âmî

Bu mihnet mahlasın yazdı bu yüzden
Kasâvet geldi kalb-i şehriyâra
Derûnı tutuşup çeşmi karardı
Gelüp begler kamu üstine üşdi
Ki ol mazlûm için şâh-ı sitem-ger
Didiler neyleyelüm itdi buldı
Yanar hargâh-ı çarh u hırmen-i mâh
Kılalar tâ siyâset emrin ihmâl
İrişüp gördiler ol bî-günâhı
Felek evcine atmışlar kemendi
Dilerdi fark-ı çarha degdüre tâc
Meger nesrîni sayd eyler o cân-bâz
Ayagı yire basmazdı olup şâd
Dügüp dârın topı irdi semâya
'Aceb mi olsa râh-ı gamda ber-dâr
Meh ü mihr üstine salmışdı sâyê
Koyup bu habs-gâh-ı hâk-dânı
Safâ evcinde şehnâz itmemişdi
Dahı kalmadı sabr için mecâli
Teninden aldılar bend-i girânın
Hemân kurtuldu Hüsrev ibtilâdan
Ki cânım tâb-ı mihnet birle toldı
Didi iy hükm-rân-ı heft-kişver
Çün ol mecnûna emr itdün siyâset
Musîbet irdi ser-tâ-ser sipâha
Siyâset emrini te'hîr kılduk
Girü sıhhatle gördük pâzişâhı
Kala bend içre birkaç gün o güm-râh
Helâk itsün gerekse kılsun âzâd
Delüye bend ü zindân maslahatdur
Ki bî-pervâ kelâmıdır güvâhı
Tarîk-i 'akldan bîgâne-veşdür
Te'emmül eylemek hoşdur Huzâvend
Teennî ehli rahmân ma'rifetdür
Ne ola çekse birez gün bend ü zindân
Ne gam olsa hayât içre o şeydâ
Şehün emrine kim eyler hilâfi
Rızâ virdi anuñ râyına Pervîz
Ki tîgi meh yüzün kılmışdı pür-dâg
Bir ulu kal'a pergâr üzre esvâr
Makâm-ı ehl-i cürm adı Selâsil
Ki bu zindân-ı gam ola mekânı
Va'id ü va'deler temhîd olundu
'Anâ vu derd kûhınun pelengi
Meşakkat râhınun bî-âb u zâdı
Melâmet kûyınun bî-neng ü nâmı

5760 Vefâ iklîminüñ sâhib-kırânı
 Gelüp ol hısna girdi hâtırı hoş
 İdüp âh u enîn ü zârı pîşe
 Olup meftûn sözün gûş iden âdem
 Egerçi gözlenüp şâhuñ yasagı
 5765 Var idi şîr-veş boynında zencîr
 Velî ol bahr-nûş-ı bâde-i ‘ışk
 Yimezdi gussa ol bend-i girândan
 Husûsâ feylesôf-ı milk-i hikmet
 Ki yüz biñ itseler bend-i girânı
 5770 Anuñ derdi gam-ı dildâr idi bes
 Pes ol bendi açup her şeb çıkardı
 Kılup bagrını çâk itseydi zârî
 Ne dem kim aksa eşk-i gam-nihâdı
 Safîr-i ‘ışkdan kılsa terâne
 5775 Cünûn hâlinden itse bir dem ârâm
 Süleymân-veş olup hükmüne münkâd
 Olurdı gâh şîr üstine râkib
 Görüp bebri olurdu hâtırı şâd
 Pelengi gürbe-i cânân sanup ol
 5780 Nedür dirdi göricek gürge hâlün
 Tutup rûbâhı eylerdi niyâzı
 Yatagıdır dil-i ‘uşşâkuñ ol kû
 Bakup âhûya söylerdi dilinden
 Silüp eyledi anuñ eşkini pâk
 5785 Göreydi raks ider bir tâze servi
 Egerdi ol gül-i ra‘nâ hirâmın
 Sürerdi kebk ayagına yüzün zâr
 Tezekkür eyleyüp refîr-ı yârı
 Anup ol zülf ü ebrû-yı dü-tâyı
 5790 Dir idi eyleyüp efgâna âheng
 Kılup tûtî katında hûşını güm
 İdüp kumrıya derdinden şikâyet
 Dir idi Hüdhüde kim iy nigû-kâl
 Gelüp konsa öñine bir hamâme
 5795 Virüp yüz lahn ile kaknûsa peygâm
 Urup gül gibi bülbül âhına gûş
 Dönüp eylerdi cânandan ıztırâbı
 Ki iy şebhîz-mürg âhuñ nedendür
 Meger kim ‘âşık-ı şâh-ı gül olduñ
 5800 ‘Aceb budur işün yâr ile bâzâr
 Ururdı başlayup çün subh-dem dem
 Sürerdi hâke yüz idüp ‘ibâdet
 Göñül derdine hoş feryâd-ressin
 Nesîmün nefha-i huld-i berîndür
 5805 İdüp sünbül saçın yolunda cânû
 Girürsin goncenün göñline nâzûk
 Açarsın nâfeden zincefr ü jergâr
 Kademde Hızrsın demde Mesîhâ
 Ne ola kılsañ kadem-rencîde iy yâr

Belâ meydânınınuñ Rüstem-nişânı
 Felek gârı içinde ejdehâ-veş
 Okurdu şî‘r-i dil-keşler hemîşe
 Koyup gitmezdi ol mehcûrî bir dem
 Demürülenmişdi ol şem‘ün ayagı
 Yog idi kayd u bend emrinde taksîr
 Esîr-i mihnet ü âzâde-i ‘ışk
 Kayurmazdı bu derd-i bî-kerândan
 Aña bir ism-i hâs itmişdi himmet
 Bulurlardı girü âzâde anı
 Belâ-yı cânı hicr-i yâr idi bes
 Deminden bagrını kûhuñ yakardı
 Cigerden inledürdi kûhsârı
 Revân eylerdi kan yaş çeşm-i vâdî
 Tuyûr eylerdi farkın âşiyâne
 Ururdı halka çepçevre ded ü dâm
 İderlerdi yanınca âh u feryâd
 Sibâ‘ u vahş aña hayl ü mevâkib
 İderdi kûy-ı dildâr itlerin yâd
 Sıgardı arkasını el sunup ol
 Anardı görkin ol Yûsuf-cemâlün
 Ki kûyî itlerine geçme bâzî
 Dönüp eydürdi gamdan dilgü
 Ki âh o çeşm-i fettânuñ elinden
 Kılurdu anı gam zehrîne tiryâk
 Uçardı ol yaña cânı tezervî
 İderdi cân u dilden ihtirâmın
 İderdi kan yaşından la‘l-minkâr
 Gezerdi gûşe gûşe kûhsârı
 Gözi üzre iderdi zâga câyı
 Ki miskîn saña da geçmiş saçı reng
 Açardı ol şeker-lebden tekellüm
 Kılurdu gabgabı tavkın hikâyet
 Nedür ol hüsn Belkîsından ahvâl
 Dilerdi göndereydi yâre nâme
 Dil-i pür-âteşin eylerdi i‘lâm
 Olurdu gonce-veş hâmûş u medhûş
 Aña bu resme iderdi hitâbı
 Bu feryâd-ı seher-gâhuñ nedendür
 Ki yanup oda ser-tâ-pâ kül olduñ
 Girü cân u göñülden nâle vü zâr
 İdüp bagrını çâk ü sînesin dem
 Dir idi iy dem-i subh-ı se‘âdet
 Dem-i ‘Îsî vü Rahmânî nefessin
 Şemîmün ‘itr-sâz-ı hûr-ı ‘îndür
 Urur gül hizmetün-çün topraga rû
 Zamîrin sayd idersin cüst ü çâbük
 Yazarsın suda bî-pergâr edvâr
 Olur ‘âlem kudûmuñ birle ihyâ
 Seherden eylesen gül-geşt-i gül-zâr

5810 Demünnden çün gülün rûyın açasın
İdüp rûy-ı cihânı nakş u tezyîn
Gelüp gül dirmege ol serv-i gül-ruh
Haber vir âhumuñ hâlin demünnden
Ayagı topragına ol nigârûñ
5815 Dilümden di ki iy serv-i ser-efrâz
Niçün âvâreñi yâd eylemezsın
İñen zülf ü 'izârûña inanma
Felekler cünbişi dólâba beñzer
Sabâ-y-ile iderken bu niyâzı
5820 Çeküp mürğ-i seher gibi terâne
Ki iy subh-ı se'âdet saña ne oldi
Benem 'ışk içre dün gün zâr u gam-nâk
Meger cânuñda var mihr-i nihânuñ
Bu 'ışk odına beñzer sen de yandûñ
5825 Yitübdür cânuña hicrân elinden
Tenüm gibi yanup cism-i nizârûñ
Kılurken subh birle bu hitâbı
Dir iy tâbende-şem'-i 'âlem-efrûz
O demden sen dahı beñzer hazînsin
5830 Meger olduñ teb-i 'ışk ile âteş
Ya düşdi eşkümuñ bahrine tâbuñ
Hele bu gamdan çün hem-derdüm olduñ
Kaçan ki irseñ o mâhuñ revzenine
İdüp ben bî-dil içün mihrîbânlık
5835 Yüzüm rengini çihreñden 'ayân kıl
Ol âhen-kalbi şâyed eyleyüp germ
Muhassal eyleyüp bu resme zârî
Dem-â-dem seyl-i eşkinden dil-i hâk
Dögüp taşlarla gögsin dökse kan yaş
5840 Tokinsa tîğ-i âhı kûhsâra
Ne dem çâk etse gamdan sînesini
Olup her pâresi âyîne-girdâr
Gezüp bu hâlet ile kûh-tâ-kûh
İderdi yine menzil habs-gâhın
5845 Bu sırrı istemezdi ki ide izhâr
Kıla ol kavme emr-i zecr ü kahrı
Nîgeh-bânlar tuyup lîkin bu hâli
Didiler aña ki iy 'âlemde nâdir
Ne lâyıkdur saña bu mahbes-i kûh
4850 Yiter iy genc gizlen hâk içinde
Fidâ olsun bizüm gibi hezârân
Murâduñ kankı gül-zâr ise bezm it
İrişsün bize Hüsrevden garâmet
Didi Ferhâd kim iy mihrîbânlar
4855 Kaçan meyl eyleyüp ben bu hevâya
Muhâl ola bu iş ehl-i vefâdan
Baña hoşdur ebed bu bend ü zindân
Gel iy sâkî koyup resm-i cefâyı
Ki ol câm ile olup mest ü medhûş

Yüzine sünbülün müyün saçasın
Kılasın bag için büt-hâne-i Çîn
Kıla gül-zâra 'arz-ı rûy-ı ferruh
Gözüm yaşımı anlat şebnemünnden
Eyit âşüfte-hâlin bu gubârûñ
Gülistân-ı letâfet hırmen-i nâz
Hazîn gönlin añup şâd eylemezsın
Yile aldanma vu suya tayanma
Geçer kalmaz bu çağlar âba beñzer
Görür kim subhuñ irdi sûz u sâzı
Okurdı subha derdinden fesâne
Ki cânuñ âteş-i mihnetle toldı
Senüñ bilsem kim eyler yakañı çâk
Ki rûy-ı zerd ü zârûndur nişânuñ
Ki dûd-ı âh-ı dil birle boyandûñ
Anuñ-çün âh idersin tañ yilinden
Şebün düdını basdurdı şerârûñ
Tutar âfâkı mihrüñ sûz u tâbı
Benem yanan nedür bu sendeki sûz
Dilüm gibi anuñ-çün âteşînsin
Ki ditresin turup berk-i hazân-veş
Anuñ-çündür dilünce ıztırâbuñ
Enîs-i cân-ı gam-perverdüm olduñ
Girüp devlet gibi varsañ yanına
Ayagı topragına cân-feşânlık
Dilüm odını sözüñden beyân kıl
Kılasın şem'-âyîn hâtırın nerm
Yakardı gamdan ol dâr u diyârı
Olurdi sîne-i vâdî-sıfat çâk
Erirdi bagrı odından hemân taş
Kılurdi berk gibi pâre pâre
Fenâ hayline açardı kemîni
Ecelden eyler idi 'arz-ı dîdâr
Demi ebr-i gam âhı berk-i endûh
Kılurdi ketm ilden seyr ü râhın
Ki gûş idüp anı ol şâh-ı gaddâr
Anuñ-çün ide rencân il ü şehri
Degüldür bildiler ol şâhı hâlî
Vilâyet nûrı ruhsârûnda zâhir
Yaraşmaz hâtırûnda kayd-ı endûh
Güneşsin raksa gir eflâk içinde
Senüñ bir kem-terîn müyuñ-çün iy hân
Niçe iklim maksûduña 'azm it
Tek olsun hazretüñ sag u selâmet
Dil-i zârüm gibi âzürde cânlar
Salam bir niçe mazlûmı belâya
Husûsâ ben garîb ü mübtelâdan
Çü maksûdumdur ol zülf ü zenahdân
Vefâ ehline sun câm-ı safâyı
Cefâ-yı 'âlemi idem ferâmûş

XLIII. Ferhâd-ı siyeh-rûzuñ hicrân şâmında ve hırmân dâmında mübtelâlıgıdır. Ve rûz-ı kıyâmet gibi ol şâmuñ tûline nihâyet olmayup Ferhâduñ efsâne-gûyân şeydâlıgıdır ki; ‘adem ol şâmuñ şem‘-i cihân-sûzı ‘aynından ‘ibâret ve makdem-i subh-ı bî-rûzî deminden isti‘âretdür. Ve ecel ol şebüñ sevâdı hümûmindan kinâyet ve nihâdı gumûmına işâretdür. Ve bu tîre-şeb içinde Ferhâduñ suhte cismi duhân içre mânend-i ahker ve hâre zımnında misâl-i gevher vâki‘ olup çarh u ahter ve hayâl-i dilberle muhâveresidür. Ve şem‘-i süzende gibi süz u güdâz ve dem‘ ü niyâzla ol gıceyi subha dek zinde tutup bâd-ı seher ü hurşîd-i enverle münâzarasıdır.

5860	Meger bir şâm bu zulmet duhânı
Ne şâm endûh milkinüñ sevâdı
Kılurdu râhını seyyâreler güm
Yahôz dür düzdiydi bu zengî-i şeb
Felek fülki batup deryâ-yı kîre	Ser-â-ser kaplamışdı âsümânı
Ki san tâ subh-ı mahşer yok küşâdı
Şebah-gûn olmuş idi dürr-i encüm
Ki gâret itmiş encüm dürlerin hep
Cemâl-i neyyirât olmuşdı tîre
5865	Meger yazmaga gam şerhin müretteb
Felek tasıyla idüp cem‘-i dûde
Ecel câmın içüp yâ mihr-i gerdûn
Yakup meh rahtın itmişdi kara kül
Ağırlık basmışdı sanki dehri	Düzerdi kâtib-i devrân mürekkeb
Kılurdu hâre-i ‘arz üzre sûde
Felek kılmışdı toprak içre medfûn
Bu mâtem birle giymişdi cihân çul
Yüzinden ‘âlemüñ akardı zehri
5870	İderken ehl-i maşrık ‘azm-i şâmı
Mukaffel eyleyüp bâb-ı ümîzi
Ne şeb bir ejdehâ-y-idi duhânı
Bürünmişdi felek sankim suhubdan
Şu resme sürmelenmiş ‘ayn-ı ‘âlem	Yolın urmuş durur beñzer harâmî
Güm itmiş hâk içinde şeb kilîdi
Deminden oda yakmışdı cihânı
Göyündürmüşdi meh hırmen şühubden
Ki agın karasın fark itmez âdem
5875	Niçe ag u kara göz gözi görmez
Ödi sınımış sipehrüñ beñzer iy cân
Gurûb-ı kâf idüp şarkuñ ‘ukâbı
Üzilmiş Delvüñ ipi çâha düşmiş
Zemîn ka‘rına geçmiş Gâv-ı eflâk	Degül göz şem‘-i ‘âlem-sûzı görmez
Ki kalmış gözleri bî-nûr u hayrân
Cihânı kaplamış garbuñ gurâbı
Kazâdan kalb-i ‘Akreb mâha düşmüş
Terâzû keffesin pür eylemiş hâk
5880	Kül olup hûşe keh-veş yile gitmiş
Sımış çarhuñ kemânın dîv-i zulmet
Dili pür-hûn yatur büzgâle iy cân
Kalem kılmış dilin gamdan dü-peyker
Söyinmiş muglaruñ kandîl-i deyri	Düşüp harçeng ü mâhî seyle gitmiş
Düşürmüş hâke şîri tîr-i gaflet
Hamel-veş tîg-i kûh altında bî-cân
Sipehri eylemiş hayret nigûn-ser
Unutmuş şem‘-i encüm gökde seyri
5885	Cihânı hWâb-ı gaflet şöyle almış
Ne temcîd-i hurûs-ı subh-gâhî
‘Adem milkinde kalmış subh-ı şeb-sûz
Meger fark-ı hurûs-ı erre-âyîn
Ki ‘ömri defterini eyleyüp tay	Ki kutb-ı âsümân dembeste kalmış
Ne höz gül-bâng-ı kûs-ı pâzişâhî
Sıvanmış zift ile dervâze-i rûz
İki şâh itmiş idi tâc-ı la‘lîn
İşitmezdi kimesne bâng-ı yâ Hay
5890	Hunâk-ı gam gibi yâ vakt-i tekbîr
Resen gibi bogup kumrîyi tavkı
Tutup nây-ı gelûsını hezâruñ
Ki bir dem idüben gül sohbetin yâd
Ne gıce bir kara gün idi ol dún	Hamîr-i pîre-zen olmuş gelû-gîr
Temâm olmuşdı hûy u hây-ı şevki
Seher-geh kesdi beñzer tîgi hâruñ
Giceler eylemezdi âh u feryâd
Dönelden görmemişdi çarh-ı gerdûn
5895	Dil-i ehl-i hased gibi karañu
Kesilmişdi mugân deyrinde sesler
Degül âvâze-i mürgân-ı şeb-hîz
Görüp bu hâli Ferhâd-ı siyeh-rûz
Şikest idüp belâ taşıyla başın	Gören şeklin olurdu eñü yañu
Dem urmazdı dehân açup ceresler
Ses itmezdi kemînden gül-i hûn-rîz
Turup eylerdi feryâd-ı ciger-sûz
Sıyup başıyla belki kahr taşın
5900	Dili pür-âteş idi cânı pür-tâv	Yanup olmuşdı cismi bir çakum kav

Vücûdı bir hayâl idi elemden
Olup ol üstüh^{Wân} u pöst-ı fânûs
Belî bu resmedür ‘âlemde ‘âde
Pes ol mihnet ilinüñ müstemendi
5905 Dilinde kalmayup sabr u karârı
Ki iy zâlim sipîhr-i kîne-perverd
Niçe bî-mihr ü bed-âyînmişsin
Tutulmuşken saçından dil tuzaga
Niçün bahtum gibi h^{Wâb} içre kalduñ
5910 Garîb ü zâra mihrüñ kande gitdi
Günüm güm eyleyüp dünler getürdüñ
Nedür bu dîv-i hûn-h^{Wâr} u siyeh-rû
Meger tutuldu âhum birle râhuñ
Ya gam mismârına mıhlandı cismüñ
5915 Yahôd dûd-ı siyâhumdan boyandüñ
Bu hindû-yı siyeh-dil ki adı şebdür
Elinden almaz isen yakamı ger
Baña ol mâh hicri zulmeti bes
Helâk oldu mı şebhîzân-ı ‘âlem
5920 Bu mihnet içre kalmışdur hired deng
Bu resme nâle eylerken o şeyzâ
Ruhında gerçi kim gamdan eser var
Görince anı ol mecnûn-ı pür-gam
Didüm iy bahtumuñ şâmına mısâbâh
5925 Hilâl ebrûñdur ‘işret kilîdi
Senüñ feyzüñle iy ser-çeşme-i pâk
Ruhüñ âyînesinde görseler pâs
Dilüñde mihr dâğından durur tâb
Delîl-i râhsın hayret düninde
5930 Mübârekdür yüzüñ ferhunde nâmuñ
Melek milkinde sensin peyk-i çâlâk
Ne ola rahm eyleyüp ben nâ-tüvâna
‘Adem milkinedür ‘azm-i hirâmum
Eritseñ şem‘-veş bu yolda cânı
5935 Bugün sen bedr-i tâbân ben hilâlem
Bu resme eyler iken mâha güftâr
İkinci kasrdan açıldı bir bâb
İçinden çıkdı bir ferhunde-dîdâr
Görüp anı kara yazulu Ferhâd
5940 Didî iy düstlar hâlin rakam-zen
Debîr-i çarh u defter-dâr-ı eflâk
Kitâbuñdan sebâk alur melekler
Elüñde sehm-i gaybî kâyinâtuñ
Bedî‘ olmaya bu lütf u keremden
5945 İdüp tesvîd-i defter dûd-ı âhum
Bu yolda pây idüp farkuñ kalem-veş
Ne kim kilik-i müjem çekdiyse gamdan
Kılup rengîn varaklar üzre tahrîr
Bu yüzden söyler iken tîre-hâlin

Sünük üzre deri kalmışdı gamdan
İçinde şem‘-i sûzân cân-ı me‘yûs
Ki olur gice her zahmet ziyâde
Belâ vu furkat odınuñ sipendi
Bu resme nevha idüp kıldı zârî
Yakup kılduñ külümnden dehri pür-gerd
Ser-â-ser zecr ü kahr u kînmişsin
Düşürdüñ cân Hümâsın çeng-i zâga
Neden böyle kara kayguya talduñ
Saña bu ‘âciz ü bî-çâre ne itdi
Başuma ne kara günler getürdüñ
Ki gülmez ışımaz san mürdedür û
Ki bir dem zâhir olmaz subh-gâhuñ
Ki turur bir karar üzre tılısmuñ
Ve yâ odum irüp kapkara yandüñ
Baña cân kasdın itmezse ‘acebdür
Yakam rahtuñ bu gam oduyla yekser
Nedür senden bu zulmetler baña pes
Ki yok bir zikr-i yârabdan urur dem
Ki gerdün mak‘ad u seyyâredür leng
Felekden gördi bir şem‘ oldu peyzâ
Velî mihr ile cânı tolmuş envâr
Meh-i nev gibi kıldı kaddini ham
Seher gibi safâ gencine miftâh
Ruhüñdur gurre-i devlet nevîdi
İder tecdîd-i ‘ömri Hızr-ı eflâk
Kılur sen Hızr-refâtâr için il yas
Anuñ-çün eylemezsin giceler h^{Wâb}
Çerâğ-ı bezmsin ‘işret düninde
Felek-veş hindû-yı şebdür gulâmuñ
Kebûter-veş makâmuñ burc-ı eflâk
O meh kûyına dek olsañ revâne
Yitürseñ aña âhir dem selâmum
Diseñ cânumdagı dâğ-ı nihânı
Şeb-i hayretde niçün böyle kalam
Yanarken şem‘-veş göynüklerin zâr
Ki andan ‘ayn-ı ‘âlem oldu pür-tâb
Elinde kilik ü defter nûr-girdâr
Öñinde secde idüp kıldı feryâd
Felek evrâkına dâyim kalem-zen
Hisâbı safha-i zihni gibi pâk
Döner kiliküñ sarîrinden felekler
Anuñ-çün dogrudur ok gibi zâtuñ
Beyân-ı hâlüm itseñ yâra gamdan
Varup ‘arz eylesen hâl-i siyâhum
Diseñ zülfinden oldugum müşevveş
Ruhum evrâkına hûnîn rakamdan
Bulup itseñ o hûb-ı Çine tasvîr
Çekerken ol kaşı yânuñ melâlin

5950 Üçinci haclenüñ feth oldı bâbı
Hizâb-ı dest ü pâsı hûn-ı ‘âşık
Çeküp bagrına bir çeng-i münakkaş
Görince anı Ferhâd-ı gam-âheng
Didi iy sâz-kâr-ı bezm-i gerdûn
5955 Elüñden gitmesün câm-ı meserret
Sözün mevzûn u sâzuñ ‘işret-engîz
Cemâlün mâye-i ‘işret cihâna
Geçer Hârûta iy câzû-şemâyil
Felekler sahnınuñ raks-âverisin
5960 Ne ola varup o mâhuñ meclisine
Zen iken işleyüp bu yolda erlik
Elüñe aluban çeng ü çegâne
Nevâ-yı bî-nevâyı eyleyüp yâd
İderken Zühre-y-ile kıl ü kâli
Didi iy mihrî yok gerdûn-ı gerdân
5966 Ne yilden bezmünün şem‘i söyindi
Kanı câm-ı cihân-efrûzuñ iy çarh
Yir altında toñup kaldun mı yohsa
Meger and içdüñ iy çarh-ı cihân-sûz
5970 Esirge ben garîb-i tîre-cânı
Baña bir zerre mihrün zâhir eyle
Yüzün gülsün açılun bâb-ı rahmet
Bu güftârı iderken nâ-gehânî
Sürüp meydâna rahşın Rüstem-âyîn
5975 Nazar idüp aña Ferhâd-ı safder
Sipâh-ı encümün şâhib-kirânı
Senün vehmünden iy cellâd-ı gerdûn
Nücûm içre kazâ serhengisin sen
Olur gürzün yilinden Sâm ser-sâm
5980 Elüñde hancerüñdür bir içim âb
Beni ol çeşmi İsmâ‘ile iy cân
Olnca günde biñ kez nîm-bismil
Baña her dem çü hicrân tîg-keşdür
Ne hâsıl tende bu peyvend-i serden
5985 Kesilüp bârı düşsün râh-ı yâra
Birisî seglerinden güm idüp râh
İdüp çevgân gibi dest-i derâzî
Yanarken hâlin ol cellâd-ı ‘asra
Görür mesned-nişîni bir kamer -ruh
5990 Şeref-bahş-ı cihân ehl-i se‘âdet
Dir iy burc-ı şeref mesned-nişîni
Melekler gayreti encüm perîsi
Cihânun h^Wâce-i sahib-temîzi
Cemâlünşüz felek bâzârı kâsid
5995 Münevver râyuñ ile kalb-i gerdûn
Esirge ben garîb ü bî-nevâyı
Ki göñlüm bir ‘âceb sevdâya virdüm
Garîb ü bî-kesem himmet tapuñda
Oluban hâk-i pâyuñ dest-gîri

Yüzinden açdı bir hâtun nikâbı
Demi âheng-i ‘uşşâka muvâfik
Tutar Cem gibi elde câm-ı meh-veş
Gelüp efgâna kıldı kâmetin çeng
Koyan sensin cihân bezminde kânûn
Müdâm olsun saña bu ‘îş ü ‘işret
Sürüduñ cân-dih ü nagmeñ dil-âviz
Felekler şî‘rüne bağlar terâne
Demün bir lahzada biñ sihr-i Bâbil
Melekler bezminün hunyâ-gerisin
Pür-âb u âteş idüp çeşm ü sîne
Disen ahvâlüm idüp nevha-gerlik
Gamumdan eyleseñ savt u terâne
Demümden eyleseñ ney gibi feryâd
Bakup dördinci çarhı gördi hâlî
Niçün rûyuñ degül gül gibi handân
Ne oddan rişte-i cânun göyindi
Kanı kandîl-i ‘âlem-sûzuñ iy çarh
Nazardan ‘âlemi salduñ mı yohsa
Beni hâk itmedin kılmayasın rûz
Ve ger ni kül ider odum cihânı
Bu mihnet gicesini âhir eyle
Cemâlünden saçılun tâb-ı rahmet
Görindi hısn-ı pencüm kahramânı
Nerimân-veş elinde tîg-i hûnîn
Didi iy kahramân-ı çarh u ahter
Felekler sahnınuñ Rüstem-nişânı
Kefen boynında subhuñ bagrı pür-hûn
Sipehr üzre belâ âhengisin sen
Sunar Sührâba tîgün âteşin câm
İriş kim tutuşup toldı içüm tâb
Halîl-âyîn çeküp tîg eyle kurbân
Bulayım kurbet-i kurbân kerem kıl
Düşüp tîg üzre ölmek bârı hoşdur
Semer-veş zahmlar yir her hacerden
Gıdâ olsun ser-â-ser mûr u mâra
İrişüp mürde cismüm üzre nâ-gâh
Kıla şâyed serüm gûy ile bâzî
Tokınur dîdesi altıncı kasra
Mübârek tal‘ati dîdârı ferruh
Yüzinden berk urur nûr-ı siyâdet
Se‘âdet taht u tâcınun emîni
Safâ gevherlerinün müşterîsi
Şerefde Mısr-ı gerdûnuñ ‘azîzi
Kabülünşüz nücümüñ bey‘i fâsid
Ne gerdûn çeşm-i cân-ı rub‘-i meskûn
Esîr-i mihnet ü derd ü belâyı
Metâ‘-ı sabrumı yagmâya virdüm
Budur şey’ *lillâhum* dün gün kapuñda
Ganî kıl lütfun ile bu fakîri

6000 Şeb-i hicrânda güm-râh u zelîlem
Dil ü cân milketinden eyledüm ‘azm
Revâ kıl hâcetüm virgil murâdum
Başumdan şâm-ı hicrân dûdı gitsün
Bu söz Bercîs ile olmadın âhir
6005 Dili bahr-i vakâr u kûh-ı temkîn
Geçürmiş bu kühen deyr içre çok sâl
Bakup ol reh-rev-i beydâ-yı furkat
Tapuñdur mürşid-i erbâb-ı tevhîd
Tokuz tâkı sipehrüñ savma‘añdur
6010 Refî‘ü’l-kadrısın âfâk içinde
Bulup olduñ kamu halkuñ imâmı
Du‘â kıl kim Huzâ virsün murâdum
Bu derd içre kılup sabr u sebâtı
Eger bir kez kılursa lütf idüp yâd
6015 Zühal birle iderken bu makâli
Ki ferş-i pür-füsûsıdur zer-endûd
Niçe dür her biri tâbende gevher
Nihâdı on iki kısım üzre maksûm
Virüp her kısma zînet niçe gevher
6020 Bakup ol çarha bu gamdan dili hûn
Görindi ol gevherler çeşmine od
Didi iy haste cânum gibi pür-dâg
Gözün den akıdup gam yaşlarını
Meger âhum okından yârelendün
6025 Yahôz açmag için tag üstine bâg
Ki her biri anuñ bir pâre kandur
Anuñ-çün ney gibi beñzün alınmış
Od olmuşsın ser-â-ser tâb-ı gamdan
Vücûduñ kûh-ı hicrân-veş girân-seng
6030 Tavâf idüp keremden kûy-ı yârı
Tutup cân dan tarîk-i mihribânlık
Çü aldı bî-güneh hicrânı cânum
Bu sûz u derdi eylerken beyân ol
Görindi bir ‘aceb sahrâ-yı bî-had
6035 Ser-â-tâ-pây sahnı nûr-ı bî-reng
Dil-i ‘uşşâk gibi sâf u sâde
Tavâf için safâ ehline Ka‘be
Nazarda Mescid-i Aksâ-yı envâr
Harîmi bâg-ı Kuds-âsâ mukaddes
6040 Çün ol pâkîze-dil bu sahnı gördi
Didi iy kible-gâh-ı halk-ı ‘âlem
Turur ta‘yînüñ ile merkez-i hâk
Muhît-i cümle mahlûkât nûruñ
Olup merci‘ işigün kâyinâta
6045 Cihân maksûdına maksad tapuñdur
Ebed ser-çeşme-i envârsın sen
Nüfûs-ı kâyinâtuñ tâcı sensin
Muhakkak sensin ol gül-zâr-ı lâhût
Eger var ise ben miskîne dermân

Delîl ol baña kim ibni’s-sebîlem
Ki cânân işiginde sâz idem bezm
Buyur feyz-i dilün den âb u zâdum
Dilüm vasl-ı ebed subhına yitsün
Yidinci gökde bir pîr oldı zâhir
Öñinde tahte-i reml ehl-i teskîn
Firâvân hâsıl itmiş milk ü emvâl
Yüz urup didi iy şeyh-i tarîkat
Kapuñdur meşhed-i ashâb-ı tecrîd
Yidi sahnı zemînüñ mezra‘añdur
Emîrû’s-sadrısın nüh-tâk içinde
Kabûl-i hâs u taklîd-i ‘avâmı
İrişsün şeş-der-i gamdan küşâdum
Virüp ‘ışkında cân bulam hayâtı
Ebed bu cân-ı gam-nâk ola dil-şâd
Görindi nâ-gehân bir sahn-ı ‘âlf
Saçılmış safha safha dürr-i manzûd
Ziyâsından münevver heft-kişver
Ki her bir kısmı bir şekl üzre mersûm
Kamusı mihr-âyîn mâh-peyker
İdüp kan yaşlarını Nîl ü Ceyhûn
Çıkup sûz-ı dilinden başına dûd
Niçün yokdur tenün de bir yirün sag
Kim urdı saña verhem taşlarını
Ser-â-tâ-pâ anuñ-çün pârelendün
Odum urdı saña dâg üstine dâg
Gül-i endûh berkinden nişândur
Dil ü cânuñ yanup bagruñ delinmiş
Kül olmuşsın yanup derd ü elem den
Ayaguñ sabr-ı bî-diller gibi leng
Bu güllerden ne ola kılsañ nisârı
Ne var itseñ dilüm den hûn-feşânlık
Varup kûyını tutsun bârî kanum
Olurken şem‘ gibi hûn-feşân ol
Niçe sahrâ-yı bî-had milk-i sermed
Fürûğından olur deng ehl-i ferheng
Beyân u fehme gelmek den ziyâde
Niyâz için vefâ hayline Taybe
Şerefde kible-i ‘ulyâ-yı ebrâr
Nesîmi dil-küşâ-yı feyz-i akdes
Su gibi gül yüzini hâke sürdi
Dilüñ mir‘âtı levh-i İsm-i A‘zam
Döner tahrîkünüñ ile necm ü eflâk
Münevver şem‘sin yokdur fütûruñ
Ta‘ayyün geldi senden şeş-cihâta
Safâ ashâbına merkad kapuñdur
Nazar-gâh-ı ulu’l-ebşârsın sen
Hakâyık seyrinüñ mi‘râcı sensin
İrem bülbülleri medhün de mebhût
Demidür ki oldı bagrum derd ile kan

- 6050 Gözüm yaşına acır yidi deryâ
Ruhumda çeşm-i pür-hûnum durur dâg
Dilümde yâreler âyîne-girdâr
Çü cânım gibi sâfî meşrebün var
İdüp bu resme bî-had âh u vâhı
- 6055 Bulardan almayup âhir cevâbı
İdüp ya'nî ol işlerden nedâmet
Ki iy şâh-ı cihân mahbûb-ı devrân
Şafak dembeste-i reng-i lebündür
Hadengi gamzenün âşûb-ı cândur
- 6060 Gözüñ kim kan içer her demde çün şîr
Saçunđan sünbülün boynında yüz tâb
Beyâz-ı 'ârızun nûr-ı seher-gâh
Gazâl-i çarh âhû-yı şikârun
'Akîk-i âb-dârun câvizânî
- 6065 Boyun servi nihâl-i bâg-ı cennet
Şeb-i zülfünşüz iy hûr-ı perî-çih
Gamunđan mûy-ı cismüm hâr olupdur
Cihân şol resme çıkmışdur gözümden
Sirişküm hayretinden iy kamer-fer
- 6070 Dilümde od iken her tâze dâgum
Gamunđan câna her dem od urursın
Belî lû'lû-yı bahr için çeker şûr
Şu kim dil-teşnedür cân çeşmesine
Velî korhum budur iy çeşme-i nûr
- 6075 Olup yâr-ı nevün cândan nedîmi
Geçüp gül gibi her bir hâre gam-h^{Wâr}
Baña göstermesün Hak ol zemânı
Egerçi rûz-ı mâtem turfe gündür
Muhassal ol garîb ü bî-kes ü yâr
- 6080 Hayâl-i yâra aglarken gamından
- Yanar derdümler deş ü kûh u sahrâ
Kaşum dil-haste cismüm üzredür tag
Kılur nakş-ı ecelden 'arz-ı dîdâr
Revâ mı ben mükedder olmak iy yâr
Yakardı sûzişinden mihr ü mâhı
Dönüp yârına eylerdi hitâbı
Hayâli birle iderdi kıyâmet
Belâ vu fitne vü âşûb-ı devrân
Meh-i nev tavk-ı dâr-ı gabgabundur
Müjeñ taşdan geçer nevk-i sinândur
Bir âhû-berredür kim la'li pür-şîr
Lebünden goncenün pür bagrı hûn-âb
Çerâg-ı tal'atun pervânesi mâh
Esîr-i gîsû-yı müşk-i Tatârun
Bağışlar Hızra Âb-ı Zindegânî
Cemâlün gülşeninden hûra haclet
Gözümde mîl-i âteş rişte-i mihr
Müjem çeşmümde çün mismâr olupdur
Degül sâyem girizânem özümden
Kevâkib birbirine göz iderler
Söyindi bâde-i âhumdan çerâgum
Ne od peykân-ı zehr-âlûd urursın
Öñürdi gevher-i cândan elin yur
'Aceb mi nâr-ı gamdan yaksa sîne
Gönjülden dûr olan gözden olur dûr
Ferâmûş idesin 'ahd-ı kadîmi
Olasın şem'-i cem'-i bezm-i agyâr
Ecelden sa'bdur bu zindegânî
Velîkin ol buña nisbet düğündür
Kılup gam şeş-derinde cânımı zâr
Yakar âfâkı bu şî'rün deminden

GAZEL

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- . . . / - . . . / - . . . / - . .

- İy perî kan yaşum için ins ü cân aglar baña
Acıyup deryâ gibi çeşm-i cihân aglar baña
Dökilen encüm degüldür her seher eflâkden
Gün yüzünden ayru düşdüm âsümân aglar baña
Su degüldür sebzeve dölâb-ı ebrün dökdügi
Gördi eşküm seylini kevn ü mekân aglar baña
Yandugınca furkatun odına dil pervâne-vâr
İçi yanup giceler her şem' kan aglar baña
6085 'Ârızun derdiyle yaşum gördi dil-cûlık idüp
Taşlara başın döğüp âb-ı revân aglar baña
İy rakîb-i seng-dil gülmek revâ mı baña kim
Görse hâlüm kâfir ü nâ-mihribân aglar baña
Ne ola cânım zahmına rahm eyleseñ bir gün diyüp

Ki ol garîb üftâde hâlin her zemân aglar başa

MESNEVÎ

Bu yüzden eyleyüp mâtem sürûdın
Ki subh eylerdi gamdan yakasın çâk
6090 Çü nâr-ı sînesinden yandı 'âlem
Cihân içinde budur resm-i âfâk
Derûn çün hancer ile toldı hûn-âb
Getür sâkî başa tiryâk-ı cânı
Hatâ didüm çü vardur hicrden behr
Dil ü cândan çekerdi gam sürûdın
Dökerdi dîdeden kan yaşlar eflâk
Ne tañ mihr ile ursa subh-dem dem
Ki evvel zehr virür soñra tiryâk
Ne assı nûş-ı dârû içse Sührâb
Degül tiryâk Âb-ı Zindegânî
Döküp tiryâki toldur sâgarum zehr

XLIV. Şîrîn, Ferhâduñ leşker-i Pervîz elinde giriftâr ve hisâr önünde dâr olduğın ehl-i 'ıskuñ sürûd u simâ'ından istimâ' idüp kasr bâbında düşüp bî-hûş olduğudur. Ve Şâpûr, Ferhâduñ hayâtı müjdesi haberin getüricek Şîrînüñ mürde cismi anuñ cân-perver deminden yine tâze hayât bulduğudur. Ve Şîrîn bu hâlet ile halvet-hânesine girüp müjgân-ı hûn-âlûdından hâme müretteb ve sirişki âbıyla âhı dûdından mürekkeb kılup Ferhâda nâme rakam kılduğudur. Şâpûr dahı peyk-vâr 'azm-i kal'a-i Selâsil ve nâme-girdâr tayy-ı menâzil kılup hâme-veş şeb-revâne, müşkîn-câme ve siyeh-'ammâme birle vefâ râhında başın kadem kılduğudur.

6095 Çeken bu derd ü gam şerhine hâme
Çü habs itdi tutup Ferhâdı Hüsrev
Olup bu hîle vü tezvîri anuñ
Sürûdi 'âm u hâsuñ viridi oldu
Meger bir gün şeh-i hûbân nigârîn
6100 Bu hâletden degüldi gerçi âgâh
Karardup dûd-ı hasretten cihânı
Hevâdan gonce gibi açmaga dil
İşitdi bir ser-âgâz-ı gam-âheng
Didi cândan ne hoş söyler bu bülbül
6105 Bu idi ol sürûd-ı mihnet-âgâz
Anı dâr itdüğünü bağlamışlar
Bu bî-dâdı nigârîn eyleyüp gûş
Görüp ol hüsn şem'in böyle sûzân
Gelüp Bânûyı kıldılar haber-dâr
6110 İşidüp mâcerâ-yı yârı nâ-gâh
Bu odlu yilden âhir ol semen-bû
Lebi la'li olupdur güher bâ-reng
Saçup nergeslerinden lâle-i ter
Girîbânıñ idüp gül gibi sad çâk
6115 Olup göğsinde ol ter gonceler kan
Yatur Leylî iken Mecnûn olup ol
İşitdi çünki Bânû bu peyâmı
Saçup nergesleri gül üzre jâle
Hemân cân atup irdi bâm-ı kasra
6120 Gam odından dilin gördi göyinmiş
Yüzine başlayup urdı tabanca
Gözinden derd ile hûn-âb akıtdı
İderken böyle feryâd u enîn
Sadef gibi du'â agzını açdı
Bize bu resme yazdı derd-nâme
Geçüp mansûbeler çün çarh-ı keş-rev
Gam u efsânesi halk-ı cihânuñ
Terânından felekler sahnı toldı
Otururken serây içinde gam-gîn
Velî her dem çekerdi âteşin âh
Tarıkdı künc-i halvet içre cânı
Kamer-veş bâm-ı kasrı itdi menzil
Ki ider gökde semâ'ı Zühreyi deng
Ser-â-tâ-pâ aña gûş oldu ol gül
Tutup Ferhâdı Pervîz-i füsûn-sâz
Gazel tarzında hâlin ağlamışlar
Bir âh idüp cigerden düşdi bî-hûş
Perîler atdılar pervâne-veş cân
Didiler oldu dilber hâli düşvâr
Cihânı tutdı âh u zârı nâ-gâh
Su gibi hâke urdı ağlayup rû
Ruhunuñ gülleri mihr-i semâ-reng
Semenler bergin itdi verd-i ahmer
Yuyup kan yaşlarıyla sînesin çâk
Ne kan âteş sıfatlı iki peykân
Ser-â-tâ-pây gark-ı hûn olup ol
Sanasın sundılar zehr ile câmı
Semenler kopardı berg-i lâle
Nazar saldukda ol âşûb-ı 'asra
Hayât-ı şem'ini sandı söyünmiş
Dögüp başın yire dahı yüz anca
O bâm-ı kasrdan mîzâb akıtdı
Biri hâciblerüñ öpdi zemîn
Senâ gevherlerin Bânûya saçdı

Didi kim hem-dem-i Ferhâd-ı mehcûr
6126 Urup yüz 'izzet ile baş işigde
Yüzinde şadumânlıktan eser var
Çü Şâpûruñ kudûmın bildi Bânû
Koyup bir lahza dilden âh u zârı
6130 İcâzet oldı girdi bende Şâpûr
Didi kim serverâ 'ismet-penâhâ
İşigün secde-gâhı mihr ü mâhuñ
Şu günden kim o şâh-ı kişver-i 'ışk
Nihâdi pâzişâh u gönli dervîş
6135 'Adû çengine düşdi hîle-y-ile
Baña derd-i dil oldı şöyle hâsıl
Kalup bir hâre içre vâlih ü zâr
Ne dest-i çâre var idi sitîze
Yüzüm yog idi hem irüp tapuña
6140 Geyüp âhir libâs-ı şeb-revâne
Girüp Pervîz ordusına bu şâm
Haber aldum o cân-ı nâ-tüvândan
Kesilüp bir nefes gerdün nifâkı
İricek elleri ol şâh-ı meste
6145 Zübân-ı kahrın idüp hancer-i tîz
Virüp her sözine şâfi cevâb ol
Çün ilzâm olduğından eylemiş 'âr
Giderken dâra ol mazlûm u mehcûr
Otururken yirinde sag u sâlim
6150 Cihândan göz yumup cânı bügelmiş
Görüp bu resme begler şehlerin zâr
Bu te'hîr ile dönmiş hayre ol iş
Kerâmetden irişüp ya'nî pertev
Pür idüp hişm ü kînden lîki sîne
6155 Ki şimdi derd ile ol cân-ı me'yûs
Bu gamdan gerçi kim pür-dâg imiş ol
Bütün arkada eskirse ne gam kürk
Hemân anuñ çü bu hâlin işitdüm
Ki halkuñ kizb ü pür-gam sözlerinden
6160 Bilürdüm hâtır-ı Bânûyı haste
Didüm evvel açup size bu râzı
Yine sizden alup râz-ı meserret
Görem ol dâr-ı mihnet içre rûyın
Cemâlınden irişe dîdeme nûr
6165 Olam gurbetde bir sâ'at enîsi
Benem çünkim ezelden yâr-ı gârı
Çü Bânû gördi Şâpûruñ cemâlin
Sürûrından bu resme virdi pâsuh
Sözündür cân-fezâ-yı kalb-i mecrûh
6170 Senüñ hicründe idük ayru nâ-şâd
Bi-hamdillâh bizi key şâd kılduñ
Egerçi gussamuñ pâyânı yokdur
Kamusından bu müşkil kim nigârîn
Güneş gibi yatur uş tâb içinde

Belâ vu gam refîki a'nî Şâpûr
Turup destûr ister taş işigde
Sözinden anlanur ki hoş haber var
Gözinden kanlu yaşın sildi Bânû
Didi aluñ gelüñ ol merd-i kârı
Yir öpdî baş urup ferhunde Şâpûr
Şeh-i meh-menzilet encüm-sipâhâ
Felekler bâmı olsun taht-gâhuñ
Belâ evcinde rahşân ahter-i 'ışk
Garîb ü haste Ferhâd-ı ciger-rîş
O Rüstem hâli destân oldı ile
Yaturdum cân çekişüp nîm-bismil
Agu olmışdı aşum mâr-girdâr
Ne pây-ı 'azm bir yaña girîze
Süreydüm çihre-i hizmet kapuña
Ser-i cândan geçüp oldum revâne
Tutup her encümen yanında ârâm
Esîr-i mihnet ü bî-hânumândan
'Aceb mansûbe düşmiş ittifâkı
İletmişler alup Pervîze beste
Su'âl itmiş aña çok şâh-ı hûn-rîz
Şehüñ gönline salmış ıztırâb ol
Buyurmuş ki ideler ol bî-dili dâr
İrüp nasr-ı Hak olmuş cânı mansûr
Hemân-dem sar' olmuş şâh-ı zâlîm
Nefes kalup ölüm haddine gelmiş
Komişlar dâr işin te'hîre nâ-çâr
Hemân bulmuş ifâkat şâh-ı bed-kîş
Anuñ vehm eylemiş katline Hüsrev
Anı salmış Selâsil kal'asına
Selâsil içre imiş zâr u mahbûs
Bi-hamdillâh sahîh ü sag imiş ol
Ki kelle sag olicak çok bulur bürk
Tapuña dek beşâret 'azmin itdüm
Ki çoğı muhtera'dur özlerinden
Güzeller şâhıdur hem dil-şikeste
Kılam âzâd-ı gam ol serv-i nâzı
Varup ol bî-dili idem ziyâret
İşidem derd ü hasret güft ü gûyın
Makâlinden hem ola sîne mesrûr
O zindân-ı belâ içre celîsi
Ne içün ayru olam vakt-i zârî
Hem itdi gûş ol dil-keş makâlin
Ki iy güftârı hoş dîdârı ferruh
Yüzündür dil-küşâ-yı tal'at-ı rûh
Ko Ferhâduñ gamın hûz itmegil yâd
Bu iki gussadan âzâd kılduñ
Anı şerh itmenüñ imkânı yokdur
İşitmiş bu seher ahvâl-i yârın
Şafak-veş yaş döküp hûn-âb içinde

6175 Gurûb ide diyü ol âfitâbı
Anuñ-çün çarh-ı dîdemdür pür-ahter
Bu hâlet içre pes ol iki gam-h^Wâr
Bu ol bülbül gamından eyleyüp yâd
Cigerler nâlelerden oda yandı
6180 Ki ya'nî gördiler bî-hoddur ol yâr
Ezüp misk ile 'anber göz yaşından
İrüp tâ cân dimâgına o hoş-bû
Çü bu hâlet üzre bir müddet olundu
Nigârînüñ irüp cânına temkîn
6185 Gözin açdı gelüp hûşu yirine
Kızardı dehşetinden lâle gibi
Bakup çün gördi Şâpûr-ı hazîni
Çeküp od gibi cânından zebâne
Dönüp didi ki iy Şâpûr-ı gam-h^Wâr
6190 Tarîk-i mihrîbânlık böyle mi olur
Ne kılduñ ne itdün ol âzürde-cânı
Saña tapşurmuş idüm kanı yârı
Baña ol cân-ı gâybden nişân vir
Gidermezseñ eger dilden gümânım
6195 Didi Bânû ki iy gül yüzlü dildâr
Gülün pâk eyle hûnin jâlelerden
Gerek kim ıztrâbuñ bula teskîn
Olup her biri dârû-yı cirâhat
İşidüp bunı ol şem'-i dil-efrûz
6200 Didi iy misli yok üstâd-ı nakkâş
Sözin ben bî-dilün ma'zûr bilgil
Görüp ol mihrî Şâpûr-ı hevâ-dâr
Du'â agzın açup derd ile fi'l-hâl
Güzeller şâhını mesrûr kıldı
6205 Virüp handeyle dürri la'le tâbı
Degüldi habsı için gerçi dil-şâd
Ne kim var ise üstinde cevâhir
El urup bir bir ol serv-i semen-ber
Pes andan didi Şâpûr-ı yegâne
6210 Hemîşe gün gibi tâbende râyuñ
Kemîneñ itdüm uş 'azm-i Selâsil
Risâlet ideyim dirseñ kapuñdan
Didi Şîrîn ki iy peyk-i huçeste
Tutup kirpüklerümden kilik-i müşkîn
6215 Düzüp dil ruk'asından yâre tûmâr
Bu rişte yâr ile peyvendüm olsun
Diyüp bu resme itdi 'azm-i halvet
Niçe tâvûs-ı mürg-i mâr-peyker
Cüvân-ı nev-hat u serv-i kasab-pûş
6220 Geh olur müşk deryâsında gavvâs
Çıkup zulmet içinde kılrsa tayrân
Habeşden açduğınca Rûma şehper
Bulur ehl-i şeref zıllından ikbâl
Veyâhöz şâh-ı Tûbâdur nigûn-sâr

Biñ oldı cânımuñ her sûz u tâbı
Ki buldı gam küsûfin mihr-i enver
Sehâb-âyîn turup aglaşdılar zâr
Kılup ol bu gülün derdiyle feryâd
Felekler dûd-ı âh ile boyandı
Gülâb-efşânlık itdiler olup zâr
Cigerler yakdılar gam âteşinden
Aça nergeslerin ol serv-i dil-cû
Girü efsâneler 'avdet olundu
Dilinün odı bir dem buldı teskîn
Nazar saldı hemîn hem-demlerine
Dizildi der gülünde jâle gibi
Hemân yâd itdi Ferhâd-ı güzîni
Yine bir âh kıldı bî-hodâne
Geçerdün her nefes yâr-ı vefâ-dâr
Bu yolda cân-feşânlık böyle mi olur
Ki nâ-peyzâ durur nâm u nişânı
Emânet mi bu yohsa resm-i yârî
Ten-i dil-hasteme gel tâze cân vir
Yakîn bil ki oluram boynuña kanım
Yiter ol derd ile bülbül-sıfat zâr
Yiter zeyn eyle servün lâlelerden
Ki çok söz 'arz ider Şâpûr-ı miskîn
Virür dil-hasteler cânına râhat
Yine göynüklü âh idüp ciger-sûz
Niçe nakkâş kim yâr u karındaş
Sözünle cânımı mesrûr kılğıl
Zemîn öpdi irakdan sâye-girdâr
Didi bir bir ne kim oldıysa ahvâl
Dil-i vîrânını ma'mûr kıldı
Halâs oldı bulıtdan âfitâbı
Sevindi olduğundan cânı âzâd
Ki her biri idi bir necm-i zâhir
Nisâr-ı pây-ı Şâpûr itdi yekser
Ki iy ser-hayl-i hûbân-ı zemâne
Dür-i encüm nisâr-ı hâk-i pâyuñ
Görem kim ne eyler ol mehcûr u bî-dil
'Înâyet Hakdan u himmet tapuñdan
Tahammül eyle kim ben dil-şikeste
Yazam eşkümlerle birkaç harf-i rengîn
Tolayum aña cânım rişte-girdâr
Saña ol nâme bâzû-bendüm olsun
Kalem tâvûsına gösterdi celvet
Teni la'l âşiyânı 'anber-i ter
Zübânı ney-şeker-veş şerbeti nûş
Gehî kâfûr sahrâsında rakkâs
Yagar her dem dilinden âb-ı hayvân
Pür eyler mülket-i kâfûrî 'anber
Hümâ-yı milkdür ol mürg-i zî-bâl
Ki olmuş Sidre-veş esmârî gevher

6225 Zihî hem-râz emîn kim virmedin baş
Nevâsı nagme-i ‘uşşâka tahrîr
Mahabbet ehli gibi eşk-bâr ol
Muhassal ol nigâr-ı şehd-güftâr
Kılup pür-nükte furkat nâmesini
6230 Dürüp hoş gonce-girdâr anı fi’l-hâl
Saçından rişte sardı itmeyüp kıl
Pes idüp yâra mihrin cândan izhâr
Çıkup Şâpûra teslîm itdi anı
Ne hoş engüşt idi ol nâme-i cân
6235 Alup pes nâmeyi ferhunde Şâpûr
Kebûter-vâr olup pervâza mâyil
Gelüp san yirine gönli oturdu
Kılup biñ ihtiyât ile nigâhı
İrüp bir şeb o kûhuñ zeyline ol
6240 Hisârûñ devrini pergâr-girdâr
İşidür nâ-gehân bir turfe zârî
Meger kim ol arada haste Ferhâd
Alup devrin sibâ‘ u vahş u mürgân
Turup gûş itdi ol feryâdı Şâpûr
Çü geldi tîr-i âhı câna togru
6246 Alup ol ‘azm-i bî-hengâmdan ses
Kodılar anı tenhâ kûh içinde
İrişdi derd ile dil-haste Şâpûr
Teni göz yaşlarından kana yunmuş
6250 Zihî gam döndürüp kaddin kemâna
Hayâl-i yâr ile her dem makâli
Düşüp pâyma rıfk ile yüz urdu
Didi iy çihre-i cân hâk-i râhuñ
Yiter kan agla iy şem‘-i cihân-sûz
6255 Du‘ânı müstecâb itdi ilâhuñ
Yine ‘izz ü şeref kandîli yandı
İrişdi Hüdhüdi milk-i Sebânuñ
Götür bâlîn-i mihnetden başuñı
Düşüp Ferhâd ederken sûz u sâzı
6260 Miyân-ı hâk u hûndan kaldurup baş
Didi kimsin nedür maksûd-ı cânuñ
Garaz benden serv-i cân isi üşde
Ve ger kasduñ başa yâr olmag ise
Beni ney gibi inçletme nevâdan
6265 Çü her dem fikridür cânuma yoldaş
Didi Şâpûr ki iy sultân-ı ‘uşşâk
Bu istigrâkdan bir dem gözün aç
Vefâ burcından uçup çün hamâme
Çü Şâpûr adını gûş itdi Ferhâd
6270 Yirinden sıçrayup yil gibi çâlâk
Gehî izhâr-ı şükr idüp geh âzâr
Çü bir dem buldı bu gam imtidâdî
Pes andan el urup koynına Şâpûr
Ufukdan san meh-i nev oldi peydâ

Cihâna eylemez cân sırrını fâş
Sadâsı günbed-i eflâke takrîr
Za‘îf ü bî-dil ü zâr u nizâr ol
Ney-i kilkin idüp dilden şeker-bâr
Elinden yire kodı hâmesini
Yazup ‘unvân aña çün kur‘a-i fâl
Ki ya‘nî hizmet için bağladı bil
Urup müşk üzre mührin ol vefâ-dâr
Didi key saklagıl bu hırz-ı cânı
Ki olmuş hâtemi mühr-i Süleymân
Tutup koynında cânı gibi mestûr
Anı cân boynına kıldı hamâyil
Hemân-dem baş koyup ayak götürdi
Kesüp mikrâz-ı pâyı birle râhı
Bulam diyü nihânî kal‘aya yol
Tolanup geşt iderken ol nigû-kâr
Ki kalmaz gûş iden cânuñ karârı
Düşüp eylerdi gamdan âh u feryâd
İderlerdi aña âheng ü efgân
Deminden aıladı Ferhâdı Şâpûr
Hemîn cân atdı ol efgâna togru
Tagıldı vahş u tayruñ mecma‘ı pes
Ser-â-tâ-pâ gam u endûh içinde
Bakup gördi yatur ol zâr u mehcûr
‘Anâ ‘aynında bitmiş mûya dönmiş
Dilin tîr-i ecel kılmış nişâne
Anuñ-çün cismi olmuşdı hayâlî
Ayagı tozını yüzine sürdi
Demidür sâkin olsun bâd-ı âhuñ
Ki irdi subh-dem rûz oldi pîrûz
Müessir düşdi vird-i subh-gâhuñ
Yine bezm-i safâ şem‘i uyandı
Peyâmın ‘arza Belkîs-i zemânuñ
Yu bir dem gül yüzünden kan yaşuñı
İşitdi bu kelâm-ı cân-nevâzı
Enîn ü zârî ile akıdup yaş
Ko enfûsı eyit fikr-i nihânuñ
Murâduñ cânı kurbân ise üşde
Bu kühsâr içre gam-h^Wâr olmag ise
Yakar odum seni geç bu hevâdan
Arada olmayaydum ben dahı kâş
Haber-dâr ol benem Şâpûr-ı müştâk
Güneşsin subh-demdür nûruñı saç
Getürdüm yârdan sen zâra nâme
Cigerden derd ile cûş itdi Ferhâd
Çeküp bagrına raks itdi tarab-nâk
Biribirin kocup ağlaşdılar zâr
Cigerden inçledi ol kûh u vâdî
Çıkardı nâmeyi handân u mesrûr
Görince anı ol pür-mihr ü şeydâ

6275 Olup evvelkiden âşüfte-ter ol

Didi bu şi'ri cândan hûb-ter ol

GAZEL

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Nâme ki ol cândan gelür menşûr-ı ikbâlümdür ol
Mihri-mühri levh-i dilde nakş-ı âmâlümdür ol
Kur'a-i devlet gibi tûmârı üzre yazılan
Hatır-ı dil-bestemi açmag için fâlümdür ol
Ben kara yazuluya gönderdigin hat sanmañuz
Yâre ma'lûm oldu yüzler sûret-i hâlümdür ol
Her kıyâmet satrı kim bir serv-kâmet hûbdur
Şâhid-i müşkîn-nikâb u 'anberîn-hâlümdür ol
6280 İy sabâ gül gibi aç bu nâfe-i ser-besteyi
Kim ezelden dilde 'ukdem cânda eşkâlümdür ol

MESNEVÎ

Temâm itdi çü şi'ri ol füsûn-sâz	Kılup ol nâmeğe biñ dürlü i'zâz
Güherler eyleyüp gözden nisâr ol	Alup bagrına basdı zâr u zâr ol
Yaka nâ-gâh diyüp nâr-ı sîne	İletdi anı çeşmi hücesine
Yuya diyü gözi yaşı hatardan	Tutup cân içre hıfz itdi nazardan
6285 Yüregi talbınup ditrerdi cânı	Niçe tutacagın bilmezdi anı
Pes açup gördi kim ol safha-i nûr	Ma'ârif birle pür bir levh-i mestûr
Beyâzı gurre-i subh-ı sabâhat	Sevâdı turra-i şâm-ı melâhat
Sefidâcidur ol devlet yüzünüş	Bu nûr-ı çeşmidür baht ılduzınüş
Hurûfinuş zurûfı pür-me'ânî	Ki dillerde bedî' ola beyânı
6290 Meger sihr okımışdur hâmesine	Ki hayrândur bakan ser-nâmesine
Safir-i kilki yâhûd mürğ-i cânâ	Düzüp harf u noktadan dâm u dâne
Nezâket ile neler kayd eylemişdür	Ki diller bülbülin sayd eylemişdür
Getür sâkî kanı şol bâde-i zevk	Ki irdi gül-ruhumdan nâme-i şevk
Kılup ol bâde-y-ile cân u dil şâd	Olam bu nâme birle gamdan âzâd

XLV. Şîrîn-i pür-şûruş ney-i kilki, cân bezmine şeker-rîz ve safha-i kâfûra müşk-bîz olup müşkîn zülfî gibi hicrân dünlerinden şikâyet ve hırmân kara günlerinden hikâyet esnâsında Ferhâd-ı siyeh-sitârenüş hâtır-ı şikestesin ve zamîr-i dil-hastesin biñ dürlü niyâz u dil-beste-gî birle sordugudur. Ferhâd-ı mecnûn-nihâd dahı ol tûmâr-ı goncegirdârı gül gibi varak varak açup bülbül-vâr âşüfte vü zâr gözden geçürüp gâh cevâhir-i zevâhir-i hüsn-i 'ibârâtına firîfte ve gâh le'âlî-i mütelâli-i lütf-ı isti'ârâtına âşüfte olup, elfâzınüş revâyih-i rûh-perverindeki envâ' mülâtafanüş istişmâmından ve me'ânîsinüş fevâyih-i rûh-küsterindeki esnâf-ı mu'âtafanüş istisnâmından medhûş düşüp, âhîr bi'l-'aciz ve'l-kusûr ol nâme-i mevfûru's-sürûra cevâb yazmaga yüz urdugudur.

6295 Çün açdı nâmeği ol zâr u mahzûn	Bu-y-idi nâme elfâzına mazmûn
Anuş hamdiyle kim bu nâme-i derd	Pür itdi dehr için hengâme-i derd
Kılup ehl-i vefâyı mazhar-ı kahr	Sunar câm-ı cefâdan dem-be-dem zehr
Urup 'ışk âteşin dehr içre bî-bâk	Eger serv ü ve ger hasdur ider hâk
Çü gam bâdına vire türktâzî	Uçurur meş'al-i şem'-i tirâzî

6300 Belâ seylinde itse tarh bünyâd
Fenâ hâkine salsa kahrı pertev
Kıla çün mihnet odı dūdını fâş
Celâlınden çün ire seng-i kîne
Çü kahrı tîg ile açâ yara
6305 Ol urmuşdur mey ü ney içine od
Gülün bagrını idüp pâre pâre
Mehûñ cânında mihrinden durur tâb
Düşelden tâb-ı 'ışkı bahr ü berre
Ne mihr ü zerre mihrî birle her zât
6310 Giyâh-ı 'âlem olsa ser-te-ser dil
Olursa sîne ney-veş şerha şerha
Velî çün cânda yandı 'ışk nârı
Yazup pervâneye şem'ün güdâzın
Ki ya'nî ben za'îf ü haste-cândan
6315 Saña kim şehriyâr-ı derd ü gamsın
Budur mâ-fî'z-zamîr-i cân-ı müştâk
Nedür mihnetler içre hâl-i zârûñ
Nicesin gamdan iy zâr u garîbüm
Sirişk-i derd ü gam mı âb u zâduñ
6320 Saçum kaydında olsañ bir nefes pîc
Kaşum mihrâbını salsañ hayâle
Gözüm fikriyle itseñ h^wâb-ı şeb-gîr
Gam-ı müjgânüm itse cânunuñ zâr
İdicek lâle haddum bagruñı hûn
6325 Dilünđe ekse hâlüm tuhm-ı sevdâ
Güneş ruhsârımı itseñ tahayyül
Lebüm derdiyle dökse gözlerün yaş
Dehânüm râzını kılsañ tevehhüm
Zübânümdan hadîs itseñ rivâyet
6330 Añup dür dişlerüm itdükçe nâle
Zenahdânüm gamından aglasañ kan
Kaçan gül gibi gûşum eyleseñ yâd
Getürseñ kaddumuñ yâdına kâmet
Hirâmum fikrini itse revânun
6335 Hamâyil kollarum añdukca her bâr
Miyânüm dikkatin kılca hayâlün
Tenüm kâfûrın itseñ dilde ezber
'Aceb bu mihnet ü gurbetler içre
Makâmun küh mıdur yohsa sahrâ
6340 Olur cânun Hümâsı zâr u mehmûm
Hisârun kühsâr-ı derd ü gam mı
Peleng ü bebr midür pây-ı merdün
Göricek hârhar-ı püştün iy şâh
Meger olduñ Süleymânı cihânun
6345 Şehen-şehsin sibâ' u vahş haylün
Senüñdür çün Süleymânlık makâmı
Eger Belkîslik olmazsa haddum
Dirîgâ işbu çarh-ı cev-r-pîşe
Kişi ger gögsini yüz pâre kılun

Şükûhına çî vîrân u çî âbâd
Gubâr ile berâber milk ü hüsrev
Eger kûr u ve ger bînâ döker yaş
Dimez bu la'ldür ol âb-gîne
Çî mûm-ı nerm aña çî seng-i hâre
O kılmışdur yiri kül gökleri dūd
Salan oldur hezârı âh u zâra
Karâr itmez gamından çarh-veş âb
Dem-â-dem muztaribdür mihr ü zerre
Hevâsı içre raksândur çü zerrât
Bu 'ışk etvârı dinmek mümteni' bil
Bu gam evsâfî gelmez zerre şerha
Bu resme uçdı dilden gam şerârı
Gülün bülbül gamından süz u sâzın
Melâmet kal'asına pâs-bândan
Belâ kûhında âteşden 'alemsin
Ki iy nûr-ı çerâg-ı 'ayn-ı 'uşşâk
Akar turmaz mı eşk-i bî-karârun
Visâlüm devletinden bî-nasîbüm
Nicedür sîne-i âteş-nihâduñ
Kararur mı şeb-âsâ günlerün hîc
Döner mi kâmetün servi hilâle
İrer mi sîneñe her gûşeden tîr
Olur mı gül tenünđe kılkarun hâr
Yüzün gül gül kılur mı eşk-i gül-gûn
Olur mı dâg-ı gam cânunđa peydâ
İder mi nâr-ı hasret cismünüñ kül
Olur mı la'l-i âteş-reng her taş
İder misin 'adem milkinde reh-güm
Kılur mı câna od gibi sirâyet
Saçar mı yaşlarun gül üzre jâle
Gelür mi dehr içi çeşmüne zindân
Dilün bülbül-sıfat ider mi feryâd
Koparur mı demün ol gün kıyâmet
Gider mi sâye-veş ardınca cânun
Egüp boynun kalur mısın dilefgâr
Kalur mı kılca kâl içün mecâlün
Erir mi cân-ı mahrûrun çü şekker
Belâ vü şiddet ü kürbetler içre
Fırâşun hâk midür yohsa hârâ
Enîsün zâg mıdur hem-demün bûm
Penâhun vâdî-i renc ü elem mi
Kolan mıdur semend-i reh-neverdün
Hirâşun nâhun-ı ded mi ider âh
Şerefde hükm-rânı ins ü cânun
Hümâsın bâz u 'Ankâlar tufeylün
Baña Belkîs-veş hizmet kıyâmı
Karıncalıktan itme bârî reddüm
İder nâlan vefâ ehlin hemîşe
Felek zulmine niçe çâre kılun

6350 Ne derdine devâ imkânı vardır
 Yakarsın şem'-veş sen anda cânı
 Kılursın lâle-veş sen bagruñı hûn
 Elüm irmez ki uram pâyuña ser
 Görürsem ol gülün keffinde hâr

6355 Bulursam dâmenünđe zerrece hâk
 Sürüp su gibi gerd-i râhuña rû
 Miyânuñ hâlî düşdiyse kemerden
 Eger göñlüñ ola ta'vîze mâyil
 Derünüñ teşnelikden olsa pür-tâb

6360 Ve ger âyîne isterseñ özünge
 Kararsa dûd-ı âhuñdan dünün ger
 Uzun geldükde saña rûz-ı hicrân
 Güneş gibi olup her gün karfînün
 İdeydüm hâtır-ı dil-hasteñi râm

6365 Saçum gibi ne idem âşüfte-râyem
 Ne kılam bir yaña 'ışkuñ belâsı
 Ne vardır hicrüne cânumda tâkat
 Bu deñlü ehl-i tîg ü migfer ile
 Tolayup pâyuma dâmân-ı sabrı

6370 Veli bagrum tolupdur gonce-veş kan
 Ki benven servi gibi pây-beste
 Saçumdan rû-siyeh bahtum günü âh
 Pes itdüm 'ışk içinde sırrımı fâş
 Çü çâk itdüm gamuñdan perdemi ben

6375 Çü tutdum derd-i 'ışkuñ pîşesini
 Dime senden benüm derdüm ola dún
 Belâlar içre gerçi ferdsin sen
 Egerçi furkatumdan nâ-tüvânsın
 Nerîmânlarca yüz biñ kuvvetün var

6380 Benüm gibi degülsin 'âciz ü zâr
 Ne tenhâ ben esîrem dehr içinde
 Düşen düşmen eline oldu bî-cân
 Ko halkuñ ta'n u lev m ü bed-du'âsın
 Surâhî-veş il içre ser-nigûnam

6385 Gün olmaz kim bu gamdan ben dilefgâr
 Kılup vasluñ ümîzi lîki ilhâh
 Velî yüz bunca olsa derd ü mihnet
 Yiterdi gün yüzün bir dahı görsem
 Hemîn oldur tevakku' senden iy şâh

6390 Kabûl idüp kamu tasdî'in anuñ
 Koyup taksîrüm için her 'itâbı
 Ola ol ruk'a tâ kim hırz-ı cânum
 Budur icmâl-i hâlüm kim direm uş

Ne hod bî-dâdınun pâyânı vardır
 Benüm bunda boyar dûdum cihânı
 Beni gark-ı gam eyler eşk-i gül-gün
 İdinem başmaguñ tozını efser
 Müjem sûzenleriyle çıkaram zâr
 İdem sünbüllerüm cârû kılam pâk
 Gülâb-ı eşk-i çeşmden sepem su
 Kemer olaydı kavlü m sîm-i terden
 Saçumdan boynuña idem hamâyil
 Sunaydum leblerümden saña cüllâb
 Ruhum mir'ât ideydüm gün yüzünge
 Olaydum bezmün içre şem'-i enver
 Kılaydum vaslatumdan anı bir ân
 Giceler sâye-âyîn hem-nişînün
 Getüreydüm gözüñe h^wâb u ârâm
 Gözüm yaşı gibi bî-dest ü pâyem
 Girü bir yaña düşmen ibtilâsı
 Ne bu gamdan bulur göñlü m ifâkat
 Ne iltem başa ben zen-mi'cer ile
 Kılurvan gerçi kim cânuma cebri
 Demidür eyler iseñ derde dermân
 Eli etegi kûteh dil-şikeste
 Seherden bî-haber hicrüm dünî âh
 Ya iltem başa işi yâ virem baş
 Geçürem nâle-y-ile her demi ben
 Uşatdum nâm u nengüm şîşesini
 Berâberdür eger olmazsa efzûn
 Ne pervâ saña çünkim merdsin sen
 Çekersin tagca yükler pehlevânsın
 Süleymânlarca 'azm-i himmetün var
 Elemler içre mahsûr u giriftâr
 Benüm öcümde il gün kahr içinde
 Hazerden kurtulan eyler dilin kan
 Kulından yine Hak savsun belâsın
 Lebi handân gözi yaş bagrı hûnam
 Helâküm itmeyem maksûd sad-bâr
 Koyup te'hîre cengüm eyler ıslâh
 Ne mihnet sad-hezâr âşûb u şiddet
 Yog idi gam başa min-ba'd ölürsem
 Ele aldıkça bu gam nâmesin âh
 Ser-â-ser gûş idüp tefcî'in anuñ
 Yazan ana lütf idüp cevâbı
 Belâ vu gussadan hatt-ı emânüm
 Gazel tarzında kıl ba'zın dahı gûş

GAZEL

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 6395 Gün yüzün hicriyle mâhum gicedür gündüz baña
 Veh niçe bî-tâli‘am açmaz sitârem yüz baña
 Giceler encüm degüldür şem‘-veş sûzân olan
 Taña kalmışdur gök ehlinün gözi düpdüz baña
 İşidüp ben bülbülün feryâdını şeb-tâ-seher
 Gül kulag olmuş durur bâg içre nerges göz baña
 Biñ ziyân îcâb iden sevdâlaruñ kıldum kabûl
 Çıkdı elden mâye-i hûş assı itmez söz baña
 Baş koyup ortaya tañ mı terk idersem yüz suyun
 Efser-i devlet durur pâyuñdan iren toz baña
 Umaram pervâz uram şeh-bâz-ı kudsîlerle ben
 Ger Hümâ-yı himmetün zıllı düşe anşuz baña
 6400 Hasretün den iy saçı *ve 'l-leyli yüzi ve 'd-duhâ*
 Âh kim oldı berâber gice vü gündüz baña

MESNEVÎ

<p>Çü Ferhâd okudı mektûb-ı mâhı
 Yitürdi geh özin geh cem‘ kıldı
 Cünûn âsârın itdi bî-had izhâr
 Ki iy gamdan beni âzâd iden dûst
 6405 Kademde Hızrsın demde Mesîhâ
 Bi-hamdillâh yüzün gösterdi bârî
 Ki ihsânlar kılup ol yâr-ı cânî
 Yazup ya‘nî bu resme nâme ferruh
 Ne yazsun zerre-i sergeşte-ahvâl
 6410 Kılur mı bahr öñünde katre cûşî
 Husûsâ kilk ü kâğıddan eser yok
 Bu gamdan çihrem oldı ruk‘a-i zerd
 Ne idem neyleyem ben bî-dil ü kâm
 Bu ‘özri itdi çün ol zâr u mehcûr
 6415 Didi iy şâh-ı gam kim ‘ışkasın kul
 Özüñ cem‘ eyle ko bu ‘özri huşki
 Semen bergine kuşlar kondur iy şâh
 Ki dilber intizâr içre kalupdur
 Çü bildi intizâr-ı yârın ol zâr
 6420 Dikildi başı üstine kalem-veş
 İdüp ya‘nî reh-i hizmetde himmet
 Yazup derd ü gam u göynüklerini
 Mutavvel zülfi gibi nâme kıldı
 Ne nâme tâyir-i ferhunde-pervâz
 6425 Taşı kâfûr içi pür-müşk ü ‘anber
 Yumulsa tâze zanbak goncesidür
 Harîf ü hurde-dân u yâr-ı bî-dil
 Ser-i erbâb-ı ‘irfân âşiyânı
 Melekler gibi evrâdı müselsel
 6430 Temâm oldı çü bu menşûr-ı pür-hâl
 Alup oldı anı ya‘nî revâne
 Kesüp meh gibi şeb-tâ-şeb menâzil
 Sürüp halvet serây-ı yâra irdi
 Urup baş ayagina şâz u hurrem</p> | <p>Çeküp yirden göge derd ile âhı
 Gehî raks eyledi gâhî yıkıldı
 Dönüp Şâpûra didi âhir-i kâr
 Peyâmüñ birle cânım şâd iden dûst
 Ben ölmüş cânı itseñ tañ mı ihyâ
 Baña ne pend idersin şimdi bârî
 Götürmüş hâkden ben nâ-tüvânı
 Kulından istemiş ol lütfa pâsuh
 Ki ide hurşîd-i ‘âlem-tâba irsâl
 Olur mı bî-dilün cânsuz hurûşî
 Elümde keff ü engüştümden ayruk
 Mürekkeb mukle-i hûn-bâr u pür-derd
 Ne tende tâkat u ne cânda ârâm
 Çıkardı nâme esbâbını Şâpûr
 Ne kim yazsan olur ‘âlemde makbûl
 Kalem den saç kâfûr üzre müşki
 Cevâb ile beni tîz gönder iy şâh
 Nihâdın ser-te-ser fikrün alupdur
 Kalem aldı eline çâr u nâ-çâr
 Devât-ı sürh gibi toldı âteş
 Ser ü çeşmiyle cândan kıldı hizmet
 İki ‘âlem götürmez yüklerini
 Gülün egnine müşkîn câme kıldı
 Tehî-dil sâde-rû cânı tolu râz
 Sabâ-reftâr u bir peyk-i haber-dâr
 Açılsa verd ü reyhân bağçesidür
 Zarîf ü nükte-rân u merd-i kâmil
 Göñüller içre cân gibi mekânı
 Felekler gibi tûmârı müseccel
 Kanat açdı hemîn Şâpûr-ı zî-bâl
 Yirinde kaldı bî-dil yâne yâne
 Şeref burcını âhir kıldı menzil
 Beşâret gösterüp dildâra girdi
 Eline nâmeyi sundı hemân-dem</p> |
|---|---|

6435 Didi kim yüz sürüp Ferhâd-ı mehcûr
Bulup nâmenle nâmı ‘izz ü ikbâl
Sunup çün nâmeyi aldı nigârîn
El urup perdeyi yüzden götürdi
Olup pür-âb u âzer çeşm ü sîne
6440 Getür sâkî kanı şol câm-ı selvet
Bu halvet içre tâ nûş-ı cânı

Umar hâk-i rehûnden çeşmine nûr
Bu şükrân ruk‘asını kıldı irsâl
Nisâr-ı nâme kıldı cümle varın
Ferahdan gâh turdı gâh oturdu
Turup ‘azm itdi halvet hânesine
Ki itdüm cân u dilden ‘azm-i halvet
Çekem cân gibi illerden nihânî

XLVI. Ferhâduñ mîtn-i ser-tîzi, safha-i hârâda şerâre-engîz olduğu gibi, hâme-i güher-rîzi dahı Şîrîn-i dil-âvîzüñ nâmesine cevâb yazmakda şu‘leler peydâ idüp şühüb-vâr suhub-ı dûdeden şevk yazularına âteş-efşân olduğudur. Ve Şîrînüñ sabrı hürmeni bi’l-küllîye göyinüp hûşî hânümânın dûd-ı âhıyla vu rûd-ı eşkiyle seyle virüp, hisâr-ı hasretde vü diyâr-ı hayretde dahı bed-ter perîşân düşdüğüdür.

Çün açdı nâmenüñ tûmârın ol gül
Anuñ adıyla kim sevdâ-yı ‘âlem
Ezeldür evvelinüñ matla‘ı yok
6445 Ezelden her ne kim itdiyse takdîr
Çeker çün ‘ışk nârınuñ duhânın
Anı kim eyler ‘âşık zerre-mânend
Aña kim bâde-i gamdan sunar câm
Şunı kim kişverinden yâd eyler
6450 Şuña kim gurbet içre vire mesken
Ser-â-tâ-pâ giriftâr-ı gam eyler
Cüzâ eylerse cism ü cânı bir dem
Ve ger peyvend iderse oda suyu
Ne cân kim ola mihrinden tarab-nâk
6455 Irak düşse safâ hengâmesinden
Budur ol lütf-ı bî-pâyân nişânı
Uçup burc-ı felekden bir hamâme
Sanasın Sidreden Cibrîl-i zî-bâl
Efendüm bendesin şâz itmek için
6460 Geçüp zer-hulle ter-müşk ile tahrîr
Letâyif nakdin itmiş ol kadar harc
Zer-âbı urdı cânım milkine od
Ter-engîz ile hatt-ı âb-dârı
Kalem-veş sındı çün gamdan zübânım
6465 Ne kudretle gedâ-yı bî-dil ü kâm
Ne kadri var hâsuñ gül-nâr öñinde
Cünûndan tañ degül lîkin açup râz
Nigârâ dilberâ ‘iffet-cenâbâ
Büt-i sîmîn-ber u hûr-i perî-veş
6470 Ruhı gül-berg-i büstân-ı sabâhat
Nedür ahvâli kûyuñ itlerinüñ
Kılup kûyuñda şeb-tâ-subh feryâd
Çü cem‘iyyet kılalar giçde irde
İşigüñ taşına çün koyalar baş
6475 Kılıcak Ka‘be-veş kasruñ tavâfin
İdüp bî-gânelerle âşinâyî
Kaçan kim olsalar râhuñda pûyân
Kılup tâzî ala çün dillerin tâb

Bu yüzden gördi itmiş nâle bülbül
Olupdur nokta-i kilkinde müdgam
Ebeddür âhirinüñ makta-ı yok
Ebed tagyîre yokdur anı tedbîr
Gam ehlinüñ karardur hânümânın
Kılur mihrî hevâsı birle hursend
İder kâmında şehdi zehr-âşâm
Belâ râhında eşkin zâd eyler
Cihân ehlin kılur cânına düşmen
Belâ bendini her dem muhkem eyler
Ne mümkün aña peyvend ide ‘âlem
Aña irmez cüzâlık reng ü bûyı
Dü-‘âlem bugz iderse eylemez bâk
Açar göñlini dilber nâmesinden
Ki dehri tutdı feyz-i dür-feşânı
Getürdi mihr ile ben hâke nâme
Berât itdi şeb-i Kadr içre inzâl
Belâ vu gamdan âzâd itmek için
Yazup hüccet kılup envâ‘-i ta‘bîr
Ki her harfînde biñ cân eylemiş derc
Sevâdından derûnum oldı pür-dûd
Komaz dilde gam u cânda karârı
Niçe ‘özü ide bu ihsâna cânım
Kıla sultân-ı dehre hâlin i‘lâm
Şerer berk ura mı envâr öñinde
Olursam itleriyle nükte-perdâz
Kamer-marzarlar içre âfitâbâ
Nigâr-ı gül-‘izâr u serv-i ser-keş
Zübânı bülbül-i bâg-ı fesâhat
İder mi hâtırın hoş birbirinüñ
İderler mi vefâdan bu iti yâd
Benüm yirüm kalur mı ara yirde
Bilürler mi ki bâlînüm durur taş
İderler mi ki sa‘yum i‘tirâfin
Añarlar mı ‘aceb ben mübtelâyı
Olurlar mı beni hâk içre cûyân
Olurlar mı yaşum fikriyle gark-âb

Boyunlarına seg-bân çekse zencîr
6480 Dirîgâ hicr-i yârân u vefâ-dâr
Dilüm seng-i cefâdan kan tolupdur
Vefâ tavkı kılâde gerdenümde
Hisâr-ı gamda dün gün pâsübânam
‘Anâlar içre cân cûş ile geçdi
6485 Ururken şîr ü bebre ceng idüp çeng
Gehî hâk içre zârem gâh taşda
Hisâba almayup gürg ü gevezni
Cihân rûbâh bâzî eyleyüp uş
Dil ü cânım olup derd ile haste
6490 Sünük üzre kurımış bir deriyem
Peleng-âyîn iderken sayd-ı nahcîr
Gamumdan yaram eylerdi beyânım
Baña saydurmaz iken derd ü gam dış
Belâ çengi durur kaddüm şeb ü rûz
6495 İnjildüm ins ü cânı zâr idüpdür
Zebûnlıktan iderken mevte âheng
Gamunđan her nefes hayrân u zâram
Şu deñlü itlerünle var ta‘alluk
Fidâ idüp eger serdür ve ger ten
6500 Eger lütf eyleyüp bir lahza kosa
Tenin âlûde görsem âb u gilden
Çıkarsa teşne -dillükden zübânın
Bileydüm ger dilinde renc-i âhı
Göreydüm lukme için meyl-i cânın
6505 Tef-i hürşîdden kaçdukça şâhum
Olursa gül teninde hârhârı
Mahabbet bâdesinden şöyle mestem
Buyurmuşsin hem iy lütf issi dildâr
Benüm gibi degülsin pâ-y-beste
6510 Belî ‘ışkuñ içinde ejder idüm
Velî hicrün idelden cânuma zûr
Gamunđ kâfi çöküp cânumda şimdi
Rehümde her kesek kûh-ı belâdur
Düzilmişdür tenüm san hâr u hasdan
6515 Gamunđdur bu kadar cismümde cânım
Dahı ol kim añup hayl ü sipâhuñ
Baña añdurma ko leşger gamını
Olaldan derd ü ‘ışkuñla giriftâr
Diyâr-ı mihneti kişver idindüm
6520 Kodum hân atamı derd ü gam içre
Sipâhum sıgmaç idi kûh u deşte
Kılâ‘um gelse idi ger ‘idâda
Hezârân âdemi ger hîş ü ger hayl
Ne bilem bunları gerdün-ı gaddâr
6525 Geçüp kan agramakla özlerinden
Bu bed-girdârunđ âhir irdi şûma
Benüm hod ‘ışk u derd imiş siriştüm
Bu işde kime uram tîg-i ta‘nı

Benüm zencîrüm iderler mi takrîr
Urupdur sîneme yüz zahm-ı âzâr
Reh-i hasretde çeşmüm dörd olupdur
Nişânı dâg-ı gamlardur tenümde
Sibâ‘-ı kûh u deşt içre şubânam
Belâ râhında oş oş ile geçdi
Sıdı gam sengi pâyum kaldum uş leng
Ne huşk içinde yirüm var ne yaşda
Pelengünđ yog iken yanumda vezni
Baña efsûnla viridi h^Wâb-ı hargûş
‘Anâ deştinde kaldum pâ-şikeste
Ne bellü mürdeyem ne höz deriyem
Vücûdum oldı uş dâm-ı meges-gîr
Dehânın tutmasaydı üstüh^Wânım
‘Âyân itdi ser-â-ser gör ten-i rîş
Anuñ-çün âh u nâlem oldı dil-sûz
Siñildüm ‘âlemi bizâr idüpdür
Ünüm dün gün gider ferseng ferseng
Seg-i dîvâne gibi bî-karâram
Birin görsem iderdüm biñ temellük
Düminden eyleridüm tavk-ı gerden
Kılurdum gül gibi pâyına bûse
Yüz urup pâk iderdüm cân u dilden
Gözümünđ içürürdüm bagrı kanın
Kılurdum sînemi ârâm-gâhı
Virürdüm pişe-keş ten üstüh^Wânın
İderdüm sâye-bânın dîd-ı âhum
Kılurdum nâhun-ı dîdemle yârî
Huzâ hakkı sanasın seg-perestem
Ki sensin ‘âlem içre ejdehâ-vâr
Ne gam bâr-ı belâdan pîl-i meste
Belâ safderlerine server idüm
Beni şîr-i ner iken eyledi mûr
Siñek 'Ankâ durur yanumda şimdi
Gözüme çûb rengîn ejdehâdur
Ki olur sergeşte bir båd-ı megesden
Ve ger ne deprenür miydi zübânım
Gamın arz eylemişsin taht u câhuñ
Unutdur taht ile efser gamını
Bırakdum Çîn ü Mâçîn tahtın iy yâr
Ayaguñ tozını efser idindüm
Dahı hâtûn anamı mâtem içre
Şükûhum irmiş idi Rûs u Deşte
Olurdu on iki biñden ziyâde
Firâkumdan kılupdur yaşların seyl
Gamumdan itdi mi hâk ile hem-vâr
‘Aceb el yudılar mı gözlerinden
Belâ seyline viridi işbu bûma
Belâ vu mihnet ü gam ser-nüviştüm
Rızâdan gayri dermân var mı ya‘nî

Ne kim olsa kazâ-yı âsümânî
6530 Cünûnumdan durur bu deñlü söz hem
Degülven çünkü öz nefsumden âgâh
Ne kim hatt-ı hatâ vu nakş-ı şerdür
Ne ola 'afv eylesen sehvüm keremden
Egerçi mihnetüm sıgmaz beyâna

Olur mı gayre isnâd itmek anı
Ne direm bilmezem Allâhu a'lem
İşüm hep sehvdür estagfiru'llâh
Anı 'afvuñla hakk it kul beşerdür
Ki mecnûnlar olur ma'fuv kalemden
Münâsip bu gazel geldi terâne

GAZEL

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
(Fa'lün)

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

6535 Gam-ı diyârı mı yâ derd-i yârı mı diyelüm
Firâk u hasret-i rûy-ı nigârı mı diyelüm
Gözün ki tâk-ı kaşuñdan düşürdi câm-ı dili
Cefâ taşından iren inkisârı mı diyelüm
Edeb degül güle bülbül dikenden ide gile
Yüzini kana yuyan cûybârı mı diyelüm
Bu kan yaşumla yazup dişleruñ letâyifini
'Akîk-i dürc-i dürüñ perde-dârı mı diyelüm
Nisâr için ayaguñ topragına eşkümden
6540 Yüzün düşen güher-i âb-dârı mı diyelüm
Bahâr-ı hüsnüñi mi yohsa cûy-ı çeşmümden
Kenâr-ı gülde biten lâle-zârı mı diyelüm
Vefâya 'ahd ider ol gonca biz aña inanup
Kelâm-ı tıfla olan i'tibârı mı diyelüm
Yaşumla hâr-ı müjemden gözüm yumadın el
O gül gibi ayaguñ reh-güzârı mı diyelüm
Cefâ-yı zülf ü ruhından sorarsa Lâmi'î yâr
Firâk-ı genci mi yâ zehr-i mârı mı diyelüm

MESNEVÎ

Perî-peyker çü kıldı nâmeyi seyr
6545 Ne gördi bir nigâr-ı hatt-resîde
Sevâdı gevher-âyîn gurre-i nûr
Hatından berk urur ruhsâr-ı ma'nî
Çeküp gerdûna âhınuñ şerârın
Egerçi sıhhatinden oldu dil-şâd
6550 Gehî Pervîze geh bahtına ol mâh
Saçup tuz ol cigerler yâresine
Kararı kalmayup turdı yirinden
Varup Bânû öñinde agladı zâr
Olup Bânû dahı derd ile nâlân
6555 Bu kez tahkîk bildiler kemâhî
Çeküp hayret bu emrûñ 'ibretinden
Kılup Şâpûra yüz biñ ihtirâmı
Anuñ ahvâlin ol itdükce takrîr
Ne müşkildür belâ-yı hasret-i yâr

Aña dek kim yazılmış temme bi'l-hayr
Gül-i rûyında sünbüller demîde
Nihâdı 'anber-âgîn turra-i hûr
Şeb-i Kadr içre san nûr-ı tecellî
Kül itdi hirmen-i sabr u karârın
Velîkin mihnetinden kıldı feryâd
İlendi vü karandı eyledi âh
Derûndan acıdı bî-çâresine
Cihânı gark idüp eşk-i terinden
O zâr uñ nâmesini itdi izhâr
Hisâr uñ içi toldı âh u efgân
Ne bahrûñ gevheri imiş o şâhı
Çog aglaşdılar ol cân hasretinden
Dönüp girü sorarlardı peyâmı
Bular sagu sagup aglardı bir bir
Husûsâ ola kahr içre giriftâr

6560 Ümîz-i vaslı anlar gerçi cânı
Velîkin mihneti oldukda ma'lûm
Getür sâkî kanı şol bâde-i nâb
Ki idüp ol bâdeyi tiryâk-veş nûş

Peyâmından bulur dil şâzumânî
Erir ten gam odından nîtekim mûm
Ki dil hicrân gamından oldu pür-tâb
Bu gam zehrin kılâm tâ kim ferâmûş

XLVII. Ferhâduñ gönli cerâhatlarına nâme-i Şîrînün şeker-güftâr hitâblarından merhem-i şifâ ve Şîrînün bagrı harâretlerine mektûb-i Ferhâduñ zülâl-girdâr cevâblarından şerbet-i safâ irdüğü, Hüsrevün şem'-i cem'ine iricek zehr içmiş gibi 'îşi telh olup bu kazıyyeden dil almag için yollar bogazların kesüp derbendler agzlarına nigh-bânlar kondugudur. Şâpûr-ı ser-efrâz dahı girü Şîrîn-i dil-nüvâzdan nâme-i şevk ü niyâz alup hamâme-vâr fârigü'l-bâl pervâz idüp giderken, ehl-i kemînün dâmına giriftâr olup Pervîz-i hûn-rîzün öjine iltüp nâmesi okundugudur. Pervîze hasb-i hâl berkemâl ma'lûm olcâk Büzürg Ümîzle Ferhâd-ı derd-nâkûñ helâkinde müşâvere ve hâlet-i güzesteysi müzâkere eyleyüp rüsûm-ı saltanat gayretlerin ve hümûm-ı mahabbet hayretlerin söyledügidür. Büzürg Ümîz dahı Ferhâd-ı sitem-nihâdı ol diyârdan âvâre idüp dâr-ı dünyâda bî-nâm u nişân, belki râh-ı 'anâda cân-efşân itmek için bir zâl-i siyeh-nihâdı bulup sîm ile gözün bozardup ve zerle yüzün kızardup bu şer işi aña telkîn eyledügidür.

Açan bu nükte sırrından nikâbı
6565 Ki çün Şâpûr ol iki nâ-tüvândan
Getürdi birbirine nâme-i şevk
Sahun-çînler bulup bu sırâ râhı
Didiler kim müdâm ol zâr u mahbûs
O meh dahı idüp irsâl-i peygâm
6570 Kılup kavlı u karâr u berkidüp 'ahd
Olup gün günden uş âteşleri tîz
Çü ol dîv ü perî idüp füsûnı
Mukarrer görmeyüp şeh gerdin anuñ
Ve ger ihfâyâ itmezlerse 'azmi
6575 Binüp dîvâne esb-i dîv-zâdı
Alup yanına evbâş-ı diyârı
İden bir seng ile yüz merdi bî-cân
Ki çok az çeşme idüp seyl-i yârı
Çü bu efsâneyi gûş itdi Hüsrev
6580 Buyurdi her memerri itdiler bend
Şu resme bagladılar kûh u deşti
İdüp tâ ol füsûn-ger şeb-revi sayd
Getürdüp ide dîvân içre teftîş
Bu yaña bî-haber ferzâne Şâpûr
6585 Kılup tayy-ı menâzil nâme-girdâr
Risâlet eyleyüp girü nihânî
Alup ol meh-likâdan ya'nî nâme
Kemîn ehli gulüvv-i 'âm iderler
Üşürüp aña gam hengâmesini
6590 Gerekmez gâfil olmak bir dem iy yâr
Şular kim her nefes gaflet ekerler
Alup Şâpûr pes ol nâme birle
Gelürler dergeh-i Pervîze togru
Görüp Hüsrev olur gâyetde şâdân
6595 Pes ol mektûbı korlar şâh öjinde

Bize bu resme kıldı feth bâbı
Şikeste-hâtir u âzürde-cândan
Dahı germ oldu ol hengâme-i şevk
Haber-dâr itdiler Pervîz-i şâhı
Viribir sırr ile dildâra cäsûs
Bu mecnûnuñ virür cânına ârâm
İderler hîle vü tezvîr için cehd
Yakîndür ki ideler yüz fitne-engîz
Kemîn-gâh ideler milk-i kümünü
Çekiser ay u yıllar derdin anuñ
Tutarlarsa tarîk-i kîn ü rezmi
Refîk idine ol hûrî-nijâdı
Kıla Rüstemler ile kâr-zârı
Ne eyler tutsa fikr it tîg-i bürrân
Ser-â-ser garka virdi bir diyârı
İçine saldı gayret oldu pertev
Ki oldu şâh-râh-ı şeh derbend
Komadılar vuhûş u tayra geşti
Ser-â-tâ-pâ kılalar âhenîn-kayd
Bile kimdür bu ham işe uran dîş
Alup ol dil-rübâdan yine destûr
Olup sergeşte yolca hâme-girdâr
Komışdı orta yire baş u cânı
Açup şeh-per uçarken çün hamâme
Tutup ol şâh-bâzı dâm iderler
Arayurak bulurlar nâmesini
Ki olur huftenün ardınca bîzâr
Belâdur hâsılı zahmet çekerler
Sürûr u ferhat u hengâme birle
Tutuldı devletün de dirler ugru
İder ol kavme 'ahdi üzre ihsân
Ser-â-tâ-pâ okurlar şâh öjinde

İşidür ol mahabbet dâsitânın
Gehî vuslat recâsından hikâyet
Midâdı müşk-i dil-cûy-ı mahabbet
Ser-â-ser nüktelerdür mahremâne
6600 Vefâdan va‘de vü peymânlar olmuş
Anılmış niçe yirde nâm-ı Pervîz
Gülünmiş ‘ışk lâfin itdügine
İdüp her sözde bî-had bed-du‘âlar
Çü Hüsrev bu peyâmı dinledi hep
6605 Belâ vu derd odı cânına düşdi
Çıkardı ol sevâd-ı ‘anber-âlûd
O hat gerçi sevâd-ı a‘zam idi
Dilinde yog idi çün zerre derdi
Şi‘ârı cânınuñ olsaydı insâf
6610 Velî bî-mihr ü bed-girdâr idi ol
Buyurdu urdılar Şâpûra zencîr
Niçe zindân ‘adem iklimine râh
Tama‘ ehli gibi açuk dehânı
Dikilmiş kuyruğı üzre çün ejder
6615 Derunî pür-‘ufûnet dûzah-âyîn
Dili şeb gibi hâlî mihr-i Hakdan
Erir anı görenüñ bagrı yağı
O zindânı kılup Şâpûra me‘vâ
Pes idüp ol sitem-ger ‘azm-i halvet
6620 Kılup derd-i nihânın âşikâre
Ki ol nesnâs-tab‘ u gül-peyvend
Şu resme bu perîyi eylemiş sayd
İdüp anuñla hoş ülfet ümîzin
Baña bir puhte-y-ile virmeyüp kâm
6625 Kazâdan ben anuñ olsam esîri
Kılurvan hancer ile bagrumı çâk
Benüm bu gussa-y-ile çıkdı cânım
Çü yok ol serv-i gül-ruhdan baña bâr
Nedür tedbiri bunun çâresi ne
6630 Dökem ger kanın ol âşüfte-cânun
O fettânun degül çün hâtırı râm
Husûsâ eylerem ol kandan ikrâh
Hem ol mecnûn bu işden bî-günehdür
Ve ger tınmazsam iş gider fesâda
6635 Beyân itgil nedür bu emre tedbîr
Çü gûş urdı hakîm ol mâcerâya
Didi fikr eyleyüp iy hân-ı ‘âlem
Cihândan yok durur gerçi ki bâkûn
Bu bî-dil kim olupdur ‘ışka şeydâ
6640 Bu gamdan olmasun gönjlüñ hirâsân
Mahabbet çünki nefsânî marazdur
Ümîz-i vasldandur aña imdâd
Recâ çün kat‘ ola ol bü‘l-hevesden
Füsûn ehli bulalum bir sahun-dân
6645 Füsûn u sihr içinde eyleyüp dem

Ki her harfi virür mihnet nişânın
Gehî furkat belâsından şikâyet
Hat-ı reyhânı pür-bûy-ı mahabbet
Urılmış ta‘neler taşı zemâne
O peymân üzre çok eymânlar olmuş
Gehî zâlim dinilmiş gâh hûn-rîz
Hevâ yolın güzâfi gitdügine
Dilenmiş Hakdan anuñ-çün belâlar
Gazabdan tutdı cismin ser-te-ser teb
Dili şem‘i ser-â-tâ-pâ tutuşdı
Başından hâme sevdâsı gibi dûd
Aña lîkin libâs-ı mâtem idi
Anuñ-çün tutdı cânın fitne gerdi
İderdi bu küdüretten dilin sâf
Siyeh-dil tîre-cân gaddâr idi ol
Bulup ol yirde bir zindân-ı dil-gîr
Düşüp irmeye yıllar ka‘rına mâh
Hased erbâbı gibi tîre cânı
Diler kim halk-ı dehri yuda yekser
Havâsından ‘afârît ide nefrîn
Yirün ka‘rına geçmiş kahr-ı Hakdan
Yakar çâh-ı cehennemden çerâğı
Gam âsîbinden oldu işi ayva
Büzürg Ümmîzi fi‘l-hâl itdi da‘vet
Nedür didi bu müşkil işe çâre
Özi dîv ü sözi dîvâne-mânend
Ki dîv itmez o resme âdemi kayd
Harâm itmiş baña vuslat nevîdin
Dimiş vaslum hayâlidür aña hâm
Ölümden çün kişinüñ yok güzîri
Anı vaslumdan itmezven tarab-nâk
Kurudı aglamakdan tende kanum
Niçün dil bülbülü çeksün gam-ı hâr
‘Îlâc itgil derûnum yâresine
Esîr-i mihnet ü bî-hânümânun
Olurvan yine ‘âlem içre bed-nâm
Ola bir emre bâ‘is yine nâ-gâh
Günehsüz kana meyl itmek tebehdür
Olur âşûb-ı derd ü gam ziyâde
Baña bu yirde bir yol gösterivir
Hemân-dem iş buyurdu fikr ü râyâ
Cihân tendür tapuñdur cân-ı ‘âlem
Ne hâcet kana sokmak dest-i pâkûn
Cünûn âsârı vardur anda peydâ
Anuñ mihrin gidermekdür key âsân
Maraz höz zât-ı insânda ‘arazdur
Yakar ol odı her dem bâd-ı mî‘âd
Ferâgat tîz ider bu mültemesden
Ki ola her bir sözinde mekr ü destân
Olup bir lahza ol mecnûna hem-dem

Disün kim Hüsrev Ermen şehrin aldı
Mihîn Bânû-y-ile dün gün içüp câm
İdüp Bânû aña Şîrîni hem-ser
Virüpdür şöyle göñlin aña Şîrîn
6650 Anuñ ‘ışkıyla pür idüp dilini
Ol anda âhar ile ‘ışret içre
Ol itmez bir nefes sen bî-dili yâd
Du‘âsına sen anuñ bunda meşgûl
Seni ol ‘âma saymaz hâs olursañ
6655 Mahabbet olmayınca iki başdan
Çü senden ol kesildi sen dahı var
Mukarrerdür işidüp bu füsûni
Göricek bekciler anuñ ferâğın
Tereddüd yok başın alup gider ol
6660 Olur dilber işidüp anı nevmîz
Eger bu tîr olmazsa hedef-gîr
Dil-i şâh olmusun bu gamda fersây
Cihân tendür şeh-i iklîmdür cân
Çü geldi silke bu dürr-i me‘ânî
6665 Safâ sürüp bu sözlerden ziyâde
Getür sâkî kadeh kim bir gamum var
Melâlet hayli kasd-ı cânum itdi

Hümâ-veş sâyesin ol buma saldı
İşi Şîrîn ile sürmek durur kâm
Dirilürler nitekim şîr ü şeker
İder yâd eylesek Ferhâdı nefrîn
Cihân u cânâ virmez bir kılını
Sen anuñ derdi-y-ile hasret içre
İdersin ney gibi sen âh u feryâd
Yüzüñe Mushaf olsañ bakmaya ol
Okumaz aduñı İhlâs olursañ
Ne biter gice gündüz kuru yaşdan
Anuñ ragmına bul bir özge dildâr
Sovur germiyyet ü ‘ışk u cünûmı
Görivirsünler aña yol yaragın
Bu kişverden sudâ‘ın ref` ider ol
Aradan götrilür bu renc-i câvîz
Kılalum dahı andan özge tedbîr
Ne iş vardır ki feth itmez anı rây
Gerekmez ola cân her yirde rencân
İşidüp şeh tesellî buldı cânı
Kadeh gibi gülüp nuş itdi bâde
Ki ol gamdan ‘acâyib mâtemüm var
Ayak sun kim elümden çâre gitdi

XLVIII. Ol zâl-i tîre-hâl, zâg-ı siyeh-fâl gibi pervâz idüp, Ferhâd-ı bî-per ü bâl ve perîşân- ahvâle kasd-ı cân için kal‘a-i Selâsil dâmeninde, nihâdı gibi bir muzlim vâdîde, bir gâr-ı pür-sevâdı bulup nâle-i şeb-gîrin, dâm-ı tezvîr ü eşk-i pür-teşvîrin dâne-i ta‘zîr kılup, giceler subha dek ol gâr içinde zâr olduğudur. Ferhâd-ı bülbül-nihâd dahı ol kal‘a-i felek-bünyâduñ etrâfında resm-i mu‘tâdı üzerine yine âh u feryâd iderken ol sayyâd-ı cellâd-fu‘âduñ safîr-i pür-teshîrin zezeme-i ins ü mahabbet ve hemheme-i şevk ü hâlet zan idüp, ol kâm-ı ejdehâya vu dâm-ı belâya kendü pâyı birle varup giriftâr olduğudur.

Kabul itdi çün ol tedbîri Pervîz
Cihân-girdâr u zâl-i sâl-hôrde
6670 Füsûn u sihr ilinüñ zû-fünûmı
Yüzinüñ çîni nakş-ı hatt-ı telbîs
Huyût-ı mekr ü dem nakş-ı cebini
Zübânı çeşm ü sihr-âmûz-ı Mârût
Gören bâdâm-ı çeşmin hücre içre
6675 Düzüp destân ile sözler yaraşık
Firîb ü sihr içinde itse ger güft
Virür itdürmege ‘âlem zinâsın
Göreydi Delletü‘l-muhtâle anı
Kılaydı hîle ebvâbında fikr ol
6680 Eşek eylerdi sihr ile sipehri
Erenler üzre açsa mekr bâbın
Dem-i nâ-sâzlıktan itse âvâz
Bürûdet fennini ‘arz itse dehre
Kılursa ger cüzâlıktan beyânı
6685 Nuhûd çekse ya açsa bakladan fâl
Nazar kılrsa önünde şâne-i şât

Getürdiler bulup bir hîlet-engîz
Teni şer işde zinde göñli mürde
Kehânet kişverinüñ reh-nümûmı
Sözinden ders alur biñ div ü iblîs
Pür olmuş ‘ukde-i sihr-âsîfîni
Dehânı gûr-ı kende burnı tâbût
Çürük kozdur döner dir hufre içre
İder keyvân-ı pîre mihri ‘âşık
Kılurdu peşşe vü sîmürge hem cüft
Ataya kızın oğluna anasın
Kılurdu yâ ana yâ hâle anı
İderdi mâzer-i eyyâmı bikr ol
İnek gibi sagardı mâh u mihri
Alurdu her birinden niçe kâbîn
Ola âvâze-i eflâk nâ-sâz
Sovukluk düşürür mihr ü sipehre
Ayırur birbirinden Ferkadânı
Kevâkib sırların söyler ahvâl
San usturlâb-ı rûşendür ya mir’ât

Salarsa kâyinâtı cev için cev
Bıraksa oda fülful dânesini
İder âteşde na'î mâh-ı nevler
6690 Eger kaynatsa çölmek taşa deryâ
Pür iken elleri nân u nemekden
Güneş gibi ögerse bir keli ger
Hilâl-âyîn yirerse bir cüvânı
Eger mâtem deminden ide şîven
6695 Kaçan bir mürde için sagu sagsa
Gözinüñ sürmesidür nîl-i mâtem
Yürür zıkr-i Hak ile yâne yâne
Muhassal bulup ol şeytân karısın
Basarlar gözine bir niçe altun
6700 Biter çün va'de vü sîm ü zer işi
Görüp sîm ü zeri ol rehber-i gül
Eger Ferhâd olursa kûh-ı pûlâd
'Aceb sanmañ bu kârı bü'l-'acebden
Zer ile zîr-dest olur melikler
6705 Kulagın ker kılup hakdan gözin kûr
Pes andan eyleyüp 'azm-i Selâsil
Ki anda her nefes dil-haste Ferhâd
Kılup hurmâ agacından 'asâsın
Geyer egnine kat kat köhne şâli
6710 Bürür üstine bir çâr-ı murakka'
Bulup bir gâr-ı târı mescid eyler
'İbâdet içre ya'nî gösterür zevk
Tudagin hûşk idüp gözlerin yaş
Bu üslûb ile ol mekkâre karı
6715 Büründi mıkna'ın çün şâm-ı deycûr
Şi'âr itdi cihân şa'r-ı siyâhı
Sipehrüñ atlası olup murakka'
Yine ol kal'adan âşüfte Ferhâd
Yine eski cünûmî tâzelendi
6720 Görüp ol rikkat ü a'tâfin anuñ
İderken nâle vü feryâd u zârî
İrer gûşına bir âvâz-ı pür-sûz
Tutar andan yaña hoş gûş-ı hûşı
Görür kim bir nidâdur pür-niyâz ol
6725 Gelür gür gür sadâ kühsâr içinden
Kararı kalmayup bî-çâre Ferhâd
Görür bir pîre-zendür gözi yaşlu
'İbâdet içre kaddin dâl kılmış
İki taşı çatup mihrâb idinmiş
6730 Görüp bî-dil anı yüz urdı fi'l-hâl
Ne yirdensin didi iy 'ismet ehli
Olup gamdan hilâl-âyîn dü-tâ kad
Niçün salduñ özün dâm-ı belâya
Meger Ashâb-ı Kehfün pey-revisin
6735 Belâ râhında göñlüñ kime virdün
Dil-i gam-gînümi lütfuñla kıl şâd

Bilür cev cev gök altın sayup ev ev
Karardur dûd ile gök hânesini
Turunc efsûnı-y-ile mihr avlar
Binerse küpe uça tâ semâ-vâ
Olur baş tutduğı dem esnemekden
Bir altun başlu sırma saçlu eyler
Dü-tâ kad zâl-i fertût eyler anı
Helâk eyler cihâmı aglamakdan
Yagar ef'ileyin agzından agu
Kınası ellerinüñ hûn-ı 'âlem
Elinde sübha adı Hâcî Ana
Yasayup fitne vü destân çerisin
Kılurlar cânını hırs ile meftûn
Aña telkîn iderler ol şer işi
Olur cân u göñülden sihre meşgûl
Kılam bir demde dir mekr ile bir bâd
Meh-i rûşen bulur hasfî zenebden
Degül Zâli basar Rüstemleri zer
İder zühd ehlini zer şâhid-i zûr
Gelüp ider o kûh içinde menzil
Gezüp eylerdi gamdan âh u feryâd
İdüp yünnden tonın kıldan ridâsın
Kurar zerk ile mekr ü dâm u âli
Yüzinde bürka' u başında mıkna'
Özin geh râkî' ü geh sâcid eyler
Kılur tesbîhden boynına hoş tavk
Gehî âh eyler vü gâhî salar baş
İdinür şâma dek mesken o gârı
Kara kayguya batdı rûz-ı pür-nûr
Göge boyandı mihrün dûd-ı âhı
Zemînüñ çihresin kıldı müberka'
Çıkup kühsâr için toldurdu feryâd
Nevâsından cihân âvâzelendi
Girü aldı vuhûş etrâfin anuñ
Akarken kan yaşınuñ cûybârı
Koyup feryâdı bir dem ol siyeh-rûz
Semâ'ından kılur zevk ile cûşı
Salar eflâke yirden ihtizâz ol
Dil-i 'âşık gibi bir gâr içinden
Yügürdi gâra dek pür-âh u feryâd
Niyâzından cihânüñ bagrı başlu
Özin hâk eyleyüp pâ-mâl kılmış
Tenine hâreyi sincâb idinmiş
Selâm ile elif kaddin idüp dâl
Melek gibi safâ vu himmet ehli
Neden kılduñ bu gâr içini merkad
Neden düşdüñ bu kâm-ı ejdehâya
Bu gâr içre anuñ-çün münzevîsin
Ki yakdı cânımı od gibi virdün
Baña bu râh-ı gamda eyle irşâd

Garîb ü güm-rehem it reh-nümâlık
Çü diñler ol füsûn-ger bu niyâzi
Enîn ü zârî-y-ile kaldurup baş
6740 Dir iy cânım ogul benden ırag ol
Ne sorarsın benüm göynüklerümden
Görürsin bir zâ'îf ü nâ-tüvânam
Dili vîrânesi gamdan büzilmiş
Olurdum kal'a-i Ermende sâkin
6745 Göñül beytinde idüp i'tikâfi
Yirüm geh deyr idi gâhî savâmi'
İşitdün ola şol sâlâr-ı hûn-rîz
Gelüp kahr ile düşdi ol diyâra
Tutup 'âlem için anuñ fesâdı
6750 Çü gördüm kalmadı ol yirde râhat
Arayu buldum uşbu tîre gârı
Huzûr için münâsib halkdan dûr
Gıdâ vu kût idüp zıkr-i nihânı
Tutup âyîn-i Meryem dîn-i 'Îsâ
6755 Ecel çün ide 'ömrüm hayline zûr
Vefâsuzdur çü hayl-i âdemî-zâd
Kara taşdan ümîz itgil safâyı
Gücün yiterse kıl sen dahı 'uzlet
Çü bu efsûnları gûş itdi ol zâr
6760 Salar su nagmesi od cân-ı zâra
O sözler gönline âyîne düşdi
Didi iy mâzer-i müşfik muhıksın
Hüveydâ gün yüzünde nûr-ı tevîk
Belî bir lahza bu gerdûn-ı pür-cevr
6765 Cihân âyîne gibi saht-rûdur
Çü hod-bînlikden olmaz dilleri sâf
Bedîhîdür ser-â-ser bu kazâyâ
Velî düşdi bu dem bir söz mahalli
Ki ol hısn idi leşker birle mahsûr
6770 Güzer itmeye bulmazdı sabâ râh
Didi Pervîz idüp 'ahd u karârı
Mihîn Bânû-y-ile barışdı cândan
Salup peyvend işin Hüsrev araya
Urup eflâk bagrına dögünler
6775 Gelüp yirine düpdüz resm ü âyîn
Bulup Şîrînden Hüsrev dahı kâm
Kılup cân ile birbirin der-âgûş
Perî-veş kanı ol erden kaçan kız
Anuñ biri ben isem iy ogul ger
6780 Geçerse savm-ı Meryem birle bî-kâm
Vefâ merd işidür zenden gelür mi
Gör âhir eyler iken nâz u şîve
Siyeh zülfi gibi çok başlu tarrâr
Kılup ol 'âşık-ı zârın bahâne
6785 Saçı gibi uzun fikr eyleyici
Viren aslanlara tavşan yuhusın

Yetîmem eyle mihrünle analık
Dahı artuk ider sûz u güdâzi
Firâk u hasret ile akıdup yaş
Ko ben dil-hasteyi derd içre sag ol
İki 'âlem götürmez yüklerümden
Ten-i dil-haste vü âzürde-cânam
Cihândan rişte-i cânı üzilmiş
İşüm dün gün 'ibâdet idi lîkin
Kılurdum Hakka yüz sa'y u tavâfi
Dilümde berk ururdı nûr-ı lâmi'
Ki Îrân şâhı imiş adı Pervîz
Kamu il gün kaçup girdi hisâra
Leked-kûb eyledi hep ol bilâdı
Zarûrî ihtiyâr itdüm seyâhat
Revân kurbinde cûşân çeşme-sârı
Huzûr ehli gibi 'âlemden mestûr
İdindüm cân u dilden mesken anı
Kılam Hakk ile bu yirde muvâsâ
Yine bu tîre gâr ola başa gûr
Perî-veş eyledüm pes 'uzleti zâd
Benî-âdemden ummagıl vefâyı
Ve ger ne yi cihândan günde yüz let
Cihân u cândan oldu cümle bizâr
Yiter biñ penbe-zâra bir şerâre
Su gibi hâk olup pâyına düşdi
Betû'l-fazl ile sözde müttefiksin
Mu'ammâ her sözünde sırr-ı tahkîk
Medâr-ı mihr üzre eylemez devr
Vefâsuzluk cihan ehline hûdur
Ne bunlarda vefâ vardır ne insâf
Nazar ehline 'âlemdür merâyâ
Ki hoşdur dilde olmak 'ukde halli
Pür idi mâtem ile anda her sûr
Niçe kılduñ güzer sen andan eyvâh
Emân u emn ile aldı hisârı
Ana ogul olup karışdı cândan
Rızâ gösterdiler ol mâcerâyâ
Niçe gün kıldılar 'iş ü dögünler
Cihânı kıldılar ol mâha kâbîn
Karışdılar çü şehd ü şîr ü bâdâm
Yaturlar âb-ı hayvân eyleyüp nûş
Dil ü cân ile şehverden kaçan kız
İnanma istemezem dise şehver
Kılam dir bir Mesîhâ-demle bayram
Mürüvvet hiç reh-zenden gelür mi
Niçe gitdi o fettân ive ive
Harâmî çeşmi gibi tünd ü hûn-h^Wâr
Salan âşûb-ı gam milk-i cihâna
Kaşı mânendi egri söyleyici
Sıyan Bâbilde Hârûtuñ sebûsın

Firîb ü 'işve-ger fettân-ı 'âlem
 Dil-i bî-rahmi âhen bagrı mermer
 Su gibi her yaña akıcı zâlim
 6790 Kaçarken çeng-i şâhînden çü-tîhû
 Virüp varduğı şeb dîz-dâra burcin
 Lebi kand ile agzın şeker itdi
 Unutdı bir dem içre ol garîbi
 Olup mâh-ı nevünj cândan nedîmi
 6795 İdüp ol Zühre 'işret bezmi pür-hûn
 Kılup sîmâb ile hall-i zer-âbı
 Eridüp magz-ı bâdâm içre şeker
 İdüp bu su-y-ile odını teskîn
 Beyâz u humra idüp ictimâ'ı
 6800 Sürûd ile olup her hâne pür-dem
 Zemîn ehli açup 'işret bisâtın
 Tolup kişver içi resm ü melâhî
 Çü tâ'at kalmadı ol yirde gördüm
 Okudı çün bu efsûnı o câzû
 6805 Yiter bir püf çerâg-ı haste-câna
 Didî âh eyleyüp ol zâr u mazlûm
 Garaz ger cân ise uş vardı elden
 Ümîzüm meş'alini yile virdün
 Dil ü cânda koyup derd üstine derd
 6810 Bunı didî hemân kopdı yirinden
 Kılup ol tag içinde seyl-i rîzi
 Turımadı yıkıldı başı üzre
 Kadeh sun sâkıyâ gam cânım aldı
 Beni lütfunla kıl şol resme pür-cüş

Füsûn ehli vü pür-destân-ı 'âlem
 Sebât u mihrî yok çarh-ı bed-ahter
 Cihânı odlayın yakıcı zâlim
 İderken şîrden nefret ol âhû
 Açup sarrâf öninde kodı dürcin
 Sadev-veş dürcini pür-gevher itdi
 Nisâb-ı vuslatinden bî-nasfî
 Ferâmûş eyledi mihr-i kadîmi
 Şafakdan nitekim dâmân-ı gerdün
 Akıtdı sîmden la'l-i müzâbı
 Karışdı birbirine âb u âzer
 Vilâyet cümle hâsıl itdi temkîn
 Ferah pür-kıldı ya'nî ol bikâ'ı
 Tarîk-i fiska gitdi halk-ı 'âlem
 Göge irgürdiler sohbet neşâtın
 Dürildi defter-i zikr-i İlâhî
 Zarûrî ol diyârın terkin urdum
 Dil-i Ferhâda dehr oldı karañu
 Temâm olmışdı ol höz yâne yâne
 Yiter saç zehrünj oldı kıssa ma'lûm
 Ne istersin bu cism-i bî-'amelden
 Hayâtum hırmenini seyle virdün
 Sovuk demlerle kıldun 'işümü serd
 Akıtdı bagrı kanın gözlerinden
 Kopardı cân u dilden rüst-e-hîzi
 Dirildi mürğ ü mâhî başı üzre
 Dilüm devrân 'aceb endûha saldı
 Ki ecel câmın idem şekerleyin nûş

XLIX. Ferhâd-ı perîşân-hâl ol zâl-i siyeh-fâlün kara haberlerinden nevmîd olcak başın kara taşlara dögüp ve gözlerinden kan yaşlar döküp tîg-i mihnetle bagrın pâre pâre eyledügidür. Ve sîne-i hûn-âlûdına bu mihnet yâreleriyle güller açup, vücûd-ı gamfersûdını belâ hârlarına vü 'anâ mismârlarına sancup bülbül-i ser-mest gibi bî-hodâne efsâneler söyledügidür. Ve zemîn ü âsümândan def-i sudâ' ve hâzır u gâyib-i yârâna 'özü-i vedâ' eyleyüp bir zemân kendüden gittügidür. Ve ecel sâkîsinünj elinden câm-ı kahr-engîz ü bâde-i zehr-âmîz nûş idüp, cânâne adıyla ve sıdk u safâ yâdıyla teslîm-i cân itdügidür.

6815 Yuyan kanlara bu gam hâmesini
 Ki çün ol hicr deştinünj şikârı
 Özini kıldı taşdan taşa pertâb
 Gehî hayret eliyle dögdi başın
 Şu mâhî gibi ki ola âbdan dûr
 6820 Götürdi haste cismin hâke saldı
 Tenine gül gibi sancıldı yüz hâr
 Beden sûzenle tolmuş dürece döndi
 Teni müyü sanasın oda düşdi
 Dögünmekden şu resme oldı pür-dâg
 6825 Ecel tîgi gibi her zahm-ı hâre
 Vücûdın yaralardan eyledi ol
 Şıkup bagrı odından dûd-ı endûh

Bu resme yazdı mâtem nâmesini
 Bu gam tîrinünj oldı zahm-dârı
 Yaşın seyl-âb u bagrın itdi hûn-âb
 Gehî gögsine urdı kahr taşın
 Ciger biryân u dil mahrûr u pür-şûr
 Gam u derd ile yirden yire çaldı
 Ki her biri ecel dârına mismâr
 Yarag ile tonanmış burca döndi
 Ki bî-had pîç ü tâb idüp tutuşdı
 Teninde kalmadı bir zerre yir sag
 Ser-â-ser kıldı cismin pâre pâre
 Girü hayl-i ecel cân çıkmaga yol
 Pür oldı gaym-ı gamdan vâdî vü kûh

Başı üzre olup her dem hevâ-dâm
Olup kanlar teni çâkinde gül gül
6830 Dögündükce teni olurdu gül-rîz
Çü devrân cânını kılmışdı pür-derd
Dönüp dir idi kim iy dehr-i pür-kahr
Ne verdi bisledün bâğ içre handân
Ne servi seng-i gamdan itdün âzâd
6835 Kimün nergesleyin açduñ gözini
Kimün başına urduñ lâle-veş tâc
Kimün bir dem suvarduñ teşne cânın
Demünden bir nefes kim oldu dil-şâd
Zübânı sûsenünñ tîgünledür lâl
6840 İdüp hâr içre gül-nârduñ dilin zâr
Elün den gerçi reyhân her zemân çok
Olaldan menzilüm bu mihnet-âbâd
Baña höz sâkî-i devrân-ı pür-kahr
Dönüp itmek ne idi bagrumı kan
6845 Halâs itmek hoş idi kayguluyı
Bu hâletlerle rencûr itmedin kâş
Vücûdum sengsâr itmek yig idi
Çü itdün bu işi bârî becid ol
Gözüm oy hancer-i kahrduñla tut tîz
6850 Dilüm kes tîg-i hışmuñ birle fi'l-hâl
Kemend-i mihnet ile tut bogazum
Dilümi tograyup sad-pâre eyle
Belâ sengi ile sindur ayagum
Tenüm yakup ser-â-ser eylegil hâk
6855 Çü itdi gayrilerle yâr peyvend
Kesil iy ser ki ser-bâr-ı belâsın
Nefes tut iy nefes nefesün nefis it
Güzer kıl iy hayâl-i yâr benden
Benüm-çün olma iy gam bir nefes pîc
6860 Selâmet ol cihân içinde iy âh
Füzûn olsun yaşun iy eşk-i hûn-bâr
Sefer düşdi dile bu gam-serâdan
Emekler çekdünüz hakkumda vâfir
Ben uş kıldum 'adem milkine 'azmi
6865 Pes andan kaldurup derd ile başın
Dir idi iy gam ehlinünñ matâfi
Hemîşe yüzi yirde gönli alçak
Küşâde-hâtır u ferhunde-dîdâr
Ser-â-ser eyleyüp pâyum leked-kûb
6870 Hevâ itdükçe ben hâki cihân-gerd
Yolumda itdügünçe yüzünñi hâk
Ne itdüm oturup sadruñ himâyet
Niçe bakam hacâletden yüzünge
Yugurdum müştüm ile sîneñi gâh
6875 Çeküp cândan dem-i sü'bân-nihâdi
Biribirine urdum rahtuñı ben
Helâl it baña uş mihnetle gitdüm

Çözüp saçın iderdi girye her bâr
İçi pür-ahker idi taşı san gül
Niçe gül saçılurdu âteş-i tîz
Ne tañ bitse teninde âteşin verd
Kimün şekker dehânın itmedün zehr
Ki bagrın hâr-ı gamdan kılmaduñ kan
Ki âhir iki biçüp almaduñ dâd
Ki soñ dem koymaduñ mihnet tozını
Ki gamdan itmedün yollarda muhtâc
Ki dönüp içmedün su gibi kanın
Ki cândan itmedi ney gibi feryâd
Gamundan sünbül olmışdur siyeh-hâl
Kılan sensin çemende yirini nâr
Velî bencileyin âzürde-cân yok
Karîn ü hem-demümdür âh u feryâd
Niçe kez sunmış idi şerbet-i zehr
Urup gögsüme zehr-âlûde peykân
Degül di hâcet öldürmek aluyı
Figânum dehr içinde kılmadın fâş
Bir elden cânım almak yigreg idi
Cihân nâlemden incindi mücid ol
Ki gayre bakmasun bu çeşm-i hûn-rîz
Olam tâ vasl-ı zikrinden ebed lâl
Kesilsün nâle-i süz u güdâzum
'Adem milkine sal âvâre eyle
Ki olsun kûy-ı 'azminden ferâgum
Savur hâküm yile kıl 'âlemi pâk
Tenümde kılca bârî kalmasun bend
Çık iy göz kim baña 'ayn-ı 'anâsın
Hevâ-yı hicr ile cânuñ enîs it
Yiter ol gice gündüz zâr benden
Huzâ yârduñ ki taksîr itmedün hîc
Ki olduñ her nefes ben zâra hem-râh
Sen eyledün meded gurbetde her bâr
Ferâmûş itme ben hâki du'âdan
Helâl eyleñ keremden evvel âhir
Unutmañ cân u dilden Hakk-ı bezmi
Bakup sahrâya cûy eylerdi yaşın
Nihâdi âb-veş dil-cûy u sâfi
Cemâlinden cihân bâğına revnak
Mülâyim-tab' u hurrem-dil sebük-bâr
Saña benden irişmişdür çoğ âşûb
Senünñ çihreñ gamumdan oldu pür-gerd
Yaşum seyliyle kıldum bagruñı çâk
Ne hod kıldum turup kadruñ ri'âyet
Ki basdum çok cehâletden yüzünge
Depüp gâhî vücûduñ çignedüm âh
Kılup sahnunğda raks-ı girdibâdi
Siyâh itdüm gamumdan bahtuñı ben
'Adem milkine cândan rihlet itdüm

Halâs olduŷ ser-â-ser zahmetümden
Bu sözi gûş idüp ol hitta-i pâk
6880 Yaşın Ceyhûn idüp derd ü elemden
Pes andan yüz urup didi ki iy kûh
Hamûl u bürdbâr u ehl-i temkîn
‘Ulüvv-i pâyeŷ idüp çarha âheng
Hemîşe çeşmi zühd ehli gibi yaş
6885 Hızır-dil yâr-ı gâr u kutb-ı evtâd
Hirâs u ‘uzlet ehlinüŷ penâhı
Gamumdan rûz u şeb âzürde cânüŷ
Gehî oldu dilüŷ tîşem gılâfi
Hirâşum birle çihreŷ pür-cerâhat
6890 Nihâduŷ bagrum odından olup su
Başuŷda âhumuŷ dûd-ı siyâhı
Basaldan pâyı sahrâ-yı vüçûda
Ne âhum dûdı gibi mîg gördüŷ
Keremden her günâhum olmaya dûr
6895 Yiter eşkümlerle bagruŷ süfte oldu
İşitdi çünki ol tag bu figânı
Olup sad-pâre bagrı kana yundu
Dönüp pes çarha didi iy sitem-kâr
Egerçi baŷa senden irdi sad renc
6900 Dilüŷ her dem tek u pûyumla pür-gerd
Nişâne âhumuŷ okına cânüŷ
Karardup göŷlünŷi dûd-ı siyâhum
Gamumdan necmüŷüŷ her gice tâ rûz
Bu dem kim kalmadı âh u figânım
6905 Uş oldu hâk bu cism-i cihân-gerd
İdüp bu söz çarhuŷ âteşin tîz
Meh-i nev nâhunıyla yırtuban yüz
Şafaktan kana yundu kendüzünü
Pes andan aŷdı kendü pîşesini
6910 Anuŷla bulmagın vasl-ı niğârı
Didi iy kayd-ı mihnetle esîrüm
Yüzünü hizmetümden itmeyen pîc
Saŷa benden irüpdür serzeniş çok
Gehî başuŷı dögdüm taşa muhkem
6915 Sen idüp saht-cânlık mihnetümde
Benüm-çün oda düşdüŷ gâh gamdan
Ben eksük itmedüm saŷa cefâdan
Görüp anuŷ bu zâr-ı dil-hırâşın
Zübân-ı hâl ile çoŷ itdi zârî
6920 Didi tenha seni sanma belâ-key
Bu gamdan taşmayan key taş yürekdür
Pes andan ol garîb ü zâr u mehcûr
Bakup devrinde gördi vahş u haylin
Yüz urup didi iy ashâb-ı meclis
6925 Olupdur rıfk u lînet hil‘atüŷüz
Kamuŷuz zâhir ü bâtın muvâfık
Hasedden tab‘uŷuzdur şöyle âzâd

Safâ bulduŷ ebed her mihnetümden
Yakasın eyledi vâdî-sıfat çâk
Yaŷagın Nîl kıldı darb-ı gamdan
Gamumdan yire geçmiş çarh-ı endûh
Sirişkümler gibi yok çeşmine teskîn
Ser-i hilm ile mîzân-veş girân-seng
Kanâ‘at birle basmış bagrına taş
Cihâna her nefes feyzüŷnden imdâd
Za‘if ü haste cânlar tekye-gâhı
Demümden her nefes efsürde cânüŷ
Gehî bagruŷda mîtnüm şikâfi
Figânımdan ne bir dem saŷa râhat
Tolu vâdîlerüŷ na‘ramla yâ hû
Olupdur saŷa mâtem şeb-külâhı
Uraldan ma‘ziret rûyın sücûda
Ne sînem berki gibi tîg gördüŷ
Olursa zeyl-i ‘afvuŷ birle mestûr
Tozum uş dâmenüŷnden rüfte oldu
Sadâsı iŷleyüp tutdı cihânı
Dil-i sengîni kandan la‘le döndi
Dün ü gün kevkeb-i bahtumla hem-kâr
Velîkin sen de bendensin elem-senc
Demümden berg-i ‘işüŷ her nefes zerd
Çeküp kurdı gamum târ-ı kemânüŷ
Kül itdi hânımdan nâr-ı âhum
Gözi bî-h^Wâb u cism ü cânı pür-sûz
Degül âh u figân nâm u nişânım
Münevver hâtiruŷda kalmasun gerd
Sirişki oldu kevkeb-veş güher-rîz
Kevâkib taşlarına sürtüben yüz
Tagıtdı bezmini yumdı gözünü
Bakup gördi elinde tîşesini
Olaydı gice gündüz gam-küsârı
Ayakda kalmış iken dest-gîrüm
Rızâm olmayan işe gitmeyen hîc
Baŷa senden ebed bir yatlu iş yok
Gehî topraga sürdüm yüzüŷni hem
Kadem kıldıŷ başuŷı hizmetümde
Agular nûş kıldıŷ gâh elemden
Sen eylük eylegil baŷa vefâdan
Dögüp gam taşlarına tîşe başın
Getürdi cûşa dilden kühsârı
Demüŷnden sînemüz tolmuşdur âteş
Velî yok çâremüz ne itmek gerekdür
Firâk u kürbet ü derd ile rencûr
Revân itdi gözünden hicr seylin
Belâda hem-dem ü gurbetde mûnis
Vefâ-y-ile muhammer tıynetüŷüz
Yüzüŷüz görmesün çeşm-i münâfık
Ki size reşk ider her âdemî-zâd

Kanâ'at Kâfinuñ 'Ankâlarısız
Cihân ehline kût u mâye sizden
6930 Olup gurbetde ben zâruñ enîsi
Ne yüz dönderdüñüz hizmetlerümden
Eger uşagunuzdur ger iriñüz
Kimiñüz susayup eşk-i deminden
Miyân-beste olup hizmetde çâlâk
6935 Velî benden size çok gerd irişdi
Enînüm çeşmiñüzden sürdi h^Wâbı
Geçen ahvâli höz yâd eylemeñ hıc
Tenüñüz olmag için cânuma kût
Çıkardum niçenüñüzden yüzdürüp pöst
6940 Cehâletden bulundum kanuñuzda
İdüp cân u gönülde elvedâ'ı
Kılup dirrendeler bu zârîyi gûş
Dirüp taşları yırtup yir yüzini
Tuyûr idüp bu mâtem birle efgân
6945 Çü bu şûrâbeye yitdi nihâyet
Ciger kanı revân olup gözinden
Açıldı sînesinden revzen-i dil
Bakup hân atasın gördi gam içre
Firâkıdan idüp her biri zârî
6950 Kılurlar âh ogul diyüp enîni
Harîr ü perniyân yirine erkân
Görüp bu hâli ol mecrûh bî-dil
Yine feryâd idüp açdı gözini
Ne turmak yatduğı yirden alup taş
6955 Ne yaş hûn-ı dili olup revâne
Habâb olup o bahr-i hûna encüm
İdüp bâd ile irsâl-i peyâmı
Ki iy bâd-ı seher irdükde Çîne
Atam hâkâna varup bu oguldan
6960 Edeble baş koyup yir öp katında
Eyit ol bagruñuñ bir katre kanı
Olup âvâre-i gerdûn-ı gerdân
Yakup bagrın dilin hûn itdi hasret
İdüp efsûn u mekr ü hîle her bâr
6965 Kurup tezvîr dâmın rûbeh-i pîr
Tutup keş-revlik ile ferz-veş yol
Eger erlikle olsa iş hisâbı
Velîkin böyle imiş emr-i Kâdir
Murâdum bu ki Behrâm-ı dil-âver
6970 Çeriler cem' idüp iklîm-i Çinden
Çeküp hûrşîd-âyîn tîg-i kîni
Bu zâlimden alup hûn-ı tebâhum
Toyursun tîgi-y-ile cânâ anı
Ser-i hândan velîkin bu fesâne
6975 Tutuşsa yâd idüp âvâresini
Tezekkür eylese Yûnâna 'azmum
Tahayyül kılrsa esb-i dîv-zâdum

Ferâgat burcınuñ verkâlarısız
Dün ü gün başlarına sâye sizden
Belâ vu mihnet içinde celîsi
Ne ser-pîç itdüñüz mihnetlerümden
'Aceb kullıklar itdi her biriñüz
Kimiñüz bağlayup cârû düminden
Yolumı gerd-i gamdan itdüñüz pâk
Ne tenhâ gerd yüz biñ derd irişdi
Hanînüm cismiñüzden aldı tâbı
Benüm-çün âh u feryâd eylemeñ hıc
Hadengüm kanuñuzdan oldı yâkût
Koyup düşmenliği siz olduñuz düst
Hacâletdür şefi'üm yanuñuzda
Götürdüm uş arañuzdan sudâ'ı
Figân idüp derûndan kıldılar cûş
Kamusı kana gark itdi özini
Yolunup oldılar 'uryân u biryân
Diline zehr-i derd itdi sirâyet
Yumup çeşmini geçdi kendüzinden
Gözinden gitdi yekser perde-i gil
Dahı hâtûn anasın mâtem içre
Kara kanlara yunmuş Çîn diyârı
İderler saç sakal yolup hanîni
Siyeh çullar giyüp eylerler efgân
Ecel tîgiyle cânı nîm-bismil
Turup taşlarla dögdü kendüzini
Dögüp başın döker dîdeden yaş
İrişmişdi zemînden âsümâna
Batup fülk-i felek olmuş idi güm
Bu yoldan eyledi feth-i kelâmı
Ne Çîn o gülşen-i 'adn-ı berîne
Hatâ didüm irüp sultâna kuldân
Niyâz ile yüz urup hizmetinde
Belâlar birle yanmış cism ü cânı
Nasîbi 'âlem içre derd ü hırmân
Firâkıdan virüp cân gitdi hasret
Neler itdi aña Pervîz-i gaddâr
O şîr-i nev-cüvânı kıldı nahcîr
O şâhı kıldı bir beydakla mât ol
Anuñ bigine virürdi cevâbı
Şehîd itmek anı âhir o kâfir
Degül tenhâ dil-âver yâr u yâver
Dil-âverler seçüp anuñ içindin
Kıla gark-âb-ı hûn Magrib-zemîni
Komasun ol dil-âver yirde âhum
Yaşum teg gark kılsun kana anı
Çıkarsa şem'-veş âteş zübâne
Niçe âvâre bagrı pâresini
Getürse gönline ejderle rezmüm
Helâk-i Ehrimenden itse yâdum

Añup feth-i tılısmât itdügüm hem
Felek-veş tahtın idüp gamla târâc
6980 Dilümden di ki iy şâh-ı cihân-gîr
Benüm ‘ışk imiş evvelden siriştüm
Ne kim var hayr u şer hükm-i kazâdur
Eger ben gitdüm ise zâr u nevmîz
Yıkılsun hücre kasr-âbâd olsun
6985 Şikest oldıysa bir dür seng-i gamdan
Bir encüm düşdi-y-ise meh sag olsun
Dahı bu mihnet-i pür-âzerüm ger
Yolup müşkîn saçımı kılssa zârî
Ecel gürge elinden dâd kılssa
6990 Añup şâm u seher bu güm-rehini
Sorup Mecnûnını Leylâsı-y-ile
Bahârî ravzama itdükce âheng
Güzer itdükce tâbistânî kasra
Hazânî köşkümü itdükce seyrân
6995 Şitâyî tâkum oldukca güzer-gâh
Diyessin iy gamuñ cânum gıdâsı
Demümden bir nefes şâd olmaduñ hıc
Ogul vaslına olup ârzû-mend
Sabâvetden berü ‘ibretdür işi
7000 Ger etfâl itse meyl-i cûy u ezhâr
Güher umduñ nasîbüñ ahker oldı
Çeküp iy veh beyâbân-ı gamı ben
Baña tozuña yüz sürmekdi minnet
Beni râzîligüñden kılma nevmîz
7005 Olicak sen gamumdan renc-fersây
Bilüp bu hâli Mülk-ârâ vu Behrâm
Ser-â-ser geyseler mâtem libâsın
Salup topırağa efser dögseler baş
Vir evvel def’a Mülk-ârâya teskîn
7010 Bu âteş-hânedür âb üzre bünyâd
Bu kasrı sanmagıl dâru’l-emândur
Cihâna her ki geldi gidiserdür
Dönüp Behrâma teslîm it selâmum
Ki iy kan karışık cânum karındaş
7015 Bu yaña leşkerüñle kıl hirâmı
Çıkarsa âhum odı çarha ger dûd
Şu dem senden olur hoşnûd cânum
Dahı Mânîye kim nakkâş-ı Çîndür
İdüpdür nevk-i kilki ile tahrîr
7020 Virüpdür şöyle her kasruma zînet
Eyit kim ben sıyup levh-i hayâtı
Yuyup ol dahı nakş-ı kasrumı pâk
Çü fânî oldı gamdan cism ü cânum
Bulup hem Kâren-i hârâ-tırâşı
7025 Di kim şol taglaruñ bagrın ki yardım
Felek benden dirîgâ yüz çevürdi
Vücûdum sengsâr itdi gam ile

Dil-i nâzük-nihâdın almasun gam
Koma gün gibi yire çalmasun tâc
Olunmaz Tañrı takdîrine tedbîr
Bu gurbet içre ölmek ser-nüviştüm
Kazânuñ çâresi kuldân rızâdur
Cihân milkinde kalsun şâh câvîz
Kurusa sebze serv-âzâd olsun
Deñiz çalkanmasun mevc-i elemden
Sipehr-i mihr-i devlet şeh sag olsun
İşitse bagrı yanmış mâzerüm ger
Kararsa gözlerine Çîn diyârı
Kuzucagum diyüp feryâd kılssa
Şafak-veş kana gark itse mehini
Cihânı tutsa vâveylâsı-y-ile
Yaşından ‘âlemi kıldukca gül-reng
Od urdukca dilinüñ sûzı ‘asra
Gözinden oldugınca eşk bârân
Demüm yâd eyleyüp çekse sovuk âh
Ayaguñ tozı çeşmum tûtiyâsı
Gamumdan bir dem âzâd olmaduñ hıc
Saña virdi Huzâ bir turfe ferzend
Figândur hem-demi hayretdür işi
Gözi yaşıdur aña rûd u gül-zâr
Güneş zann itdügüñ şüm ahter oldı
Yaşum seyliyle yıkdum Ka‘bemi ben
Ki olur ana ayagı altı cennet
Tenüm dûzah odına salma câvîz
Baña ol rencden yüz derd ü biñ vây
Gamumdan rûz bezmin itseler şâm
Güneş hicrinde çün şeb gam belâsın
Çeküp eflâke efgân dökseler yaş
Eyit ‘âkil kazâya eylemez kîn
Anuñ tîz tozıdur toprağını bâd
Kudûm u irtihâli tev-emândur
Huzâvend emrine kul ne idiserdür
Pes andan ‘arz kıl bir bir peyâmum
Enîs ü hem-dem ü sırdaş u yoldaş
Koma düşmenlerüme intikâmı
Ne andan saña vu ne baña var sûd
Ki tîgüñ düşmenümden ala kanum
Ki nakşı birle Çîn huld-i berîndür
Ne kim var yirde gökde nakş u tasvîr
Ki fehm eyler kusûrın görse cennet
Yudum dilden nukûş-ı kâyinâtı
Od urup cümlesini eylesün hâk
Cihânda kalmasun nâm u nişânım
Elin öp benden urup hâke başı
Urup tîşemle taş gönlin kopardum
Alup bir bir anı başuma urdı
Beni öldürdi yüz biñ mâtem ile

Ne nakşı sende kim hârâda kazduñ
Çeküp mîtîn hırâş-ı hâre eyle
7030 Ki mevtüm nakşı ol yirde okunsun
Çün urdum topraga yüz ben sınık baş
Yine ‘âlemde şehîr ü kûh u vâdî
Ki ol derd ü gam u ‘ışk ile hem-zâd
Görüp Hüsrev elinden zulm ü âzâr
7035 O kim dir idiñüz sultânumuzdur
Bugün ol hânunuz zulm ile yitdi
Gerek kim cem‘ idüp dilden sipehler
İdüp âh okların her lahza pertâb
Serine od urup tâc-ı zerini
7040 Olup giryân bu zâr-ı bî-nevâya
Vefâ kasrın keremden idüp âbâd
Dahı Şâpûra idüp hayr-bâdum
O gündün kim benümle hem-dem olduñ
Demümden her nefes çekdükce gamlar
7045 Hemîn olur vefâ-yı şart-ı yârî
Dilüm zahmın anup kabrum taşından
Çü bu araya irgürdi figânı
Yuyup nakş-ı dü-kevnî levh-i dilden
Perîşân sözlerine eyleyüp âh
7050 ‘Înâyet pertevi cânına düşdi
Ser-â-pâ yakup ol âteş vücûdın
Hemân-dem penbe-i ebr-i güher-bâr
Bir iki katre su tamzırdı fi’l-hâl
Olup cânandan pes ol katreyle sîr-âb
7055 Bulup yârın hayâlin cânnda mûnis
İdüp ‘ışk âyetin sırrına ta‘lîm
Bedenden mûrg-i rûhî itdi pervâz
Cihândan gitdi derd ü hasret ile
Getür sâkî başa bir câm-ı kâtil
7060 Ten-i dil-haste çün buldı yinî cân

Anuñ ‘unvânını nâmumla yazduñ
Anı adum gibi âvâre eyle
‘Aceb midür ki taş taş tokunsun
Mezârum üzre dahı konmasun taş
Gezüp ‘ışk ehline kılğıl münâdî
Belâlar birle dün gün haste Ferhâd
Gam ile viridi cân zâr u dilefgâr
Biz anuñ bendesi ol hânumuzdur
Cihândan nâ-tüvânlık birle gitdi
Çekesiz gam nitekim olsa şehler
Kılasız Hüsrevün bagrını hûn-âb
Yile virün kül idüp kişverini
Vücûdın gark idün seyl-i fenâyâ
Bu işlerden revânüm eyleñüz şâd
Diyesin ki iy refik-i bî-murâdum
Giriftâr-ı belâ vu mâtem olduñ
Gamumdan gözlerün cûy itdi demler
Kıla yüz biñ ‘ıvaz her lütfâ Bârî
Ayagun çekme topragum başından
İrişdi agzına âzürde cânı
Elin çekdi ser-â-ser âb u gilden
Dil ü cânandan didi estagfirullâh
Înâbet âteşi birle tutuşdı
Kül itdi cümle sevdâ târ u pûdın
Açup ol telh-kâm agzın sadef-vâr
Ki hurrem-dil ola ol mûrg-i zî-bâl
İki nergeslerini kapladı h^wâb
Dilinde tâb-ı şevkin şem‘-i meclis
Diyüp cânân adın cân kıldı teslîm
Melek-veş kıldı ‘arşî âşiyân-bâz
Kodı ol vahş u haylin hayret ile
Yiter ‘ışkuñ tenümde cân eger dil
Ko olsun eski cân teslîm-i cânân

L. Hâne-i dehr-i bî-bünyâduñ mânend-i remâd, fenâ bâdıyla târumâr u hâk-sâr olduğın beyân eyler. Ve fülk-i felek-i zücâcî-nihâduñ, misâl-i habâb seyl-âb-ı mihnet-meâb üzerinde bî-sebât u bî-karâr olduğın ‘ayân ider. Ve Mihîn Bânû, Pervîz-i gaddârla ‘ahd u karâr berkidüp Şîrîni virmege ikrâr idüp, ol hisâr-ı âsümân-medârı feth itdügüdür. Ve Şîrîn-i nâzûk-mizâc, Ferhâduñ mevte haberlerinden ölüm hâline karîb olup Ermeniyye şehrindeki kasr-ı dil-güşâsına vü ravza-i rûh-efzâsına bahâne-i ‘ilâc idüp Hüsrevden icâzetle ve hezârân derd ü mihnetle gitdügüdür.

Gel iy sâlik cihândan bagla mahmil
Degülse ger kulagun ker gözün kûr
Bu deşt içre imâret fikrin itme
Fenâ seyl-âbınun seddi gil olmaz
7065 Hücûm itdükde mihnet tünd-bâdı
Bilür misin nedür çarhuñ kıbâbı
Urulmuşdur aña su üzre bünyâd
Kazâdan bir pûf irse nâ-gehânî

İkâmet yiridür sanma bu menzil
Yaragun kûr yirün olmazdan öñ gûr
Su üstinde ‘imâret fikrin itme
Mukarrerdür su üzre menzil olmaz
Tozıdur bir dem içre bu remâdı
Fenâ deryâsınun gerdân habâbı
Zücâcî kubbedür içi tolu bâd
Ser-â-tâ-pâ ider ol demde fânî

Kebûter-hânedür bu çarh-ı ezrak
7070 Saçılmış dâne-i erzendür encüm
Meh-i nev kim çekübdür tîg-i elmâs
Anuñ-çündür sehâbuñ cânı pür-dûd
Başuñ üstinde çarh-ı âsiyâ-yeng
Tenüñdür aña kâh u dâne cânuñ
7075 Nücûm ile hâkîkat çarh-ı dil-keş
Anuñ-çün levnidür bunuñ remâdı
Ko bu tâvûs-ı dehrüñ nakş-ı püştin
Safirin diñleme sayyâddur dehr
Budur meşhûr kim cellâd-ı devrân
7080 Kılur çün çarh dün gün bî-‘aded hûn
Nazar itmez misin bu taşt-ı gerdân
Degül kan zehr-i mâl-â-mâldur bu
Bu semden bagrı kûhuñ kan tolupdur
Bu şûr itmiş durur bahrüñ işin telh
7085 Güneş kim kâyinât andan alur nûr
Çemen sahnında bak her berg-i tâze
Düşelden nergesüñ cânına bu tâb
Yakupdur lâlenüñ bagrını bu od
Gülüñ hâr eylemişdür cây-gâhın
7090 Büküpdür serv-i âzâduñ bilini
Eritmiş cânını âb-ı revânuñ
Ararsañ zerre zerre ‘âlemi sen
İşitgil tıfl-ı nev-zâduñ demini
Gel imdi ur hakîkat zeyline dest
7095 Ki ‘âlem didügüñ ‘ayn-ı elemdür
Gınâsıdur ‘anâ bâlî belâdur
Ko dînârını âhir nârını gör
Lûtundan evvel âhir mâ-hasal let
Eger ferzend eger hâl ve ger ‘am
7100 Eridüp sîne yagın şem‘-veş zâr
Şu yükler kim bugün püştüñde vardur
Anuñ-çün itme cânuñ pîc-der-pîc
Yürî sîmürg-âsâ câvizâne
Nedür topraga bunca nakş u nîreng
7105 Göñül virüp ‘imâret itme anı
Büyütmeñ kapuñı miskîn degül yol
Niçün aldar dilüñ dîbâ-yı fâhir
Ne bislersin bu cism-i tîre-cânı
Seher-âyîn iderseñ pâs-ı enfâs
7110 Var olma gâv u hâr gibi ‘alef-h^Wâr
Mesîhâsin eger cân-perver iseñ
Olurken merg dün gün saña sâkî
Virürken rızkı dâyim Rabbü’l-erbâb
Üzilüp ger kesilmezseñ kamudan
7115 Dürüşme kesret-i esbâba dervîş
Ta‘alluk keşf-i deryâ-yı gildür
Dilerseñ câna peyvendi Huzâdan
Ko fânî ‘ışkıñı bâkî gerekse

Anuñ-çün çarh urur dün gün mu‘allak
Ne erzen dâm-ı merd ü zendür encüm
Tutupdur ‘ömr ekinin biçmege dâs
Hayâtuñ hırmenine mihr urur od
Şu hırmen tahtesidür bagrı pür-seng
Ayırmak birbirinden kârı anuñ
Peleng ü ejdehâ-demdür münakkaş
Ki pür-süzende ahkerdür nihâdı
Bakup gör zâg gibi pâ-yı ziştin
Vefâ vu rahmı yok cellâddur dehr
Gömer topraga bir tîg itse biñ kan
İder seyyâreler tîgini medfûn
Tolar her gün boşalup iki kez kan
Egerçi zâhirinden baldur bu
Nişânı lâle-zâr u la‘l olupdur
Bu söz itmiş durur bedrüñ işin selh
Bu nâr ile olupdur cânı mahrûr
Götürmişdür bu gamdan el niyâza
O olupdur gözleri bî-h^Wâb u pür-âb
Kılupdur sünbülüñ bezmini pür-dûd
Çıkardı ‘andelîbüñ çarha âhın
Çenâruñ kârdan çekmiş elini
Yumış kanlara cismin ergavânuñ
Bulursın cânlarında bu gamı sen
Vilâdet vakti aglar mâtemini
Mecâzî ‘âlem ile olma pâ-best
Çek andan el ser-â-pâ nakş-ı gamdur
Ne ikbâli ki vardur lâ-bekâdur
O bâzârı soñında zârını gör
Hemîşe devletinden soñ ‘amel let
Kamusı pâ-y-bend-i mihnet ü gam
Dil ü cân yakma şeb kûr içün var
Hisâbuñ kim her engüştünde vardur
Sayadursañ kamusı hîcdür hîc
Kanâ‘at kâfın eyle âşiyâne
Soñ ucı levh-i kabrüñdür fer ü seng
‘Îmâret eyleyenler ne oldı kanı
Ki arduñca kala agzın açup ol
Kefendür çün libâs-ı cismüñ âhir
Kılursın tu‘me mûr u mâra anı
Dilüñ âyînesinde kalmaya pâs
Ki gâv u hâr gibi olmayasın h^Wâr
Çekersin bâr-ı mihnetler hâr iseñ
Girü meylüñ durur zehr ile bâkî
Nedür her rûz u şeb bu cem‘-i esbâb
Ebed mahrûm olursın ol kapudan
Ki kesret birle kalbüñ olmaya rîş
Ta‘alluk pâ-y-bend-i cân u dildür
Ta‘alluk riştesin kes mâ-sivâdan
Nevâ kıl bezm-i ‘uşşâkı gerekse

- Vücûd esbâbı hep teşvîş-i cândur
7120 Ecelden irişecek bâd-ı sarsar
Süleymânlar virüp tahtın bu bâda
Tutalum Rüstem-âyîn pür-füsunsın
Felek cünbişlerin bâzîçe sanma
Füsûnsuz sanma dehr efsânesin bil
7125 Bugün hâlini ko geç dünkilerden
Nedür gûş it sadâ-yı pür-gam-ı kûh
Me‘a’l-kıssa çü Ferhâd-ı ciger-sûz
Kılup ol vahş-ı merdüm-h^Wâr zârî
Virüp cânlar ten-i pâki yolına
7130 Alup devrini tutdılar ‘azâsın
Ceküp dendânlarından tîg-i elmâs
İdüp nâhunların çengâl u hancer
Bu işden kal‘a ehli olup âgâh
Kül idüp çarhı pür-dûd eylediler
7135 Murâd idindiler kim irişüp tîz
Konup kabr içre anuñ cism-i pâki
Velî Hüsrevden itdiler hirâsı
Pes ol hâli idüp Pervîze i‘lâm
Şu mecnûnı ki zindân eylemişdün
7140 Ham idüp kaddini gam çeng-mânend
İşidüp gerçi Hüsrev oldu mesrûr
Dilinden gitdi tâbı niçe günler
Ne kılsañ hayr eger şer öñde kıçda
Degülsin merg bendinden çün âzâd
7145 Didî kim nâ-pesend oldu bu maksûd
Çü cehli gibi idi hırsı gâlib
Bu râzî itmek içün dehre ifşâ
Sahun sâhirlerinden yine fi‘l-hâl
Gehî ümmîz virdi aña geh bîm
7150 Şu deñlü okıdı sihr ile efsûn
Olup bu iş dahı Bânûya ma‘lûm
Dili kan tolmış idi aklamakdan
‘Anâlarla añup anuñ cezâsın
Husûsâ ol ruhi gül kaddi şimşâd
7155 Sehî servini çenber eyledi derd
Cemâli bedrine irüp tekeddür
Diyâr-ı Rûmı çîn itdi gam ile
Yıkıldı çeşmi üzre kaşı tâkı
Lebinüñ la‘li oldu kehrübâ reng
7160 Gülinüñ yile vardı ferr ü âbı
Kesüp zülfini dirdi ‘ömr-i nâ-hoş
Mehinde darb-ı gamdan nîl olup hûn
Saçup eşkin kılurdu nâle her şeb
Añup aglardı hâl-i zârın anuñ
7165 Gehî ta‘rîf idüp hüsn ü cemâlin
Gehî iderdi mazlûmum diyüp âh
Mihîn Bânû kalup ortada hayrân
Gelüp bir yire ehl-i kal‘a âhir
- ‘Adem milkine kaç dâru’l-emândur
Ruhüñ ayını çîn itme ser-â-ser
İdüpdür nûş zehr-âlûd bâde
Çü rezm-i Sâm ola Zâl-i zebûnsın
Sakın mihrine germ olup inanma
Belâ dâmi durur her dânesin bil
Yüri var ‘ibret al öñdinkilerden
Dil-i Ferhâd içündür âh-i endûh
Fenâ bezminde oldu meclis-efrûz
Gözetdiler vefâ-yı şart-ı yârî
Hatâ irgürmediler bir kılına
‘Ases-vâr itdiler dün gün hirâsın
Kesüp bî-gâneye yol kıldılar pâs
‘Adûlardan kopardılar çeküp ser
Çeküp eflâke yirden âteşin âh
Meh ü mihrüñ yüzün od eylediler
Kılalar ol şehi tekfîn ü techîz
Ziyâret-gâh-ı ‘âlem ola hâki
Hem ol dirrendelerden ihtirâsı
Didiler iy şehen-şâh-ı felek-kâm
İşini âh u efgân eylemişdün
Ecel nây-ı gelûsın eyledi bend
Velî cânına düşdi bahr-veş şûr
Gözinden uçdı h^Wâbı niçe dünler
Görisersin cezâsın irde giçde
Gerekmez merg-i âherden dilüñ şâd
Kazâdan pür-gezend oldu bu maksûd
Hevâsı üzre oldu girü tâlib
Buyurdı eylediler nazm u inşâ
Bir ikisin kılup Bânûya irsâl
Gehî ser-keşlik itdi gâh teslîm
Ki Bânûnuñ dilini kıldı meftûn
Ki niçe virdi cân Ferhâd-ı mazlûm
Nitekim hokka-i gerdûn şafakdan
Analar gibi tutmuşdı ‘azâsın
İdüp bülbül gibi her lahza feryâd
Gülü oldu elemden lâle-i zerd
Şeb-i zülfî gibi buldı tekessür
Saçı müşkîni yoldı mâtem ile
Gam-âbâd oldu hüsninüñ revâkı
Ruhî âyînesi mihr-i semâ reng
Mukahhal nergesinüñ gitdi h^Wâbı
Kısalmağ yigdür olmağdan müşevveş
Bulutda yaraşur dirdi kara gün
Kıyâmetdür dökilsün dirdi kevkeb
Belâ vü mihnet ü âzârın anuñ
Vakâr u hûş u ferheng ü kemâlin
Esîr ü zâr u mahrûmum diyüp âh
Hilâl-âyîn dili olmuşdı vîrân
Didiler bu işüñ encâmı zâhir

Dükendi kal'a içinde zahîre
 7170 Kılup göz yaşlarından çihremüz ter
 Ne hâsıldur musırr olmak 'inâda
 Bugün yarın alup Pervîz şehri
 'Acem şâhen-şehidür kudreti var
 Salup şehir içre her 'âmî-nefîri
 7175 Bu bed-hâl ile pes ölmekden ise
 Yig oldur kim idüp Hüsrevle mî'âd
 Bilüp âhir bu kasdı mîr ü erkân
 Didiler kim kopup tûfân-ı fitne
 Biriküp ittifâk itdi kamu il
 7180 Re'âyânun olupdur tâkatı tâk
 Eyü yavuz ne kim oldıysa hâdis
 Çü 'illet ber-tarâf oldı aradan
 Bu iş zâhirde gerçi dil-keş idi
 Ki olsa pûr-ı Kisrâ bize dâmâd
 7185 Ganîmet idi halka saña fahr ol
 Pes idüp sulh Pervîz ile dil-şâd
 Bu yüzden her biri idüp tekellüm
 Girü Şîrîn katına açdı râzın
 Didi iy mihiri gönülüm rûşenâsı
 7190 Bir iş düşdi bu kar-ı pür-cedelden
 Meger kim baht u devlet yüz çevürdi
 Diyüp bi'l-cümle halkun ittifâkın
 Gözinün kan yaşını eyledi seyl
 Görüp bu hâleti Şîrîn-i pür-şûr
 7195 Beni ko kim firâk-ı yâr-ı gam-h^Wâr
 Belâ nahcîriyem topraga düşmiş
 Benüm işüm bugünlük tañlalukdur
 Derûnum derd-i yâr almışdur el-hak
 Bu gamdan cânumuñ yokdur felâhı
 7200 Öcümnden oldı rencân halk-ı 'âlem
 Bakarken gözlerüm olsunlar âzâd
 Bu deñlü çünki Bânû buldı ruhsat
 'Acem şâhınıñ ilçisin getürdi
 Didi şâhuñ öpün benden kolını
 7205 Ki ol günden ki dârâ-yı zemâne
 Kılup peyvend i'lâmın ser-âgâz
 Öpüp mektûbını ber-ser idindük
 Yog idi mihr-i şevher ahterümde
 Ururdum devletüm pâyına sengi
 7210 Velî 'ahdı olup milk ü diyârun
 Ne deñlü itdüm ise aña ibrâm
 Bu gice irişüp tevfk-i mutlak
 Bi-hamdillâh açıldı 'ukde-i kâr
 Çü bu noksân olur ma'zûr mehde
 7215 Gubârın ref' idüp gam yollarınıñ
 Hem ol cân gülşeninün tâze servi
 Olup âzürde-dil nâ-hoş hevâdan
 Harâretten düşüpdür pister üzre

Kamumuz gamdan olduk teng ü tîre
 Kuru gayretle iş bitmez mukarrer
 Muhassal işimüz irdi fesâda
 Kül eyler bizi yakup tîg-i kahrı
 Nedür bir kal'a âhir gayreti var
 'Iyâl ü ehlümüz olur esîri
 Bize halk-ı cihân gülmekden ise
 Virüp şehri olavuz gamdan âzâd
 Hemân-dem atdılar Bânûya dek cân
 Dibinden kaynakdı 'ummân-ı fitne
 Bugün yarın virürler kal'ayı bil
 'Aceb mi saña şâhum olsalar 'âk
 Aña şol pür-hüner-merd idi bâ'is
 Nedür hâsıl sebebsüz mâcerâdan
 Velîkin fi'l-hakîka nâ-hoş idi
 Çıkarurduk yüz ol deñlü dahı ad
 İdinürdün cihân ser-keşlerin kul
 Bu zindândan ra'ıyyet olsun âzâd
 Dil-i Bânûya düşdi çok tevehhüm
 'Ayân itdi dilinün süz u sâzın
 Cemâlün seyridür cânım gıdâsı
 Disem olmaz dimezsem çıkduk elden
 Ki bizden hep ra'ıyyet yüz çevürdi
 Nücümüñ ric'atin çarhuñ nifâkın
 Didi sen serv-i dil-cûdan gerek meyl
 Didi iy hâk-i pâyı çeşmüme nür
 Kılupdur gice gündüz işümi zâr
 Ganîmet kuşca cânım aga düşmiş
 Firâkıdan dilüm susuz balukdur
 Hayâtumdan ramak kalmışdur ancak
 Siz eyleñ ol ki halkun dur salâhı
 Ne rencân cân u dilden zâr u pür-gam
 Ki uş gitdüm kılalar hayr ile yâd
 Eyitdi şûm olur te'hîr-i fursat
 Nikâbı söz cemâlinden götürdi
 Şeffi' olup dileñ mücrim kulını
 Ki olsun tâc u tahtı câvizâne
 Bizi bu lütf ile kıldı ser-efrâz
 Anı devlet gibi efser idindük
 Var idi terk-i efser gevherümde
 İderdüm ol sebebden 'özü-i lengi
 Elindeydi 'inânı ihtiyârun
 Ebed ol tevsen-i hüsn olmadı râm
 Dil-i sengînini mûm eylemiş Hak
 Togup gün hufta bahtum oldı bîdâr
 Küdûret kalmasun mir'ât-ı şehde
 Suçın 'afv eylesün biz kullarınıñ
 Letâfet cûybârınıñ tezervi
 Kalupdur bülbülü dil-keş nevâdan
 San âteşdür yanur hâkister üzre

Şehüñ lütfiyle gönli şâd olsun
7220 ‘Ufûnet bozmadın nâzük mizâcın
Pes ilçi gûş idüp bu hoş beyânı
Sevincinden Pervîz idüp işâret
Tarabdan hûy u gavgâ toldı her yer
Bulup diller safâ âvâzelerden
7225 Çıkup pes kal‘adan şöhretle Bânû
Güneş gibi felekden gösterüp rû
Buyurdu karşu çıksun diyü Pervîz
Virüp zînet meh etrâfında kevkeb
Düzüp Hüsrev dahı dîvân-ı ‘âlî
7230 Bahâr-âyîn olup erbâb-ı şöhret
Zemîn mânend-i deryâ ötdi güm güm
Olup Bânû dahı dil-şâd u mesrûr
Küdûret jengi dillerden silindi
İdüp ‘özri geçen her telh ü şûra
7235 Sorup mihrin aña ‘arz eyledi şâh
Gezüp âhûleyin yaylag içinde
Hirâmân idi gülşenlerde servi
Kılup her dem nevâlar içre şehnâz
Şu günden ol Hümâ kim dâma düşdi
7240 Kesildi her hevâ-y-ile hevesden
Enîn oldu nevâ-yı hoş-edâsı
Egerçi bu hisâr-ı çarh-fersây
Velî dün gün nüfûsuñ izdihâmı
Harâret birle od yagdı semâdan
7245 Gül-i nâzük-mizâc u nâz-perverd
Bu resme ugrayup bâd-ı semûma
‘Înâyet ger iderse şâh-ı ‘âlem
İrüp bu habs-gehden hoş-hevâya
Etibbâ ide birkaç gün ‘ilâcı
7250 Girü şâhuñ durur fermân-ı bâkî
Didi Hüsrev garîbüz biz bu yirde
Bu kişver aslını siz yig bilürsüz
Benüm dilber rızâsıdur murâdum
Güneşdür dil-fürûz eyvâna varsun
7255 Felekden baglayup meh gibi mahmil
Girü Bânû idüp şermendelikler
Didi Ermen şimâlîsinde bir tag
Nigârûñ anda vardur kasr u bâğı
Aña zahmet çeküp yıllar firâvân
7260 Münâsip ol hevâlardur nigâra
Ulalmışdur o yirde yâl ü bâli
İşidüp Hüsrev oldu gönli nâ-şâd
Ki biñ Hüsrev gibi yıllar çeküp renc
Üşendi ya ‘nî kim ol serv-i nâza
7265 Çü men‘i añladı cânâne-âzâr
Hemân Bânû kılup ‘azm-i hisârı
Seher-geh nâka-i çarh-ı sebük-ser
Büründi atlas-ı nur ile encüm

Elemden serv-veş âzâd olsun
Etibbâ-i şeh itsünler ‘ilâcın
Varup Hüsrevden aldı müjde-gânı
Çalındı her taraf kûs-ı beşâret
Kıyâmet kopdı berpâ oldu leşker
Açıldı nagme-i dervâzelerden
Hisâr ehli önince hep kıvanu
Gönüldi dergeh-i Pervîze togru
Ne kim var mîr ü leşker zeyn olup tîz
Yasasunlar cenâheyni müretteb
Kurıldı haymeler gerdûn-havâlî
Çekildi her yaña esbâb-ı ‘işret
Felek deng oldu hayrân kaldı encüm
Şehüñ gün gibi bezmin itdi pür-nûr
Safâ vu rûşenâlıklar kılındı
Sahun şîrîne irdi bi’z-zarûre
Didi Bânû hilâl olmışdur ol mâh
Gülü perverde idi bâğ içinde
Hacil eylerdi reftârı tezervi
İderdi hoş hevâlar içre pervâz
Anı sayd itmege hengâma uşdı
Tarıkdı mürğ-i cânı bu kafesden
Sirişki dânesi oldu gıdâsı
Cinân bâğı gibidür dil-küşâ cây
Tenûr itdi felek-veş ol makâmı
‘Ufûnet toldı her yir bed hevâdan
Çekerken habs işinden gussa vu derd
Eriyüp cismi dönse tañ mı mûma
Ki gün günden yine ol mâh-ı ‘âlem
Salup hûrîleyin Firdevse sâye
Gele yirine tâ nâzük mizâcı
Arada kimsenüñ yokdur nifâkı
Garîb a‘mâ gibi olur nazarda
Hevâ-yı faslını siz yig bilürsüz
Bu işde iktizâsıdur murâdum
Perîdür çeşme-i hayvâna varsun
Ne burcı ister ise ide menzil
Gönülden ‘arz kıldı bendelikler
Dil-i çarha urupdur lâle-veş dâğ
Bu hûrînüñ o cennetdür turagı
Delüp taglar getürdi âb-ı hayvân
Ki meyli servinüñdür cûybâra
Ol âbı içegelmişdür nihâli
Ki ol âbı getürmiş idi Ferhâd
Ol iş bitmezdi ger harc ide yüz genc
Hevâsın ide bu su diyü tâze
Rızâ virdi gönülsüz çâr u nâ-çâr
Meh içün hâzır itdürdi ‘amârı
Urındı mihrden çün hevdec-i zer
Ceres-vâr ötdi gerdûn içi güm güm

Güneşden aya mahmil bagladılar
7270 Girüp meh Keh-keşân-veş zer-katâra
Getür sâkî şol âb-ı hoş-güvârı
Vefâsuzdur bilürsin gülşen-i dehr

Şeref evcini menzil eylediler
Yapışdı Müşterî-ruhlar mehâra
Ki cânım kıldı meyl-i cûybârı
Vir ol tiryâkı gam sunmazdan öñ zehr

LI. Güneşe şafak-veş hevdeci menzil idüp ol felek-girdâr hisârdan çıkarup alup gitdükleridür. Ve Hüsrevüñ sipâh-ı encüm-âyîni ol mâh-ı Zühre-cebînüñ başına nisâr-ı cevâhir idüp, mahfilin seyr itdükleridür. Ve hevdecüñ sehâb-mânend perdesi zeylin, dest-i sabâ açup Şîrûye ol hüsn-âfitâbın görüp zerre-vâr sergeşte olduğudur. Ve Şîrîn, menziline revâne olcak, Şîrûyenüñ bu hevâ-y-ile sehî kaddi hilâl gibi ham olup cân u dili tâb-ı mihr ile toldugudur. Âhir, beglerüñ gönline girüp atasınuñ gaddârlığı bâbında efsâneler söyledügidür. Ve atasınuñ Şîrûye, halvet-i hâssına varup h^wâb-gâhında mest yaturken katl eyledügidür. Ve Şîrînden temennâ-yı vuslat idicek, Şîrîn-i şûr-baht ol telh-kâmuñ dehânına tatlu dil ezüp, Ferhâduñ Ermeniyyeye cenâzesin getürmege icâzet aldugudur. Ve ol sengsâr-ı hicrân katiline beglerin salup dâmâd-vâr kasr-ı behişt-i nigârına alup geldügidür. Ve tenhâ kendü ol kasra girüp bî-vehm-i agyâr yâruñ cemâlin seyr itmek için tâbûtını açduğudur. Ve anuñla hem-âgûş olup cismine cism ü cânına cân ulaşdurup dünyâdan geçdügidür.

‘Amârî bağlayan söz nâkasına
Belâ yazusına çün itdi âheng
7275 Ki çün ol mâha hevdec oldı menzil
Meger zâtü’l-burûc idi ‘amârî
Cevâhir-veş virüp ol mehde tezyîn
Yahôz hevdec açup hûrî-sıfat per
Perîler her taraftan idüp imsâk
7280 Çü çıkdı kal‘adan ol serv-i gül-çihir
İşik yüz yirde idüp kıldı tapu
Hisâr olup meger bu hâle gam-nâk
Degülmişseydi bend-i âhenîn ger
Çü bildi kal‘a ehli gitdi ol mâh
7285 Segirdüp her birisi çıkdı burca
Bedenler başları pür-âdem oldı
Meger râhında terk-i ser idenler
Düşüp pâyına ol mâhuñ revân yol
Öpüp ayagı tozın bende-âyîn
7290 Yüz urup pâyına şevk ile gabrâ
Zübân-âver olup medh ü senâya
Nisâr için ayagina seherden
Rikâbınca sabâ olmuşdı pûyân
Sürinüp sâyesi ardınca anuñ
7295 Bu resm ile çün ol meh yola girdi
Kopardı perde perde nagmeler zeng
Feleklerden melekler çıkdı seyre
Düşüp Hüsrev çerfisine sadâsı
Binüp birbirine ehl-i nezâre
7300 Yıgıldı püşte püşte âdemî-zâd
Ne âdem kaldurup yir yir zemîn ser
‘Alemler baş çeküp gerdûna yirden
İrişmeyüp bu kadre tûg-ı şâhî

Çeküp efsâneyi gam yakasına
Bu yüzden nazma açdı perde-i reng
Kevâkib bağladı yanına mahmil
Ki olmuş çarh-ı atlas perde-dârı
Tutardı perde zeylin Mâh u Pervîn
Melek-veş milk-i çarha uçmak ister
Komazlardı ki ide pervâz-ı eflâk
Felekden tâli‘ oldı gûyiyâ mihr
Açup ardınca agzın kaldı kapu
Firâkı birle kıldı sînesin çâk
Uçardı anuñ ardınca açup per
Felekler burcına irgürdiler âh
Yukaru aşaga kalmadı fûrce
Bu gamdan sûri şehrüñ mâtem oldı
Olupdur sâye-veş cânsuz bedenler
Didi bismillah iy mehdî revân ol
Serine efsar itdi na‘li ayın
Döşedi müşkî atlas kühlî hârâ
Çemenler ellerin açdı du‘âya
Le‘âlî dirmiş idi jâlelerden
Hevâ-yı servini cân ile cûyân
Komazdı dâmenin elden o cânuñ
Mahâfil gulguli gerdûna irdi
Dehân açup ceresler itdi âheng
Perîler komadı yir gökde tayra
Çıkup seyri için mîr ü gedâsı
Yapıldı yirde âdemden menâre
Basît-i arz oldı mahşer-âbâd
Temâşâsına tutmuşlardı saflar
Agaclar üstüne çıkmışdı irden
Depesinden çıkardı dûd-ı âhi

Nigârûñ çün mürûrın bildi Pervîz
 7305 Hazâyinden alup hemyân ile zer
 Yanınca niçe yük eksûn u dîbâ
 Bu bezler döşenüp pây-ı nigâra
 Pes ol begler bu âyîn ile düpdüz
 Şu deñlü saçdılar saçu ki her yir
 7310 Sadef-veş eller oldukça küşâde
 Sehâb olmuşdı haylün gerdi beñzer
 Olup izler tabak-veş la'lden pür
 Ni'âl urup nişân yollar tozına
 Virüp 'aksi bunun eflâke tezyîn
 7315 Çemende gördi pür-zer olmuş izler
 Veli bakdukca dilber bu nisâra
 Didi kim söyleñüz işbu sipâha
 Baña besdür çü ta'n-ı 'ışk-ı Ferhâd
 İdüp bu sözleri derd ile ezber
 7320 Meger var idi Pervîzün bir oğlu
 Atası birle dün gün tab'ı nâ-hoş
 O gün ki seyre çıkdı ehl-i devrân
 İdüp halk içre 'arz-ı ferr-i şâhı
 Kazâdan irdi bir sarsar gibi yil
 7325 Sabâ gül yapragın eyler gibi çâk
 Bulut çün gitdi zâhir oldu ol ay
 Görüp Şîrûye bir hüsn-i cihân-tâb
 Çü menzil-gâhına irdi o meh-rû
 Dil ü cânınun artup ıztırâbı
 7330 Bu kârûñ âhiri didi 'ayândur
 Habîbün vaslına var ise dermân
 Atamuñ zulmi höz âfâkı tutdı
 Ne bî-had hânümânlar yakdı yıkdı
 Hemân oldur bu gam derdine çâre
 7335 Çü anuñ zulmeti gide aradan
 Anı def' idicek 'âlem benümdür
 Girüp pes beglerün gönline düpdüz
 Didi kim size rûşendür bu ahvâl
 Dem-i zulm ile milki yile virdi
 7340 Sipeh 'âciz re'âyâ bî-ri'âyet
 Harîfi sohbetinün bir bölük dün
 Başı hoşdur zenân-ı pür-hevesle
 Erenler sohbetinde var melâli
 Geyüp hûrşîd-veş nârencî câme
 7345 Okur bezm içre eş'âr-ı zenâne
 Çatup ebrû karardur ebr-veş rû
 Sadef-girdâr dest-i cûdı beste
 'Ukûbet demlerinde şîr-i hûn-h^Wâr
 Hired erbâbı bunu hoş dimişdür
 7350 Muhassal işbu sözlerle havâsı
 Gulüvv-i 'âm idüp bir gice nâ-gâh
 Vücûdı olduğ-y-çün fitne-engîz
 Salup nây-ı gülûsın bende muhkem

Kığırdup beglerin emr eyledi tîz
 Ne hemyân niçe zer-dürç ile gevher
 Kimi sâde kimi pür-nakş u zîbâ
 O cevherler gide yekser nisâra
 Gelüp dildâra karşı urdılar yüz
 Felek-mânend oldu pür-cevâhir
 Güherler düşdi ayakda kesâda
 Tolu gibi yagardı dürr ü gevher
 Zer oldu hâk ü hâre kum kayır dür
 Saçıldı rîg-i zer yazı yüzine
 Kamer gûşına takdı 'ıkd-ı Pervîn
 Zümürürd kâsesin çarh itdi pür-zer
 Yagar sanurdı gökden seng-i hâre
 Yiter taş urdılar ben bî-günâha
 Nedür ben zâra bunca seng-i bî-dâd
 Dökerdi gözlerinden dürr ü gevher
 Hevâ vu 'işret ü nûş idi şugli
 Dirilürdi nitekim âb u âteş
 Bu dahı kılmuş idi 'azm-i seyrân
 Temâşâ eyler iken mehd-i mâhı
 İrişdürdi 'amârî zeyline el
 Kınâ'ın sâye-bânun açdı bî-bâk
 Niçe ay âfitâb-ı 'âlem-ârây
 Dile 'ışk odı saldı nâ-gehân tâb
 Bunun çeşmine dehr oldu karañu
 Dün ü gün zâyil oldu hûrd u h^Wâbı
 Ya mecnûnlık durur ya terk-i cândur
 Rakîbi katl itmeksüz ne imkân
 İrüp yirden göge nüh-tâkı tutdı
 Ki dūd-ı dūdmânlar çarha çıkdı
 Anuñ katline idem istihâre
 Olur kânum revâ ol meh-likâdan
 Bu mihr-i 'âlem-ârâ hem benümdür
 İdüp hoş va'deler sürdi yire yüz
 Olup kasdı atamuñ rûz u şeb mâl
 Bizi göz yaşlarıyla seyle virdi
 Harâb oldu esâsından vilâyet
 İşi dün gün şarâb u beng ü âfyôn
 Açılır gül gibi her hâr u hasla
 Dilinde zerre yok şehlik hayâli
 Tutar elde sünü yirine nâme
 Dilinde nakş u tasnîf ü terâne
 Elinden kimse içmez bir içim su
 Meger kim gamdan ola dil-şikeste
 Mürüvvet vakti gelse mûr-veş h^Wâr
 Ki ferr-i hüsvî dâd u dihişdür
 Ser-â-ser kıldı atasına 'âsî
 Serây-ı hâss-ı şâha kesdiler râh
 Tutup Pervîzi kaydın gördiler tîz
 Figânın itmediler gûş bir dem

Ne kim itdiyse halka zulm ü mihnet
7355 Nicesi tavr-ı la'net mâr-ı pîçân
Çü pâyin bağlamışdı hûn-ı Ferhâd
Su uyur hûn-ı nâ-hak uyumaz bil
Eyâ zâlim iñen gerden-keş olma
Olur cüz'î sebep bir gün bahâne
7360 Ecel mâlik-rikâb iken katunğa
Dimez misin ki mihnet rîsmânı
Olup merdûd-ı Hak menfûr-ı mahlûk
Hunâk-ı cândan istersen halâsı
Ki ol şa'rât iricek bir araya
7365 Bulup hablü'l-verîdün 'ukde andan
Dilerseñ iresin cân râhatına
Nedür hablü'l-metîn âyîn-i İslâm
Ki şartıdur anuñ insâf u şefkat
Her işün den Huzâ âgâhdur bil
7370 Yiter cevr ü cefâyı pîşe eyle
Çü mazlûm ide göz yaşın firâvân
Bulanuk kanlu sudur eşk-i mazlûm
Duhân-ı âhidur nâr-ı cehennem
İñen olma bu mülk ü mâla garrâ
7375 Bugün ol kâha sayduğun yanunğa
Nazar kıl hâk-i pâya her zemân gör
Ararsañ zerre zerre hâk-i devrân
Çeküp her biri bu mâtem 'azâsın
Bulursın sen de dahi gic eger ir
7380 Yürü var Lâmi'î sen saña vir pend
Yanunğa gerçi kim hikmet sözi çok
Geçenden geç ko 'âlem gussasını
Çü Hüsrev defterini dürdi eflâk
Okındı hutbe-i iclâl ü ikbâl
7385 Geçüp tahta urındı tâc-ı Mısrî
Çün oldı pâzişâhlık emri âhir
İdüp da'vet Mihîn Bânûyı tenhâ
Didi Bânû ki ol meh nâ-tüvândur
Şu resme servidür dil-haste vü zâr
7390 Olupdur Hazret-i Sultâna rûşen
Çü sıhhat birle zâtı bula peyvend
Velî bu râzî ol yigdür ki sultân
Ki nâzûkdür begâyet hâtır-ı yâr
Diler 'Ankâ gibi kim ferd ola ol
7395 Kemîneñ bu cihetden ıztırârî
Çü 'âlî hazretün den ola ibrâm
Bulup Şîrûye pes bir nükte-dânı
Didi bir görmek ile hüsnün iy nûr
Cemâlün den dile bir şu'le düşdi
7400 Baña hüsnün den irdi öyle pertev
Şu resme derdün ile câna irdüm
Egerçi şehlig içre kâm-rânam
İşüm rüsvâlig içre bî-bedeldür

Geçüp boynına oldı tavr-ı la'net
Nicesi mâr-ı pîçân âfet-i cân
Başın kurtarmasa tañ mı o bî-dâd
Ki hasmın bogmayınca ol komaz bil
Çü asluñ hâkdendür âteş olma
Bogazuñ divşürür dest-i zemâne
Nedür bunca ma'âsî zimmetün de
Geçe boynuğa bir gün nâ-gehânî
Seni bu tavr-ı la'net ide mahnûk
Gerekmez Hakka olmak kılca 'âsî
Olur muhkem sebep bu ibtilâya
Üzilürsin ebed peyvend-i cândan
Temessük eylegil hablü'l-metîne
Tarîk-i müstakîm ü dîn-i İslâm
Degüldür renc ü âzâr u meşakkat
Müselmânlar 'ıyâlü'llâhdur bil
Bu zulmün âhirin endîşe eyle
Koparur 'âlemün başına tûfân
Emân bilmez 'adûdur eşk-i mazlûm
Yakar irse sekiz uçmağı bir dem
Virisersin hisâbın zerre zerre
Yarın kûh olısdur gerdenün de
Zeber-destân ile ne itdi cihân gör
Ya kâzîdür ya müftîdür ya sultân
Ne kıldılarsa buldılar cezâsın
Nitekim buldı Pervîz-i cihân-gîr
Ki içmezler olursa sözlerün kand
Dirîgâ 'âlem içre güş ider yok
Beyân it birin ol cân kıssasını
İdüp mülk ü hayâtı nâmesin çâk
Hemân Şîrûyenün adına fi'l-hâl
'Acem milkine oldı şâh-ı Kısırî
Bu kez 'ışk işine oldı mübâşir
Nigârün vaslı 'akdın kıldı inhâ
Güneş gibi ruh-ı zerdi nişândur
Ki olur cânına ebrün sâyesi bâr
Ki anuñ-çün itdi ol cân 'azm-i gülşen
Meh ü mihr arasında ola peyvend
Mukaddem aña i'lâm ide penhân
Husûsâ kim çeküpdür renc âzâr
Kuyûd-ı zevcden bî-derd ola ol
Eline virmişemdür ihtiyârı
Ne deñlü tünd ise lâ-büd olur râm
O şâh-ı hüsnê gönderdi nihânî
Gamun nârıyla cânım oldı mahrûr
Vücûdum hırmeni küllî tutuşdı
Ne Ferhâd ol sıfat gördi ne Hüsrev
Kıyup kendü atama kana girdüm
Velî 'ışkuñda rüsvây-ı cihânâm
Cihân ehline ahvâlüm meseldür

Uyumaz gökde nâlemden melekler
7405 Çü bildüñ derdümi cânâ devâ kıl
Gamuñ tıgi irüpdür üstüh^Wâna
Nigârâ fırsat eyyâmın kaçurma
Gül-i terdür egerçi nâfe-i müşk
Katı gönjlüñe şâhum olmagıl germ
7410 Kül oldıysa ne ola cismüm gamuñdan
Beni inçletme kim bu âh u zârî
Dil-i ‘âşık hemân gözgü gibidür
Dürüst oldukca bir rahşân güherdür
Kerem kıl serd âhen dögmegi ko
7415 Bu sözlerdür mahabbet muktezâsı
Ne itsem iderem karşı turur yok
Çü Şîrîn gûş kıldı bu peyâmı
Saçı mânendi oldı gerçi pür-pîc
Te’emmül itdi bildi kim o bî-bâk
7420 Didi görmek anı benden irakdur
Baña oldur hayât-ı câvizânî
Pes andan ol resûl-i nükte-rânı
Ki benden şâh ayagina urup ser
Ne emrüy var ise cân üzre makbûl
7425 Dil-i şâhı gamum kıldıysa pür-dûd
Şu meyden şâha kim bir katre irdi
Tapuñ kim ol nazardan düşdi bî-dil
Açıldı sîneme bir tâze yara
Dimezdüm ‘ışkuña râm ola cânı
7430 Velî bu ma‘nî zîbâ dimişler
Budur ammâ şehen-şehden temennâm
Atañdan çekdi bî-had renc ü bî-dâd
Belâ iklîminüñ merd-i garîbi
‘Aceb kullıklar itmişdür katumda
7435 İdüp hârâ-y-ile dün gün masâfî
Dahı ol kasr işidür sun‘-ı nâdir
İdüp ‘ışkumda âhir terk-i cân ol
Kılıp bâlîn ü pister seng-i hâki
Hezârân mihnet ü yüz dâg içinde
7440 Ki dirler halka olmuşdur ded ü dâm
Yakup cismini hûrşîd eylemiş huşk
Güher-veş çeşmi olmuş mühre anûn
İcâzet virse şeh ne ola keremden
Yuyup cismin kılıp techîz ü tekfîn
7445 Ki tâ hakkumda halk açup dehânı
Dimesünler görüy ol bî-vefâ zen
Hukûkın ol garîbüñ itmeyüp yâd
İdüp tu‘me anuñ cismin vuhûşa
Elinden gelmedi kim bir avuç hâk
7450 Olam çün bu melâmetden berî ben
Dimezven ket-huzân olam serâña
Hemîn budur huzûr-ı şehde ibrâm
İşidüp bu sözi ol mahrem-i râz

Figânumdan döner dün gün felekler
Visâlün va‘desin idüp vefâ kıl
Ko ‘özü efsûnını kılma bahâne
Cüvânlık çağınuñ kâmin geçürme
Çü soldı bir giyâdur bî-fer ü huşk
Olur nâr içre âhen mûmdan nerm
Dilümde gizlü âteş var demüñden
Bozar bir demde cümle kâr u bârı
Yanar oddur egerçi su gibidür
Ser-â-tâ-pâ sınıcak nîşterdür
Bilürsin sen dahı iy şem‘-i meh-rû
Ki bir dahı durur şehlik hevâsı
Yanumca bile dest ü pâ urur çok
Sanasın sundılar zehr ile câmı
Dehânı gibi râzın açmadı hîc
Kılır nevmîz olıcak perdeler çâk
Anı görmekden ölmek hûb-rakdur
Ki cân terkin idem görmedin anı
Kığırdup yanına didi nihânî
Eyt iy pâzişâh-ı heft-kişver
Ebed mukbil olur fermân tutan kul
Beni hâkister itdi yakup ol od
Baña sâkî-i gam pür-kâse virdi
Baña andan gam-ı cân oldı hâsıl
Ki gelmez eski mihnetler şümâra
Umardum mevtümi ummazdum anı
Ne-bürred ‘ışk-râ cüz ‘ışk-ı dîger
O bî-dil kim gamumdan oldı bed-nâm
Esîr-i derd ü mihnet ya‘nî Ferhâd
Nisâb-ı rûz-ı vasluñ bî-nasîbi
Hukûk-ı hizmeti var zimmetümde
Akıtdı hûn-ı dilden âb-ı sâfî
Ki itdi kudretinden Hayy u Kâdir
‘Adem ser-menzilin kıldı mekân ol
Yatur bunca zemândur cism-i pâki
Düşüp kalmış durur bir tag içinde
Tutup ol nokta-veş devr içre ârâm
Hitâ deştinde sankim nâfe-i müşk
Lebinüñ nûşî dönmiş zehre anuñ
Halâs itsem anı ol deşt-ı gamdan
Kayursam her ne ise resp ü âyîn
Baña itmeyeler ta‘nu‘l-lisânı
Hevâ vu şehvet ile mübtelâ zen
Bulup kendü murâdın oldı dil-şâd
Özi meşgûl bunda ‘iş ü nûşa
Katîl-i ‘ışkı üzre döke bî-bâk
Uram hizmet işigine seri ben
Yüzüm cârû ideyim hâk-i pâña
Ebed olsun dü-‘âlem hükmüne râm
Harîm-i şâha dek gösterdi pervâz

Gelüp urdı zemîn-i hizmete ser
 7455 Didi Şîrûye kim fermân anuñdur
 Niçe göñli dilerse kılsun ol şâh
 Nigârîne irince bu beşâret
 Didi şol mehd-i zerrîn ile kim siz
 İdüp ol mehd-i şâhı yine ber-dûş
 7460 Arañ ol mihnet ü gurbet katîlin
 Bulup hâk içre ol müşk-i Tatârı
 Görüp derd ile cismin garka-i hûn
 Añup sûz-ı dilin micmer gibi siz
 İdüp garka gülâb u ‘anber içre
 7465 Koyup ol hevdec içre şâh-mânend
 Rikâb üzre tutup ol bâr-ı cânı
 İdüp envâ‘-i ta‘zîm ü tekellüf
 Bilüp bu emri begler didi ber-ser
 Ne kim var gördiler şâhâne tertîb
 7470 Gelüp buldılar ol maktûl-i ‘ışkı
 Yatur bir hâre zımnında güher-vâr
 Görüp dirrendeler ruhsârı ayın
 Tuyûr üstine açmış bâl ü şeh-per
 Görüp begler bu hâli kaldı hayrân
 7475 Ol efgândan idüp vahşet ded ü dâm
 Vefâ bûyın alup anlardan ol ded
 İdüp hüzn ile her biri vedâ‘ı
 Pes andan irüp ol hayl-i hevâ-dâr
 Serîrin servüñ idüp sandal u ‘ûd
 7480 Silüp nâzûk teninden gerd ü hâkin
 Döküp göz yaşların her kalb-i mahrûr
 Kılup kâfûrı hem-dem müşk-i Çîne
 İdüp şâhâne cümle ihtirâmın
 Tutup el üzre ser-cümle o mehdi
 7485 Getürdiler o kasr-ı zer-nigâra
 Çün ol hûr-ı behiştî bildi anı
 Tolup şevk ile dil tâb ile sîne
 Ki mihmânına ide mîz-bânlık
 Didi Bânûya kim oldur temennâm
 7490 Bulup her ‘âm ta‘nından halâsı
 Refiküm sâyem olup hem-demüm âh
 Urup göz yaşlarıyla pâyına rû
 Gamından eyleyüp ney gibi feryâd
 Gözümden haste-dil düşdiyse cânı
 7495 Saçumdan göñli oldıysa perîşân
 Ruhumdan irdi ise bagrına od
 Diyüp bu resme kıldı ‘azm-i halvet
 İrüp ol gam serâya vâlih ü zâr
 İdüp sabrı gibi gam tonların çâk
 7500 Bakup gördi ki almış ‘âşıkın h^Wâb
 Niçe ser-mestlik kim tâ dem-i sûr
 Güneş üstine irdi ser götürmez
 Görüp bu h^Wâb-ı nûşî ol perî-hû

Ne kim didiyse ‘arz itdi o dilber
 Nedür ten milki nakd-i cân anuñdur
 Tek itsün ben kulın makbûl-i dergâh
 Kığırdı beglerin idüp işâret
 Alup ben nâ-tüvânı geldüñüz tîz
 Varuñ kûh-ı Selâsil üzre pür-cûş
 Belâ vü şiddet ü kürbet katîlin
 Serîrin eyleñüz ‘ûd u kumârî
 Kılup göz yaşların üstine Ceyhûn
 Buhûrın ‘ûd-ı cândan eyleñüz tîz
 Saruñ ol müşki gül-berg-i ter içre
 Felek mehdi içinde mâh-mânend
 Bu ben dil-hasteye ol yâr-ı cânı
 Alup gelmek gereksiz bî-tevakkuf
 İdüp ol hevdec-i zerrîni efser
 Gülâb u ‘ûd u ‘anber nâfe vü tîb
 Cihânda cân gibi makbûl-i ‘ışkı
 Güneş gibi vücûdı gark-ı envâr
 Devâyir bağlamışlar hâle-âyîn
 Bulutlar gibi olmuş sâye-güster
 Kopardılar gırîv ü âh u efgân
 Perîşân oldılar hep kâm u nâ-kâm
 Ta‘arruz yollarını kıldılar sed
 O menzilden götürdiler sudâ‘ı
 Götürdiler anı ol hâkdan zâr
 Buhûr u nâfe içre urdılar od
 Gülâb ile yudılar cism-i pâkin
 Eritdi ol ten üzre cân çü kâfûr
 Tenini sardılar ihrâm içine
 ‘Amârî içre kıldılar makâmın
 Kodılar râh-ı ‘azma pây-ı cehdi
 Pes andan ‘arz kıldılar nigâra
 Ki geldi kasrına mihmân-ı cânı
 Hemân cân atdı mihmân-hânesine
 Nicesi mîz-bânlık cân-feşânlık
 Bugün yâr ile ben bî-sabr u ârâm
 Kılam bir lahza ‘îş ü bezm-i hâsı
 Kimesne olmasun hâlümden âgâh
 Sepem bir dem bu sînem odına su
 Kıla şâyed bu tâbum sâkin ol bâd
 Ser-â-ser garka-i hûn idem anı
 Yolup pâyına idem cümle efşân
 Kılam bezmini gam darbıyla pür-dûd
 Murâd idindi bir dem bezm-i halvet
 Girüp kapuyı fi‘l-hâl itdi dîvâr
 Götürdi perdesin mehdüñ tarab-nâk
 Yatur ser-mest olup medhûş u bî-tâb
 Komış ayılmagı ol çeşm-i mahmûr
 Tenine cânı girdi dem götürmez
 Aña dahı heves düşdi bu uyhu

Girüp ol mehd içine pîrehen çâk
7505 Koyup rûyına rûy u dûşına dûş
Çeküp cânı gibi bagrına sardı
Ne uyhu tâ kıyâmet kanması yok
Getür sâkî kanı şol bâde-i nûş
O meyden h^Wâba varup kanmasun cân

Lihâfin ‘âşıkın açdı çâlâk
İdüp ol bî-dili cân ile âgûş
Hemân bir âh idüp uyhuya vardı
Sabâh-ı haşre dek uyanması yok
Ki oldum gül-ruhum birle hem-âgûş
Ebed subhına dek uyanmasun cân

LII. Mihîn Bânû, Şîrîrûn mâtem-i Ferhâd acısıyla cân-ı şîrîn virdügin bilüp bu şûrla cân terkin urduğıdur. Ve Behrâm-ı dil-âver bî-kerân leşkerle bu vâkı‘a-i vahşet-engîz ve hâdise-i çûn-ı rüst-e-hîzüñ üzerine irüp feryâd u efgânla kıyâmetler kopardığıdur. Ve Pervîz-i zâlimün mezâlimi vâsıtasıyla kişver-i Ermende her ne deñlü hasâret ü tahrîb-i ‘imâret vâkı‘ oldıysa Şîrûyeye bir bir tazmîn itdürüp, zulmetin vilâyet üzerinden götürdüğüdür. Ve leşker-i Çîn, icâzet-i Behrâmla yine vilâyetlerine gidüp ve Behrâm, Şâpûrı Ermen-zemîne şehr-yâr nasb idüp ve kendü saltanat-ı uhrevî ihtiyâr idüp ferâgat u ‘uzlet üzre oturduğıdur.

7510 Bu mâtem-hâne içre nevha-perdâz
Çü bu tâb ile ol hüsn âfitâbı
Mihîn Bânû idüp derd ile zârî
Görür kim oldı şeb hengâme-ârây
Urup kapuyı açdı bî-müdârâ
7515 İdüp tâbût-ı Ferhâdı der-âgûş
Niçe tâbût kocmış şöyle anı
İkisi bir yakadan gösterüp ser
Tenine ‘âşıkun ma‘şûk-ı bî-cân
İdüp ‘ayn-ı ‘anâya kadlerin dâl
7520 Şu resme ‘âşıkın ma‘şûk kocmış
Çü ‘ışk içre hoş itmişlerdi dirlik
Çü Bânû gördi bu vech ile hâlet
İrişüp göklere efgânı anuñ
Çü şîrîn cânı idi ansuz oldı
7525 Anuñ dahı sınıp nahl-i hayâtı
İşitdüm kim hemân-dem bir cemâ‘at
Görürler ‘âlem-i h^Wâb içre yekser
Turup bir gülşen içre ol iki cân
İderlerdi safâ sahnında ‘işret
7530 Başında her birinün nûrdan tâc
Cemâl ü mülk ü câhı her birinün
Ayag üzre turup biñ hûr ugılmân
Çü bî-had çekdiler ‘ışk içre kürbet
Geçe dünyâda şol kim hânlığından
7535 Hevâ-yı nefse mâyl olmaya hîc
Vara gam yolını cândan tarab-nâk
Ola ma‘şûkdan hırmân nasîbi
Düşüp kahr-ı rakîb ile elem-senc
Salup kan yaş gibi gözden revânı
7540 Ne tañ nûr olsa anuñ sûz u sâzı
Bekâ tahtınuñ olsa tâc-dârı
Sunup sâkî-i vahdet câm-ı tevfiğ
Girü şol nâzenîn ü nâz-perverd

Bu yüzden itdi mâtem nagmesin sâz
Girüp ol hâne içre yaptı bâbı
Turup kapuda çekdi intizârı
Çıkup ‘arz itmedi dîzârın ol ay
Bakup gördi ki ol serv-i dil-ârâ
Cihân ahvâlini itmiş ferâmûş
Ki ulaşmış cisme cismi cânâ cânı
Kefen pîrâhen olmuş yâr der-ber
Tolaşmış serve sankim ‘ışk-ı pîçân
Sarılmış lâm-elif-veş ol iki tal
Safâdan mürğ-i rûhı ‘Adne uçmış
İkilikden geçüp irmişdi birlik
Aña hod var idi cândan melâlet
Figânı birle uçdı cânı anuñ
Hemân-dem ansuz oldı cânsuz oldı
Yile gitdi kamu dahl-i hayâtı
Kamu erbâb-ı keşf ü ehl-i tâ‘at
Cinân kasrından açılmış sekiz der
Yeşil tonlarla çün serv-i hirâmân
İçerlerdi sürüp câm-ı meserret
Ki mihr ü mâhdur ol nûra muhtâc
Çerâğ-efrûzı Mihr ü Müşterînün
Bu iki şâha olmuş bende-fermân
‘Aceb mi bulsalar bu resme rütbet
Elin silke cihân sultânlığından
Belâ-yı ‘ışkdan ser itmeye pîc
Saça dilde mahabbet tuhmını pâk
‘Anâ vu mihnet ü hicrân nasîbi
Çeke âzâr-ı habs u şiddet ü renc
Dem-i âhirde ide terk-i cânı
Hakîkat gelse âhir her mecâzı
Şehâdet kişverinün şehriyârı
Nasîbi olsa soñ dem râh-ı tahkîk
İdüp gül-nâr-ı rûyın lâle-i zerd

Cihân zînetlerine egmeyüp baş
 7545 Zen iken ‘ışk ışın merdâne ide
 Gülinün bülbülü varken hezârân
 Cihân ma‘şûk idinmişken özini
 Virürken şehler aña hânumânı
 Cihândan yig göre cânân gamını
 7550 ‘Aceb mi olsa bânû-yı cinân ol
 Riyâz-ı huldı menzil itse tañ mı
 Yüri var iy gönül vir ‘ışka cânı
 Ki bî-‘ışk âdemî efsürde-dildür
 Dil ü cân milkine pîrâyedür ‘ışk
 7555 Delîl-i râhdur hayret düninde
 Se‘âdet mihrinün âyînesidür
 Fenâ zulmetlerinden dûrdur ol
 Bu nûruñ lîki her yüzden safâsı
 Ki tâ olmayınca mahv-ı mutlak
 7560 Dil ü cânı anuñ kim pür-marazdur
 Ne diyem size ben ol bî-nişândur
 Çün irmez aslına efkâr u efhâm
 O kim bu ‘ışk ahvâlini yazdı
 Dimiş evrâk-ı dehri bî-kem ü kâst
 7565 Ki derd-i ‘ışk ile Ferhâd-ı mehcûr
 Düşüp âvâzesi ‘âlem içine
 Egerçi hân çekerdî sabr-ı Eyyûb
 ‘Anâ bâğında hâsıl idüp ayva
 Kılup ol mîve-i cân u dilin yâd
 7570 Şu resme eyler idi derd ile âh
 Dögüp gögsin didükce kanı Ferhâd
 Döküp çeşm-i sefdinden dem-i nâb
 Anası hâli hûz gelmez beyâna
 Yolup müşkîn saçın yırtup yüzini
 7575 Değişdürmişdi Mülk-ârâ cihânın
 Velî ol vakt Behrâm-ı dil-âver
 İderdi nâvek ile müyü sad-şâh
 Güneş rahşın zebûn idüp semendi
 Karañu gicede çıksa okı yadan
 7580 Kaza berki idi nevk-i sihâmı
 Felekden yaña itseydi nazar ger
 Öñinde fi’l-mesel Behrâm-ı gerdûn
 Gam-ı Ferhâdî idüp rûz u şeb iş
 Çü bu efsâneden aldı haber ol
 7585 Didi şâhâ cihân turdukca var ol
 Yiter çek künc-i hüzn içre te’essüf
 Beşîrem tapuña büşrâya geldüm
 Müsâfirler gelüp Magrib-zemînden
 Ki çok sergeşte idüp çarh-ı dólâb
 7590 Ki âfâk içre dirler adın Ermen
 O milk içre varımış bir perî-zâd
 Esîr-i ‘ışk olup kalmış o yirde
 Eger hükm ide hân lütf u ‘atâdan

Yuya el nakş-ı ‘âlemden döküp yaş
 Vefâ râhın tutup ferzâne gide
 Kıla ol hâr-ı gamdan bagrını kan
 O ‘ışka ide çâker kendüzini
 O vire bir gedâ yolına cânı
 Dem-i ‘ışka degişe cân gamını
 Bekâ milkinde şâh-ı kâm-rân ol
 Bu resme pâye hâsıl itse tañ mı
 Ki olasın şâh-ı milk-i câvizânî
 Niçe efsürde belki mürde-dildür
 İki ‘âlemden hoş sermâyedür ‘ışk
 Şeftî-i cürmdür haclet güninde
 Siyâdet dürrinün gencînesidür
 Bekâ milketlerinde nûrdur ol
 Olupdur bil hicâb-ı ihtifâsı
 İrişmez ‘ışk esrârına el-hak
 Mahabbet cevherin sanur ‘arazdur
 Ki vasfı taşradur şerh ü beyândan
 Kılalum fer‘i güftârını itmâm
 Belâgat sikketin mermerde kazdı
 Arayup böyle buldum kıssayı râst
 Cihân içinde oldu çünki meşhûr
 İrişdi kıssası aksâ-yı Çîne
 Harîr olmuşdı lîkin hemçü Ya‘kûb
 Belâ okına kaddin eyleyüp ya
 İdüp ol mülk-i ‘ömri hâsılın yâd
 Ki âhından yanardı taht u dergâh
 İderdi yir ü gök yanınca feryâd
 Olurdu bagrınun teffine berf-âb
 Ki gark itmişdi cismin kara kana
 Yavu kılmışdı gamdan kendüzini
 Gam-ı Ferhâd ile virmişdi cânın
 Şecâ‘at içre idi bebr-i safder
 Kılurdu nîze-y-ile kûhî sûrâh
 Felek kaddin ham eylerdi kemendi
 Şihâb atıldı dirlerdi semâdan
 Belâ bahri idi âb-ı hüsâmı
 Döğerdi Nesr-i Tâyir korhûdan per
 Degül Behrâm-ı Çûbîn çûbdan dün
 Gezüp ahvâlini eylerdi teftîş
 Varup hân ayagina kodı ser ol
 Serîr-i saltanatda tâc-dâr ol
 Getürdüm Mısrđan peygâm-ı Yûsuf
 Nesîmem ‘arz-ı hâk-i pâya geldüm
 Haber virdiler ol şâh-ı güzîdnen
 Soñ itmiş anı şol iklîme pertâb
 İrem bâğı gibi gül anda hırmen
 Ki olmuş hüsnine dîvâne Ferhâd
 İkâmet rahtını salmış o yirde
 Çeriler cem‘ idüp Çîn ü Hitâdan

‘Azîmet eyleyüp Magrib-zemîne
 7595 İdem derd-i dil ü cânına tedbîr
 İştüdünde hâkân bu peyâmı
 Sevindi cânı gönli oldu hurrem
 İcâzet buldı çün ferhunde Behrâm
 Bahâdırlar seçüp leşker içinden
 7600 Şular kim eyledi leşker hisâbın
 Sipâh içinde olsa biñ kılıc cem‘
 Otuz biñ líki hadd-i mu‘teberdür
 İştüdüm kesretinden niçe ‘asker
 Sikender-baht olan Hak nusretinden
 7605 Pes ol serverleri Behrâm idüp çin
 İdüp sür‘atde iki menzili bir
 Çü Ermen üzre saldı zıll-ı ikbâl
 Didiler Hüsrevüñ zulm ü fesâdın
 Tutup Ferhâdı me’yûs itdüğünü
 7610 Aña cân u gönülde eyleyüp kîn
 Mehin Bânû-y-ile ‘ahd itdüğünü
 Atasın katl idüp Şîrûye bî-bâk
 Getürdüp kasma Ferhâdı nigârîn
 Çü Behrâm itdi bu gam sözlerin gûş
 7615 Hemân ol medfen üzre sürdi ta‘cîl
 Diyüp vâ hasretâ ol kişver ehli
 Çeküp iderler idi yakalar çâk
 Ulu begler geyüp kullar gibi çul
 Yakup bagrın gam odına sipâhı
 7620 Kenîzekler yolup şeb gibi mûyın
 Mugannîler bilini eyleyüp çeng
 Tolup sâkilerün gamdan dili kan
 Tutuşmuş micmerün âteşle cânı
 Eritmiş bagrını şem‘-i cihân-tâb
 7625 Surâhîler leb-â-leb kan içinde
 Meyün kılmış dehânın telh bu şûr
 Nemed geymiş güneş ebr-i siyehden
 Çün irdi bu kıyâmet üzre Behrâm
 İnüp fi’l-hâl atından revân ol
 7630 Girüp künbed içine yardı halkı
 Nazar saldı açup tâbût-ı şâhı
 Nihâl-i gül tolaşmış şâh-ı serve
 Girüp bir câme-h^Wâb içre iki yâr
 Yaturlar mest ü h^Wâb olup temâmet
 7635 Cihândan her biri yummuş gözünü
 Olup la‘lîn lebi yâkût-ı ezrak
 İdüp cân ile mihnet efserin terk
 Fenâ milkinde bî-dem demleri var
 San olmuş cism-i ‘âşık cân-ı ma‘şûk
 7640 Görüp bu hâli Behrâm itdi nevha
 Şu resme eyledi şîven ki ol bûm
 Gelüp Ferhâd ayagina kodı yüz
 Ki iy cândan beni nevmîz iden şâh

İrüp gurbetde Ferhâd-ı güzîne
 Görem başuma her ne yazdı takdîr
 Gözinden öpdî Behrâm-ı hümâmı
 Çeri cem‘ olmağı buyurdı ol dem
 Şeb ü rûz itmeyüp bir lahza ârâm
 Otuz bin er üründi itdi Çînden
 On iki biñ dimişlerdür nisâbın
 Cihân düşmen olursa idemez kam‘
 Kalanı pây-bend ü derd-i serdür
 Bulaşmadın ‘adûya sındı yekser
 Ne pervâ hayl-i fevrün vefretinden
 Çeküp Çînden sipeh hûrşîd-âyîn
 Yönelde cânib-i maksûda çün tîr
 Kığırdup il ü gündend sordı ahvâl
 Leked-kûb itdüğün Ermen bilâdın
 Selâsil içre mahbûs itdüğünü
 Kılup tezvîr ile âhir helâkin
 Dem-i Şîrîn içün cehd itdüğünü
 Visâl-i yâra oldugın heves-nâk
 Nisâr itdüğün aña cân-ı şîrîn
 Sanasın zehr-i kâtil eyledi nûş
 Ki cem‘ olmuşdı anda yas içün il
 Feza‘ eyledi sankim mahşer ehli
 Alup saçarlar idi başlara hâk
 Figândan dehr içi tolmuşdı gulgul
 Boyamışlardı göge dûd-ı âhı
 Seher-veş kana gark itmişdi rûyın
 Sürûd-ı mevte itmişlerdi âheng
 Yaturlardı düşüp medhûş u bî-cân
 Boyanmış göklere müşkîn duhânı
 Gözi yaşından olmuş gark-ı hûn-âb
 Rebâb u nâyler efgân içinde
 Su olmuş sükkerün cânı çü kâfûr
 Kesilmiş bet beñiz derd ile mehden
 Teninden gitdi tâkat cândan ârâm
 O künbedden yaña tutdı hemân yol
 Uyurdu nevhadan uyardı halkı
 Yatur gördi kocmuş mihr ü mâhı
 Sarılmış zîr-i per-şâhîn tezerve
 Sürüp vahdet demin bî-havf-ı agyâr
 Uyanmak fikri gitmiş tâ kıyâmet
 Bulup yârın unutmuş kendüzünü
 Güherler mühre-veş bî-nûr u revnak
 Tutup ‘ışk ile vuslat dâmenin berk
 Bekâ bezminde hoş ‘âlemleri var
 Arada birlik idi ikilik yok
 İşiden kıldı bagrın şerha şerha
 Deminden oda yandı nitekim mûm
 Didi feryâd idüp bir gice gündüz
 Belâ vü mihnetüm câvîz iden şâh

- İki dîdemse çıksun tenden ol cân
7645 Bu gurbet illerinde olıban zâr
Neler görmüş bu cism-i kûh-timsâl
Bu yolda niçe derde ugramışsın
Kanı ol ejdehâlar birle cengün
Kanı şîrâne rezmün Ehrimenle
7650 Kanı itdüklerün feth-i tılısmât
Kanı derz açdugun tîgünle kûha
Neçün bîzâr olup yâd u bilişden
Gözün açup götür bu h^Wâbdan ser
Ayaguña getürdi leşkerünj
7655 Selâmın ‘arz ider hâkân atanuñ
Haber virür firâk-ı mâzerünğden
Dirîgâ sözlerüm gûş eylemezsin
Ne uyhudur ki açmazsın gözünj
Nedendür bu kuluña infi‘alün
7660 Kosañ ol zâlim için mihr ü rahmı
Benüm gibi kuluñ var iken iy hân
Kazup hâkin savursam yile anuñ
Tagıtsam sürme gibi leşkerini
Velî biñ eylesem bu sûz u sâzı
7665 Bu işlerden dilün olmazsa hoşnûd
Ne iderven böyle olsa tîg ü tîri
Ne hâcet dahı cem‘-i leşker itmek
Çü düşdi cân u dil derdüñle bende
Çün içdüñ kahr zehrin sen ser-encâm
7670 Baña hicründe mey zehr oldı bi’llâh
Nasíbüm gussa vu derd itdi hicrün
Dirîgâ ol cemâl-i cân-fezâyâ
Dirîg ol yâl ü bâl ü pehlevânî
Çekerken cândan âh-ı dil-fürûzı
- Tenünj bî-cân görince iy güzel hân
Neler çekmişsin iy şâh-ı vefâ-dâr
Ki olmuş müyeden mü nâleden nâl
Ki bagruñ tîg-i gamdan togramışsın
Burup ser-pencesin bebr ü pelengün
Kanı mîrâne bezmünj merd ü zenle
Ne mansûbeyle olduñ böyle şeh-mât
Virüp lerze zemîn-i pür-şükûha
Cihândan göz yumup geçdüñ her işden
Ki geldi hizmete Behrâm-ı kem-ter
Serünje urmag ister efserünj
Gam u derdini söyler hân atanuñ
O çeşmi yaşlu bagrı âzerünğden
Zübânun depreduñ söz söylemezsin
Ne meyden böyle mest itdüñ özünj
Ki hergiz eylemezsin keşf-i hâlün
Kim urdı bagruña diseñ bu zahmı
Ne zehreyle ‘adû itdi dilün kan
Yıkup kasrını virsem seyle anuñ
Siyâh itsem gözine kişverini
Dirîgâ kanuña olmaz muvâzî
Baña âzâr-ı ‘âlemden nedür sûd
Belâ meydânı içre dâr u gîri
Özüme efseri derd-i ser itmek
‘Alâkam olmasun ayruk kemende
Ne dil birle tutam ben la‘l-gûn câm
Tarabdan ‘ömr bî-behr oldı bi’llâh
Beni bu derd ile ferd itdi hicrün
Dirîgâ ol kemâl-i dil-rübâyâ
Dirîg ol gîr ü dâr u hükm-rânî
Bu terci‘ ile virdi halka sûzı

TERCÎ‘

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

- - . / - - . . / . - - . / - - .

- 7675 Mülk-i cihân ki hâsılı bâd-ı hevâ-y-imiş
Seyl-i fenâ yüzinde yapılmış binâ-y-imiş
Gök sanduguñ bir evren imiş cânsitân senünj
Yir didigünj cihân yudıcı ejdehâ-y-imiş
Biñ ihtimâ iderse kişi mergdür soñı
Âhir devâ bu derde hemîn dâg u vâ-y-imiş
Bang-ı hurûs sahn-ı serâyunğda iy ‘azîz
Kaldurmaga cenâzeñi dün gün salâ-y-imiş
Gûş it figân-ı kûsı ki dir sînesin dögüp
Kâvûs devri geçdi bu nevbet saña-y-imiş
7680 Çün devr elinden içdüğünj agu durur müdâm
Başdan ayaga tut ki cihân pür-nevâ-y-imiş
Ne itdi o şehriyâra görünj çarh-ı kîne-dâr

Bundan ümîz-i mihr ü mahabbet hatâ-y-imîş
Ol şeh kanı ki sâyesi gerdûn-penâh idi
Bahtı dirahtı ‘âleme hoş tekve-gâh idi
Bu derd kana boyadı ruhsârını gülün
Bu gamdan irdi göklere feryâdı bülbülün
Burdı bu gussa boynını miskîn benefşenün
Yoldı bu derd saçların âşüfte sünbülün
7685 Yandurdu bagrını bu gam odları lâlenün
Dâg urdu sînesine bu mihnet karanfûlün
Bu bezmden götürdi çün ol şeh-süvâr ayak
Elden figân ki gitdi ‘inânı tahammülün
Olma cemâl ü hüsnüğe magrûr iy bahâr
Bir gün hazân irüp bozısardur tecemmülün
Arduçcadur hemîşe ecel şâh-bâzı çün
İy kebg kahkahayla nedür bu tegâfûlün
İy gülşen-i safâda müselsel akan furât
7690 Âhir bu devr içinde kesilür teselsülün
Kanı şu verd-i tâze kî anı bâg-bân-ı devr
Hûn-ı cigerle bisler idi sâl ü mâh idi
Bükdi bilin bu mihnet ile çarh çenberi
Mihr ile yandı odlara gör ol sitem-geri
Behrâm u Tîr hâme vü tîgin bıraktılar
Nâhîd uşatdı çengini meh sıdı sâgarı
Tâcını yire çaldı Zühal geydi gam tonın
Bâzârını tagıtdı dirüp rahtı Müşteri
Ber ditredi vü bahr acıdı dehr inledi
7695 Ra‘d eyledi figân u suhub dökdi yaşları
Gark oldı bahr-i hûna şafak geydi şeb siyâh
Çâk itdi subh ceybin oda urdu hâveri
Düşdi vuhûş hâke yolundı hevâda tayr
Agladı bu musîbete ins ü melek perî
Kavm-i zemîn boyasa göge âhını mahal
Ehl-i semâ tutarsa ‘azâsını hep yiri
Kanı o mihr-tal‘at u meh-menzilet kî anuñ
Mir‘ât-ı rûyı matla‘-ı nûr-ı ilâh idi
Derdâ vu hasretâ kanı ol pâzişâ dirîg
7700 Hakkâ bu derd-i mihnete olmaz devâ dirîg
Zulmet sehâbı kaplaya şemsü‘d-duhâ yüzün
Berk ura gökde her gice bedrü‘d-dücâ dirîg
Dôlâb-ı çarh yaş döküp inlerse yiridür
Kim soldı bâd-ı kahr ile bâg-ı vefâ dirîg
Kumrî geçürdi boynına bir kara çul didi
Ey kebg-i mülk ü bülbül-i devlet saña dirîg
Mülk-i cihâna sâye salam dirdi ser-te-ser
Topraga düşdi sâye gibi ol Hümâ dirîg
Tâbûta girdi ‘âleme sıgmazken âh u vâh
7705 Bir çûbe satdı şehligin ol pâdişâ dirîg
Bu gam kurıtdı güçleri kim kesdi feyzini
Taşup giderken illere nehr-i safâ dirîg
Ol şeh kanı ki şîr-i livâsına vakt-i ‘azm

- 7710 Seyr itse bîşe-zâr-ı felek sayd-gâh idi
 Kullar dirildi kapuya şâh-ı cihân kanı
 Encüm turur yirinde meh-i âsümân kanı
 Gark olsa göz yaşıyla cihân Nîle tañ mıdur
 Ol Mısr-ı hüsn Yûsufi şâh-ı cihân kanı
 Tûbâ budaklarında uçup seyr-i hûr ider
 Şeh-bâz-ı kuds ü tâyir-i bâg-ı cinân kanı
 Zer tîg ile cihânı güneş gibi tutmaga
 Sancag u tûg açup yürüyen pehlevân kanı
 Devlet bahârı tal‘atına fer bağışlayan
 Ol ebr-i mekremet yed-i gevher-feşân kanı
 Hak kullugında âh ile kaddin dü-tâ iden
 ‘İzzet serâyı bâgına serv-i revân kanı
 Kan agla iy sitâre yıkıl iy felek yire
 Ol bedr-i mihr-tal‘at u gerdûn-nişân kanı
 Tîgin tutardı gün gibi döşinde âsümân
 Devrân içinde meh-sıfat encüm-sipâh idi
- 7715 Devlet dirahtı düşdi yire sâye-vâr âh
 Kahruñ elinden iy felek-i bî-karâr âh
 Bâd-ı sabâ semendine olmazdı hem-‘inân
 Gül gibi çûbdan ata oldu süvâr âh
 Bâlîni seng ü pisteri hâk itdi ‘âkıbet
 Sündüs döşekler üzre yatar şehriyâr âh
 Zer câme la‘l tâc geyerken güneş gibi
 Dünyâdan itdi bir kefeni ihtiyâr âh
 Çarh ejderi elinde zebûn iken ol şehüñ
 Şîr-i ecel anı niçe kıldı şikâr âh
- 7720 Yanup firâkı-y-ile ne tañ itse her gice
 Dilden şihâb odı saçan bî-şümâr âh
 İn‘âm-ı ‘âmını añuban cümle kâyinât
 Eylerse haşre dek yiridür zâr zâr âh
 Devr-i kamerde hâdiselerden penâh için
 Kapusı çarh gibi ulu bârîgâh idi
 Bahr acısun o bahr-i kerem için ber aglasun
 Tâc u kabâ vu taht u kemer yekser aglasun
 Göz yaşu-y-ile bu odı teskîn için birez
 Ol *kurretü’l-‘uyûna* şeh-i kişver aglasun
- 7725 Bir yâdigârı-y-idi nüh-âbânuñ ol püser
 Bir dahı yokdur aglarsa mâzer aglasun
 Dür-dânesi bu mihnet ile oldu çün yetîm
 Derd ile bagrını delüp ol gevher aglasun
 Çullar geyüp efendilerinüñ gamından âh
 Dîvân-ı şâha cem‘ olıban kullar aglasun
 Kaddini çeng idüp tagıdup dehre saçların
 Çalsun özini yirlere hûnyâ-ger aglasun
 Añdukça bezmi gülşenini lâle-veş müdâm
 Hûn-âb-ı gamla bagrı tolup sâgar aglasun
- 7730 Kanı o bezm-i ‘iş ki meclisde gül yüzi
 Halka hezâr lütf ile hoş ‘özü-h^wâh idi
 Tutam cihânı dirdi tutdı cihân anı

- 7735 Aglarsa rûz u şeb yiridür ins ü cân anı
 Kan aglasun sitâre hezârân hezâr karn
 Dikmişdi göz olur diyü sâhib-kırân anı
 İsfendiyâr-ı rezm idi hem Rüstem-i neberd
 Zâl-i cihân idinse ne ola dâsitân anı
 Çarhuñ yidi kemânın itmişdi dest-keş
 Devrân şu resme kılmışdı pehlevân anı
 Alsa eline tîgini ditrerdı mihr ü mâh
 Ururdı çarh Nesrini itse nişân anı
 Tutmuşdı ferr ü tâbı cihânı güneş gibi
 Bu hâk-i tîre pencesi kıldı nişân anı
 Bezminde seyr iderdi safâ-y-ile her nefes
 Ney kılsa zârî tañ mı aņup her zemân anı
 Evc-i şerefde bulmag için kadr ü rütbeti
 Dün gün rehine yüz süriyen mihr ü mâh idi
 Yârab kabri ravza-i cennet-misâl ola
 Yüz kerre günde rûhına ‘arz-ı cemâl ola
 7740 Telkîn-i zikrûñ ile meded irişüp aņa
 Hâzır cevâb eyle şu dem kim su’âl ola
 Mîzâna sığmasun hasenâtı varakları
 Şol günde kim hisâb-ı harâm u helâl ola
 Tâvûs-ı rûhı cilve-gehin sahn-ı ‘arş idüp
 Kudsîler içre tâyir-i ferhunde-fâl ola
 Ol yirde yatduğınca huzâvend atasıñ
 Mihr-i sipehr-i saltanatı bî-zevâl ola
 Asl-ı asîli milk-i melekde tutup sebât
 Fer‘-i ref‘i çarha irüp ber-kemâl ola
 7745 Göz yaşlarıyla Lâmi‘iyâ yu bu defteri
 Bu mâtem içre nazma ne deñlü mecâl ola
 Kanı ol şehriyâr ki her bendesi anuñ
 ‘Âlemde ‘izz ü kadr ile bir pâzişâh idi

MESNEVÎ

<p>7750 Bu hâletden irüp ser-cümle leşker
 Eline taşlar alup dögdiler baş
 Olup dest-i gam ile sîneler kûs
 Boyandı tûglar nîl ü siyâha
 Baş açup kana gark oldı ‘alemler
 Bilin bükdi kemânlar çenber-âyîn
 Kurudı tende tîgüñ kanı gamdan
 Yüz urdı topraga gürz-i girân-ser
 7755 Dili düşdi kemendüñ pîç ü tâba
 Çü bu gam odı bir dem buldı teskîn
 Haber eyleñ hemîn Şîrûye gelsün
 Soracak sözlerüm vardur özine
 Eger bî-cürm ise yokdur gezendüm
 7760 Ve ger mücrim çıkarsa işi ma‘lûm
 Olup Şîrûye bu ma‘nîden âgâh
 Velî vehm eyledi ol pehlevândan
 İden atasına bu resme gadri</p> | <p>Cihân toldı figân Allâhu ekber
 Taşup taş gibi diller dökdi kan yaş
 Cenîbetler urundı zîn-i ma‘kûs
 Hevâ yüzinde döndi dîd-ı âha
 Od urdı nây-ı rûyîn içre demler
 Siperler zahmdan rûy itdi pür-çîn
 Dehân-ı tîr açuk kaldı elemden
 Dilimler togradı cismini şeş-per
 Teni cevşenlerüñ gitdi harâba
 Didi hışm ile Behrâm-ı Zühal-kîn
 Eger şîrâne ise rûya gelsün
 Özini bildüreyim kendüzine
 Velîkin vardur aņa nush u pendüm
 Elümde âhen ise olısar mûm
 ‘Acem tahtına gerçi olmış idi şâh
 Ki leşker yüz çevürmişdi hep andan
 Virür mi dirlere idi gayre kadri</p> |
|--|---|

Hemîn işitmişdi Behrâmuñ kemâlin
7765 Kığırdup beglerin bir bir tanışdı
Anı bildi hemîn derdine çâre
Meger ol vakte dek Şâpûr-ı gam-h^{Wâr}
Pes anuñ aldılar bendin buyurdu
Didi bu söze sensin hak güvâhum
7770 Anuñ hûnı için kıydum atama
Bunu Behrâm şâh öñinde ‘arz it
Dil ü cân üzre her ne varsa emri
Dahı vardur buluşmakda hirâsum
İderseñ ger beni maksûda vâsıl
7775 Diyüp böyle çıkardı çok belekler
Kılup Şâpûra her vech ile iclâl
İşitdi bu peyâmı çünki Behrâm
Ki işitmişdi anuñ vasfın mukaddem
Anuñ yolında terk-i milk ü mâlin
7780 Gelüp Behrâmı çünki gördi Şâpûr
Añup Ferhâdı gitdi ihtiyârı
İdüp âheng aña Behrâm u leşker
Girü zahm-ı kühenler tâzelendi
Yirinden ‘âkıbet Behrâm turdu
7785 Didi Şâpûr bir bir mâcerâyı
Niçe zulm itdüğünü aña Hüsrev
Bu işde olduğın Şîrûye mazlûm
İdüp ‘arz-ı ‘ubûdiyyet hem andan
Zübânından kudûmı şükürin itdi
7790 Bu sözlerden olup pes hâtırı râm
Velî emr itdi kim Pervîz-i zâlim
Re‘âyâdan ne aldı az eger çok
Eger dökdiyse ilden bir kaşuk hûn
Şikest oldıysa bir mûruñ ayagı
7795 Firâvân sîm ü zer virsün bitürsün
Ki ‘âlem dimesün kim bu havâdis
Dahı ‘ahd eylesün bu kasra her sâl
Alup Şâpûr bu emr üzre yarlıg
Didi işidicek Şîrûye ber-ser
7800 Ne yirde itdise Hüsrev hasâret
Halâyık içre itdi cebr-i kesri
Çü bitdi ‘adl işi emr itdi Behrâm
Çıkarup kabrden Hüsrev leşini
Ser-â-ser virdiler hâkini bâda
7805 Buyurdu pes o kasr-ı cennet-âbâd
Ziyâret-gâh-ı ehl-i hâcet oldı
İrüp anda murâda ehl-i maksûd
O milke kıldı hem Şâpûrı vâlf
Eyü yavuz ne kılşañ iy karındaş
7810 Yürü cehd eyle kim hayr ola zâduñ
Pes andan dökdi Çîn ehline genci
Hezârân hakkuñuz var zimmetümde
Tutuñ bu işde ben pür-derdi ma‘zûr

Nerîmânlar basup ceng ü cidâlin
Bu ahvâlün öñin sonıñ sanışdı
Ki Şâpûrı şeffi‘ ide bu kâra
Belâ habsinde kalmışdı giriftâr
İdüp çok ‘özü hil‘atlar geyürdi
Ki Ferhâduñ işinde yok günâhum
Ki nefret virdüm andan hâs u ‘âma
Ol işikte beni bir bende farz it
Kınamak Zeyd için yok lîki ‘Amri
Tapuñdan anı savmak iltimâsum
Ne emrün var ise yanumda hâsıl
Ki defter olsa sıgmazdı felekler
Hem anı eyledi Behrâma irsâl
Buyurdu itdiler Şâpûra ikrâm
Ne resme olduğın Ferhâda hem-dem
Vefâ vu hizmet ü lütf u kemâlin
Öñinde yir öpüp baş urdu Şâpûr
Du‘â yirine cânandan kıldı zârî
Yine mâtem sürüdü oldı ezber
Girü feryâd-ı gam âvâzelendi
Kocup Şâpûrı şâh-ı Çîni sordu
Neler çekdüğün ol âşüfte-râyî
Niçe mihrinde cân virdi meh-i nev
Ser-â-ser eyledi Behrâma ma‘lûm
Dil-i Behrâmı kurtardı gümândan
Kusûr-ı hizmet için ‘özrin itdi
Anuñ gelmekliginden geçdi Behrâm
Bu kişverde ne kim kıldı mezâlim
Edâ itsün kamusun dimeyüp yok
Yirine bedre bedre virsün altun
Ve ger bir peşşenün sızdıysa yağı
Pes andan zulmetin ilden götürsün
Zuhûr itmege Ferhâd oldı bâ‘is
Yük ile genc-i bî-had ide irsâl
Gelüp ol nâ-tüvâna itdi teblîg
Hazâyın açdı dökdi sîm ile zer
Kamusun eyledi bir bir ‘imâret
Pes andan kıldı ‘azm-ı taht-ı Kisrî
Dirildi kapusına hâs ile ‘âm
Kül itdiler urup kahr âteşini
Budur lâyıık belî ehl-i fesâda
Kılındı türbe-i Şîrîn ü Ferhâd
Penâh-ı cümle milk ü millet oldı
Ne sevdâ itdilerse buldılar sûd
Ki çok çekmişdi bu yolda melâli
Bulursın ir eger giç aña pâdâş
Şer ü şûr ile yâd olmaya aduñ
Didi çok çekdüñüz bu yolda renci
Kamuñüz yâr-ı cânumsuz katumda
Ki virdüm işbu günden size destûr

Başa oldu işâret şöyle zâhir
 7815 Çü kasr-ı mihr ü mehdür bu felek-bâm
 Hemîn nân u nemek hakkın idüp yâd
 Sorarsa hazret-i hân eyley i'âm
 İdüp mihr ü mahabbet câmını nûş
 Bu sözler leşkerüñ bagrın idüp baş
 7820 İdüp her biri dilden âh u vâhı
 Olup biñ derd ile anlar müsâfir
 Gedâlikdür çü gördi pâzişehlik
 Dilersen Lâmi'î maksûd-ı cânı
 Vücûduñ nefy kıl mevcûduñı saç
 7825 Getür sâkî başa câm-ı fenâ vir
 Beni ide meger bu câm peyvest

Ki olam bu türbe üstinde mücâvir
 Olursa pâsubânı ne ola Behrâm
 Du'âdan cân-ı bî-zâdum idüñ şâd
 Ki buldı birbirini Ferhâd u Behrâm
 Yaturlar diyesiz ser-mest ü medhûş
 Döküldiler ayagina urup baş
 Zarûri eylediler 'azm-i râhı
 Bu kaldı yâr işiginde mücâvir
 Kabûl itdi bu yolda hâk-i rehlik
 O 'âşıklar gibi ol mest ü fânî
 Yumulmadın gözün ihsân elin aç
 Arasın kesme içdükce yine vir
 Fenâ hâkinde ol mestân gibi pest

LIII. Behrâm-ı dil-âver, saltanat efserin derd-i ser diyü pâ-mâl idüp, külâh-ı fakrla iftihâr ve gûşe-i inzivâ ihtiyâr eyleyüp Şem'ün Râhibün 'ayn-ı dil-i se'âdet-me'âbından istifâza-i esrâr ve şem'-i cemâl-i cihân-tâbından iktibâs-ı envâr kılup irâdet kandîlini ve şevk ü mahabbet fetîlini yandurdugudur. Şem'ün Râhib dahı mevâhib-i İlâhî ve me'ârib-i erine'l-eşyâe ke-mâ-hiye muktezâsınca anuñ vâkı'ası ta'bîrinde vü rü'yâsı tefsîrinde keşf-i ma'ârif ü bast-ı letâyif eyleyüp dil-i Behrâmı hayâlât-ı pür-hîlet ve hWâb-ı gafletden uyardugudur. Ve nefis ahvâlini i'lâmla ta'lîm ü tezkiye ve kalb etvârını ifhâmla telkîn ü tasfiye ve rûh esrârını işmâmla tergîb ü tahliye kılup Behrâma irşâd eyledügidür.

Çü Behrâm itdi 'izzet tâcını terk
 Riyâzet kıldı dün gün pîşesini
 Şebîh itdi elif kaddini kâfa
 7830 Kesüp yad u bilişden irtibâtın
 Riyâzet çekdügince nefis-i ser-keş
 Derûnında safâ mişkâtı yandı
 Bu resm üzre olur bir gice seyri
 Kazâ-y-ile inüp 'ummâna düşdi
 7835 Muhâlif rûzgâr emvâc hâyil
 Hezârân cânsitân su'bân urur dem
 Bu ortada olup sergeşte-râ ol
 Hirâsından uyanup ol melek-hû
 Bilür mürşidsiz olmaz bu 'amel râst
 7840 Bilürsiz yola gitmek pür-haleldür
 Gidilmez çünki tenhâ râh-ı pür-hevl
 Husûsâ hâl-i deryâdur hatar-nâk
 Gerekdür evvelâ bir kâr-dîde
 Ki ola bu fende üstâd-ı tüvânâ
 7845 Bu fikr ile olup cûyâ-yı mürşid
 Cihândan dime irşâd oldı gâyb
 Toludur Şems-i Tebrîzile iklîm
 Yüri ol derd ile dün gün taleb-kâr
 Bu fânî 'iş ü nûşa olma kânî'
 7850 Hevâdan geçmeyen uçmaz hevâda
 Alur âhir haber ol cân-ı pür-nûr
 Melekler sakfin itmiş âşiyâne

Gönül den tutdı 'uzlet dâmenin berk
 'İbâdet eyledi endîşesini
 Oturdu ol arada i'tikâfa
 Kulûb ehline düzdi ihtilâtn
 Gönül câmı münevver ol meh-veş
 Dil ü cân hWâb-ı gafletten uyandı
 İderken mürg-i cânı gökde tayrı
 Ne 'ummân bahr-i bî-pâyâna düşdi
 Görinmez gökden artuk kasr u sâhil
 Dem-i pür-âteşinden kaynar ol yem
 Urur hayretle her dem dest ü pâ ol
 Sürer topraga zârî eyleyüp rû
 Gerekse yüz biñ olsun sa'y u der-hWâst
 Kulaguzsuz kuş uçmaz bu meseldür
 Ne assı her kademde dinse lâ-havl
 Belâ tûfânı eyler zehreler çâk
 Reîs ü pür-dil ü mihnet-keşîde
 Kamu cogrâfiyâ-yı dehre dâna
 Taleb râhında eyler sa'y idüp cid
 Cihân mürşiddür ammâ kanı tâlib
 Kanı Monlâ gibi ehl-i teslîm
 Ki ber-hurdâr olasın âhir-i kâr
 Cihân halkı degüldür saña mâni'
 Mürîd olan irer şeyhüm murâda
 Ki bu kûh içre var bir deyr-i ma'mûr
 Perîler sahnı içre mürg-i hâne

Meger cennetdür ol deyr-i felek-şân
 Yanar gün gibi rûşen zeyti anuñ
 7855 Kamu sâlikleri erbâb-ı tecrîd
 Tutup her biri şeytânın let itmiş
 Birikmiş cümleñüñ cânı Hak ile
 Bu halkuñ cümlesine mürşid-i râh
 Dem-i 'Îsâda Rûhü'l-lâh-ı sâni
 7860 Beyânı cân-ı Hızra çeşme-i nûş
 İçi gencîne-i esrâr-ı tahkîk
 Müsellemdür tarîk-i nâm-dârı
 Tutarlar Ka'be-âyîn hân-kâhın
 Okurlar adını Şem'ûn Râhib
 7865 Olup rûşen-nihâdı 'ayn-ı 'irfân
 İştidi çün anuñ vasfını Behrâm
 Sürüp tenhâ o 'âlî deyre irdi
 Niyâz ile yüzün hâkine sürdi
 Ola bir âdemî diyüp bedîdâr
 7870 İrâdet halkasını depreden dil
 Bu yolda pâ vu ser terkin kıl evvel
 Dilersen feth kılmak bu deri var
 Geçür cân boynına dâyım melek-veş
 Ne cân gûşında kim yokdur bu halka
 7875 Açup göz halka-veş olduñsa bîdâr
 Bu derde etkıyâ çü oldı halka
 Me'a'l-kıssa o dergâhuñ 'ibâdı
 Gelüp yanına ikrâm eylediler
 Alup yüz lütf ile teşrîfe destûr
 7880 Urup pâyına şeyhüñ bende-veş baş
 İşâret itdi şeyh oturdu ol şâh
 Egüp bir lahza başın pîr-i 'irfân
 Birezden kaldurup ser haşmet ile
 'Ayân bilmişdi gerçi kim murâdın
 7885 Dehân açup du'âya depredüp dil
 Gedâyem şâhdan ümmîze geldüm
 Murâdum cân ile hâk-i der olmak
 Velî bu dem kavî-ter ıztırâbam
 Eger 'avnuñdan olmazsam meded-yâb
 7890 Dirîgâ kim ne yilken var ne lenger
 Düşüp gam bahrine sergeşte-hâlem
 Halâs itgil belâ dâmına düşdüm
 Çü bir dem tutdı bu gevherlere gûş
 Didi iy isteyen vuslat kenârın
 7895 Tenüñ keşîsin it hark ile ma'yûb
 Bu deryânuñ ki emvâcı durur od
 Halîl-i câna Nemrûd odıdur ol
 Gül-i terdür degül sûzende ahker
 Ki h^Wâb ahkâmınuñ esrârı vardur
 7900 İki kısım üzredür h^Wâbuñ beyânı
 Fürûg-ı subha beñzer bu iki h^Wâb

Ki cârûb anda zülf-i hûr u gılmân
 Toludur nûr ile her beyti anuñ
 Kamu sâkinleri ashâb-ı tevhîd
 Cihân 'izzetlerinden 'uzlet itmiş
 Fenâ bulmuş bekâ-yı mutlak ile
 Nübüvvet pey-revi bir pîr-i âgâh
 Sözi ahkâm-ı suhf-ı âsümânî
 Dili pür-feyz ü cânı bahr-i hâmûş
 Taşı âyîne-i envâr-ı tevfik
 Felek-veş dergeh-i 'izzet-medârı
 Çekerler sürme gibi hâk-i râhın
 Ruhı cân bezmine şem'-i mevâhib
 Deminden feyz alur biñ çeşme-i cân
 Dilinde kalmadı bir lahza ârâm
 Gedâdur âsitân-ı hayra irdi
 Tevâzu' birle el kavşurdu turdı
 Gözin kapuya dikdi halka-girdâr
 Ne dakk-ı pâ ne ka'r-ı bâb ider bil
 Ur andan ol kapuya halka-veş el
 Mahabbet halkasını haydarî-vâr
 Meh ü mihr ola hem-halkañ felek-veş
 Virilmez aña yol dergâh-ı Hakka
 Olursın devr sırrından haber-dâr
 Fe-lâbüd itdi Hak ser-halka halka
 Görüp Behrâmdan bu inkıyâdı
 Murâdın şeyhe i'lâm eylediler
 Se'âdet hânesin zeyn itdi ol nûr
 Elin kavşurdu turdı akıdup yaş
 Mukâbil âfitâba nitekim mâh
 Dil ü cân milketini kıldı seyrân
 Nazar Behrâma kıldı himmet ile
 Velî sordı girü fikr-i nihâdın
 Didi derd ile Behrâm-ı hazîn-dil
 Sühâyem dergeh-i hurşide geldüm
 Kabûlüñ kîmiyâsından zer olmak
 Hirâs-ı bahrdendür ki oldı h^Wâbum
 Beni gark-âb eyler gussa-i h^Wâb
 Felek fülki gibi bahtum nigûn-ser
 Dimâgum pür-hevâ bî-perr ü bâlem
 Neheng-i cânsitân kâmına düşdüm
 Hemân ol bahr-i dâniş eyledi cûş
 Ganîmet bil bu fırsat rûzgârın
 Ki gark olmakdur ol deryâda matlûb
 Görinür rûzgârı nefse pür-dûd
 Dimâg-ı kalbe 'anber dûdidur ol
 Şerârı çarh-ı dilde şem'-i ahter
 Misâl ikliminüñ etvârı vardur
 Baña tut sâdık iseñ gûş-ı cânı
 Dürûg-ı sıdk bâbından urur tâb

Çü elvân-ı cihândan nefis ala reng
 Döner büstân-ı hâtır hâr-zâra
 Mugaylân-zâr ola çün sîne bâğı
 7905 Keserler râh-ı feyzi milk-i Hakdan
 Hayâl aña münâsib-nakş ider bend
 Geh anı h^Wâb içinde gösterür hoş
 Kılur bî-had anı tebdîl ü tagyîr
 Çün irdi kalbe şeytânî vesâvis
 7910 Bu tertîb üzre geh terkîb-i sevdâ
 Görinür ‘ucbe sûretler gözine
 Gehî dil bal gamı sermâye eyler
 Salup sıklet kılur geh cânı bîmâr
 Gehî demden irişüp cânâ efsûn
 7915 Görür geh kendüzin mahnûk u maslûb
 Yakar geh cânâ safrâ-y-ile âteş
 Salar geh cânâ hiddet birle âzâr
 İdüp geh teşnelikten cüst ü cû ol
 Yidi bahri içer kılmaz odın def
 7920 Geh acılık hâm sevdâlar bişürdür
 Kılup dehri şarâb ile idâm ol
 Bu hâbuñ adını ashâb-ı ilhâm
 Kamu kâzib durur ta‘rîf olunmaz
 Hem anı halka dimek nâ-revâdur
 7925 Odur rü’yâ-yı sâdik kim anı dil
 Gezüp gayb u şehâdet milkini rûh
 Görür bu h^Wâbı ehl-i küfr ü îmân

Tutar âyîne-i dil sûretin jeng
 Olur her künci mesken mûr u mâra
 Otâg-ı kalb olur gıylân turagı
 Okurlar cânâ efsûn her varakdan
 Ki hallinden kalur ‘âciz hired-mend
 Geh eyler sûret-i hâlin müşevveş
 İder bir demde yüz biñ dürlü tasvîr
 Çog olur cânâ nefsanî hevâcis
 Sevâd u haşyet eyler dilde peydâ
 İrer biñ dürlü mihnetler özine
 Hayâlün meylini sermâye eyler
 Bakup gâhî görür her cânibi mâr
 Sanur bakdukça dehri garka-i hûn
 Olur kârında geh matrûh u maglûb
 Duhânından olur hâtır müşevveş
 Serâb içüp geh olur germ-bâzâr
 Kılur âb-ı revândan pür-sebû ol
 Serâb itmez belî dil-teşneye nef
 Hezârân dürlü helvâlar bişürdür
 İçüp kanmaz yiyüp toymaz müdâm ol
 Okurlar ser-te-ser azgâs u ahlâm
 Hurâfât olsa söz tefsîr olunmaz
 Bu odı ölçeren ehl-i hevâdur
 Olup sâfi küdüretten alur bil
 Olur Hak vâridâtı kalbe meftûh
 Aña mekr-i Huzâdur buña ihsân

Kemâ kâle subhânehu: *Se-nestedricuhum min-haysu lâ-ya‘lemûne ve umlî lehum inne keydî metînün. Ve kâle ‘azze min-kâilin: Se-nurîhim âyâtinâ fî’l-âfâki ve fî-enfusihim hattâ yetebeyyene lehum ennehu’l-hakku*

Velî küfr ehlinüñ rü’yâsı dâyim
 Geh olur kâbiliyyet muktezâsı
 7930 Kılan mü’minde Hak nûrîdur iy yâr
 Çü mü’mîn yaka Hakdan dilde mişkât
 Ne rü’yâ kim görür rabbânî olur
 Bu rü’yânuñ dahı üç hâli vardur
 Birinüñ cümle te’vîl oldı cânı

Olur ervâh seyri üzre kâyim
 Gehî fart-ı riyâzet iktizâsı
 Dilin ekser bu sırlardan haber-dâr
 Olur cânı cemâl-i kevne mir’ât
 Elinde gün gibi bürhânı olur
 Merâtib üzre hal u kâli vardur
 Saña *seb‘un ‘icâfundur* beyânı

Kemâ kâle’l-lâhu te‘âla: *İnnî erâ seb‘a bakarâtin simânin ye’külühünne seb‘un ‘icâfun el-âyet*

7935 ikinci mümtezic âb-ı revândur
 Okursañ h^Wâb-ı Yûsufdan bir âyet
 Müevveldür meh ü mihr ü sitâre

Kimi te’vîldür kimi ‘ayândur
 Kılur gün gibi bu hâli hikâyet
 Velîkin secde oldı âşikâre

Kemâ kâle ‘azze ve celle min-kâilin: *İnnî raeytü ehade ‘aşera kevkeben ve’s-şemse ve’l kamera raeytühüm lî-sâcidîne el-âyet*

Üçüncü kısmı ‘aynîdür o h^Wâbuñ

Ki anda gaynı yokdur irtiyâbuñ

Yiter 'âlemde bu rü'yâya bürhân

Halîl itdügi İsmâ'îli kurbân

Kavluhu te'âlâ : *İnnî erâ fi'l-menâmi ennî ezbahuke fe'nzur mâzâ terâ el-âyet*

7940 Nübüvvet bahrinüñ bir gevheridür
Bunun bir adıdur vahy-ı İlâhî

Anuñ kırk altı bahşinden biridür
'Ayân keşf eyler eşyâyı kemâhî

Kemâ kâle 'aleyhi's-selâm: *Nevmü'l-enbiyâi vahyun*

Bu üç h^Wâbuñ dahı her biri iy yâr
Ya kendü hâlidür yâ halk hâli
Beyân idüp komışdur ehl-i irşâd
7945 Sülûk ehlinüñ ekser enfüsîdür
Çü nefsinüñ salâhıdur murâdı

İkiye münkasımdur hâsıl-ı kâr
Bu ikiden degüldür ya'nî hâli
Buña âfâkî aña enfüsî ad
Ki ahvâl-i cihân anuñ nesidür
Görinür lâ-cerem hayr u fesâdı

Kemâ kâle'l-lâhu te'âlâ: *ve nefsin vemâ sevvâhâ fe-elhemehâ fucûrahâ ve takvâhâ*

Nitekim rûh ider kalbi münevver
Nesîminden anuñ gül-zâr olur dil
Anı dil nefse virür bunu rûha
7950 Çü zâhir kesretin h^Wâb ide tahfif
Bu nûruñ aslı Hakdan muktebesdür
Küdûretten kılan nefsin müzekkâ
Didi Behrâm iy dâna-yı esrâr
Beyân itseñ keremden olmaya dūr
7955 Didi dâna aña iy merd-i sâyil
Muhît olmaz beyân etvârın anuñ
Velî bu bahr-i sırruñ fülk-rânı
Virüp garkâ-i dehr için beşâret
Ki çün rûh ile kâleb kıldı peyvend
7960 Birisi ner birisi mâde oldı
Mukarrer mâdenüñ nefis oldı nâmı
İdüp lâ-büd 'urûk içre reviş ol
Yapışdı kâlibuñ zeyline muhkem
Kılup mâzer dahı aslınca cehti
7965 Gazabla saldı geh cânına âteş
Anuñla eyleyüp def'-i mazarrât
Cihân dârında tâ bu iki hâlet
İdüp kesb-i fezâyil her nefes ol
Velî kevn ü fesâduñ inkılâbı
7970 Ta'assüf dâmenine yapışup berk
Tenûr-ı dûzaha hîzem-keş oldı
Hevâ yil ölçerüp yakdı gazab od
Görindi nefsdan emmârelikler

Kılur ahvâl-i nefis anı mükedder
Hamîminden bunun pür-hâr olur dil
Düşer bundan gama andan fütûha
İder bâtın bu iki hâli taltif
Dil ehline bu deñlü nükte besdür
Aña ahvâl-i 'âlemdür mühekkâ
Dilünğden berk urur gün gibi envâr
Nedür bu nefis ü kalb ü rûh-ı pür-nûr
Bu bahre sanma vardur ka'r u sâhil
Dimek olmaz 'ayân esrârın anuñ
Ki nûr-ı Hakdur anuñ bâd-bânı
Bu deñlü eyledi remz ü işâret
Zuhûr itdi bulardan iki ferzend
Makâm-ı 'alleme'l-esmâda oldı
Ki andandur hayât-ı cism-i nâmı
Buhâr-ı demle buldı perveriş ol
Çü kızdur meyl-i mâzer itdi her dem
'Anâsırdan tadurdu oña şehdi
Hevâdan eyledi geh hâtırın hoş
Bunuñla ide celb-i nef' bi'z-zât
Ola bir niçe sâ'at mekse 'illet
Bula kurb-i Huzâyâ dest-res ol
Bu iki hâle virdi ıztırâbı
Tarîk-i i'tidâli eyledi terk
Ma'âsî tabhı için âteş oldı
Dil ü cân milketini kıldı pür-dûd
Cihân milki için gam-h^Wârelikler

Kemâ kâlel-lâhu te'âlâ: *İnne'n-nefse le-emmâratun bi's-sûi*

Bu derde virmek için Hak Şifâyı
7975 Olup dâyim bahâyim-veş hevâ yâr
Pür olup cân gazabdan hem sebü'-veş

Kodı Kânûn-ı şer'-i enbiyâyı
Cihânda hurd u h^Wâb olmaya tâ kâr
Cihâna kahr ile urmaya âteş

Ki gâlib olıcak bu iki haslet
Bu hasletler nitekim olsa maglûb
Denâetden ünûset hâsıl eyler
7980 Olur ‘ucb u tefâhur birle hod-rây
Hevânuñ süfle meylidür pür-âfet
Velî olsa hevânuñ ‘ulve meyli
Gazab fi’llâh olıcak gayret olur
Egerçi kim hevâdur bâd-ı sarsar

Tolar cân milkine envâ‘-i ‘illet
Düşer dil bî-sebât u nefis ma‘yûb
Habâsetle hunûset hâsıl eyler
Dürûg u hîle-y-ile dûzah-ârây
Togar nâ-hak gazabdan çok mahâfet
Mahabbet ‘ışk u derd olur tufeylî
Dil ü cânâ ‘ulüvv-i himmet olur
Velî cân mürgi açmaz bî-hevâ per

Fe-li-zâ kîle: levle’l-hevâ’ mâ-seleke ehaze tarîkan ila’llâhi

7985 Hevâ gül-zâr-ı nefse dil-güşâdur
Dilerseñ râm ola bu esb-i ser-keş
Hevâsın gözleyüp çün dil atıla
Düşer dil bu hevâdan vecd ü hâle
Dil ü cân çeşmi bulup ferr ü tâbı
7990 Hevâsın âteş idüp küllî teskîn
Nidâ-yı irci ‘îden irüp âvâz

Hevâ rûha semend-i bâd-pâdur
Licâm-ı şer‘ urup bin aña meh-veş
İrer cân menziline nefis atıyla
Yanar pervâne-veş şem‘-i celâle
Gider nefsiñ ser-â-ser ıztırâbı
Bulur her yüzden itmînân u temkîn
Fezâ-yı kudse eyler cânı pervâz

Kemâ kîle’l-lâhu te‘âlâ: Yâ-eyyetuhe’n-nefsü’l-mutmainnetü irci’î ilâ- rabbiki râdiyeten merdiyyeten

Burada keşf olur esrârı nefsiñ
Açup cân çihresinden perdeyi bu
Çü nefsin çeşm-i ‘âlem-bîni anlar

Burada bilinür etvârı nefsiñ
Rübûbiyyet cenâbı gösterür rû
Dil ü cânâdan nedür Rabbini anlar

Fe-li-zâ kîle: men -‘arafe nefsehu fe-kad -‘arafe rabbehu

7995 Dilün dürcin idem dirseñ güher-dâr
İdüp cân riştesiyle dilde ta‘lîk

Bu dürce ser-te-ser gûş ol sadef-vâr
Ki nazm itmişdür anı ehl-i tahkîk

Fe-levlâküm mâ-‘arafne’l-hevâ fe-levle’l-hevâ mâ-‘arafnâkum

Delîlin sanma bu râhuñ beyândur
Bunuñ şerhinde kâsırdur ‘ibâret
Kulak tutduñsa bu dürre sadef-vâr
8000 Mukaddem saña bu meşrûh olupdur
İki ferzend hâsıl kıldı bunlar
Bilindi çünki duhter hâli icmâl
Togup gerçi bu ferzend irkek oldı
Anadan gerçi buldı kuvvet ü fer
8005 Ri‘âyet kıldı hakk-ı mâzerini
Ta‘alluk eyledi hikmet yüzinden
Alup lâ-büdd atadan feyz-i envâr
Beden ol nûr ile sîr-âb oldı
Bu feyz üzre olup hurrem nihâdı
8010 Nitekim fi‘l-i Hak bi’z-zât her dem
Pes andan ‘arş olup bu bezme sâkî
Olursa bir nefes bu feyz mesdûd
Meded kılmazsa bu feyz-i cihân-tâb
Kezâlik kesse feyzin kalb-i insân

Beyânım nükte-i keşf ü ‘ayândur
Yiter tullâba bu deñlü işâret
Gel imdi bahr-i dilden ol güher-dâr
Ana kâlibdur ata rûh olupdur
Çü mihr ü meh biri duhter biri ner
İşit ahvâl-i nerden dahı ahvâl
Atası gibi lâkin ürkek oldı
Ataya meyl kıldı olmagın ner
Pezerden hâsıl itdi gevherini
Buña ma‘nî aña sûret yüzinden
Münevver itdi ten milkin felek-vâr
Karañu gûşeler pür-tâb oldı
Konıldı ‘arş-ı Rahmânî bir adı
Cenâb-ı ‘arşa feyz eyler mukaddem
Alur feyzini ecsâm-ı bâkî
Kılır ‘azm-i ‘adem ser-cümle mevcûd
Kalur ser-cümle mevcûdât bî-tâb
Olur a‘zâ mu‘attal cism bî-cân

- 8015 Velî ‘arş u dil ortasında iy yâr
Alur Hakdan egerçi ‘arş nûrî
Hemîn kıldukca dil feyz iktisâbın
Dil-i ‘ârif ki hakk ile toludur
Olurken ‘arş mazhar nûr-ı zâta
- 8020 Kılur ‘âriflerün kalbin tesellî
Nihâyet bulunur ‘arş-ı Huzâyâ
Yedidür tavr-ı dil bir bir güzer kıl
Biründür bu yididen sûret-i kalb
Ne deñlü sûret ise râh-ı ma‘nî
- 8025 Ki sûret kışr u ma‘nî lübb olupdur
Dimişdür kışr hâlin ehl-i teşrîh
Sanavber şekldür bir muzga pâre
- Firâvân fark u bî-had menzilet var
Velî bu feyze yok ‘arşuñ şu‘ûrî
Alur cândan bu emrün ihtisâbın
Hezârân ‘arş u kürsiden uludur
Tecellî itse döymez bir sıfâta
Eger bir demde ola yüz tecellî
Bu resme kalbe bulunmaz nihâye
Dil-i dildür saña vasf itdügüm dil
Diyem ahvâlini îcâb u ger selb
Gözetmez sûreti âgâh-ı ma‘nî
Ne ider kışrı şu kim lübbi bulupdur
Beyânı virmez anuñ kalbe tesrîh
Ne hâcet anuñ evsâfın şümâra

Kâle ‘aleyhi’s-selâm: *İnne fı-cesedi benî âdeme le-muzgaten izâ salahat salaha bihâ sâyirü’l-cesedi ve izâ fesedet fesede bihâ sâyiru’l-cesedi elâ vehiye’l-kalbü*

- Küdûretden kılup dil dîdesin saf
Ki anuñ nûr-ı rahmândur esâsı
- 8030 İşidür Hak kelâmın keyf ü kemsüz
Bulur îmân u ‘irfândan halâvet
Vücûdından ser-â-ser lems-girdâr
Bu penc ahvâl çün bula selâmet
Bu deryânuñ bulunmaz gerçi gavrı
- 8035 Bu etvârüñ diyem tavrını bî-gadr
Eger İslâm ile olursa meşrûh
- Dil-i dilden gel imdi dinle evsâf
Yidi etvârı vardur biş havâsı
Görür ma‘nî yüzün derd ü elemsüz
Alur gaybün gülinden bûy-ı vuslat
Şu‘ûr-ı cümle ma‘kûlâta yol var
Olur cân u dilün pür-istikâmet
Diyem gûş eyle bir bir yidi tavrı
Buyurdı tavr-ı evvel nâmını sadr
Kılur envâr-ı Rab çeşmini meftûh

Kemâ kâle’l-lâhu te‘âlâ: *E-fe-men şeraha’l-lâhu sadrahu li’l-İslâmi fehuve ‘alâ nûrin min rabbihi*

Ve ger toldıysa tesvîl-i hevâcis Olur muzlim-nihâd u pür-vesâvis

Kemâ kâle’l-lâhu te‘âlâ: *Yuvesvisu fı-sudûri’n-nâsi*

İkinci tavrüñ adı kalb okındı Ki nûr-ı ‘akl u îmân anda kondı

Kemâ kâle’l-lâhu te‘âlâ: *Ketebe fı-kulûbihimü’l-îmâne*

Üçüncisine işgâf urdılar ad Ki ol tavr içre kondı ‘ışka bünyâd

Kemâ kâle’l-lâhu te‘âlâ: *Kad-şegafehâ hubben*

8040 Fu‘âd oldı çehârüm tavr içün nâm Ki oldur ma‘den-i envâr-ı ilhâm

Kemâ kâle’l-lâhu te‘âlâ: *Mâ-kezebe’l-fu‘âdu mâ-ra‘â*

Bişinci tavra dirler habbetü’l-kalb İder hubb-i Huzâdan gayrini selb

Mertebe-i mâ-zâga’l-basaru ve-mâ-tagâ oldur. Sittetu âyâ medeniyyeti [?]

Dinür altıncınuñ nâmı süveydâ Ki nûr-ı ‘ilm-i Hakdur anda peydâ

Mertebe-i ‘allemel-esmâe oldur

Yidinci tavra dindi mühcetü'l-kalb

Ki envâr-ı Huzâyı ol kılur celb

Mertebe-i ve-lekad-kerremnâ benî âdeme oldur

8045 Temâm olur safâ-yı dil bu yirde
Dil-i 'ârif bulur bunda bülûgı
Yidi 'uzv üzre kâleb oldı me'mûr
Yidi tavr üzredür hem kalbe hizmet
Göñül âyînedür pâk it kederden
Saña saykal virüpdür nâmın Allâh
8050 Çü dil pâk ola jeng-i mâ-sivâdan
Bu deñlü kalb ahvâlinde besdür
Dil ehline çü kâfidür işâret
Ki cândur bu beden milkine sultân
Şu 'âlemden gelüpdür ol cihân-dâr
8055 Okurlar adını ol 'âlemüñ emr

Göñül meh-veş olur kâmil bu yirde
Meh-i kâmil olup virür fûrûgı
Kıla tâ Hakka tâ'at bî-şer ü şûr
Yüri tavrıñ gözet iy merd-i himmet
Ayır cân gevherin seng ü mederden
Bu saykal birle pâk it anı her gâh
Tolar cân milki envâr-ı Huzâdan
Bulur bâkîsin ol kim pür-hevesdür
İşitgil 'âlem-i cândan beşâret
Havâsıdur havâs u 'akl iy cân
Ki yokdur anda keyf ü kem ü mikdâr
İürmez fikret aña Zeyd eger 'Amr

Kemâ kâle'l-lâhu te'âlâ: Yes'elûneke 'ani'r-rûhi kuli'r-rûhu min-emri rabbî ilâ âyete

Mücerred emr-i küindendür o 'âlem
Olupdur bî-mevâd u imtidâd ol
Aña kayyûm-ı 'âlem her nefes bil
Egerçi emr-i küindendür kamusu
8060 Uruldı aña müddet birle bünyâd

Ebed kayyûm-ı 'âlemden urur dem
Degüldür kâbil-i kevn ü fesâd ol
Komışdur 'âlem-i halkı mukâbil
Degül bir ikisinüñ reng ü bûsı
Vesâyitsüz aña kün kıldı îcâd

Kemâ kâle'l-lâhu te'âlâ: Haleka's-semâvâti ve'l-arza fî-sitteti eyyâmin ilâ-âyete

Hakikat kâfu nûndur 'ayn-ı 'âlem
Sevâd-ı merdümekde rûhdur nûr
O nûruñ çeşmesi mihr-i Huzâdur
Bu nisbetle gören ol nûr-ı sâfi

Bu 'ayna merdümekdür zât-ı âdem
Zuhûrından durur gâyetde mestûr
Anuñ-çun pür-safâ vu reh-nümâdur
Buyurdı nâmını rûh-ı izâfi

Kemâ kâle'l-lâhu te'âlâ: Ve nefahtu fîhi min-rûhî

8065 İzâfet birle buldı çünki teşrîf

'Aceb mi olsa tekrîm ile ta'rîf

Kemâ kâle'l-lâhu te'âlâ: Ve-lekad-kerremnâ benî âdeme

Degüldür rûha ancak bu ziyâfet

Ki var kâlibda dahı ol izâfet

Kemâ kâle'l-lâhu te'âlâ: Hummirtu tynete âdeme bi-yedî erba'ine sabâhan

8070 Temâm ol dem 'ayân olur bu esrâr
Dirîgâ bu izâfet ola mensî
Kılup hâk içre güm cân gevherini
Yüri itdünşe ger kalbüñ mücellâ
Saña tâ zât-ı Hak idüp tecellî
Getür sâkî şarâb-ı pür-safâyı
Kılup ol câm ile kalbi mücellâ

Tecellî bula rûhuñ tolup envâr
Dil ü cân gayr-i Hakka tuta ünsi
Satasın cehle 'irfân gevherini
Kıla gör rûhuñı dahı muhallâ
Bu sözlerden bula cânuñ tesellî
Safâ ehline kıl cândan salâyı
İdem tâ çihre-i rûhı muhallâ

LIV. Bu derd ü hasret nâmesinüñ itmâmında hâme-i beyân ile terâne-sâzlık ve bu şevk u hâlet hengâmesinüñ ihtimâmında efsâne-i 'irfânla sahun-perdâzlık idüp dehân-ı kıl ü

kâle mühr urup devât-girdâr beste ve zübân-ı makâli bürîde kılup; kalem-vâr şikeste ve sahîfe-i hayâlî, güftâr-ı perîşânla tesvîd eylemekden âb-ı istigfârla şüste kılmaktadır: *Allâhumme min-‘abdike’l-inâbetu ve min-‘indike’l-icâbetu Allâhumme min-‘abdike’l-istigfâru ve min-‘indike’l-istizhâru fe’s-tagfiru’llâhe ve etûbu min-hefevâti’l-lisânu ve sâyiri’z-zünûbi ve’l-hamduli’llâhi ‘alâ-ihittâmîhi ve itmâmîhi bi-hüsni’t-tevfîki ve igtinâmîhi ve salla’llâhu ‘alâ-seyyidinâ muhammedin ve âlihi ve ‘alâ-ashâbi kirâmîhi ve evlâdi ‘izâmîhi ilâ kiyâmi’s-sâ‘ati ve sâ‘ati kiyâmîhi.*

<p>Bi-hamdi’llâh ki bu şîrîn fesâne
8075 Olup ceyb ü tırâzı pür-cevâhir
Dil ü cân ile yıllar çekmeyüp renc
On altı aya irdi sâl ü ‘ömri
Çü pür-sûz idi bu göynüklü kıssa
Ne tenhâ ben fakîr ü müstemende
8080 Kazâdan şehri Bursa şöyle düşdi
Kül oldu âteş ile hânûmânlar
Gül-efşân oldu dehr âteş deminden
Niçe âteş elinde tîg-girdâr
İrişdi halka peyk-i mihnet idi
8085 Remâd itdi yakup cismin sipehrün
Karardı sakfi gerdûnuş suhubdan
Kebâb oldu uçan kuşlar hevâda
Cehennem odı idi halkı sürdi
Gül iken pisteri halkuñ kül oldu
8090 Bu esnâda hele üftân u hîzân
Binâ-yı gilde dâmen bilde iken
İdindüm vâm-ı bî-had sîm ü zerden
Kılup her beytümü hâlince ma‘mûr
Nigûn-serlikden idüp hâme kat‘ı
8095 Olup cân şâhı bâr-ı gamdan âzâd
Gönül fikret dizinden kaldurup ser
Zenahdan el çeküp âyîne-timsâl
Yeten âşüfte defterler dürildi
Kazındı sîneden efsâne râyı
8100 Görüldi defterün gül gibi kaydı
Çü devr-i zâ vu kâf u bâda oldu
Huzâvendâ bu dil-keş dâstânun
Ruhın gül gibi her dem tâze eyle
Çeküp her bâg anda hârhârı
8105 İrag eyle cemâlin çeşm-i bedden
Aña her dûn elinden seng üşürme
Bu hûbuñ dimezem noksânı yokdur
Velî hüsni teferrüc-gâh-ı cândur
Letâyif dâstânıdur mukannen
8110 Zuhûr itmiş güzeldür Rûm ilinde
‘Arûs-ı bıkrdür hüsn ile mümtâz
Başında küngür-ı tâcı yedu’llâh
Tırâz u ceybi mu‘lem hüsrevî tavk
Şafak-veş çenber-i dâmânı yekser
8115 Meh-i nev kim aña halhâl olupdur</p> | <p>‘Alâ ragmi’z-zemân geldi beyâna
Libâs-ı fâhir idi oldu âhir
Sehil müddetde hâsıl oldu bu genc
Kara günler geçürdi hâl ü ‘ömri
Meger irdi deminden cânâ hisse
Ser-â-ser âteş urdı şehir ü kende
Dil-i Ferhâd-veş yandı tutuşdı
Çekildi göge ejder-veş duhânlar
Atıldı âsümânîler zemînden
Cehennemden müseccel hücceti var
Segirdürdi ulag-ı âfet idi
Zer ü sîmîn sızırđı mâh u mihrün
Cihân başına od yagdı şühûbden
Melekler perlerin yakdı semâda
Cinân ehlin birbirine urdu
Niçeler şehriyâr iken kul oldu
Ciger biryân iken çün şem‘-i sûzân
Bu deñlü bâr-ı mihnet dilde iken
Bişürdüm ham sevdâlar cigerden
Temâm itdüm kusûrı ola ma‘zûr
Yüzün döndürmez oldu nâme nat‘ı
Hayâlüm servin egmez oldu her bâd
Felek-veş kaddüm itmez oldu çenber
Yazıldı her ne ise sûret-i hâl
Devât agzına müşkîn mühr urıldı
Varaklar çekdiler dâmâna pâyı
Kalem-veş nâme la‘lîn câme geydi
Ruhı gül gibi la‘lîn bâde oldu
Behişt-âyîn müzeyyen bûstânun
Kad-ı servin felek-endâze eyle
Gülinün yaz u kış tursun bahârı
Zarar irgürme erbâb-ı hasedden
Mezemmet ehli agzına düşürme
Benüm gibi ser-â-pâ ‘aybı çokdur
Nümû-dâr-ı behişt-i câvizândur
Ma‘ârif gülsitânıdur müzeyyen
Zebûr-ı ‘ışkdur Türkî dilinde
Ser-â-tâ-pây lütf u ‘işve vü nâz
Ruhı nûr-ı Muhammedden seher-gâh
Miyân-bendi mücevher rişte-i şevk
Cigerler kanı-y-ile la‘l-i ahmer
Kusûrın anlayup bî-hâl olupdur</p> |
|--|--|

Huzâyâ çün senüñdür kavlı eger kul
Mübârek kıl şeh-i devrâna rûyın
Du‘âdan eyleyüp ben bî-dili yâd
Çü yokdur medh-i ‘âlemden baña sûd
8120 Yap imdi Lâmi‘î efsâne bâbın
Yiter nây-ı kalemden bağladuñ nahl
Yiter söz çarhını pür-encüm itdün
Yiter harf-i revîde fevti gözle
Göz âhir-bîn gerek h^Wâb u hûrı ko
8125 Düm-i tâvûs-veş her şâhı bâguñ
Açup cân çeşmini rûşen-güher kıl
Yazarken nûrdan hüsni hurûfi
Anuñ-çün sahn-ı dil gerd-i elemdür
Tutarsañ elde ger mâh-ı dil-efrûz
8130 Bakup ayvayı gör bu derd-i pür-gerd
Ne tañ kesse mehüñ beñzini bu teb
Bu gamdan rûy-ı nesrîn za‘ferândur
Enârıñ gerçi rûyı la‘l-gûndur
Ayak basma bu fânî hücredür teng
8135 Akıt her dem gözünñden âb-ı nîli
Sakın genc-i cihânuñ mârı vardur
Hisâr-ı âsümân zindân-serâdur
Yaturken ejdehâ koynında her dem
Tama‘ kes çarh-ı pür-ahterden iy dûst
8140 Kurar nahcîrûñ içün dâm-ı tezvîr
Bu tâc-ı cevherî bu câme-i zer
Çü şâhîn-veş makarrıñ dest-i şehdür
Gözün aç eyleyüp terk-i külâhı
‘Alem kaldurma ‘âlem tengnâdur
8145 Yüzün gül gibi dürme devr elinden
Seher-veş jeng-i gamdan yu dilün pâk
Okı bu şeş-cihâta çâr-tekbîr
Yiter tur *kün fe-kân* ma‘mûresinde
Cüvânlık çağıdur berk-i Yemânî
8150 Yürü fırsat demini itme zâyî‘
Mesîhâ-veş korısañ bu serâbı
Anuñ kim Hızır ola sâkî-i cânı
Soñın fikr iden oldur evvelinden
Kadeh sun sâkıyâ söz âhir oldı
8155 Olup cân ol kadehden deng ü medhûş
Bu dürler çıkdı ‘arz olup ‘idâda
Nizâm-ı ‘âlem oldukça müretteb

Bu hûbı dehre it ‘ayb ile makbûl
Tagıt âfâka zülf-i müşg-bûyın
Revânım magfîretle ideler şâd
Du‘â-yı hayrdur pes câna maksûd
Getür ortaya söz faslu‘l-hitâbın
Yiter serv-i bülende eyledün dahl
Bu bahr içre yiter fikrûñ güm itdün
Kafâñ almış redîf-i mevti gözle
Degülseñ gâv u har bu âhûrı ko
Nazar kıl gösterür pâyın kelâguñ
Ruhı ayına her hûbuñ nazar kıl
Ecel ebri gibi irer husûfi
Tozup tozup gelen şeb-dîz-i gamdur
Çün irdi şeb bozılır revnak-ı rûz
Karardup bagrın itmişdür ruhın zerd
Ki oldı rûz-ı rûşen pey-rev-i şeb
Ki soñı her bahârıñ pür-hazândur
‘İneb-veş ‘asr elinde bagrı hündür
Ki keş-i teng eyler ayagı leng
Hevâ çeşmine çek ‘ışk ile mîli
Gül-i sad-berginün biñ hârı vardur
Kuşatmış şeş-cihâtuñ ejdehâdur
Ne zehreyle idersin ‘işret ü dem
Bu ejder şîrlerden yüzdürür pöst
Peleng olur giceyle gündüzün şîr
Ne cânlar yakdı tenlerden alup ser
Niçün ser-bend-i çeşmün bu külehdür
Fezâ-yı kudsi seyrân it kemâhî
‘Înânıñ çek ki merkeb leng-pâdur
Meserret sûretin tut gam yilinden
Güneş gibi tut elde câm-ı idrâk
Tokuz eflâke pervâz eyle bir bir
Semâ‘ ur lâ-mekân maksûresinde
Geçer seyl-âb-âyîn zindegânî
Sakın ferdâya nakduñ olma bâyi‘
İçersin çeşme-i h^Wardan şarâbı
Bulur lâ-büd hayât-ı câvizânî
Ki içe câm-ı fenâyı ‘ışk elinden
Cihân bezmi ‘alâlâ-y-ile toldı
Yatam tâ haşre dek ser-mest ü hâmûş
Sekiz biñden yüz altmış üç ziyâde
Bu ma‘dûduñ birin kem kılma yârab